Ilagano lya Katali, Ilagano Linyale kwa Wanhu

Weng'ha

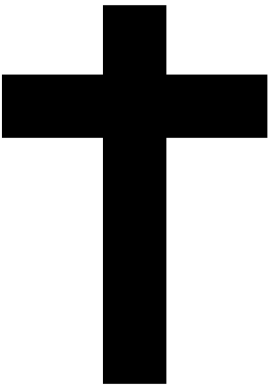

The New Testament + Genesis in Vidunda

Ilagano lya Katali, Ilagano Linyale kwa Wanhu Weng'ha

The New Testament + Genesis in Vidunda

copyright © 2014 Pioneer Bible Translators

Language: Vidunda

Translation by: Pioneer Bible Translators

The New Testament in Vidunda

This translation, published by Pioneer Bible Translators and The Word for the World, was published in 2014.
If you are interested in obtaining a printed copy, please contact www.pioneerbible.org.
This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-06-21

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 29 Jan 2022
c584e819-507e-56ab-bbd8-53371c39d20d

Contents

Matei 1
Malichi 68
Lukasi 111
Yohana 183
Madito 235
Loma 301
1 Kolinto 331
2 Kolinto 360
Galatiya 379
Efeso 390
Filipi 401
Kolosai 409
1 Tesalonike 417
2 Tesalonike 424
1 Timoteyi 429
2 Timoteyi 438
Tito 445
Filimeni 450
Waebulaniya 453
Yakubu 476
Petili 484
Petili 493
1 Yohana 499
2 Yohana 507
3 Yohana 509
Yuda 511
Ugubulo 514

Mbuli Inojile yandichigwe na Matei Chilongole

Mbuli Inojile vyoyandichigwe na Matei ndo chimwe mwa vitabu vine viwele mli ilagano lya sambi vilingusima mbuli ya ukomu wa Yesu Kilistu. Chila chimwe cha vitabu avyo changuchemigwa Injili, ilinguzeleka kota Mbuli Inojile. Navyandichigwa na Matei na Malichi na Lukasi na Yohana, Yesu loyabagame. Wasomile hawavizelele mhela wa Mbuli Inojile ya Matei hoyandichigwe. Ila hanji wangijesa nayali kuli mhela wa makumi sita kulawila Yesu loyavumbuche. Kahi honhu nahoyandichigwe hailinguzeleka. Ila wangijesa kota nayandichigwa Palestina kuli muji wa Yelusalemu.

Nayandichigwa na Matei. Nayali mkongoza kodi mhela naloyang'hali chemigwa na Yesu. Yawe mlanguswa wa heye. Kahi nakazeleka kwa itagwa lya Lawi. Matei nayali yumwe mwa wala watumigwa kumi na weli. Nakawandichila Wayahudi weng'ha. Ahi toweza kona kota Matei nakandika kwa Wayahudi kwa vila nakandika iwalile ilagano lya katali mzidi ya mala makumi sita mli chitabu achi. Nakagana kulajila kota Yesu nayali maseya. Mlohozi yahaguligwe na Nguluwi nayalavilwe uloli katali. Matei kahi nakandika menji gawalile Undewa wa Nguluwi. Wayahudi nawejesa kota maseya loyoyile nayahawele mndewa wa isi yeng'ha. Matei nakandika goya kwa kusima mbuli ya undewa wa chimuhe wa Nguluwi.

Mbuli Inojile navyoyandichigwe na Matei. Ndo chitabu chinojile cha kwaluka kulangusila mli ilagano lya sambi kwa vila china menji kulawa mli ilagano lya katali. Changulumbiza malagano meli. Wasomile wenji wangijesa kota Matei nakajeza kwandika kwa kuchiwhaniza chitabu achi na vitabu vihano vya Musa mli ilagano lya katali. Kudamla kwa Yesu kuchidunda Matei sula ya 5-7. Yanguwhanizwa na malajizo goyapegwe Musa. (Kukumbuchila 19:3-23; 33).

Gali mgati

1. Matei kangwaluka kwa kusima kuvumbuka kwa Yesu na kwaluka kwa mijito ya heye sula ya 1-4.
2. Hamba Matei kangusima mijito ya Yesu na menji kuli ulanguso wa heye sula ya 5-25.
3. Mwiso Matei kangusima kuduma kwa mijito ya Yesu na kubagama kwa heye na kuzilipuka sula ya 26-28.

Lukolo lwa Yesu Kilistu
(Lukasi 3:23-38)

1 Yesu Kilistu kalawila mlukolo lwa Daudi na Daudi nayali
wa lukolo lwa Abulahamu na achi ndo chitabu cha lukolo lwa
heye.
2 Abulahamu nakamponda Isaka. Isaka nakamponda
Yakubu. Na Yakubu nakamponda Yudasi na wakulugwe.
3 Yudasi nakamponda Pelesi na Sela mayao nayali Tamali.
Pelesi nakamponda Hesiloni, na Hesiloni nakamponda
Lami, 4 Lami nakamponda Aminadabu na Aminadabu
nakamponda Nashoni. Na Nashoni nakamponda Salimoni.
5 Salimoni nakamponda Boasi, mayake Boasi nayali Lahabu,
Boasi na Lutu nawamponda Obedi, na Obedi nakamponda
Jese.
6 Na heye Jese nakamponda mndewa Daudi, na Daudi
nakamponda Solomoni na mayake Solomoni nayali Bath-
Sheba mdala wa Uliya. 7 Na Solomoni nakamponda Lo-
hoboamu. Na Lohoboamu nakamponda Abiya. Na Abiya
nakamponda Asa, 8 na Asa nakamponda Yohoshafati. Na
Yohoshafati nakamponda Yolamu. Na Yolamu nakam-
ponda Usiya, 9 na Usiya nakamponda Josamu na Josamu
nakamponda Ahasi. Na Ahasi nakamponda Hesekiya, 10 na
Hesekiya nakamponda Manase. Na Manase nakamponda
Amoni. Na Amoni nakamponda Yosiya, 11 na Yosiya nakam-
ponda Yekoniya na wang'holoze. Awo wali mhela Wayahudi
wawele mchihamo kuza ako Babiloni.
12 Kulawa Wayahudi vyowawele mchihamo kuza ako Ba-
biloni, Yekoniya nakamponda Sheatieli, na Sheatieli nakam-
ponda Selubabeli, 13 na Selubabeli nakamponda Abiudi. Na
Abiudi nakamponda Eliakimu, na Eliakimu nakamponda
Asoli, 14 na Asoli nakamponda Sadoki. Na Sadoki nakam-
ponda Akimu, na Akimu nakamponda Eliudi, 15 na Eliudi
nakamponda Eleasali. Na Eleasali nakamponda Masani, na
Masani nakamponda Yakubu, 16 na Yakubu nakamponda
Yusufu, mlume wa Maliya mayake Yesu, yalinguchemigwa
Kilistu.
17 Lelo hamba kwali na lulelo kumi na vine. Kulawa Abu-
lahamu mbaka Daudi, na kumi na vine viyage kulawa Daudi
mbaka Wayahudi vyowawele mchihamo kuza ako Babiloni,
na kumi na vine viyage kulawa baho mbaka mhela wa Kilistu
Mlohozi.

Kuvumbuka kwa Yesu Kilistu
(Lukasi 2:1-7)

18 Lelo ahi ndo vyoyavumbuche Yesu Kilistu. Maliya,
mayake Yesu, nakabanichilwa na Yusufu. Ila lowali
wang'hali kihola kota munhu na mdala wa heye nakewona

kana himila kwa ludali lwa Muhe Yelile. 19 Yusufu mzenjele
wa Maliya. Kwa vila nayali munhu nayali yodita ganojile,
nahaganile kumbasa soni hazelu, ahyo nakagana kubena
izenjele kwa uviso. 20 Vyoyali yochijesa mbuli ayo, mhilisi
wa Mkulu kamlawila koyawasile kalota yolonjelwa kota,
“Yusufu, mwana wa Daudi, uleche kudumba kumhola
Maliya yawe mchewako, kwa vila heye kana himila kwa
ludali lwa Muhe Yelile. 21 Koponda mwana mlume, na hegwe
komha itagwa Yesu, kwa vila heye ndo yowalohola wanhu
wa heye kuli gehile ga hewo.”
22 Lelo aga geng'ha nagalawila kwenela kwa ula ulonzi wa
Mkulu loyalonjile kukolela mloli, 23 “Mdala yohanating'hana
na mlume kowa na himila na koponda mwana mlume na
hewo womchema itagwa Imanueli izeleche Nguluwi ka-
hamwe na hetwe.”
24 Yusufu vyoyalilimche kamhola Maliya kota mhilisi wa
Mkulu vyoyamlonjele yadite. 25 Ila Yusufu nahamzelele
Maliya hebu chilukuli mbaka vyoyapondile mwana mlume.
Na heye Yusufu nakamchema mwana itagwa lyake Yesu.

2

Wajenzi kulawa kolilawilaga isanya

1 Yesu nakapondigwa mujini Betelehemu, mkowa
wa Yudeya mhela Helodi loyali Mndewa. Baho du
loyapondigwe, walola nhondwe kulawa kolilawilaga isanya
nawoya Yelusalemu 2 nawauza, “Kakohi mwana yaleleche
yowa Mndewa wa Wayahudi? Tuyona nhondwe ya heye
ilawile kolilawilaga isanya tuya kumfugamila.”
3 Mndewa Helodi vyoyahuliche mbuli ayo na kadeula
ng'hatu. Na wanhu weng'ha wali Yelusalemu nawadeula.
4 Leka, nakawachema hamwe watambika wakulu na walan-
gusa wa malajizo ga Musa na kuwauza, “Ahi kohi koyoleleka
Yesu Kilistu?” 5 Na hewo wedichila, “Mujini Betelehemu
uwele Yudeya. Yandichigwe na mloli wa Nguluwi kuta,
6 “Ee Betelehemu iwele kuli isi ya Yuda,
hegwe huwele mdodo ng'hatu kuli luga lutanganiche lwa
Yuda,
mina kwa hegwe, kolawila mlongozi,
yowalongoza wanhu wa heni, Isilaeli.”
7 Baho, Helodi nakawachema awala walola nhondwe kwa
uviso, na kawauza kota hanili aila nhondwe loiwalawile.
8 Hamba kawalajiza Betelehemu yolonga, “Mlute mkampale
mwana, na wone mmone, muye mndojele na heni ndute
ndikamfugamile.”
9 Lowamhulichize mndewa, awala walola nhondwe wa-
luta. Baho ila nhondwe lowaiwene kulawa kolilawilaga

isanya, na iwalongola na iluta kwima mchanya na hala
hoyawele mwana. 10 Lowaiwene ayo nhondwe, nawasan-
galala heko. 11 Leka, wenjila mng'handa, nawamona
yula mwana hamwe na Maliya mayake, wenamiza na
wamfugamila. Hamba wachumula vinhu vyowegale vya
kumigalila mwana, wampa ndolendole zahabu na ubani
na mafuta galinguguzigwa kwa migwala minji galingu-
chemigwa manemane.
12 Nguluwi nakawalemeza wolota waleche kuhiluka kwa
Helodi, ahyo wahiluka kukolela nzila inji.

Kubilimila Misili

13 Lowochile awala wajenzi, mhilisi wa Mkulu kamlaw-
ila Yusufu yolota, nakamlonjela, “Winuche! Mhole mwana
hamwe na mayake, mbilimile Misili. Mikale kuko mbaka
hondikulonjela, mina Helodi kangumpala kumkopola ayu
mwana.”
14 Ahyo, Yusufu kenuka kamhola mwana na mayake, woka
nechilo wabilimila Misili. 15 Kekala kuko mbaka Helodi
loyafile. Mbuli ayo naikoleka leka ulonzi woyalonjile Mkulu
kukolela mloli wenele, “Nandimchema mwana wa heni ku-
lawa Misili.”

Helodi kanguwakopola wana wadodo wasongolo

16 Helodi loyawene awala walola nhondwe hawahiluche
wambada, nakazudila heko. Kalajiza kukopoligwa wana
weng'ha wasongolo kuli muji wa Betelehemu wawele na
ukulu wa miyaka mili na hasi wakopoligwe. Nakadita
ahyo kota vyoyavizelele kulawa kwa wala walola nhondwe.
17 Baho ndo lwenela luzi ulonjigwe kukolela mloli Yelemiya.
18 “Luzi luhulikwa ako Lama,
chililo na kulombocheza kwinji.
Laheli kanguwalilila wana wa heye,
nakangulema kunyamalila,
mina weng'ha wabagama.”

Kulawa Misili

19 Helodi loyabagame, mhilisi wa Mkulu kamlawila Yusufu
yolota kula Misili, 20 nakumlonjela, “Winuche! Umuhole
mwana na mayake mhiluche ku isi ya Isilaeli, mina wala
waganile kumkopola mwana ayo wabagama.” 21 Leka,
Yusufu kenuka, kamhola mwana na mayake nakahiluka isi
ya Isilaeli.
22 Ila Yusufu vyoyahuliche kota Achelausi mwanage
Helodi, kahola chigoda cha mhaza wa heye, kawa mndewa
wa Yudeya, na kadumba kuhiluka ako. Na kalonjelwa menji
goyalotile, baho kaluta kikala Galilaya. 23 Na kahamila luga

lwake luchemigwe Nasaleti. Ndo wenele ulonzi ulonjigwe kukolela Waloli. “Munhu kochemigwa Mnasaleti.”

3

Ulanguso wa Yohani Mbatiza
(Malichi 1:1-8; Lukasi 3:1-18; Yohana 1:19-28)

1 Mhela wula Yohani Mbatiza loyoyile honhu hagunuche
kuli Yudeya, nakaluka kudamla. 2 Kawalonjela, “Mumgalam-
chile Nguluwi, kwa vila undewa wa kilanga wahabehi.” 3 Ayu
Yohani nayali ndo yula mloli Isaya vyo yasimile mbuli ya
heye loyalonjile.
“Munhu yumwe kanguchema honhu hagunuche.
‘Mgongomanyileni Mkulu nzila ya heye,
mgolole nzila ya heye ya kukola.’ ”
4 Yohani nakavala nguwo ihonigwe na milaika ja ngamiya,
yakowele izabi lya igozi mchuno. Chilyo cha heye chali
nzije na hanombwa. 5 Wanhu kulawa Yelusalemu na kulawa
nzingo zeng'ha za Yudeya na kulawa isi yeng'ha habehi na
lwanda lwa Yolodani nawamlutila, 6 nawalonga gehile gowa-
ditile na heye kawabatiza mli lwanda lwa Yolodani.
7 Ila loyawene Mafalisayo na Masadukayo wenji wokuya
kwa heye kubatizigwa, kawalonjela, “Hemwe lulelo lwa
izoka! Yalikohi yowadeteleza kota moibilima ng'halazi ya
Nguluwi ilihabehi kuya? 8 Mlajile kwa madito kota mum-
galamchila Nguluwi. 9 Mleche kijesa kota sambi moibilima
ng'halazi ya Nguluwi kwa kulonga, Mhaza wa hetwe Abu-
lahamu! Ndanguwalonjelani ng'hatu, Nguluwi kana ludali
lwa kugagalula aga maganga gawe wana wa Abulahamu.
10 Iwago liwichigwa goya kuli mizabi ja igodi. Chila mgodi
wohambe ulele mafuza ganojile, wotemangwa na kutajigwa
mchiluli. 11 Heni ndanguwabatiza kwa mazi kuwalajila kota
mumgalamchila Nguluwi. Ila heye yokuya kumbele kwa
heni, kana ludali kusinda heni, na heni silinguganigwa ku-
papa makwamba ga heye. Heye kowabatizani kwa Muhe
Yelile na kwa chiluli. 12 Heye kana luhelo lwa kuyugulila ny-
hadikwa, yalunde uhemba wa heye mli ng'hano, na mibadu
kojisoma kwa chiluli chohambe chizime.”

Yesu kangubatizigwa
(Malichi 1:9-11; Lukasi 3:21-22)

13 Mhela awo Yesu nakalawa Galilaya nakafika mlwanda
lwa Yolodani, nakamlutila Yohani leka yabatizigwe na heye.
14 Ila Yohani nakajeza kumlemeza yolonga, “Ndaze, hegwe
kwanguya kwa heni? Heni baha ndo ndilinguganigwa kuba-
tizigwa na hegwe!” 15 Ila Yesu nakamwidichila, “Uleche hela

iwe hino kwa sambi, mina ndo vyoilinguganigwa kugadita
gala geng'ha ganojile." Aho Yohani nakakunda.
16 Baho Yesu loyasindile kubatizigwa, vyoyalawile kuzi-
bila mlimazi, nabaho kilanga kugubuka nakona Muhe wa
Nguluwi yodulika kota nziwa nakwima mmutwi wa heye.
17 Nawahulika lizi kilanga ilonga, "Ayu ndo mwana wa heni
ndimganile, nojezwa na heye."

4

Kujezigwa kwa Yesu
(Malichi 1:12-13; Lukasi 4:1-13)

1 Hamba Muhe Yelile kamlongoza Yesu kuluta honhu
hagunuche kujezigwa na Limazoga. 2 Navyoyesele kulya
chinhu mazuwa makumi gane nemisi na nechilo, na mwiso
kehulika nzala. 3 Hamba Limazoga lyuya kwa Yesu nakum-
lonjela, "Wone ukomya hegwe uli Mwana wa Nguluwi, uga-
lonjele aga maganga gawe mibumunda."
4 Yesu kedichila kalonga, "Yandichigwa kuli Maandiko
Matakatifu. 'Munhu howa mkomu kwa ibumunda hela, leka
kwa chila ulonzi woyolonga Nguluwi.' "
5 Hamba Limazoga nalimuhola mbaka Yelusalemu Muji
Welile, kamuwika kuchanya chinhembenhembe kuli chin-
duwiko cha ng'handa ya Nguluwi, 6 nakamlonjela, "Wone
uwele Mwana wa Nguluwi, yetoze hanyi, mina yandichigwa
muli Maandiko Matakatifu.
" 'Nguluwi kowalajiza wahilisi wa kilanga wa heye kwa
mbuli ya hegwe,'
Na, 'Wokuhola mmoko mwawo,
uleche kikwang'hwala magulu ga hegwe mmiganga.' "
7 Yesu nakamlonjela, "Yandichigwa kahi muli Maandiko
Matakatifu.
" 'Uleche kumjeza Mkulu, Nguluwi wa hegwe.' "
8 Hamba Limazoga nalimhola Yesu na kumhilika kuli
chidunda chikulu na kumlajila undewa weng'ha uli muisi.
9 Limazoga nalimlonjela, "Avino vyeng'ha ndokupa wone
ufugamile na kinamiza kwa heni." 10 Aho, Yesu nakamlon-
jela, "Uche ahano Limazoga! Gandichigwa muli Maandiko
Matakatifu. 'Umfugamile Mkulu Nguluwi wa hegwe, na
umditile heye yaliyeka.' "
11 Baho, Limazoga limleka Yesu na wahilisi wa kilanga
woya kumtanza.

Yesu kangwaluka mijito ako Galilaya
(Malichi 1:14-15; Lukasi 4:14-15)

12 Yesu loyahuliche kota Yohani Mbatiza kebatigwa
na kuhindilwa mchinweng'ho, nakoka kaluta Galilaya.

13 Nakoka Nasaleti, nakaluta kikala Kapanaumu muji uli
hafungo na ilamba lya Galilaya, mu mmbaka mwa wilaya za
Sebuluni na Nafutali. Nakekala kuko 14 na ndo vyowenele
ula ulonzi ulonjigwe na mloli Isaya.
15 "Isi ya Sebuluni na isi ya Nafutali,
kulutila kuli bahali mwambu ya lwanda lwa Yolodani,
Galilaya, isi ya wanhu wa isi zeng'ha!
16 Wanhu walingikala kuli jiza,
walona lumuli lukulu.
Na hewo wekale kuli isi ya jiza na chibehelo cha kubagama,
lumuli luwamwemwesela."
17 Kulawila mhela ula Yesu nakaluka kulangusa yolonga,
"Mumgalamchile Nguluwi, kwa vila undewa wa kilanga wa
habehi!"

Yesu kanguwachema walowa somba wane
(Malichi 1:16-20; Lukasi 5:1-11)

18 Yesu loyali yojendajenda hafungo mwa ilamba lya
Galilaya, nakawona wanhu weli munhu na mng'holoze, wali
walowa somba. Yumwe Simoni yachemigwe Petili hamwe
na mng'holoze Andeleya wolowa somba na utandawala.
19 Yesu kawalonjela, "Mmbinze, na heni ndowaditani hemwe
wavula wanhu." 20 Baho wauleka utandawala wawo, wa-
muwinza Yesu.
21 Kaluta kumwando kawona wanhu wanji weli kahi
munhu na mng'holoze, wali Yakubu na Yohani wana
wa Sebedayo. Awo wali wekale mitumbwi na mhaza
wawo Sebedayo wowika goya utandawala wawo. Yesu
kawachema. 22 Baho du woka wauleka aula mtumbwi
hamwe na mhaza wawo, wamuwinza Yesu.

Yesu kangulangusa na kulohola watamwa
(Lukasi 6:17-19)

23 Yesu nakakola Galilaya yeng'ha yolangusa mli ng'handa
za kusalila na yodamla Mbuli Inojile ya Undewa wa Ngu-
luwi. Na kuwosela chila matamwa gowalinago wanhu.
24 Mbuli nayali yodita Yesu na yenela isi yeng'ha ya Siliya, lelo
wanhu wawegala wanhu weng'ha wawele watamwa na chila
matamwa, wanhu wawele na chijeni, na wanhu wawele
na chinzilisa na wanhu wali chete, ahyo Yesu nakawosela
matamwa weng'ha. 25 Chilundo cha wanhu na wali wom-
uwinza heye, kulawila Galilaya na kulawila honhu hawele
na mji wa Dekapoli kulawila Yelusalemu na Yudeya na isi ili
kumwambu na lwanda lwa Yolodani.

5

Kuchemigwa kuli chidunda

1 Yesu nakawona wanhu wenji, kakwina hali chidunda
nakikalisa. Walanguswa nawamzenjelela. 2 Na heye kaluka
kuwalangusa.

Usangalalo wa kukomya
(Lukasi 6:20-23)

3 “Wobweda kwa wawele ng'hochele mli muhe,
mina undewa wa kilanga ndo wa hewo!
4 Wobweda kwa walingisinza,
mina Nguluwi kowasangalaza.
5 Wobweda kwa hewo waholile,
mina woihalila isi!
6 Wobweda kwa wawele na nzala na ng'halu ya kukola gatan-
ganiche,
mina Nguluwi kowagutiza.
7 Wobweda kwa wawele na isungu kwa wanji,
mina na heye Nguluwi kowonela isungu.
8 Wobweda kwa wawele na nhumbula zilihela nongwa,
mina womona Nguluwi.
9 Wobweda kwa walingigala makundo,
mina wochemigwa wana wa Nguluwi.
10 Wobweda kwa wawele kugaya kwa kukola gatanganiche,
mina undewa wa kilanga ndo wa hewo.
11 “Mbweda hemwe wanhu wowaliga na kuwabocheleza,
na kuwasinjizila vinhu vihile, kwa mbuli ya heni.
12 Msangalale na kusechelela, kwa vila chonolo chompegwa
chowa chikulu kilanga. Avyo ndo wawabocheleze waloli
wawele bahano muisi hemwe hamnoya.

Mwino na lumuli
(Malichi 9:50; Lukasi 14:34-35)

13 “Hemwe mwa mwino wa wanhu muisi, wone mwino
uwe ulihela unoni, wonojezwa na choni? Haiwa chinhu
ng'hatu, ila yotajigwa kunze na kubijigwa na wanhu.
14 “Hemwe mwa lumuli lwa wanhu muisi yeng'ha! Muji
uzenjigwe kuchidunda, hauchivisa hebu. 15 Kuduhu wanhu
hawawesaga chenje na kugubika na chidoto, ila wawikaga
honhu ha kuwichila chenje uwamulichila wanhu wawele
mng'handa. 16 Vivila, iwagana wone lumuli lwenu luwe
lumulika hali wanhu, leka wagone gala ganojile gomditile,
wakamtogole Mhaza wa hemwe yawele kilanga.

Malanguso galinguwala malajizo

17 “Mleche kijesa kota mbuya kutengula malajizo ga
Musa na ulanguso wa waloli. Suyile kutengula, mbuya
kugomanjiza. 18 Ndanguwalonjela ndikomya, mbaka
baho isi yeng'ha na kilanga hovikola, kuduhu ne honhu
hadodo ng'hatu gandichigwe kuli malajizo hokusigwa,

mbaka geng'ha genele. 19 Leka, yoneche yobena mzilo
uli udodo kwa weng'ha, na kuwalangusa wanhu wanji
wakole kota hihyo, ayo kowa mdodo ng'hatu kuli Undewa wa
Nguluwi. Ila yula yobatilila na kuwalangusa wanhu wanji,
heye kowa mng'hangala kuli undewa wa kilanga. 20 Mina
vyondiwalonjelani, ganojile ga hemwe wone hagawele
gapulute ng'hatu kusinda gala ga Mafalisayo na walangusa
wa malajizo ga Musa, hamkwinjila ng'oo kuli undewa wa
kilanga.

Malanguso ga kuzudila
(Lukasi 12:57-59)

21 "Mina muhulika kota wanhu wa katali na walon-
jelwa. 'Uleche kukopola. Heye yokopola yomgana yata-
guswe.' 22 Ila heni ndanguwalonjelani, munhu yoneche
yomzudila mng'holoze, yomlapa kutaguswa. Yalingumbeza
mng'holoze, kohilikwa kwa walingutagusa. Yalingumchema
mng'holoze. 'Hegwe kwa mpoka,' Kanguganigwa kwinjila
kuli chiluli cha Jehanamu. 23 Leka, wone uhiliche nhambiko
ya hegwe hali honhu ha kulavila nhambiko na baho ukum-
buchila kota kwangilewa na mng'holozo, 24 ileche nhambiko
yowigale hali honhu ha kulavila nhambiko, uhiluche wikale
na mng'holozo mihanyise gamale, ndo uhiluche kulavya
nhambiko kwa Nguluwi.

25 "Mihanyise na munhu yakulonjeleze hegwe himahima
muwele mnzila, wone huditile ayo, homluta honhu ha
kutagusa, kokuhilika kwa mtagusa na heye kokuwika
mmoko wa wamizi na hewo wokuhindila mchinweng'ho.
26 Ndangukulonjelani ndikomya, hulawa hebu amo, mbaka
ulavye sendi ya mwiso.

Malanguso galinguwala ung'hondwa

27 "Muhulika kota wanhu na walonjelwa. 'Mleche kudita
ung'hondwa!' 28 Ila heni ndanguwalonjela, Yomlola mdala
kwa kumgana, kowa yaditile ung'hondwa mnhumbula mwa
heye. 29 Lelo wone iziho lyako lya kudilo likudite uwifye,
ling'ondole na kulitaga kutali. Igana ng'hatu kutaga chitomo
chimwe mlukuli, kwa lukuli lweng'ha kwinjila kuli chiluli
cha Jehanamu. 30 Wone moko wa hegwe wa kudilo, uku-
dite uwifye, uteme utaje kutali. Yowa goya uwe ulihela
moko umwe, leka lukuli lweng'ha lwinjile kuli chiluli cha
Jehanamu.

Malanguso kuwala kulekana
(Matei 19:9; Malichi 10:11-12; Lukasi 16:18)

31 "Na ilonjigwa nakatali kahi, 'Yalingumleka mchewake,
imgana yamwandichile kalatasi ya luleko.' 32 Leka heni

ndanguwalonjelani, wone mlume yamleche mchewake, kwa mbuli yoneche ila haiwele ya ung'hondwa kanguwifya kwa kumdita mdala yawe mng'hondwa, na munhu yoneche yomhola mdala yalechigwe, kangudita ung'hondwa.

Malanguso galinguwala kilaha

33 “Kahi na muhulika kota wanhu wa katali nawalonjelwa.
‘Uleche kuleka vyowilahe, udite vila vyowilahile kwa Mkulu.’
34 Leka heni ndanguwalonjela, mleche kilaha ng'hatu, haiwele kilanga, kwa vila ndo chigoda cha undewa cha Nguluwi. 35 Haiwele kwa isi, kwa vila ndo chigoda cha heye cha kuwichila magulu, haiwele kwa Yelusalemu kwa vila ndo honhu ha mndewa mkulu. 36 Na uleche kilaha kwa mutwi wa hegwe, kwa vila hujeza hebu kuidita mnvili imwe iwe nzelu, ama iwe nhitu. 37 Houlonga, ‘Ena’ iwe ‘Ena,’ Na houlonga, ‘Hebu,’ Leka ng'hatu iwe ‘Hebu.’ Choneche chonjezeche kwa ago kulawa kwa ayula mwihe.

Malanguso galinguwala kihilusila
(Lukasi 6:29-30)

38 “Muhulika kota nailonjigwa. ‘Iziho kwa iziho na izino kwa izino.’ 39 Ila heni ndanguwalonjelani, uleche kumhilusila munhu mwihe. Munhu yakuzabule izeze lya kudilo, mgalamlile kahi na lya kumoso. 40 Munhu yokuhilika kuli chitala yogana kukuholela igwanda lyako, mleche yahole kahi na ikoti lyako. 41 Munhu yokukola lupichi kidwika momholo ya heye utali wa chilomita imwe, widwiche chilomita mbili. 42 Yokulanda umupe, na uleche kumuhinduchizila chigosi yalingugana umwaziche chinhu.

Kuwagana wang'honyo
(Lukasi 6:27-28,32-36)

43 “Muhulika kota vyoilonjigwe. ‘Migane lomlingikala hamwe habehi, na kumwihilwa nayali kihilwa na hegwe.’
44 Leka heni ndanguwalonjela, muwagane na wang'honyo wa hemwe, na kuwalandila walinguwabocheleza hemwe.
45 Leka muwe wana wa Mhaza wa hemwe yawele kilanga. Heye kawaga yowamulichila lumuli awala wehile na watanganiche na kuwatowela nhonya awala wehile na watanganiche. 46 Hambi mopegwa chinhu chachi, kwa kuwagana walinguwagana hemwe? Kuduhu, na wakongoza sendi za kodi waditaga hiho! 47 Wone mlinguwalamusa wang'holozenu yeka, ndaze, mowa mditile vinhu vya hihi hela? Na wanhu hawawele Wayahudi waditaga hiho. 48 Leka muwe mtanganiche kota Mhaza wa hemwe yawele kilanga vyoyatanganiche.

6

Iwala kuwonela wanhu isungu

1 “Mwilolele, mleche kudita madito ganojile hali wanhu
leka moneche na hewo. Lomdita hino, Mhaza wa hemwe
yawele kilanga howatogola hebu.
2 “Lelo loumtanza mnzunwa, uleche kitogola hali wanhu
kota wadesi vyowalingudita kuli ng'handa ya kusalila
na mnzila, wopala wanhu wawatogole. Ndangulonga
ndikomya, wowa wabochele chonolo cha hewo. 3 Ila
hegwe houmtanza mnzunwa, udite ahyo kota yula
yondilingumgana ng'hatu wa habehi na hegwe yaleche
kuvizela choudita. 4 Ulavye utanzi wa hegwe kwa uviso,
Mhaza wa hegwe yalingugona gavisigwe, kokutogola.

Malanguso ga kulanda
(Lukasi 11:2-4)

5 “Lomlanda, mleche kudita kota wahadi. Hewo wa-
ganaga kwima na kutambichiza mng'handa ya kusalila na
mfungo mwa nzila wogana wanhu wawalole. Ndangulonga
ndikomya, awo mina wabochela chonolo cha hewo. 6 Ila
hegwe houlanda, winjile mchihengo na uhinde lwizi, hamba
umlande Mhaza halingoneka. Na heye Mhaza wa hegwe,
yalingugona gavisigwe, kokutogola.
7 “Lomlanda, uleche kuhabuka gamwe gago kota wanhu
hawamzelele Nguluwi. Hewo wangijesa kota Nguluwi
kowahulichiza kwa vila wangulonga ulonzi winji. 8 Mleche
kiwhana na hewo, Mhaza wa hemwe kovizela chomgana
hala mng'hali ne kumlanda! 9 Lelo ahino ndo mlinguganigwa
kulanda.
“ ‘Mhaza wa hetwe uwele kilanga,
itagwa lya hegwe litogoligwe,
10 undewa wa hegwe uye,
lyougana likoleche hano mu isi, liwe kota vyoliwele kilanga.
11 Utugalile lehano chilyo cha hetwe chotulingugana.
12 Utusile gala gotuwifile,
kota vila hetwe vyo tuwosele wala watuzudize.
13 Uleche kutwinjiza kuli kujezigwa,
Ila utulohole na yula mwihe.’
(Kwa vila undewa ndo wa hegwe, na ludali, na ukulu mbaka
mazuwa gose. Ena.)
14 “Mina lomuwosela wanhu gehile gowaditile, Mhaza wa
hemwe yawele kilanga, kowosela hemwe gehile gomditile
kahi. 15 Ila wone mleche kuwosela wanhu wanji gehile gowa-
ditile, na heye Mhaza, howosela hemwe gehile gomditile.

Malanguso ga kwesela kulya

16 “Homukwesela kulya, mleche kudita kota wadesi, hewo
wakwisukaga kumeho, wogana wanhu wawalole kota we-
sela kulya. Ndanguwalonjela ndikomya, kota hewo, mina
wabochela chonolo cha hewo. 17 Ila hegwe wone wesele
kulya, uhovuje kumeho na ubakalize mafuta kumutwi kwa
hegwe. 18 Leka wanhu waleche kuvizela kota kwesela kulya,
ila uzeleche hela na Mhaza wa hegwe halingoneka. Na heye
Mhaza wa hegwe yalingona gavisigwe, kokutogola.

Ng'hano kilanga
(Lukasi 12:33-34)

19 “Mleche kiwichila lufufu hano muisi kuwele na mi-
fukuzi na ng'angaga ili nguwifya, na wahizi wokwinjila na
kuhiza. 20 Miwichile ng'hano kilanga kuwele kuduhu mi-
fukuzi na ng'angaga wolemwa kuwifya, na wahizi hawok-
winjila kuhiza. 21 Leka ahala hoiwele ng'hano ya hegwe, ndo
na nhumbula ya hegwe hoiwa.

Lumuli lwa lukuli
(Lukasi 11:34-36)

22 “Iziho ndo lumuli lwa lukuli. Wone iziho lyako liwe
likomu, lukuli lweng'ha lowa mlumuli. 23 Wone iziho lyako
liwe litamwa, lelo lukuli lweng'ha lowa lutitile, na wone
lumuli luwele mgati mlukuli lwako, luwe kuli jiza, lelo alyo
jiza lya kudumbiza ng'hatu!

Nguluwi na lufufu
(Lukasi 16:13)

24 “Haduhu munhu yokola mijito kwa wakulu weli.
Mina komzudila yumwe na kumgana yunji, ama kowa
yomhulichiza yumwe na kumbeza yunji. Howeza
kumfugamila Nguluwi na lufufu.

Mleche kuwa na lunhwinhwi
(Lukasi 12:22-31)

25 “Ndanguwalonjelani hemwe, mleche kijesa kuli ukomu
wa hemwe, molya choni ama monwa choni leka muwe na
ukomu, ama movala choni. Ndaze, ukomu unoga kusinda
chilyo na lukuli lunoga kusinda nguwo. 26 Mvilole videje,
havilingunyala nyhadikwa, havilingubeta nyhadikwa, kahi
vyahela ng'hano. Leka ahyo Mhaza wa hemwe kilanga kan-
guwahombela. Lelo hemwe mnoga kusinda awo. 27 Ndaze,
hagati ha hemwe kuna munhu kwa mbuli ya lunhwinhwi
yoweza kuhejeza ne saa imwe ya kikala mu isi?

28 “Ndaze mwangijesa chomvala? Mlole uluwa wa kisolo
vyoulingutitima! Hagalingukola chinhu choneche. 29 Ila
ndanguwalonjelani, na heye Solomoni, na lufufu lwake
lweng'ha, nahavalile goya kota uluwa umwenga kuli uluwa

umwenga. 30 Nguluwi yalingugana mahamba gawe na
mibadu, na misolo lehano jangutitima na mitondo jangu-
vunda na kujisoma mchiluli! Ndaze, howaditilani hemwe
mzidi? Hemwe wanhu muwele na makundo mado!
31 “Leka mleche kuwa na lunhwinhwi. ‘Tolya choni?
Tonwa choni? Na tovala choni?’ 32 Mina vyeng'ha vyan-
gugailwa na wanhu hawamzelele Nguluwi. Mhaza yawele
kilanga, kavizela kota mwangugana vinhu vyeng'ha avyo.
33 Ahyo mijeseni tandi undewa wa Nguluwi, na gala goyo-
gana heye na ago geng'ha kowapa hemwe na vinhu viyage.
34 Leka, mleche kuwa na lunhwinhwi na ga mitondo. Mi-
tondo yowa na nongwa yake. Nongwa ya zuwa imwe
yowatosani kwa zuwa ayo.

7

Malanguso ga kuwatagusa wanhu wanji
(Lukasi 6:37-38,41-42)

1 “Mleche kuwatagusa wanhu wanji, mleche namwe ku-
taguswa na Nguluwi. 2 Kwa vila vyomuwatagusa wanji, na
hemwe namwe vyomtagusigwa hihyo na Nguluwi, chipimilo
chichila cho mpimila kwa wanji, ndo Nguluwi choyopim-
ila kwa hemwe. 3 Lekachoni, kwanguchona chibanzi chi-
wele miziho lya mng'holozo, ila uleka kuchona ching'anzi
chiwele miziho lya hegwe? 4 Ama, koweza ndaze kum-
lonjela mng'holozo kota, ‘Mng'holozangu tandi ndikuse
chibanzi chiwele miziho lya hegwe,’ Akuno nagwe uwele na
ching'anzi chiwele miziho lya hegwe? 5 Kwamdesi hegwe!
Use tandi chibanzi chiwele miziho lyako ndo koweza kulavya
ching'anzi chiwele miziho lya mng'holozo.
6 “Mleche kutozela mibwa vinhu vilavigwe kwa Nguluwi,
waleche kugaluka na kuwalumaga. Na hihyo mleche ku-
tozela migubi vinhu vyenu vyelile, waleche kuvibiganga.

Ulande na upale na udumize lwizi
(Lukasi 11:9-13)

7 “Mlande namwe mopegwa, na mpale namwe movyona,
na mhodize lwizi, namwe mochumulilwa. 8 Mina yoneche
yolanda kopegwa, na yalingupala kachonaga na yohodiza
lwizi, kochumulilwa. 9 Hambi kabaho yumwe mwa hemwe,
wone mwana wa heye yamlande ibumunda komha iganga?
10 Ama, wone yalande somba, komha izoka? 11 Kota lelo
hemwe, hanga lomwihile, mvizela kuwapa wana wa hemwe
vinhu vinojile, ndangukomya Mhaza wa kilanga, kodita
vikulu ng'hatu na kowapa ganojile awala weng'ha walingum-
landa.

12 “Vyeng'ha vyo mlingugana wanhu wawaditileni hemwe,
muwaditile hewo hiho. Ahi ndo vyogalingulonga malajizo ga
Musa na malanguso ga waloli.

Lwizi luzisili
(Lukasi 13:24)
13 “Mwinjile kukolela lwizi luzisili. Kwa vila nzila ilikulongoza kuli kudumigwa ngazi, na lwizi lwa kwinjilila amo lugazi, walinguluta nzila ayo wenji. 14 Ila nzila ilikulongoza kuli ukomu nzisili, na lwizi lwa kwinjilila amo luzisili, wanhu wachefu hela ndo woizela nzila ayo.

Igodi na mafuza gake
(Lukasi 6:43-44)
15 “Mwilole na Waloli wa udesi. Hewo wanguya kwa hemwe wokoneka kota ming'holo kwa kunze, ila kwa mgati mibwa ja kisolo jing'hang'hale. 16 Mowazela kwa madito ga hewo. Ndaze, wanhu hubawaga ububu hali migodi ja miwa na misada kuli mbijili? Hebu! 17 Leka, igodi linojile lilelaga mafuza ganojile, na igodi lihile lilelaga mafuza gehile. 18 Igodi linojile halilelaga mafuza gehile, na igodi lihile halilelaga mafuza ganojile. 19 Chila igodi halilingulela mafuza ganojile, wotemigwa na kutozigwa mchiluli. 20 Kwa hino, mowazela waloli wa udesi kwa madito ga hewo.

Siwazelele hemwe
(Lukasi 13:25-27)
21 “Haiwele chila munhu yondonjela, ‘Mkulu, Mkulu’
Kokwinjila kuli Undewa wa Nguluwi, leka yula yokweneza
yaganile Mhaza wa heni yawele kilanga. 22 Wenji
wondonjela zuwa lila lya utaguso, ‘Mkulu, Mkulu! Kwa
itagwa lyako natwali tulangusa usenga wa hegwe na kwa
itagwa lyako tulavya vijeni na kukola vinduzanduza vinji.’
23 Aho, ndowalonjela, ‘Nasiwazelele hemwe ng'oo, muche
kumwando kwa heni, hemwe mlingudita gehile.’

Walinguzenga weli
(Lukasi 6:47-49)
24 “Chila munhu yohulika gondilonga, na kugawika mnhumbula, kewhana na munhu yawele na nyhala yazenjile ng'handa hali italawe. 25 Nhonya itowa na nzanda zimema tendemaa, mbeho iputa, kuigwisa aila ng'handa. Ila ng'handa haigwile kwa vila na izenjigwa mitalawe.
26 “Ila yoneche yalinguhulika gondilonga ne kugawika mnhumbula, kewhana na munhu mpoka yazenjile ng'handa hali sangalaza. 27 Nhonya itowa na nzanda zimema na mbeho iputa nakuitigasa ng'handa, nayo igwa luu! Kahi kugwa ako kwali kukulu.”

Ludali lwa Yesu
28 Yesu vyoyasindile kulonga ulonzi awo, wanhu weng'ha
na wamemile honhu hala nawabubuwala na ulanguso wa
heye. 29 Hawele kota walangusa wa malajizo ga Musa, ila
nakalangusa kwa ludali.

8

Yesu kangumlohola munhu
(Malichi 1:40-45; Lukasi 5:12-16)
1 Yesu vyoyeduliche kuchidunda, na kawona wanhu wenji
womuwinza heye. 2 Lelo nakoya munhu yumwe yawele
na uswema, kafugama kumwando kwa heye na kulonga,
“Mkulu, wone ulingugana, kombusila utamwa wondilin-
gugula.” 3 Yesu kagolola moko, kamdoliza na kulonga,
“Ndangugana wezuligwe,” Bahala du munhu yula, kawa
mkomu uswema umlawa. 4 Hamba Yesu nakamlonjela ayula
munhu kata, “Ulole, uleche kumlonjela munhu yoneche, ila
ulute kilajila kwa watambika wakulole kota kuwa mkomu,
hamba leka wanji walavye ulolezi na hamba ulavye nham-
biko kota vyoyalajize Musa.”

Yesu kangumlohola chitumagwa wa jemadali wa Loma
(Lukasi 7:1-10)
5 Yesu loyaliyokwinjla kuli muji wa Kapanaumu, kat-
ing'hana na mkulu wa wamizi mloma kamlutila, kamdedeza,
6 yolonga, “Mkulu, chitumagwa wa heni, kawasa kaye, kazi-
lika lukuli na kangutamika lukami.”
7 Yesu nakamlonjela, “Ndokuya kumlohola.” 8 Ayo mkulu
wa wamizi Mloma nakamlonjela, “Mkulu, siganigwe winjile
mng'handa ya heni. Ila ulonje ulonzi hela na chitumagwa
wa heni kowa mkomu. 9 Mina, na heni nani, nda munhu
mbele hasi ha ludali lwa wanji, ndanawo wamizi hasi ha
heni. Ndangumlonjela yumwe, ‘Ulute!’ Na heye kanguluta,
na yunji, ‘Uye!’ Na heye kanguya, na chitumagwa wa heni,
‘Udite chinhu chino,’ Na heye kangudita.”
10 Yesu vyo yahuliche ago, na kabubuwala, na kuwalon-
jela wanhu wawele womuwinza heye, “Ndanguwalonjelani
ndikomya, sinamona munhu yawele na makundo kota aga,
kweng'ha Isilaeli. 11 Lelo ndanguwalonjela kota wanhu wenji
wokuya kulawa kolilawila isanya na kolizinjila, na kikala
hanyi hali ndiya hamwe na Abulahamu, na Isaka, na Yakubu
kuli undewa wa kilanga. 12 Ila hewo wawele kuganigwa kuli
undewa awo, wotozigwa kunze kuli kutitu, ako ndo kowolila
na kujejeda mizino.” 13 Yesu na nakamlonjela ayula ofisa
Mloma, “Ulute kaye na go ukundile gowa gakoleche kwa
hegwe.” Na ayula chitumagwa wa heye kawa mkomu bahala.

Yesu kanguwalohola wanhu wenji
(Malichi 1:29-34; Lukasi 4:38-41)

14 Yesu nakafika kaye kwa Petili, na kamfika mkweye
Petili yotamika yawasile mchinhanda, yapwituche lukami.
15 Baho, Yesu kamdoliza yula mamo mmoko na bahala
utamwa umleka, kenuka na kwaluka kuwawichila chilyo.
16 Vyoifichile matinazo, wanhu wawegala wanhu wenji
wawele na vijeni, na heye kwa ulonzi hela, kawinga vijeni
avyo. Na kawosela wanhu weng'ha matamwa ga hewo.
17 Nakadita hino kukomya gala goyalonjile Mloli Isaya genele.
“Heye yuye kauhola unghochele wa hetwe,
Nakapika matamwa ga hetwe.”

Wawele nguganigwa wawe walanguswa wa Yesu
(Lukasi 9:57-62)

18 Yesu vyoyawawene chilundo cha wanhu wamku-
lumbile, nakawalonjela walanguswa wa heye walute
kumwambu kwa ilamba. 19 Mlangusa yumwe wa malajizo ga
Musa kamlutila nakumlonjela, “Mlangusa, heni ndokuwinza
koneche kouluta.” 20 Yesu kamwidichila, “Mibwa ja kisolo
jina mhalika, na videje vya kuulanga vina vimvulila, ila
mwana wa munhu, kahela honhu ha kuwasiliza mutwi na
kwesela.”
21 Hamba munhu yunji, yawele mli walanguswa wa heye,
nakamlonjela, “Mkulu, ung'hundize tandi ndute ndikamtile
mhaza wa heni.” 22 Ila Yesu nakamlonjela, “Umbinze heni!
Waleche wabagame wawatile wayao wabagame.”

Yesu kanguilonjela nhigu inyamalile
(Malichi 4:35-41; Lukasi 8:22-25)

23 Yesu nakenjila mli itumbwi na wali hamwe na
walanguswa. 24 Baho du, nhigu nailawila kilamba, nhigu
yaluka kugubika itumbwi na itumbwi lyaluka kutigasika na
kumema mazi. Yesu nayali yawasile ng'hatu. 25 Walanguswa
na waluta akula koyawasile, na wamlanda wolonga,
“Mkulu yawalohole na aila nhigu.” 26 Yesu kawalonjela,
“Hemwe wanhu muwele na makundo mado, leka choni
mwangudumba?” Hamba kenuka na kuilonjela aila nhigu na
mbeho nayali iputa, inyamalile na inyamalila tulu. 27 Wanhu
weng'ha na wekala wabubuwale, walonga, “Ayu munhu
wachi? Nhigu na mbeho vyangumuhulika.”

Yesu kanguwalohola wanhu weli wawele na chijeni
(Malichi 5:1-20; Lukasi 8:26-39)

28 Yesu loyoyile kuli isi ya Wagadala, kumwambu na alila
ilamba, kating'hana na walume weli walawile kuli mipalika
kuwele na vilaga. Wanhu awa wali na chijeni kumutwi, chi-
wang'ang'aze heko mbaka wanhu wawele wodumba kukola

nzila ayo. 29 Na hewo bahala wayowa, “Kwangugana choni
na hetwe, hegwe mwana wa Nguluwi?, Ndaze, kuya ku-
tugaza mhela haunoya?”
30 Habehi na honhu aho, kwali na migubi minji jidimwa.
31 Lelo avyo vijeni vimdedeza, “Wone ulingugana kutuwinga,
utuleche twinjile kuli jila migubi.” 32 Yesu kajilonjela, “Aya
mlute.” Baho vijeni viwalawa wanhu wala, na kwinjila kwa
migubi. Chilundo cheng'ha cha migubi jichina mnyenje na
kwinjila milamba, na migubi jeng'ha jibagama.
33 Wadimi wa ajo migubi nawabilima, waluta kaye. Ako
walavya mbuli zeng'ha loziwalawile na mbuli ziwalawile
wala wanhu wawele na vijeni vihile 34 Leka wanhu weng'ha
wa ula muji nawalawa, wamlutila Yesu, na lowamuwene,
wamlonjela yoche kuli isi ya hewo.

9

Yesu kangumlohola munhu yaziliche lukuli
(Malichi 2:1-12; Lukasi 5:17-26)

1 Yesu nakenjila mitumbwi nakahiluka kuluga kwa heye
koyalingikala, kwa kuloka ilamba. 2 Aho wanhu na wami-
galila munhu yaziliche lukuli yawasile mchinhanda. Yesu
vyoyawene makundo ga hewo, nakamlonjela yula munhu
yaziliche, “Mwanangu, wikangaze, kusilwa gehile gouditile.”
3 Wamwe wa walangusa wa malajizo ga Musa nawaluka
kijesa, “Munhu ayu kangumkovula Nguluwi!”
4 Yesu nakavizela choni chowochijesa, kawalonjela, “Leka-
choni mli na majesa gehile kuli mnhumbula za hemwe?
5 Lilikohi liwele ubewe ng'hatu. Kulonga, ‘Kusilwa gehile ga
hegwe,’ Ama kulonga, ‘Wime ujende?’ 6 Lelo ndangugana
mvizele kota Mwana wa Munhu kanao ludali muisi lwa
kuwosela wanhu gehile ga hewo.” Aho nakamlonjela yula
munhu yaziliche, “Winuche, uhole chinhanda cha hegwe,
ulute kaye.” 7 Ayula munhu nayaziliche nakenuka, kaluta
kaye. 8 Wanhu weng'ha wamemile hala lowagawene ago,
nawabubuwala na kudumba, na wamtogola Nguluwi kwa
ludali alo loyawapele wanhu.

Matei kanguchemigwa
(Malichi 2:13-17; Lukasi 5:27-32)

9 Yesu nakoka ahala honhu, navyoyali yoluta kamona
munhu yumwe itagwa lyake Matei, yekalise mchituka cha
kodi. Yesu nakamlonjela, “Umbinze.” Na heye Matei kenuka,
nakumuwinza.
10 Yesu loyali mng'handa yolya chilyo, wakongoza kodi na
wawele na gehile nawoya kikala hamwe na walanguswa wa

heye. 11 Mafalisayo wamwe na lowagawene ago, wawalonjela walanguswa wa heye, “Lekachoni mlangusa wa hemwe kangulya hamwe na wakongoza kodi na wadita gehile?”

12 Yesu nakawahulika, nakalonga, “Wanhu wawele wakomu hawalingugana mlaguzi hebu, ila awala wawele watamwa. 13 Lelo mkelanguse ulonzi awu, ‘Ndangugana isungu, haiwele nhambiko.’ Heni suyile kuwachema wanhu wala watanganiche, leka wawele na gehile.”

Kiwuza mbuli ya kwesela kulya
(Malichi 2:18-22; Lukasi 5:33-39)

14 Hamba walanguswa wa Yohani Mbatiza wamuuza, “Hetwe twangwesela kulya na Mafalisayo wangwesela kulya mala nyinji, iwa ndaze walanguswa wa hegwe hambe wesele kulya?” 15 Yesu nakawedichila, “Ndaze, walalikwe kuli mnvina ya kuhesa wanguganigwa kulila kwa kulombocheza mkasano yawele baho hamwe na hewo? Hebu, Ena! Ila mhela wofika aho mkasano kokusigwa hali hewo, aho ndo wokwesela kulya.

16 “Haduhu munhu yahonelezaga nguwo nyale kuli nguwo ya katali. Mina chila chilaka chodeganga aila nguwo ya katali, na ahala hahonelezwe howa hagazi. 17 Na kuduhu munhu yowika divai ya lehano, kuli chizombe cha igozi cha katali. Howodita hino, achila chizombe cha igozi na divai yobohoka. Na achila chizombe chowa cha kutaga. Lelo iwaga hino, divai ya lehano, iwikagwa mli chizombe chinyale, na vyeng'ha vili, chizombe na divai vyowichigwa goya.”

Mhinza wa ofisa na mdala yumwe wangusigwa utamwa
(Malichi 5:21-43; Lukasi 8:40-56)

18 Yesu loyali yolonga ago, chilongozi yumwe Myahudi nakoya, kenamiza nakulonga, “Mhinza wa heni kabagama sambi. Ila, ndangukulanda tuche ukamuwichile moko wa hegwe na heye kowa mkomu.” 19 Baho Yesu nakoka hamwe na walanguswa wa heye kamuwinza.

20 Mdala yumwe, nayali yotamika kulawa danda katali ng'hatu, mihela kumi na mili, nakamuwinza Yesu kumbele, nakadoliza lupembo lwa nguwo ya Yesu. 21 Nakadita ahyo kwa vila nakejesa mnhumbula. “Londidoliza hela nguwo ya heye, ndowa mkomu.” 22 Yesu kahinduka nakamona, nakamlonjela, “Mhinza wikangaze! Makundo ga hegwe gakulohola.” Mamo ayo kaloholigwa bahala.

23 Hamba Yesu na kenjila mng'handa ya yula chilongozi, loyawawene wapemba mluli mchililo na chilundo cha wanhu wolila na kulombocheza, 24 Kawalonjela, “Weng'ha mlawe kunze, mhinza ayu hafile, kawasa hela.” Na hewo

nawamseka. 25 Baho, chilundo cha wanhu lochilawile kunze,
Yesu kenjila mng'handa, kamibata ayo mhinza moko, na heye
kema. 26 Mbuli ayo na yenela kweng'ha mu isi ila yeng'ha.

Yesu kanguwalohola wohambe walole weli

27 Yesu nakoka ahala honhu, na loyaliyoluta, wohambe
walole weli nawamuwinza aku wotowa iyowe, “Mwana
wa Daudi utonele isungu!” 28 Yesu loyenjile mng'handa
awala wohambe walole weli wamlutila, na heye kawauza,
“Ndaze, mwangukunda kota ndoweza kuwaditilani mbuli
ayo?” Na hewo wamwidichila, “Ena, Mkulu.” 29 Aho Yesu
kadoliza meho gawo, nakulonga, “Na iwe kota vyomlin-
gukunda.” 30 Na bahala meho gawo gagubuka nawaluka
kulola kahi. Yesu kawalonjela, “Mleche kumlonjela munhu
yoneche mbuli ayi.” 31 Ila hewo woka, weneza mbuli ya Yesu
kuli isi ila yeng'ha.

Yesu kangumlohola yohambe yalonje

32 Wanhu lowali wokuka, wanji nawamigalila Yesu munhu
yumwe yawele yohambe yalonje kwa vila nayali na chijeni.
33 Baho du acho chijeni lochilawile, munhu yula nayawele
hambe yalonje kaluka kulonga kahi. Wanhu nawabubuwala
na kulonga, “Mbuli kota ino hainalawila koneka kuli isi ino
ya Isilaeli!” 34 Ila Mafalisayo wawa wolonga, “Kanguwinga
vijeni kwa ludali lwa mkulu wa vijeni.”

Yesu kanguwonela isungu wanhu

35 Yesu nakajendela miji jeng'ha na vijiji, nakalangusa kuli
ng'handa za kusalila za hewo yodamla Mbuli Inojile ya Un-
dewa wa Nguluwi, yolohola matamwa geng'ha na vyeng'ha
vilingugaza. 36 Lelo vyoyawene vilundo vya wanhu, naka-
wonela isungu kwa vila wali watochile na wawele na lun-
hwinhwi kota ming'holo jilihela mdimi. 37 Aho nakawalon-
jela walanguswa wa heye, “Mbena nyinji, ila wakola mijito
wachefu. 38 Lelo mumlande Mkulu yalajize wakola mijito
wabene mbena ya heye.”

10

Walanguswa kumi na weli
(Malichi 3:13-19; Lukasi 6:12-16)

1 Yesu nakawachema walanguswa wa heye kumi na weli,
hamwe nakuwapa ludali lwa kuwinga vijeni vihile na ku-
wosela wanhu matamwa. 2 Aga hano ndo matagwa ga hewo
watumigwa kumi na weli, kwaluka na Simoni yochemigwa
Petili na mkulugwe Andeleya na Yakubu na mkulugwe
Yohani wana wa Sebedayo. 3 Na kahi Filipo na Batolomeo
na Tomasi na Matei nayali mkongoza kodi na Yakubu mwana

wa Alufayo na Tadei na 4 Simoni yalawile Kanaani na Yudasi
Isikalioti yambelenhuche Yesu.

Yesu kanguwalajiza walangusa kumi na weli
(Malichi 6:7-13; Lukasi 9:1-6)

5 Awa kumi na weli nawalajizwa na Yesu kota hino,
"Mleche kuluta kuli wanhu wa isi, na mleche kwinjila kuli
muji wa Wasamaliya. 6 Hemwe mlute kwa wanhu wa Isilaeli
wajilile kota ming'holo. 7 Mlute mkawalonjele kota 'Un-
dewa wa kilanga wa habehi.' 8 Muwosele matamwa wanhu
walingutamika, na muwahilusile ukomu wafile, muwalo-
hole awala walingutamika kizada, na mlavye jimazoga.
Mpegwa ne kulavya sendi, namwe mlavye ne kuhola sendi.
9 Mleche kuhola zahabu na sendi zeng'ha zila mmihako
jenu. 10 Mleche kuhola mhako komluta, na igwanda linji na
makwamba na ne ng'hweku ila. Wakola mijito wopegwa
chowogana.
11 "Na wone mfiche muji woneche ama chijiji, na wone
munhu yowabochela, mikale baho mbaka zuwa homkuka.
12 Homkwinjila mng'handa muwalamse wenyeng'haye.
13 Wone wenyeng'haye wa ng'handa wanguganigwa
ulamso awo, kikala goya kopona hamwe na hewo. Ila
wone hawalinguganigwa, lelo kikala goya kwa hemwe
kowahiluchila hemwe. 14 Na wone munhu yoneche yolema
kuwabochela na kuwahulika, muche kuli ng'handa ayo
na mkung'hune nhimbwisi iwele mmagulu ga hemwe.
15 Ndanguwalonjelani ndikomya, zuwa lya utaguso, heye
kolajila isungu ng'hatu kwa wanhu wa Sodoma na Gomola
kusinda awo wanhu wa honhu aho!

Wihe woukuya
(Malichi 13:9-13; Lukasi 21:12-17)

16 "Mlole ndanguwalajiza hemwe kota ming'holo hali
mibwa ja kisolo. Muwe wasugu kota izoka, na muwe mholile
kota ng'hunda. 17 Mililele, wokuya wowebata, na kuwahilika
kuli ng'handa za kutagusa na wowasubulani na ng'hobwa
kuli ng'handa za kusalila. 18 Mohilikwa kwa vilingozi na
wandewa kwa chiwalo cha heni, leka mlavye ulolezi kwa
hewo na wanhu wa isi. 19 Lelo wone wawebate, mleche kuwa
na lunhwinhwi kota molonga choni, na molonga ndaze, baho
mopegwa choni cha kulonga. 20 Ulonzi womlonga, haulawa
kwa hemwe, wolawa kwa ludali lwa heye Muhe wa Mhaza
yowa yolonga mgati mwa hemwe.
21 "Walume wowahilika wang'holozawo wakopoligwe, na
wahaza wodita hihyo kwa wana wawo. Na wana wowa-
galuchila wawalelile wakopoligwe. 22 Wanhu weng'ha
wawazudilani hemwe kwa chiwalo cha itagwa lya heni. Leka

heye yokwimilila, mbaka mwiso, koloholigwa. 23 Wanhu one
wawabuze wala walingikala luga lumwe, mbilimile kuli luga
lunji. Ndangukomya kota hamsinda hebu kulangusa miji
jeng'ha ja Isilaeli loyanghali Mwana wa Muhu hanoya.
24 “Mlanguswa hawaga mkulu kwa mlangusa, na kuduhu
chitumagwa kawaga mkulu kwa mkulu wa heye. 25 Lelo
mlanguswa yafande kota mlangusa na chitumagwa yafande
kota mkulu wa heye. Wone nawamchema mkulu wa ivyazi
Belisebuli, ndaze, hawowachema wanhu wanji wa ivyazi
alyo matagwa gehile lukami?

Yalikohi wa kumdumba
(Lukasi 12:2-7)

26 “Mleche kudumba wanhu, cheng'ha chigubikwe, chowa
chigubuligwe, na mbuli ya uviso, yowichigwa hazelu.
27 Londiwalonjelani hemwe kung'hali kutitu, mhiluchile
kulonga kuli kuzelu, na mbuli lomhuliche ilonjigwa kuuviso,
muilonje hazelu. 28 Mleche kuwadumba hewo wawele
kukopola lukuli, ila walingulemwela kukopola muhe. Leka
hemwe iwagana ng'hatu kumdumba yula yawele kukopola
lukuli hamwe na nhumbula kuli chiluli cha Jehanamu.
29 Kwa silinje imwe yougula semembe, na semembe ne imwe
yogwa hasi ne kugana Mhaza wa hemwe. 30 Ila kwa hemwe,
na mnvili zeng'ha za kumutwi mwa hemwe ziwazigwa.
31 Lelo uleche kudumba, hemwe mhega kusinda semembe
wenji.

Kumkunda na kumbela Kilistu
(Lukasi 12:8-9)

32 “Chila munhu yalingulonga kwa mlomo wa heye hazelu
kota heye wa heni, heni kahi ndomkunda hali Mhaza wa heni
yawele kilanga. 33 Ila yoneche yula yombela heni hali wanhu,
na heni ndombela hali Mhaza wa heni yawele kilanga.

Kuduhuli ukomu
(Lukasi 12:51-53; 14:26-27)

34 “Mleche kijesa kota mbuya kuwegalilani kikala goya
muisi, suyile kigala kikala goya, ila ipanga. 35 Mina mbuya
kuwatowaniza hagati ha munhu na mhaza wa heye, mhinza
na mayake, mkasano na mkweye. 36 Na wang'honyo wa
munhu ndo wanhu wa haluga hake.
37 “Yawele ngumgana mhaza ama mayake kusinda ya-
likungana heni, silingumgana. Yalingumgana mwana ama
mhinza kusinda heni, silingumgana. 38 Munhu wone
hapichile msalaba wa heye na kumbinza, silingumgana.
39 Yawele ngibatilila ukomu wa heye, kouwajiliza, ila yawele
nguwajiliza ukomu wa heye kwa mbuli ya heni, kowanawo.

Chonolo
(Malichi 9:41)
40 “Yalinguwabochelani, kangumbochela heni, na
yalingumbochela heni, kangumbochela yula yanhumile.
41 Heye yombochela Mloli kwa vila ka Mloli kangwajiliza
Uloli. Na yawele ngumbochela munhu yatanganiche
kwa vila kanoga, kokwajiliza kunoga kwa heye.
42 Ndanguwalonjelani ndikomya, yoneche yompa yumwe
wa wadodo awa chizombe cha mazi gazizime kwa vila
mlanguswa wa heni, kopegwa chonolo cha heye.”

11

Wasenga kulawila kwa Yohani Mbatiza
(Lukasi 7:18-35)
1 Yesu loyasindile kuwalajiza walanguswa kumi na weli,
nakalawa aho, kaluta kulangusa na kudamla kuli miji ja
hewo.
2 Yohani Mbatiza yawele mchinhweng'ho nakahulika
mbuli ya madito ga Kilistu. Baho, nakawalajiza walanguswa
wa heye, 3 wamuuze, “Ndaze, hegwe ndo yula yalinguya ama
tumbeteze yunji?” 4 Yesu kedichila, “Mlute mkamlonjele
Yohani mbuli zomlinguhulika na kuzona. 5 Wawele
hambe walole, wangulola, na wali chete, wangujenda, na
walingugula chipata wahovujigwa, na hawalinguhulika,
wanguhulika, na wabagame wanguzilipuka kuwa wakomu.
Na Mbuli Inojile yangudamligwa kwa wawele wazunwa.
6 Kobweda munhu yula yawelehela majesa kwa heni.”
7 Walanguswa wa Yohani lowali wokuka, Yesu kadamla ga
Yohani kuli wanhu na kulonga, “Lomwali mluta kwa Yohani
akula kugunuche, mwali kijesa momona munhu wachi?
Ndaze, namgana mlyone idete litigaswa na mbeho? Hebu!
8 Lelo namluta kulola munhu yalindaze, ndaze, namwali ngi-
jesa momona munhu yavalile goya utabuli? Hebu! Wanhu
walinguvala goya wekalaga mli ng'handa za wandewa. 9 Ila
mndonjele na mluta kulola choni? Mloli? Ena, gahega kwa
mloli.
10 “Ayu ndo yalingulonjigwa kuli Maandiko Matakatifu,
“ ‘Ulole, heni ndomigala msenga wa heni yakulongole,
heye yokugololela nzila ya kukola hegwe.’
11 Ndanguwalonjelani ndikomya, wamwe mwa wana
weng'ha wa wanhu, hanalawila yawele mkulu kusinda
Yohani Mbatiza. Leka hino, yula yawele mdodo ng'hatu
kuli undewa wa kilanga, ndo mkulu kusinda heye. 12 Kulawa
mhela wa Yohani Mbatiza mbaka lehano, undewa wa kilanga
wangugazigwa lukami, na wanhu wang'hanuche wangujeza
kuusukula kwa lupichi. 13 Malanguso geng'ha ga waloli

na malajizo mbaka mhela wa Yohani, wali ulonga mbuli
mhela uno. 14 Wone moweza kukunda lelo, Yohani ndo Eliya,
yawele nguya. 15 Yawele na makutu na yahuliche.

16 “Lelo ndouwhaniza na choni lulelo alu? Ndo kota wa-
songolo wekale mluga, wawa wochilonjela chilundo chimwe
kwa chiyage,
17 “ ‘Tuwatowela ngoma ila hamvinile!
Twimba lwimbo lwa kulombocheza ila hamlomboleze!’
18 Mina Yohani nakoya, hadile na hanwele divai, na hewo
nawalonga, ‘Chijeni chimwaluka.’ 19 Mwana wa munhu,
loyezile, nayali yolya na kunwa, na wanhu na walonga,
‘Mlole munhu ayu, kangulya lukami na kugala, yeganile na
wakongoza kodi na wehile,’ Leka luhala lwa Nguluwi na
lutanganika kwa madito ga heye.”

Miji ilemwele kukunda
(Lukasi 10:13-15)

20 Hamba Yesu nakaluka kujikalalila miji jila jikolile vin-
duzanduza vinji, wanhu hawamgalamchile Nguluwi kwa
kugaleka gehile gowaditile. 21 “Mane gwegwe Kolasini!
Mane gwegwe Betisaida! Mina, na iwe vinduzanduza vyo
mlajilwe na vikoleche Tilo na Sidoni, wanhu weng'ha na
wahawele wavalile migunila na kubakala mivu kumeho,
kulajila kota wagaleka gehile na kumgalamchila Nguluwi.
22 Ndangukomya, kwa hemwe, kota zuwa lya utaguso, Ngu-
luwi kowonela isungu wanhu wa Tilo na Sidoni kusinda
hemwe. 23 Na kwa hegwe Kapanaumu, kwangugana
uguluche uliyeka kilanga? Koduliswa hasi kuli isi ya
wabagame, mina kota vinduzanduza vikoleche kwa hegwe
vyahakoleche kula Sodoma, muji awo wahawele ukomu
mbaka lehano. 24 Ila ndangukulonjelani ndikomya, zuwa lya
utaguso, hegwe kogazigwa ng'hatu kusinda Sodoma.”

Muye kwa heni mkesele
(Lukasi 10:21-22)

25 Mhela awo Yesu nakalonga, “Ndangukutogola hegwe
Mhaza, Mkulu wa kilanga na wa isi, mina kuwavisa wawele
na luhala na nyhala mbuli zino, kuwagubulilila wana
wadodo. 26 Ena, Mhaza, kota vila vyoikunojeze.

27 “Mhaza wa heni kamha vinhu vyeng'ha. Kuduhu ne
yumwe yamzelele mwana ila Mhaza, kuduhu yamzelele
Mhaza ila Mwana, na yoneche yula Mwana yogana
kumgubulila. 28 Muye kwa heni hemwe mweng'ha muwele
kugaya na kupapa itunyo, na ndowapa honhu ha kwesela.
29 Miwohe nila ya heni na milanguse kwa heni, mina heni
ndina isungu na nhumbula iholile na nhumbula za hemwe

zosindamala. 30 Kwa vila nila ya heni ya lobwalobwa na itunyo lya heni lya ubewe."

12

Iwala Zuwa lya Kwesela
(Malichi 2:23-28; Lukasi 6:1-5)

1 Mhela awo, Yesu loyali yokola mmigunda Zuwa lya Kwesela, walanguswa wali na nzala na waluka kubenanga miso ja uhemba wolya. 2 Mafalisayo vyowagawene ago, na wamlonjela Yesu, "Ulole walanguswa wa hegwe, wangudita mbuli zohambe zikundigwe kudita Zuwa lya Kwesela."

3 Yesu nakawalonjela, "Ndaze, hamsomile vyoyakolile Daudi loyali na nzala heye na wayage. 4 Heye nakenjila mng'handa ya Nguluwi na kulya jila mibumuda ja nhambiko jiwichigwe helile ha Nguluwi. Heye ne awo wayage hambe wakundigwe kulya mibumunda ajo ila watambika waliyeng'ha. 5 Ama ndaze, hamsomile kuli chitabu cha malajizo ga Musa kota, Zuwa lya Kwesela, watambika wawifyaga kuli Ng'handa ya Nguluwi, na hawalingijesa kota wawifya? 6 Lelo ndanguwalonjelani kuta hano hana chikulu kusinda Ng'handa ya Nguluwi. 7 Wone na muwe mvizelele ulonzi uno, 'Ndangugana isungu haiwele nhambiko,' Na mwahawataguse kwa wihe wanhu walihela nongwa. 8 Mina Mwana wa Munhu ndo Mkulu kana ludali na Zuwa lya Kwesela".

Munhu yawele na moko ung'ong'onale
(Malichi 3:1-6; Lukasi 6:6-11)

9 Yesu na koka aho, nakenjila mng'handa ya kusalila ya hewo. 10 Kwali na munhu yawele na moko ung'ong'onale. Lelo wanhu nawamuuza Yesu, "Ndaze, yowa goya kulohola wanhu Zuwa lya Kwesela?" Na wamuuza hino wagana wamibate ha kumtagusila.

11 Ila Yesu nakawalonjela, "Yalikohi hali hemwe, yawele na ing'holo lila linjile mlikulubila. Ndaze, homibata na kumlavya amo Zuwa lya Kwesela? 12 Ila, munhu kahega kusinda ing'holo! Lelo iwa goya kudita ganojile Zuwa lya Kwesela?" 13 Hamba nakamlojela ayula munhu, "Ugolole moko wa hegwe." Nakaugolola, nawo uwa mkomu ng'hatu kota ula uyage. 14 Lelo Mafalisayo na walawa kunze, waluka kupwepwa ndaze vyowomkopola Yesu.

Chitumagwa yahaguligwe na Nguluwi

15 Ila Yesu loyavizelele mbuli ayo, nakalawa honhu hala. Wanhu wenji nawamuwinza, nakawalohola watamwa weng'ha, 16 nakawalemeza waleche kuwalonjela wanhu mbuli za heye, 17 leka gala goyalonjile mloli Isaya genele.

18 “Mlole chitumagwa wa heni yondimhagule,
ndimganile heni yawele ngunojeza mnhumbula.
Ndowika muhe wa heni kwa heye,
na heye kodamla utaguso wa heni kuli isi zeng'ha.
19 Holema hebu, na hotowa iyowe,
na lizi lya heye haluhulikwa kuli nzila.
20 Hobena hebu idenje lifinangwe,
na hoputa hebu utambi ulingufung'ha iyosi,
mbaka youdita utaguso unojile ulongoze.
21 Kwa heye isi zeng'ha zochitumbila.”

Yesu na mkulu wa limazoga Belisebuli
(Malichi 3:20-30; Lukasi 11:14-23)

22 Aho wanhu wamigala munhu yawele yohambe yalole na yawele yolemwela kulonga kwa vila nayali na chijeni. Yesu kamlohola ayula munhu na baho kaluka kulonga na kulola. 23 Wanhu weng'ha wamemile ahala nawabubuwala na kulonga, “Ndaze, yowa ayu ndo Mwana wa Daudi?” 24 Ila Mafalisayo lowahuliche ago, walonga, “Munhu ayu kangulavya vijeni kwa ludali lwa Belisebuli mkulu wa vijeni.”

25 Yesu, yawele yavizelele majesa ga hewo, kawalonjela, “Undewa woneche ugawanuche vilundo vilingitwanza, haulingikala hebu, na mji woneche ama nhanzi yoneche igawanuche vilundo vilingilewa, vyosumigwa. 26 Wone Limazoga limuwinga Limazoga, lyangilemela liliyeka. Lelo undewa wa heye wokwimaze? 27 Wone heni ndilingulavya vijeni kwa ludali lwa Belisebuli, lelo wala vitumagwa wa hemwe walavyaga vijeni kwa ludali lwani, lwa Limazoga? Hebu! Ahyo, vitumagwa wa hemwe wokunda kuwatagusa hemwe kota mwiha. 28 Ila wone heni ndanguwinga vijeni kwa ludali lwa Muhe wa Nguluwi, lelo mvizele kota Undewa wa Nguluwi mina ukuyilani hemwe.

29 “Ama, koweza ndaze munhu kwinjila mng'handa ya munhu yawele na mong'ho na kumsukula lufufu lwa heye, ne kwaluka kumuwoha ayo munhu yawele na mong'ho? Aho ndo koweza kumsukula lufufu lwa heye.

30 “Yoneche hambe yebande na heni, kangundema, na yoneche hambe yekungajize hamwe na heni, kangusambalula. 31 Kwa mbuli ayo, ndanguwalonjelani, wanhu wokusilwa gehile na ukovuzi wa hewo weng'ha, ila hawokusilwa wihe wa kumkovula Muhe Yelile. 32 Kahi, yawele ngulonga ulonzi wa kumkovula Mwana wa Munhu kolechigwa, ila yula yawele ngulonga ulonzi wa kumlemela Muhe Yelile, hokusilwa hebu, iwe kuli isi ino, ama kuli isi ikuya.

Igodi na mafuza gake
(Lukasi 6:43-45)

33 “Mdite igodi liwe linojile na mafuza gake gowa ganojile,
mdite uwe wihile na mafuza gake gowa gehile. Igodi
lizelekaga kwa mafuza gake. 34 Hemwe ulelo wa izoka!
Molonga ndaze mbuli zinojile hanga hemwe mli na wihe?
Mina munhu hulongaga kwa gala gamemile mnhumbula.
35 Munhu yalinaisungu hulavyaga mbuli zinojile kuli
ng'hano za heye zinojile, na munhu yehile hulavyaga mbuli
zihile kuli ng'hano ya heye yihile.
36 “Lelo ndanguwalonjelani, zuwa lya utaguso wanhu
woganigwa kwidichila mbuli ya chila ulonzi wihile walin-
gulonga. 37 Mina kwa ulonzi wa hegwe kokundigwa kuwa
kutanganika, na kwa ulonzi wa hegwe kotagusigwa kuna
nongwa.”

Kugana ulajilo
(Malichi 8:11-12; Lukasi 11:29-32)

38 Hamba wamwe wa walangusa wa malajizo ga Musa
na Mafalisayo nawamlonjela Yesu, “Mlangusa, twangugana
kuwona ulajilo kulawa kwa hegwe.” 39 Na heye kawedichila,
“Lulelo lwihile lulingulema kumkunda Nguluwi!” Mwan-
gugana ulajilo, hampegwa ulajilo ila ulajilo wa mloli Yona.
40 Kota vila Yona loyekale mazuwa gadatu kubunguzuka
mbaka kuswa mmunda mwa Nyangumi, ndo vyoiwa kwa
Mwana wa Munhu yochikala hasi mazuwa gadatu kubun-
guzuka mbaka liswa. 41 Wanhu wa Ninawi wolawila mhela
wa kutagusigwa kwa wihe, na hewo wochitagusa chilelo
achi kota china wihe. Mina Waninawi nawamgalamchila
Nguluwi kwa mbuli ya kudamla kwa Yona, na hano hana
chikulu kusinda Yona! 42 Malikiya wa kusini kulawila mhela
lulelo awu houtagusigwa kwa wihe, na heye kochitagusa
kota china wihe. Mina heye nakajenda kulawa isi ya kutali,
nakuya kuhulichiza ulonzi wa luhala wa Solomoni, na hanga
hano kuwele na chikulu kusinda Solomoni.

Kuhiluka kwa chijeni chihile
(Lukasi 11:24-26)

43 “Chijeni chihile lochiwinjigwa kwa munhu, chibemelaga
kugunuche chipala honhu ha kwesela, chilemwela. 44 Ahi
chochilonjelela, ‘Ndohiluka kaye kondawile.’ Ila lochihiluka
na kuhafika hazelu halihela chinhu na kunoligwa, 45 vilutaga
kuvihola vijeni viyage saba, vihile kusinda heye, na weng'ha
huyaga kumwinjila ayo munhu. Na munhu ayu huwaga
yagaziche lukami kusinda aho hamwande. Ndo vyoiwa kwa
lulelo alu lwihile.”

Ivyazi ng'hatu lya Yesu
(Malichi 3:31-35; Lukasi 8:19-21)

46 Yesu nayali yang'hali yolonga na chilundo cha wanhu
mhela mayake na wang'holoze lowoyile na kwima hanze,
nawagana kulonga na heye. 47 Lelo munhu yumwe nakam-
lonjela, “Mayako na wang'holozo wa kunze, wangugana ku-
longa na hegwe.” 48 Ila Yesu kamwidichila munhu ayo,
“Mayangu yalikohi? Na wang'holozangu ndo walikohi?”
49 Hamba kaugolola moko wa heye kwa walanguswa wa
heye, nakulonga, “Awa ndo mayangu na wang'holozangu!
50 Mina yoneche yalingudita vyoyogana Mhaza wa heni nay-
ali kilanga, ayo ndo mng'holozangu, na lumbulyangu, na
mayangu.”

13

Malanguso ga mnyalaji
(Malichi 4:1-9; Lukasi 8:4-8)

1 Zuwa lilila, Yesu nakalawa ila ng'handa, kaluta na kikalisa
hafungo mwa ilamba na kulangusa. 2 Chilundo chikulu cha
wanhu nachimzunguluta mbaka Yesu kakwina mli itumbwi,
kekalisa. Wanhu weng'ha nawema mnyhenje ya ilamba, 3 na
heye Yesu nakawalonjela mbuli nyinji kwa nhelo.

“Mhulichize! Mnyalaji nakaluta kunyala nyhadikwa.
4 Loyali yonyala nyhadikwa, zinji nazigwa mnzila, videje
vyuya nakulya. 5 Zinji nazigwa hali maganga hawele hela
misanga minji. Zota himahima kwa vila misanga jali
michefu. 6 Isanya lolulawile, zikala kwa vila nzabi zalihela
mong'ho, zikoboka. 7 Zinji nazigwa hali migodi ja miwa,
miwa jikula nakuzipilinjila. 8 Nyhadikwa zinji nazigwa hali
misanga jinojile, zota, nazilela lukami, nyhadikwa zinji mala
miya, nyhadikwa zinji mala makumi sita, na nyhadikwa zinji
mala makumi gadatu.” 9 Yesu nakasindila kwa kulonga,
“Yawele na makutu ga kuhulika na yahuliche!”

Liwalile Yesu kulonga kwa nhelo
(Malichi 4:10-12; Lukasi 8:9-10)

10 Walanguswa wa heye wamlutila, wamuuza, “Lekachoni
kwangulonga na wanhu kwa nhelo?” 11 Yesu kawedichila,
“Hemwe mpegwa kuvizela uviso wa undewa wa kilanga, ila
hewo hebu. 12 Mina, munhu yawele na chinhu kopegwa
nakonjezelwa, ila munhu yalihela chinhu, na chila choy-
awele nacho choholigwa. 13 Ndo mina ndangulonga na
hewo kwa nhelo, kwa vila wangulola ila hawalingona, wan-
guhulichiza ila hawalinguhulika, ne kuvizela. 14 Kwa hewo
genela gala yalonjile mloli Isaya,
“ ‘Kuhulika mohulika, ila homvizela.

Kulola mololа, ila hamkona hebu.
15 Mina nyhala za wanhu awa zibowala,
wagadinya makutu gawo,
wadinya meho gawo.
Hanga, wahalolile kwa meho gawo,
wahahuliche kwa makutu gawo,
wahavizelele kwa nyhala zawo,
na kungaluchila, kangulonga Mkulu,
na heni ndahawalohole.' "
16 Yesu nakalonga kahi, "Mobweda hemwe, mina meho genu gangulola na makutu genu ganguhulika. 17 Ndanguwalonjelani ndikomya, waloli na wanhu wanji watanganiche nawagana kugona gala gomlingugona, hawagawene, na kuhulika gala gomhuliche hemwe, hawagahuliche.

Malanguso gawhanile na mnyalaji
(Malichi 4:13-20; Lukasi 8:11-15)

18 "Lelo hemwe milanguse nhelo ayi ya mnyalaji. 19 Yoneche yalinguhulika ulonzi wa mbuli ya Undewa wa Nguluwi kahulika ila havizelele, ndo kota zila nyhadikwa zigwile mnzila, Mwihe huyaga na kusukula chila chinyaligwe mnhumbula ya heye. 20 Ayila nyhadikwa ilagale hali italawe ndo kiwhana na munhu yahuliche usenga awo na baho kanguubochela kwa usangalalo. 21 Ila halilingwinjila mgati mwa hewo, hulutilila kibatilila usenga awo hado hela, na mhela wa kugaya ama nongwa hovilawila kwa mbuli ya usenga awo, kangugozola baho. 22 Ayila nyhadikwa ilagale hagati ha migodi ja miwa, ndo kiwhana na munhu yalinguhulika awo usenga, ila lunhwinhwi wa isi ino na uvedelo wa lufufu hubananga usenga awo, na heye halingulela mafuza. 23 Aila nyhadikwa ilagale hali misanga jinojile ndo kiwhana na munhu yalinguhulika ulonzi awo na kuuzela, nayo hulela, imwe mala miya, yinji mala makumi sita na yinji mala makumi gadatu."

Kiwhana na misolo

24 Yesu kawalonjela wanhu nhelo yinji, "Undewa wa kilanga uwhana kota hino. Munhu yanyalile nyhadikwa inojile kuli mgunda wa heye. 25 Ila hamihe imwe wanhu lowali wawasile, mwihe wa heye nakoya, kanyala misolo hagati ha uhemba, koka. 26 Lelo nyhadikwa loyotile na kwaluka kubahula, misolo najo najaluka koneka. 27 Vitumagwa wa yula yawele na mgunda wamlutila, wamlonjela, 'Mkulu, nahaunyalile nyhadikwa inojile kuli mgunda wa hegwe. Lelo misolo jilawa kohi?' 28 Heye nakawedichila, 'Mwihe ndo yaditile ahyo.' Lelo

vitumagwa wa heye wamuuza, ‘Ndaze, kwangugana tuche tukajing'umbule?’ 29 Na heye kawedichila, ‘Hebu, mleche baho homkungajiza misolo, mong'umbula na uhemba kahi. 30 Mleche vikule hamwe mbaka mhela wa mbena. Mhela awo ndowalonjela walingubeta, mkungajize tandi misolo mjiwohe chilundochilundo cha kugasoma. Ila uhemba mukungajize mkauwiche kung'hano ya heni.’ ”

Chiwhanile na nyhadikwa ndodo
(Malichi 4:30-32; Lukasi 13:18-19)

31 Yesu nakawalonjela nhelo yinji, “Undewa wa kilanga wangiwhana na munhu yanyalile nyhadikwa ndodo ng'hatu kuli mgunda wa heye. 32 Yiyo nyhadikwa ndodo ng'hatu, ila wone yote, iwaga igodi likulu kusinda migodi jeng'ha. Na videje vya kuulanga vyuyaga kuzenga vimvulila mli mitagala jake.”

Chiwhanile na nhungo
(Lukasi 13:20-21)

33 Yesu na kalutilila kuwalonjele nhelo yinji, kalonga, “Undewa wa kilanga ufanda kota hino. Mdala yumwe nakahola nungo kahanza na utimbo vijemo vili, mbaka utimbo weng'ha ufuluma.”

Yesu kangulangusa kwa kiwhaniza
(Malichi 4:33-34)

34 Yesu nayali yolangusa wanhu weng'ha na kuwalonjela vinhu vyeng'ha kwa nhelo. Na nayali hambe yalonje chinhu kwa hewo ne kulonga kwa nhelo. 35 Na kadita hino, leka kweneza agala gowalonjile waloli.
“Ndolonga na hewo kwa nhelo,
ndogawika hazelu gavisigwe kulawa kulumbigwa kwa isi.”

Yesu kangugubula kiwhana kwa misolo

36 Hamba Yesu nakawalaga wala wanhu, nakwinjila mng'handa. Walanguswa wa heye wamhejelela, wamlonjela, “Tutang'hulile nhelo ayi ya misolo yangutulangusa choni?”

37 Yesu kawalonjela, “Yanyalile zila nyhadikwa zinojile ndo Mwana wa Munhu. 38 Mgunda ndo isi, na nyhadikwa inojile ndo wanhu woyile kuli Undewa wa Nguluwi, na misolo ndo wanhu walutile kwa Limazoga. 39 Na mwihe yanyalile misolo ndo Limazoga na mbena ndo kuduma kwa ukulu na wabetaji ndo wahilisi wa kilanga. 40 Kota vila misolo vyojilingukungajizwa hamwe na kusomigwa mchiluli, ndo vyoiwa kuduma kwa mhela. 41 Mwana wa Munhu kowalajiza wahilisi wa kilanga wa heye wawawiche hamwe kuli undewa wa heye

wala weng'ha wali ngwambuza gehile, na weng'ha walingudita gehile. 42 Wahilisi wowatoza kuli ivuche lya chiluli, na ako wolila na kujejeda mizino. 43 Hamba, wala watanganiche wong'ala kota isanya kuli undewa wa Mhaza wa hewo. Yawele na makutu nayahuliche!

Kiwhana na ng'hano ivisigwe kumgunda

44 "Undewa wa kilanga uwhana na chinhu chivisigwe kuli mgunda. Munhu yumwe kachivibula, kachivisa kahi. Nakasangalala ng'hatu leka kaluta kuguza geng'ha goyawele nago, nakuzagula mgunda ula.

Kiwhana na Lulu

45 "Kahi, undewa wa kilanga uwhana na mguzavinhu yumwe nayali yopala lulu inojile, 46 loyapatile lulu imwe ya sendi nyinji ng'hulu, nakaluta, nakaguza geng'ha goyawele nago, nakagombola lulu ila.

Kiwhana na utandawala wa somba

47 "Kahi, undewa wa kilanga uwhana na utandawala utozigwe kuli bahali, wibata somba za nhanzi nyinji ng'hatu. 48 Loumemile, wanhu nawaukwega hafungo, wekala, wahagula somba zinojile wawika mgati mli vidoto vyawo, na wehile wawataga. 49 Ndo vyoiwa kuduma kwa mhela, wahilisi wa kilanga wolawila, wowabagula wanhu wehile na wanhu watanganiche, 50 na kuwataga awo wehile kuli ivuche lya chiluli. Ako wolila na kujejeda mizino."

Malanguso gasambi na gakatali

51 Yesu kawauza, "Ndaze, mvizela mbuli azi zeng'ha?" Nawamwidichila, "Ena." 52 Heye nakawalonjela, "Leka ahyo, chila mlangusa wa malajizo ga Musa yalinguwa mlanguswa wa undewa wa kilanga kangiwhana na nayali na ng'handa yalingulavya kuli ng'hano ya heye vinhu vinyale na vya katali."

Yesu kangulemigwa ako Nasaleti
(Malichi 6:1-6; Lukasi 4:16-30)

53 Yesu loyasindile kulonga nhelo azo, nakoka honhu aho, 54 kaluta kuli chijiji cha hakaye hake. Ako kawa yowalangusa wanhu kuli ng'handa za kusalila za hewo mbaka wabubuwala, walonga, "Ayu kaupata kohi luhala alu na kohi koyapeligwe ludali lwa kudita vinduzanduza avi? 55 Ndaze, ayu hawele yula mwana wa selemala? Ndaze, mayake hawele nguchemigwa Maliya? Na wakulugwe achina Yakubu na Yusufu na Simoni na Yudasi? 56 Na walumbuze ndaze, hawawele hamwe na hetwe? Lelo kagapata kohi aga geng'ha?" 57 Lelo wawa namajesa na heye. Ila Yesu kawalonjela, "Mloli halekaga kutogoligwa, ila kuli isi ya

heye na hakaye hake!” 58 Leka ahyo, haditile vinduzanduza
vinji hala kwa vila lowalemile kukunda ga heye.

14

Kukopoligwa kwa Yohani Mbatiza
(Malichi 6:14-29; Lukasi 9:7-9)

1 Mhela awo Helodi mndewa wa Galilaya nakahulika
lutogo lwa Yesu. 2 Lelo kawalonjela vitumagwa wa
heye, “Munhu ayu ndo Yohani Mbatiza, kazilipuka
kulawa kowabagame, ndo mina ludali lwa vinduzanduza
lwangukola mijito mgati mwake.”

3 Helodi ndo heye yakundize Yohani yebatigwe na ku-
wohigwa na ng'weso na kumuwika mchinweng'ho kwa
mbuli ya Helodiya, mdala wa Filipo, mng'holoze. 4 Chambuzo
ndo kota vila Yohani loyali yamlonjele Helodi, “Haiwa
goya hebu hegwe kumhola Helodiya!” 5 Helodi nakagana
yamkopole Yohani, ila nakadumba Wayahudi kwa vila nawa-
mona Yohani ndo mloli.

6 Kuli mnvina ya kukumbuchila kuvumbuka kwa heye
Helodi, mhinza wa Helodiya nakavina hali wajenzi. Helodi
nakanojezwa, 7 mbaka kelaha kompha ayo mhinza choneche
choyolanda. 8 Na heye, aku yohajizwa na mayake, naka-
landa, “Umhe sambi baha mchisaye mutwi wa Yohani Mbat-
iza.” 9 Mndewa nakesinza, ila kwa mbuli ya kula kilaha
koyelahile na kwa mbuli ya wala wajenzi walalikwe, kala-
jiza yapegwe chila choyalandile. 10 Lelo Helodi nakamlajiza
munhu kuchinweng'ho yamdumule mutwi Yohani. 11 Mutwi
wa heye wigaligwa kuli chisaye, nawamha yula mhinza, na
heye kamhilichila mayake. 12 Walanguswa wa Yohani na-
woya, wauhola mtufi wa heye, wautila. Hamba wamhilichila
nguto Yesu.

Yesu kanguwapa chilyo wanhu wenji
(Malichi 6:30-44; Lukasi 9:10-17; Yohana 6:1-14)

13 Yesu loyahuliche mbuli ayo, nakoka honhu hala kwa
itumbwi, nakaluta honhu hanji hawele hela wanhu. Ila
wanhu nawahulika mbuli, wamuwinza kwa magulu kulawa
mujini. 14 Lelo loyeduliche kumwani, nakona lung'hongola
lwa wanhu, nakawonela isungu, kawosela matamwa
watamwa wa hewo.

15 Loifichile matinazo, walanguswa wa heye wamlutila
wamlonjela, “Honhu aha twa kisolo, na saa za nemisi zipu-
luta. Lelo uwalaje wanhu walute kuli vijiji wakagombole chi-
lyo.” 16 Yesu nakawalonjela, “Haiwaganile kuluta, muwape

hemwe chilyo.” 17 Ila hewo nawamlonjela, “Twanajo mibumunda jihano na somba mbili hela.” 18 Yesu nakawalonjela, “Ndigalileni hano.” 19 Nakawalonjela wanhu wekalise hali misolo. Hamba Yesu kaihola jila mibumunda na somba mbili, kalola kuchanya kilanga, katambichiza. Kahi kamogola ajo mibumunda, kawapa walanguswa wa heye, na hewo wawapa wanhu. 20 Wanhu weng'ha nawalya, weguta. Hamba walanguswa wakungajiza upumunizo, wamemeza vidoto kumi na vili. 21 Weng'ha wadile wali walume wafichile elufu zihano, ne kuwaza wadala na wana.

Yesu kangujenda mchanya mmazi
(Malichi 6:45-52; Yohana 6:15-21)

22 Baho, Yesu nakawalajiza walanguswa wa heye wakwine mli itumbwi, wamlongole kumwambu mwa ilamba mhela heye yowalaga wanhu. 23 Loyewelajile wanhu, kakwina kuchidunda nayali yeka kulanda. Loiwele nemisi, heye nayali ako yaliyeng'ha, 24 na mhela awo lila itumbwi nalyali kutali na misanga nalifika habehi na hagati mwa ilamba, ila nalyali ligaya kwa vila mbeho nayali iuhilusa. 25 Nechilo, behi na kubwemwenzuka, Yesu nakawawinza walanguswa yojenda mchanya mmazi. 26 Walanguswa wa heye lowamuwene yojenda mchanya mmazi nawadumba ng'hatu, nawalonga, “Idimu!” Nawatowa iyowe kwa kudumba. 27 Baho, Yesu nakalonga na hewo, “Msindamale, nda heni. Mleche kudumba!” 28 Petili nakamlonjela, “Mkulu, wone uli hegwe, undajize njende mchanya mmazi mbuye kwa hegwe.” 29 Yesu nakalonga, “Ena uye.” Lelo Petili nakadulika kulawa kuli lila itumbwi, nakajenda mchanya mmazi, nakamlutila Yesu. 30 Ila loyawene ila mbeho, nakadumba, nakaluka kudidimila, nakalila kwa lizi lya kuchanya, “Mkulu, undohole.” 31 Aho, Yesu nakagolola moko wa heye, kamibata na kumlonjela, “Hegwe uli na makundo mado! Lekachoni waliudumba?” 32 Hamba nawakwina mli itumbwi, na mbeho inyamalila. 33 Weng'ha nawawele mgati mwa itumbwi nawamfugamila, walonga, “Tukomya hegwe ndo Mwana wa Nguluwi.”

Yesu kanguwalohola watamwa Genesaleti
(Malichi 6:53-56)

34 Nawaloka ilamba, nawafika isi ya Genesaleti. 35 Wanhu wa ako lowamzelele, weneza mbuli heng'ha kuli honhu hala. Baho, nawamigalila Yesu watamwa weng'ha, 36 nawamlanda wawakundile wadolize hela lupembo lwa nguwo ya heye. Na hewo weng'ha wadolize waloholigwa.

15

Malanguso ga wasekulu
(Malichi 7:1-13)

1 Hamba Mafalisayo na walangusa wa malajizo ga Musa
woya kulawa Yelusalemu, wamlutila Yesu, wamuuza,
2 “Lekachoni walanguswa wa hegwe hawalingudumba
malanguso tubochele kwa wasekulu wa hetwe?
Hawalinguhovuga moko goya kota vila vyoilinguganigwa!”
3 Yesu nakawedichila, “Lekachoni namwe hamlingudumba
malajizo ga Nguluwi ila mwanguganilila gombochele
hemwe? 4 Nguluwi nakalonga, ‘Wahulichize mhaza na
mayako,’ kahi ‘Nayalingumliga mhaza wa heye ama mayake,
imgana yakopoligwe.’ 5 Ila hemwe mwangulangusa kota
wone munhu yawe na chinhu choyaganile kumtanza
mhaza wa heye ama mayake, ila nakulonga, ‘Nhambiko
ayi ndimlavila Nguluwi,’ 6 Lelo halinguganigwa kahi
kumfugamila mhaza wa heye! Ndo vyomlingubeza ulonzi
wa Nguluwi kwa kuwinza malanguso ga hemwe. 7 Hemwe
wahadi! Isaya nakalagula vinojile ng'hatu kwa hemwe.

8 “Nguluwi nakalonga, ‘Wanhu awa wangufugamila kwa
ulonzi hela,
ila mnhumbula mwao wa kutali na heni.
9 Kufugamila kwa hewo kwiha,
mina wangulangusa mbuli za wanhu kota malajizo ga Ngu-
luwi.’ ”

Mbuli zilingumdita munhu wavu
(Malichi 7:14-23)

10 Yesu nakauchema lula lung'hongola lwa wanhu,
nakawalonjela, “Mhulichize, mvizele! 11 Chinhu
chilingumdita munhu wavu hachiwele chila chilingwinjila
mgati, ila chila chilingulawa mgati. Acho ndo chilingumdita
munhu wavu.”

12 Hamba walanguswa wamlutila, wamlonjela, “Ndaze,
kuvizela kota Mafalisayo nawazudizwa lowahuliche
ulonzi wa hegwe?” 13 Ila heye nakawedichila, “Chila
chotile chohachinyaligwe na mhaza wa heni yawele
kilanga, wong'humbuligwa.” 14 Muwaleche hewo wawo!
Hewo hawalingulola, vilongozi wa hawalingulola, na
wone halingulola yamlongoze halingulola, weng'ha
weli wokwinjila mli ikulubila. 15 Petili nakalonga,
“Ututanghulile ayo nhelo.” 16 Yesu nakalonga, “Leka na
hemwe hamlinguvizela? 17 Ndaze, hamvizelele kota chila
chilingwinjila hamlomo changuluta kumunda na hamba
kulawa kunze kucholo? 18 Ila mbuli zilingulawa kumlomo
hulawaga mnhumbula, na ago ndo galingumdita munhu

yawe mwavu. 19 Mina mnhumbula mlawaga majesa ga
kukopola na ung'hondwa na uhonzolomo na uhizi na ulonzi
wa uhadi na kukovula. 20 Ago ndo galingumdita munhu
wavu. Ila kulya ndiya ne kuhovuga moko hamditile munhu
yawe mwavu."

Makundo ga mdala yumwe
(Malichi 7:24-30)

21 Yesu nakoka honhu hala nakaluta kikala kuli
honhu ha Tilo na Sidoni. 22 Lelo mdala yumwe yawele
Mkanaani wa isi ayo kamuyila, kakwiniza lizi kalonga,
"Mkulu, Mwana wa Daudi, umbonele isungu. Mhinza
wa heni kangugazigwa na chijeni chihile." 23 Ila Yesu
nahamwidichile. Lelo walanguswa wa heye wamlutila,
wamlonjela, "Mlonjele yoche kwa vila kangutuwinzawinza
yotowa iyowe." 24 Yesu nakamwidichila, "Situmigwe ila
kwa wanhu wa Isilaeli wajilile kota ming'holo." 25 Ahyo
yula mdala nakoya, kamfugamila, nakulonga, "Mkulu
unhanze." 26 Yesu nakamwidichila, "Hainojile kuhola
chilyo cha wana na kutozela mibwa." 27 Ahyo mdala
nakamwidichila, "Ndangukomya, Mkulu, ila na mibwa
najo jilyaga usanyangwa ulingulagala kuchisaga." 28 Yesu
nakamwidichila, "Mdala, makundo ga hegwe makulu, lelo
uditilwe kota vyoulingulanda." Yula mhinza wa heye kawa
mkomu bahala.

Yesu kanguwalohola wanhu wenji

29 Yesu nakalawa aho kaluta hafungo mwa ilamba lya
Galilaya, nakakwina mchidunda, kekalisa. 30 Wanhu
wenji lukami nawamuyila womigalila waziliche lukuli,
wohambe walole, wali chete, wohambe walonje, na wanji
wenji wowawele watamwa, nawawawika hamwando
hali magulu, na heye nakawosela matamwa ga hewo.
31 Lung'hongola lwa wanhu naububuwala ng'hatu louwene
wala hanawalingulonga, wangulonga na wala nawaziliche
lukuli wawa wakomu na wala walichete wangujenda na
wohambe walole, wangulola na wanhu nawamtogola
Nguluwi wa Isilaeli.

Yesu kanguwapa chilyo wanhu elufu zine
(Malichi 8:1-10)

32 Lelo Yesu kawachema walanguswa wa heye, nakalonga,
"Ndanguwonela isungu wanhu awa kwa vila wali baha na
heni kwa mazuwa gadatu, na sambi wahela chilyo. Siviganile
walute ne kulya, waleche kuzilika mnzila." 33 Walanguswa
nawamlonjela, "Hano twa kisolo, topata kohi chilyo cha
kuhega kwa wanhu weng'ha awa?" 34 Yesu nakawauza,

“Mwanajo mibumunda jilinga?” Nawamwidichila, saba
na tusomba tuchefu. 35 Lelo Yesu nakawalonjela wanhu
wekalise hanyi. 36 Kahola jila mibumunda saba na tula
tusomba, kamtogola Nguluwi, kavimogola, kawapa walan-
guswa, na hewo wawagawila wanhu. 37 Weng'ha walya,
weguta. Hamba walokoteza upumunizwa, wamemeza vi-
doto saba. 38 Awo wadile wali walume elufu zine, ne kuwaza
wadala na wana. 39 Lelo Yesu nakawalaga wanhu, nakak-
wina mli itumbwi, nakaluta honhu kulinguchemigwa Mag-
adani.

16

Wanhu wangugana ulajilo
(Malichi 8:11-13; Lukasi 12:54-56)

1 Mafalisayo na Masadukayo nawamlutila Yesu, na kwa
kumjeza, wamlanda yawalajile ulajilo kulawa kilanga. 2 Ila
Yesu nakawedichila, “Hoifika matinazo hemwe mlongaga,
‘Luhela lowa lunojile kwa vila kilanga kudung'uwala.’ 3 Na
lufuku mwangulonga, ‘Lehano nhonya yotowa, kwa vila ku-
ulanga kudung'uwala na ng'hungugu igubika.’ Lelo hemwe
mvizela ng'hatu kuwaza luhela kwa kulola kilanga vyokuli,
ila kuvizela ulajilo wa luhela loza kuwa ndaze hamvizelele.
4 Lulelo lwihile lulingulema kumkunda Nguluwi! Lwangu-
gana ulajilo, hachipegwa ulajilo woneche ula, ila ulajilo wa
Yona.”

Lelo kawaleka, kaluta.

Usaso wa Mafalisayo na Masadukayo
(Malichi 8:14-21)

5 Walanguswa wa heye lowalochile kumwambu mwa
ilamba, wefika wasemwa kuhola mibumunda. 6 Yesu
kawalonjela, “Milole na muwe meho na usaso wa Mafal-
isayo na Masadukayo.” 7 Ila hewo wawa wochilonjelela,
“Kangulonga hino kwa vila hatuholile mibumunda.” 8 Yesu
nakagazela majesa gawo, kawalonjela, “Hemwe wanhu muli
na makundo mado! Ndaze mwangilonjelela kwa mbuli ya
vyomlihela mibumunda? 9 Ndaze, mng'hali kuvizela? Ndaze,
hamlingukumbuka londimogole ajila mibumunda jihano
kwa chiwalo cha wanhu elufu zihano? Ndaze, na mmemeza
vidoto vilinga vya upumunizo? 10 Ama, ajila mibumunda
saba jowapegwe wala wanhu elufu zine, ndaze, nammemeza
vidoto vilinga vya upumunizo. 11 Hambi hamlinguvizela kota
sali ndilonga kwa mbuli ya mibumunda? Mwilole na usaso
wa Mafalisayo na Masadukayo!” 12 Ahyo walanguswa na
wavizela kota nakawalonjela welole haiwele usaso wa mibu-
munda, ila na malanguso ga Mafalisayo na Masadukayo.

Petili kangukunda kota Yesu ka mwana wa Nguluwi
(Malichi 8:27-30; Lukasi 9:18-21)

13 Yesu loyafichile nzingo ya Kaisalia Filipo, nakawauza
walanguswa wa heye, “Wanhu wangulonga Mwana wa
Munhu ka whaani?” 14 Nawamwidichila, “Wanji wan-
gulonga hegwe ndo Yohani Mbatiza, wanji wangulonga
hegwe ndo Eliya, na wanji wangulonga hegwe ndo Yelemiya
ama yumwe wa waloli.” 15 Yesu nakawauza, “Na hemwe
ndaze, mwangulonga heni nda whaani?” 16 Simoni Petili
nakedichila, “Hegwe ndo Kilistu Mlohozi, Mwana wa Ngu-
luwi yawele mkomu.” 17 Yesu nakalonga, “Kubweda
hegwe Simoni mwana wa Yona,” “Kwa vila hawele munhu
yakugubulile mbuli ino, ila Mhaza wa heni yawele kilanga.
18 Na heni ndangukulonjela, hegwe ndo Petili, na hali italawe
alino ndokwimiza chilundo cha wanhu walingumkunda
Kilistu cha heni, na mong'ho wa kubagama hauweza ku-
usumya. 19 Ndokupa chichumulilo cha undewa wa ki-
langa, chila chouhinda muisi, chohindigwa kilanga na chila
chouchumula muisi, chochumuligwa kilanga.” 20 Hamba
nakawalemeza walanguswa waleche kumlonjela munhu
yoneche kota heye ndo Kilistu Mlohozi.

Yesu kangulonga mbuli ya kugaya na kubagama kwa heye
(Malichi 8:31-9:1; Lukasi 9:22-27)

21 Kulawa mhela awo Yesu nakaluka kuwalonjela walan-
guswa wa heye ne kuvisa, “Ndanguluta Yelusalemu, na ako
wakulu, watambika wakulu na walangusa wa malajizo ga
Musa, wongaza ng'hatu. Wong'hopola ila zuwa lya kadatu,
ndozilipuka.” 22 Aho Petili kamhola Yesu hafungo, nakaluka
kumng'hanuchila, “Uleche kulonga hino Mkulu! Mbuli ayi
haikufika hebu!” 23 Ila Yesu kahinduka, nakamlonjela Petili,
“Uche kumwando kwa heni, Limazoga! Hegwe ndo ngwamo
kwa heni. Majesa ga hegwe hagawele ga chinguluwi ila ga
chiwunhu.”
24 Hamba Yesu nakawalonjela walanguswa wa heye,
“Munhu yoneche yogana kumbinza heni, imgana yeleme
yuye, yahole msalaba wa heye, yambinze. 25 Mina, munhu
yogana kuulohola ukomu wa heye yuye, kouwajiliza. 26 Ila
munhu yokwajiliza ukomu wa heye kwa mbuli ya heni, koga-
pata. Ndaze, munhu kowa na choni chinojile wone koihaliza
isi yeng'ha hanga youkwajiliza ukomu wa heye? 27 Mana,
Mwana wa Munhu kokuya kuli ukulu wa Mhaza wa heye
hamwe na wahilisi wa kilanga wa heye, na ahyo ndo chila
munhu kopegwa kota vyoyaditile. 28 Ndanguwalonjelani
ndikomya, wowa wanji bahano hawobagama wang'hali ku-
mona Mwana wa Munhu yokuya kuli undewa wa heye.”

17

Yesu kangugaluka kumeho
(Malichi 9:2-13; Lukasi 9:28-36)

1 Logakwete mazuwa sita, Yesu nakawahola Petili na
Yakubu na Yohani mng'holoze, nakaluta nawo waliyeka
kuchaya kuchidunda chikulu. 2 Ako, Yesu nakagaluka
kumeho hali hewo, kumeho kwa heye nakung'hala kota
isanya na nguwo zoyavalile ziwa nzelu kota lumuli. 3 Musa
na Eliya nawawalawila, wali wolongasa na heye. 4 Aho Petili
nakamlonjela Yesu, "Mkulu, inoga kwa hetwe kuwa hano!
Hougana ndozenga vibumuli vidatu. Chimwe cha hegwe na
chimwe cha Musa na chimwe cha Eliya."
5 Loyali yang'hali yolonga ahyo, ng'hungugu nzelu
iwagubika, na lizi ihulikwa kulawa kuli ayo ng'hungugu,
"Ayu ndo Mwana wa heni ndimganile, ndilingunojezwa
na heye. Mhulichizeni." 6 Walanguswa vyowahuliche
ahyo wagwa chifugama, nawadumba ng'hatu. 7 Yesu
nakawalutila, kawadoliza, nakalonga, "Mwime mleche
kudumba!" 8 Lowalolile kuchanya hawamuwene munhu, ila
Yesu nayaliyeka.
9 Lelo lowali wodulika kulawa kuchidunda, Yesu
nakawadeuza, "Mleche kumlonjela munhu mbuli
yomuwene mbaka Mwana wa Munhu loyozilipuka kulawa
kowabagame." 10 Hamba walanguswa nawamuuza,
"Lekachoni walangusa wa malajizo ga Musa wangulonga
igana tandi Eliya yoye?" 11 Yesu nakawedichila,
"Mkomya, Eliya kokuya tandi kuwika goya mbuli zeng'ha.
12 Ila ndanguwalonjelani, Eliya mina koya na hewo
nahawamzelele, ila nawamditila vila vyowaganile. Hihyo
du, Mwana wa Munhu kogazigwa mmoko mwawo." 13 Aho
wala walanguswa nawavizela kota yaliyowalonjela mbuli ya
Yohani Mbatiza.

Yesu kangumlohola mwana yawele na chijeni
(Malichi 9:14-29; Lukasi 9:37-43)

14 Lowaufichile kahi lula lung'hongola lwa wanhu, munhu
yumwe nakamlutila Yesu, kafugama, 15 nakalonga, "Mkulu,
monele isungu mwana wa heni kwa vila kana chinzilisa, kahi
kangugazigwa lukami, mala nyinji heye kagugwa mchiluli
na mmazi. 16 Nandimigala kwa walanguswa wa hegwe ila
walemwela kumlohola." 17 Yesu nakedichila, "Hemwe lulelo
lulihela makundo, lwajilile! Ndochikala na hemwe mbaka
hanili? Ndowemilila hemwe mbaka hanili? Mmigale hano
ayo mwana." 18 Lelo Yesu nakaching'hanuchila chila chijeni,
na heye chimlawa, na yula mwana kawa mkomu mhela
wuwo.

19 Hamba walanguswa nawamlutila Yesu chinyele, nawa-
muuza, “Lekachoni hetwe tulemwela kulavya chila chi-
jeni?” 20 Yesu nakawedichila, “Kwa vila makundo ga hemwe
mado. Ndanguwalonjelani ndikomya, wone hela muwe na
makundo mado kota nyhule ndodo ya haladali, moweza
kuchilonjela chidunda achi, ‘Ulawe hano ulute hala,’ Nawo
woluta. Kuduhu ne chinhu chilemwelwa kwa hemwe.”
21 Vijeni vya nhanzi ino havilavyagwa hihi hela, ila kwa
kulanda na kwesela kulya.

Yesu kangulonga kahi mbuli ya kubagama na kuzilipuka kwa heye

(Malichi 9:30-32; Lukasi 9:43-45)

22 Lowali hamwe ako Galilaya, Yesu nakawalonjela,
“Mwana wa Munhu kanguzawichigwa mmoko mwa wanhu.
23 Womkopola, ila zuwa lya kadatu kulawa kubagama,
kozilipuligwa.”

Walanguswa nawesinza ng'hatu.

Kulavya nhambiko kuli ng'handa ya Nguluwi

24 Lowafichile Kapanaumu wanhu wali wokongoza kodi ya
ng'handa ya Nguluwi nawamlutila Petili, wamuuza, “Ndaze,
mlangusa wa hemwe kalavyaga kodi ya Ng'handa ya Ngu-
luwi?” 25 Petili nakedichila, “Ena, nakalavyaga.” Lelo Petili
loyenjile mgati mwa ng'handa, yang'hali longa luzi, Yesu
nakamuuza, “Simoni, hegwe kwangona ndaze? Wandewa
wa isi hukongozaga kodi kulawa kwa whaani? Kulawa
kwa wanhu wa isi, ama kulawa kwa wajenzi?” 26 Petili
nakedichila, “Kulawa kwa wajenzi.” Yesu nakamlonjela,
“Hino lelo, hailinguwalapa wanhu wa isi. 27 Ila kwa vila
tuleche kuwazudizani, mlute kuli ilamba mkatoze ndoano,
ulowe somba ya mwaluko kugwila, ugubule kumlomo, na
mgati kozifika sendi za zaka. Uhole ukamhe kwa chiwalo cha
heni na ya hegwe.”

18

Yalikohi yawele mng'hangala

(Malichi 9:33-37; Lukasi 9:46-48)

1 Mhela wula walanguswa nawamlutila Yesu, nawamuuza,
“Yalikohi yawele mkulu ng'hatu kuli undewa wa kilanga?”
2 Yesu nakamchema mwana yumwe, kamwimiza hagati
hawo, 3 hamba nakalonga, “Ndanguwalonjelani ndikomya,
wone hamgaluche na kuwa kota wana wadodo, hamkwinjila
hebu kuli Undewa wa Nguluwi kilanga.” 4 Yoneche yochi-
hanyisa kota mwana ayu, ayo ndo yawele mkulu kuli undewa
wa kilanga. 5 Yoneche yombochela mwana yumwe kota ayu
kwa itagwa lyangu, kangumbochela heni.

Chambuzo cha gehile
(Malichi 9:42-48; Lukasi 17:1-2)

6 “Yoneche yomwambuza kuwifya yumwe wa awa wana
wadodo walingung'hunda, yowa inoga yafunjigwe iganga
likulu lya lwala na kukabajizwa kuli lwene lwa bahali.
7 Yochona isi yeng'ha kwa mbuli ya majezo ga kudita gehile.
Majezo ago igana galawile, ila kochona yula munhu yula
yovyambuza.
8 “Wone moko ama mgulu wa hegwe ukwambuze kik-
wang'hwala, udumule na kuutaga kutali na hegwe. Chiba
kwa hegwe kwinjila kuli ukomu kuno ulihela moko ama
magulu kuwala kutagwa kuli chiluli cha mazuwa gose ne
kuduma uwele na moko meli na magulu meli. 9 Na iziho lyako
wone likwambuze kikwang'hwala, wuse na kulitaga kutali
na hegwe. Inoga kwa hegwe kwinjila kuli ukomu kuno uwele
na iziho limwe, uleka kutajigwa kuli chiluli cha Jehanamu
uwele na meho ga hegwe geng'ha meli.

Malanguso ga ing'holo lyajilile
(Lukasi 15:3-7)

10 “Milole! Mleche kumbeza yumwe wa wadodo wano.
Ndanguwalonjelani, wahilisi wa kilanga wabaho mazuwa
gose kumwando ha Mhaza wa heni yawele kilanga. 11 Mina
mwana wa munhu nakoya kuwalohola wala wajilile.
12 Mwangona ndaze? Munhu nayali na ming'holo miya,
wone yajilize limwe, kodita ndaze? Kowaleka wala makumi
tisa na tisa kuchidunda, nakuluta kumpala yula yajilile.
13 Hoyompata, ndanguwalonjelani ndikomya, kosangalala
kwa chiwalo cha ayo kusinda vyoyosangalala kwa chiwalo
cha wala makumi tisa na tisa hawajilile. 14 Hihyo du, Mhaza
wa hemwe wa kilanga halingugana ne yumwe wa awa
wadodo yajilile.

Kumkanya lumbu ama kalumbu yalingudita gehile

15 “Mng'holozo wone yakuditile vibi, ulute ukamlonjele
muwele hemwe mliyeka. Wone yakuhuliche kowa umpatile
mng'holozo. 16 Wone halingukuhulika, mhole munhu
yumwe ama weli hamwe na hegwe, leka kwa udedezi wa
walolezi weli ama wadatu, chila nongwa yoditikwa. 17 Wone
hambe yawahuliche awo, chilonjele chilundo cha wanhu
walingumkunda Kilistu. Na wone hambe yahuliche chilundo
cha wanhu walingumkunda Kilistu, na yawe kwa hegwe kota
wanhu wohawamzelele Nguluwi na wakongoza sendi.

Kulemeza na kukundiza

18 “Ndanguwalonjelani ndikomya, chila chomuhinda
muisi chohindigwa kilanga, na chila chomchumula muisi

chochumuligwa kilanga. 19 Kahi ndanguwalonjelani ndikomya, weli wa hemwe wakundile kuwa hamwe hano muisi kwa mbuli yoneche ya kulanda, Mhaza wa heni wa kilanga kowaditila mbuli yiyo. 20 Kwa vila heng'ha hala walingiting'hana weli ama wadatu kwa itagwa lya heni, heni ndabaho hali hewo."

Malanguso ga chitumagwa yalemwelile kumlechela miyage

21 Hamba Petili kamlutila Yesu, kamuuza, "Mkulu, ndaze, mng'holozangu wone yanditile vibi, ndimleche lwa kalinga? Mala saba?" 22 Yesu nakamwidichila, "Silingulonga mala saba hela," Ila makumi saba mala saba. 23 Ndo mina undewa wa kilanga ufanda kota mndewa yumwe yaganile kukagula uwazo wa vitumagwa wa heye. 24 Kukagula lokwaluche, kegalilwa munhu yumwe yawele daigwa sendi elufu kumi. 25 Munhu ayo yalihela chinhu cha kuhilusa, ahyo mkulu wa heye nakagana yaguzigwe heye na mchewake na wanage na vinhu vyeng'ha vyoyalinavyo, kulipila lila deni. 26 Lelo ayo chitumagwa kafugama kumwando ha heye, nakalonga, "Umbeteze na heni ndolipa deni lyeng'ha." 27 Yula mkulu na kamonela isungu, kamlechela lila deni, kamlechela yalute.

28 "Ila ayo chitumagwa nakoka, kamfika yumwe wa vitumagwa wayage yawele na deni lya heye sendi denali miya imwe. Kamibata, kamdinga lumelo yolonga, 'Ulipe deni lyako!' 29 Ayo chitumagwa miyage kamfugamila, kamlanda, 'Umbeteze nani ndokulipa!' 30 Ila heye haviganile, leka kamuwika mchinweng'ho mbaka hoyolipa deni.

31 "Lelo vitumagwa wayage vyowawene mbuli ayo wawa na masinzo ng'hatu, nawaluta kumlonjela mkulu wa hewo mbuli ilawile. 32 Aho yula mkulu kamchema ayo chitumagwa, nakumlonjela, 'Hegwe kwa chitumagwa wihile ng'hatu! Nakundanda nani ndikulechela ideni lya hegwe lyeng'ha. 33 Ndaze, haikuganile nagwe kumonela isungu chitumagwa muyago kota heni vyondikonele isungu?' 34 Lelo ayo mkulu nakazudila lukami, nakamlavya ayo chitumagwa yagazigwe mbaka baho hoyolipa deni lyeng'ha."

35 Yesu nakasindila kwa kulonga, "Na Mhaza wa heni yawele kilanga kowaditilani hihyo wone chila yumwe wa hemwe yolema kumlechela mng'holoze kwa nhumbula ya heye yeng'ha."

19

Malanguso ga kulekana
(Malichi 10:1-12)

1 Yesu loyasindile kulonga mbuli azo, nakalawa Galilaya,
kaluta Yudeya, kumwambu mwa lwanda lwa Yolodani.
2 Wanhu wenji na wamuwinza ako, na wawele watamwa
nakawosela matamwa gawo.
3 Mafalisayo wamwenga nawamuyila, wamuuza wojeza
kumgwiliza, “Ndaze, yowa goya mlume kumha luleko
mchewake kwa mbuli yoneche yeng'ha ila?” 4 Yesu
nakawedichila, “Ndaze, hamsomile kuli Maandiko
Matakatifu kota Nguluwi yamlumbile munhu kulawila
mwaluko nakalumba mlume na mdala? 5 Baho nakalonga,
‘Ndo mina mlume kangumlekaga mhaza na mayake, na
kilumba hamwe na mdala wa heye, nawo weli wowa lukuli
lumwe.’ 6 Leka ahyo, hewo hawele weli kahi ila yumwe. Lelo
choyalumbanize Nguluwi, munhu yaleche kulekaniza.”
7 Ila Mafalisayo nawamuuza, “Lekachoni lelo Musa nakat-
ulajiza mdala yapegwe kalatasi ya luleko na kulechigwa?”
8 Yesu nakawedichila, “Musa nakawakundila kuwaleka
wadala wa hemwe kwa vila mwali na nhumbula zigagadale.
Ila haiwele hino kulawa mhela Nguluwi loyalumbile. 9 Lelo
ndanguwalonjelani, yoneche yomleka mchewake ila kwa
mbuli ya ung'hondwa, nakuhola mdala yunji, kangudita
ung'hondwa.”
10 Walanguswa wa heye nawamlonjela, “Wone mbuli za
mlume na mdala ndo azo, inoga tuleche ng'hatu kuhola.”
11 Yesu nakamlonjela, “Haiwele weng'ha walinguweza kui-
bochela mbuli ayi, ila wala hela wowatambichizwe na Ngu-
luwi. 12 Mina hana mbuli zinji za kuleka kuhola, wanji
kwa vila waleleka hiho, wanji kwa vila waditigwa hino na
wanhu, na wanji nawagana waleche kuhola kwa mbuli ya
undewa wa kilanga. Yoneche yoweza kubochela ilanguso ali
nayabochele.”

Yesu kanguwatambichiza wana wadodo
(Malichi 10:13-16; Lukasi 18:15-17)

13 Hamba wanhu nawamigalila Yesu wana wadodo leka
yawawichile moko na kuwalandila na kuwakumbatiza,
ila walanguswa nawawang'hanuchila. 14 Yesu nakalonga,
“Muwaleche awo wana wadodo woye kwa heni, mleche
kuwalemeza, mina undewa wa kilanga ndo wa wanhu
wafandile kota wana awa.” 15 Lelo kawawichila moko na
kuwakumbatiza, hamba koka honhu aho.

Msongolo yawele na lufufu
(Malichi 10:17-31; Lukasi 18:18-30)

16 Munhu yumwe nakamuyila Yesu, nakumuuza,
“Mlangusa, ndite choni chinojile leka ndiuhalile ukomu
wa mazuwa gose ne kuduma?” 17 Yesu nakamlonjela,

“Lekachoni kwangumbuza kuli Mbuli Inojile? Kabaho yumwe hela yanojile. Wone ugana kwinjila kuli ukomu wa mazuwa gose, ibate malajizo ga Nguluwi.”

18 Yula munhu nakamuuza, “Malajizo galikohi?” Yesu nakalonga, “Uleche kukopola, uleche kudita ung'hondwa, uleche kuhiza, na uleche kulavya ulolezi wa udesi, 19 Wahulichize mhaza na mayako, na migane na mlingikalasa halibehi kota vyoulingigana gwegwe.”

20 Ayo msongolo nakamlonjela, “Ago geng'ha ndagudita, ndite choni kahi?” 21 Yesu nakamlonjela, “Wone ulingugana ukangaliche, ulute ukaguze vinhu vya hegwe, uwape wazunwa sendi azo, na hegwe kowa na ng'hano kilanga, hamba uye umbinze.” 22 Ayo msongolo loyahuliche ago, nakaluta yawele na masinzo, mina nayali na lufufu lwinji.

23 Aho Yesu nakawalonjela walanguswa wa heye, “Ndanguwalonjelani ndikomya haiwa ubewe kwa yawele na lufufu kwinjila kuli undewa wa kilanga. 24 Kahi ndanguwalonjelani, yowa ubewe kwa ngamiya kukola kuli itubuli lya chihomo, kuleka kwa yawele na lufufu kwinjila kuli Undewa wa Nguluwi.” 25 Wala walanguswa lowahuliche ahyo wabubuwala ng'hatu, nawamuuza, “Lelo yalikohi yoloholigwa?” 26 Yesu kawalola, kalonga, “Kwa munhu mbuli ayi haiditikwa ne hado, ila kwa Nguluwi mbuli zeng'ha zoditikwa.”

27 Hamba Petili nakalonga, “Na hetwe ndaze? Tuleka geng'ha natukuwinza hegwe, lelo tokwambulila choni?” 28 Yesu nakamlonjela, “Ndanguwalonjelani ndikomya, Mwana wa Munhu lohochikala hali chigoda cha undewa cha ukulu wa heye kuli isi inyale, hemwe mumuwinzile mochikala hali vigoda vya undewa muwatagusa nhanzi kumi na mbili za Isilaeli. 29 Na chila munhu yalechile ng'handa ama wang'holoze ama lumbu ama mhaza ama mayake ama wana ama migunda, kwa mbuli ya heni, kobochela mala miya mzidi, na wowa na ukomu wa mazuwa gose ne kuduma. 30 Ila wawele wa mwaluko wowa wa mwiso, na wawele wa mwiso wowa wa mwaluko.

20

Wakola mijito kuli mgunda wa zabibu

1 “Undewa wa kilanga ufanda kota ahi. Munhu yawele na mgunda wa zabibu, yedawile kuza pala wanhu wa kukola mijito kuli mgunda wa heye. 2 Kalongasa na hewo kowapa sendi denali imwe ya mijito ya zuwa imwe, hamba kawahilika kuli mgunda wa heye wa mizabibu. 3 Nakalawa kuli saa zidatu mitondo, kawona wanhu wanji wemile hali soko,

walihela mijito ya kukola. 4 Kawalonjela, ‘Mlute na hemwe
mkakole mijito kuli mgunda wa zabibu, nani ndowapa sendi
ya mijito ya zuwa imwe kota wayenu.’ 5 Baho waluta. Ayo
yawele na mgunda kalawa kahi kuli saa sita na saa tisa,
kadita hihyo. 6 Naloifichile kuli saa kumi na imwe matinazo,
kalawa kahi, kawafika wanji wemile hahala hali soko. Baho,
kawauza, ‘Ndaze mwimile hano nemisi yeng'ha mlihela mi-
jito?’ 7 Wamwidichila, ‘Kwa vila kuduhu munhu yatupele
mijito.’ Na heye nakawalonjela, ‘Mlute namwe mkakole
mijito kuli mgunda wa heni wa mizabibu.’

8 “Lokutitile, ayo yawele na mgunda wa zabibu nakam-
lonjela mlolela ng'hano wa heye, ‘Wacheme wakola mijito
uwape sendi zawo, ukwaluchila wala woyile wa mwiso,
na kusindila kwa wala watomile kuya.’ 9 Lelo nawoya
wala waluche mijito saa kumi na imwe, wabochela chila
yumwe sendi denali imwe ya mijito ya zuwa imwe. 10 Wala
waluche lowoyile, wali wochijesa wopegwa nyinji ng'hatu,
ila na hewo wapegwa chila yumwe sendi denali imwe ya
mijito ya zuwa imwe. 11 Wabochela sendi zawo, nakwaluka
kumng'ung'utila yula mkulu. 12 Walonga, ‘Wanhu awa woya
mwiso wakola mijito kwa saa imwe hela, ndaze kuwaditila
twiwhana na hewo hanga hetwe twimilila mijito ng'hangala
zuwa yeng'ha na isanya ling'ang'ale?’

13 “Aho yula mkulu kamwidichila yumwe wa hewo,
‘Wang'holozangu siwabunzile chinhu! Ndaze, hatulongane
ndokupani sendi denali imwe ya mijito ya zuwa imwe?
14 Uhole chotulongane ulute. Ndangugana ndimpe na ayu
wa mwiso iwhanile na hegwe. 15 Ndaze, haiwa goya heni
kudita ndiviganile na sendi za heni? Ndaze, kwangona maya
kwa vila vyondili na nhumbula inojile?’ ”

16 Yesu nakasinda kwa kulonga, “Ahyo, wawele wa mwiso
wowa wa mwaluko na wa mwaluko sambi wowa wa mwiso.”

Yesu kangulonga lwa kadatu kubagama na kuzilipuka kwa heye

(Malichi 10:32-34; Lukasi 18:31-34)

17 Yesu loyali yoluta Yelusalemu, nakawahola wala walan-
guswa kumi na weli honhu ha uyeka, na mnzila kawalon-
jela, 18 “Mhulichize!” “Twanguluta Yelusalemu, na ako
Mwana wa Munhu kowichigwa mmoko mwa watambika
wakulu na walangusa wa malajizo ga Musa, na hewo wom-
tagusa kwa wihe yabagame. 19 Womuwika kwa wanhu
hawawele Wayahudi leka wambeze, yasubuligwe ng'hobwa
na kugazigwa na kumkopola kwa kumuwamba mumsalaba,
ila zuwa lya kadatu kulawa yabagame kozilipuligwa.”

Kulanda kwa mayao Yakubu na Yohani
(Malichi 10:35-45)

20 Aho mayawo wana wa Sebedayo nakamuyila Yesu
hamwe na wanage, kafugama kumwando koyali na
kumlanda chinhu. 21 Yesu kamuuza, “Kwangugana
choni?” Ayo mamo nakamlonjela, “Ulonje kota kuli
undewa wa hegwe, awa wana wa heni weli wochikala
yumwe kudilo kwa hegwe na yumwe kumoso.” 22 Yesu
nakamlonjela, “Hamvizelele mwangulanda choni! Ndaze,
moweza kunwela chizombe cha kugazigwa chondinwela
heni?” Wamwidichila, “Toweza.” 23 Yesu kawalonjela,
“Mwangukomya monwela chizombe cha kugazigwa
chondinwela heni, ila kikala kudilo ama kumoso kwa heni
haiwele mbuli ya heni kudita, mbuli ayo Mhaza wa heni
nakawahagula walinguganigwa kikala honhu hala na kahi
nakawagongomanyila honhu kwa chiwalo cha hewo.”
24 Wala walanguswa wanji kumi lowahuliche ago,
wawazudila awo wang'holozawo weli. 25 Ahyo Yesu
nakawachema, kawalonjela, “Mvizela vilongozi wa isi
zinji walongozaga wanhu wawo kwa lupichi, na wakulu
awo wawemililaga wanhu wawo. 26 Ila kwa hemwe ileche
kuwa ahyo, leka yalingugana yawe mkulu hali hemwe,
yawe chitumagwa wa weng'ha, 27 na yalingugana yawe wa
mwaluko hali hemwe, igana yawe chitumagwa wa hemwe.
28 Hihyo vyoiwele, Mwana wa Munhu hoyile kukolelwa
mijito, ila kuwakolela mijito na kuulavya ukomu wa heni
kwa ulohozi wa wanhu wenji.”

Yesu kanguwalohola hambe walole weli
(Malichi 10:46-52; Lukasi 18:35-43)

29 Yesu loyali yokuka kuli muji wa Yeliko, lung'hongola
lwa wanhu nalumuwinza. 30 Lelo kwali na wohambe
walole weli wekale hafungo mwa nzila, na lowahuliche kota
Yesu yaliyokola aho, nawachemeleza, “Mkulu, Mwana wa
Daudi, utonele isungu!” 31 Lula lung'hongola lwa wanhu
luwang'anuchila na kuwalonjela wanyamalile. Ila hewo
walutilila kuchemelela, “Mkulu, Mwana wa Daudi, utonele
isungu!” 32 Yesu nakema, kawachema na kuwauza, “Mwan-
gugana ndiwaditile choni?” 33 Nawamwidichila, “Mkulu,
twangulanda meho ga hetwe gagubuligwe.” 34 Lelo Yesu
kawonela isungu, kawadoliza meho gawo, na bahala waluka
kulola goya, wamuwinza.

21

Yesu kangwinjila Yelusalemu kwa luchenze
(Malichi 11:1-11; Lukasi 19:28-40; Yohana 12:12-19)

1 Yesu na walanguswa wa heye lowafichile behi na
Yelusalemu wafichile Betifage kuli chidunda cha Mizeituni,
nakawalajiza walanguswa wa heye weli, 2 nakawalonjela,
“Mlute mbaka hali chijiji chiwele kumwando kwa hemwe
molifika idogowi na mwana idogowi liwohigwe. Jichumu-
leni mujigale kwa heni. 3 Wone munhu yawauze chiwalo,
mumlonjele ‘Mkulu kangujigana,’ Na heye kowalechelani
baho.” 4 Mbuli ino na ikoleka leka gala galonjigwe na mloli
wa Nguluwi genele,
5 “Muulonjele muji wa Siyoni,
ulole, Mndewa wa hegwe kanguya!
Kaliholile na kakwina idogowi,
mwana wa idogowi.”
6 Ahyo, wala walanguswa nawadita kota Yesu vyoyawala-
jize. 7 Waligala lila idogowi na mwanage, watambalika
nguwo za hewo mchanya hao na Yesu kekalisa mchanya
mwake. 8 Lung'hongola lwa wanhu nawazanza nguwo zawo
mbalabala, na wanji watema miputi ja migodi wanzanza
mbalabala. 9 Lung'hongola lwa wanhu walongole na wala
walingumuwinza wakwiniza lizi.
“Lutogo kwa Mwana wa Daudi!
Nguluwi yamtogole heye yalinguya kwa itagwa lya Mkulu!
Lutogo kwa Nguluwi kuchanya!”
10 Yesu loyaliyokwinjila Yelusalemu, muji weng'ha
naumema luchenze. Wanhu wali wouza, “Ayu ka whaani?”
11 Wanhu kuli lula lung'hongola lwa wanhu walonga, “Ayu
ndo Yesu mloli wa Nguluwi, kangulawa Nasaleti isi ya
Galilaya.”

Yesu kangwinjila kuli Ng'handa ya Nguluwi
(Malichi 11:15-19; Lukasi 19:45-48; Yohana 2:13-22)

12 Lelo Yesu nakenjila mli Ng'handa ya Nguluwi,
kawawinga wanhu kunze wali woguza na kugula vinhu
mgati mwa ng'handa ya Nguluwi. Kagudula visaga vya wala
wali wovunza sendi, kagudula vigoda vya wala wali woguza
ng'hunda. 13 Kawalonjela, “Yandichigwa kuli Maandiko
Matakatifu, ‘Ng'handa ya heni yochemigwa ng'handa ya
kulandila.’ Ila hemwe muigalula iwa mhalika ya wabokaji!”
14 Wawele hambe walole na waziliche ng'huli nawamlu-
tila kuko kuli Ng'handa ya Nguluwi, na heye kawalohola.
15 Lelo watambika wakulu na walangusa wa malajizo ga
Musa nawazudila lowawene vinduzanduza vyoyaditile Yesu,
na kahi wana lowali wochemelela kuli Ng'handa ya Ngu-
luwi wolonga, “Lutogo kwa Mwana wa Daudi.” 16 Ahyo
wamlonjela, “Ndaze, hulinguhulika chowolonga?” Yesu

nakawedichile, “Ena, ndanguhulika! Ndaze, hamnasoma Maandiko aga?
“ ‘Kuwalangusa wana wadodo na wali chali
wanguwa na lutogo ng'hatu.’ ”
17 Leka, kawaleka, kalawa kunze ya muji wa Betaniya, nakuwasa kuko.

Yesu kanguupanjila msada wohambe ulele
(Malichi 11:12-14,20-24)

18 Yesu loyali yohiluka kuli muji lokuwele kung'hali lufuku, nakona nzala. 19 Nakalyona igodi limwe lya misada hafungo mwa nzila, kalilutila, ila kalifika lilihela mafuza goneche leka mahamba yeka. Lelo kalilonjela, “Uleche kulela kahi mafuza mazuwa gose!” Baho alyo igodi lya misada naliswina. 20 Walanguswa lowawene wabubuwala wolonga, “Lekachoni igodi ali lya misada liswina baho du?” 21 Yesu nakawedichila, “Ndanguwalonjelani ndikomya, wone muwe na makundo ne kuwa na majesa, moweza kudita vyonditile kuli lila igodi lya misada, leka nawone mchilonjele chidunda chino, ‘Ung'humbuche ukagwe kuli bahali,’ Yokoleka hihyo. 22 Na muwe na makundo, choneche chomumlanda Nguluwi mopegwa.”

Ludali lwa Yesu lwanguuzigwa
(Malichi 11:27-33; Lukasi 20:1-8)

23 Yesu nakenjila mli Ng'handa ya Nguluwi, kawa yolangusa. Loyali yolangusa, watambika wakulu na wasekelu wa wanhu wamuuza, “Kwangudita mbuli zino kwa ludali lwachi? Yalikohi yakupele ludali luno?”

24 Yesu kawedichila, “Na heni ndowauzani chinhu chimwe, lomkwidichila, leka nani ndowalonjelani ndangudita mbuli azi kwa ludali lwachi. 25 Ndanguwauza mndonjele, ndaze, ludali lwa Yohani lwa kubatiza nalulawa kwa whaani? Ndaze, nalulawa kwa Nguluwi ama kwa wanhu?” Ila naweuza hewo kwa hewo hino, “Hotulonga, ‘Naulawa kilanga, kotuuza, Lelo lekachoni hamumkundile?’ 26 Ila hotulonga, ‘Nalulawa kwa wanhu,’ Twangudumba wanhu wamemile mina hewo weng'ha wangukunda kota Yohani ndo mloli wa Nguluwi.” 27 Lelo nawamwidichila, “Hatuvizelele!” Na heye Yesu nakawalonjela, “Na heni kahi siwalonjela ndangudita mbuli zino kwa ludali lwachi.

Malanguso ga wana weli

28 “Hemwe mwangijesa ndaze kwa mbuli ayi, kwali na munhu yumwe nayali na wana weli. Nakamlonjela yula wa mwaluko, ‘Mwanangu, lehano ulute ukadite mijito kuli mgunda wa zabibu.’ 29 Yula msongolo nakamlonjela, ‘Ndema!’ Hamba kagalusa kaluta kumgunda. 30 Yula mhaza

nakamlonjela mwana wa keli hiho, na heye kedichila, ‘Ena mhaza ndoluta!’ Ila halutile kukola mijito. 31 Ndaze, yalikohi kuli awa weli yaditile kota vyoyaganile mhaza wa heye?” Wamwidichila, “Ayula wa mwaluko.”

Lelo Yesu kawalonjela, “Ndanguwalonjelani ndikomya, wakongoza sendi na wahonzolomo wokwinjila kuli Undewa wa Nguluwi kusinda hemwe. 32 Yohani na koya kwa hemwe kawalajila nzila inojile ya ukomu, na hemwe hamumkundile, ila wakongoza sendi na wahonzolomo nawamkunda. Na-homuwene ago geng'ha hemwe mlema ne kumfugamila na kumkunda.”

Chiwalo cha walimi na mgunda wa zabibu
(Malichi 12:1-12; Lukasi 20:9-19)

33 Yesu kalonga, “Hulichizeni nhelo yinji. Munhu yumwe yawele na ng'handa nakalima mgunda wa zabibu, nakazungulusila lugagala, kabawa ideho lya kukamila divai, kazenga mumo mnala kahi. Hamba nakawabasila walimi, heye koka nakaheluka isi ya kutali. 34 Mhela wa kubeta loufichile, nakawalajiza vitumagwa kwa wala wanhu wakahole chasi cha mbena ya heye. 35 Wala wanhu wawebata awo vitumagwa, yumwe wamsubula, yunji wamkopola na yunji wamtowa na maganga. 36 Ayo munhu nakawalajiza vitumagwa wanji, wenji kupuluta wala wa mwaluko. Wala wanhu wawaditila hihila. 37 Vyokudumile kamlajiza mwanagme aku yochijesa, ‘Womhulichiza mwana wa heni.’ 38 Ila wala wanhu lowamuwene mwanage walonga hewo kwa hewo, ‘Ayu ndo yohalila, tumkopole leka tuhole uhalizi wa heye!’ 39 Leka, wamibata, wamlavya kunze ya ula mgunda wa zabibu, wamkopola.

40 “Yesu nakawauza lelo, ayo yawele na mgunda wa zabibu loyokuya, kowadita ndaze awo wanhu?” 41 Hewo wamwidichila, “Kowabagamiza vibi awo wehile,” “Na ula mgunda wa zabibu kowapa walimi wanji wowa wompa chasi cha mbena mhela wake.”

42 Aho Yesu kawalonjela, “Ndaze, hamsomile mbuli ino kuli Maandiko Matakatifu?

“ ‘Iganga lya kuzenjela walilemile walinguzenga,
sambi liwa iganga likulu lya msisi.
Mkulu ndo yaditile mbuli ayi,
nayo ndo ya kububuwaza ng'hatu kwa hetwe!’

43 “Yesu nakonjezela kulonga,” Ahyo ndanguwalonjelani, “Undewa wa Nguluwi wokusigwa kwa hemwe na kupegwa wanhu hawawele Wayahudi walingulavya mafuza ganojile.

44 Yoneche yogwa mchanya mwa iganga alyo kobeneka pasapasa, na wone iganga limgwile munhu yoneche, lyomhondanga."

45 Watambika wakulu na Mafalisayo lowahuliche azo nhelo za heye kanguwalonga hewo. 46 Lelo wali wopala chinhu cha kumibata, ila nawaliwodumba wanhu kwa vila hewo nawavizela heye Yesu nayali mloli wa Nguluwi.

22

Malanguso ga mnvina ya kuhesa
(Lukasi 14:15-24)

1 Yesu nakalonga nawo kahi kwa nhelo, 2 "Undewa wa kilanga wiwhana kota hino, kwali na mndewa yamditichile mwanage mnvina ya kuhesa. 3 Lelo kawalajiza vitumagwa wawacheme walalikwe woye kuli mnvina, ila wala walalikwe walema kuya. 4 Kawalajiza kahi vitumagwa wanji, yolonga, 'Muwalonjele wala walalikwe, ndiya ya heni ya goya sambi, isenga lya heni na ilogota lihatile wachinjigwa, chila chinhu cha goya, muye kuli izenjele.' 5 Ila hewo hawang'ulile, waluta, yumwe kumgunda kwa heye, yunji kuli mbuli za heye, 6 na wanji wawebata awala vitumagwa wawaliga na kuwakopola. 7 Yula mndewa nakazudila, kawalajiza wamizi wa heye wakawabagamize awo wakopolaji na kuwasomela luga lwao. 8 Hamba kawalonjela vitumagwa wa heye, 'Ndiya ya izenjele ya goya ng'hatu, ila walalikwe wachakachaka. 9 Lelo mlute kuli nzila mhanda na woneche wala womuwafika wachemeni woye kuli izenjele.' 10 Wala vitumagwa walawa, waluta kunzila wawegala wanhu weng'ha, wehile na wanojile. Ng'handa ya izenjele na imema wajenzi.

11 "Mndewa loyenjile kawona wajenzi, kamona munhu yumwe yawele havalile nguo za mnvina. 12 Mndewa kamuuza, 'Mng'holozangu, kwinjila ndaze hano houvalile ivalo lya mnvina?' Ila heye nakanyamalila tulu. 13 Aho mndewa kawalonjela vitumagwa, 'Muwopeni magulu na moko mkamtaje kunze kuli kutitu, ako kolila na kujejeda mizino.' " 14 Yesu nakasinda kwa kulonga, "Walalikwa wenji, ila wahaguligwe wachefu."

Kulavya kodi kwa Kaizali
(Malichi 12:13-17; Lukasi 20:20-26)

15 Hamba, Mafalisayo waluta, welonjelela nzila ya kumgwiliza Yesu kwa ulonzi wa heye. 16 Lelo wawalajiza vitumagwa wa hewo hamwe na walanguswa wa chilundo cha Helodi. Nawamuuza, "Mlangusa, tuvizela kota hegwe kwa munhu wakitumbila, na kota kwa kulangusa nzila ya Nguluwi kwa kukomya ng'hatu, hulingumdumba munhu

yoneche, mina ukulu wa munhu hauwele chinhu kwa hegwe.
17 Lelo tulonjele majesa ga hegwe. Ndaze, iwa goya ama hebu
kulavya kodi kwa mndewa wa Loma?" 18 Ila Yesu nakav-
izela wihe wa hewo wowalingijesa nakuwalonjela, "Hemwe
wahadi lekachoni mwangunjeza? 19 Mndajile sendi yomlin-
gulavila kodi." Na hewo wamlavila igwala lya sendi. 20 Lelo
Yesu nakawauza, "Mutwi na itagwa ali ndo lya whaani?"
21 Nawamwidichila, "Ndo cha mndewa wa Loma." Aho Yesu
kawalonjela, "Lelo ga mndewa wa Loma mmigalile mndewa
wa Loma na ga Nguluwi mmigalile Nguluwi." 22 Lowahuliche
ahyo nawabubuwala wamleka, woka.

Ulanguso wa mbuli ya kuzilipuka
(Malichi 12:18-27; Lukasi 20:27-40)

23 Zuwa alyo, wamwe wa Masadukayo nawawele wo-
longa wabagame hawozilipuka nawamlutila Yesu. 24 Lelo
nawamlonjela, "Mlangusa, Musa nakalonga munhu ya-
holile mdala wone yabagame ne kulela mwana, imgana
mng'holoze, yamhole yula mdala mlekwa, leka yamlelele
wana mng'holoze. 25 Lelo aha hetu kwali na wanhu saba wa
lulelo lumwe. Wa mwaluko nakabagama ne kulela mwana,
ayula mdala mlekwa nakaholeka kahi na mng'holoze. 26 Iwa
hihyo kwa wakeli na wakadatu, mbaka weng'ha saba. 27 Awo
weng'ha lowabagame, na yula mdala nakabagama. 28 Lelo
zuwa lya wabagame kuzilipuka mdala ayo kowa mdala
wa yalikohi kwa wala walume saba? Mina weng'ha saba
namhola yuye."

29 Yesu nakawedichila, "Hemwe muwifya kwa vila
hamgazelele Maandiko Matakatifu ne mong'ho wa Nguluwi.
30 Mina wabagame howozilipuka hawohesa ne kuhesigwa
hebu, wowa kota wahilisi wa kilanga. 31 Ila kwa mbuli
ya kuzilipuka kwa wabagame, ndaze, hamsomile gala
goyawalonjele Nguluwi? Nakawalonjela, 32 'Heni nda
Nguluwi wa Abulahamu na wa Isaka na wa Yakubu!'
Lelo heye hawele Nguluwi wa wabagame ila ndo Nguluwi
wa wawele wakomu." 33 Lula lung'hongola lwa wanhu
loluhuliche ahyo, lububuwala kwa ulanguso wa heye.

Mzilo ukulu
(Malichi 12:28-34; Lukasi 10:25-28)

34 Masadukayo lowahuliche kota Mafalisayo wahela
chinhu chinji cha kumuuza kahi Yesu, nawating'hana
hamwe. 35 Yumwe wa hewo, mtagusa, nakamuuza Yesu
kwa kumjeza, 36 "Mlangusa, malajizo galikohi ndo gawele
makulu kuli utaguso?" 37 Yesu nakamwidichila, " 'Umgane
Mkulu Nguluwi wa hegwe kwa nhumbula ya hegwe yeng'ha
na kwa muhe wa hegwe weng'ha na kwa luhala lwa hegwe

lweng'ha.’ 38 Ali ndo ilajizo liwele likulu na lya mwaluko.
39 Lya keli iwhana na lilyo, ‘Umgane youlingikalasa habehi
kota vyoulingigana gwegwe baho.’ 40 Malajizo ga Musa
gandichigwe na waloli wa Nguluwi gangitumbila mizilo aji
mili.”

Mbuli ya mlohozi yalingubetezwa kuya
(Malichi 12:35-37; Lukasi 20:41-44)

41 Mafalisayo lowating'hane hamwe, Yesu nakawauza,
42 “Hemwe mwangona ndaze mbuli ya Kilistu Mlohozi?
Ka mwana wa whaani?” Wamwidichila, “Mwana Daudi.”
43 Yesu kawalojela, “Lelo iwa ndaze,” “Kota kwa ludali lwa
Muhe Yelile Daudi kangumchema heye ‘Mkulu’? Mina naka-
longa,
44 “ ‘Mkulu nakamlonjela Mkulu wa heni,
wikale nzingo ya kudilo kwa heni,
mbaka ndiwawiche wang'honyo wa hegwe hasi ha magulu
ga hegwe.’
45 Lelo wone Daudi kangumchema Kilistu ‘Mkulu,’ iwa ndaze
yawe mwana wa heye?” 46 Kuduhu munhu yoneche ya-
jezile kumwidichila chinhu. Na kulawa zuwa lila kuduhu ne
munhu kahi yajezile kumuuza chinhu.

23

Yesu kanguwalonga Walangusa wa Malajizo na Mafalisayo
(Malichi 12:38-39; Lukasi 11:43,46; 20:45-46)

1 Hamba Yesu kawalonjela wanhu wamemile hamwe
na walanguswa wa heye, Nakalonga. 2 Nakawalonjela,
Walangusa wa malajizo ga Musa na Mafalisayo wana lu-
dali lwa kutang'hula malajizo. 3 Lelo mibatilile na ku-
dita choneche chowowalonjelani. Ila mleche kuwinza
chowodita, mina hawalingudita gala gowalingudamla kwa
wanhu. 4 Wawohaga mifulusi na kuwapapiza wayawo
mmayega, ila hewo wawo wangulema kugolola ne chidole
wapape. 5 Hewo huditaga madito gawo leka wanhu wawone.
Mlole ukulu wa vibende vilingulajila Malajizo mchihanga na
mmoko na mlole kugonzoka kwa lupembo lwa utabuli wa
mikoti jawo. 6 Huganaga kikala honhu hatanganiche kuli
mnvina na vigoda vitanganiche kuli ng'handa za kusalila.
7 Waganaga kulamsigwa kwa kutogoligwa kuli masoko na
wogana kuchemigwa na wanhu, “Mlangusa.” 8 Ila hemwe
mleche chemigwa ng'oo “Mlangusa,” mina mlangusa wa
hemwe ndo yumwe hela, hemwe mweng'ha mwa lukolo
lumwe. 9 Namleche kumchema munhu yoneche “Mhaza,”
Hano hali isi, mina Mhaza wa hemwe ndo yumwe hela,
yawele kilanga. 10 Namleche kuchemigwa, “Vilongozi,” Mina

mlongozi wa hemwe ndo yumwe hela, yuye Kilistu Mlohozi.
11 Yawele mng'hangala hali hemwe yawe chitumagwa wa
hemwe. 12 Yochikwiniza koduliswa, na yoneche yawele liho-
lile kokwinizwa.

Yesu kangulonga mbuli ya udesi
(Malichi 12:40; Lukasi 11:39-42,44,52; 20:47)

13 “Mochona mwemwe walangusa wa malajizo ga Musa na
Mafalisayo, mwawahadi! Mwanguhinda lwizi lwa undewa
wa kilanga hali meho ga wanhu. Hemwe mwemwe ham-
lingwinjila mng'handa, na mwanguwalemeza wanji walin-
gugana kwinjila wenjile. 14 Mochona mwemwe walangusa
wa malajizo na Mafalisayo, mwawahadi! Mwanguwabunza
na kwa usugu mwanguwasukula walekwa ng'handa za hewo
na kisinjizila kota mwa wanhu wanojile kwa kulanda kwa
kulutilila. Lelo kwa mbuli ahyo mogazigwa lukami.

15 “Mochona mwemwe walangusa wa malajizo ga Musa
na Mafalisayo, mwawahadi! Mwanguheluka kuli bahali na
isi zinji leka muwe munhu yumwe yawinze dini ya hemwe.
Homuwa na heye, mwangumdita yalute kuli chiluli cha Je-
hanamu kusinda hila vyoyawele.

16 “Mochona mwemwe vilongozi hambe mlole! Hemwe
mwangulangusa, ‘Wone munhu yochilaha kwa Ng'handa ya
Nguluwi, kilaha ako hakuwele chinhu, ila one yelahe kwa
zahabu ya Ng'handa ya Nguluwi, kilaha ako kwangumibata.’
17 Hemwe hambe mlole wapoka! Chakohi chitanganiche
ng'hatu? Dhahabu ama Ng'handa ya Nguluwi lilinguidita
ayo dhahabu iwe yelile? 18 Kahi mwangulonga kuta one
munhu yelahe kwa honhu ha kulavila nhambiko haiwele
chinhu, ila one yelahe kuli nhambiko iwichigwe hachanya ha
alitale, kilaha ako humbataga. 19 Hemwe mohambe mlole!
Chakohi chiwele chitanganiche ng'hatu, aila nhambiko, ama
hala hali honhu ha kulavila nhambiko ndo halinguidita ayo
nhambiko iwe yelile? 20 Munhu yalingilaha kwa hala honhu
helile kelaha kwa hala kuli honhu ha kulavila nhambiko,
na choneche chiwichigwe hachanya hake. 21 Na yalingi-
laha kwa Ng'handa ya Nguluwi kelaha kwa ayo Ng'handa
ya Nguluwi na kahi kwa yula Nguluwi yekale mgati. 22 Na
yalingilaha kwa kilanga kelaha kwa chigoda cha undewa
cha Nguluwi, na kwa heye Nguluwi yalingikala mchigoda
acho. 23 Mochona mwemwe walangusa wa malajizo ga
Musa na Mafalisayo, wahadi! Mwangulavya kwa Nguluwi
chinhu chimwe kulawa kuli vinhu kumi na tangawizi kota
vila mahamba galingununyilila, binzali na jila na aku mleka
vinhu vitanganiche kuli Malajizo ga Musa kota vila mbuli

zilingutagusa goya na isungu na makundo. Ahi ndo vy-
omlinguganigwa kudita ne kusemwa zila zinji. 24 Vilongozi
wohambe mlole! Mwangusa chinhu chidodo kota ng'honzi
kuli vyakunwa, ila mwangumela chinhu chikulu kota isenga.
25 "Mochona mwemwe walangusa wa malajizo ga Musa na
Mafalisayo, wahadi! Mwanguhovuga chizombe na chisaye
kwa kunze, ila mgati mwanguleka chimemile ubuhu vinhu
vihile vya ubochelezi. 26 Mfalisayo yohambe ulole! Uhovuje
chizombe mgati tandi na kunze kowa kuzelu hihyo.
27 "Mochona mwemwe walangusa wa malajizo ga Musa na
Mafalisayo, wahadi! Mfanda kota vilaga. Mwangubakaliza
lung'halilo luzelu kwa kunze gangoneka gangung'ala, ila kwa
mgati gamemile mizeje ja wabagame na chila chinhu chihile.
28 Vivila kahi na hemwe mwangoneka na wanhu kwa kunze
kota mtanganika, ila kwa mgati mmemile uhadi na wihe.

Yesu kangulagula kugazigwa kwa hewo
(Lukasi 11:47-51)

29 "Mochona mwemwe walangusa wa malajizo ga
Musa na Mafalisayo, wahadi! Mwanguzenga vilaga vya
waloli na kung'haliza vilaga vya wanhu watanganiche.
30 Mwangulonga, 'Kota hetwe natwalingikala mhela wa
wasekulu wa hetwe twangihanza na hewo kuli mbuli
ya kuwakopola waloli.' 31 Hambi mwangulavya ulolezi
mwemwe baho kota hemwe mwa wana wa wanhu
wawakopole waloli. 32 Ena, mgongomanye jila mijito
jowaluche wasekulu wa hemwe. 33 Hemwe lulelo lwa
mizoka jiwele na dunga! Mouhusa ndaze utaguso wa
chiluli cha Jehanamu. 34 Ndo mina heni ndanguwahilichila
hemwe waloli, wanhu wawele na luhala na walangusa wa
malajizo ga Musa, mowakopola na kuwagaza wamwe wa
hewo, na wanji mowasubula ng'hobwa kuli ng'handa za
kusalila na kuwapala kuli chila honhu. 35 Hino nongwa
yeng'ha yokuyilani kwa mbuli ya danda yeng'ha ya
wanhu watanganiche iboholigwe mchanya mwa isi. Ena,
kulawa kukopoligwa kwa Abeli nayali hela nongwa mbaka
kukopoligwa kwa Sakaliya, mwana wa Balakia, yula
mumkopole kuli Ng'handa ya Nguluwi hala honhu helile
na honhu ha kulavila nhambiko. 36 Ndanguwalonjelani
ndikomya, lulelo alu logazigwa kwa mbuli ino ya kukopola.

Yesu vyoyawaganile wanhu wa Yelusalemu
(Lukasi 13:34-35)

37 "Yelusalemu! Gwa Yelusalemu! Kwanguwakopola
waloli na kuwatowa kwa maganga wala watumigwe kwa
hegwe. Lwa kalinga njeza kuwakungajiza wana wa hegwe
kwa heni kota vila ng'huku vyoilingukungajiza vinziya

vya heye hasi hali mbawa za heye, ila hegwe nahuviganile! 38 Hambi lelo, ng'handa ya hegwe yolekwa chihame.
39 Ndanguwalonjelani, humbona kahi mbaka mhela houlonga, 'Yatambichizwe ayo yalinguya kwa itagwa lya Mkulu.'
"

24

Yesu kangulonga kubomoligwa kwa Ng'handa ya Nguluwi
(Malichi 13:1-2; Lukasi 21:5-6)

1 Yesu nakalawa kuli Ng'handa ya Nguluwi, naloyali yoluta, walanguswa wa heye nawamlutila, wamlajila vyoizenjigwe goya Ng'handa ya Nguluwi. 2 Yesu kawalonjela, "Ena, moweza kugalola aga geng'ha! Ndanguwalonjelani ndikomya, kuduhu ne iganga limwe lipona aho mchanya mwa liyage, chila chinhu chowifigwa."

Kugaya na kugazika
(Malichi 13:3-13; Lukasi 21:7-19)

3 Yesu loyali yekale mchanya mwa chidunda cha Mzeituni, walanguswa nawamlutila chinyele hafungo, nawamuuza, "Utulonjele mbuli azi zolawila hanili? Chilajilo chachi chitulajila kuya kwa hegwe na kuduma kwa mhela?" 4 Yesu kawedichila, "Milolele mleche kuhadigwa na munhu. 5 Mina wenji wolawila wolonga chila yumwe kota, 'Heni ndo Kilistu Mlohozi' Na hewo wowajiliza wanhu wenji. 6 Mohulika mbuli ya ngondo na uhesi wa ngondo, ila mleche kisinza, mina ago gokuya kulawila, ila kuduma kung'hali. 7 Isi imwe yochitowa na isi iyage, undewa umwe wochitowa na undewa uyage. Ahano na ahala howa na nzala na jimachinyina.
8 Geng'ha ago ndo kota mwaluko wa usungu wa kulela mwana.
9 "Hamba wowalavya leka mgazigwe na kukopoligwa. Isi zeng'ha zowazudilani kwa mbuli ya itagwa lya heni. 10 Kahi, wenji woleka makundo ga hewo, wochibagula na kizudila.
11 Wolawila waloli wenji wa udesi wowajiliza wanhu wenji.
12 Kwa mbuli ya konjezeka kwa wehile, igano lya munhu lyotita. 13 Ila munhu yula yokwimilila mbaka kuduma ndo heye yoloholigwa. 14 Leka, kuduma hakunafika, Mbuli Inojile ya Undewa wa Nguluwi yodamligwa kota ulolezi kwa isi zeng'ha.

Kugaya ng'hatu
(Malichi 13:14-23; Lukasi 21:20-24)

15 "Lelo lomkona 'Izudizo lilinguwifya Ng'handa ya Nguluwi,' Lilonjigwe na mloli wa Nguluwi Danyeli lima honhu Helile, yalingusoma yavizele vyoili." 16 Aho, wawele Yudeya

na wabilimile kuchidunda. 17 Yawele kuchanya mwa chinduwiko cha ng'handa ya heye, yaleche kidulika kuhola chinhu mng'handa. 18 Yawele kumgunda yaleche kuhiluka kumbele kuhola nguwo ya heye. 19 Wochona wawo wamama wawele na himila na walingonyeza zuwa azo! 20 Mumlande Nguluwi leka kubilima kwa hemwe kuleche kuwa mhela wa mbeho ama Zuwa lya Kwesela! 21 Mina mhela awo kowa na kugaya ng'hatu kohakunalawila kuli mwaluko wa isi mbaka lehano, na hailawila kahi. 22 Wone zuwa azo naziwe hazipunguzigwe, kuduhu munhu ne yumwe yahawele yoloholigwa, ila zuwa azo zipunguzigwa na Nguluwi kwa mbuli ya wala wahaguligwe.

23 "Lelo munhu yowalonjelani mazuwa ago, 'Mlole Kilistu Mlohozi kahano' Ama 'Ka ahala,' mleche kukunda. 24 Mina wokuya Kilistu wa udesi na waloli wa udesi. Wodita ulajilo ukulu na vinduzanduza leka wojeza kuwajiliza wala wahaguligwe na Nguluwi. 25 Mhulichize, mina nandiwalonjela mhela haunafika. 26 Lelo howowalonjelani, 'Mlole, ka kugunuche,' Mleche kuluta ako, ama, 'Mlole, kevisa mng'handa,' Mleche kunda. 27 Mina kota vila lumwemwesa lwa limlungu kulawa kolilawilaga isanya mbaka kolizibilaga isanya, ahyo ndo vyoiwa kuya kwa Mwana wa Munhu. 28 Ahala hohawele mtufi, ndo hojimema mikungule.

Kuya kwa Mwana wa Munhu
(Malichi 13:24-27; Lukasi 21:25-28)

29 "Hala hokumala kugaya ako, isanya lowichigwa jiza na nyelezi halibunguzuka. Nhondwe zolagala kulawa kilanga na mong'ho ubatilile vinhu avyo vyeng'ha wotigaswa. 30 Hamba, ulajilo wa Mwana wa Munhu wokoneka kilanga, na aho nhanzi zeng'ha muisi zodama, womona Mwana wa Munhu yokuya ha ng'hungugu ya kilanga yawele na ludali na ukulu lwinji. 31 Na heye kowalajiza wahilisi wa kilanga wa heye wawele na mhalamhanda ilinguyowa ng'hatu, na hewo wowakungajiza wahaguligwe wa heye kuli nzingo zeng'ha zine, kulawila kilanga kweng'ha.

Milanguse kwa kulola ikuyu
(Malichi 13:28-31; Lukasi 21:29-33)

32 "Kwa ikuyu milanguse nhelo ayi, hala nhagala lozikwaluka kutitima na kubahula, mwanguvizela kota mhela wa nhonya wa habehi. 33 Hihyo du hemwe homkona mbuli zino zeng'ha ziditikwa, mvizele kota Mwana wa Munhu kahabehi kuya. 34 Ndanguwalonjelani ndikomya, lulelo alu halubagama vinhu avi vyeng'ha havinalawila. 35 Ulanga na isi zopuluta, ila ulonzi wa heni haupuluta hebu.

Kuduhu yavizelele zuwa na saa
(Malichi 13:32-37; Lukasi 17:26-30,34-36)

36 “Ila, kwa mbuli ya zuwa ama saa ayo, kuduhu munhu
yavizelele yokuya hanili, ne wahilisi wa kilanga, ne Mwana.
Mhaza yaliyeng'ha ndo yavizelele. 37 Kota hila vyonai-
wele mhela wa Nuhu, ndo vyoiwa kuya kwa Mwana wa
Munhu. 38 Mina mhela awo, mazi tendema nalogang'hali
lawila, wanhu wali wolya na kunwa, wohola na kuholeka,
mbaka Nuhu loyenjile mgati mwa itumbwi ling'hangala.
39 Nahawavizelele kwali na choni mbaka gala mazi tendema
logalawile, gawabagamiza weng'ha. Ndo vyoiwa mhela
Mwana wa Munhu hoyokuya. 40 Mhela awo wanhu weli
wowa kumgunda, yumwe koholigwa na yumwe kolechigwa.
41 Wadala weli wowa wobalasa sokolo, yumwe koholigwa na
yumwe kulechigwa.
42 “Lelo mikale meho, kwa vila hamvizelele zuwa
hoyokuya Mkulu wa hemwe. 43 Mvizele hino, wone yawele
na ng'handa nayavizele mhizi hoyokuya yahawele meho,
nahalileka ng'handa ya heye ibenigwe. 44 Leka ahyo,
mwime goya, kwa vila Mwana wa Munhu kokuya saa
yohamuizelele.”

Chitumagwa yanojile na yehile
(Lukasi 12:41-48)

45 Yesu kalutilila kulonga, “Yalikohi lelo chitumagwa wa
kitumbila na yawele na luhala, wone mkulu wa heye
yamuwiche hachanya ha wanhu weng'ha, yawape chi-
lyo kwa mhela wuwula? 46 Kobweda yula chitumagwa
wone mkulu wa heye loyohiluka komfika yodita ahyo.
47 Ndanguwalonjelani ndikomya, komuwika chitumagwa
ayo yalolelaje lufufu lwa heye lweng'ha. 48 Ila wone chi-
tumagwa yehile yelonjele mnhumbula, ‘Mkulu wa heni
kakawa kuhiluka,’ 49 Hamba nakwaluka kuwatowa vitu-
magwa wayage, nakwaluka kulya na kunwa hamwe na
walingugala, 50 mkulu wa heye mpogozi kokuya zuwa lohal-
izelele na saa yohaizelele. 51 Komgaza vibi na kumuwika
mchilundo chimwe na wadesi. Ako kowa na chililo na kuje-
jeda mizino.

25

Kiwhana kwa wahinza kumi

1 “Mhela awo, undewa wa kilanga ufanda kota wahinza
kumi waholile vyenje vya hewo, waluta kumbochela
mkasano. 2 Wahano wa hewo wali wapoka na wahano
wanji wali na luhala. 3 Wala wapoka nawahola chenje
za hewo, ila hawaholile na mafuta ga kuwesela. 4 Ila

wala wawele na luhala nawahola mibuli ja mafuta gawo
hamwe na chenje za hewo. 5 Kwa vila mkasano na
kakawila kuya, wala wahinza weng'ha nawasinzila, wawasa.
6 Hagati ha nechilo kwali na iyowe, ‘Mwela yoo, Mkasano
kanguya mlute kumbochela.’ 7 Aho wala wahinza weng'ha
walilimka, waviwika goya vyenje vya hewo. 8 Wala wapoka
wawalonjela wala wawele na luhala, ‘Mtujidile mafuta
mado ga hemwe mina vyenje vya hetwe vyanguzima.’ 9 Ila
wala nawawele na luhala wawalonjela, ‘Hogotukwila hebu
hetwe na hemwe! Igana mlute kowalinguguza mkegulile
mwemwe!’ 10 Lelo wala wahinza wapoka lowalutile kugula
mafuta, mkasano nakafika. Wala wahinza nawawele
goya wenjila hamwe na heye mli ng'handa ya mkasano,
hamba lwizi luhindigwa. 11 Hamba wala wahinza wanji
nawoya, wachema, ‘Mkulu, mkulu, tuchumulile!’ 12 Ila
heye kawedichila, ‘Ndanguwalonjela ndikomya, siwazelele
hemwe.’ ” 13 Hamba Yesu nakasinda kwa kulonga, “Lelo
mikale meho, kwa vila hamzelele zuwa ne saa.

Chiwalo cha vitumagwa wadatu
(Lukasi 19:11-27)

14 “Mhela awo Undewa wa Nguluwi wowa kota munhu
yumwe yalingwinula majendo kuluta honhu hamwambu,
nakawachema vitumagwa wa heye, walolele lufufu lwake.
15 Nakampa chila yumwe kota mong'ho wa heye vyouwele,
yumwe kampa sendi mihako jihano, yunji mihako mili
ja sendi na miyage mhako umwe wa sendi, hamba koka.
16 Lelo yula yapegwe sendi mihako jihano kakola mijito najo
kawa na chonjezeche mihako jihano jiyage. 17 Vivyo na
yula yapegwe mihako mili, kazidita zonjezeka mihako mili
jiyage. 18 Ila yula yapegwe mhako umwe, kaluta kabawa hasi,
kaivisa ula mhako wa sendi za mkulu wa heye.

19 “Mhela loupulute, yula mkulu nakahiluka, nakaluka
kukagula hisabu ya zowapatile na kutumiya sendi za heye.
20 Chitumagwa yapegwe migwala jihano nakoya yaholile
migwala jihano jonjezeche, nakamlonjela, ‘Mkulu, nakunipa
migwala jihano, hano hana migwala jihano jiyage jonjezeche
jomhatile.’ 21 Mkulu wa heye nakamlonjela, ‘Goya, chitu-
magwa unojile na wakitumbila. Kunoga kuli mbuli ndodo,
ndokudita uwe mlolezi wa mbuli zitanganiche. Uye usan-
galale hamwe na mkulu wa hegwe.’

22 “Chitumagwa yapegwe migwala mili ja sendi nakoya,
kalonga, ‘Mkulu, nakunipa migwala mili. Uhole migwala
mili jiyage zonjezeche zomhatile.’ 23 Mkulu wa heye nakam-
lonjela, ‘Goya, chitumagwa unojile na wakitumbila. Kuwa
wakitumbila kwa mbuli ndodo, ndokudita uwe utanganiche

mbuli zitanganiche. Uye usangalale hamwe na mkulu wa hegwe.'

24 "Ila yula yapegwe sendi igwala limwe nakoya, kalonga,
'Mkulu, ndivizela hegwe kwa munhu yang'ang'ale, hegwe
kubetaga hala hounyalile, na kukungajiza hala hosanzanze.
25 Nandumba, nandilivisa igwala lya hegwe hasi. Uhole lelo
igwala lya hegwe.'

26 "Mkulu wa heye nakamlonjela, 'Hegwe kwa
chitumagwa wihile na mgata! Kuvizela kota heni sibetaga
hala hosinyalile, na kukungajiza hawele hosanzanze.
27 Naikugana lelo, kuuwika mhako wa sendi ya heni hali
hazina, na heni ndaholile mhako wa sendi wa heni na
zila zonjezeche! 28 Lelo msukuleni ayo mhako wa sendi
namkampe yula yawele na mihako kumi. 29 Mina, yawele na
chinhu kopegwa na konjezelwa. Ila yula yawele hela chinhu,
na chila chidodo choyawele nacho choholigwa. 30 Na kwa
mbuli ya ayu chitumagwa yawele hatanganiche, mlavyeni
kunze kuli jiza! Ako kowa na chililo na kujejeda mizino.'

Utaguso wa kuduma

31 "Mhela Mwana wa munhu yawele Mndewa loyokuya
kuli ukulu wa heye na wahilisi wa kilanga weng'ha hamwe
na heye, aho kochikala mchanya mwa chigoda cha heye cha
undewa chiukulu. 32 Isi zeng'ha zoting'hanika kumwando
kwa heye, na heye kowabagula kota vila mdimi yalingubag-
ula ming'holo na mhene. 33 Kowawika wanhu walingudita
yaviganile Nguluwi nzingo ya kudilo kwa heye na wanhu
wehile kowawika nzingo ya kumoso kwa heye.

34 "Hamba Mndewa kowalonjela wala wawele nzingo ya
heye kudilo, 'Muye hemwe mtambichizwe na Mhaza wa
heni, bocheleni undewa muwichilwe kulawila kulumbigwa
kwa isi. 35 Mina ndali na nzala, hemwe mingalila chilyo, ndali
na ng'halu, hemwe mingalila mazi, ndali mjenzi hemwe mm-
bochela, 36 ndali mwazi, mnvaliza, ndali mtamwa, hemwe
muya kundola, ndali mchinweng'ho hemwe muya kunjen-
dela.' 37 Aho, awo wanhu watanganiche womwidichila
mndewa 'Mkulu, hanili natukona uwele na nzala na hetwe
tukigalila chilyo, ama uwele na ng'halu na hetwe tuki-
galila mazi? 38 Hanili natukona uwele mjenzi na hetwe
tukubochela hakaye hetu, ama ulihela nguwo na hetwe
tukuvaliza? 39 Hanili natukona uwele mtamwa ama uwele
mchinweng'ho na hetwe tuya kukujendela?' 40 Mndewa
kowedichila, 'Ndanguwalonjelani ndikomya, chila chinhu
chomumditile yumwe wa awa wang'holozangu wadodo, mn-
ditila heni.'

41 “Hamba kowalonjela wala wehile wawele nzingo ya
kumoso kwa heye, ‘Ucheni kumwando kwa heni hemwe
mpanjilwe! Mlute kuli chiluli cha mazuwa gose ne kuduma
yawichilwe Limazoga na wahilisi wa kilanga wa heye.
42 Ndali na nzala hemwe hamhele chilyo, ndali na ng'halu
hemwe hamhele mazi. 43 Ndali mjenzi hemwe hamm-
bochele, ndali mtamwa na mchinweng'ho hemwe hamuyile
kundola.’
44 “Aho na hewo womwidichila, ‘Mkulu, hanili natukona
uwele na nzala ama ng'halu, uwele mjenzi ama ulihela
nguwo, na uwele mtamwa ama ulimchinweng'ho, hetwe
hatukuditile chinhu?’ 45 Na heye kowedichila, ‘Ndan-
guwalonjelani ndikomya, chila lomlemile kumditila mbuli
azi yumwe wa wanhu awa wadodo, namlema kunditila heni.’
46 Lelo awa woluta kuli kugazigwa kwa mazuwa gose, ila
wala watanganiche woluta kuli ukomu wa mazuwa gose ne
kuduma.”

26

Uhesi wa kumkopola Yesu
(Malichi 14:1-2; Lukasi 22:1-2; Yohana 11:45-53)

1 Yesu loyasindile kulonga ago geng'ha, kawalonjela walan-
guswa wa heye, 2 “Mvizela kota mazuwa meli galinguya kowa
na mnvina ya Pasaka, na Mwana wa Munhu kolavigwa leka
yawambigwe.”
3 Mhela awo watambika wakulu na wasekulu wa wanhu
nawating'hana kuli chipepela cha Kayafa, mtambika mkulu.
4 Walongasa vyowomibata Yesu kwa chinyele hamba
wamkopole. 5 Ila walonga, “Mbuli ayo ileche kukoleka mhela
wa mnvina ya Pasaka, kuleche kulawila kilewa na kibagula
hali wanhu.”

Yesu kangubakalizwa unhunyhililo Betaniya
(Malichi 14:3-9; Yohana 12:1-8)

6 Yesu loyali Betaniya, hakaye kwa Simoni, yawele
nguchemigwa Mkoma, 7 mdala yumwe yawele na libuli
lya alabasta iwele na unhunyhililo wa sendi nyinji,
kamuyila hala mchisaga hoyekale kulya chilyo, kamgudulila
awo unhunyhililo kumutwi. 8 Walanguswa wa heye
lowawene ago nawazudila walonga, “Ya choni kuwifya
aku?” 9 Unhunyhililo awu wahaguzigwe kwa sendi nyinji na
wahapegwe wazunwa.
10 Yesu nakagazela majesa gawo, kawalonjela, “Ndaze leka-
choni mwangumgaza ayu mdala? Heye kanditila mbuli
inojile. 11 Wazunwa mwanawo mazuwa geng'ha, ila heni
siwa na hemwe mazuwa gose. 12 Ayu mdala loyali yon-
jidila unhunyhililo nayali yombika goya kwa kutiligwa kwa

heni mchilaga. 13 Ndanguwalonjelani ndikomya, koneche
kweng'ha muisi Mbuli Inojile yodamligwa, chinhu chino
choyaditile ayu mdala chodamligwa kwa kumkumbuchila
heye."

Yuda Isikalioti kangumbelenhuka Yesu
(Malichi 14:10-11; Lukasi 22:3-6)

14 Hamba, Yudasi Isikalioti, yumwe wa wala kumi na weli,
nakaluta kwa watambika wakulu, 15 kawalonjela, "Mondi-
galila choni wone ndimlavye Yesu kwa hemwe?" Wa-
muwazila migwala makumi gadatu ga sendi, 16 na baho
Yudasi nayali yopala ndaze vyoyombelenhuka Yesu.

Yesu kangulya ndiya ya Pasaka
(Malichi 14:12-21; Lukasi 22:7-13,21-23; Yohana 13:21-30)

17 Zuwa lya mwaluko lya mnvina ya mibumunda johaji-
wichigwe usaso, walanguswa nawamlutila Yesu wamuuza,
"Kwangugana kohi tukuwichile goya ndiya ya Pasaka?"
18 Heye nakawedichila, "Luteni kuli muji kwa munhu
yumwe, mumlonjele, 'Mlangusa kangulonga, mhela wa heni
ufika, kwa hegwe ndolya Pasaka hamwe na walanguswa wa
heni.' " 19 Walanguswa wadita kota Yesu vyoyawalajize,
nawawika goya ndiya ya Pasaka.

20 Lokuwele matinazo, Yesu kekalisa mchisaga hamwe na
walanguswa wa heye kumi na weli. 21 Lowali wolya, Yesu
kalonga, "Ndanguwalonjelani ndikomya, yumwe wa hemwe
kombelenhuka." 22 Walanguswa nawesinza ng'hatu, waluka
kiuza yumweyumwe, "Mkulu, ndaze nda heni?" 23 Yesu
kedichila, "Heye yodiliza ibumunda hamwe na heni kuli
chisaye ndo heye yombelenhuka. Kulya hamwe nayali ndo
ulajilo wa kigana. 24 Ena, Ndangukomya Mwana wa Munhu
kobagama kota Maandiko Matakatifu vyogawele longa mbuli
ya heye, ila mane yuye munhu ayo yalingumgalamka Mwana
wa Munhu! Nayahawele goya munhu ayo wone nahal-
eleche."

25 Yudasi, ndo yula yaganile kumbelenhuka, kamuuza,
"Mlangusa, ndaze nda heni?" Yesu kamwidichila, "Ena
hegwe kulonga."

Ndiya ya Mkulu
(Malichi 14:22-26; Lukasi 22:14-20; 1 Kolinto 11:23-25)

26 Nalowali wolya, Yesu kahola ibumunda, kamtogola
Nguluwi, kaumogola, kawagawila walanguswa yolonga,
"Mhole mulye, alu ndo lukuli lwa heni." 27 Hamba ka-
hola chizombe, katambichiza, kawapa yolonga, "Munwe
weng'ha, 28 mina ayi ndo danda ya heni ilingweneza ilagano
lya Nguluwi na wanhu wa heye, danda ilingubohoka kwa

chiwalo cha wanhu weng'ha kuwosela gehile ga hewo.
29 Ndanguwalonjelani, sinwa kahi divai ya zabibu mbaka
zuwa lila ndinwa divai inyale hamwe na hemwe kuli undewa
wa Mhaza wa heni."
30 Lowasindile kwimba lwimbo, woka, nawaluta kuli
chidunda cha Mizeituni.

Yesu kangulonga kota Petili kombela
(Malichi 14:27-31; Lukasi 22:31-34; Yohana 13:36-38)

31 Hamba Yesu nakawalonjela, "Nechilo ayi ya lehano,
hemwe mweng'ha mombilima na kundeka ndiliyeka, mina
Maandiko Matakatifu gangulonga,
" 'Ndomtowa mdimi,
na chilundo cha ming'holo chosambaluka.'
32 Ila londizilipuka, ndowalongola Galilaya." 33 Petili nakam-
lonjela Yesu, "Wone hewo wawe na majesa na hegwe
nakukuleka, heni sikuleka hebu." 34 Yesu nakamlonjela,
"Ndangukulonjela ndikomya, nechilo yiyino izogolo ha-
lineka, kombela kadatu." 35 Petili nakamlonjela, "Wone iwe
inganile kubagama, sikubela ng'oo." Na wala walanguswa
wanji weng'ha nawalonga hihyo.

Yesu kangulanda kuli kagunda ka Gesemane
(Malichi 14:32-42; Lukasi 22:39-46)

36 Hamba Yesu kaluta nawo kuli kamgunda ka migodi Ge-
tisemane, kawalonjela walanguswa wa heye, "Mikale hano
na heni ndute hala hamwando ndikalande."
37 Nakawahola Petili na wana weli wa Sebedayo, nakaluka
kuwa na masinzo na kugaya. 38 Aho nakawalonjela,
"Ndina masinzo lukami mnhumbula habehi kubagama.
Mikale baha meho hamwe na heni." 39 Lelo nakaluta
hamwando hado, kagwa chifunama, kalanda, "Mhaza wa
heni, wone vyoiwa, chizombe achi chikole hafungo, ila
haiwele vyondilingugana heni, leka kota vyoulingugana
hegwe." 40 Nakawalutila wala walanguswa kawafika
wawasile. Nakamlonjela Petili, "Ndo kulonga mlemwela
kikala meho hamwe na heni ne saa imwe? 41 Mikale meho
na kulanda mleche kwinjila kuli kujezigwa. Muhe wa munhu
wangugana kudita ganojile ila lukuli lwa ng'hochele."
42 Nakaluta kahi lwa keli kulanda, "Mhaza wa heni, wone
hailinguganigwa chizombe cha magazo chikole heni ne kuch-
inwa, leka igano lya hegwe lyenele." 43 Nakawalutila kahi,
nakawafika wawasile, mina meho gawo nagali gebatigwe na
usinjizi.
44 Baho, kawaleka, nakaluta kulanda lwa kadatu kwa luzi
lulula. 45 Hamba kawalutila wala walanguswa, kawalonjela,
"Ndaze, mng'hali muwasile na kwesela? Mlole! Mhela wuya,
Mwana wa Munhu kanguwichigwa mmoko mwa wanhu

wawele na gehile. 46 Mwinuche tucheni. Mlole! Kanguya
yula munhu yalingunhyinduka."

Yesu kangibatika
(Malichi 14:43-50; Lukasi 22:47-53; Yohana 18:3-12)

47 Lelo Yesu naloyang'hali yolonga na hewo, baho nakoya
Yudasi, yumwe wa wala kumi na weli. Hamwe na heye woya
na wanhu wenji wawele na mipanga na nyimbati kulawa
kwa watambika wakulu na wasekulu wa wanhu. 48 Ayo ya-
ganile kumbelenhuka Yesu, nayali yawapele ulajilo yolonga,
"Yula munhu yondimnonela mizeze ndo heye, mibateni."
49 Baho, Yuda kamhejelela Yesu, nakamlonjela, "Ulamche,
mlangusa!" Hamba kamnonela. 50 Yesu nakawalonjela,
"Mng'holozangu, udite chouwinzile kudita.!" Aho wala
wanhu woya, wamibata Yesu, wamuwika mmoko.

51 Yumwe wa wala wawele hamwe na Yesu nakagolola
moko, nakasomola ipanga, kamtowa chitumagwa wa Mtam-
bika Mkulu, nakamdumula ikutu. 52 Aho Yesu nakamlonjela,
"Hiluse ipanga lyako muyala, mina yoneche yalingutowa
kwa ipanga, kobagama kwa ipanga. 53 Ndaze, hamvizelele
kota ndahawezile kumlanda Mhaza wa heni na heye ya-
hangalile wamizi vilundo kumi na vili vya wahilisi wa ki-
langa? 54 Ila gokwenela ndaze Maandiko Matakatifu galingu-
longa kota vyoilinguganigwa ilawile?"

55 Mhela wuwo Yesu kalulonjela alo lung'hongola lwa
wanhu woyile kumibata, "Ndaze, muya kundibata kwa ny-
imbati na mipanga kota vila heni nda mbokaji? Chila zuwa
ndali mng'handa ya Nguluwi ndilangusa, na hamndibate!
56 Ila aga geng'ha gakoleka leka Maandiko Matakatifu ga
waloli genele." Hamba walanguswa weng'ha nawamleka,
nawabilima.

Yesu hamwando ha balaza lya wayahudi
(Malichi 14:53-65; Lukasi 22:54-55,63-71; Yohana 18:13-14,19-24)

57 Lelo awo wanhu wamibate Yesu nawamhilika hakaye
kwa Kayafa, mtambika mkulu, kowekungajize walangusa wa
malajizo ga Musa na wasekulu. 58 Petili nakamuwinza Yesu
kwa kutali mbaka kuchipepela cha mtambika mkulu, kenjila
mng'handa hamwe na wamizi leka yalole mbuli zizangulaw-
ila. 59 Lelo watambika wakulu na balaza lyeng'ha nawa-
pala ulolezi wa udesi kwa Yesu wogana wamkopole, 60 ila
hawawene chinhu choneche chila, hanga nawoya walolezi
wenji wa udesi. Mwiso nawoya walolezi weli, 61 nawalonga,
"Munhu ayu nakalonga, 'Ndoweza kugwisa Ng'handa ya
Nguluwi na kuizenga kahi kwa mazuwa gadatu.' "

62 Mtambika mkulu nakema kamuuza Yesu, “Ndaze, hulingwidichila ne chinhu? Wanhu awa wangulavya ulolezi
wachi kwa hegwe?” 63 Ila Yesu nakanyamalila tulu. Kahi
mtambika mkulu nakamlonjela, “Wilahe kwa itagwa lya
Nguluwi yawele mkomu, tulonjele kota hegwe ndo Kilistu
Mlohozi, mwana wa Nguluwi!” 64 Yesu nakamlonjela, “Ena,
hegwe kwangulonga! Ila ndanguwalonjelani, kulawa sambi
momona Mwana wa Munhu yekale kudilo kwa yula Mkulu
yawele na ludali yokuya kuchanya kuli ng'hungugu kilanga.”
65 Baho mtambika mkulu kadega nguwo za heye, kalonga,
“Kamkovula Nguluwi! Twangugana choni kahi? Sambi
muhulika yomkovula Nguluwi kwa heye. 66 Hemwe mwang-
ona ndaze?” Hewo wamwidichila, “Imgana yabagame!”
67 Hamba wamtemela mite kumeho, wamzabula kwa vi-
ganza. Wanji lowali womzabula kwa viganza, 68 nawalonga,
“Hegwe Kilistu Mlohozi, tulagulile lelo, yalikohi yakutowile?”

Petili kangumbela Yesu
(Malichi 14:66-72; Lukasi 22:56-62; Yohana 18:15-18,25-27)

69 Petili yaliyekale kunze kunzingo. Lelo chitumagwa
yumwe mdala kamlutila, nakalonga, “Hegwe wali hamwe
na Yesu wa Galilaya.” 70 Petili nakabela kwa weng'ha wala,
nakalonga, “Sivizelele choni choulonga.” 71 Loyali yolawa
mlwizi, chitumagwa yunji mdala nakamona, nakawalonjela
wala wawele hala, “Munhu ayu nayali hamwe na Yesu wa
Nasaleti.” 72 Petili nakabela kahi aku yochilaha, “Simzelele
munhu ayo.” 73 Hamba hado hela, wanhu wawele hala
wamlutila Petili, wamlonjela, “Twangukomya, hegwe nagwe
kwa yumwe wa hewo, mina kuzeleka kwa aila ndonga hela
kota hegwe kulawila Galilaya.” 74 Aho Petili nakaluka kipan-
jila na kilaaha yolonga, “Heni simzelele munhu ayo!” Baho
du izogolo nalika. 75 Petili nakakumbuchila ulonzi woy-
alonjelwe na Yesu, “Izogolo halineka, kombela kadatu kota
hunzelele heni.” Lelo Petili kalawa kunze, nakalila lukami.

27

Yesu kanguhilikwa kwa Pilato
(Malichi 15:1; Lukasi 23:1-2; Yohana 18:28-32)

1 Lokubwemwenzuche, watambika wakulu weng'ha na
wasekulu wa wanhu nawaheha mbuli ya Yesu wogana
wamkopole. 2 Wamuwoha luzabi, wamuhola, wamuhilika
kwa Pilato mkulu wa mkowa yahaguligwe na mndewa wa
Loma.

Kubagama kwa Yuda
(Madito 1:18-19)

3 Aho, Yudasi, yula yambelenhuche Yesu, loyawene kota
mina wamtagusa kwa wihe Yesu, nakawa na masinzo
lukami, nakawahilusila watambika wakulu vila vihande
makumi gadatu vya sendi. 4 Nakawalonjela, “Ndita gehile
kwa kumlavya munhu yawele hela nongwa yakopoligwe.”
Ila hewo walonga, “Yangutuwala choni hetwe? Ayo mbuli
ya hegwe.” 5 Na heye nakataga zila sendi mng'handa ya
Nguluwi, nakalawa kunze, kaza kinhweng'ha. 6 Watambika
wakulu nawazihola zila sendi, walonga, “Haiwa goya kuzi-
wika kuli ng'hano ya ng'handa ya Nguluwi, mina ndo sendi
za danda.” 7 Baho naweuza, nawahola zila sendi waza-
gula mgunda wa ilongo, hawe honhu ha kutilila wajenzi.
8 Ndo mina mbaka lehano mgunda awo wanguchemigwa,
“Mgunda wa Danda.” 9 Ahyo ulonzi wa mloli Yelemiya
wenela, “Nawahola vihande makumi gadatu vya sendi,
kwa kihwana na yula munhu, yawele wanhu wa Isilaeli
wamguzile, 10 nawagula mgunda wa ilongo kwa sendi zizo,
kota vila mkulu vyoyandajize.”

Pilato kangumuuza Yesu
(Malichi 15:2-5; Lukasi 23:3-5; Yohana 18:33-38)

11 Yesu nawamwimiza kumwando kwa mkulu wa mkowa.
Lelo mkulu wa mkowa nakamuuza, “Ndaze, hambi hegwe
ndo mndewa wa Wayahudi?” Yesu nakamwidichila, “Ena,
hegwe nakulonga.” 12 Ila watambika wakulu na wasekulu
nalowali womuuza, nayali hambe yawedichile. 13 Ahyo
Pilato nakamuuza, “Ndaze, hulinguhulika ulonjelezi awo
weng'ha walingulavya kwa hegwe?” 14 Ila Yesu hedichile ne
chinhu, ahyo mkulu wa mkowa nakabubuwala ng'hatu.

Yesu kangutagusigwa kubagama
(Malichi 15:6-15; Lukasi 23:13-25; Yohana 18:39-19:16)

15 Nayali izoweleche mhela wa mnvina ya Pasaka mkulu
wa mkowa kuwachumulila Wayahudi munhu yumwe
wamganile yawele mchinweng'ho. 16 Mhela awo nakwali
na munhu yumwe yawele mchinweng'ho yazeleche lukami,
itagwa lyake Balaba. 17 Ahyo, wanhu loweting'hane hamwe,
Pilato nakawauza, “Mwangugana ndimchumulile yalikohi
kuli awa weli, Balaba ama Yesu yalinguchemigwa Kilistu
Mlohozi?” 18 Nakalonga hino kwa vila nakavizela kota
nawamigala kwa heye kwa mbuli ya kumonela fihi hela.

19 Pilato naloyawele yekale hali chigoda cha heye cha
utaguso, mdala wa heye nakamhilichila usenga awu,
“Uleche kiyinjiza kuli utaguso wa munhu yuno yatanganiche,
mina lehano ngazika lukami londali ndilota kwa mbuli ya
heye.” 20 Ila watambika wakulu na wasekulu nawawakola
lupichi wanhu walande Balaba yachumulilwe na Yesu

yabagame. 21 Mkulu wa mkowa nakawauza, “Yalikohi kuli
awa weli yomlingugana ndimchumulile?” Wamwidichila,
“Balaba!” 22 Pilato nakawauza, “Lelo ndite choni na Yesu
yalinguchemigwa Kilistu Mlohozi?” Weng'ha nawalonga,
“Yawambigwe mumsalaba!” 23 Pilato nakauza, “Lekachoni?
Nakadita wihe wachi?” Hewo nawalutilila kutowa iyowe,
“Yawambigwe mumsalaba!”
24 Baho, Pilato loyawene kota hawalingukunda chila choy-
aliyolonga, na ivuche nalyali lyaluche, nakahola mazi, naka-
hovuga moko hali wala wanhu wamemile, nakalonga, “Heni
ndamduhu kwa mbuli ya kubagama kwa munhu ayu, mane
mwemwe baho!” 25 Wanhu weng'ha nawalonga, “Danda
ya heye na iwe kwa hetwe na wana wa hetwe!” 26 Aho
Pilato nakawachumulila Balaba kulawa mchinweng'ho, na
Yesu yazapigwe ng'hobwa hamba nakamlavya yawambigwe
mumsalaba.

Wamizi wangumbeza Yesu
(Malichi 15:16-20; Yohana 19:2-3)
27 Hamba wamizi wa Pilato nawamwinjiza Yesu
mng'handa ya mkulu wa Loma, wekungajiza chilundo
cheng'ha. 28 Wamvula nguwo, wamvalisa ikanzu lya
chiundewa. 29 Hamba watowa itaji lya miwa ifandile kota
chipembelo, wamvalisa kumutwi, wamuwichila kahi idenje
kuli moko wa heye wa kudilo. Wamfugamila kumwando kwa
heye, wambeza wolonga, “Ulamche Mndewa wa Wayahudi!”
30 Wamtemela mite, walihola lila idenje, wamsubulila
kumutwi. 31 Lowasindile kumbeza, wamvula lila ikanzu,
wamvalisa nguwo za heye, hamba wamhilika kumuwamba
mumsalaba.

Yesu kanguwambigwa
(Malichi 15:21-32; Lukasi 23:26-43; Yohana 19:17-27)
32 Lowali woluta, nawamfika munhu yumwe itagwa lyake
Simoni, mwenyeng'haye wa Kilene, wamizi wamkola lupichi
yapiche msalaba wa Yesu. 33 Lowafichile honhu halihо-
chemigwa Goligota, hazeleche honhu ha “Izeje lya Mutwi”.
34 Wamnweza mhanzanyo wa divai na chinhu chiliusungu.
Ila Yesu loyajezile nakalema kunwa.
35 Wamuwamba Yesu mumsalaba, hamba wegawila
nguwo za heye kwa kuzitowela simbi. 36 Nawekala baho,
wawa womlolela. 37 Hachanya ha mutwi wa heye nawawika
utaguso wa heye wandichigwe, “Ayu ndo Yesu, Mndewa wa
Wayahudi.” 38 Wabokaji weli nawawambigwa mumsalaba
hamwe na heye, yumwe kudilo na yumwe kumoso.
39 Wanhu wawele wokola honhu hala wali womliga na
wotigasa mitwi jawo na kulonga, 40 “Hegwe! Ndo nakivuna

kota kogwisa ng'handa ya Nguluwi na kuizenga kuli mazuwa gadatu? Lelo ilohole gwegwe. Wone hegwe uli Mwana wa Nguluwi, uduliche mumsalaba!" 41 Vivyo du na watambika wakulu hamwe na walangusa wa malajizo ga Musa na wasekulu nawambeza wolonga, 42 "Nakawalohola wanji, ila kilohola yuye kangulemwa! Hambi, heye ndo Mndewa wa Isilaeli! Hambi, lelo yeduliche hasi kulawa mumsalaba, na hetwe tomkunda. 43 Naketumbila Nguluwi na kulonga eti heye ndo Mwana wa Nguluwi, lelo Nguluwi yamlohole one yalingumgana." 44 Hihyo na wala wabokaji wawambigwe hamwe na Yesu mumsalaba nawaliwomliga.

Yesu kangubagama mumsalaba
(Malichi 15:33-41; Lukasi 23:44-49; Yohana 19:28-30)

45 Kulawila saa tisa matinazo, jiza naigubika isi yeng'ha. 46 Loifichile saa tisa matinazo, Yesu nakalila kwa lizi likulu, "Eloi, Eloi, lema sabakitani?" Ilinguzeleka, "Nguluwi wa heni, Nguluwi wa heni, lekachoni kundeka?" 47 Ila wala nawemile hala lowahuliche ahyo walonga, "Kangumchema Eliya." 48 Yumwe wa hewo nakabilima, nakahola sichi, kadiliza kuli divai izazame, kawika mli idenje, kamha yanwe. 49 Wanji nawalonga, "Tandi tulole wone Eliya kanguya kumlohola." 50 Baho, Yesu nakalila kahi kwa lizi likulu, hamba muhe nauleka lukuli.

51 Baho ipaziya ligazi lya kudinya honhu helile ng'hatu ha ng'handa ya Nguluwi lidejeka vihande vili kulawa kuchanya mbaka hasi, isi naitigasika, mitalawe najitulika, 52 vilaga navigubuka na wanhu wenji wa Nguluwi welile nawabagame, wazilipuligwa, 53 na hewo, loyazilipuche heye Yesu, walawa mvilaga, wenjila Yelusalemu muji welile, woneka na wanhu wenji.

54 Lelo mkulu wa wamizi na wamizi wa Yesu lowawene limachinyina na gala galawile, nawadumba heko, nawalonga, "Ena, kwa kukomya munhu ayu nayali Mwana wa Nguluwi."

55 Honhu aho hali na wadala wenji wolola kwa kutali. Awo wadala ndo wala wamuwinzile Yesu kulawila Galilaya womtanza. 56 Mumo wali Maliya Madelena, Maliya mayao Yakubu na Yusufu, hamwe na mayao wana wa Sebedayo.

Kutiligwa kwa Yesu
(Malichi 15:42-47; Lukasi 23:50-56; Yohana 19:38-42)

57 Loifichile matinazo, mina nakoya munhu yawele na lufufu mwenyeng'haye wa Alimataya, itagwa lyake Yusufu. Na heye kahi nayali mlanguswa wa Yesu. 58 Nakamlutila Pilato, nakalanda yapegwe lukuli lwa Yesu. Baho, Pilato nakakunda yapegwe. 59 Yusufu nakaluhola lula lukuli, kaubumbiliza sanda nzelu ng'hatu, 60 nakuwika mgati mwa

chilaga chinyale choyali yahongole kuli italawe. Hamba kabidusa iganga ikulu kadinya hali lwizi lwa chilaga, koka. 61 Maliya Madelena na yula Maliya yunji wali wekale wolola chilaga.

Wamizi wangulolela chilaga

62 Hamitondo, zuwa iyage ila ya kwesela, watambika wakulu na Mafalisayo nawamlutila Pilato, 63 nawalonga, "Mkulu, tukumbuchila kota yula mhadi loyali mkomu nakalonga 'Zuwa lya kadatu ndozilipuka.' 64 Lelo twangugana chilaga chililelwe na wamizi mbaka zuwa lya kadatu, leka walanguswa wa heye waleche kuya nakumuhiza na kuwalonjela wanhu kota kazilipuka. Udesi awu wa kuduma wowa wihile lukami kusinda ula wa mwaluko." 65 Pilato nakawalonjela, "goya, mwanawo wamizi, mlute mkalolele kota vyomvizelele." 66 Lelo waluta walolela chilaga, nawazenjelela mchanya mwa iganga na wawaleka baho wamizi wololela.

28

Kuzilipuka kwa Yesu

(Malichi 16:1-10; Lukasi 24:1-12; Yohana 20:1-10)

1 Loimalile Zuwa lya Kwesela, behi na kubwemwenzuka zuwa ila ya Jumapili, Maliya Madelena na yula Maliya yunji, nawaluta kulola chila chilaga. 2 Baho du nakulawila limachinyina, mhilisi wa kilanga wa Mkulu nakadulika kulawa kilanga, kalibidusa lila iganga hafungo, nakulikalila. 3 Nakoneka kota lumwemwesa na nguwo zoyavalile zali nzelu chweya! 4 Wamizi wa chila chilaga nawakakama aku wodumba heko, nawazilika kota wanhu wabagame. 5 Ila yula mhilisi wa kilanga nakawalonjela wala wadala, "Hemwe mleche kudumba! Ndivizela kota mwangumpala Yesu yawambigwe mumsalaba. 6 Haduhu hano mina kazilipuka kota vyonayalonjile. Muye mlole honhu howamuwichile. 7 Lelo mlute himahima mkawalonjele walanguswa wa heye kuta kazilipuka kulawa kowabagame, na sambi kanguwalongola Galilaya, ako momona heye. Mkumbuche ulonzi awu wondiwalonjele."

8 Wawele wodumba na kusangalala kukulu, awo wadala nawoka himahima hali chilaga, nawabilima kuluta kuwalonjela walanguswa wa heye.

9 Baho, Yesu nakating'hana na hewo, nakalonga, "Mlamche hemwe." Hewo wadala wamlutila, webata magulu ga heye na kumfugamila. 10 Hamba Yesu nakawalonjela, "Mleche kudumba! Luteni mkawalonjele wang'holozangu walute Galilaya, na ako wombona."

Nguto ya wamizi wa chilaga

11 Wala wadala lowaliwoluta, wamwe wa wamizi wa chilaga nawaluta kuli muji kulonga kwa wakulu wa watambika kwa zila mbuli zeng'ha lozilawile. 12 Lelo nawating'hana hamwe na wasekulu, lowasindile kudogola, wawapa wala wamizi sendi nyinji 13 wolonga, “Hemwe molonga ahi, ‘Walanguswa wa heye nawoya nechilo, wahiza lukuli lwa heye hetwe lotwali tuwasile.’ 14 Na one mkulu wa mkowa yaizele mbuli ayi, hetwe tolonga na heye leka hemwe mleche kugazigwa.”

15 Wala wamizi nawazihola zila sendi, nawadita kota vyowalanguswe. Mbuli ayo yenela hali Wayahudi weng'ha mbaka lehano.

Yesu kanguwalawila walanguswa wa heye

(Malichi 16:14-18; Lukasi 24:36-49; Yohana 20:19-23; Madito 1:6-8)

16 Wala walanguswa kumi na yumwe nawaluta Galilaya kuli chila chidunda choyawalajize Yesu. 17 Lowamuwene, wamfugamila, hanga wanji wali na majesa. 18 Yesu nakoya habehi, kawalonjela, “Mpegwa ludali lweng'ha kilanga na muisi. 19 Luteni lelo, mkawadite wanhu wa isi zeng'ha wawe walanguswa wa heni, muwabatize kwa itagwa lya Mhaza na lya Mwana na lya Muhe Yelile. 20 Muwalanguse kibatilila malajizo geng'ha gondiwapele. Na heni nda hamwe na hemwe mazuwa geng'ha, mbaka kuduma kwa isi.”

Mbuli Inojile vyoyandichigwe na Malichi Chilongole

Mbuli Inojile vyoyandichigwe na Malichi ndo imwe mwa vitabu vine viwele mli Ilagano Linyale lilingusima mbuli ya ukomu wa Yesu Kilistu. Chila chimwe changuchemigwa Injili ilinguzeleka kota Mbuli Inojile. Navyandichigwa na Matei na Malichi na Lukasi na Yohana, Yesu loyabagame. Mbuli Inojile yandichigwe na Malichi ndo fupi kuli zeng'ha zine. Nayangukundigwa kota ndo Injili ya mwaluko kwandichigwa kuli mhela wa makumi sita na gahano mbaka makumi saba kulawila loyavumbuche Yesu. Wasomile wenji wangutawiza kota nayandichigwa ako Loma kwa chiwalo cha kuwakangaza nhumbula wanhu walingumkunda Kilistu ako Loma.

Malichi kahi yazeleche kota Yohana Malichi, nayali yochilongoza na Paoli na Banaba, ila wayage nawamona hawele wa kukundigwa hala hoyebagule mli majendo ga hewo ga chiutumigwa (Madito 13:13). Hamba Malichi kangwinula majendo hamwe na Banaba (Madito 15:39). Malichi nayali kahi munhu wa behi ng'hatu na Petili (1 Petili 5:13). Hanga Malichi nahawele mlolezi kwa ukomu wa Yesu Kilistu, wasomile wangukunda kota Malichi nakandika menji ga ulolezi wa Petili na ulolezi wa Petili ndo msisi kuli Mbuli Inojile yandichigwe na Malichi. Mli Mbuli Inojile ya Malichi, heye nakasima mbuli ya ulanguswa na malanguso ga Yesu kuli mhela wa kuduma.

Gali mgati

Malichi kanguchizelesa chitabu kuli (1:1-13).

Hamba Malichi kangusima mbuli ya mijito ja Yesu mhela loyali Galilaya (1:14-8:21).

Hamba kangulonga mbuli ya majendo ga Yesu kuza Yelusalemu (8:22-10:52).

Malichi kangugomanjiza kwa kwandika mbuli ya Yesu loyawele Yelusalemu na mbuli ya kubagama kwa heye na kuzilipuka (11:1-16:8).

Kudamla kwa Yohani Mbatiza
(Matei 3:1-12; Lukasi 3:1-18; Yohana 1:19-28)

1 Ayi ndo Mbuli Inojile ya Yesu Kilistu Mlohozi, Mwana wa
Nguluwi. 2 Nayaluka kota vyoyandichigwe mli chitabu cha
mloli Isaya,
“Nguluwi nakalonga, ndomigala msenga wa heni yakulon-
gole,

yula yokugongomanyila nzila ya hegwe. 3 Munhu kanguyoweleza kugunuche,
Mgongomanyileni Mkulu nzila ya heye, mgolole nzila ya heye ya kukola!"

4 Yohani Mbatiza nakalawila kugunuche, yodamla kota, wanhu weng'ha mumgalamchile Nguluwi na kubatizigwa leka Nguluwi yawosele gehile ga hewo. 5 Wanhu kulawa nzingo zeng'ha za Yudeya na wenyeng'haye weng'ha wa Yelusalemu nawamlutila, nawalonga gehile gowaditile, na heye nakawabatiza kuli lwanda lwa Yolodani.

6 Yohani nakavala nguwo ihonigwe kwa milaika ja ngamiya, yakowele isali lya igozi mchuno. Nayali yolya nzije na hanombwa. 7 Nakadamla yolonga, "Munhu yalinguya kumbele kwa heni, kowa mkulu kwa heni, heni sijeza kinamiza na kudohola ng'weso za makwamba ga heye. 8 Heni ndanguwabatiza kwa mazi, ila heye kowabatiza kwa Muhe Yelile."

Kubatizigwa na kujezigwa kwa Yesu
(Matei 3:13-4:11; Lukasi 3:21-22; 4:1-13)

9 Mhela wuwo Yesu nakafika kulawa Nasaleti muisi ya Galilaya, na Yohani nakambatiza kuli lwanda lwa Yolodani. 10 Baho du naloyalawile mmazi, nakona ulanga ugubuche, na Muhe Yelile yomdulichila kota ng'hunda. 11 Lizi Iihulikwa kulawa kilanga, "Hegwe ndo mwanangu ndikuganile, nojezwa na hegwe."

12 Baho du Muhe Yelile nakamdita yalute kugunuche, 13 ako nakekala mazuwa makumi gane yojezigwa na Limazoga. Migongolo ja kisolo najali kuko, na wahilisi wa kilanga waza kumtanza.

Yesu kanguwachema walowa somba wane
(Matei 4:12-22; Lukasi 4:14-15; 5:1-11)

14 Yohani loyawohigwe mchinweng'ho, Yesu nakaluta isi ya Galilaya, yodamla Mbuli Inojile ya Nguluwi. 15 Nakalonga, "Mhela naufika. Undewa wa Nguluwi wa habehi! Mwesa mumgalamchile Nguluwi, muikunde Mbuli Inojile na muibochele."

16 Yesu loyali yojenda mfungo mwa ilamba lya Galilaya, nakawona wavula somba weli, Simoni na Andeleya mdodowe Simoni, wovula somba na utandawala. 17 Yesu nakawalonjela, "Mmbinze nani ndowaditani hemwe muwe wavula wanhu." 18 Baho waleka utandawala wa hewo wamuwinza. 19 Loyalutile hamwando nakawona wanage Sebedayo Yakubu na Yohani. Nawali mgati mwa itumbwi wowika goya utandawala wawo. 20 Baho du Yesu

nakawachema, na hewo wamleka mhaza wa hewo Sebedayo muli itumbwi hamwe na wakolamijito, nawamuwinza.

Munhu yawele na chijeni chihile
(Lukasi 4:31-37)

21 Nawafika kuli muji wa Kapanaumu, naloifichile Zuwa lya Kwesela, Yesu nakenjila mung'handa ya kusalila, nakaluka kulangusa. 22 Wanhu weng'ha wekala wabubuwale na gala goyali yolangusa, mina nahali yolangusa kota walangusa wa malajizo ga Musa, ila nayali yolangusa kwa ludali.

23 Baho nakenjila munhu mula kuli ng'handa ya kusalila yawele na chijeni chihile, 24 nakachemeleza lizi, “Kuna choni na hetwe, hegwe Yesu wa Nasaleti? Nakuya kutudumya? Tuvizela hegwe kwa whaani, hegwe kwa msenga Yelile ya-tumigwe na Nguluwi.” 25 Yesu nakaching'hanuchila acho chijeni chihile yolonga, Nyamalile! “Mlawe munhu ayu.” 26 Hamba chila chijeni chihile chimtigisatigisa ayo munhu, nakalila kwa lizi likulu, hamba chimlawa munhu yula. 27 Wanhu wesa wawele ahala honhu, nawali wabubuwale, naweuza, “Mbuli zachi azi? Aga ndo malanguso majenzi, munhu ayu kana ludali mbaka lwa kuvilonjela vijeni vihile, navyo vyangumhulichiza.” 28 Mbuli azi za Yesu nazenela kweng'ha kuli isi ya Galilaya.

Yesu kanguwalohola wenji
(Matei 8:14-17; Lukasi 4:38-41)

29 Yesu na walanguswa wa heye, hamwe na Yakubu na Yohani, nawalawa kuli ng'handa ya kusalila, nawaluta mbaka kuli ng'handa ya Simoni na Andeleya. 30 Mamo wa mdala wa Simoni nayali yotamika yawasile muchinhanda. Yesu loyafichile nawamlonjela mbuli ya ayo mtamwa. 31 Yesu nakamlutila ayo mamo, nakamibata moko nakamwinula. Baho utamwa umleka nakaluka kuwawichila chilyo.

32 Matinazo, isanya lolizinjile, nawamigalila Yesu watamwa weng'ha na munhu yawele na chijeni. 33 Wanhu weng'ha wa muji ula nawekungajiza kunze kwa lwizi. 34 Na heye Yesu nakawosela wanhu wenji wawele na matamwa menji, na nakawinga vijeni vinji, ila havikundize vijeni kulonga chinhu mina vyali vimzelele kota heye ka whaani.

Yesu kangudamla kula Galilaya
(Lukasi 4:42-44)

35 Hamitondo, kung'hali lufuku, Yesu nakalawa, nakaluta honhu ha uyeng'ha kumlanda Nguluwi. 36 Hamba Simoni na wayage nawaluta kumpala koyali. 37 Lowamuwene, wamlonjela, “Chila munhu kangukupala.” 38 Yesu

nakawalonjela, “Tucheni tulute honhu hanji hali habehi
ndikadamle Mbuli Inojile ako kahi, mina acho ndo chingale.”
39 Hamba nakoka kaluta yojenda isi yeng'ha ya Galilaya,
yodamla mng'handa za kusalila Mbuli Inojile kuno yolavya
vijeni vihile.

Yesu kangumlohola munhu yawele na uswema
(Matei 8:1-4; Lukasi 5:12-16)

40 Munhu yumwe yawele na uswema nakamlutila Yesu,
kafugama, nakamlanda na kumlonjela, “Wone ulingugana
kombusila utamwa wondilingugula.” 41 Yesu kamonela
isungu, nakagolola moko wa heye, kamdoliza na kumlonjela,
“Ndangugana uhovujigwe!” 42 Baho du utamwa wa chipata
umleka munhu ayo, nakahovujigwa. 43 Hamba Yesu nakam-
lonjela yula munhu yoche, kuno yomlajiza, 44 nakalonga,
“Ulole uleche kumlonjela munhu yoneche mbuli ayi, ila
ulute ukelajile kwa mtambika mkulu kota vyoyalajize Musa,
wakukagule na walavye ulolezi kota nakuhovugwa. Hamba
ulavye nhambiko kwa kulajila kota uwa mkomu.” 45 Ila
yula munhu kaluta, kweneza mbuli ayo kweng'ha na kulonga
mbuli nyinji. Yesu nakalemwela kwinjila muji woneche
yokoneka, imgana kikala kunze, honhu ha uyeng'ha. Ahyo,
wanhu nawamlutila kulawila kweng'ha.

2

Yesu kangumlohola munhu yaziliche
(Matei 9:1-8; Lukasi 5:17-26)

1 Logakolile mazuwa mado, Yesu nakahiluka Kapanaumu
wanhu nawahulika kota nakahiluka hakaye. 2 Wanhu wenji
nawoya wamema mluga nakwali hela honhu ha kukola
kuluta hali lwizi. Yesu nayali yodamla usenga wa heye,
3 mhela awo wanhu wane nawoya, wamigale munhu kwa
Yesu, yumwe yaziliche. 4 Ila kwa vila wanhu nawali wenji,
nawalemwela kumgala habehi na Yesu. Ahyo, nawatubula
kuchanya kuchinduwiko honhu hoyawele Yesu. Lowatubule
honhu, wamdulisa ayo munhu yawele yawasile mumcheka.
5 Yesu loyawene vyowawele na makundo, nakamlonjela ayo
munhu yaziliche. “Mwanangu, kusilwa gehile gouditile.”

6 Wamwenga wa walangusa wa malajizo ga Musa,
nawawele ahala honhu, nawenjilwa na majesa mnhumbula
mwawo, 7 Munhu ayu “Lekachoni ayu kangulonga hino?
Kangumkovula Nguluwi! Kuduhu munhu yawele na
ludali lwa kumusila munhu gehile, ila Nguluwi yaliyeka.”
8 Yesu nakavizela gala gowali wochijesa, nakawalonjela,
“Lekachoni mwangijesa ahyo mnhumbula za hemwe?
9 Lilikohi liwele ubewe, kumlonjela ayu munhu yaziliche,

‘Kusilwa gehile ga hegwe,’ Ama kumlonjela, ‘Winuche! Uhole mcheka ujende?’ 10 Lelo ndangugana mvizele kota heni Mwana wa Munhu ndina ludali lwa kuwosela wanhu gehile muisi.” Aho nakamlonjela yula munhu yaziliche, 11 “Ndangukulonjela wime, uhole mcheka wako ulute kaye.” 12 Wanhu weng'ha nawali womlola ayo munhu. Ayo mtamwa kenuka, nakahola mcheka wa heye kaluta kaye. Wanhu weng'ha nawabubuwala na kumtogola Nguluwi kuno wolonga, “Hatunayona mbuli kota ayi.”

Yesu kangumchema Lawi
(Matei 9:9-13; Lukasi 5:27-32)

13 Yesu nakahiluka kahi hafungo mwa ilamba lya Galilaya. Lung'hongola lwa wanhu nalumlutila, na heye kaluka kuwalangusa. 14 Loyali yokola, kamona Lawi mwanage Alufayo, yekalise mchituka cha kodi, Yesu nakamlonjela, “Umbinze!” Lawi kenuka, kamuwinza.

15 Hamba, Yesu nayali yolya chilyo mng'handa ya Lawi, wakongoza kodi weng'ha na awala wawele na gehile, wali-wolya hamwe na Yesu na walanguswa wa heye, nawali wenji wamuwinzile Yesu. 16 Walangusa wa malajizo ga Musa wala nawawele Mafalisayo, lowamuwene Yesu yolya na wanhu wawele na gehile na wakongoza kodi, wawauza walanguswa wa heye, walonga, “Lekachoni kangulya na wadita gehile?” 17 Yesu vyoyawahuliche nakawalonjela, “Wanhu wawele wakomu hawalingumlapa mteleka mikwandi, ila wawele watamwa. Suyile kuwachema wanhu wala watanganiche, ila mbuya kwa wanhu wawele na gehile.”

Mbuli ya kwesela kulya
(Matei 9:14-17; Lukasi 5:33-39)

18 Mhela umwe walanguswa wa Yohani na walanguswa wa Mafalisayo nawali wokwesela kulya. Wanhu nawoya, nawamuuza Yesu, “Lekachoni walanguswa wa Yohani na wa Mafalisayo nawali wokwesela kulya, ila walanguswa wa hegwe hambe wesele kulya?” 19 Yesu nakawedichila, “Yalalikwe kuli mnvina ya kuhesa, kokwesela ndaze kulya wone yawe hamwe na mkasano? Hebu! Mhela weng'ha hoyowa hamwe na mkasano hokwesela kulya hebu. 20 Mhela wokwiza hala mkasano hoyokusigwa kuli hewo, mhela awo ndo wokwesela kulya.

21 “Haduhu munhu yoweza kuhona chibende chinyale kuli nguwo ya katali. Wone yadite ahyo, achila chibende chinyale choswina kulawa kuli yila nguwo ya katali, ileka ugazi ukulu. 22 Munhu hambe yajele divai ya lehano kuli chizombe cha igozi cha katali, wone udite ahyo divai aila yotula achila chizombe cha igozi cha katali, divai na chizombe cha igozi

chila vyotajigwa. Iwaga hino, uwiche divai mli chizombe cha igozi chinyale."

Mkulu wa Zuwa lya Kwesela
(Matei 12:1-8; Lukasi 6:1-5)

23 Nalyali Zuwa lya Kwesela Yesu nayali yokola na walanguswa wa heye kuli migunda ja wanhu jiwele na ngano, wopulula miso wolya. 24 Mafalisayo nawalonga, "Ulole, walanguswa wa hegwe wanguwifya wangudita chohachikundigwe kudita Zuwa lya Kwesela?" 25 Yesu nakawalonjela, "Hambi hamsomile Daudi na wayage navyowaditile mhela lowali na nzala? 26 Heye nakenjila mng'handa ya Nguluwi, nakalya jila mibumunda jiwichigwe kumwando kwa Nguluwi. Mbuli ayi naikoleka mhela Abiatali naloyali mtambika mkulu. Na ndo watambika waliyeng'ha nawakundizwe kulya mibumunda ajo. Ila Daudi nakajilya na nakawapa wayage kahi." 27 Hamba Yesu nakawalonjela, "Zuwa lya Kwesela naliwichigwa kwa chiwalo cha wanhu, haiwele wanhu kwa chiwalo cha Zuwa lya Kwesela. 28 Ahyo Mwana wa Munhu ndo Mkulu wa Zuwa lya Kwesela na kana ludali lwa alyo Zuwa lya Kwesela."

3

Munhu yawele na moko uziliche
(Matei 12:9-14; Lukasi 6:6-11)

1 Yesu nakenjila kahi mng'handa ya kusalila nakwali na munhu yawele na moko uziliche. 2 Wanhu wamwe nawali wopala chinhu cha kumvilizila Yesu, nawali womlola kodita choni kwa ayula munhu yawele na moko uziliche, komlohola ama hebu vyoiwele Zuwa lya Kwesela. 3 Yesu nakamlonjela ayula munhu yawele na moko uziliche, "Uye hano hamwando." 4 Hamba Yesu nakawauza wanhu wala, "Malajizo ga hetwe gangutukundiza ndaze kudita Zuwa lya Kwesela? Kudita mbuli inojile ama kudita mbuli yihile? Kulohola ukomu wa munhu ama kukopola?" Ila hewo nahawalonjile chinhu. 5 Aho nakawalola weng'ha kuno yazudile, nakawa na masinzo kwa vila navyowawele na nhumbula zihile. Hamba nakamlonjela ayula munhu yawele na moko uziliche, "Ugolole moko wa hegwe!" Na heye nakagolola moko na baho uwa mkomu kahi. 6 Baho Mafalisayo nawalawa kunze, nawalongasa hamwe na wanhu wa chilundo cha Helodi ndaze vyowomdumya Yesu.

Ikugusi lya wanhu hafungo mwa ilamba

7 Yesu nakoka aho hamwe na walanguswa wa heye, naka-
luta hafungo mwa ilamba, na lung'hongola lwa wanhu lu-
muwinza. Wanhu awo nawali walawile kuli isi za Galilaya na
Yudeya, 8 na miji ja Yelusalemu na Idumea, kumwambu mwa
lwanda lwa Yolodani na Tilo na Sidoni. Lung'hongola alo lwa
wanhu nalumlutila Yesu kwa vila naluhulika mbuli nyinji
nazoyali yaditile. 9 Yesu nakawalonjela walanguswa wa heye
wamuwichile goya itumbwi limwe, leka lung'hongola lwa
wanhu waleche kummemelela. 10 Nayali yawosile matamwa
wanhu wenji, na watamwa weng'ha nawali wofyela wogana
wamdolize. 11 Wanhu wawele na vijeni vihile lowamuwene,
nawetoza kumwando kwa heye na kuchemeleza kwa lizi,
“Hegwe kwa Mwana wa Nguluwi!” 12 Ila Yesu nakawalonjela
kwa kuwang'hanuchila waleche kuwalonjela wanhu kota
heye kawhaani.

Yesu kanguhagula walanguswa kumi na weli
(Matei 10:1-4; Lukasi 6:12-16)

13 Yesu nakoka nakakwina kuchidunda nakawachema
wala yawaganile. Na hewo nawamlutila, 14 nakawahagula
kumi na weli, nakawachema watumigwa. Nakawalonjela,
“Ndiwahagulani hemwe muwe hamwe na heni, hamba
ndowalajiza mlute kuwadamlila wanhu Mbuli Inojile.
15 Mowa na ludali lwa kuwinga vijeni.” 16 Awa ndo kumi
na weli yawahagule, Simoni yula Yesu yampele itagwa
lya Petili, 17 na kahi Yakubu na Yohani wanage Sebedayo.
Yesu nakawapa awa wana weli itagwa Boanelige, izeleche
“Wanalubumo.” 18 Na kahi Andeleya na Filipo na Batolomeo
na Matei na Tomasi na Yakubu mwanage Alufayo na
Simoni yalawile Kanaani na Tadayo 19 na Yudasi Isikalioti
yambelenhuche Yesu.

Yesu na mkulu wa Limazoga
(Matei 12:22-32; Lukasi 11:14-23; 12:10)

20 Hamba Yesu nakaluta hakaye hake, kahi wanhu
nawamema mbaka Yesu na walanguswa wa heye,
nawalemwela kuwa mhela wa kulya. 21 Wang'holoze
vyowahuliche ago, nawaluta kumhola kwa vila wanhu
nawalonga kota kapunganika.

22 Walangusa wa hewo wa malajizo ga Musa walaw-
ile Yelusalemu nawalonga, “Kana chijeni chihile chilingu-
chemigwa Belisebuli! Ayo ndo mkulu wa vijeni, na heye
ndo yalingumpa ludali lwa kusa vijeni vihile.” 23 Yesu
nakawachema na kwaluka kuwalonjela kwa nhelo, ka-
longa, “Yowa ndaze Limazoga limuwinje Limazoga miyage?
24 Wone undewa umwenga wogawanuka vilundo vilingit-
wanza, undewa awo hauweza kikala. 25 Kahi, wone ivyazi

ligawanuche keli, lilingitowa, ivyazi alyo halichikala lyosumigwa. 26 Wone undewa wa Limazoga ugawanuche chilundo, hauchikala, lelo wokwaga ng'hatu.

27 "Kuduhu munhu yokwinjila mng'handa ya munhu yawele na mong'ho kumsukula vinhu vyeng'ha ne kumuwopa ayo yawele na mong'ho na ng'weso hafungo, aho ndo koweza kumsukula vinhu vya heye.

28 "Ena ndanguwalonjelani ndikomya, Nguluwi kowosela gehile gawo geng'ha na kukovula kwa hewo kweng'ha, 29 ila yalingumkovula Muhe Yelile, ayu hokusilwa gehile ga heye ng'oo, kwa vila kawifya, kana wihe wa mazuwa gose." 30 Yesu nakalonga ago, kwa vila nawali womlonga "Kana vijeni vihile."

Mamo na wang'holoze Yesu
(Matei 12:46-50; Lukasi 8:19-21)

31 Hamba mayake Yesu na wang'holoze nawoya ahala honhu, hoyali yolangusa Yesu, nawema kunze, nawamlajiza munhu yenjile mng'handa yakamcheme. 32 Wanhu nawali wamemile kwa heye. Lelo wanhu nawamlonjela, "Mayako na wang'holozo wa kunze wangukupala hegwe." 33 Yesu nakamlonjela, "Mayangu na wang'holozangu ndo whaani?" 34 Aho nakawalola awala wekale ahala honhu, nakalonga, "Mlole! Awa ndo mayangu na wang'holozangu. 35 Munhu yoneche yawelingudita goyalingugana Nguluwi ayo ndo mng'holozangu na lumbulyangu na mayangu."

4

Nhelo ya mnyalaji
(Matei 13:1-9; Lukasi 8:4-8)

1 Yesu nakaluka kuwalangusa wanhu hafungo mwa ilamba. Wanhu wenji nawammemelela mbaka naimgana yenjile mitumbwi na kikalisa. Wanhu weng'ha nawali wekale musangalaza hafungo mwa ilamba. 2 Nayali yowalangusa menji kwa nhelo, na kuli malanguso ga heye nakawalonjela, 3 "Mhulichize, mnyalaji nakaluta kunyala nyhadikwa. 4 Loyali yonyala nyhadikwa, zinji nazigwa mnzila, videje vyuya vidobola vilya. 5 Zinji nazigwa honhu hawele na italawe, hawele hela misanga minji. Nazota himahima kwa vila misanga najali michefu. 6 Isanya lolilawile, zilakala na kwa vila mizabi najali mchanya mchanya hela, zikala. 7 Zinji nazigwa hali migodi ja miwa, na jila miwa jikula zipilinjila zila nyhadikwa nazo hazilelile nyhule. 8 Ila zinji nazigwa hali misanga jinojile, zota zikula zilela imwe mala makumi gadatu, na imwe mala makumi sita na imwe mala miya."

9 Yesu nakawalonjela, “Yawele na makutu ga kuhulika na yahuliche.”

Malanguso ga mnyalaji
(Matei 13:10-17; Lukasi 8:9-10)

10 Yesu vyoyaponile yeka, wamwe wa wala wamhuliche
nawamlutila hamwe na wala kumi na weli, nawamuuza
mbuli ya ayo nhelo. 11 Na heye nakawalonjela, “Hemwe
mpegwa kuuzela uviso wa undewa wa Nguluwi, ila wanji
wala wawele kunze wolonjelwa chila chinhu kwa nhelo,
12 leka,
“ ‘Walole ng'hatu, ila waleche kona.
Wahuliche ng'hatu, ila waleche kuvizela.
Nawahadite ahyo, wahamhiluchile Nguluwi,
na heye yahawosele gehile ga hewo.’ ”

Yesu kangutang'hula nhelo wa mnyalaji
(Matei 13:18-23; Lukasi 8:11-15)

13 Hamba Yesu nakawalonjela, “Ndaze, hemwe
hamuizelele nhelo ayi? Modita ndaze lelo, kuizela nhelo
yoneche yila? 14 Mnyalaji kangunyala ulonzi wa Nguluwi.
15 Wanhu wanji ndo kota zila nyhadikwa zinyaligwe mnzila
hawele ulonzi hounyaligwe. Ila bahala du lowohulika,
Limazoga lyuyaga na kusa ulonzi awo unyaligwe mgati mwa
hewo. 16 Wanhu wanji ifanda kota nyhadikwa inyaligwe
hali italawe. Baho du lowouhulika awo ulonzi, hubochela
kwa kusangalala ng'hatu. 17 Ila hambe uwenjile na kuwa na
mizabi mgati mwa hewo, hulutilila kibatilila hado hela, na
mhela wa ugayo ama wihe houlawila kwa mbuli ya ulonzi
awo, baho wangugozola. 18 Wanhu wanji ndo kota zila
nyhadikwa zigwile hali migodi jiwele na miwa. Ahyo ndo
kiwhana na wanhu wala walinguhulika awo ulonzi, 19 ila
lunhwinhwi lwa isi ino na kunojezwa na lufufu na maya
kuwenjila na kuwifyanga ulonzi awo, nawo haulela mafuza.
20 Ila wanji ifanda kota zila nyhadikwa zinyaligwe kuli
misanga jinojile. Awa wohulika ulonzi awo, woubochela,
wolela mafuza, wanji mala makumi gadatu, na wanji mala
makumi sita, na wanji mala miya imwe.”

Chenje chigubikwe
(Lukasi 8:16-18)

21 Yesu nakalonga kahi, “Ndaze, wanhu nawawesaga
chenje na kigala mng'handa na kugubika na chidoto
ama kuwika mlukweme? Hebu! Nawawikaga honhu ha
kuwichila chenje. 22 Chila chinhu chivisigwe chowichigwa
hazelu na chila chinhu chigubikwe chogubuligwa. 23 Ahyo,
yawele na makutu ga kuhulika yahuliche.”

24 Nakawalonjela kahi, “Mhulichize goya chomhulika!
Chipimilo chichila chomlinguwapimila wanhu wanji ndo
chicho Nguluwi kowapimila namwe, kahi mokonjezelwa
ng'hatu. 25 Yawele na chinhu kopegwa na chinji. Heye yawele
hela chinhu, na chila choyojesa kanacho choholigwa.”

Nhelo ya nyhadikwa ilingota

26 Yesu nakalonga, “Undewa wa Nguluwi ufanda kota hino,
munhu nakanyala nyhadikwa kumgunda. 27 Nechilo kan-
guwasa na nemisi kangulola na nyhadikwa zangulutilila
kukula, ila heye havizelele chilingukoleka. 28 Misanga jan-
gudita mizuchila kukula na kulela mafuza, mwaluko kuzuka
mahamba madeche, hamba liso na mwiso nyhule mgati mwa
liso. 29 Aho wone nyhule ipye, munhu ayo kokwaluka kuhola
chimaje cha kebenela kwa vila mhela wa mbena ufika.”

Nyhadikwa iwele ndodo lukami
(Matei 13:31-32,34; Lukasi 13:18-19)

30 Yesu nakawauza, “Tuuwhanize Undewa wa Nguluwi na
chinhu chachi? Tudamle kwa nhelo yachi? 31 Ufanda kota
hino, munhu nakahola nyhadikwa ya haladali iwele ndodo
ng'hatu kusinda zeng'ha na kuinyala mmisanga. 32 Mhela
udo hela, yokota na kuwa igodi likulu kusinda migodi jeng'ha
kumgunda. Nhagala ziwaga ng'hulu videje vya kuulanga
vyuyaga kuzenga vimvulila vyawo mlubehelo lwa nhagala
za alyo igodi.”

33 Yesu nakawadamlila usenga wa heye kwa nhelo ny-
inji, nakadamla na hewo kota vila vyowawezile kuhulika.
34 Heye Yesu nahayali yolangusa chinhu ne kuwika nhelo,
ila wone yawe hamwe na walanguswa wa heye, nayali
yowatang'hulila goyalonjile.

Yesu kanguilonjela nhigu inyamalile
(Matei 8:23-27; Lukasi 8:22-25)

35 Isanya vyoliswele, Yesu nakawalonjela awala walan-
guswa wa heye, “Tuloche kumwambu mwa ilamba.” 36 Lelo
nawawaleka wanhu wamemile, walanguswa nawenjila amo
kuli itumbwi, nakwali na mitumbwi jinji aho. 37 Baho
du nakwali na mbeho, na kutiguka kwa mazi kuli ilamba,
itumbwi nalyaluka kumema mazi. 38 Heye Yesu nakawasa
yawichile mutwi mchegamo, awala walanguswa wamwin-
ula wamlonjela, “Mlangusa, ndaze hulingona kota hetwe to-
bagama kwa mazi?” 39 Lelo nakenuka kailonjela yila mbeho,
“Nyamalile!” Vivila nakailonjela nhigu ya ilamba, “Tulu!
Nyamalile!” Baho mbeho nainyamalila na nakwali tulu.
40 Yesu nakawalonjela awala walanguswa wa heye, “Leka-
choni mwangudumba? Ndaze, mng'hali hela makundo?”

41 Na hewo nawadumba heko walonga, “Ayu munhu wachi
lelo, mbaka nhigu na mbeho vyangumuhulichiza?”

5

Yesu kangumlohola yawele na chijeni
(Matei 8:28-34; Lukasi 8:26-39)

1 Yesu na walanguswa wa heye nawafika kuli isi ya Wage-
lasi, kumwambu mwa ilamba lya Galilaya. 2 Baho du Yesu
vyoyalawile kuli itumbwi nakating'hana na munhu yawele
yochikala kuwele na vilaga. Ayo munhu nayali na chijeni
chihile. 3 Nayali yochikala kuli vilaga, nakwali kuduhu
munhu yajezile kumhejelela yamibate yojeza kumkoweleza
na minyololo. 4 Mala nyinji nawajeza kumkoweleza miny-
ololo moko na magulu, nakadumulaga na kusa chuma
chowamkoweleze nalyo. Ayu munhu nayali na mong'ho
ng'hatu nakwali kuduhu munhu wa kumibata. 5 Nemisi
na nechilo nayali yochikala kuli vilaga mchidunda yotowa
iyowe na kitemangatemanga kwa maganga.

6 Loyamuwene Yesu kwa kutali, nakambilimila, kenamiza.
7 Nakalonga kwa lizi ng'hulu, “Kuna choni na heni, hegwe
Yesu Mwana wa Nguluwi yawele kuchanya? Kwa itagwa
lya Nguluwi ndangukulanda uleche kungaza!” 8 Nakalonga
ahyo kwa vila Yesu nayali yamlonjele, “Chijeni chihile yam-
lawe munhu ayo.”

9 Yesu nakamuuza, “Itagwa lyako whaani?” Na heye
nakedichila, “Itagwa lyangu chilundo cha wamizi, mina
hetwe twa wenji.” 10 Vijeni vimdedeza Yesu yaleche kuvi-
winga avyo vijeni mli isi yila.

11 Nakwali na lung'hongola lukulu lwa migubi jidimigwa
kuli chidunda. 12 Ahyo, vila vijeni vimlanda, “Utugale kuli ajo
migubi, tujinjile.” 13 Yesu nakavikundiza, avyo vijeni vihile,
navijinjila jila migubi. Lung'hongola lweng'ha lwa migubi
jifichile elufu mbili najifiduka mnyenje mwa chidunda na
kwinjila milamba, najibagama.

14 Wadimi wa ajo migubi nawabilima, nawadamla mbuli
azo kuli miji na kumigunda. Wanhu nawoya kulola galaw-
ile. 15 Wala wanhu navyowamlutile Yesu, nawamona yula
munhu yawele na chijeni yekale hanyi, yawele na luhala
lwake na yavalile nguwo, na wala wanhu nawadumba.
16 Awala wanhu vyowagawene gala gogalawile kwa munhu
yawele na chijeni na ajila migubi, 17 nawamlonjela Yesu
yoche kuli isi ya hewo.

18 Yesu navyoyali yokwinjila kuli itumbwi, yula munhu
yosigwe vijeni nakamlanda yamkundize kulutasa. 19 Yesu
nakalema, nakamlonjela, “Ulute kaye kwako, kawalonjele

wang'holozo mbuli zeng'ha ziwele Mkulu zoyakuditile na vyoyakonele isungu." 20 Ayula munhu nakaluta, nakaluka kudamla kuli muji wa Dekapoli mbuli zeng'ha Yesu zoyamditile, wanhu nawekala webubuwale.

Mhinza wa Jailo na mdala yebate ivalo lya Yesu
(Matei 9:18-26; Lukasi 8:40-56)

21 Yesu nakaloka kahi mwambu iyage ya ilamba kwa itumbwi. Lung'hongola lwa wanhu nalwikungajiza kumwando hake, na heye nayali yemile hafungo mwa ilamba. 22 Aho Jailo yawele chilongozi wa sinagogi nakoya, loyamuwene Yesu nakafugama hali magulu ga Yesu. 23 Nayali yolonga yolanda, "Mhinza wa heni mdodo kangutamika behi kubagama. Dedede ndangulanda tuche kaye ukamuwichile moko yaloholigwe yawe mkomu." 24 Yesu nakoka hamwe na Jailo. Wanhu wenji nawamuwinza na kumema chila ubanzi.

25 Nakwali na mdala, nayali na utamwa kwa kulawa danda miyaka kumi na mili. 26 Mdala ayu nakagazika lukami, nakawalutila wateleka mikwandi wenji ne kuloholigwa hebu. Nakataga sendi nyinji ne ulohozi, ila nakalutilila kugazika. 27 Na vyoyahuliche goyalingudita Yesu, ndo nakaluta na ahyo nakafyela kuli lung'hongola lwa wanhu wawele hamwe na Yesu na kudoliza nguwo ya heye. 28 Nakadita ahyo, mina nayali yolonga yaliyeka, "Wone ndibate nguwo ya heye, ndowa mkomu."

29 Nakebata nguwo ya Yesu, na danda yoyali ilawa bahala du nakona naileka kulawa. Na heye nakehulika mlukuli lwake kawa mkomu. 30 Yesu nakavizela, nakona mong'ho wa heye uwa udo, nakahinduka nakauza, nakalonga, "Whaani yebate nguwo ya heni?" 31 Walanguswa nawamwidichila, nawalonga, "Ulole wanhu vyowamemile, lekachoni kwanguuza whaani yakibate?" 32 Ila Yesu nakalutilila kulola yamone ayo yaditile hino. 33 Aho yula mdala yavizelele choni nachimlawile, nakaluta yokakama kuno yodumba, nakafugamila mmagulu ga Yesu, nakamlonjela yokomya gose galawile. 34 Yesu nakamlonjela, "Mhinza, makundo ga hegwe gakulohola. Ulute goya, uwe mkomu ulawe ng'hatu utamwa wa hegwe."

35 Yesu navyoyali yang'hali yolonga, wanhu nawoya kulawa hakaye kwa Jailo chilongozi wa ng'handa ya kusalila, nawamlonjela, "Mina mhinza wa hegwe nakabagama. Uleche kumtunya mlangusa." 36 Ila Yesu ne kulola chowalonjile nakamlonjela Jailo chilongozi wa sinagogi, "Uleche kudumba, ukunde hela." 37 Yesu hamkundize munhu yoneche kulutasa, ila Petili na Yakubu na Yohani mng'holoze Yakobo. 38 Nawafika kaye kwa Jailo chilongozi

wa sinagogi, Yesu nakawona wanhu wapunganiche nakahulika kuyowa na chililo na kulombocheza kwinji.
39 Yesu nakenjila mng'handa nakawalonjela wanhu,
“Lekachoni mwangupunganika? Lekachoni mwangulila?
Mwana habagame kawasa hela.”
40 Wanhu nawamseka Yesu, ahyo nakawalavya wose
kunze, nakawahola mhaza na mayake mhinza yula, na
wala walanguswa wa heye wadatu, nawenjila kuchihengo
kowawichile lukuli lwa mhinza. 41 Yesu nakamibata moko,
nakamlonjela ayula mhinza yabagame nakalonga, “Talita,
kumi,” Mina, “Muhinza ndangukulonjela, ulilimche!”
42 Baho mhinza nakalilimka, nakaluka kujendajenda, nayali
na miyaka kumi na mili, aga logalawile, wanhu weng'ha
nawekala wabubuwale lukami. 43 Yesu nakawalemeza
wanhu waleche kumlonjela munhu. Hamba nakawalonjela
wamgalile chilyo ayula mhinza yalilimche yalye.

6

Yesu kangubezigwa ako Nasaleti
(Matei 13:53-58; Lukasi 4:16-30)

1 Yesu nakalawa koyali, nakaluta hakaye hake Nasaleti
koyalawile, yelongoze na walanguswa wa heye. 2 Lolifichile
Zuwa lya Kwesela, nakaluka kuwalangusa mng'handa ya
kusalila. Nakwali na wanhu wenji na nawali wohulichiza
na wekala wabubuwale, weuza walonga, “Nakagalavya kohi
aga gose? Kahi luhala lwachi loyapegwe ayu? Kahi, kan-
gudita ndaze vinduzanduza avi vyoyalingudita? 3 Hambi
ayu hawele selemala, mwana wa Maliya mng'holoze na
Yakubu na Yose na Yudasi na Simoni? Ndaze walumbuze
hawalingikala baha na hetwe?” Hamba nawambeza!
4 Yesu nakawalonjela, “Waloli wa Nguluwi watogolagwa
kweng'ha kula, ila hawatogolagwa hakaye hawo na kwa
wang'holozawo.”
5 Yesu nahaditile vinduzanduza hala honhu, ila
nakawawichila moko watamwa wachefu, na kuwalohola.
6 Yesu nakabubuwala kwa vila wanhu awa nawalema
kukunda.

Yesu kanguwalajiza walanguswa kumi na weli
(Matei 10:5-15; Lukasi 9:1-6)

Hamba Yesu nakavijendela vila vijiji vya habehi yowalan-
gusa wanhu. 7 Yesu nakawachema awala walanguswa
kumi na weli, nakawalajiza weliweli, nakawapa ludali
lwa kuwinga vijeni vihile. 8 Kawalajiza kalonga, “Mleche
kuhola chinhu komluta, mleche kuhola chilyo ne sendi ne
mhako, mhole ng'hweku yeka. 9 Mvale makwamba, ila
mleche kuhola igwanda lya keli.” 10 Kahi nakawalonjela,

“Honeche hombocheligwa, mikale hali ng'handa yiyo mbaka homkuka honhu aho. 11 Honhu honeche, wone wanhu wolema kuwabochela ne kuhulika gomlangusa, muche mkung'hune nhimbwisi mmagulu genu iwe ulolezi wa kuwapanjila hewo.” 12 Awala walangusa nawoka na kuwadamlila wanhu Mbuli Inojile na kuwalonjela wamgalamchile Nguluwi. 13 Nawalavya vijeni vinji na wawabakaliza mafuta watamwa waloholigwa.

Kubagama kwa Yohani Mbatiza
(Matei 14:1-12; Lukasi 9:7-9)

14 Helodi mndewa wa Galilaya nakahulika goyalingudita Yesu, mina lutogo lwake nalwenela honhu heng'ha. Wanhu wamwe nawali wolonga, “Yohani Mbatiza kazilipuka, ndo mina mong'ho uno wangukola mijito mgati mwake.” 15 Wanhu wanji nawali wolonga, “Munhu ayu ndo Eliya,” na wanji nawali wolonga, “Ayu ndo mloli wa Nguluwi, kota awala waloli wa katali.”

16 Mndewa Helodi vyoyahuliche, nakalonga, “Ayo ndo Yohani mbatiza yondimdumule mutwi, nakazilipuka!” 17 Aho hamwande heye Helodi nakalajiza Yohani yebatigwe, yahindilwe mchinweng'ho, nakadita hino kwa vila nakamhesa Helodiya, nayawele mdala wa Filipo. Filipo nayali mng'holoze Helodi. 18 Yohani Mbatiza nayali yomlonjela Helodi, “Haiwa goya kuhesa mdala wa mng'holozo Filipo.”

19 Helodiya nakawika ching'honi mnhumbula, mbaka yamkopole Yohani, lelo nayali yolemwela kokwaluka ndaze! 20 Helodi nayaliyomdumba Yohani, kwa vila nakavizela Yohani nayali Yelile na yatanganiche, ahyo nayali yomwamila, waleche kumdita vibi. Helodi nakagana kumhulichiza Yohani, hanga loyamhuliche, nakawa na masinzo.

21 Zuwa limwe Helodiya nakapata mhumu. Zuwa lya kudita kukumbuchila kwa zuwa lyoyapondigwe Helodi, naloyawaditile mnvina wawele wakulu kwa heye na wakulu wa wamizi na wakulu weng'ha wawele wochikala kuli isi ya Galilaya. 22 Mhinza wa Helodiya nakenjila mng'handa na kuvina goya, awala wakulu na Helodi na wajenzi wanji nawanojezwa. Mndewa Helodi nakamlonjela ayula mhinza, “Undande chinhu choneche choulingugana na heni ndokupa.” 23 Kahi na kwa ulonzi winji wa kilaha, nakamlonjela, “Ndangilaha kota choneche choundanda, ndokupa, mbaka nusu ya undewa wa heni.”

24 Aho yula mhinza nakalawa kunze kumuuza mayake, “Ndande choni?” Na heye nakamwidichila, “Ulande mutwi

wa Yohani Mbatiza.” 25 Mhinza yula nakamhiluchila
mndewa yobilima na kumlonjela, “Ndangulanda ndigalile
sambi baha mchisaye mutwi wa Yohani Mbatiza.”
26 Mndewa Helodi nakesinza ng'hatu, ila kwa vila nake-
laha, hali wala wajenzi wezile mchilyo, nahamlemele hebu.
27 Lelo mndewa Helodi nakawalajiza mwamizi yakegale
mutwi wa Yohani. Mwamizi nakaluta, nakumdumula
mutwi Yohani mla mchinweng'ho, 28 nakegala mutwi wa
Yohani Mbatiza uwichigwe mchisaye, nakamha mhinza na
mhinza nakamigalila mayake. 29 Walanguswa wa Yohani
lowahuliche mbuli ayo, nawaluta kuuhola mtufi wa Yohani,
wazakuutila mchilaga.

Yesu kangulisa wanhu wenji
(Matei 14:13-21; Lukasi 9:10-17; Yohana 6:1-14)

30 Watumigwa nawahiluka, nawekungajiza hamwe hali
Yesu, nawamlonjela geng'ha gowaditile na kulangusa. 31 Yesu
nakawalonjela, “Tulute tuliyeka honhu ha uviso tukesele
tandi.” Nakalonga ahyo kwa vila nakwali na wanhu wenji
lukami wawele wofika aho na kuka mbaka Yesu na walan-
guswa wa heye nahawawele na mhumu wa kulya chilyo.
32 Lelo nawoka waliyeka kwa itumbwi, nawaluta honhu
hawele hela wanhu.
33 Ila wanhu wenji nawawona woluta, nawawazela. Lelo
wenji nawalawa chila muji na kubilimila kuko kowalu-
tile Yesu na walanguswa wa heye, nawawalongola ku-
fika. 34 Lowaduliche kumwani, Yesu nakona lung'hongola
lwa wanhu, nakawonela isungu, kwa vila nawali kota
ming'holo jilihela mdimi. Nakaluka kuwalangusa mbuli
nyinji. 35 Nemisi naipuluta, walanguswa wamlutila Yesu,
nawamlonjela, “Honhu aha twa kisolo, na sambi lyangutita.
36 Igana uwalaje wanhu walute kumigunda na kuli vijiji
vili habehi, wakagule vilyo.” 37 Ila Yesu nakawalonjela,
“Muwape hemwe ndiya.” Na hewo nawamuuza, “Lelo tulute
tukagule mibumunda kwa sendi denali miya mbili zihejile
sendi za kuhega myezi nane, na kuwegalila chilyo?” 38 Yesu
nakawauza, “Mwanajo mibumunda jilinga? Mlute mkalole.”
Navyowalolile, nawamlonjela, “Jabaha mibumunda jihano
na somba mbili.”
39 Yesu nakawalajiza walanguswa wawalonjele wanhu
weng'ha wekalise vilundo honhu hawele na misolo mi-
dodi. 40 Na hewo nawekalisa kuli vilundo vya wanhu miya
imwe miya imwe na vya wanhu makumi gahano makumi
gahano. 41 Hamba Yesu nakahola ajila mibumunda ji-
hano na somba mbili, nakalola kilanga, nakatambichiza.
Nakamogola nakawapa walanguswa wa heye wawagawile

wanhu. Na zila somba mbili nazo nakawapa weng'ha.
42 Wanhu wose nawalya, weguta. 43 Walanguswa nawakungajiza chilyo chisigale, mibumunda na somba, navimema vidoto kumi na vili. 44 Walume nawadile ajo mibumunda nawali wafichile elufu zihano.

Yesu kangujenda hali mazi
(Matei 14:22-33; Yohana 6:15-21)

45 Baho Yesu nakawalonjela walanguswa wenjile mli itumbwi wamlongole walute Betisaida, kumwambu mwa ilamba, mhela heye yolulaga lung'hongola lwa wanhu. 46 Yesu vyoyawalajile wala wanhu, nakaluta kuchidunda kumlanda Nguluwi. 47 Loifichile matinazo, itumbwi nalyali hagati ha ilamba, na heye Yesu nayali yaliyeka hafungo mwa ilamba. 48 Lelo nakawona walanguswa wa heye wochitunya kutowa mitela ja itumbwi, kwa vila mbeho nayali iputa. Behi na kubwemwenzuka, Yesu nakawawinza akuno yojenda mchanya mmazi, nakagana kuwapuluta. 49 Ila lowamuwene yojenda hali mazi, nawejesa idimu, nawatowa iyowe. 50 Mina weng'ha lowamuwene nawadumba lukami. Baho Yesu nakalonga na hewo, “Msindamale, nda heni. Mleche kudumba!”
51 Hamba nakakwina mitumbwi mowawele, na mbeho inyamalila. Walanguswa nawabubuwala ng'hatu, 52 kwa vila nawali wang'hali kuvizela ulanguso wa jila mibumunda. Luhala lwa hewo nalung'hali lububuwale.

Yesu kanguwalohola watamwa kula Genesaleti
(Matei 14:34-36)

53 Nawaloka ilamba, nawafika isi ya Genesaleti, nawemiza itumbwi. 54 Lowalawile mli itumbwi wanhu nawamzela Yesu baho. 55 Lelo himahima nawazunguluta isi yila yeng'ha, nawaluka kuwahola watamwa wawasile mmicheka jawo, nawawegala chila honhu kowahuliche Yesu ka kuko. 56 Chila honhu Yesu koyalutile, ku vijiji ama kuli miji ama kuli migunda, wanhu nawawawika watamwa mluga, nawamlanda wadolize lupembo lwa nguwo ya heye. Na weng'ha wadolize nawaloholigwa.

7

Ulanguso wa wasekulu
(Matei 15:1-9)

1 Mafalisayo wamwe na walangusa wa malajizo ga Musa, nawalawile Yelusalemu, nawating'hana kumwando kwa Yesu. 2 Nawawona kota wamwe wa walanguswa wa heye wowawele wolya chilyo na moko gakokomoche, mina ne kuhovuga moko. 3 Mina Mafalisayo na Wayahudi wanji weng'ha, nawebatililaga gowalangusigwe na wasekulu

wawo, hawalyaga chinhu ne kuhovuga moko gawo goya.
4 Kahi, hawalyaga chinhu choneche kulawa kuli soko, mbaka
wachihovuje tandi. Kahi nawalangusigwa kulawa katali
kota vila mbuli ya kuhovuga nego na vizombe na vinhu vya
shaba.
5 Lelo Mafalisayo na walangusa wa malajizo ga Musa,
nawamuuza Yesu, "Lekachoni, walanguswa wa hegwe
hawalinguwinza kota ulanguso wotubochele kwa wasekulu,
wangulya na moko gakokomoche?" 6 Yesu nakedichila,
"Wahadi hemwe! Mloli wa Nguluwi Isaya nakalagula goya
mbuli za hemwe vyoyandiche,
"Nguluwi nakangulonga, 'Wanhu awa, wangufugamila kwa
ulonzi hela,
Ila mnhumbula mwao, wa kutali na heni.' "
7 Kufugamila kwa hewo kwiha,
mina wangulangusa mbuli za wanhu,
kota Malajizo ga Nguluwi!
8 "Hemwe mwanguleka ilajizo lya Nguluwi, na mwangi-
batilila gomlanguswe na wanhu."
9 Yesu nakalutilila kulonga, "Hemwe mna nzila ya usugu
kwa kuleka malajizo ga Nguluwi, kwa chiwalo cha kuwinza
mabochelo ga hemwe! 10 Mina Musa nakalajiza, wahulichize
mhaza na mayako za hemwe, na yalingumliga mhaza ama
mayake, imgana yabagame. 11 Ila hemwe, mwangulangusa,
'Wone munhu yawe na chinhu cha kumtanza mhaza wa heye
ama mayake, ila yolonga kota chinhu acho ndo Kolibani'
izeleche, ndolendole kwa Nguluwi, 12 lelo hailinguganigwa
kahi kumtanza mhaza wa heye ama mayake. 13 Ahi ndo
vyomlingubeza ulonzi wa Nguluwi kwa chiwalo cha ulan-
guso womlingibochelela. Kahi mwangudita mbuli nyinji
kota zino."

Vinhu vilingumdita munhu yawe mwavu
(Matei 15:10-20)

14 Hamba Yesu nakaluchema lula lung'hongola lwa wanhu,
nakawalonjela, "Mnyhulichize mweng'ha, na mvizele.
15 Kuduhu chinhu chilingwinjila mgati mwa munhu kulawa
kunze chilingumdita munhu mwavu. Ila chilingulawa mgati
mwa munhu ndo chilingumdita munhu yawe mwavu."
16 Nayawele na makutu ga kuhulika, nayahuliche!
17 Loyalulechile lula lung'hongola lwa wanhu na
kwinjila mng'handa, walanguswa wa heye nawamlanda
yawagubulile nhelo yila. 18 Yesu, nakawalonjela, "Ndaze,
na hemwe hamvizelele? Ndaze, hamvizelele kota chinhu
chilingumwinjila munhu kulawa kunze, hachimdita munhu
yawe mwavu, 19 kwa vila hachilingumwinjila munhu

mnhumbula, ila kumunda, na hamba cholavigwa kunze kucholo?" Kwa kulonga hino Yesu nakavikundiza vilyo vyeng'ha.

20 Nakalutilila kulonga, "Chilingulawa mgati mwa munhu
ndo vilingumdita munhu yawe mwavu. 21 Mina kulawa
mgati, mnhumbula ya munhu mwangulawa majesa gehile,
ung'hondwa na uhizi, na kuboka, 22 ubuhu na wihe na udesi
na upoka na maya na kidaya na uhesi na maligo. 23 Aga gesa,
gangulawa mgati mwa munhu, ndo galingumdita munhu
yawe mwavu."

Makundo ga mdala yumwe
(Matei 15:21-28)

24 Hamba Yesu nakoka aho, nakaluta wilaya ya Tilo. Ako
nakenjila hali ng'handa imwe na haganile munhu yavizele,
ila nahawezile kivisa. 25 Mdala yumwe nayali na mwana
mhinza yawele na chijeni chihile, nakahulika mbuli za Yesu.
Lelo nakoya kamfugamila na kitoza kumwando kwa magulu
ga Yesu. 26 Mdala nayali Mgilichi yapondigwe Silofoinike
kuli isi ya Siliya, nakamlanda Yesu yamlavye mwanage chi-
jeni chihile. 27 Yesu nakalonga, "Tandi wana wegute, kwa
vila hainojile kuhola chilyo cha wana na kutozela mibwa."
28 Ila ayula mdala nakedichila, nakalonga, "Kukomya, Mkulu,
ila na mibwa wone jikale hasi ha chisaga jiwaga jilya us-
anyangwa wa wana." 29 Yesu nakamlonjela ayula mdala,
"Kwa chiwalo cha ulonzi awo, ulute kaye. Chijeni nachim-
lawa mhinza wa hegwe!" 30 Lelo nakaluta kaye, nakamfika
mwanage yawasile mchinhanda mkomu, chijeni chimlawile.

Yesu kangumlohola munhu yohambe yalonje na kuhulika

31 Yesu nakoka wilaya ya Tilo, nakakolela Sidoni, nakafika
kuli ilamba lya Galilaya, nakakolela muji wa Dekapoli.
32 Wanhu nawamigala munhu yohambe yalonje na kuhu-
lika, nawamlanda Yesu yamuwichile moko gake mtamwa.
33 Yesu nakamhola nakaluta naye kutali na wanhu, naka-
hola chidole nakenjiza kuli makutu, nakatema mite nakami-
bata umiyango. 34 Hamba Yesu nakalola kilanga, yolanda
kwa Nguluwi aku yogugumila, nakamlonjela ayula munhu
"Efata," Mina "Ugubuche." 35 Baho du makutu ga heye
nagagubuka na umiyango wa heye ugonzoka nakaluka ku-
longa goya hela. 36 Yesu nakawalonjela wanhu waleche
kumlonjela munhu. Ila vyoyawalemeze kuwalonjela wanhu
hewo ndo kota kawalajiza kuwalonjela wanhu goyodita.
37 Wanhu weng'ha nawahuliche nawali wabubuwale, wo-
longa, "Kangudita geng'ha goya, kanguwagubula meho
wohambe walole, na wohambe walonje, wangulonga!"

8

Yesu kanguwapa chilyo wanhu elufu zine
(Matei 15:32-39)

1 Mhela awo, ikugusi lya wanhu wenji naliting'hana
kahi, chilyo nachowawele nacho nachimala. Lelo Yesu
nakawachema walanguswa wa heye, na kuwalonjela,
2 “Ndanguwonela isungu wanhu awa, kwa vila natikala
hamwe mazuwa gadatu, na chilyo chowawelenacho
nachimala. 3 Wone ndiwalonjele walute kaye ne kulya, wanji
wozilika mnzila. Mina wanji nawalawa kutali ng'hatu.”
4 Walanguswa nawamuuza, “Hano twa kisolo, topata
kohi chilyo cha kuhega kwa wanhu weng'ha awa?” 5 Yesu
nakawauza, “Mwanajo mibumunda jilinga?” Hewo
nawamwidichila, “Saba.”
6 Yesu nakawalonjela wanhu wekalise hanyi, nakahola
ajila mibumunda saba, kata malumbo Nguluwi, nakamogola,
nakawapa walanguswa wawape wanhu, na walanguswa wa-
dita hiho. 7 Nakwali na tusomba tuchefu, Yesu nakahola, kata
malumbo Nguluwi, nakawapa walanguswa wawamogolele
wanhu walye. 8 Wanhu weng'ha nawalya, weguta, nawali
wanhu wafichile elufu zine. Walokoteza usanyangwa, nav-
imema vidoto saba. 9 Na hewo wadile nawali wanhu elufu
zine. Yesu nakawalaga, 10 na baho nakakwina mli itumbwi
hamwe na walanguswa wa heye, nakaluta kuli wilaya ya
Dalimanuta.

Mafalisayo wangugana ulajilo
(Matei 12:38-42; 16:1-4)

11 Mafalisayo nawoya kwa Yesu, nawaluka kilewa na
heye. Nawagana kumjeza Yesu, yawalajile ulajilo kulawa
kilanga. 12 Yesu nakesinza mnhumbula, nakalonga, “Leka-
choni lulelo alu lwangugana ulajilo? Hebu! Ndanguwalon-
jela ndikomya! Lulelo alu halupegwa ulajilo woneche wula.”
13 Nakawaleka, nakenjila kahi mitumbwi, nakaluka majendo
kuluta kumwambu mwa ilamba.

Nhungo ya Mafalisayo na Helodi
(Matei 16:5-12)

14 Walanguswa nawasemwa kigala mibumunda minji mi-
tumbwi lyawo, nawahola limwe hela. 15 Yesu nakawalon-
jela, “Milolele na usaso wa Mafalisayo na usaso wa Helodi.”
16 Walanguswa naweuza waliyeka walonga, “Kangulonga
hino kwa vila nahatuholile mibumunda?” 17 Yesu nak-
agazela majesa gawo, nakawalonjela, “Lekachoni mwangi-
jesa vyomlihela mibumunda? Ndaze, mng'hali kuvizela?
Ndaze, nhumbula za hemwe zilemwela kuvizela? 18 Ndaze,

mna meho na hamlingulola? Mna makutu na hamlinguhulika? Hambe mkumbuche 19 mhela hondiwamogolele mibumunda jihano, kwa wanhu elufu zihano, na mlokoteza vidoto vilinga vya upumunizo?" Nawedichila, "Kumi na vili." 20 Yesu nakawauza, "Na ahala londiwamogole mibumunda saba, nalowadile wanhu elufu zine, namlokoteza vidoto vilinga vya upumunizo?" Wedichila, "Saba." 21 Lelo nakawauza hewo, "Mng'hali hamvizelele?"

Yesu kangumlohola munhu yohambe yalole ako Betisaida

22 Nawoya Betisaida, ako wanhu nawamigala munhu yohambe yalole kwa Yesu na kumlanda yamibate. 23 Yesu kamibata moko ayula munhu, nakaluta naye kutali na ahala honhu, nakamtemela mite kumeho, hamba Yesu nakawika moko kumeho kwa heye kamuuza, "Ndaze, kwangona choni?" 24 Yula munhu nakalola kuchanya na kulonga, "Ena, ndanguwona wanhu wokoneka kota migodi jijenda." 25 Yesu nakahiluchila kuwika moko kumeho kwa munhu yula. Sambi nakagubula ng'hatu meho, meho gake gahiluka kulola kota katali. Chila chinhu nayali yochona goya. 26 Yesu nakamhilusa kaye akuno yomlonjela, "Uleche kuhiluka kuli chijiji."

Petili kangukunda Yesu ndo Kilistu Mlohozi yahaguligwe na Nguluwi

(Matei 16:13-20; Lukasi 9:18-21)

27 Yesu na walanguswa wa heye nawaluta kuli vijiji habehi na Kaisalia Filipo. Nalowawele mnzila, Yesu nakawauza walanguswa wa heye, "Mndonjele, wanhu wangulonga heni nda whaani?" 28 Nawamwidichila, "Wanji wangulonga hegwe kwa, Yohani Mbatiza, wanji wangulonga kwa Eliya na wanji kahi wangulonga hegwe kwa yumwe wa waloli wa Nguluwi." 29 Yesu nakawauza!, "Na hemwe ndaze, mwangulonga heni nda whaani?" Petili nakedichila, "Hegwe ndo Kilistu Mlohozi yahaguligwe na Nguluwi." 30 Hamba Yesu nakawalemeza, "Mleche kumlonjela munhu kota, heni nda whaani."

Yesu kangulonga kugazika na kubagama na kuzilipuka kwa heye

(Matei 16:21-28; Lukasi 9:22-27)

31 Hamba Yesu nakaluka kuwalangusa walanguswa wa heye, "Mwana wa Munhu koganigwa kugazigwa na kulemigwa na wakulu na watambika wakulu na walangusa wa malajizo ga Musa. Kota kokopoligwa na logopuluta mazuwa gadatu kulawa hoyabagame, kozilipuka." 32 Yesu nakawalonjela mbuli ayi hazelu. Aho, Petili nakamhola hafungo, nakaluka kumng'hanuchila.

33 Ila Yesu nakahinduka, nakawalola walanguswa wa
heye, nakamng'hanuchila Petili yolonga, “Uche kwa heni
Limazoga! Majesa ga hegwe hagawele ga Chinguluwi ila ndo
ga chiwunhu hela.”
34 Hamba nakachema ikugusi lya wanhu hamwe na walan-
guswa wa heye, na kuwalonjela, “Wone munhu yoneche yo-
gana kumbinza heni, imgana yeleme yuye, yahole msalaba
wa heye, yambinze. 35 Wone munhu yogana kulohola ukomu
wa heye, kowajiliza, ila munhu yalingwajiliza ukomu wa
heye, kwa chiwalo cha Mbuli Inojile, koulohola. 36 Ndaze,
munhu kowa na choni chinojile wone koihalila isi yeng'ha
na kwajiliza ukomu wa heye? Ndita hebu! 37 Kuduhu ne
chinhu munhu choyodita leka yauhiluse ukomu wa heye
kahi. 38 Wone munhu yoneche kuli lulelo alu lwihile na
hambe lumdumbe Nguluwi, yalingumbonela soni heni na
malanguso ga heni, na heni Mwana wa Munhu ndomonela
soni munhu ayo, mhela hoyokuya muli ukulu wa Mhaza wa
heye hamwe na wahilisi wa kilanga welile wa Nguluwi.”

9

Kugaluka kumeho

1 Yesu nakalutilila kuwalonjela, “Ndanguwalonjelani
ndikomya, wabaha wanji bahano hotuli hawobagama ne
kuwona Undewa wa Nguluwi ukuya kwa ukulu.”

Yesu kangugaluka kumeho
(Matei 17:1-13; Lukasi 9:28-36)

2 Mazuwa sita logapulute, Yesu nakawahola Petili na
Yakubu na Yohani, kuchanya kuchidunda chikulu waliyeka.
Ako, Yesu nakagaluka kumeho hali hewo, 3 nguwo yoy-
avalile naigaluka iwa nzelu chweya, nakwali kuduhu munhu
yoneche muisi aha yojeza kuidita nzelu vila. 4 Eliya na Musa
nawawalawila, wolongasa na Yesu. 5 Petili nakamlonjela
Yesu, “Mlangusa, inoga heko hetwe twa hano. Lelo tuzenje
vibumuli vidatu, chimwe cha hegwe na chimwe cha Musa
na chimwe cha Eliya.” 6 Heye na wayage nawadumba heko
nahawavizelele cha kulonga. 7 Hamba nailawila ng'hungugu
iwagubika, na lizi ihulikwa kulawa kuli aila ng'hungugu
ilonga, “Ayu ndo Mwanangu ndimganile, mumhulichize
heye.” 8 Baho walanguswa awo nawalola nzingo zeng'ha, ila
hawamuwene ne munhu, ila Yesu yaliyeka hamwe na hewo.
9 Lelo nalowali wodulika kulawa kuchidunda, Yesu
nakawalemeza waleche kumlonjela munhu yoneche mbuli
yowaiwene, mbaka Mwana wa Munhu loyozilipuka kulawa
kowabagame. 10 Lelo nawebata ilajizo alyo, ila hewo nawali
wochilonjela ndo choni kuzilipuka kulawa kuli wabagame.

11 Nawamuuza Yesu, “Lekachoni walangusa wa malajizo
ga Musa wangulonga igana tandi Eliya yoye?” 12 Heye
nakawedichila, “Ena, Eliya kanguya tandi kuwika goya
geng'ha. Ahyo, lekachoni lelo yandichigwa kuli Maandiko
Matakatifu kota Mwana wa Munhu kogazigwa lukami na
kubezigwa? 13 Ila ndanguwalonjelani, Eliya mina koya, na
wanhu nawamditila vyowaganile, kota vyoyandichigwe kuli
Maandiko Matakatifu.”

Yesu kangumlohola mwana yawele na chijeni
(Matei 17:14-21; Lukasi 9:37-43a)

14 Lowawafichile wala walanguswa wanji, nawona
lung'hongola lwa wanhu aho. Na wamwe wa walangusa
wa malajizo ga Musa nawali wochilewa na hewo. 15 Bahala
wanhu lowamuwene Yesu, weng'ha nawabubuwala
ng'hatu, nawambilimila wakamlamse. 16 Yesu nakawauza
walanguswa wa heye, “Mwangilewa choni na hewo?”
17 Aho munhu yumwe kulawa mumula mowali wanhu
nakamwidichila, “Mlangusa ndimigala mwana wa heni kwa
hegwe, kana chijeni chimditile yalemwele kulonga. 18 Wone
chijeni chimwaluche, chomgwisa na kumdita yalavye ifulo
kumlomo, kochijejeda mizino na kukala bee. Ndiwalonjela
awa walanguswa wamlavye chijeni ila walemwela.”

19 Yesu nakawalonjela, “Hemwe lulelo lulihela makundo!
Ndochikala na hemwe mbaka nili? Ndowemilila mbaka nili?
Ndigalileni heni ayo mwana.” 20 Nawamigala heye kwa Yesu.
Baho du, acho chijeni lochimuwene Yesu, nachimdita yawe
na chinzilisa, na heye mwana nakagwa hasi, yogalawata
na kulawa ifulo kumlomo. 21 Yesu nakamuuza mhaza
wa ayo mwana, “Nakawa hino kulawila nili?” Na heye
nakamwidichila, “Kulawila kuli uwana wa heye.” 22 “Mala
nyinji chijeni nachiwaga chimgwisa mchiluli na mmazi, leka
chimbagamize ng'hatu. Lelo wone ulinguweza, utonele
isungu na ututanze!” 23 Yesu nakamlonjela, “Lekachoni
kwangulonga wone ulinguweza? Mbuli yeng'ha yowa goya
kwa munhu yawele na makundo.” 24 Aho, yula mhaza
nakayowa kwa lizi, “Ndangukunda! Unhanze kwa mbuli ya
kulema kukunda.”

25 Yesu loyawene lung'hongola lwa wanhu lukonjezeka
himahima kumwando kwa heye, nakaching'hanuchila chila
chijeni chihile, “Chijeni ulingumdita ayu mwana yawe
yolemwela kulonga na kuhulika, ndangukulajiza, mlawe
mwana ayu na uleche kumwinjila kahi.” 26 Aho chila chijeni
nachikwiniza lizi, nachimgwisa yula mwana hasi, hamba
nachimlawa. Mwana nakoneka kota mtufi, wanhu wenji

nawalonga, “Nakabagama!” 27 Ila Yesu nakamibata moko na
kumwinula, na heye nakema.
28 Lelo Yesu loyenjile mng'handa, walanguswa wa heye
nawamuuza kwa chinyele, “Lekachoni hetwe tulemwela
kulavya chila chijeni?” 29 Na heye nakawalonjela, “Chijeni
kota achi hachilawa mbaka kwa kumlanda Nguluwi hela.”

Yesu kanguhiluchila kulonga kota kobagama
(Matei 17:22-23; Lukasi 9:43b-45)

30 Yesu na walanguswa nawoka nawaluta kunji kukolela
Galilaya. Yesu nahaganile wanhu wavizele kota nakoya.
31 Kwa vila nayali yowalangusa walanguswa wa heye yo-
longa, “Mwana wa munhu kanguzawichigwa mmoko wom-
kopola, kochikala mchilaga na zuwa lya kadatu kozilipuka.”
32 Walanguswa nahawavizelele mbuli ayo, ila nawadumba
kumuuza.

Whaani yawele mkulu?
(Matei 18:1-5; Lukasi 9:46-48)

33 Walanguswa nawoya Kapanaumu. Naloyawele
mng'handa, Yesu nakawauza, “Namwali miwuza choni
kula mnzila?”
34 Ila hewo nawanyamalila nahawamwidichile, mina
mnzila nawali wochilewa kota whaani yawele mkulu
ng'hatu kwa hewo. 35 Yesu nakekalisa hanyi, nakawachema
walanguswa kumi na weli, nakawalonjela, “Yalingugana
yawe wa mwaluko, igana yawe wa mwiso na yawe
chitumagwa wa weng'ha.” 36 Hamba nakamhola mwana
mdodo, nakamwimiza hagati ha hewo, nakamkumbatiza,
hamba nakawalonjela, 37 “Munhu yoneche yombochela
mwana kota ayu kwa itagwa lya heni, kangumbochela heni,
na yalingumbochela heni, halingumbochela heni ndiliyeka,
ila kangumbochela heye yanhumile.”

Yohatulemile ka hamwe na hetwe
(Lukasi 9:49-50)

38 Yohani nakamlonjela, “Mlangusa, natumona munhu
yumwe yolavya chijeni kwa itagwa lyako, natwe natujeza
kumlemeza kwa vila heye nahawele hamwe na hetwe.” 39 Ila
Yesu nakawalonjela, “Mleche kumlemeza,” Mina kuduhu
munhu yalingudita vinduzanduza kwa itagwa lyangu, na
baho koweza kulonga gehile kwa heni. 40 Munhu yoneche
yohambe yatulemele twa hamwe. 41 Munhu yoneche yowa-
pani chizombe cha mazi ga kunwa, kwa vila hemwe ndo
wanhu wa Kilistu, ndangukomya holemwela hebu kupegwa
ndolendole ya heye.

Vilingwambuza kudita gehile
(Matei 18:6-9; Lukasi 17:1-2)

42 Yoneche yomwambuza yumwe wa awa wadodo
walingung'hunda, kuwifya, igana munhu ayo kumkoweleza
iganga likulu lya lwala msingo na kutozigwa kuli
bahali. 43 Wone moko wa hegwe ukwambuze kuwifya,
udumule. Inoga kwinjila kuli ukomu kuno uwele na
moko umwe, kusinda uwe na moko meli na kwinjila
kuli chiluli cha Jehanamu. 44 Amo mhiko hazifaga na
chiluli chilinguwalakaza hambe chizime. 45 Na wone
mgulu wa hegwe ukwambuze kikwang'hwala, udumule.
Inoga kwinjila kuli ukomu ulihela mgulu umwe, kusinda
kuwa na migulu jeng'ha mili na kwinjila kuli chiluli cha
Jehanamu. 46 Amo mhiko zilingudakula hambe zife na
chiluli chilungulakaza hambe chizime. 47 Na wone iziho
lyako likwambuze kuwifya, ulyuse na ulitaje. Inoga kwinjila
kuli Undewa wa Nguluwi kuno uwele na iziho limwe hela,
kusinda kuwa na meho geng'ha meli na kwinjila kuli chiluli
cha Jehanamu. 48 Amo kuwele na mhiko zilingudakula
hambe zife, na chiluli chohambe chizime.

49 "Mina chila munhu kowichigwa mwino kwa chiluli.
50 Mwino unona, ila wone wajilize unoni wake wononezwa
na choni? Muwe na mwino mgati mwenu na kikala goya hali
hemwe."

10

Malanguso ga kileka
(Matei 19:1-12; Lukasi 16:18)

1 Yesu nakoka ahala nakaluta kuli mkowa wa Yudeya,
mbaka kumwambu mwa lwanda lwa Yolodani. Wanhu wenji
nawamlutila kahi, na heye nakawalangusa kota vyoyoditaga.

2 Lelo Mafalisayo nawamlutila, na kwa kumjeza nawa-
muuza, "Ndaze, yowa goya kwa munhu kumha luleko
mchewake?" 3 Yesu nakawedichila, "Musa nakawapa Mala-
jizo gachi?" 4 Hewo nawedichila walonga, "Musa nakakun-
diza munhu yamwandichile kalatasi ya luleko mchewake na
kumleka."

5 Yesu nakawalonjela, "Musa nakawandichila ilajizo alyo,
kwa vila loyawene vyomuwele na nhumbula zigagadale. 6 Ila
kulawila mwaluko vila Nguluwi loyalumbile isi, nakalumba
mlume na mdala, kota vila Maandiko Matakatifu vyogalon-
jile. 7 Ndo mina mlume kangumlekaga mhaza na mayake, na
kilumba hamwe na mdala wa heye, 8 nawo weli wowa lukuli
lumwe. Hawowa weli, ila lukuli lumwe. 9 Lelo choyalumban-
ize Nguluwi, munhu yaleche kulekaniza."

10 Lowahiluche kahi mng'handa, walanguswa wa heye
nawamuuza mbuli ayo. 11 Na heye nakawalonjela, “Wone
mlume yomleka mchewake, na kuhola mdala yunji, kangu-
dita ung'hondwa kwa mchewake. 12 Hihyo du, wone mdala
yomleka mlume wa heye, kwa kuholigwa kwa mlume yunji,
na heye kangudita ung'hondwa.”

Yesu kanguwapagata wana wadodo
(Matei 19:13-15; Lukasi 18:15-17)

13 Wanhu nawamigalila Yesu wana wadodo, yawawichile
moko, ila wala walanguswa nawawang'hanuchila. 14 Yesu
vyoyawene ahyo, nakazudila, nakawalonjela, “Muwaleche
awo wana wadodo woye kwa heni, mleche kuwalemeza,
kwa vila Undewa wa Nguluwi ndo kwa wanhu wafandile
kota wana wano. 15 Ndanguwalonjelani ndikomya, munhu
yoneche yohambe yabochele Undewa wa Nguluwi kota
mwana mdodo, hokwinjila hebu amo.” 16 Hamba nakawap-
agata wana awo, nakawawichila moko, nakawatambichiza.

Munhu yawele na lufufu
(Matei 19:16-30; Lukasi 18:18-30)

17 Yesu loyaluche kahi majendo ga heye, munhu
yumwe nakamuyila yobilima, nakafugama kumwando
kwa heye, nakamuuza, “Mlangusa unojile, ndite choni
ndiuhalile ukomu wa mazuwa gose ne kuduma?” 18 Yesu
nakamwidichila, “Lekachoni kwangundonjela noga?
Haduhu munhu yanojile ila yumwe, Nguluwi yaliyeng'ha.
19 Kugazela Malajizo, ‘Uleche ung'hondwa, uleche kukopola,
uleche kuhiza, uleche kulavya ulolezi wa udesi, uleche
kuhada, uwahulichize mhaza na mayako.’ ” 20 Heye
nakamwidichila, “Mlangusa, ago geng'ha ndigabata kulawila
londali msongolo.”

21 Yesu nakamlola, nakanojezwa na heye, nakamlon-
jela, “Nakwisilwa na chinhu chimwe, ulute ukaguze vinhu
vyeng'ha vyouwele navyo, sendi azo ukawegalile awala
wawele wazunwa, nagwe kowa na ng'hano kilanga, hamba
umbinze.” 22 Loyahuliche ago, nakesinza, nakaluta yawele
na masinzo, kwa vila nayali na lufufu lwinji.

23 Yesu nakawalola walanguswa wa heye, nakawalonjela
walanguswa wa heye, “Mlole vyoiwa ngondo kwa wawele na
lufufu kwinjila kuli Undewa wa Nguluwi.” 24 Walanguswa
nawabubuwala kwa ulonzi wa heye. Yesu nakawalonjela
kahi, “Wanangu, yowa ngondo ng'hatu kwinjila kuli Un-
dewa wa Nguluwi! 25 Yowa ubewe kwa ngamiya kufyela
kuli itubuli lya chihomo, kusinda yawele na lufufu kwinjila
kuli Undewa wa Nguluwi.” 26 Walanguswa nawabubuwala

ng'hatu naweuza, “Lelo yalikohi yoloholigwa?” 27 Yesu nakawalola na kulonga, “Kwa munhu hela haiditikwa ne hado, ila kwa Nguluwi mbuli zeng'ha zoditikwa.”

28 Petili nakamlonjela, “Na hetwe ndaze? Natuleka geng'ha, natukuwinza!” 29 Yesu nakalonga, “Ndanguwalonjelani ndikomya, chila munhu yalechile ng'handa ama wang'holoze ama lumbu ama mayake ama mhaza ama wanage ama migunda kwa chiwalo cha heni na kwa Mbuli Inojile, 30 kobochela mala miya mzidi mhela awu wa sambi, ng'handa ama lumbu ama wang'holoze ama mayake ama wana ama migunda hamwe na kugazigwa, na kuli mhela ukuya kobochela ukomu wa mazuwa gose. 31 Ila wenji wawele wa mwaluko wowa wa mwiso, na wawele wa mwiso, wowa wa mwaluko.”

Yesu kangulonga lwa kadatu mbuli ya kubagama kwa heye (Matei 20:17-19; Lukasi 18:31-34)

32 Yesu na walanguswa wa heye, nalowali mnzila kuluta Yelusalemu na Yesu yawele yawalongole, walanguswa nawali wodumba, na wanhu wamuwinzile nawadumba. Yesu nakawahola kahi hafungo wala walanguswa kumi na weli, nakaluka kuwalonjela gala gozakumlawila, 33 “Mnyhulichize! Twanguluta Yelusalemu, na ako Mwana wa Munhu kowichigwa mmoko mwa watambika wakulu na walangusa wa malajizo ga Musa, na hewo womtagusa kwa wihe yabagame na kumuwika mmoko mwa wanhu wohawawele Wayahudi, 34 na hewo womseka na womtemela mite na kumtowa kwa himbati na kumkopola. Ila zuwa lya kadatu kulawa nahoyabagame kozilipuka.”

Kulanda kwa Yakubu na Yohani (Matei 20:20-28)

35 Yakubu na Yohani wana wa Sebedayo, nawamlutila Yesu nawamlonjela, “Mlangusa, twangugana utuditile chinhu chotukulanda.” 36 Yesu nakawauza!, “Mwangugana ndiwaditile choni?” 37 Nawamwidichila, “Utukundize kikala chigoda cha hegwe cha Undewa, yumwe kudilo kwa hegwe na yumwe kumoso kuli ukulu wa hegwe.” 38 Yesu nakawalonjela, “Hamvizelele mwangulanda choni. Ndaze, moweza kunwela chizombe cha magazo chondinwela na kubatizigwa kota vyondibatizwa?”

39 Nawamwidichila, “Toweza.” Yesu nakawalonjela, “Chizombe chondinwela, monwela na mobatizigwa kwa nzila yila yondibatizigwa. 40 Ila yalikohi yochikala kudilo ama kumoso kwa heni, haiwele mbuli ya heni kuwalonjela, ila honhu hala nahagongomanyigwa kwa wala wahaguligwe.”

41 Awala walanguswa wanji kumi lowahuliche ago,
nawaluka kuzudizwa na Yakubu na Yohani. 42 Ahyo,
Yesu nakawachema, nakawalonjela, “Mvizela kota wala
walingujesigwa kota vilongozi wa isi, nawawalongozaga
wanhu wa hewo kwa lupichi, na wakulu awo
nawawemililaga wanhu wawo. 43 Ila kwa hemwe ileche
kuwa hino, leka yalingugana yawe mkulu hali hemwe,
imgana yawe chitumagwa wa hemwe. 44 Yalingugana
yawe wa mwaluko, igana yawe chitumagwa wa weng'ha.
45 Mina Mwana wa Munhu hoyile kukolelwa mijito, ila
kuwakolelamijito na kuulavya ukomu wa heye, kwa chiwalo
cha ulohozi wa wanhu wenji.”

Yesu kangumlohola yohambe yalole Balitimayo
(Matei 20:29-34; Lukasi 18:35-43)

46 Lelo nawafika Yeliko, Yesu na walanguswa wa heye,
nawali wolawa na lung'hongola lwa wanhu. Yumwe
nayawele yohambe yalole yalinguchemigwa Balitimayo
mwana wa Timayo nayali yekalise hafungo mwa nzila.
47 Loyahuliche Yesu yalawile Nasaleti kangukola ahala
honhu, nakaluka kukwiniza lizi, “Yesu Mwanage Daudi
umbonele isungu!” 48 Wanhu wenji nawamng'hanuchila
leka yanyamalile, ila heye nakalutilila kukwiniza lizi,
“Mwana wa Daudi, umbonele isungu.”

49 Yesu nakema nakalonga, “Mumcheme.” Baho, nawam-
chema ayo yohambe yalole, nawamlonjela, “Wikangaze,
wime, kangukuchema.” 50 Na heye nakatozela hafungo ivalo
lyake, nakazumilila na kumlutila Yesu.

51 Yesu nakamuuza, “Kwangugana ndikuditile choni?”
Ayula yohambe yalole nakamlonjela, “Mlangusa ndangu-
landa kulola kahi.”

52 Yesu nakamlonjela, “Ulute. Makundo ga hegwe gakulo-
hola.” Baho yula yohambe yalole kawa yolola, nakamuwinza
Yesu mnzila.

11

Yesu kangwinjila Yelusalemu kwa kusangalala
(Matei 21:1-11; Lukasi 19:28-40; Yohana 12:12-19)

1 Yesu naloyali habehi kwinjila Yelusalemu, nawafika
Betifage na Betaniya, habehi na chidunda cha
Mizeituni. Yesu nakawalajiza walanguswa wa heye weli,
2 nakawalonjela, “Mlute hali chijiji chiwele kumwando
kwa hemwe. Lomkwinjila amo, molifika idogowi lyana
liwohigwe, ling'hali kolamijito joneche. Mlichumulile
mligale. 3 Wone munhu yawauze, lekachoni mwangudita
ahyo? Mumlonjele, Mkulu kanguligana kolihilusa hamba.”

4 Baho, nawaluta, nawalifika idogowi lyana limwe likoweligwe hali lwizi. Nalowali wolidohola, 5 wanhu wamwenga
wawele hala nawawauza, “Lekachoni mwangulidohola alyo
idogowi lyana?” 6 Walanguswa nawawedichila kota vyowalonjelwe na Yesu, nawo nawawaleka waluta nalyo.
7 Nawamhilichila Yesu alyo idogowi lyana, nawamtandichila
nguwo za hewo kuli idogowi na Yesu kakwina kekalisa.
8 Wanhu wenji nawazanza nguwo za hewo mbalabala, wanji
nawalambalika miputi ja migodi jowatemile kumigunda.
9 Wanhu weng'ha walongole na wawele kumbele nawakwiniza lizi wolonga, “Lutogo! Yamtambichizwe ayo yalinguya kwa itagwa lya Mkulu! 10 Utambichizwe Undewa
ulinguya wa mhaza wa hetwe Daudi. Yatogoligwe Nguluwi
kuchanya kilanga.”
11 Yesu nakenjila Yelusalemu nakaluta mbaka kuli luga
lwa Ng'handa ya Nguluwi, nakalolalola, nakona chila chinhu
cha goya. Na kwa vila nayali matinazo, nakaluta Betaniya
hamwe na wala kumi na weli.

Yesu kangulipanjila isada
(Matei 21:18-19)

12 Hamitondo, nalowali wolawa Betaniya, Yesu nakona
nzala. 13 Lelo nakalyona kwa kutali igodi lya misada liwele
na mahamba menji, nakalihejelela habehi leka yalole kota
lina mafuza goneche. Loyaufichile, nakalyona lilihela mafuza, ila mahamba yeka, kwa vila hawali mhela wa kulela
mafuza. 14 Baho nakalilonjela lila igodi, “Kwaluchila lehano
na mazuwa gose munhu yoneche yaleche kulya mafuza ga
hegwe.” Walanguswa wa heye nawahulika ulonzi awo.

Yesu kanguluta kuli ng'handa ya Nguluwi
(Matei 21:12-17; Lukasi 19:45-48; Yohana 2:13-22)

15 Lelo nawafika Yelusalemu. Yesu nakenjila kuli
Ng'handa ya Nguluwi nakaluka kuwawinga wanhu wawele
woguza na kugula vinhu amo. Nakagudula visaga vya
wala wawele wovunza sendi, na wala wawele woguza
ng'hunda. 16 Nahamkundile munhu yoneche kukolela
mijito kuli Ng'handa ya Nguluwi yaholile chinhu. 17 Hamba
nakawalangusa, “Yandichigwa kuli Maandiko Matakatifu,
Nguluwi nakalonga, ‘Ng'handa ya heni yochemigwa
ng'handa ya kulandila kwa chiwalo cha nhanzi zeng'ha.’
Ila hemwe muigalula iwa mhalika ya wabokaji!”
18 Watambika wakulu na walangusa wa malajizo ga Musa
lowahuliche ago, nawaluka kupala nzila ya kumkopola, ila
nawamdumba kwa vila wanhu wenji nawabubuwala na
malanguso ga heye. 19 Loliswele, Yesu na walanguswa wa
heye nawoka honhu hala.

Malanguso ga mgodi wa mafuza ukalile
(Matei 21:20-22)

20 Mitondo kung'hali lufuku, nalowali wokola, nawalyona
lila igodi lya mafuza nalikala ng'ong'ona lyeng'ha, mbaka
mizabi. 21 Petili nakakumbuchila gala nagakoleche, nakam-
lonjela Yesu, “Mlangusa, ulole lila igodi lya misada lyoulipan-
jile, vyolikalile.”

22 Yesu nakawalonjela, “Muwe na makundo kwa Ngu-
luwi. 23 Ndanguwalonjelani ndikomya, munhu yochilon-
jela chidunda achi, ‘Ung'humbuche ukagwe kuli bahali,’ ne
kona majesa mnhumbula ya heye, ila yokunda kota mbuli
zeng'ha zoyolonga zokoleka, koditilwa mbuli ayo. 24 Lelo
ndanguwalonjelani, homumlanda chinhu Nguluwi, mkunde
kota mchibochela, na hemwe mopegwa. 25 Homumlanda
Nguluwi, mumlechele chila munhu yawaditileni vibi, leka
Mhaza wa hemwe yawele kilanga yawosele hemwe gehile
gomditile.” 26 “Ila wone hamlinguwalechela wanji, na Mhaza
wa hemwe yawele kilanga howowosela hebu hemwe gehile
genu gomditile.”

Mbuli ya ludali lwa Yesu
(Matei 21:23-27; Lukasi 20:1-8)

27 Lelo nawafika kahi Yelusalemu. Yesu naloyali yojenda
kuli Ng'handa ya Nguluwi, watambika wakulu na walangusa
wa malajizo ga Musa na wasekulu wamlutila, 28 nawamuuza,
“Kwangudita mbuli zino kwa ludali lwachi? Yalikohi yaku-
pele ludali lwa kukola mbuli azi?”

29 Ila Yesu nakawalonjela, “Ndowauzani chinhu chimwe,
lomkwidichila, nani kahi ndowalonjelani ndangudita mbuli
azi kwa ludali lwachi. 30 Ndaze, ludali lwa Yohani lwa
kubatiza nalulawa kilanga ama kwa wanhu? Mnyidichile.”

31 Nawaluka kiwuza hewo wawo, “Tolongaze? Hotulonga,
nalulawa kilanga kotuuza, lelo lekachoni hamumkundile
Yohani? 32 Ila hotulonga, nalulawa kwa wanhu.” Nawad-
umba lung'hongola lwa wanhu wamemile kwa vila weng'ha
nawakunda kota Yohani nayali mloli wa Nguluwi. 33 Lelo
nawamwidichila Yesu, “Hetwe hatuvizelele.” Na heye Yesu
nakawalonjela, “Na heni siwalonjela ndangudita mbuli zino
kwa ludali lwachi.”

12

Nhelo ya walimi kuli mgunda wa zabibu
(Matei 21:33-46; Lukasi 20:9-19)

1 Yesu nakaluka kulonga na hewo kwa nhelo, “Nakwali na
munhu yumwe nakalima mgunda wa zabibu. Nakazungu-
lusila lugagala, na hagati nakabawa izimbo lya kukamila di-
vai, nakazenga chidandalo kahi. Nakawabasila mgunda awo
walimi, na kaheluka isi ya kutali. 2 Mhela wa kubeta, nakam-
lajiza chitumagwa wa heye kwa wala walimi, yakamigalile
chasi cha mbena cha mgunda wa heye wa zabibu. 3 Wala
walimi, nawamibata, wamsubula, nawamhilusa ne chinhu.
4 Nakamlajiza kahi chitumagwa yunji, ayu kahi nawamlu-
miza mutwi na kumditila mbuli za kumbasa soni. 5 Yula
yawele na mgunda nakamlajiza chitumagwa yunji, na heye
nawamhola nawamkopola. Na wamwenga wenji walajizwe
nawatowigwa na wanji nawakopoligwa. 6 Yoyaponile kula-
jizwa nayali mwanage mlume yamganile. Hamba nakam-
lajiza kwa yawabasile mgunda, nakejesa kata, ‘Hanji wom-
hulichiza mwana wa heni.’ 7 Ila wala walimi nawelonjela
hewo wawo walonga, ‘Ayu ndo yohalila, lelo tumkopole
na mgunda wa zabibu tohalila hetwe!’ 8 Baho wamibata
ayula yatumigwe, nawamkopola wamtaga kutali na hawele
mgunda wa zabibu.”
9 Yesu nakawauza, “Yowa ndaze kwa ayula yawele
na mgunda wa zabibu? Ndanguwalonjela, kokuya
kuwabagamiza wanhu weng'ha na kuwabasila wanhu wanji
aula mgunda. 10 Ndaze, hamsomile Maandiko aga?
“Alila iganga lyowalilemile walinguzenga,
liwa iganga likulu lya msisi.
11 Mkulu ndo yaditile mbuli ayi,
nayo ndo ya kububuwaza ng'hatu kwa hetwe.”
12 Watambika wakulu na walangusa wa Malajizo ga Musa
na wasekulu, nawavizela kota nhelo ayi nayali kwa chiwalo
cha hewo. Lelo nawajeza kumibata, ila nawalidumba ikugusi
lya wanhu. Lelo nawamleka, nawaluta.

Kulavya kodi kwa Mndewa wa Loma
(Matei 22:15-22; Lukasi 20:20-26)

13 Lelo Mafalisayo wamwenga na vitumagwa wa chilundo
cha Helodi, nawatumigwa leka wamgwilize Yesu kwa ulonzi
wa heye. 14 Nawamlutila, na kumlonjela, “Mlangusa, tu-
vizela kota hegwe ndo munhu utanganiche ulingulonga kwa
kukomya na hulingumdumba munhu yoneche. Na ukulu
wa munhu hauwele chinhu kwa hegwe, ila kwangulangusa
kukomya kweng'ha kuwala Nguluwi. Ndaze, yowa goya
kulavya kodi kwa mndewa wa Loma, ama hebu? Tulavye
ama tuleche kulavya?” 15 Ila Yesu nakavizela uhadi wa
hewo, nakawalonjela, “Lekachoni mwangunjeza? Mndajile
alyo igwala ndililole.” 16 Nawamlajila. Na heye nakawauza,

“Mutwi na itagwa ali ndo lya whaani?” Nawamwidichila, “Ndo wa mndewa wa Loma.” 17 Yesu nakawalonjela, “Ga Kaizali mmigalile Kaizali, na ga Nguluwi mmigalile Nguluwi. Nawabubuwala ng'hatu na heye.”

Mbuli ya uzilipuko
(Matei 22:23-33; Lukasi 20:27-40)

18 Masadukayo, nawawele wolonga kota kuduhu uzilipuko kwa wabagame, nawamlutila Yesu na kumuuza, 19 “Mlangusa, Musa nakatulajiza hino, wone munhu yabagame na kuleka mchewake ne kuwa na mwana, mng'holoze imgana yamhalile ayo mdala yafililwe na mlume wa heye, leka yampondele wana mng'holoze. 20 Lelo nakwali na wanhu saba wa lukolo lumwe. Wa mwaluko nakahola, nakabagama ne kuwa na mwana. 21 Na mng'holoze wa keli nakamhola yula mdala yafililwe na mlume wa heye, na heye kahi nakabagama ne kuleka mwana, na mng'holoze wa kadatu iwa hihyo. 22 Weng'ha saba nawabagama ne kuleka mwana. Hamba na yula mdala yafililwe na mlume wa heye nakabagama. 23 Lelo zuwa lya wabagame kuzilipuka, mdala ayo kowa mdala wa yalikohi? Weng'ha saba nawali wamhesile.” 24 Yesu nakawalonjela, “Hemwe muwifya kwa vila hamgazelele Maandiko Matakatifu ne mong'ho wa Nguluwi. 25 Mina wabagame howozilipuka hawohesa ne kuhesigwa hebu, wowa kota wahilisi wa kilanga. 26 Ila mbuli ya kuzilipuka kwa wabagame, ndaze, hamsomile chitabu cha Musa kuli honhu ha chila chisosolo lochali chikwaka chiluli? Nguluwi nakamlonjela Musa, heni ndo Nguluwi wa Abulahamu na Nguluwi wa Isaka na Nguluwi wa Yakubu. 27 Lelo heye hawele Nguluwi wa wabagame, ila heye ka Nguluwi wa wawele wakomu. Hemwe muwifya ng'hatu.”

Ilajizo liwele likulu
(Matei 22:34-40; Lukasi 10:25-28)

28 Mlangusa yumwenga wa malajizo ga Musa nakoya, nakahulika kilewa kwa hewo. Loyawene Yesu nakawedichila goya Masadukayo, nakalawila na kumuuza, “Kuli Malajizo geng'ha ga Nguluwi, lilikohi liwele likulu kupuluta geng'ha?” 29 Yesu nakamwidichila, “Lya mwaluko ndo ali, ‘Hulichize Isilaeli! Mkulu Nguluwi wa hetwe ndo yaliyeka Mkulu. 30 Umgane Mkulu Nguluwi wa hegwe kwa nhumbula ya hegwe yeng'ha na kwa muhe wa hegwe weng'ha na kwa luhala lwako lweng'ha na kwa mong'ho wa hegwe weng'ha.’ 31 Na lya keli ndo ali, umgane youlingikalasa habehi, kota vyoulingigana gwegwe baho. Kuduhu ilajizo linji liwele likulu kupuluta gano.”

32 Lelo yula mlangusa wa malajizo ga Musa nakamlonjela, “Goya Mlangusa! Kulonga kukomya kota Nguluwi ndo yumwe hela na kuduhu yunji ila heye. 33 Na igana munhu kumgana Nguluwi kwa nhumbula yeng'ha na kwa luhala lweng'ha na kwa mong'ho weng'ha na kumgana youlingikalasa habehi kota vyoulingigana gwegwe baho. Mbuli ayi ndo itanganiche ng'hatu kupuluta kulavya nhambiko ya miwunde na nhambiko za kulakazwa.” 34 Yesu navyooyawene kota ayu munhu nakamwidichila goya, nakamlonjela, “Hegwe huwele kutali na Undewa wa Nguluwi.” Kulawila aho, kuduhu ne munhu yajezile kumuuza chinhu.

Mbuli ya Kilistu Mlohozi
(Matei 22:41-46; Lukasi 20:41-44)

35 Yesu naloyali yolangusa mng'handa ya Nguluwi, nakauza, “Lekachoni walangusa wa Malajizo ga Musa wangulonga kota Kilistu Mlohozi ndo mwana wa Daudi?
36 Heye Daudi yolongozwa na Muhe Yelile nakalonga,
“ ‘Mkulu Nguluwi nakamlonjela mkulu wa heni,
wikale hano kudilo kwa heni,
mbaka ndiwawiche wang'honyo wa hegwe hasi ha magulu
ga hegwe.’
37 “Heye Daudi nakamchema Kilistu Mkulu. Lelo Kilistu Mlohozi kowa ndaze mwana wa Daudi?”

Yesu kanguwalonjela wanhu mbuli ya walangusa wa Malajizo ga Musa
(Matei 23:1-36; Lukasi 20:45-47)

Lung'hongola lwa wanhu nalwali lumuhulichiza kwa usangalalo. 38 Kuli malanguso ga heye, Yesu nakalonga, “Mililele na walangusa wa Malajizo ga Musa, walingugana walingukolakola wavalile mikanzu milefu na kulamsigwa na wanhu chiukulu kuli masoko, na kugana kikalisa honhu hatanganiche kuli ng'handa za kusalila, 39 na kuhagula honhu hatanganiche mng'handa za kusalila na honhu hatanganiche hali mnvina. 40 Na kuwabunza ng'handa kwa usugu wawo, wadala wafililwe na walume wawo, aku wochisinjizila kumlanda Nguluwi kwa kulutilila! Wogazigwa lukami kwa wihe wa hewo.”

Ndolendole ya mdala yafililwe na mlume wa heye
(Lukasi 21:1-4)

41 Yesu nakekala habehi na honhu nahowali wolavya ndolendole. Nakawa yolola wanhu wenji lowali wolavya sendi na kujela mli isanduku lya ndolendole kuli ng'handa ya Nguluwi. Wawele na lufufu wenji nawalavya sendi nyinji. 42 Aho nakoya mamo yumwe yafililwe na mlume wa heye, mzunwa, nakalavya migwala mili midodo ja

sendi. 43 Aho Yesu nakawachema walanguswa wa heye,
nakuwalonjela, “Ndanguwalonjelani ndikomya, mamo ayu
yafililwe na mlume wa heye, mzunwa, nakalavya chasi chinji
mli isanduku lya ndolendole kusinda chowalavile wanji
weng'ha. 44 Mina wanhu wawele na lufufu nawalavyaga
ndolendole kulawa kuli lufufu nalowawele nawo. Ila ayu
mamo kwa uzunwa wa heye, nakalavya chila chinhu choy-
awele nacho.”

13

Kubomoligwa kwa Ng'handa ya Nguluwi
(Matei 24:1-2; Lukasi 21:5-6)

1 Yesu navyoyali yolawa kuli Ng'handa ya Nguluwi, yumwe
wa walanguswa wa heye nakamlonjela, “Mlangusa, ulole
ng'handa vyoizenjigwe goya na maganga aga vyoganojile
mlukanzi.” 2 Yesu nakamlonjela, “Ndaze, kwanguzona
ng'handa azi ng'hulu? Kuduhu iganga ne limwe liwele lyo-
pona mchanya mwa liyage, chila chinhu chobomoligwa.”

Kugaya na kugazigwa
(Matei 24:3-14; Lukasi 21:7-19)

3 Yesu loyali yekale mchanya mwa chidunda cha Mzeituni
yolola kuli Ng'handa ya Nguluwi, Petili na Yakubu na Yohani
na Andeleya nawamuuza kwa uviso. 4 Nawamlonjela, “Utu-
lonjele mbuli azi zolawila nili? Ulajilo wachi wotulajila kota
mbuli zabehi kulawila?”
5 Yesu nakawalonjela, mililele, mleche kuhadigwa na
munhu. 6 Mina wenji wokuya kwa itagwa lya heni, chila
yumwe yolonga heye ndo heni. Na hewo wowajiliza wanhu
wenji. 7 Lomhulika mbuli ya ngondo na uhesi wa ngondo,
mleche kisinza. Mbuli azo zolawila, ila kuduma kung'hali.
8 Nhanzi imwe yochitowa na iyage, undewa umwe wochi-
towa na undewa uyage, ahyo kowa na limachinyina na nzala.
Mbuli azi ndo kota vila usungu wa mwaluko wa mamo
kuponda mwana.
9 Ila hemwe mililele. Mina wanhu wowahilika hemwe
kuli vitala na kuwatowa kuli ng'handa za kusalila. Mo-
hilikwa kwa vilingozi na wandewa kwa chiwalo cha heni,
leka mlavye ulolezi kwa hewo. 10 Ila lokung'hali kufika
mwiso, Mbuli Inojile yodamligwa tandi kwa wanhu weng'ha.
11 Na hewo howowawika hemwe mmoko na kuwahilika
kuli chitala, mleche kuwa na lunhwinhwi kwa gala gom-
longa, mhela ula houfika, mlonje choneche chompegwa,
mina ulonzi womlonga haulawa kwa hemwe, ila wolawa
kwa Muhe Yelile. 12 Wanhu wowahilika wang'holozawo
wakopoligwe, na wahaza wodita hihyo kwa wana wawo.
Na wana wowabelenhuka wawapondile leka wakopoligwe.

13 Wowazudilani kwa chiwalo cha heni, ila munhu yula yokwimilila mbaka kuduma ndo heye yoloholigwa.

Chinhu chihile chilinguwifya
(Matei 24:15-28; Lukasi 21:20-24)

14 “Lomkona ‘Izudizo lilinguwifya’ likwima honhu hohawele hake. Yalingusoma yavizele vyoilinguzeleka, aho wawele Yudeya wabilimile kuchidunda. 15 Yawele kuli chinduwiko cha ng'handa, yaleche kidulika kwinjila mng'handa ya heye kuhola chinhu. 16 Yawele kumgunda yaleche kuhiluka kaye kuhola igwanda lyake. 17 Yowa ngondo kwa wachimai wawele na himila na walingonyeza mazuwa ago! 18 Mumlande Nguluwi leka mbuli azo zileche kulawila mhela wa mbeho. 19 Mina mhela awo kowa na kugaya kohakunalawila kulawila Nguluwi loyalumbile isi mbaka lehano, na hailawila kahi. 20 Wone Mkulu nahawapunguzile mazuwa ago, haduhu munhu yahawele yoloholigwa. Ila kwa chiwalo cha wahaguligwe na Nguluwi, nakapunguza mazuwa ago.

21 “Lelo munhu hoyowalonjela hemwe, ‘Mlole, Kilistu Mlohozi ka hano,’ ama ‘Mlole ka ahala,’ mleche kukunda. 22 Mina wokuya Kilistu wa udesi na waloli wa udesi. Wodita ulajilo na vinduzanduza wojeza kuwajiliza wala wahaguligwe na Nguluwi. 23 Ila hemwe milolele, heni nandiwalonjela mbuli yeng'ha loing'hali kulawila.

Kuya kwa Mwana wa Munhu
(Matei 24:29-31; Lukasi 21:25-28)

24 “Lelo mazuwa ago, kugaya ako hokumala, isanya lyowichigwa jiza na nyelezi halibunguzuka. 25 Nhondwe zolagala kulawa kilanga na mong'ho ubatilile vinhu avyo vyeng'ha wotigaswa! 26 Aho wanhu womona Mwana wa Munhu yokuya kuli ng'hungugu kwa ludali lwinji na ukulu. 27 Hamba kowalajiza wahilisi wa heye wa kilanga wawakungajize wahaguligwe na Nguluwi kulawa nzingo zeng'ha zine, kulawila kuli isi yeng'ha na kilanga kweng'ha.

Mbuli ya ulanguso wa igodi lya mafuza
(Matei 24:32-35; Lukasi 21:29-33)

28 “Kwa ikuyu milanguse nhelo ayi, hala nhagala lozikwaluka kubahula, mwanguvizela kota mhela wa nhonya wa habehi. 29 Hihyo namwe homkona mbuli azo zilawila, mvizele kota ka habehi kuya. 30 Ndanguwalonjelani ndikomya, mbuli azi zeng'ha zolawila kung'hali lulelo alu kubagama. 31 Ulanga na isi zopuluta, ila ulonzi wa heni haupuluta hebu.

Kuduhu ne yumwe yovizela zuwa ne saa
(Matei 24:36-44)

32 “Ila, kwa mbuli ya zuwa ama saa ayo kuduhu ne
yumwe yavizelele kokuya nili, ne wahilisi wa kilanga ne
Mwana, ila Mhaza yaliyeng'ha ndo yavizelele. 33 Milolele
na kikala meho, mina hamvizelele mhela awo wokuya nili.
34 Yowa kota munhu yalinguka hakaye na kwinula majendo
kuwalechela vitumagwa wa heye ludali, chila yumwe na
mijito ya heye, nakamlonjela mwamizi wa lwizi yawe meho.
35 Lelo mikale meho, mina hamvizelele mkulu wa ng'handa
kohiluka nili, hanji yowa matinazo ama nechilo ama lufuku
ama mitondo. 36 Milolele leka hoyokuya ne hemwe kuvizela,
yaleche kuwafika muwasile. 37 Gondilinguwalonjela hemwe,
ndanguwalonjela weng'ha, mikale meho!”

14

Uhesi wa kumkopola Yesu
(Matei 26:1-5; Lukasi 22:1-2; Yohana 11:45-53)

1 Nagapona mazuwa meli ifiche mnvina ya Pasaka na
Mibumunda johajiwichigwe usaso. Watambika wakulu na
walangusa wa Malajizo ga Musa wali wopala nzila ya ku-
mibata Yesu kwa chinyele wamkopole. 2 Ila nawalonga,
“Tuleche kumibata mhela wa mnvina ya Pasaka, wanhu
wotulemela.”

Yesu kangubakalizwa mafuta ga kunhunyhilila ako Be-
taniya
(Matei 26:6-13; Yohana 12:1-8)

3 Yesu nayali Betaniya hakaye ha Simoni nayawele na
uswema. Naloyali mchisaga yolya chilyo, mdala yumwe
yawele na libuli lya alabasta lilinguguzigwa kwa sendi
nyinji na mafuta galingunhunyhilila ga nado inojile ilin-
guguzigwa kwa sendi nyinji nakoya, nakachumula alyo
libuli, nakumjidila Yesu mafuta ago kumutwi. 4 Wanhu
wamwe nawawele aho nawazudila, nawelonjela, “Leka-
choni kanguwifya mafuta aga? 5 Gahaguzigwe kwa sendi
denali miya zidatu zilinguhega kwa mwezi umwe ng'hatu, na
kupegwa wazunwa.” Nawamng'hanuchila ayo mamo.

6 Ila Yesu nakawalonjela, “Mumleche, lekachoni
mwangumgaza? Nakanditila mbuli inojile. 7 Wazunwa
wa hamwe na hemwe mazuwa gose, ila heni siwa na
hemwe mazuwa gose. 8 Heye nakadita vyoyawezile,
nakalujidila lukuli lwangu mafuta galingunhunyhilila
kuuwika goya kutiligwa mchilaga. 9 Ndanguwalonjelani
ndikomya, koneche muisi Mbuli Inojile hoidamligwa, chinhu
chino choyaditile ayu mdala chodamligwa chiwalo cha
kumkumbuchila heye.”

Yuda Isikalioti kangukunda kumbelenhuka Yesu
(Matei 26:14-16; Lukasi 2:3-6)

10 Hamba Yudasi Isikalioti, yumwe wa awala kumi na
weli, nakaluta kwa watambika wakulu, leka yambelen-
huche Yesu. 11 Watambika wakulu lowahuliche mbuli ayo,
nawasangalala, nawalagana na heye wompa sendi. Lelo
Yuda nakaluka kupala ndaze vyoyombelenhuka.

Yesu kangulya ndiya ya Pasaka na walanguswa wa heye
(Matei 26:17-25; Lukasi 22:7-14,21-23; Yohana 13:21-30)

12 Zuwa lya mwaluko lya mnvina ya mibumunda jo-
hajiwichigwe usaso, mhela ula ing'holo lyana lya Pasaka
hukopoligwa, walanguswa wa heye nawamuuza, “Kwangu-
gana kohi tukuwichile goya ndiya ya Pasaka?”

13 Lelo Yesu nakawalajiza walanguswa wa heye weli
yowalonjela, “Mlute kuli muji, na amo moting'hana na
munhu yumwe yedwichile chiya cha mazi. Mumuwinze,
14 mbaka kuli ng'handa yoyokwinjila, mkamlonjele yawele
na ng'handa kota, mlangusa kangulonga, chakohi chihengo
cha heye choyodila ndiya ya Pasaka hamwe na walanguswa
wa heye? 15 Na heye kowalajila chihengo chikulu chizen-
jigwe mchanya mwa chiyage chiwichigwe goya na kuno-
ligwa. Mtuwichile goya mumo ndiya ya Pasaka.”

16 Walanguswa nawoka, nawaluta kuli muji, nawafika
chila chinhu cha goya kota Yesu vyoyawalonjele. Nawawika
goya ndiya ya Pasaka. 17 Loifichile matinazo, Yesu
nakoya hamwe na walanguswa wa heye kumi na weli.
18 Lowawele wekale mchisaga wolya, Yesu nakalonga,
“Ndanguwalonjelani ndikomya, yumwe wa hemwe
yalingulya hamwe na heni kombelenhuka.” 19 Aho
walanguswa wa heye nawaluka kisinza, nawamuuza
yumweyumwe, “Ndaze, nda heni?” 20 Yesu nakawalonjela,
“Yumwe wa hemwe kumi na weli, yalingudiliza ibumunda
hamwe na heni mchisaye. 21 Ndangukomya Mwana
wa Munhu kobagama kota Maandiko Matakatifu
vyogalingulonga mbuli ya heye, ila mane yuye munhu ayo
yalingumbelenhuka Mwana wa Munhu. Nayahawele goya
munhu ayo wone nahapondigwe.”

Ndiya ya Mkulu
(Matei 26:26-30; Lukasi 22:14-20; 1 Kolinto 11:23-25)

22 Nalowali wolya, Yesu nakahola ibumunda, nakota
malumbo, nakaumogola, kawapa walanguswa wa heye yo-
longa, “Mhole, alu ndo lukuli lwangu.” 23 Hamba kahola
chizombe, nakalonga malumbo kwa Nguluwi, nakawapa,

weng'ha nawanwa mli chizombe acho. 24 Yesu nakawalonjela, “Ayi ndo danda ya heni ilingulajila ilagano lya Nguluwi, danda ilingubohoka kwa chiwalo cha wanhu wenji. 25 Ndanguwalonjela ndikomya, siwila kunwa divai kahi na hemwe, mbaka zuwa honwa divai inji kuli undewa wa Nguluwi.” 26 Lowasindile kwimba lwimbo, nawoka, nawaluta kuli chidunda cha Mizeituni.

Yesu kangulonga Petili kombela
(Matei 26:31-35; Lukasi 22:31-34; Yohana 13:36-38)

27 Yesu nakawalonjela walanguswa wa heye, “Hemwe mweng'ha mobilima mondeka ndiliyeka, mina Maandiko Matakatifu gangulonga,
“ ‘Ndomtowa mdimi,
na ming'holo jeng'ha josambaluka.’
28 Ila londizilipuka, ndowalongola Galilaya.” 29 Petili nakamlonjela, “Wone hewo weng'ha wawe na majesa na hegwe na kukuleka, heni sikuleka hebu!” 30 Yesu nakamlonjela Petili, “Ndangukulonjela ndikomya, nechilo yiyino, izogolo halineka lwa keli, kombela kadatu.” 31 Ila Petili nakamwidichila yekangaze nakalonga, “Wone ingane kubagama hamwe na hegwe, sikubela ng'oo.” Walanguswa weng'ha nawalonga hihyo.

Yesu kangumlanda Nguluwi kuli kagunda ka Getisemane
(Matei 26:36-46; Lukasi 22:39-46)

32 Lelo nawafika kuli kagunda kalinguchemigwa Getisemane. Yesu nakawalonjela walanguswa wa heye, “Mikale baha, mhela heni ndimlanda Nguluwi.” 33 Hamba nakawahola Petili na Yakubu na Yohani, nakaluka kuwa na masinzo na kugaya. 34 Nakawalonjela, “Ndina masinzo lukami mnhumbula behi na kubagama. Mikale hano na muwe meho.” 35 Nakaluta hamwando, naketoza hasi, nakalanda kwa Nguluwi, wone ilinguganigwa, yaleche kukolela saa ayo ya kugazigwa. 36 Nakalonga, “Mhaza wa heni, hegwe kuna ludali lwa vinhu vyeng'ha. Umbusile achi chizombe, ila ileche kuwa kota vyondilingugana heni, leka kota vyougana hegwe.”

37 Hamba nakahiluka kwa walanguswa wala wadatu, nakawafika wawasile. Lelo nakamuuza Petili, “Simoni, lekachoni nakuwasa? Nakulemwela kikala meho ne saa imwe?” 38 Hamba nakawalonjela, “Mikale meho na kulanda leka mleche kwinjila kuli kujezigwa. Muhe wa munhu wangugana kudita ganojile, ila lukuli lwa ng'hochele.”

39 Nakaluta kahi kumlanda Nguluwi yohiluchila ulonzi wuwula. 40 Hamba nakahiluka kahi kwa walanguswa,

nakawafika wawasile. Meho gawo nagali gebatigwe na usinjizi. Nahawalizelele lya kumwidichila.

41 Loyoyile lwa kadatu nakawalonjela, “Mng'hali muwasile
na kwesela? Lelo ihega! Saa ifika. Mwana wa Munhu
kanguwichigwa mmoko mwa wanhu wawele na gehile.
42 Mlilimche, tucheni. Mlole, yula munhu yalingumbelen-
huka ka habehi.”

Yesu kangibatika
(Matei 26:47-56; Lukasi 22:47-53; Yohana 18:3-12)

43 Yesu naloyawele yang'hali yolonga, Yudasi yumwe wa
wala kumi na weli, nakafika hamwe na chilundo cha wanhu
wawele na mipanga na nyimbati. Wanhu awo nawalajizwe
na watambika wakulu, na walangusa wa Malajizo ga Musa
na wasekulu. 44 Yuda yambelenhuche nakawapa ulajilo,
“Yula munhu yondimnonela ndo heye, mibateni na kumuhi-
lika hali wamizi.”
45 Yuda loyafichile du, nakamlutila Yesu nakumlonjela,
“Mlangusa!” Hamba kamnonela. 46 Lelo awo wanhu
nawamibata Yesu, nawamuwika mmoko. 47 Yumwe wa wala
wawele wemile aho hamwe na Yesu, nakasomola ipanga,
nakamtowa nalyo chitumagwa wa mtambika mkulu, nakam-
dumula ikutu. 48 Yesu nakawalonjela, “Ndaze, muya na
mipanga na nyimbati kota heni nda mbokaji? 49 Chila zuwa
nandali hamwe na hemwe ndilangusa kuli Ng'handa ya Ngu-
luwi, lekachoni hamundibate? Ila sambi igana Maandiko
Matakatifu genele.”
50 Aho walanguswa weng'ha nawamleka, nawabilima.
51 Nakwali na msongolo yumwe nayawele yomuwinza
Yesu yawele, msongolo ayo nayali yavalile igolole. Nawo
nawajeza kumibata. 52 Ila heye nakasulupuka, nakauleka lila
igolole, nakubilima kuno yawele mwazi.

Yesu kuli chitala cha utaguso cha wasekulu
(Matei 26:57-68; Lukasi 22:54-55,63-71; Yohana 18:13-14,19-24)

53 Lelo nawamhilika Yesu kwa mtambika mkulu kuwele
na watambika wakulu weng'ha na wasekulu na walangusa
wa Malajizo ga Musa nakowali woting'hana. 54 Petili naka-
muwinza Yesu kwa kutali, nakenjila mgati mwa lugagala
lwa mtambika mkulu, nakekala hamwe na wamizi yokota
chiwambilo. 55 Watambika wakulu na chitala cheng'ha
nawaliwopala ulolezi wa kumtagusa Yesu leka wamkopole,
ila hawauwene.
56 Wanhu wenji nawalavya ulolezi wa udesi kwa Yesu, ila
ulolezi wa hewo hawiwhanile. 57 Hamba wanji nawema,
na kulavya ulolezi wa udesi wolonga, 58 “Natumhulika

munhu ayu yolonga, ‘Ndogwisanga Ng'handa ayi ya Nguluwi izenjigwe kwa moko ga wanhu, na kwa mazuwa gadatu ndoizenga yinji yohaizenjigwe kwa moko ga wanhu.’ ” 59 Ila, ulolezi wa hewo nahawiwhanile.

60 Mtambika mkulu nakema hagati hawo, nakamuuza Yesu, “Ndaze, hulingwidichila ne chinhu? Wanhu awa wangulavya ulolezi wachi kwa hegwe?” 61 Ila heye nakanyamalila tulu! Nahalonjile ne chinhu. Mtambika mkulu nakamuuza kahi Yesu, “Ndaze, hegwe ndo Kilistu Mlohozi yatambichizwe na Nguluwi, Mwana Nguluwi mkulu?” 62 Yesu nakedichila, “Ena, nda heni. Kahi, momona Mwana wa Munhu yekale kudilo kwa Nguluwi Yawele na Mong'ho, yalinguya kuli ng'hungugu kulawa kilanga.” 63 Aho mtambika mkulu nakadadula ivalo lyake kulajila kota nakazudila ng'hatu, na kulonga, “Twangugana ulolezi wachi kahi? 64 Mumhulika vyoyalingumkovula Nguluwi! Hemwe mwangona ndaze?” Weng'ha nawamula kota imgana yabagame.

65 Lelo wamwe wa hewo nawaluka kumtemela mite, nawamgubika kumeho na kumtowa na kumlonjela, “Tulagulile lelo, yalikohi yakutowile!” Na vitumagwa nawamhola na kumtowa mizeze.

Petili kangumbelenhuka Yesu
(Matei 26:69-75; Lukasi 22:56-62; Yohana 18:15-18,25-27)

66 Petili naloyawele yang'hali hasi kuli lugagala, yumwe wa vitumagwa wadala wa mtambika mkulu nakoya. 67 Naloyamuwene Petili yokota chiwambilo, nakamlola na kumlonjela, “Nagwe nawali hamwe na Yesu Mnasaleti.” 68 Ila Petili nakabela, “Mane, sigazelele goulonga!” Hamba Petili nakoka, nakaluta kunze kuluga. Aho izogolo nalika. 69 Yula chitumagwa naloyamuwene kahi Petili, nakaluka kahi kuwalonjela wanhu nawawele wemile aho, “Munhu ayu ka yumwe wa hewo.” 70 Petili nakabela kahi. Hado hela, wanhu nawawele wemile aho nawamlojela Petili, “Twangukomya hegwe kwa yumwe wa hewo, mina hegwe kwa Mgalilaya.” 71 Ila Petili nakaluka kipanjila na kilaha yolonga, “Heni simzelele munhu ayu yomlingulonga mbuli za heye.” 72 Baho du, izogolo nalika lwa keli. Lelo Petili nakakumbuchila vila Yesu navyoyamlonjele, “Izogolo halineka lwa keli, kombela kadatu.” Petili nakagwa chifunama nakalila lukami.

15

Yesu kanguhilikwa kwa Pilato
(Matei 27:1-2,11-14; Lukasi 23:1-5; Yohana 18:28-38)

1 Vyoifichile lufuku, watambika wakulu nawawika chi-
tala na wasekulu na walangusa wa Malajizo ga Musa,
nawamkowela Yesu wamhilichila Pilato. 2 Pilato nakamuuza
Yesu yolonga, “Hegwe kwa mndewa wa Wayahudi?” Yesu
nakedichila, nakalonga, “Ena, hegwe nakulonga.”
3 Watambika wakulu nawamvilizila Yesu mbuli nyinji.
4 Pilato nakamuuza kahi Yesu lwa keli, “Hambe ulonje
chinhu? Ulole vyowokulonjeleza menji.” 5 Ila Yesu halonjile
ne luzi, mbaka Pilato kabubuwala.

Yesu kangutagusigwa kubagama
(Matei 27:15-26; Lukasi 23:13-25; Yohana 18:39-19:16)

6 Chila mhela wa mnvina ya Pasaka, Pilato nakamchu-
mulilaga munhu yumwe yawele mchinweng'ho yaganigwe
na wanhu. 7 Lelo nakwali na munhu yawele yochemigwa
Balaba, nayali yawichigwe mchinweng'ho hamwe na wanhu
wanji kwa chiwalo cha kukopola. 8 Wanhu wenji nawamlu-
tila Pilato womlanda yawaditile kota navyoyali yoditaga.
9 Pilato nakawauza yolonga, “Mwangugana ndimchumulile
mndewa wa hemwe wa Wayahudi?” 10 Nakalonga ahyo kwa
vila nakavizela kota watambika wakulu, nawamigala Yesu
kwa heye kwa kumonela fihi hela.
11 Ila watambika wakulu nawawasonjeleza wanhu
wamlande Pilato yawachumulile Balaba. 12 Pilato
nakedichila kwa kuuza yolonga, “Ndimchumulile ayu
mlingumchema mndewa wa Wayahudi?” 13 Wanhu
weng'ha nawatowa iyowe kahi wolonga, “Mumuwambe
ayo mumsalaba.” 14 Ila Pilato nakawauza, “Lekachoni?
Nakadita choni chihile?” Ila hewo nawalutilila kutowa
iyowe, “Muwambeni mumsalaba!”
15 Pilato nakagana kulinojeza alila likugusi lya
wanhu, nakamchumulila Balaba kulawa mchinweng'ho.
Nakalajiza Yesu yazapigwe ng'hobwa, hamba nakamlavya
yawambigwe mumsalaba.

Wamizi wangumbeza Yesu
(Matei 27:27-31; Yohana 19:2-3)

16 Hamba wamizi nawamhilika Yesu kuli chitala,
mng'handa ya mkulu wa Loma, nawakungajiza chilundo
cheng'ha cha wamizi. 17 Nawamvaliza ikanzu lya
chiundewa liwele na lanji ya zambalau, nawatowa ng'hata
ya miwa ifandile kota chipembelo, nawamuwichila
kumutwi. 18 Nawaluka kumlamsa wata, “Ulamche
Mndewa wa Wayahudi!” 19 Nawamtowa na idenje
kumutwi, nawamtemela mite, nawamfugamila na
kumwinamila. 20 Lowasindile kumbeza, nawamvula lila

ikanzu, nawamvalisa nguwo ya heye wamhilika kuza kumuwamba mumsalaba.

Yesu kanguwambigwa mumsalaba
(Matei 27:32-44; Lukasi 23:26-43; Yohana 19:17-27)

21 Nalowali mnzila, nawating'hana na munhu yumwe yalinguchemigwa Simoni, mwenyeng'haye wa Kilene. Heye nayali mhaza wa Alekizanda na Lufo, mhela awo nayali yolawa kumgunda kuza kuli muji. Lelo nawamlonjela yapiche msalaba wa Yesu kwa lupichi. 22 Hamba nawamhilika Yesu mbaka honhu hawele hochemigwa Goligota, hazeleche kota Izeje lya Mutwi. 23 Nawamha divai wahanzile na mikwandi ja kuhoza usungu, ila Yesu nakalema kunwa. 24 Nawamuwamba mumsalaba, nawegawila nguwo za heye kwa kuzitowela simbi leka wamhagule yalikohi yohola choni. 25 Nayali saa tatu mitondo howamuwambile Yesu mumsalaba. 26 Na nongwa ya Yesu nayandichigwa mchibao chiwichigwe mchanya mwa msalaba, “Mndewa wa Wayahudi.” 27 Hamwe na Yesu nawawawamba wabokaji weli, yumwe kumoso na yumwe kudilo kwa Yesu. 28 Aho nagenela Maandiko Matakatifu galingulonga, “Nakawichigwa hamwe na wehile.”

29 Wanhu nawowali wokola honhu aho, nawali wotigasa mitwi jawo na kulonga, “Nawali ulonga koigwisa ng'handa ya Nguluwi na kuizenga kwa mazuwa gadatu.” 30 Lelo uduliche mumsalaba wilohole gwegwe. 31 Na hewo watambika wakulu na walangusa wa malajizo ga Musa nawambeza walonga, “Heye nakawalohola wanji, ila kangulemwela kilohola yuye. 32 Hambi hegwe ndo Kilistu Mlohozi, Mndewa wa Isilaeli! Yeduliche kulawa mumsalaba leka tone na kukunda.” Na wanhu wala weli wawambigwe mumsalaba hamwe na heye nawamliga.

Yesu kangubagama mumsalaba
(Matei 27:45-56; Lukasi 23:44-49; Yohana 19:28-30)

33 Kulawa saa sita nemisi, mbaka saa tisa matinazo, isi yeng'ha nayali na jiza. 34 Loifichile saa tisa matinazo, Yesu nakalila kwa lizi likulu, nakalonga, “Eloi, Eloi, lema sabakitani?” Ilinguzeleka, “Nguluwi wa heni, Nguluwi wa heni, lekachoni nakundeka?” 35 Wanhu wenji nawamemile ahala, lowahuliche ahyo, nawalonga, “Mhulichize. Kangumchema Eliya.” 36 Munhu yumwe nakahola libofyabofya, nakadilizila mli divai na chinhu chiliusungu, nakawika kuli idenje nakamha Yesu yanwe aku yolonga, “Tulole kota Eliya kokuya kukulohola.” 37 Yesu nakatowa iyowe na kubagama.

38 Lelo ipaziya liwele mli ng'handa ya Nguluwi naligawanize honhu helile ng'hatu nalidejeka hagati kulawa

kuchanya mbaka hanyi. 39 Mkulu wa wamizi nayawele
ahala, vyoyawene Yesu vyoyabagame, nakalonga, “Kakomya
ayu nayali Mwana wa Nguluwi.”
40 Nawali baho wadala wamwe wolola kwa kutali, yumwe
wa awo yali, Maliya Madelena na Salome na Maliya mamo
wa Yakubu mdodo na Yose. 41 Awa nawamuwinza Yesu
naloyawele Galilaya na kumkolela mijito, nakwali na wadala
wanji wenji woyile Yelusalemu hamwe na heye!

Yesu kanguwichigwa mchilaga
(Matei 27:57-61; Lukasi 23:50-56; Yohana 19:38-42)

42 Mhela wa matinazo nawali ufichile. Alyo nalyali zuwa
lya kiwika goya, zuwa lilingulongola Zuwa lya Kwesela.
43 Aho nakoya Yusufu mwenyeng'haye wa Alimataya. Nay-
ali munhu yumwe wa wanhu wakulu kuli chitala, nayali
yobeteza kuya kwa Undewa wa Nguluwi. Lelo nakam-
lutila Pilato ne kudumba, nakalanda yapegwe lukuli lwa
Yesu. 44 Pilato nakabubuwala heko vyoyahuliche kota Yesu
kabagama. Lelo nakamchema mkulu wa wamizi, naka-
muuza kota Yesu nakabagama hamuwa. 45 Pilato nakalon-
jelwa na mkulu yula wa wamizi kota Yesu nayali yabagame
katali, nakamkundila Yusufu yahole lukuli lwa Yesu. 46 Aho
Yusufu nakagula sanda iwele na utabuli uzelu, nakaudulisa
hasi lukuli, nakahola sanda inojile ng'hatu na kufunjiliza
lukuli na kaluta kuwika kuli chilaga chihongoligwe kuli ita-
lawe liwele kota mhalika. Nakalihejeza iganga hali lwizi.
47 Nawo Maliya Madelena na Maliya mayake Yose na nawa-
hona aho honhu hoyatiligwe.

16

Yesu kanguzilipuka
(Matei 28:1-8; Lukasi 24:1-12; Yohana 20:1-10)

1 Zuwa lya Kwesela lolimalile, Maliya Madelena na Sa-
lome na Maliya mayake Yakubu, nawagula mafuta ga kun-
hunyhilila wakaubakalize lukuli lwa Yesu. 2 Lufuku zuwa
lya Jumapili, nawafika kuli chilaga, isanya lyolwaluche ku-
lawila. 3 Na hewo nawali wochilonjela, “Yalikohi yotuhe-
jezela alila iganga hala hali lwizi lwa chilaga?” Nalyo
nalyali ling'hangala lukami. 4 Nalyo nalyali ling'hangala
lukami ila lowalolile, nawalyona iganga mina lihejezigwe
hafungo. 5 Nalowenjile mchilaga, nawamona msongolo
yumwe yavalile ikanzu izelu, yekale nzingo ya kudilo,
nawabubuwala aku wodumba ng'hatu.
6 Ila ayo msongolo nakawalonjela, “Mleche kububuwala
na kudumba. Mwangumpala Yesu yalawile Nasaleti
yawambigwe mumsalaba. Kazilipuka, haduhu hano.

Mlole honhu howamuwichile. 7 Lelo mlute mkawalonjele
walanguswa wa heye hamwe na Petili. Nakawalongolani
kula Galilaya. Ako momona kota vyoyawalonjele."
8 Lelo nawalawa hala mchilaga wobilima, ena
nawakakama kwa kudumba na kububuwala ng'hatu,
nahawamlonjele munhu yoneche chinhu, kwa vila
nawadumba lukami.

Yesu kangumlawila Maliya Madelena
(Matei 28:9-10; Yohana 20:11-18)

9 Yesu loyazilipuche kung'hali lufuku Jumapili, nakelajila
tandi kwa Maliya Madelena, yula yalavigwe vijeni vihile
saba. 10 Maliya Madelena nakaluta, nakuwalonjela wala
wawele hamwe na Yesu na mhela awo nawali wolombocheza
na kulila. 11 Ila nalowahuliche kota Yesu ka mkomu na kota
Maliya Madelena nakamona, hawamkundile.

Yesu kanguwalawila walanguswa weli
(Lukasi 24:13-35)

12 Hamba Yesu nakawalawila walanguswa weli yawele
vinji. Awo walanguswa nawali woluta kumgunda. 13 Na
hewo kahi nawaluta kuwalonjela wayawo. Na hewo kahi
hawakundile.

Yesu kanguwalajiza walanguswa
(Matei 28:16-20; Lukasi 24:36-49; Yohana 20:19-23; Madito 1:6-8)

14 Hamba Yesu nakawalawila awala walanguswa
kumi na yumwe nalowawele wolya hamwe mchisaga.
Nakawang'hanuchila lukami kwa chiwalo cha kuleka
kukunda na ibamba lyawo, mina nahawawakundile wala
wamuwene hala loyazilipuche. 15 Lelo nakawalonjela,
"Mlute kuli isi zeng'ha mkadamle Mbuli Inojile kwa wanhu
weng'ha. 16 Yalingukunda na kubatizigwa koloholigwa.
Yohambe yakunde kotagusigwa kwa wihe. 17 Na ulajilo
awu, wochibanda na wula wa wala walingukunda. Kwa
itagwa lyangu wolavya vijeni na wolonga kwa ulonzi
unyale. 18 Wone webate izoka ama wone wanwe chinhu
choneche chiwele na dunga, haiwadita chinhu chihile hebu.
Wowawichila moko watamwa, nawo wowa wakomu."

Yesu kaguholigwa kuchanya kuka kilanga
(Lukasi 24:50-53)

19 Mkulu Yesu loyasindile kulonga nawo, nakaholigwa
kuka kilanga, nakekala nzingo ya kudilo kwa Nguluwi.
20 Walanguswa wa Yesu nawaluta wodamla chila honhu.
Mkulu nakadita mijito hamwe nawo na kwimiza nzinzili
usenga awo kwa ulajilo uwele hamwe na hewo.

Mbuli Inojile vyoyandichigwe na Lukasi Chilongole

Mbuli Inojile yandichigwe na Lukasi ndo imwe ya vitabu vine viwele mli ilagano lya sambi vilingusima mbuli ya ukomu Yesu Kilistu. Chila chimwe changuchemigwa Injili, ilinguzeleka kota Mbuli Inojile. Navyandichigwa na Matei na Malichi na Lukasi na Yohana, mhela Yesu loyabagame. Lukasi handiche yeka mbuli ya ukomu wa Yesu, ila nakandika vinhu vyeng'ha, walanguswa wa Yesu vyowaditile loyabagame na kuzilipuka, chitabu chino chilinguchemigwa Madito ga watumigwa. Kuduhuli ne yumwe yavizelele mhela wachi na kohi Mbuli Inojile ya Lukasi koyandichigwe, ila wasomile wangukunda kota hanji nayandichigwa kuli mhela wa makumi saba kulawila Yesu loyavumbuche.

Lukasi ndo yandiche, heye nayali dakitali. Nzila yoyandiche na ndonga yoyatumiye, yangulajila kota heye nakasoma lukami. Lukasi nakagana kwandika goya mbuli ya ukomu wa Yesu, yosima madito nagalawile, ahyo wanji welanguse kwa kugasoma (Lukasi 1:1-3). Nahawele Myahudi (Wakolosai 4:10-14). Nakandika kuta na wanhu hawawele Wayahudi wavizele choyandiche. Ayi yangoneka hala hoyasimile vihendo vya Wayahudi (Lukasi 1:8).

Mbuli Inojile yandichigwe na Lukasi iwhana ng'hatu na vitabu vya Matei na Malichi kwa vila vyangusima mbuli nyinji zilingiwhana na nzila imwe. Mli vitabu vidatu, Lukasi changusima mbuli nyinji zilinguwala kuvumbuka kwa Yohana mbatiza. Lukasi kahi kanguhimiliza mbuli ya kilechela na kigana (3:3, 11:4, 17:3-4, 23:34) na kumlanda Nguluwi (3:21, 5:16, 6:12, 11:1-12, 22:32).

Gali Mgati

Kuli sula ya 1:1-4, Lukasi kangulonga mbuli ya Injili ya heye na chiwalo cha kwandika.

Hamba kangusima kuvumbuka kwa Yesu na vyoyawichile goya kwaluka kulangusa (1:5-4:13).

Honhu hakulu ha Injili (4:14-21:38), Lukasi kangusima mbuli ya mijito yoyakolile Yesu, kota vila vinduzanduza vyoyaditile na vinhu vyoyalanguse.

Mwiso, mli sula mbili za kumwiso za chitabu, Lukasi kangusima vila Yesu vyobagame na kutiligwa na kuzilipuka.

1 Mkulu Teofili,

Wanhu wenji wadita kota vila vyowadahile kwandika
vinhu vila vilawile hagati hahetwe. 2 Nawandika vinhu
vyotulonjelwe na awala waviwene avyo kwa meho ga hewo
kulawa kwaluche na kudamla Mbuli Inojile. 3 Ahyo mkulu
Teofili, lekachoni na heni ndola goya vinhu avyo vyeng'ha
kulawa kwaluche, nambona hata heni ndikwandichile goya
vila vilawile. 4 Ndangudita hino leka hegwe nagwe uvizele
kukomya kweng'ha kuli vinhu vyoulanguswe.

Kuleligwa kwa Yohani kwangudamuligwa

5 Mihela Helodi loyali mndewa wa Yudeya, kwali na
mtambika yumwe itagwa lyake Sakaliya, heye nayali
mchilundo cha watambika cha Abiya. Mdala wa heye
nakachemigwa Elisabeti, heye nayali wa lukolo lwa
mtambika Aluni. 6 Weng'ha weli watanganiche hali meho
ga Nguluwi, wochikala kwa kuwinza vyoyolonga na kulajiza
Mkulu Nguluwi. 7 Nawalihela mwana, lekachoni Elisabeti
nayali mhende, na weng'ha weli wali walalile lukami.

8 Zuwa limwe Sakaliya nayali yodita mijito ja kutambika
kuli Ng'handa ya Nguluwi, lekachoni nayali nzamu ya heye
ya kulavya nhambiko. 9 Kota vyoili chihendo cha watambika,
simbi imgubuchila Sakaliya kwinjila Ng'handa ya Mkulu
kufunyiza ubani. 10 Wanhu wenji wali wamemile kunze
wolanda Nguluwi mhela awo wa kufunyiza ubani.

11 Hamba mhilisi wa Mkulu Nguluwi kamlawila Sakaliya,
kema kudilo kwa honhu ha kulavila nhambiko ha kufunyiza
ubani. 12 Sakaliya loyamuwene, nakatinuka vibi, yokakama
aku yodumba. 13 Ila mhilisi wa kilanga nakamlonjela,
“Sakaliya, uleche kudumba! Nguluwi kahulika kulanda kwa
hegwe. Mdala wa hegwe Elisabeti kokulelela mwana mlume,
hegwe kompa itagwa Yohani. 14 Hegwe kosangalala na
kusechelela ng'hatu, na wanhu wenji wosechelela kuleligwa
heye. 15 Kowa mng'hangala hali Mkulu. Honwa divai wala
chinhu chigazaga. Komema Muhe Yelile kulawa mmunda
mwa mamo wa heye. 16 Kowahilusa wanhu wenji wa Isi-
laeli wampale Mkulu, Nguluwi wa hewo. 17 Komlongolela
Mkulu, kowa na mong'ho na ludali lwa mloli wa Nguluwi,
Eliya, kowadita wahaza na wana wegane. Kowagalamla
wanhu wohambe wamkunde Nguluwi wawe na majesa
gatanganiche, na kuwakola wanhu wekale goya kumbochela
Mkulu.”

18 Sakaliya nakamuuza ayo mhilisi wa kilanga, “Hino
ndovizela ndaze kota mbuli ayi yakukomya? Heni ndala, na
mdala wa heni kalala.” 19 Yula mhilisi wa kilanga nakamlon-
jela, “Heni Gabulieli, ndilingwima hali Nguluwi. Heye ndo
yanhumile kuya kulonga na hegwe na kukulonjela mbuli ayi

inojile. 20 Ila kwa vila hambe ukunde mbuli ayi yoilawila kwa
mihela jake, kolemwela kulonga mbaka ago gondikulonjele,
galawile."
21 Mhela awo, wala wanhu wali wombeta Sakaliya,
wabubuwala vyoyali yokawila kulawa mli Ng'handa ng'hulu
ya Nguluwi. 22 Vyoyalawile kunze ya Ng'handa ya Nguluwi,
nakalemwela kulonga nawo, ahyo nawavizela kona maono
mla mng'handa ya Nguluwi. Kwa vila nayali yolemwela
kulonga, ila yaliyolajila na moko.
23 Mhela wa heye wa kudita mijito kuli Ng'handa ng'hulu ya
Nguluwi lo umalile, kahiluka kaye. 24 Hamba kuli mazuwa
mado, mhazwa wa heye Elisabeti kawa na himila, kekala
haluga mg'handa myezi jihano. Kalonga, 25 "Mkulu kanditila
aga. Sambi kandajila isungu lya heye. Kambusila soni iwele
na heni hali wanhu."

Kuleligwa kwa Yesu kwangudamligwa

26 Kuli mwezi wa sita wa himila ya Elisabeti, Nguluwi
kamlajiza mhilisi wa kilanga yalinguchemigwa Gabulieli, ya-
lute kuli muji ulinguchemigwa Nasaleti, kuli isi ya Galilaya.
27 Nakoya kwa mhinza yumwe yalinguchemigwa Maliya, ya-
banichilwe na munhu yumwe itagwa lyake Yusufu wa lukolo
lwa mndewa Daudi. 28 Mhilisi wa kilanga nakaluta kwa heye,
kamlamusa, "Kulamka! Mkulu Nguluwi kahamwe na hegwe,
naheye kakutambichiza ng'hatu!"
29 Maliya loyahuliche luzi awo, nakesinza lukami, kaza ngi-
jesa mnhumbula ya heye, kulamsa aku kwa ndaze? 30 Ila yula
mhilisi wa kilanga nakamlonjela, "Maliya, uleche kudumba!
Nguluwi kakugalila kunoga kwa heye. 31 Ahino, kowa na
himila, hamba kolela mwana wa udewele mlume na kom-
chemela itagwa Yesu. 32 Heye kowa mng'hangala na ko-
chemigwa Mwana wa Nguluwi nayali kuchanya ng'hatu.
Mkulu Nguluwi komdita yawe mndewa kota vyoyali sekulu
wa heye Daudi. 33 Kowa mndewa wa lukolo lwa Yakubu
kolutilila, na undewa wa heye wowa hela kuduma!"
34 Maliya nakamlonjela mhilisi wa kilanga, "Heni, sinat-
ing'hana na mlume. Lelo ago gowa ndaze?" 35 Yula mhilisi
wa kilanga nakamlonjela, "Muhe Yelile kokudulichila, na
mong'ho wa Nguluwi lokugubika. Kwa mbuli ayo, mwana
yelile yoleligwa kochemigwa, Yelile mwana wa Nguluwi.
36 Ulole, Elisabeti mng'holoze heye! Wanhu nawamchemile
mhende, leka sambi kana himila ya myezi sita, nakulala
koyalalile. 37 Mina kwa Nguluwi kuduhuli mbuli iwele
ngulemwelwa."
38 Maliya kalonga "Heni nda chitumagwa wa Mkulu, iwe
kota vyoulonjile." Hamba yula mhilisi wa kilanga nakoka.

Maliya kangumjendela Elisabeti

39 Logakolile mazuwa mado, Maliya nakawoha majendo
kuluta himahima mbaka mji umwe, uwele mchidunda cha
Yuda. 40 Ako nakenjila mng'handa ya Sakaliya, kamlamsa
Elisabeti. 41 Elisabeti lowahuliche kulamusa kwa Maliya,
chali chitigasika mmunda mwa heye. Elisabeti kamemezwa
Muhe Yelile, 42 na heye kalonga kwa lizi likulu, “Kutam-
bichizwa kusinda wadala weng'ha, na mwana youmulela
kotambichizwa. 43 Heni nda whaani, leka mamo wa Mkulu
wa heni yanjendele? 44 Lonyhuliche ulamso wa hegwe,
chali mmunda mwa heni chitagasika kwa kusangalala.
45 Kutambichizwa ng'hatu hegwe kwa kukunda mbuli ya
Mkulu, kwa vila yowa ikomya kwa gala Mkulu goyakulonjile
hegwe!”

Lwimbo lwa maliya.

46 Maliya kalonga,
“Nhumbula ya heni yangumutogola Mkulu,
47 na muhe wa heni wangusangalala kwa Mbuli ya Nguluwi
mlohozi wa heni,
48 Lekachoni kang'humbuka, chitumagwa wa heye yaholile!
Kulawa sambi na kulutilila, wanhu weng'ha wonyhema
mtambichizwa,
49 kwa vinhu vikulu Nguluwi vyoyaditile.
Itagwa lya Nguluwi lyela.
50 Kulawa ulelo awu na kulutilila,
kawalajila Isungu weng'ha walingumdumba heye.
51 Kadita mbuli ng'hulu kwa moko wa heye.
Kawasambalula wali na mnvimnvi majesa ga mnhumbula za
hewo.
52 Kawadulisa wandewa kulawa mvigoda vya hewo vya un-
dewa,
nakawakwiniza wala waholile.
53 Wali na nzala kawagutiza vinhu vinojile,
wali na lufufu kawaleka walute moko yeng'ha.
54 Kambochela Isilaeli chitumagwa wa heye,
yokumbuka isungu lyake.
55 Kota vonawalongane na wakulu wa hetwe,
Abulahamu na ulelo wa heye mazuwa gose.”
56 Maliya nakekala na Elisabeti myezi jidatu, hamba
kahiluka kaye kwa heye.

Kuleligwa kwa Yohani Mbatiza

57 Mhela wa Elisabeti kulela naufika, kalela mwana mlume.
58 Wanhu wahabehi na haluga hake nawahulika Mkulu Ngu-
luwi kamonela isungu ng'hatu, nawasangalala hamwe na
heye.

59 Hamba mazuwa nane nagafika ga kumwinjiza yula
mwana ikumbi, wazangugana kumchemela itagwa lya
mhaza wa heye, Sakaliya. 60 Ila mayake kalonga, “Hebu!
Kochemigwa Yohani.” 61 Wamlonjela, “Lekachoni haduhu
munhu mlukolo lwenu, yalinguchemigwa itagwa ali?”
62 Wamgodeza mhaza wa mwana yalonje, mwanage
yapegwe itagwa lyachi. 63 Heye kalanda chibao cha
kwandika kandika hino, Yohani ndo itagwa lyake, weng'ha
wekala wabubuwale. 64 Bahala umyango na mlomo wa
Sakaliya ugubuka kazangulonga kahi yomtogola Nguluwi.
65 Woga nauwenjila wanhu weng'ha wa hala habehi, na
mbuli azo zenela chila honhu mchidunda cha Yudeya.
66 Weng'ha wahuliche mbuli ayo, nawejesa mnhumbula
zawo wolonga, mwana ayu kowa ndaze? Mana loneka ludali
lwa Mkulu Nguluwi lwali hamwe na heye.

Lwimbo lwa Sakaliya

67 Sakaliya, mhaza wa Yohani, kamemezwa Muhe Yelile,
kazangulonga lizi lya Nguluwi.
68 Yatogolwe Mkulu Nguluwi wa Isilaeli,
kawoyela na kuwagombola wanhu wa heye.
69 Katugalila mlohozi mkulu nayali na ludali,
lukolo lwa Daudi mtumigwa wa heye.
70 Na katulonjela aho katali kukolela kuli waloli wa heye
welile.
71 Hino kotulohola mmoko mwa watwihilwe hetwe,
na kulawa mmoko mwa wanhu weng'ha wehile.
72 Kalonga kowonela isungu wakulu wa hetwe,
na kukumbuchila ilagano lyelile.
73 Kamlahila Abulahamu sekulu wa hetwe.
74 Kutulohola mmoko mwa wanhu watwihilwe,
tuwafugamile ne kudumba,
75 Tuwe welile na watanganiche hali heye,
mazuwa geng'ha ga ukomu wa hetwe.
76 Na hegwe go mwana wa heni, kochemigwa mloli wa Mkulu
Nguluwi nayali kuchanya ng'hatu,
komlongola Nguluwi mwana komgongomanyila nzila,
77 kowatagusila wanhu kota woloholigwa,
na kusilwa gehile gowaditile.
78 Nguluwi wa hetwe kana isungu.
Kotusomolela lumuli lya ulohozi lituyila kulawa kuchanya.
79 Nakuwamwesela weng'ha wekale kutitu kuli kwaga,
na yalongoze migulu ja hetwe mnzila ya kikala goya.
80 Mwana kakula na ludali mli Muhe. Nekekala kugunuche
mbaka loyelajile kwa wanhu wa Isilaeli.

2

Kuleligwa kwa Yesu
(Matei 1:18-25)

1 Zuwa lila mndewa wa Loma Agusto nakalajiza, yogana
wanhu weng'ha wa isi ila wawazigwe. 2 Kuwazigwa ako
kwali kulongole, mhela Kulenio loyali mkulu wa Siliya.
3 Weng'ha nawaluta kuza kuwazigwa, chila munhu kaye
koyekalaga.
4 Yusufu nakalawa muji wa Nasaleti kuli isi ya Galilaya
nakaluta muji wa Betelehemu ya mkowa wa Yudeya
koyaleligwe mndewa Daudi. Yusufu nakaluta ako kwa vila
nayali wa lukolo lwa Daudi. 5 Nakaluta kuza wazigwa hamwe
na mchewake Maliya heye Maliya nayali na himila. 6 Lowali
ako zuwa lyake lya kulela Maliya nalifika, 7 nakalela mwana
wa mwaluko wa udewele mlume, kamvika vibende vya
chiwhana na kumuwasiliza mulibani lya kulisila misenga.
Kwa vila nawahusa honhu ha kuwasa kuli ng'handa za
wajenzi.

Wadimi na Wahilisi

8 Honhu aho kwali na wadimi wochikala meho hamihe
wololela migongolo jowafujile kwa kibochelela. 9 Mhilisi
wa mkulu kawalawila ne kulonga, na ukulu wa Nguluwi
uwamwesela nzingo zeng'ha wadumba. 10 Mhilisi wa kilanga
nakawalonjela, “Mleche kudumba ikugalilani Mbuli Inojile
iwoyele wanhu weng'ha. 11 Kwa vila, lehano kuli honhu ha
Daudi, kaleligwa mlohozi kwa mbuli ya hemwe yuye Kilistu
mkulu mlohozi yahaguligwe na Nguluwi. 12 Achi chokulaji-
lani hemwe mochifika chali chivalizigwe nguwo za chiwana
yawasilizwe hali honhu ha kudila misenga. 13 Baho chilundo
chikulu cha wahilisi wa kilanga chilongozwa na ahyo mhilisi,
wazangumtogola Nguluwi wolonga.”
14 “Tumtogole Nguluwi wa kilanga,
kikala goya muisi kuli wanhu yawaganile!”

15 Bahala mhilisi wa kilanga nakoka na kuhiluka kilanga,
wadimaji wazangilonjela. “Tucheni mbaka Betelehemu
tukalilole ali lilawile lyotulonjelwe na Mkulu.” 16 Waluta
wobilima, wamfika Maliya na Yusufu na yula mwana
yawasilizwe honhu ha kulisila misenga, 17 Awo wadimi
lowamuwene ayo mwana wawalonjela wayao mbuli
yowahuliche ya ayo mwana. 18 Weng'ha wahuliche ago
wekala mlomo mwazi mbuli zowalonjelwe na awo wadimi.
19 Ila Maliya nakagawika na kijesa aga geng'ha mnhumbula
ya heye. 20 Wala wadimi wahiluka kaye kowekalaga kuno
womtogola Nguluwi kwa geng'ha gowahuliche na kugona,
geng'ha gawa hihila kota vowalonjelwe.

Mwana kangupegwa itagwa

21 Mazuwa nane logafichile ga kumwinjiza ikumbi ayo
mwana, nakapegwa itagwa lilila lya Yesu lyonayapeligwe na
mhilisi wa kilanga yang'hali hola nyinda.

Yesu kangulavigwa kumwando kuli ng'handa ya Nguluwi

22 Mazuwa logafichile ga Maliya na Yusufu za kuhovugwa
kota voiganigwe na malajizo ga Musa, wakulu awo nawa-
muhola yula mwana waluta naye Yelusalemu wamuwiche
kumwando kuli ng'handa ya Nguluwi. 23 Mli mzilo wa mkulu
yandichigwa. “Chila mwana mlume yalongole kuleligwa,
yalavigwe kwa Mkulu.” 24 Kahi nawaluta wakalavye nham-
biko, ng'hunda mbili kota mzilo wa Mkulu Nguluwi vyoulin-
gulonga.

25 Mihela ajo ako Yelusalemu kwali na munhu yumwe,
nayali yanojile na yalingumdumba Nguluwi itagwa lyake
Simoni, heye yaliyobeteza ulohozi wa Isilaeli. Muhe
Yelile nayali hamwe na heye. 26 Muhe Yelile naimtawiza
kota hobagama hebu mbaka yamone Kilistu wa Mkulu.
27 Yolongozwa na Muhe Yelile, Simoni nakenjila kuli luga lwa
Ng'handa ya Nguluwi, wahaza wa Yesu wamgala mwana
wa hewo wamditile kota vyoilinguganigwa na malajizo ga
Musa, 28 Simoni nakambochela ayo mwana mmoko mwa
heye kuno yomtogola Nguluwi yolonga,

29 “Lelo Nguluwi Mkulu kudita choulonjile,
mkundize chitumagwa wa hegwe yalute kwa kikala goya.
30 Mina kwa meho gangu ndiwona ulohozi wa hegwe,
31 uwichile woneche na wanhu weng'ha,
32 alu ndo lumuli louwamwesele wanhu wa isi,
na ukulu kwa wanhu wa hegwe Isilaeli.”

33 Mhaza wa Yesu na mayake newekala mlomo mwazi kwa
ulonzi woyaliyolonga Simeoni kuli yula mwana. 34 Simoni
kamtambichiza nakamlonjela Maliya mayake ayu mwana
kahaguligwa na Nguluwi kuwifya na kigala ulohozi, kowalo-
hola wanhu wenji wa Isilaeli. Heye kowa ulajilo wa chinhu
chilemigwa na wanhu. 35 Majesa ga wanhu wenji gozan-
goneka hazelu usungu uwele ukali kota ipanga woihoma
nhumbula ya hegwe.

36 Hali na munhu yumwe yatumigwe mdala itagwa lyake
Ana mhinza wa Fanueli wa nhanzi ya Asheli. Nekekala na
mlume mihela saba kulawa loyaholigwe. 37 Nakekala nay-
ali hela mlume mbaka mihela ajo yawele mng'hangala wa
miyaka makumi nane na gane mihela ajo jeng'ha nekekala

hali Ng'handa ya Nguluwi yokwesela kulya na kulanda nemisi na nechilo, 38 Mihela jijo kalawa kumwando kamtogola Nguluwi na kudamla mbuli za ayo mwana kwa wanhu weng'ha awala wali wobeteza ugombozi wa Yelusalemu.

Kuhiluka Nasaleti

39 Maliya na Yusufu lowaditile geng'ha gowalonjeligwe na mzilo wa Mkulu Nguluwi, wahiluka kaye kwawo Nasaleti wilaya ya Galilaya. 40 Mwana kakula kawa na ludali na luhala lukami, kunoga kwa Nguluwi kwali na heye.

Yesu mung'handa ya Nguluwi

41 Chila mhela wahaza wa Yesu nawazowela kuluta Yelusalemu wone iwe mnvina ya Pasaka. 42 Yesu navyoyali na miyaka kumi na mili weng'ha waluta kuli mnvina vowazowele, 43 Mnvina loimalile nawaluka kuhiluka kaye kwawo, ila msongolo Yesu nakapona Yelusalemu ne wahaza wa heye kuvizela. 44 Nawavizela nayali hamwe na chilundo cha wanhu wawele ngilongoza, wajenda misi yeng'ha, hamba waluka kumpala hali wanhu yoyawazowele. 45 Lowawene hambe wamone nawahiluka Yelusalemu wompala.

46 Zuwa lya kadatu nawamfika kuli luga lwa Ng'handa ya Nguluwi hamwe na walangusa wa malajizo yowahulichiza na kuwauza mbuli. 47 Weng'ha wahuliche ulonzi wa heye wekala mlomo mwazi luhala loyali nalo kwa kwidichila gowali womuuza. 48 Wahaza wake lowamuwene wekala mlomo mwazi. Mayake kamuuza, “Gwa gomwana lekachoni kutuditila ahi? Mhaza wa hegwe na heni twali tukupala kwa isungu.” 49 Heye kawalonjela, “Lekachoni mnzengumala? Hamvizelele nanganigwa ndikale mng'handa ya Mhaza wa heni?” 50 Wahaza wa heye hawavizelele chila choyali yowalonjela.

51 Yesu kahiluka hamwe mbaka aho Nasaleti, kawahulika. Mayake kawika geng'ha gala mnhumbula. 52 Yesu kakula kwa lukuli na kwa luhala na kwakumnojeza Nguluwi na kuwanojeza wanhu kahi.

3

Kudamla kwa Yohani Mbatiza
(Matei 3:1-12; Malichi 1:1-8; Yohana 1:19-28)

1 Yali miyaka ja kumi na jihano ja undewa wa Kaizali Tibeliyo na Pontio Pilato nayali yolongoza honhu ha Yudeya na Helodi nayali yolongoza honhu ha Galilaya na mng'holoze Filipo nayali yolongoza honhu ha Itulea hamwe na honhu ha Tlakoniti, hamba Lusania nayali yolongoza honhu ha Abilene kahi. 2 Anasi na Kayafa wali watambika wakulu. Mihela

ajo lizi lya Nguluwi nalimuyila Yohani mwanage Sakaliya
kuli honhu hagunuche. 3 Yohani nakaluta mweng'ha mla
mbakane na lwanda lwa Yolodani. Kazangulangusa wanhu,
mumgalamchile Nguluwi na kubatizigwa leka Nguluwi ya-
wosele gehile.
4 Vyoyandichigwe mchitabu cha mloli Isaya,
“Lizi lya munhu lyanguchema hagunuche,
‘Mgongomanyileni Mkulu nzila ya heye,
mgolole nzila za heye ya kukola.
5 Hagwile howa hatiligwe,
mla mwinuche mowa muselegwe,
habinuche howa hagoloswe,
nzila zihile zowa zigoloswe.
6 Na weng'ha womona Nguluwi yowalohola wanhu!’ ”

7 Wanhu wenji wali wokuya hala kubatizwa na Yohani na
heye kazanguwalonjela, “Hemwe lulelo lwa izoka, yalikohi
yowadeteleza kota moibilima ng'halazi ya Nguluwi ilihabehi
kuya? 8 Mlajile kwa madito kota mumgalamchila Nguluwi.
Mleche kwaluka sambi kota moibilima ng'halazi ya Nguluwi
kwa kulonga, mhaza wa hetwe Abulahamu. Ndanguwalonje-
lani ng'hatu, Nguluwi kana ludali lwa kugagalula aga maga-
nga gawe wana wa Abulahamu. 9 Iwago liwichigwa goya kuli
mizabi ja igodi. Chila mgodi wohambe ulele mafuza ganojile,
wotemangwa na kutajigwa mchiluli.”

10 Wala wanhu wamemile wamuuza, lelo tudite
choni? 11 Nakawedichila, “Yawele na migwanda mili
yamgawile nayali hela, hihyo nayali na ndiya yadite hiho.”
12 Wakongoza sendi nawo woya kubatizigwa, wamuuza,
“Mlangusa tudite ndaze?” 13 Heye nakawalonjela, “Mleche
konjeza kuhola chila chima chiwichigwe.” 14 Wamizi nawo
wamuuza, “Hetwe natwe tudite choni? Kawedichila, mleche
kuhola chinhu cha munhu kwa ludali kahi ne kumtagusa
munhu kwa udesi, chikukwileni chila cho mpegwa.”

15 Weng'ha wali wobeteza chinhu chimwenga, waluka ki-
uza mnhumbula za hewo zilingumlapa Yohani. Wazangu-
vizela heye ndo Kilistu Mlohozi yahaguligwe na Nguluwi.
16 Baho Yohani kawalonjela weng'ha, “Heni ndanguwabatiza
kwa mazi, ila kanguya myangu nayali na ludali kusinda heni.
Sijeza kudohola ng'weso za makwamba ga heye. Heye kowa
yobatiza kwa Muhe Yelile na kwa chiluli. 17 Heye kana luhelo
lwa kuyugulila nyhadikwa, yalunde uhemba kuli ng'hano, na
mibadu kojisoma kwa chiluli hambe chizime.”

18 Hamwe na luzi lwinji, Yohani nakawahimiliza wanhu
yowadamlila Mbuli Inojile. 19 Ila Yohani nakamdeuza mn-
dewa Helodi, kamuwala, nakamhola Helodiya mdala wa

mng'holoze na kumdita mdala wa heye, hamba nakadita
ganji menji gehile. 20 Kahi Helodi nakadita chinhu chinji
chihile kwa kumuhindila Yohani mchinweng'ho.

Yesu kangubatizigwa
(Matei 3:13-17; Malichi 1:9-11)

21 Wanhu weng'ha lowabatizigwe, Yesu naye nakaba-
tizigwa. Hoyali yomlanda Nguluwi, ulanga naugubuligwa,
22 Muhe Yelile imlagalila kota ng'hunda na lihulikwa lizi
kulawa kilanga ilonga, “Hegwe ndo mwanangu ndikuganile,
nojezwa na hegwe.”

Lukolo lwa Yesu
(Matei 1:1-17)

23 Yesu loyaluche kukola mijito, nayali na miyaka makumi
gadatu, wanhu wali wochijesa heye mwana wa Yusufu
mwanage Heli. 24 Heli nayali mwanage Matati na Matati
nayali mwanage Lawi na Lawi nayali mwanage Meleki na
Meleki nayali mwanage Yanai na Yanai nayali mwanage
Yusufu, 25 Yusufu nayali mwanage Matasia na Matasia nay-
ali mwanage Amosi na Amosi nayali mwanage Nahumu
na Nahumu nayali mwanage Hesili na Hesili nayali mwan-
age Nagai, 26 Nagai nayali mwanage Maati na Maati nayali
mwanage Matasia na Matasia nayali mwanage Shemeni na
Shemeni nayali mwanage Yoseki na Yoseki nayali mwanage
Yuda, 27 Yuda nayali mwanage Yoanani na Yohanini nayali
mwanage Lisa na Lisa nayali mwanage Selubabeli nayali
mwanage Shatieli na Sheatieli nayali mwanage Neli, 28 Neli
nayali mwanage Meliki na Meliki nayali mwanage Adi nayali
mwanage Kosamu na Kosamu nayali mwanage Elimadamu
na Elimadamu nayali mwange Eli, 29 Eli yula nayali mwanage
Yoshuwa na Yoshuwa nayali mwanage Elieseli na Elieseli
nayali mwanage Yolimu na Yolimuyali mwanage Matati na
Matati nayali mwanage Lawi, 30 na Lawi nayali mwanage
Simeoni na Simeoni nayali mwanage Yudasi na Yudasi nay-
ali mwanage Yusufu na Yusufu nayali mwanage Yonamu
na Yonamu nayali mwanage Eliakimu, 31 na Eliakimu nay-
ali mwanage Melea na Melea nayali mwanage Mena, na
Mena nayali mwanage matata na Matata nayali mwanage
Natani na Natani nayali mwanage Daudi, 32 na Daudi nay-
ali mwanage Jese na Jese nayali mwanage Obedi na Obedi
nayali mwanage Boasi na Boasi nayali mwanage Salimoni
na Salimoni nayali mwanage Nashoni, 33 na Nashoni nayali
mwanage Aminadabu, na Aminadabu nayali mwanage Alini
na Alini nayali mwanage Hesiloni na Hesiloni nayali mwan-
age Pelesi na Pelesi nayali mwanage Yudasi, 34 Na Yudasi
nayali mwanage Yakubu na Yakubu nayali mwanage Isaka

na Isaka nayali mwanage Abulahamu, na Abulahamu nayali mwanage Tela na Tela nayali mwanage Naholi, 35 Na Naholi nayali mwanage Selugi, na Selugi nayali mwanage Leu na Leu nayali mwanage Pelagi na Pelegi nayali mwanage Ebeli na Ebeli nayali mwanage Sala, 36 na Sala nayali mwanage Kainamu, na Kainamu nayali mwanage Afakisadi na Afakisadi nayali mwanage Shemu na Shemu nayali mwanage Nuhu na Noa nayali mwanage Lameki, 37 Na Lameki nayali mwanage Metusela na Metusela nayali mwanage Henoki na Henoki nayali mwanage Yaledi na Yaledi nayali mwanage Mahalaleli na Mahalaleli nayali mwanage Kainamu. 38 Na Kainamu nayali mwanage Enoshi na Enoshi nayali mwanage Seti na Seti nayali mwanage Adamu na Adamu nayali mwana wa Nguluwi.

4

Kujezigwa kwa Yesu
(Matei 4:1-11; Malichi 1:12-13)

1 Yesu kalawa mlwanda lwa Yolodani yamemile Muhe Yelile, na Muhe ayo kamlongoza mbaka kugunuche. 2 Ako nakajezigwa na Limazoga mazuwa makumi gane. Mazuwa ago geng'ha hadile chinhu choneche chila, na logamalile mazuwa ago, kaihulika nzala 3 Limazoga limlonjela, “Wone uwele Mwanage Nguluwi, lilonjele iganga lino ligaluke kuwa ibumunda.” 4 Yesu nakamwidichila, “Yandichigwa, ‘Munhu howa mkomu kwa ibumunda hela.’ ”

5 Hamba Limazoga limhola mbaka kuchanya ng'hatu na kamlajila undewa weng'ha uli muisi. 6 Nabaho Limazoga limlonjela Yesu, “Ndokupa undewa na ludali lwa vinhu vyeng'ha vino, kwa vila vinhu vyeng'ha vya heni, na ndoweza kumha yeng'ha yula yondanda. 7 Avi vyeng'ha vyowa vya hegwe, wone ufugamile heni.”

8 Yesu nakamwidichila, “Yandichigwa, ‘Umfugamile Mkulu, Nguluwi wa hegwe na umditile heye yaliyeka.’ ”

9 Na baho Limazoga limhola Yesu mbaka Yelusalemu limkwiniza kuli ludandalo lwa Ng'handa ya Nguluwi, limlonjela, “Kota uwele Mwana wa Nguluwi wilagaze kulawa hano mbaka hasi. 10 Kwa vila yandichigwa, ‘Nguluwi kowalajiza wahilisi wa kilanga wa heye wakwamilile.’ 11 Na, ‘Hewo wokuhola mmoko mwawo, leka uleche kikwang'hwala magulu ga hegwe mmiganga.’ ” 12 Hamba Yesu nakamwidichila, “Yandichigwa, ‘Uleche kumjeza Mkulu Nguluwi wa hegwe.’ ”

13 Limazoga vyolisindile kumjeza chila nzila, hamba kamleka mbaka mhela ukundigwe.

Yesu kangwaluka mijito ga heye ako Galilaya
(Matei 4:12-17; Malichi 1:14-15)

14 Nabaho Yesu kahiluka Galilaya yawele yamemile
mong'ho wa Muhe Yelile, mbuli za heye zenela Galilaya
na kuli isi zeng'ha zilihabehi. 15 Na heye kazanguwalangusa
wanhu mli ng'handa za kusalila, na kekala yotogoligwa na
weng'ha.

Yesu kangulemigwa ako Nasaleti
(Matei 13:53-58; Malichi 6:1-6)

16 Baho Yesu nakaluta Nasaleti, honhu hoyakulile, kuli
Zuwa lya Kwesela, kenjila mli ng'handa ya kusalila kota chili
chihendo cha heye. Kema leka yasome Maandiko Matakatifu
kwa lizi. 17 Kabochela chitabu cha mloli wa Nguluwi wa
Nguluwi Isaya. Kagubula na kusoma honhu handichigwe
hino!
18 "Muhe wa Mkulu, kahachanya ha heni,
kwa vila kanyhagula heni
ndiwegalile wazunwa Mbuli Inojile,
kanhuma ndiwadamlile wawele mchinweng'ho
wodoholigwa,
wala wohambe walole wozangulola,
na kuwalohola walinguleligwa,
19 na kudamla mhela ufika wa Mkulu kuwalohola wanhu wa
heye."

20 Na baho kachigubika chila chitabu, kampa chitumagwa,
kekalisa hasi. Wanhu weng'ha wekalile mli ng'handa ya
kusalila wamnogolela meho. 21 Na heye kaluka kuwalonjela,
"Maandiko Matakatifu, lehano genela mli makutu genu."
22 Weng'ha wakwejigwa na heye, wekala wabubuwale na
mbuli zinojile zoyaliyolonga, nawauza "Ambi! Ayu hawele
mwana wa Yusufu?"

23 Na heye nakawalonjela, "Ndivizela mondonjela ulonzi
awu, 'Mganga, wilohole uliyeka.' Geng'ha gotuhuliche kudita
Kapanaumu, gadite hano haluga hako." 24 Kalutilila ngu-
longa, "Ndangulonga ndikomya, Mloli hotogoligwa hakaye
hake. 25 Ila mhulichize, ndangukomya kwali na wadala wenji
walekwa kuli isi ya Isilaeli mihela ja Eliya. Mihela awo, nho-
nya haitowile mhela wa miyaka jidatu na nusu, ahyo kwali na
nzala ng'hulu kuli isi yeng'ha. 26 Ahyo, Eliya hatumigwe kwa
mgane yoneche Isilaeli ila kwa mdala mlekwa wa Salefati
kuli isi ya Sidoni. 27 Kahi mhela wa Mloli Elisha kwali na
wanhu wenji wawele na uswema kuli isi ya Isilaeli, haduhu
munhu yoneche yaloholigwe, ila Naamani yuye mwenyeng-
haye wa isi ya Siliya."

28 Wanhu weng'ha nawekale mli ng'handa ya kusalila
lowahuliche ago, wazudila lukami. 29 Wema, wamlavya Yesu
hanze ya haluga hawo, na kumigala hachanya mchidunda
wogana wamtoze hasi. 30 Ila Yesu kakola bahala hagati ya
howali, kaluta kaye.

Munhu yawele na chijeni chihile
(Malichi 1:21-28)

31 Na baho Yesu kadulika mbaka Kapanaumu, wilaya ya
Galilaya, Zuwa lya Kwesela kekala yowalangusa wanhu.
32 Wabubuwala kwa ulanguso wa heye, kwa vila nayali
yolangusa kota nayali na ludali. 33 Mla mli ng'handa
ya kusalila mwali na munhu nayali na chijeni chihile
kazanguyowa. 34 “Kuna choni na hetwe, hegwe Yesu
wa Nasaleti? Nakuya kutudumya? Tuvizela hegwe kwa
whaani, hegwe kwa msenga Yelile yatumigwe na Nguluwi!”
35 Yesu kachideuza acho chijeni yolonga, “Nyamalile! Ulawe
kuli munhu ayu! Chila chijeni lochimgwisile hanyi yula
munhu chilawa chileka kumdita ne chinhu.” 36 Wanhu
weng'ha wekala wabubuwale, wazangilonjela “Aku ku-
langusa kwachi? Munhu yuno kana mong'ho na ludali
lwa kuving'hanuchila vijeni vihile, navyo vyangumhulika.”
37 Ahyo mbuli za Yesu zenela chila honhu muli isi ila.

Yesu kanguwosa utamwa wanhu wenji
(Matei 8:14-17; Malichi 1:29-34)

38 Yesu kalawa mla mli ng'handa ya kusalila, kaluta kaye
kwa Simoni, mamo yumwe, mkweye Simoni nayali yotamika
lukami, nawamlanda Yesu yamuse utamwa. 39 Yesu koya na
kema behi na mdala yula kaudeuza ula utamwa, utamwa
umleka na baho mdala yula kenuka na kwaluka kuwawichila
chilyo.

40 Isanya lolyali lizinga, weng'ha wawele na watamwa
wawo nawawegala kwa heye, na heye kawawichila moko
gake mchanya chila yumwe na kawosela matamwa weng'ha.
41 Vijeni viwalawa wanhu wenji, wazanguyowa wolonga,
“Hegwe ndo Mwana wa Nguluwi!” Ila Yesu kawadeuza,
kawalemeza kulonga, nawavizela kota heye nayali Kilistu
Mlohozi.

Yesu kangudamla ako Yudeya
(Malichi 1:35-39)

42 Mitondo kung'hali lufuku, Yesu nakoka kaluta honhu ha
uyeng'ha kulihela wanhu. Wanhu wazangumpala, na lowa-
muwene, wamlemeza yaleche kuka. 43 Ila heye nakawalon-
jela, “Nganigwa kudamla Mbuli Inojile ya Undewa wa Ngu-
luwi kuli miji jiyage kahi, kwa vila achi ndo Nguluwi choyan-
humile kudita.” 44 Ahyo kalutilila kuwadamlila wanhu kuli
ng'handa za kusalila za isi ya Yudeya.

5

Yesu kanguwachema walanguswa walongole
(Matei 4:18-22; Malichi 1:16-20)

1 Zuwa limwe, Yesu yaliyemile hafungo mwa ilamba lya
Genesaleti, wanhu wenji wali wamzungulute wochibana,
wohulichiza mbuli ya Nguluwi. 2 Kajona mitumbwi mili
hafungo mli ilamba, hewo walowa somba wali wochile,
wohovuga utandawala wawo. 3 Yesu kenjila mli itumbwi
limwe lya Simoni, nakamlonjela yauhejeze hatali chidogo
kulawa hafungo mwa ilamba mbaka mmazi. Na baho kekala
mumo mli itumbwi na kulangusa lung'hongola lwa wanhu.

4 Loyasindile kulangusa, nakamlonjela Simoni, Iigale
itumbwi mbaka hagati kuli mazi menji na baho mkatoze
utandawala wa hemwe mlowe somba. 5 Simoni
nakamwidichila, “Mkulu tujeza kuvula somba hamihe
yeng'ha hatupatile ne chinhu ila kwa vila hegwe kulonga
ndotoza utandawala.” 6 Lowaditile ahyo wavula somba
nyiji, mbaka utandawala wa hewo na waluka kudaduka.
7 Wawachema wayao wali mli itumbwi liyage woye
wawatanze. Woya wamemeza somba mitumbwi jeng'ha
mili na behi jahazibile.

8 Simoni Petili loyawene gala, kafugama hoyali Yesu ka-
longa, “Mkulu uche habehi na heni! Heni nda munhu ndili
na gehile!” 9 Simoni na wayage weng'ha wabubuwala kwa
vila vyowalowile somba nyinji vila. 10 Hihyo Yakubu na
Yohani, wanage Sebedayo, wala wali walowa hamwe na Si-
moni. Yesu nakamlonjela Simoni, “Uleche kudumba, kulawa
sambi kozanguwa mlowa wanhu.” 11 Ahyo, lowajigale jila
mitumbwi hafungo mwa ilamba waleka geng'ha kumuwinza
Yesu.

Yesu kangumusila munhu uswema
(Matei 8:1-4; Malichi 1:40-45)

12 Yali hino, Yesu loyali kuli miji jimwenga ja ako, munhu
yumwe nayali na uswema lukuli lweng'a kamona. Leka,

munhu ayo kagwa chifunama kamlanda Yesu, “Mkulu wone ulingugana kombusila utamwa wondilingugula!”*

13 Yesu nakagolola moko, kamdoliza na kulonga, “Ndangugana wezuligwe!” Bahala ula uswema umlawa. 14 Yesu nakamlonjela, “Uleche kumlonjela ne munhu. Ila ulute wikelajile kwa mtambika mkulu, ulavye nhambiko kwa kwezigwa kwa hegwe kota vyoyalajize Musa, Ahyo wanhu weng'ha walavye ulolezi kota hegwe kuwa mkomu.”

15 Ila Mbuli za Yesu zenela chila honhu, na wanhu wenji na woya kumhulichiza na kuwosela matamwa gawo. 16 Ila heye nakaluta nayali yeng'ha honhu hali haduhu wanhu, na kulanda.

Yesu kangumusa utamwa munhu yaziliche lukuli (Matei 9:1-8; Malichi 2:1-12)

17 Zuwa limwe Yesu nayali yolangusa. Mafalisayo na walangusa wa Malajizo ga Musa, kulawa chila chijiji cha Galilaya na Yudeya na Yelusalemu, wali wekalise baho. Ludali lwa Mkulu lwali hamwe na heye kwa kuwalohola watamwa. 18 Wanhu wamwe na woya, wampapile munhu yaziliche kumwe, wojeza kumwinjiza mng'handa wamuwiche kumwando kwa Yesu. 19 Ila nawalemwela kwinjila mng'handa kwa vila wanhu wenji wali wekale. Ahyo wamkwinhiza ayo yaziliche kuchinduwiko, nawatubula kuchinduwiko, wamdulisa ayo yaziliche mchinhanda cha heye, wamuwika hagati hali lung'hongola lwa wanhu hali Yesu. 20 Yesu voyawene vyowawele na makundo, nakamlonjela ayo munhu yaziliche, “Goloko kusilwa gehile ga hegwe.”

21 Walangusa wa malajizo ga Musa na Mafalisayo wazangiuza, “Hino ayu yalihi nayali yokovula? Haduhuli munhu yolohola gehile ila Nguluwi nayali yeng'ha!”

22 Yesu nakavizela majesa ga hewo, kawauza, “Lekachoni mwangijesa mnhumbula za hemwe? 23 Lilikohi liwele ubewe ng'hatu. Kulonga, ‘Kusilwa gehile ga hegwe,’ Ama kulonga, ‘Wime ujende?’ 24 Ila ndangugana mvizele kota, Mwana wa Munhu kana ludali lwa kuwosela wanhu gehile ga hewo, mno muisi yeng'ha.” Baho nakamlonjela yula yaziliche, “Winuche uhole chinhanda cha hegwe, ulute kaye!”

25 Baho yula munhu yoyekale yaziliche kenuka kumwando kwa hewo, kedwika chinhanda cha heye na kaluta kaye, kuno yomtogola Nguluwi. 26 Wanhu weng'ha nawabubuwala ng'hatu! Na kudumba na kumtogola Nguluwi kuno wolonga, “Tuvyona vinduzanduza lehano.”

---

* **5:12** Uswema wali utamwa umditile munhu aleche kumtambichila Nguluwi kwavila nakoneka mwavu kuli meho ga Nguluwi.

Yesu kangumchema Lawi
(Matei 9:9-13; Malichi 2:13-17)

27 Hamba, Yesu kalawa kunze, kamona mkongoza kodi
yumwe nayali nguchemigwa Lawi, yekalise mchituka cha
kodi. Yesu nakamlonjela, "Umbinze!" 28 Na baho kenuka,
kaleka chila chinhu, kamuwinza. 29 Na baho Lawi kamditila
Yesu mnvina ng'hulu kaye hake. Na chilundo cha wakongoza
kodi na wanhu wanji na wekala hamwe na hewo. 30 Ila Mafal-
isayo na walangusa wa malajizo ga Musa wamwe, wazan-
gulonga wowalonjela wala walanguswa wa Yesu, walonga,
"Lekachoni muwele ngulya na kunwa na wakongoza kodi
na wadita gehile?" 31 Yesu nakawedichila, "Wanhu wawele
wakomu hawalingumlapa mteleka mikwandi, ila wawele
watamwa. 32 Suyile kuwachema wanhu wala wanojile, ila
wala wawele na gehile wamgalamchile Nguluwi."

Mbuli ya kwesela kulya
(Matei 9:14-17; Malichi 2:18-22)

33 Wanhu wanji wamlonjela Yesu, "Walanguswa wa Yohani
Mbatiza wali wokwesela kulya na kulanda, na wa Mafal-
isayo waditaga hiho, ila walanguswa wahegwe wangulya na
kunwa." 34 Yesu nakawedichila, "Lelo wala walalikwe kuli
mnvina ya kuhesa waganigwa kwesela kulya na mkasano
nayali na mnvina nayali hamwe na hewo? Hebu! 35 Ila mhela
wokuya hoyokusigwa mkasano nayali na mnvina hali hewo,
baho wokwesela kulya."

36 Yesu nakawalonjela nhelo ayi, "Haduhu munhu yalin-
gukanha chibende chinyale na kuhoneleza kuli nguwo ya
katali. Wone yadite ahyo, koiwifya ila nguwo inyale, chila
chilingulawa kuli nguwo inyale hachiwana na nguwo ya
katali. 37 Kahi kuduhu munhu yowika divai ya lehano kuli
chizombe cha igozi cha katali. Kwa vila wone yadite hino,
divai ya lehano yozatula jila mihako, divai yobohoka na
mihako jotulika. 38 Divai ya lehano yowichigwa mli vizombe
vya igozi vinyale. 39 Kuduhu munhu yalingunwa divai ya
katali, na baho yogana kunwa divai ya lehano. Kwa vila
kolonga 'Divai ya katali inona lukami.' "

6

Mbuli ya Zuwa lya Kwesela
(Matei 12:1-8; Malichi 2:23-28)

1 Zuwa limwe lya kwesela, Yesu na walanguswa wa heye
nayali yokola mli migunda ja uhemba. Walanguswa wa
heye wazangubena mibeleje ja uhemba, wazangupugusa ny-
hule na moko, wolya. 2 Mafalisayo wamwenga nawawauza,
"Lekachoni mwangudita mbuli hambe ikundigwe kudita

Zuwa lya Kwesela?" 3 Yesu nakawedichila kawalonjela,
"Hamsomile vyonayaditile Daudi na wayage lowali na nzala?
4 Heye nakenjila ng'handa ya Nguluwi, nakahola mibumunda jilavigwe kwa Nguluwi kalya na kuwapa wayage.
Malajizo hambe gakundize wanhu wanji kulya mibumunda
ajo, ila wakulu wa watambika yeng'ha." 5 Ahyo Yesu
kuwalonjela, "Mwana wa Munhu ndo Mkulu wa Zuwa lya
Kwesela."

Munhu yawele na moko uziliche.
(Matei 12:9-14; Malichi 3:1-6)

6 Zuwa linji lya Zuwa lya Kwesela, Yesu nakenjila
mng'handa ya kusalila, kuwalangusa mla mng'handa
mwali na munhu yumwe nayali na moko wakudilo uziliche.
7 Walangusa wa malajizo ga Musa na Mafalisayo wamwenga
nawekala wopala chinhu cha kumlonjeleza Yesu. Ahyo
wazangubeteza walole komlohola munhu kuli Zuwa lya
Kwesela. 8 Ila Yesu nakavizela gowalingijesa, nakamlonjela
yula nayali na moko uziliche, "Winuche uye wime hano."
Yula munhu kaluta kema hagati. 9 Baho Yesu nakamlonjela.
"Ndangukuuzani hemwe, kuli Malajizo ga hetwe ikundigwa
hemwe kudita choni kuli Zuwa lya Kwesela? Kudita ganojile
ama kudita gehile? Kulohola ukomu wa munhu ama
kwajiliza?" 10 Kawalola wanhu weng'ha wowekalile hala, na
baho nakamlonjela yula yaziliche moko, "Ugolole moko wa
hegwe." Na heye kadita hiho na moko wa heye uwa mkomu
kahi. 11 Ila hewo wazanguzudila ng'hatu wazangilonjela
wawo chinhu chachi chihile chowomditila Yesu.

Yesu kanguwahagula walanguswa kumi na weli
(Matei 10:1-4; Malichi 3:13-19)

12 Zuwa limwe Yesu nakaluta kuchidunda kulanda, yal-
imeho kuko hamihe yeng'ha yomlanda Nguluwi. 13 Mitondo
lokuchele kawachema wala walanguswa wa heye, kawahag-
ula kumi na weli kulawa mumula mli hewo na kuwachema
watumigwa. 14 Awo ndo Simoni yula Yesu yampele itagwa
lya Petili na Andeleya mng'holoze na Yakubu na Yohani na
Filipo na Batolomeo na 15 Matei na Tomasi na Yakubu mwana
wa Alufayo na Simoni yalinguchemigwa mtowanila isi ya
Isilaeli na 16 Yudasi mwana wa Yakubu na Yudasi Isikalioti
yula hamba yamhinduche Yesu.

Yesu kangulangusa na kuwosela wanhu Utamwa
(Matei 4:23-25)

17 Yesu loyeduliche hamwe na walanguswa wa heye
mchidunda, Yesu nakema honhu hawele na ibindi hamwe
na chilundo cha walanguswa wa heye na lung'hongola
lwa wanhu walawile nzingo zeng'ha kulawa Yudeya

na Yelusalemu na kulawa kumwhani ya Tilo na Sidoni.
18 Weng'ha nawoya kumhulichiza Yesu na waloholigwa
matamwa gawo. Vivila wanhu waliwogazigwa na chijeni
chihile na woya na kuloholigwa. 19 Wanhu weng'ha
nawagana kumdoliza Yesu, nawona mong'ho wali ulawa
mgati mwa heye na weng'ha waloholigwa.

Kubweda na nongwa
(Matei 5:1-12)

20 Yesu kawalola walanguswa wa heye, kalonga,
“Mbweda hemwe wazunwa,
kwa vila Undewa wa Nguluwi wa hemwe.
21 Mbweda hemwe mli na nzala sambi,
kwa vila hamba mogutizwa.
Mbweda hemwe muwele kulila sambi,
kwa vila moza sechelela.
22 Mbweda hemwe wanhu wokwihilani,
wokubagulani na kuwaliga,
na kuwalonga hemwe mwiha kwa mbuli ya Mwana wa
Munhu.
23 Msangalale na kuvina ago hogolawila,
kwa vila chonolo chomuwichilwe kilanga chikulu.
Kwa vila wasekulu wa hemwe na wawaditila waloli wa Ngu-
luwi hiho.
24 Ila mane mwemwe hemwe muwele na lufufu,
mina mhela wa hemwe wa kusechelela umala.
25 Mane mwemwe hemwe muwelengiguta sambi,
mina hamba mohulika nzala!
Mochona hemwe muwelenguseka sambi,
mina hamba mozangulila!
26 Mogaya ng'hatu kota wanhu weng'ha, wone wanhu
wawatogole,
mina wasekulu wawo nawawaditila hiho waloli wa udesi.

Kuwagana wakwihilwe
(Matei 5:38-48; 7:12a)

27 “Ila ndangukulonjelani hemwe muwelengunyhulichiza,
muwagane wang'honyo wa hemwe, muwadile ganojile wak-
wihileni. 28 Muwatambichize wala wawelenguwapanji-
lani, muwalandile kwa Nguluwi wawele nguwaditila gehile.
29 Munhu wone yakutowe izeze limwe mgalamlile na lya
keli. Munhu wone yakusukule ikoti mlechele yahole na
igwanda lyako. 30 Chila munhu yokulanda chinhu umhe, na
munhu wone yakusukule chinhu cha hegwe uleche kumlon-
jela yakuhilulile. 31 Waditileni wanhu kota vila vyomlingu-
gana wanhu wawaditileni hemwe.

32 “Na wone mzenguwagana wala walinguwagana hemwe
yeng'ha, mopegwa choni? Haduhu. Kwa vila na wehile nawo

wanguwagana wala walinguwagana hewo. 33 Kahi wone
mzenguwaditila ganojile wala wali nguwaditila hemwe
ganojile mopegwa choni? Wehile nawo waditaga hiho.
34 Na wone muwaziche wala mlingona wokuhilusilani lelo
mopegwa choni? Wehile nawo wawazikaga wali na gehile
wayawo wogana wahilusilwe hihila. 35 Hebu, ila hemwe
muwagane wang'honyo wa hemwe, na muwaditile gano-
jile, muwaziche mleka kugana kuhilusilwa na baho chila
chompegwa chowa chikulu mowa wana wa Nguluwi mkulu
nayali kuchanya ng'hatu. Kwa vila heye kana isungu na wala
wohambe wamtogole na wanhu wehile. 36 Muwe na isungu
kota Nguluwi wa hemwe vyoyawele na isungu.

Kuwatagusa wamwenga
(Matei 7:1-5)

37 "Mleche kuwatagusa wanhu wanji, namwe hamta-
gusigwa na Nguluwi, mleche kuwatagusa kwa wihe wanhu
namwe hatagusigwa kwa wihe. Muwalechele wanji kwa
gowaditile namwe molechelwa. 38 Muwape wanji gowawele
ngugana, hemwe namwe mopegwa. Mobochela chip-
imo chinojile chimemile, chobamandizwa na kusunyun-
yiza sunyunyiza mbaka kubohoka. Kwa vila chipimilo
chichila chomulinguwapimila wanji na heye Nguluwi kopim-
ila chichila."

39 Na baho Yesu kawalonjela nhelo imwe, wone muhnu
yohambe yalole komlongoza miyage hambe yalole? Weng'ha
weli wokwinjila mli ikulubila. 40 Mlanguswa hambe yam-
sinde mlangusa, ila yalingulanguswa wone yasinde, kan-
guwa kota mlangusa wa heye.

41 "Ila kochona ndaze chibanzi chiwele miziho lya
mng'holozo, ila uleka kuchona ching'hanzi chiwele miziho
lya hegwe. 42 Koweza ndaze kumlonjela mng'holozo,
'Mng'holozangu, Bete ndikuse chibanzi chiwele miziho
lyako,' Na kuno hambe uchone ching'hanzi chiwele miziho
lya hegwe? Kwa mdesi hegwe! Tandi use chibanzi chiwele
miziho lyako aho koweza kulavya ching'hanzi chiwele
miziho lya mng'holozo.

Igodi lyanguzeleka kwa mafuza gake
(Matei 7:16-20; 12:33-35)

43 "Igodi linojile halilelaga mafuza gehile, na hiho igodi
lihile halilelaga mafuza ganojile. 44 Chila igodi lyozeleka kwa
mafuza gake. Yangoneka wanhu hawabawaga masada kuli
migodi jili na miwa, kahi hawabawaga ububu kulawa kuli
mikwangwasale. 45 Munhu yanojile kangulavya ganojile,

gawichigwe mnhumbula mwa heye, na munhu yehile kangulavya gehile kulawa mnhumbula ya heye, kwa vila munhu kalongaga kulawa gala gamemile mnhumbula ya heye.

Wazengaga weli
(Matei 7:24-27)

46 “Lekachoni mwangunyhema, ‘Mkulu, Mkulu’ Na kuno
hambe mdite gondilonga? 47 Munhu yoneche yokuya kwa
heni na kunyhulichiza na kugadita. 48 Ayo kewhana na
munhu yazenjile ng'handa, yula yabawile msisi wa heye
mchanya hali italawe na kuzenga ng'handa ya heye baho,
nhonya ng'hulu na itowa mazi menji na gamema, lukolola
lwa mazi luitowa ila ng'handa, ilemwela kutigasika, leka-
choni, naizenjigwa goya yimile. 49 Ila munhu yoneche
yawelenguhulika aga gondilonga ila hambe yadite chinhu,
ayo kewhana na munhu yazenjile ng'handa hali sangalaza,
habawile msisi. Lulawa lwanda lumemile, lutowa ng'handa
ila, igwa luu! Itugunika yeng'ha.”

7

Yesu kangumusila utamwa chitumagwa yumwe wa jemedali mloma
(Matei 8:5-13)

1 Yesu loyalonjile gala goyaganile wanhu wahulichize,
nakaluta Kapanaumu. 2 Ako kwali na mkulu wa wamizi
mloma, nayali na chitumagwa yomgana lukami. Yula chi-
tumagwa wa heye yaliyotamika behi ya kubagama. 3 Yula
mkulu wa wamizi wa Loma loyahuliche mbuli za Yesu
kawalonjela wakulu wamwe wayahudi wakamlonjele yoye
yamusile utamwa yula mpogozi. 4 Lowafichile kwa Yesu,
wamdedeza ng'hatu, wolonga, “Munhu ayu imgana yadi-
tilwe mbuli ayo. 5 Mina heye yuye kanguwagana wanhu wa
hetwe na isi ya hetwe, na ndo yatuzenjele ila ng'handa ya
kusalila.” 6 Yesu nakaluta hamwe na hewo. Hoyali behi
kwinjila kaye ha yula mkulu wa wamizi Mloma, kawalajiza
wala weganaga wakamlonjele Yesu, “Mkulu siganigwe win-
jile mng'handa ya heni. 7 Ndo mina siwene ndanguganigwa
mbuye kouli hegwe, ila ulonje ulonzi hela, chitumagwa wa
heni kowa mkomu. 8 Mina, na heni nani, nda munhu
mbichigwa hali ludali lwa wanji, ndanawo wamizi hasi ha
heni. Ndangumlonjela yumwe, ‘Ulute!’ Na heye kanguluta,
na yunji, ‘Uye!’ Na heye kanguya, na chitumagwa wa heni,
‘Udite chinhu chino,’ Na heye kangudita.”

9 Yesu loyahuliche ago, nakabubuwala, kamtogola yula
mkulu. Hamba kawagalamchila wala wali womuwinza,
kalonga, “Ndanguwalonjelani, sinamona munhu yawele na

makundo kota aga, mli isi yeng'ha ya Isilaeli." 10 Wala wanhu
lowafichile kaye wamfika yula chitumagwa yotamika yawele
mkomu.

Yesu kangumzilipula mwana wa mamo yumwe

11 Hamba Yesu nakaluta honhu hamwe hawele
nguchemigwa Naini, na wala walanguswa na wanhu
wanji, newelongoza. 12 Hoyali behi na lwizi lukulu lwa
kwinjila hali honhu, walawila wanhu wawele wamholile
msongolo yumwe yajile, mwana yaganigwe na mamo
yumwe yalechelelwe. Wanhu wenji wahala wali hamwe
na ayo mamo. 13 Mkulu loyamuwene ayo kamonela isungu,
nakamlonjela, "Uleche kulila." 14 Hamba kazakuchidoliza
chinhanda chili na munhu yabagame, wala wali wamholile
wema. Hamba kalonga, "Msongolo! Ndangukulonjela,
winuche!" 15 Yula yajile kenuka, kekalisa, kaluka kudamla.
Hamba Yesu kamhola kamgala kuli maiwake. 16 Wanhu
weng'ha wazangudumba, wazangumtogola Nguluwi
wolonga, "Mloli mkulu wa Nguluwi kalawila hotuli. Nguluwi
koya kuwalohola wanhu wa heye." 17 Mbuli azo zenela
Yudeya kweng'ha na isi ya habehi.

Wahilisi watumigwa na Yohani Mbatiza
(Matei 11:2-19)

18 Wala walanguswa wa Yohani wamlonjela mbuli zeng'ha
zilonjigwe zilingumlapa Yesu. Heye Yohani nakawachema
weli mwa wala walanguswa wa heye kawalonjela, 19 walute
kwa Mkulu wamuuze, "Hegwe ndo yula yalinguya, ama tum-
bete munhu yunji?" 20 Wala weli yawalanguse lowafichile
hali Yesu wamlonjela, "Yohani Mbatiza katulonjela tuye kwa
hegwe tukuuze, 'Hegwe ndo yula nayali nguya, ama tum-
beteze munhu yunji?' "

21 Mhela awo, Yesu yaliyowosela matamwa wanhu wenji
walingugazigwa na matamwa, wali na vijeni vihile, na
wanhu wenji wohambe walole wazangulola. 22 Yolawa
Yesu kawalonjela, "Mlute mkamlonjele Yohani gala gom-
gahuliche na kugona, wali wohambe walole wangulola,
wali na magulu gaziliche wangujenda. Wali na uswema
wangwela, wohambe wahuliche wanguhulika, wafile katali
wanguzilipuka, wazunwa wangudamlilwa Mbuli Inojile.
23 Kabweda yula munhu yohambe yandeme heni na gala
gondilingudita!"

24 Aho watumigwa na Yohani lowochile, Yesu kaluka
kuwalonjela wanhu wenji wamemile, gala gomlapa Yohani,
"Lomlutile kumlola Yohani kugunuche, na mijesa yawele
munhu wachi? Hambi na mijesa kowa kota isoli litigaswa
na mbeho? 25 Lelo namluta kulola munhu nayali ndaze?

Namluta kumlola munhu yavalile goya? Hebu! Wanhu
wawele nguvala goya na wali na ukomu unojile wangikala
mli ng'handa za wandewa! 26 Lelo mndonjele hambi nam-
luta kumlola munhu wachi? Namluta kumlola mloli wa
Nguluwi? Ena! Ndanguwalonjelani hemwe, ila nammona
mng'hangala kusinda Mloli wa Nguluwi. 27 Nguluwi kan-
gulonga, ayu Yohani ndo yawele ngulonjigwa mli Maandiko
Matakatifu, 'Ulole heni ndangumigala msenga yakugololele
nzila ya hegwe.' 28 Yesu kasinda kwa kulonga, ndangukulonjelani, wanhu weng'ha haduhu yawele mkulu ng'hatu
kusinda Yohani Mbatiza. Ahyo, yula nayali mdodo ng'hatu
kuli Undewa wa Nguluwi, ndo mkulu kusinda heye."

29 Wanhu weng'ha, na wakongoza kodi lowahuliche ago,
nawatogola kunoga kwa Nguluwi ahyo nawakunda kuba-
tizigwa na Yohani. 30 Ila Mafalisayo na wala wavizelele goya
Malajizo ga Musa, nawalema kumhulichiza Nguluwi, kwa
vila nawalema kubatizigwa na Yohani.

31 Yesu nakalonga, "Ulelo awu ndiuwhanize na chinhu
chachi? Ndo wanhu wali ndaze? 32 Kota wasongolo wawele
wekalise kuli soko wochichema na kilonjela, 'Tuwatowelani
mluli ila hamvinile! Twimba nzimbo za chililo, ila hamlilile.'
33 Yohani Mbatiza nakoya kazanguwoha na hanwele ujimbi,
hemwe mlonga, 'Kana chijeni!' 34 Heye mwana wa munhu
koya, kazangulya na kunwa, hemwe mlonga, 'Mloleni, mlya
chila chinhu ayu mgalaji, kangigana na wakongoza kodi, na
wehile.' 35 Ila luhala lwa Nguluwi loneka lunoga kwa wala
weng'ha walinguikunda."

Yesu kuluga kwa Simoni Mfalisayo

36 Mfalisayo yumwe nakamchema Yesu kaye koyekalaga
kulya ndiya ya hamihe hamwe na heye. Aho Yesu nakaluta
kuli ng'handa ya Mfalisayo, na kekalisa kulya ndiya. 37 Kuli
ula mji hali mamo yumwe yawele na gehile. Loyahuliche
Yesu kamng'handa ya ayo Mfalisayo, nakahola chupa ya
alabasta iwelenguguzigwa kwa sendi nyinji imemile mafuta
galingunhunyhilila ng'hatu. 38 Koya kema habehi hali mag-
ulu ga Yesu, kalila, na mahozi gake gasa gumlagalila Yesu
mmagulu. Ayo mdala kaza kubagusa magulu ga Yesu kwa
mnvili zake. Hamba kamnonela magulu na kumbakaliza
gala mafuta gawele ngunhunyhilila. 39 Yula Mfalisayo yam-
chemile Yesu yawene ahyo, kazangijesa mnhumbula, "Wone
munhu ayu na yawe Mloli wa Nguluwi, yahavizelele mdala
ayu yamdolize, kandaze, kana gehile!" 40 Yesu nakamlonjela
ayo Mfalisayo, yamchemile, "Simoni ndina chinhu cha kuku-
lonjela." Heye Simoni nakamlonjela, "Ena mlangusa undon-
jele." 41 Yesu kaluka kulonga, "Wanhu weli wamwaziche

munhu sendi, yumwe nayali yamwaziche sendi zihejile msahala wa mhela umwe na nusu, na yunji sendi denali miya zihano zihejile msahala wa mwezi umwe na nusu.
42 Lowalemwelile kumhilulila gowaziche ayo munhu, na-
hawadaile weng'ha weli, awo weli yalikohi yomgana lukami
munhu yula yawaziche?" 43 Simoni nakedichila, "Ndangijesa
ndo Yula yalechelwe sendi nyinji zoyawele ngudaigwa." Yesu
nakamlonjela "Goya."
44 Hamba kagalamka kwa yula mdala kalonga, "Simoni
kwangumona ayu mdala?, Heni honyinjile aha haluga hako
humhele mazi ga kuhovujila magulu gangu, ila mdala ayu
kanyhovuga magulu gangu na mahozi gake na kumbagusa
na mnvili za heye. 45 Hegwe hundamse kwa kunonela, ila ayu
myago mdala kulawa nyhinjile hano nayali yoganonela mag-
ulu gangu. 46 Hegwe hulajile isungu lyako kwa kumbakaliza
mafuta ga ngulingunhunyhilila mmutwi, ila ayu myago
mdala kadita ahyo kambakaliza magulu gangu. 47 Ahyo
ndangukulonjela, ayu mdala kangungana ng'hatu, na ndo
koselwa gehile ga heye menji. Ila munhu yoselwe gehile
mado kangugana mado." 48 Na baho Yesu nakamlonjela yula
mdala, "Kusilwa geng'ha gehile gouditile."
49 Aho wala wali hamwe mchisanya wazangiuza, "Munhu
ayu kandaze kangumusila munhu gehile goyaditile?" 50 Heye
Yesu nakamlonjela yula mdala, "Makundo ga hegwe gakulo-
hola, ulute goya."

8

Wadala welongoze hamwe na Yesu

1 Ago logapulute, Yesu nakakola mwesa yowadamlila
Mbuli Inojile ya Undewa wa Nguluwi. Wala kumi na weli
nawelongoza hamwe. 2 Na wadala wamwe wala Yesu naya-
wosele chijeni na matamwa, nawelongoza hamwe. Awo wali
Maliya yachemigwe Madelena, yula nayosigwe vijeni vihile
saba, 3 na Yohana mdala wa Kusa, mkola mijito mng'hangala
wa Helodi. Wadala wali hamwe na Yesu ndo achina Susana
na wadala wanji. Awo wadala wali wamditila Yesu kwa
lufufu lwao hewo.

Iwhano lya mnyalaji
(Matei 13:1-9; Malichi 4:1-9)

4 Mihela jimwe chilundo cha wanhu chali chimema, na
wanhu wali womuyila Yesu kulawa chila honhu. Heye
kawalonjela nhelo ayi. 5 "Mnyalaji nayaliyomiza azo ny-
hadikwa, zimwe nazigwa mnzila, wakola nzila wazibiga,
videje vya kuulanga vilya. 6 Zinji nazigwa hali maganga,
lozotile zikala lozisowile mazi. 7 Zinji nazigwa hali migodi

jiwele na miwa. Jila migodi ja miwa jikula, nyhadikwa lozotile zipilinjilwa. 8 Zinji nazigwa hali misanga jinojile zota na zilela veduu!" Loyalonjile ahyo, kachemeleza lizi, kalonga, "Lelo mhuliche, yawele na makutu ga kuhulika nayahuliche!"

Iwhanile ulanguso awu
(Matei 13:10-17; Malichi 4:10-12)

9 Walanguswa nawamuuza Yesu, nhelo ayi yangutulangusa choni? 10 Heye kawalonjela, "Hemwe mpegwa kuzizela zila zivisigwe za Undewa wa Nguluwi, ila awo wanji hebu, leka hewo wangulonjelwa kwa kulanguswa, leka, wone wazengulola waleche kugona, na wone wahuliche waleche kuvizela.

Yesu kanguwagubulila nhelo ya mnyalaji
(Matei 13:18-23; Malichi 4:13-20)

11 "Lelo nhelo ayi yangulonga ahi, nyhadikwa ndo ulonzi wa Nguluwi. 12 Zila zigwile mnzila zangulajila wala wanhu wawelenguhulika ulonzi wa Nguluwi, hamba lyokuya Limazoga lyanguzusa mnhumbula za hewo, waleche kukunda waloholigwe. 13 Zila zigwile hali italawe ndo wala walinguhulika awo ulonzi wanguubochela wasangalale. Ila kota zila nyhadikwa, ila wala wanhu wahela mizabi wangukunda hado hela, ila howojezigwa, wangugozola. 14 Zila zigwile mli igodi liwele na miwa, ndo zangulangusa wala wanhu wawelenguhulika ula ulonzi, hado hela, lowoluta wangubanigwa na kudumba, na vinhu vinojile vya isi, na hambe walele mafuza gakangale. 15 Na zila zigwile mli misanga jinojile, ndo wala wanhu wawelenguhulika ulonzi awo, wangibatilila mnhumbula, awo wangwimilila mbaka wangulela mafuza.

Chenje chigubichigwe na chikowe
(Malichi 4:21-25)

16 "Wanhu hawawesaga chenje na kuchigubika chidoto ama kuwika mluvungu lwa chinhanda. Ila wawikaga kuli honhu ha kuwichila chenje wogana wanhu lowokwinjila mla mng'handa wazengulola chila chenje.

17 "Chila chinhu chivisigwe chogubuligwa na chila chinhu chigubikwe, chozeleka na kuwichigwa hazelu.

18 "Lelo milolele vyomuwelenguhulika, mina yawele na chinhu kokonjezelwa, ila yula yalihela chinhu, chila choyalingijesa kanacho choholigwa."

Mamo na wang'holoze Yesu
(Matei 12:46-50; Malichi 3:31-35)

19 Aho mamo na wang'holoze Yesu wamuyila, ila na walemwela kumhejelela habehi wanhu nawamema

lukami. 20 Munhu yumwe nakamlonjela Yesu, “Mayako
na wang'holozo wakunze wangugana wakone.” 21 “Ila Yesu
kawalonjela wanhu, mayangu na wang'holozangu ndo wala
walinguhulika lizi lya Nguluwi na kibatilila.”

Yesu kanguinyamaliza nhigu
(Matei 8:23-27; Malichi 4:35-41)

22 Zuwa limwe Yesu nakakwina mli itumbwi limwe hamwe
na wala walanguswa, kawalonjela, “Tuloche ilamba mbaka
kumwambu.” Waluka kuluta. 23 Lowali woluta mli
itumbwi, Yesu nakebatigwa na usinjizi. Kawasa. Nhigu ya
mazi ng'hangala yaluka kuputa, mazi galuka kwinjila mli
itumbwi, kwaluka kwiha, 24 wala walanguswa wamlutila
Yesu, wamwinula wolonga, “Mkulu, Mkulu! Tozangumala!”
Yesu kenuka kaideuza ila nhigu na mbeho, baho vileka, kuwa
tulu!. 25 Yesu kawauza, “Gakohi makundo ga hemwe?” Ila
hewo wazangupulisa na kudumba kuno wochilonjela ayu
ndo whaani? “Kanguilonjela nhigu na mbeho vyangumuhu-
lika?”

Yesu kangumusila munhu yawele na chijeni
(Matei 8:28-34; Malichi 5:1-20)

26 Yesu nawalanguswa wa heye nawalutilila na majendo.
Wafika mwhani ya isi ya Wagelasi ili kumwambu kwa ilamba
lya Galilaya. 27 Loyali yodulika mwhani, munhu yumwe
yawele na chijeni hala kulawa katali, ayo munhu hali yovala
nguwo kahi nayali hambe yochikala kaye ila nakekalaga
kuwele na vilaga! 28 Loyamuwene Yesu ketoza hanyi hoy-
ali Yesu na kulonga lizi likulu, “Hegwe Yesu Mwana wa
Nguluwi Mkulu, yawele kuchanya ng'hatu, kuna choni na
heni ndangukulanda uleche kungaza!” 29 Nakalonga ahyo
Yesu yaliyochilonjela acho chijeni chihile mlawe munhu ayu.
Chijeni acho chihile nachimuyilaga ayo munhu mala ny-
inji. Wanhu nawamuwohaga na minyololo na kumhindila,
ila myao nakadoholaga vyowamuwohile kangubilimiswa na
acho chijeni chihile mbaka honhu hagunuche. 30 Yesu ka-
muuza, itagwa lyako kwa whaani? Heye kedichila itagwa
lyangu chilundo cha wamizi. Mina mimazoga minji ja
mumu. 31 Avyo vijeni vimdedeza uleche kutugala kuli ikulu-
bila.

32 Honhu hala hali na migubi minji jidimigwa mchidunda.
Ahyo, avyo vijeni vilawe viwenjile. Baho Yesu kawakun-
diza. 33 Avyo vijeni vimlawa yula munhu, wazakwinjila kuli
migubi, jila migubi jilawa jifiduka jizakwinjila kuli ilamba
lya mazi jibagama.

34 Wala wadimi lowagawene ago geng'ha galawile nawabilima waza kuwalonjela wanhu mbuli azo kuli miji na kumigunda. 35 Wanhu woya kulola galawile, wamlutila Yesu Wamona yula munhu yalavigwe chijeni yekalise habehi na Yesu yavalile nguwo yawele na luhala lwake luhiluche, wanhu weng'ha wadumba. 36 Wala wanhu waliwene alyo lilawile wawasimila wayao, vila ayo munhu yawele na chijeni voyaloholigwe. 37 Wenyeng'haye wa isi ya Gelasi, nawadumba heko! Wazangumlonjela Yesu yoche, baho Yesu nakakwina kahi mli itumbwi, koka 38 Yula munhu yalavigwe vijeni kazangumdedeza Yesu walutase. Ila Yesu hakundile, ila nakamlonjela 39 "Hiluche kaye kalonje geng'ha Nguluwi goyakuditile." Yula munhu kaluta yodamla chila honhu hali muji ula gala geng'ha Yesu goyamditile.

Muhinza wa Yailo na mdala yadolize nguwo ya Yesu (Matei 9:18-26; Malichi 5:21-43)

40 Yesu loyahiluche nzingo iyage ya ilamba, wanhu wenji wambochela kwa mina wali wombeteza 41 Baho koya munhu yumwe yawele nguchemigwa Jailo, mkulu wa ng'handa ya kusalila, kafugama mmagulu ga Yesu kamlanda yalute kaye kwa heye, 42 Mina mwanage mdala yawele na miyaka kumi na mili, nayali mtamwa lukami behi na kubagama.

Yesu loyali yoluta, wanhu waza kummemelela chila nzingo 43 Aho hali na mdala yumwe hali wala wanhu wamemile, nayali na utamwa wa kulawa danda miyaka kumi na mili. Na heye nakalavya sendi nyinji kwa walaguzi yochiteleka, ila haduhuli yamlohole. 44 Ayo mdala nakamuwinza Yesu mmbele, nakadoliza lupembo lwa nguwo ya heye. Baho kaloholigwa utamwa wa heye wa kulawa danda. 45 Yesu kauza, "Yalikohi yandolize?" Weng'ha walonga haduhuli munhu yakudolize. Wanhu weng'ha walema ila Petili kalonga, "Mkulu wanhu wenji wakuzunguluta na kiminyangaminyanga." 46 Ila Yesu kalonga, "Kakuko munhu yandolize, mina nambona mong'ho wa heni wa kulohola undawa." 47 Yula mdala yawene howeza kivisa kalawa yokakama kuno yodumba, ketoza mmagulu ga Yesu. Hala nakamlonjela Yesu kumwando hali wanhu weng'ha chimwambuze kumdoliza Yesu na vyoyosigwe utamwa bahala. 48 Yesu nakamlonjela yula mdala, "Mhinza, makundo ga hegwe gakulohola. Ulute goya."

49 Yesu loyali yang'hali yodawala, Jailo chilongozi wa ng'handa ya kusalila kegalilwa na chitumagwa nguto kulawa kaye. "Mina mhinza we hegwe nakabagama, lekachoni, uzengumgaza Mlangusa lukami." 50 Yesu loyahuliche ago

nakamlonjela Jailo, “Uleche kudumba ukunde! Heye kowa mkomu.”
51 Loyafichile kaye kwa Jailo hamkundize munhu kwinjila
mg'handa hamwe na heye, ila Petili nayali yeng'ha. Yohani,
na Yakubu na wahaza wa ayo mdala. 52 Wanhu weng'ha
wali wowemba na kwimbilila. Ila Yesu kawalonjela, “Mleche
kuwemba, yuno mwana habagame kawasa hela!” 53 Hewo
wazangumseka mina nawavizela yula mwana kabagama.
54 Ila Yesu kambata moko kalonga, “Gomwana winuche!”
55 Muhe wa heye imuhiluchila, bahala kalilimka. Yesu
kawalonjela mgalileni ndiya. 56 Wala wahaza wahuliche
wabubuwala, ila Yesu kawalonjela waleche kumlonjela ne
munhu ago galawile.

9

Yesu kanguwalajiza walanguswa kumi na weli
(Matei 10:5-15; Malichi 6:7-13)

1 Yesu nakawachema hamwe walanguswa wa heye kumi
na weli na kawapa mong'ho na ludali lwa kulavya vijeni na
kuwosela wanhu matamwa. 2 Na baho kawalajiza walute
kudamla mbuli ya Undewa wa Nguluwi na kuwosela wanhu
matamwa. 3 Kawalonjela, “Lomkuka mleche kuhola chinhu
choneche chila, mleche kuhola ng'hweku ne mhako ne ndiya
ne sendi ne igwanda lya keli. 4 Chila ng'handa yoneche yomk-
winjila na kubocheligwa, mikale mumo mbaka lomkuka
kuli muji awo. 5 Na wanhu wone waleme kukubochelani
mlawe aho honhu, namwe lomlawa mkung'hune nhimbwisi
iwele mmagulu genu iwe ulolezi wa kuwapanjila hewo.”
6 Walanguswa waluka kuluta, na wakola mli vijiji wodamla
Mbuli Inojile na kuwosela wanhu matamwa chila honhu.

Mndewa Helodi kangudumba
(Matei 14:1-12; Malichi 6:14-29)

7 Helodi mndewa wa Galilaya loyahuliche mbuli zeng'ha
lozilawile, kadumba ng'hatu kwa vila wanhu wenji na
wekala wolonga kota Yohani Mbatiza kazilipuka kulawa
koyabagame. 8 Wamwe walonga Eliya kalawila na wamwe
walonga yumwe wa waloli wakatali kazilipuka kulawa
kowabagame. 9 Ila mndewa Helodi kalonga, “Yohani ndim-
dumula mutwi. Hambi! Zino zondihulika mbuli za heye
yalihi?” Ahyo kagana yamone Yesu.

Yesu kanguwapa chilyo wanhu elufu zihano
(Matei 14:13-21; Malichi 6:30-44; Yohana 6:1-14)

10 Wala watumigwa lowahuliche, wamlonjela Yesu chila
chinhu chowaditile. Yesu kawahola waliyeng'ha, kaluta
nawo mbaka chijiji chiwelenguchemigwa Betisaida. 11 Ila

wanhu lowavizelele koyalutile, nawamuwinza. Yesu kawabochela, kalonga na hewo mbuli za Undewa wa Nguluwi na kawalohola wala waliwogana kuloholigwa.

12 Isanya lolyaluche kuzinga, walanguswa kumi na weli waluta na kumlonjela, “Walonjele wanhu walute kuli vijiji na migunda ja habehi, wekepalile chilyo na honhu ha kuwasa, kwa vila honhu aha twa kisolo.” 13 Ila Yesu kawedichila, “Muwape hemwe chilyo walye.” Hewo wamwidichila, “Hetwe twanajo mibumunda jihano na somba mbili. Mane twangona tulute twetwe tukawagulile ndiya wanhu weng'ha awa!” 14 Walume waliyeng'ha wali hala, wali elufu zihano. Yesu kawalonjela wala walanguswa, “Muwalonjele wanhu wekalise hasi chila honhu walume elufu zihano.” 15 Wala walanguswa wadita hihila, na wanhu weng'ha wekala hasi. 16 Baho Yesu kahola jila mibumunda jihano na zila somba mbili, kalola kuchanya kilanga, katambichiza, kamogola mibumunda na somba na kawapa walanguswa wa heye wawagawile wanhu. 17 Wanhu weng'ha walya, na weguta. Walokoteza usanyangwa uponile vimema vikowe kumi na vili.

Petili kangukunda Yesu ndo Kilistu
(Matei 16:13-19; Malichi 8:27-29)

18 Zuwa limwenga Yesu nayali yomlanda Nguluwi yaliyeka. Walanguswa wamuyila na heye kawauza, “Hambi Wanhu wangulonga heni nda yalihi?” 19 Na Hewo wamwidichila, “Wamwe wangulonga hegwe Yohani Mbatiza, wamwe wangulonga hegwe Eliya, na wamwe wangulonga yumwe wa waloli wa Nguluwi wakatali yazilipuche kulawa kowabagame.” 20 Na heye kawauza, “Na hemwe mwangulonga heni nda whaani?” Petili kedichila, “Hegwe ndo Kilistu Mlohozi yahaguligwe na Nguluwi.”

Yesu kangulonga kugazigwa na kukopoligwa kwa heye
(Matei 16:20-28; Malichi 8:30-9:1)

21 Na baho Yesu kawalonjela waleche kumlonjela ne munhu chinhu chino. 22 Hamba kawalonjela, “Mwana wa munhu koganigwa kugazigwa ng'hatu na kulemigwa na walalile na watambika wakulu na walangusa wa malajizo ga Musa. Kokomigwa, ila zuwa lya kadatu kozilipuka.” 23 Na baho kawalonjela wanhu weng'ha, munhu yoneche yogana kumbinza heni yeleme yuye, yahole msalaba wa heye yambinze. 24 Kwa vila munhu yoneche yogana kuulohola ukomu wa heye kowajiliza, ila munhu nayali ngwajiliza ukomu wa heye kwa mbuli ya heni koulohola. 25 Ndaze, munhu yowa na chila chinhu mu isi yeng'ha, ila yowajiliza ukomu wa heye, munhu ayo kopata choni chinojile? 26 Wone

munhu yambonele soni na gala gondilingulangusa, mwana wa munhu komonela soni ayo munhu mihela joyokuya mu ukulu wa heye na wa Mhaza na wahilisi wa kilanga welile. 27 Ndangukulonjelani ndikomya, wabahano wanhu hawobagama mbaka wawone Undewa wa Nguluwi.

Yesu kangugaluka chihanga
(Matei 17:1-8; Malichi 9:2-8)

28 Mazuwa nane kulawa loyalonjile mbuli azo, Yesu nakawahola Petili na Yohani na Yakubu, kaluta nawo kuchidunda kulanda. 29 Yesu Loyali yolanda, chihanga cha heye chigaluka na livalo liwa izelu chwee! 30 Na baho wanhu weli woneka wolonga na heye. Wanhu awo wali Musa na Eliya, 31 nawoneka wana ukulu wa kilanga, na wolonga na Yesu mbuli za heye zizangulawila ako Yelusalemu. 32 Petili na wayage wali wawasile, ila lowalilipuche, wawona ukulu wa Yesu na wanhu weli na wali wemile hamwe na heye. 33 Awo wanhu wala lowamlechile Yesu, Petili nakamlonjela Yesu. “Mkulu, goya hetwe tikale hano! Leka tuzenje vibumuli vidatu, chimwe cha hegwe na chimwe cha musa na chimwe cha Eliya.” Petili na havizelele hebu choyaliyolonga.

34 Petili loyalutilile kulonga ago, ng'hungugu ilawila iwagubika, na ng'hungugu ila loiwoyele wala walaguswa nawadumba ng'hatu lowagubichwe na ng'hungugu ayo!. 35 Lizi ilonga kulawa mli ila ng'hungugu, “Ayu ndo mwana wa heni ndimhagule, muhulichize heye.” 36 Lizi loihulikwe, Yesu nakoneka nayali yeng'ha. Walanguswa wanyamalila na hawamlonjele ne munhu mbuli ayo yowaiwene.

Yesu kangumlohola msongolo nayali na chijeni
(Matei 17:14-18; Malichi 9:14-27)

37 Mitondo yake, Yesu na wala walanguswa wadatu lowali wodulika kulawa kuchidunda, lung'hongola lwa wanhu wenji naluting'hana na Yesu. 38 Mumula mli wanhu wenji kalawila munhu kachemeleza lizi yolonga, “Mlangusa! Ndangukulanda umlole mwana wa heni, ka mwana yaliyeng'ha yonditumbila! 39 Chijeni chimgazaga, na chimditaga yanzenguyowa, chimditaga chinzilisa na ifulo lilawaga kumlomo, chilemaga kumleka na kumzuhulanga. 40 Nandiwalanda walanguswa wa hegwe wamlavye chijeni acho, ila walemwela.” 41 Yesu kedichila, “Hambi hemwe ulelo lulihela makundo, wajilile na uli na gehile! Ndochikala na hemwe mbaka nili?” Na baho nakamlonjela munhu yula, “Ngalile msongolo wa hegwe hano.” 42 Msongolo yula loyezile, chila chijeni nachimgwisa hanyi chimzilisa. Yesu nakaching'hanuchila chila chijeni chihile na kumlohola yula, na baho kamhilusila mhaza wa heye. 43 Walanguswa

weng'ha wekala wabubuwale kwa ukulu woyawele nawo Nguluwi.

Yesu kangulonga kahi mbuli ya kubagama kwa heye
(Matei 17:22-23; Malichi 9:30-32)

Wala wanhu lowang'hali bahala wabubuwale mbuli zila zoyaditile, Yesu kawalonjela wala woyalinguwalangusa,
44 "Mhulichize chino cho ndikulonjelani! Mwana wa Munhu
kanguzawichigwa mmoko mwa wanhu." 45 Ila hewo
hawauzelele hebu uviso wa ulonzi awo, kwa vila nauvisigwa
kwa hewo waleche kuvizela hebu, na hewo wadumba ku-
muuza Yesu.

Yalikohi yawele mkulu
(Matei 18:1-5; Malichi 9:33-37)

46 Wala walanguswa walikiuza hewo kwa hewo, yalihi
yawele mkulu ng'hatu hali hetwe. 47 Yesu kagona majesa ga
hewo, kamhola mwana mdodo, kamuwika habehi na hewo.
48 Na baho Kawalonjela, "Munhu yoneche yawele ngum-
bochela mwana mdodo ayu, kwa itagwa lyangu kangum-
bochela heni, na munhu yoneche yele ngumbochela heni,
kangumbochela yula yanhumile. Kwa vila munhu nayali
mdodo homuli, ayo mkulu kusinda weng'ha."

Yohambe yawaleme kahamwe na hemwe
(Malichi 9:38-40)

49 Yohani nakamlonjela Yesu. "Mkulu tumona munhu
yolavya chijeni kwa itagwa lya hegwe. Tumlemeza kudita
vila, kwa vila hetwe hatulikilongoza na heye." 50 Ila Yesu
nakamlonjela Yohani na walanguswa wamwe, "Mleche kum-
lemeza! Kwa vila munhu yula yokulemele hegwe, kahamwe
na hegwe."

Wanhu Wasamaliya wangulema kumbochela Yesu

51 Mazuwa ga kuholigwa kwa Yesu kilanga louwele
habehi, Yesu kagana kuluta Yelusalemu. 52 Kawalajiza
walanguswa wamlongole, walute kuli chijiji chimwe chili
muisi ya Samaliya kumuwichila goya chila chinhu. 53 Ila
wenyeng'haye wa hala, hawaganile kumbochela, kwa vila
nawavizela kota nayali yoluta Yelusalemu. 54 Walanguswa
wa heye, Yohani na Yakubu lowagawene ago, wamuuza
Yesu, "Mkulu, hambi kwangugana tuchilonjele chiluli
chiwadulichile kulawa kilanga uwalakaze weng'ha?" 55 Ila
heye kawagalamchila kawadeuza. 56 Na baho Yesu na
walanguswa wa heye waluta kuli chijiji chiyage.

Wogana kuwa walanguswa wa Yesu
(Matei 8:19-22)

57 Lowali wokola mnzila, munhu yumwe nakamlonjela
Yesu, “Ndokuwinza koneche kouluta.” 58 Yesu kawalonjela,
“Mibwa ja kisolo jina mhalika na videje vya kuulanga vina
vimvulila, ila mwana wa munhu kahela honhu ha kuwasiliza
mutwi na kwesela.”
59 Hamba Yesu nakamlonjela munhu yumwenga,
“Umbinze.” Ila munhu ayo kalonga, “Mkulu ung'hundize
tandi ndute ndikamtile mhaza wa heni.” 60 Yesu
kamwidichila, “Waleche wabagame wawatile wayao
wabagame, ila hegwe ulute kadamle kuya kwa Undewa
wa Nguluwi.”
61 Munhu yumwenga nakamlonjela, “Ndokuwinza hegwe
Mkulu, ila undeche ndikawalaje wang'holozangu kaye.”
62 Yesu nakamlonjela, “Munhu yoneche yengibata ihuka
kulima kumgunda, baho yolola kumbele, hambe yaganigwe
kuli Undewa wa Nguluwi.”

10

Yesu kanguwalajiza wanhu makumi saba na weli

1 Hamba, Mkulu nakawahagula wanhu wanji sabini na
weli, kawalajiza weliweli, wamlongole chila honhu na chila
chijiji hoyaganile heye kuluta. 2 Kawalonjela, “Mbena nyinji,
ila wakola mijito wachefu. Lelo mumlande Mkulu yalajize
wakola mijito wabene mbena ya heye. 3 Mluteni, ndan-
guwalajiza hemwe kota wana ming'holo kuli mibwa ja kisolo
4 Mleche kuhola sendi ne mhako ne makwamba na mleche
kwima na kumlamsa munhu yoneche mnzila. 5 Ng'handa
yoneche yila yomkwinjila, mlongole na kuwalamsa ahi,
‘Mikale goya mng'handa ino.’ 6 Wone kuwe baho na
munhu yalingugana kikala goya, kikala goya kowa hamwe na
heye, wone hebu kikala goya kowahiluchilani. 7 Mikale mli
ng'handa yiyo, mulye na kunwa cheng'ha chila chowawichi-
lani, kwa vila mkola mijito kangugana yapegwe sendi za
heye. Mleche kulabajila kulawa ng'handa imwe kuli ny-
inji. 8 Wone mfiche kuli muji na wanhu wawabochelani,
mulye chilyo chompegwa. 9 Muwosele matamwa wali ku
muji awo, na muwalonjele, Undewa wa Nguluwi wa habehi
na hemwe. 10 Ila wone mwinjile kuli muji na wanhu
waleme kuwabochela, mlawe namwe lomkola mnzila za
hewo, mlonje, 11 ‘Na nhimbwisi za hakaye ha hemwe
jeng'ha jing'hang'hanile mmagulu getu twangujikung'huna
hali hemwe. Ila mvizele Undewa wa Nguluwi wa habehi na
hemwe!’ 12 Ndangulonga ndikomya, kuli zuwa lya utaguso,
Nguluwi koutagusa muji ula vikulu kusinda yila ya wanhu
wa Sodoma.

Mane muji ulemile kukunda
(Matei 11:20-24)

13 “Mane gwegwe, muji wa Kolasini! Kozakugaya! Hegwe
muji wa Betisaida kozagaya! Kwa vila kota vinduzanduza
vikoleke Tilo na Sidoni, wanhu wa hala wahavalile mivalo
ja kulombocheza na kubakala mivu kulajila kota wamgalam-
chila Nguluwi. 14 Kuli zuwa lya utaguso Nguluwi kowatagusa
hemwe vikulu kusinda yila ya Tilo na Sidoni. 15 Na hegwe
Kapanaumu! Ndaze kogana kiinula mbaka kilanga? Hebu!
Kozabiduswa mbaka kuli isi ya wabagame!”

16 Yesu nakawalonjela walanguswa wa heye, “Munhu
yoneche yalinguwahulichiza hemwe, kangunyhulichiza
heni, na yalingulema kuwabochela hemwe, kangundema
heni. Na yula yalingulema kumbochela, kangulema
kumbochela yula yanhumile.”

Wala makumi saba na weli wanguhiluka

17 Hamba wala mkumi saba na weli nawahiluka
wasangalale, wolonga, “Mkulu na vijeni vihile vituhulika
lotuchemile itagwa lya hegwe.” 18 Yesu kawedichila,
“Na ndilyona Limazoga lyolagala kulawa kilanga kota
lumuli. 19 Ndiwapa ludali lwa kubiga mizoka na nyinje na
mong'ho weng'ha wa kuwasumya wakwihileni, na kuduhu
chinhu chiwalumiza. 20 Ahyo mleche kusangalala kwa
vila lomuwene vijeni viwahuliche, ila msangalale kwa vila
matagwa genu gandikwa kilanga.”

Yesu kangusangalala
(Matei 11:25-27; 13:16-17)

21 Mhela wuwula, Yesu kasangalala kwa Muhe Yelile ya
Nguluwi. Na baho kalonga, “Ndangumtogola, Mhaza, Mkulu
wa kilanga na muisi, na kuwavisa wali na luhala na wasomile
mbuli azi, kuwagubulila wana wadodo. Ena Mhaza, ahyo
ndo vouganile.”

22 Hamba kalonga, “Mhaza wa heni kanipa vinhu vyeng'ha.
Kuduhu yamzelele Mwana ila Mhaza, na kuduhu yamzelele
Mhaza ila Mwana, na yoneche yula Mwana yogana
kumgubulila heye.”

23 Hamba kawahinduchila walanguswa wa heye na ku-
longa nawo chinyele, “Wabweda wanhu wala walinguvy-
ona vinhu vyomlinguvyona hemwe! 24 Ndangukulonjelani
ndikomya, waloli wenji na wandewa nawagana kugona aga
gomlingugona hemwe, ila hawagawene, na kuhulika gala
gomhuliche hemwe, hawagahuliche.”

Kiwhana na Msamalia yanojile

25 Munhu yumwe yagazelele ng'hatu malajizo ga Musa
koya kwa Yesu kumjeza, kamuuza, “Mlangusa, hambi ndite
ndaze ndiuhole ukomu wa mazuwa gose ne kuduma?”
26 Yesu kamwidichila, “Malajizo gangulonga ndaze? Hegwe
kugazela ndaze?” 27 Munhu yula kamwidichila, “ ‘Mgane
Mkulu Nguluwi kwa nhumbula ya hegwe yeng'ha na kwa
muhe wa hegwe weng'ha na kwa mong'ho wa hegwe
weng'ha na kwa luhala lwako lweng'ha’ Na ‘Umgane
youlingikalasa habehi kota, kota vyoulingigana gwegwe
baho.’ ” 28 Yesu kamwidichila, “Kwidika goya, udite ahyo
nagwe kozanguwa mkomu.”
29 Ila munhu yula yogana kiwona kanoga, aho nakamuuza
Yesu, “Yali behi na heni kakohi?” 30 Yesu kamwidichila,
“Kwali na munhu yumwe yalawile kulawa Yelusalemu kuza
Yeliko. Loyali mnzila, kebatigwa na wahizi wamsukula
vyeng'ha vyoyali navyo na kumtowa. Wamleka yawasile
bahala kota yabagame. 31 Baho mtambika yumwe kakola
kuli nzila ila loyamuwene munhu yula yatowigwe, kakola
hafungo. 32 Vivila na Mulawi yumwe voyafichile hala
na kumona munhu yatowigwe, na heye kakola hafungo.
33 Ila Msamalia yumwe loyaliyojenda, nakafika hala hoyali
yula munhu yatowigwe, na heye loyamuwene, kamonela
isungu. 34 Kamhejelela habehi, kambumba vilonda vya
heye, na kuvibakaliza mafuta na Divai. Hamba kamkwiniza
mchanya mwa idogowi lyake, kamigala mbaka kuli ng'handa
ya wajenzi na kumwimilila. 35 Mitondo Msamaliya yula
kalavya sendi denali mbili zihejile msahala wa mazuwa
meli kamlechela mlolela ng'handa ya wajenzi nakamlonjela,
‘Muguze ayu munhu, choneche chonzezeche kwa chuguzo,
ndokuhilusila hondihiluka.’ ” 36 Hamba Yesu kamuuza
munhu yula, “Hambi kuli wala wanhu wadatu, yalikohi yala-
jile kota munhu wa habehi na heye, yula munhu yatowigwe
na wabokaji?” 37 Na Yula munhu yavizelele ng'hatu Malajizo
ga Musa, kedichila, “Yula yamonele isungu.” Yesu nakamlon-
jela, “Leka nagwe ulute kadite hiho.”

Yesu hakaye ha Malita na Maliya

38 Yesu na walanguswa wa heye lowali woluta mnzila, wen-
jila mli chijiji chimwe. Mdala yumwe nayali nguchemigwa
Malita nakambochela hakaye hake. 39 Mdala yula nay-
ali kikala na mkulugwe nayali nguchemigwa Maliya, ayu
nakekalisa habehi na Mkulu. Na heye na kekala yohulichiza
ulanguso wa Yesu. 40 Ila Malita nayali yodita mbuli ziyage
nyinji, kamlutila Yesu na kumuuza, “Mkulu hambi huling-
ona mng'holozangu voyandechile mbuli zeng'ha ndidita
ndiliyeng'ha?, Mlonjele yoye yanhanze!”

41 Mkulu kamwidichila, “Malita, Malita! Kwanguhangawa
na kugaya na vinhu vinji, 42 Ila Changuganigwa chinhu
chimwe hano. Maliya kahagula chinhu chinojile, chili
kuduhu munhu yomsukula.”

11

Yesu kanguwalangusa walanguswa wa heye kulanda
(Matei 6:9-13; 7:7-11)

1 Zuwa limwe Yesu nayali honhu hamwe yolanda. Loy-
asindile kulanda, mlanguswa wa heye yumwe nakamlon-
jela, “Mkulu, twangukulanda tulanguse kulanda kota Yohani
Mbatiza voyawalanguse walanguswa wa heye.”

2 Yesu nakawalonjela, “Lomlanda, mlonje hino,
“ ‘Mhaza,
itagwa lya hegwe litogoligwe,
undewa wa hegwe uye.
3 Utugalile chila zuwa chilyo cha hetwe chotulingugana.
4 Utusile gehile getu,
kota hetwe vyotulinguwosela hewo weng'ha watuzudize.
Uleche kutwinjiza muli kujezigwa.’ ”

5 Hamba Yesu nakawalonjela walanguswa wa heye, “Tu-
lonje yumwe wa hemwe kanguluta kaye kwa goloko wa
heye nechilo na kumlonjela, ‘Goloko, ndangukulanda unyipe
chilyo, 6 lekachoni goloko wa heni kakolela haluga hangu
yolawa koyalutile, na heni ndahela ne chilyo cha kumha’
7 Na tulonje yula goloko nayali mng'handa kangwidichila,
‘Uleche kunganza! Chihindilo mina chihindigwa, na heni
na wanangu tuwasa. Hambe nyhinuche ndikupe chinhu
choneche chila.’ 8 Ndanguwalonjelani, leka wone hoyile
kukupa lekachoni ni goloko wa heye, ila kwavila huling-
ona soni kulutilila kulanda, kokwinuka na kukupa chila
choulanda.

9 “Ahyo ndanguwalonjelani, Mlande, namwe mopegwa,
na mpale, namwe mochona, mhodize, namwe mochu-
mulilwa. 10 Mina yoneche yolanda kopegwa, na yalingu-
pala kachonaga na yohodiza lwizi, kochumulilwa. 11 Hino
mhaza yalikohi wone mwana wa heye yamlande somba,
heye komupa izoka? Wone yamlande libumunda, heye
kompa iganga. 12 Ama yalikohi wone mwana wa heye yam-
lande ifinga kompa nyhinje? 13 Wone hemwe hanga muwele
wehile, mvizela kuwapa wana wa hemwe vinhu vinojile,
ndangukomya Mhaza wa hemwe wa kilanga kodita vikulu
ng'hatu, kowapa Muhe Yelile wala walingumlanda?”

Yesu na Belisebuli
(Matei 12:22-30; Malichi 3:20-27)

14 Zuwa limwe Yesu nayali yolavya chijeni chihile chilingu-
mudita munhu yumwe yaleche kulonga. Acho chijeni
lochilawile, yula munhu kaza ngulonga. Wanhu wenji
wabubuwala ng'hatu. 15 Ila wanhu wamwenga bahala wa-
longa, “Kangulavya vijeni kwa ludali lwa Belisebuli, mkulu
wa vijeni.”
16 Wanhu wamwe nawagana kumjeza Yesu, ahyo
yawalajile ulajilo kulawa kilanga. 17 Ila Yesu nakavizela
chowochijesa mnhumbula za hewo, kawalonjela, “Undewa
weng'ha wula ugawanuche vilundo vilingitwanza,
havilutilila ng'hatu. Kahi lukolo lyochitowa lyosumigwa.
18 Wone Limazoga lizengugawanuka lilyo, hino undewa wa
heye wokwima ndaze? Ndangulonga hino kwavila hemwe
mwangulonga heni ndangulavya vijeni kwa ludali lwa
Belisebuli. 19 Wone heni ndilingulavya vijeni kwa ludali
lwa Belisebuli, lelo wala wana wa hemwe walavyaga vijeni
kwa ludali lwani, lwa Limazoga? Hebu! Ahyo, wana wa
hemwe wokunda kuwatagusa hemwe kota mwiha. 20 Ila
wone heni ndanguwinga vijeni kwa ludali lwa Nguluwi,
mvizele kota Undewa wa Nguluwi mina ukuyilani hemwe.
21 “Munhu nayali na ludali yokwamila ng'handa ya heye
kwa migoha, vinhu vya heye vya goya. 22 Ila wone munhu
nayali na ludali lung'hangala ng'hatu yoye kumtowa, kom-
sukula migoha jeng'ha yawele kidaila, na kuhola vinhu
vya heye vyeng'ha na kuvitaganga. 23 Yoneche yohambe
yebande na heni, kangundema, na yoneche hambe yekunga-
jize hamwe na heni, kangusambalula.

Kuhiluka kwa chijeni kwa munhu
(Matei 12:43-45)

24 “Chijeni chihile lochiwinjigwa kwa munhu,
chibemhelaga honhu hagunuche, chipala honhu ha kwesela.
Wone hachipatile, changulonga, ‘Ndohiluka kaye kwa heni.’
25 Lochihiluka na kuchifika chigoda cha heye chihovugwe
na kunoligwa, 26 choluta kuvihola vijeni vinji saba vihile
kusinda heye. Na hevyo vyeng'ha vyoluta na kikala aho.
Ahyo ayo munhu kowa yogazigwa ng'hatu kusinda aho
hamwande.”

Usangalalo ng'hatu

27 Yesu loyali yolonga ago, mdala yumwe hala hali
wanhu wamemile kalonga kwa lizi likulu, “Kabweda mdala
yakulelile na kukonyeza!” 28 Yesu nakedichila, “Wabweda
wala weng'ha walinguhulika ulonzi wa Nguluwi na kudita
vila vyouwaganile kukola.”

Wanhu wangugana kona ulajilo
(Matei 12:38-42)

29 Wanhu wenji lowali wommemelela Yesu, heye kalutilila
kuwalonjela, “Lulelo alu ndo lulelo lwihile lulingugana ula-
jilo! Kuduhu munhu yowapa ulajilo ila ulajilo wa Yona.
30 Kota vila Yona vyoyali ulajilo kwa wanhu wa Ninawi,
ndo hihyo Mwana wa Munhu kowa ulajilo kwa wanhu wa
lulelo alu. 31 Malikiya wa kusini kulawila mhela wanhu
awo howotagusigwa kwa wihe, na heye kowatagusa kwa
wihe. Mina heye nakajenda kulawa isi ya kutali, nakuya
kuhulichiza ulonzi wa luhala wa Solomoni, na hanga hano
kuwele na chikulu kusinda Solomoni. 32 Wanhu wa Ni-
nawi wolawila mhela wa kutagusigwa kwa wihe, na hewo
wochitagusa lulelo alu kota luna wihe. Mina Waninawi
nawamgalamchila Nguluwi kwa mbuli ya kudamla kwa
Yona, na hano hana chikulu kusinda Yona!

Lumuli lwa lukuli
(Matei 5:15; 6:22-23)

33 “Haduhu munhu yawelenguwesa chenje na kuvisa awu
kugubika na chidoto. Ila chenje chiwikagwa honhu ha
kuwichila chenje leka wanhu wokwinjila wazengulola lu-
muli. 34 Iziho lyako ndo chenje cha lukuli lwa hegwe. Wone
iziho lyako liwe lilola, lukuli lwako lweng'ha lowa na lumuli.
Ila liziho lyako wone liwe hambe lilole, na lukuli lwako
lweng'ha lowa hatitile. 35 Lelo wilolele, lumuli louwele nalo
mgati luleche kutita. 36 Ahyo wone lukuli lwako lweng'ha
luna lumuli, na haduhu honhu hatitile, baho lumuli lowa
chila honhu, kota vila chenje lochikumwemwesela lumuli
lwake.”

Yesu kanguwalonga Mafalisayo na walangusa wa Malajizo
(Matei 23:1-36; Malichi 12:38-40)

37 Yesu loyasindile kulonga, Mfalisayo yumwe nakam-
landa yalute haluga hake yalye ndiya hamwe na heye.
Ahyo Yesu kaluta, kekalisa kulya ndiya. 38 Mfalisayo
ayo kabubuwala loyawene Yesu yolya ndiya nekuhovuga
moko. 39 Mkulu nakamlonjela, “Hemwe Mafalisayo mwan-
guhovuga chizombe na luhelo kwa kunze, ila mgati mwa
hemwe mmema ubuhu na ubokaji na wihe. 40 Mwawapoka
hemwe! Hino heye yalumbile kunze si heye yula yalumbile
mgati? 41 Ila muwape wazunwa vinhu mlinavyo, na Nguluwi
kosangalala ng'hatu na chila chinhu chomdita chowa chelile.

42 “Mochona hemwe Mafalisayo! Lekachoni mwangulavya
zaka za vinhu kota vila chizanga na tangawizi, na mboga

ziyage zinji za mahamba, ila mwanguleka mbuli zilingutagusa goya na mwanguleka kumgana Nguluwi. Ahi ndo vyomlinguganigwa kudita ne kusemwa zila zinji.

43 “Mochona hemwe Mafalisayo! Lekachoni mwangugana kikalisa mli vigoda vya kumwando kuli ng'handa za kusalila, na kulamsigwa kwa ukulu kuli masoko. 44 Mochona hemwe kwa vila mfanda kota vilaga vilihela vilajilo, wanhu wangujenda mchanya hake nekuvizela.”

45 Yumwe wa wala wavizelele ng'hatu Malajizo ga Musa nakamwidichila Yesu, “Mlangusa, vyoulonga ayo kwangutuliga hetwe!”

46 Yesu nakamlonjela, “Na hemwe walangusa wa Malajizo mochona! Mwanguwadwika wanhu mhomolo zohambe ziholeche, kuno hemwe mwemwe hambe muwatanze ne kwa chidole hela. 47 Mochona hemwe! Mwanguzenga vilaga vya waloli wa Nguluwi, na waloli wawo wa Nguluwi nawakopoligwe na wasekulu wa hemwe. 48 Na hemwe sambi mwangulavya ulolezi kwa chila chowaditile wasekulu wa hemwe, mina hewo nawawakopola waloli, namwe mwanguzenjela vilaga. 49 Ahyo kwa mbuli ino, luhala lwa Nguluwi lwangulonga ahi, ‘Ndowegalila waloli na watumigwa, wowakopola wamwe na kuwagaza wamwe.’ 50 Ahyo wanhu wa lulelo alu lotagusigwa kwa kuwakopola waloli weng'ha kulawa isi loilumbigwe, 51 kulawa kukopoligwa kwa Abeli mbaka kukopoligwa kwa Sakaliya, yula nawamkopole hagati ha honhu ha kulavila nhambiko na honhu helile. Ena, ndanguwalonjelani, lulelo alu logazigwa kwa kuwakopola awo weng'ha.

52 “Mochona hemwe walangusa wa malajizo! Mwanguvisa chichumulilo cha lwizi lwa ng'handa ya luhala. Hemwe mwemwe hamkwinjila, na mwanguwalemeza wanji kwingila.”

53 Yesu loyaliyolawa hala, wala Mafalisayo na walangusa wa malajizo ga Musa nawaluka kumpinga, na wakamchokoza kwa kumuuza mbuli nyinji, 54 wogana wamgwilize luzi loyolonga kota kawifya.

12

Yesu kangulemeza udesi
(Matei 10:26-27)

1 Mhela wula, wanhu wenji lukami nawamema mbaka nawazangibiga. Yesu nakaluka kuwalonjela walanguswa wa heye tandi, “Milolele na ulanguso wihile wa Mafalisayo ulinguwahada. 2 Chinhu choneche chigubikwe chogubuligwa, na chila chivisigwe chozeleka. 3 Ahyo chila chomlonga kutitu,

wanhu wochihulika hali lumuli, na chila chomlonga kwa kupwepwa mliyeng'ha mchihengo, chodamlwa mchanya mli ng'handa.

Yalikohi wa kumdumba
(Matei 10:28-31)

4 “Ndangukulonjelani hemwe tuwele ngigana, mleche kuwadumba wawele ngukopola lukuli, hamba howoweza kudita chinhu chinji chihile. 5 Ndokulajilani yula yalinguganigwa kudumbigwa. Mdumbe Nguluwi, wone yakopole munhu, kana ludali lwa kumtaga muli chiluli cha Jehanamu. Ndangulonga, mdumbeni ayo.

6 “Ndaze, semembe wahano haviguzwa kwa sendi mbili? Ila kuduhu na chideje nechimwe chisemigwa na Nguluwi. 7 Lelo hata mnvili za mitwi jenu ziwazigwa zeng'ha. Mleche kudumba, lekachoni hemwe mganigwa kusinda videje!

Kumkunda na kumlema Kilistu
(Matei 10:32-33; 12:32; 10:19-20)

8 “Ndangukulonjelani ndikomya, munhu yoneche yalikung'hunda hali wanhu, Mwana wa Munhu na heye komkunda hali wahilisi wa kilanga wa Nguluwi. 9 Ila munhu yoneche yalingundema hali wanhu, Mwana wa Munhu na heye komlema hali wahilisi wa kilanga wa Nguluwi.

10 “Munhu yoneche yawelengulonga ulonzi wa kumbeza Mwana wa Munhu kolecheligwa, ila munhu yoneche yalingumkovula Muhe Yelile holecheligwa hebu.

11 “Lowowagala hemwe kuli ng'handa za kusalila na kumwando kwa wakulu na vilongozi, mleche kuwa na lunhwinhwi ndaze vyomchigombela na vyomkwidichila. 12 Mina Muhe Yelile yokulangusani mihela jijo chila chomganigwa kulonga.”

Yawele na lufufu mpoka

13 Munhu yumwe muli wanhu wala wamemile nakamlonjela, “Mlangusa, mlonjele mng'holozangu tiigawile vinhu vyoyalechile mhaza wa hetwe.”

14 Yesu nakamlonjela, “Hegwe, yalikohi yambichile heni ndiwe ndiwamulila ama mgawaniza wa vinhu vya hemwe?” 15 Hamba Yesu nakawalonjela weng'ha, “Milolele na ubuhu, mina ukomu wa munhu hauwele kuli vinhu loyawele navyo!”

16 Kahi Yesu nakawalonjela nhelo, “Kwali na munhu nayali na lufufu na nayali na mgunda ulelile lukami. 17 Ayo munhu kazangijesa mnhumbula ya heye, ‘Lelo ndodita ndaze? Ndahela honhu ha kuhega kuwika chilyo cha heni.’ 18 Hamba kelonjela, ‘Ndodita ahi, ndobomola ng'hano za heni na

kuzenga zinji zili ng'hangala ng'hatu. Mumo hondiwika chilyo na vinhu vya heni vyeng'ha. 19 Hamba ndoilonjela nhumbula ya heni, lelo ndiwichila vinhu vya kulya vinojile mihela na mihela. Ahyo wesele, widile, winwele na usangalale!' 20 Ila Nguluwi nakamlojela, 'Mpoka hegwe! Lehano nechilo muhe wa hegwe yoholigwa! Vinhu vyeng'ha vyowilundile vyowa vyaani?' "

21 Kahi Yesu nakasinda kwa kulonga, "Ahyo ndo vyoiwa kwa munhu yawelengilundila lufufu kwa heye, na hambe yewichile lufufu kwa Nguluwi".

Kitumbila Nguluwi
(Matei 6:25-34)

22 Hamba Yesu nakawalonjela walanguswa wa heye, "Na ahyo ndangukulonjelani, mleche kijesa kwa mbuli ya chilyo yomgana leka mikale, na nguwo zomgana mvalize ng'huli za hemwe. 23 Kwa vila ukomu unoga kusinda chilyo, na lukuli lunoga kusinda nguwo. 24 Mjilole ajo mibondwa, havilingunyala nyhadikwa, havilingubeta nyhadikwa kahi jahela ng'hano, leka ahyo Nguluwi Mhaza wa hemwe wa kilanga kanguwahombela. Hemwe mnoga ng'hatu kusinda videje. 25 Ndaze, hagati ha hemwe kuna munhu kwa mbuli ya lunhwinhwi yoweza kuhejeza ne saa imwe ya kikala muisi? 26 Lelo wone mlemwa kukola mbuli ndodo kota ayo, iwandaze mwangutochela azo mbuli zinji? 27 Mlole uluwa vyoulingutitima. Hagalingukola chinhu cha kiditila mibadu. Ndangukulonjelani, na heye Solomoni na lufufu lwake lweng'ha, nahavalile goya kota uluwa umwenga kuli uluwa umwenga. 28 Nguluwi yalingugana mahamba gawe na mibadu, na misolo lehano jangutitima na mitondo janguvunda na kujisoma mchiluli! Ndaze, howaditilani hemwe mzidi? Hemwe wanhu muwele na makundo mado!

29 "Ahyo mleche kugayila choni cho mulya na choni cho munwa, na mleche kudumba. 30 Mina ago geng'ha wanhu hawamzelele Nguluwi wangugagayila. Mhaza wa hemwe wa kilanga, kavizela kota mwangugana vinhu avi. 31 Ahyo mijeseni tandi Undewa wa Nguluwi, na vinhu avi mopegwa.

Lufufu kuli kilanga
(Matei 6:19-21)

32 "Mleche kudumba, hemwe walanguswa wa heni, lekachoni Mhaza wa hemwe wa kilanga kangugana kuwapa hemwe undewa. 33 Mguze vinhu vyomlinavyo, muwagalile sendi wazunwa. Miditile mihako johambe jilale, na kiwichila ng'hano kilanga, ako hambe imale. Ako wahizi hambe wahize, na mifukuzi hambe jiwifye. 34 Kwa vila hala ng'hano ya hegwe hoyili, ndo na nhumbula ya hegwe hoiwa.

Mikale meho

35 “Miwiche goya kwa chila chinhu chilawila, na vyenje
vya hemwe viwe vikwaka. 36 Muwe kota wanhu wali ngu-
beta mkulu wa hewo yahiluche kulawa kuli mnvina ya kuh-
esa. Loyohiluka na kudumiza lwizi, bahala walute wam-
chumulile. 37 Wosangalala ng'hatu wala wahilisi wa kilanga
mkulu wa hewo loyohiluka kowafika wobeteza! Ndangukulonjelani ndikomya, ahyo mkulu kochiwopa isali mchuno, wochikalasa hali ndiya na kowakolela mijito. 38 Wosangalala ng'hatu wone yoye nechilo hagati ama kuzangucha kowafika wali meho. 39 Mvizele hino, wone yawele na ng'handa nayavizele mhela hoyokuya mhizi, nahalileka ng'handa ya heye ibenigwe na mhizi. 40 Na hemwe hihyo miwiche goya, mina Mwana wa Munhu kokuya saa yohamuizelele.”

Chitumagwa wa kitumbila na yawele mdesi
(Matei 24:45-51)

41 Petili nakamlonjela, “Mkulu, hino nhelo awo wangutulonjela hetwe yeng'ha ama wanhu weng'ha?”

42 Mkulu nakedichila, “Hino yalikohi chitumagwa wa kitumbila na yawele na luhala, yula mkulu wa heye yozangumuwika mchanya mwa vitumagwa wanji, na yawape wanhu chilyo kwa mhela wuwula? 43 Kobweda yula chitumagwa wone mkulu wa heye loyohiluka komfika yodita ahyo. 44 Ndanguwalonjelani ndikomya, komuwika chitumagwa ayo yalolelaje lufufu lwake lweng'ha. 45 Ila ayo chitumagwa wone yazengulonga mnhumbula ya heye, ‘Mkulu wa heni hambe yahiluche hima.’ Hamba kaluka kuwatowa vitumagwa wayage, walume na wadala, na kwaluka kulya na kunwa mbaka kugala. 46 Mkulu wa heye kohiluka zuwa lyohejesile na kuli saa yohaizelele mpogozi. Na heye komgaza na kumuwika hamwe na wala walihela makundo.

47 “Yula chitumagwa yavizelele choyogana mkulu wa heye, ila nahewichile goya kudita choyaganigwe kudita na mkulu wa heye, chitumagwa ayo kotowigwa lukami. 48 Ila yula yalingudita galingulapa kutowigwa ne kuvizela, kotowigwa hado. Munhu yapeligwe vinhu vinji, kodaigwa vinhu vinji, na munhu yoneche yapeligwe vinhu vinji ng'hatu, kodaigwa vinhu vinji ng'hatu.

Yesu ndo chiwalo cha wanhu kibagula
(Matei 10:34-36)

49 “Mbuya kubwinha chiluli isi yeng'ha, na ndangugana ndiwe mbesile katali! 50 Ndanawo ubatizo wa kugazigwa ndilinguganigwa kuubochela, na heni ndangugaya lukami mbaka imale! 51 Hino mwangijesa mbuya kigala kikala

goya muisi? Nehado! Siwuyile kigala kikala goya ila kibagula. 52 Na tangia sambi, wanhu wa ivyazi lya wanhu wahano wochibagula, wadatu kwa weli na weli kwa wadatu. 53 Mhaza kochibagula na wana wa heye wasongolo, na wana wasongolo wochibagula na mhaza wa hewo. Mamo kochibagula na wahinza wa heye na mhinza kochibagula na mamo wa heye. Mkweye mdala kochibagula na mkweye, na mkwe kochibagula na mkweye mdala wa heye."

Kuvizela mhela
(Matei 16:2-3)

54 Yesu nakawalonjela kahi wala wanhu wamemile, "Lomuyona ng'hungugu ilawila kolizinjilaga zuwa, bahala mwangulonga, 'Nhonya yotowa,' Na mwangukomya yangutowa. 55 Na lomkona mbeho ya ilawila kusini, mwangulonga, 'Kowa na ivuche,' Na kwanguwa hiho. 56 Hemwe wahadi! Mvizela kumeho kwa isi na ulanga, iwandaze hambe mvizele mina ya mihela aji?

Mitambichize na munhu yakwihile
(Matei 5:25-26)

57 "Lekachoni mwangulemwela kwamula mbuli zinojile za kudita? 58 Mina wone munhu yakulonjeleze yakugale kuli ng'handa ya kutagusila, nayali goya hegwe mihanyise na heye mung'hali mluta mnzila. Leka yaleche kukugala kuli mtagusa, na heye mtagusa kokugala kwa wamizi, na hewo wokwinjiza mchinweng'ho. 59 Hulawa ako kuchinweng'ho, ndangukulonjela, mbaka housinda kulavya sendi ya mwiso ya zila zoulingudaigwa."

13

Mleche gehile ama mobagama

1 Mhela wuwo, wanhu wamwe nawamlonjela Yesu mbuli za wanhu wa Galilaya wala Pilato nayawakopole mihela lowali womlavila Nguluwi nhambiko. 2 Heye Yesu nakawalonjela, "Hino hemwe mwangijesa Wagalilaya awo wali wehile ng'hatu kusinda Wagalilaya wanji kwa vila wechona ahyo? 3 Nehado! Ndanguwalonjelani, wone na hemwe hamumgalamchile Nguluwi, mobagama kota wawo. 4 Ama mwangijesa wala wanhu kumi na wanane wala nawagwililwe na muhonyo kula Siloamu wabagama, wali wehile kusinda wanhu weng'ha wawele Yelusalemu? 5 Nehado! Ndanguwalonjelani, wone na hemwe hamumgalamchile Nguluwi, mobagama kota wawo."

Kiwhana na igodi lya mafuza lyo hambe lilele

6 Hamba Yesu nakawalonjela nhelo ayi, “Munhu yumwe
nayali na igodi wa mafuza ya tini kumgunda wa heye wa
zabibu. Ayo munhu kaluta kubawa mafuza, ila kalifika
halilelile ifuza ne limwe. 7 Nakamlonjela yawelengulolela
mgunda, ‘Mlolele! Kwa mihela midatu ndali ndikuya ndi-
gana mbawe mafuza kuli igodi ali, na heni sambulile ne
chinhu. Uteme! Lekachoni uzenguifya misanga hela?’ 8 Ila
ayo yawelengulolela mgunda nakedichila, ‘Mkulu, uleche
mhela awu yeng'ha, na heni ndiuhalile na kuuwichila mi-
dohe. 9 Wone ulele, goya! Ila wone haulelile, koutema.’ ”

Yesu kangumusila utamwa mamo kuli Zuwa lya Kwesela

10 Kuli Zuwa lya Kwesela, Yesu nayali yolangusa mli
ng'handa ya kusalila. 11 Na aho hali na mdala yumwe
nayali na chijeni chihile chimditile yawe mtamwa miyaka
kumi na minane. Na heye nayali na chiduhi, na nay-
ali yolemwela kwima yagoloche. 12 Yesu loyamuwene,
kamchema, nakamlonjela, “Mamo, utamwa wouwelenawo
wusigwa!” 13 Hamba Yesu kamuwichila moko yula mamo, na
bahala yula mamo kagoloka, kaluka kumtogola Nguluwi.

14 Ila chilongozi wa ng'handa ya kusalila nakazudila leka-
choni Yesu kamusa munhu utamwa Zuwa lya Kwesela.
Ahyo kawalonjela wala wanhu wamemile hala, “Mwanago
mazuwa sita ga kukola mijito. Kuli mazuwa ago, muye
musilwe matamwa genu, ila mleche kuya kuli Zuwa lya
Kwesela.”

15 Ahyo Mkulu nakamwidichila, “Hemwe wahadi! Hino
kuna munhu yoneche kuli hemwe hali dohola isenga ama
idogowi lya heye kulawa mli ng'handa yaligale kunwa mazi
kuli Zuwa lya Kwesela? 16 Lelo hano kabaho mhinza wa
Abulahamu, na heye nakawohigwa na Limazoga miyaka
kumi na nane. Lelo hainojile kumdoholela kuli Zuwa lya
Kwesela?” 17 Yesu loyasindile kulonga ago, wala weng'ha
wamwihile wazangona soni, ila wanhu nawasangalala kwa
vinduzanduza vyoyaditile Yesu.

Kiwhana kwa nyhadikwa ndodo kusinda zeng'ha
(Matei 13:31-32; Malichi 4:30-32)

18 Yesu nakauza, “Hambi Undewa wa Nguluwi wa ndaze?
Hambi ndiuhwane na choni? 19 Lufanda kota nyhadikwa
ndodo kusinda zeng'ha ilinguchemigwa haladali, yaiholile
munhu na kuinyala mumgunda wa heye. Nyhadikwa ayo
yota, hamba liwa igodi ikulu mbaka videje vya kuulanga
vizenga vimvulila mli nhagala zake.”

Kiwahana na nungo
(Matei 13:33)

20 Kahi Yesu nakauza, “Hambi Undewa wa Nguluwi ndi-
uhwanize na choni? 21 Ufanda kota nungo yaiholile mamo
yumwe na kahanza na utimbo vijemo vidatu, mbaka utimbo
weng'ha ufuluma.”

Lwizi luzisili
(Matei 7:13-14,21-23)

22 Yesu nakalutililа na majendo kuluta Yelusalemu. Loyali
mzila, nakakolela kuli miji na vijiji aku yowalangusa wanhu.
23 Munhu yumwe kamuuza, “Mkulu, hambi wanhu wolo-
holigwa wado?”

Yesu nakawedichila, 24 “Mikangaze kukolela kuli lwizi
luzisili, mina ndangukulonjelani, wanhu wenji wojeza kwin-
jila, ila howoweza. 25 Mihela jokuya nayali na ng'handa
kokwima na kuhinda lwizi, namwe mokwima kunze na
kudumiza lwizi mlonga, ‘Mkulu, tuchumulile lwizi.’ Ila
heye kowalonjela, ‘Siwazelele hemwe na komlawile kohi’
26 Namwe molonga, ‘Tudile na kunwa hamwe na hegwe,
na hegwe nakulangusaga muli muji wa hetwe.’ 27 Ila
heye kolonga kahi, ‘Sivizelele hemwe mlawa kohi. Muche
kumwando kwa heni, hemwe mweng'ha mlingudita gehile!’
28 Aho ndo homuwa mlila na kujejeda mizino, aho momona
Abulahamu na Isaka na Yakubu, na waloli weng'ha wawele
hali Undewa wa Nguluwi, na hemwe mtozigwa kunze!
29 Wanhu wokuya kulawa kolilawilaga isanya na kula koliz-
injilaga isanya, kulawa kasikazini na kusini, wochikala na
kulya hali Undewa wa Nguluwi. 30 Ena, wala wawele wa
mwiso wowa wa mwaluko, na wala wawele wa mwaluko
wowa wa mwiso.”

Yesu kanguililila Yelusalemu
(Matei 23:37-39)

31 Mihela jijo Mafalisayo wamwe nawamlutila Yesu,
wamlonjela, “Uche hano ulute honhu hanji, lekachoni Helodi
kangugana yakukopole.” 32 Yesu nakawalonjela, “Mlute
mkalilonjele alyo libwa lya kisolo ahi, ‘Lehano na mitondo
ndanguwinga vijeni na kuwosela wanhu matamwa, haucha
ndosinda mijito ja heni.’ 33 Ahyo ingana lehano na mitondo
na haucha, ndokwinulila majendo, lekachoni haiwa goya
mloli wa Nguluwi yakopoligwe hanze ha Yelusalemu.

34 “Yelusalemu! Gwa Yelusalemu! Kwanguwakopola
waloli na kuwatowa kwa maganga wala watumigwe kwa
hegwe. Lwa kalinga njeza kuwakungajiza wana wa hegwe
kwa heni kota vila ng'huku vyoilingukungajiza vinziya vya
heye hasi hali mbawa za heye, ila hegwe nahuviganile!

35 Mlole! Mlechelwa ng'handa ya hemwe! Na heni ndan-
gukulonjelani ndikomya, hammbona kahi mbaka homlonga,
'Yatambichizwe ayo yalinguya kwa itagwa lya Mkulu.' "

14

Yesu kangumusila utamwa munhu

1 Zuwa limwe lya kwesela, Yesu nakaluta kulya ndiya ha
kaye ha mkulu yumwe wa Mafalisayo. Wanhu wali aho wali
womlola kwa kumtegela. 2 Munhu yumwe yoyali na safula
nakamlutila Yesu. 3 Yesu nakawauza walangusa wa Malajizo
na Mafalisayo, "Hino Malajizo ga hetwe gangutukundiza
hetwe kumusila munhu utamwa Zuwa lya Kwesela ama
hebu?"
4 Ila hewo wekala wenyamalile. Yesu kamibata ayo
mtamwa, kamusila utamwa, nakamlonjela yalute. 5 Hamba
kawalonjela, "Yali kohi hemwe mwanage ama isenga lya
heye wone linjile hali izimbo Zuwa lya Kwesela halikulilavya
bahala?"
6 Ila hewo walemwela kwidichila chinhu.

Uliholile na isungu

7 Yesu loyawawene wala walalikwe vowali wohagula
kikala kuli vigoda vya kumwando, nakawalonjela weng'ha
kwa nhelo ayi; 8 "Wone munhu yakulaliche kuli mnvina
ya kuhola, uleche kikalisa kuli vigoda vya kumwando.
Leka munhu yunji mkulu kusinda hegwe koweza kuya,
9 na munhu yawalaliche weng'ha kokuwiyila na kukulon-
jela, 'Mlechele ayu honhu aha.' Baho kodeula na ku-
luta kikala kuli vigoda vya kumbele. 10 Ila wone hegwe
uchemigwe honhu, kekale kumbele, leka munhu yula yaku-
laliche loyokuyila, yakulonjele, 'Goloko, winuche uye wikale
kuno kuli na vigoda vya kumwando,' baho kotogoligwa
hali wanhu weng'ha wekalise hamwe na hegwe. 11 Kwa
vila munhu yoneche yochikwiniza, koduliswa, na munhu
yoneche yawele liholile kokwinizwa."
12 Hamba Yesu nakamlonjela yula yamlaliche, "Wone
kowalalika wanhu kulya chilyo cha nemisi ama cha nechilo,
uleche kuwalalika womiganaga ama wang'holozo ama
wanhu wa habehi na haluga hako wali na lufufu. Kwa vila
wone udite ahyo, hewo nawo wokulalika hakaye hawo, na
ahyo wokuhilulila chila chouwaditile. 13 Ila wone loudita
mnvina, walaliche wali wazunwa na waziliche lukuli
na wali chete na wali hambe walole 14 na hegwe kowa
utambichizwe na Nguluwi. Mina wawo wali hela chinhu
cha kukuhilusila. Nguluwi kokuhilusila kuli zuwa wanhu
wanojile howozilipuligwa."

Mvina ng'hangala
(Matei 22:1-10)

15 Yumwe wa wala wanhu wekalise hamwe na Yesu loyahuliche ago, nakamlonjela, “Kabweda munhu yozangulya ndiya mu Undewa wa Nguluwi.”

16 Yesu nakamlonjela, “Munhu yumwe nakadita mnvina ng'hulu kawalalika wanhu wenji, 17 Mhela wa kulya loufichile, nakamlonjela chitumagwa wa heye yakawalonjele walalikwe, ‘Muye, chila chinhu cha goya’ 18 Ila weng'ha nawalema, chila munhu nayali na mbuli ya kukola. Munhu wa mwaluko nakamlonjela yula chitumagwa, ‘Ngula mgunda, ahyo ndangugana ndikaulole. Ndangulanda undeche.’ 19 Munhu yunji nakalonga, ‘Ngula misenga kumi ja kulimila kumgunda, lelo ndamnzila ndute ndikajijeze. Ndangulanda undeche.’ 20 Yunji nakalonga, ‘Ndimhola mdala, ahyo ndolemwela kuya.’

21 “Ayo chitumagwa kahiluka, nakamlonjela mkulu wa heye ayo mbuli. Na heye loyahuliche ago, kazudila, nakamlonjela yula chitumagwa, ‘Lute himahima nzila ng'hulu na nzila ndodo za miji, ukawalonjele wanhu wali wazunwa, na waziliche lukuli, na wohambe walole, na wali chete woye.’ 22 Hamba yula chitumagwa nakalonga, ‘Mkulu, ago goulajize mina gakoligwa, ila na sambi honhu hanji hang'hali hanamema.’ 23 Yula mkulu nakamlonjela chitumagwa wa heye, ‘Lute kuli nzila ng'hulu na mbakane uwakole wanhu lupichi woye wenjile leka ng'handa ya heni imeme. 24 Mina ndangukulonjelani, haduhu ne yumwe kuli wala walalichigwe yolya chilyo kuli mnvina ya heni!’ ”

Kugaya kwa kuwa mlanguswa
(Matei 10:37-38)

25 Aho wanhu wenji lowali womuwinza Yesu, Yesu nakawagalamchila, kawalonjela, 26 “Munhu yoneche howa mlanguswa wa heni, wone hanganile heni ng'hatu kusinda vyoyalinguwagana mhaza wa heye na mamo wa heye na mdala wa heye na wanage na wang'holoze na walumbuze. 27 Munhu yoneche wone hapapile msalaba wa heye na kumbinza, kolemwela kuwa mlanguswa wa heni.

28 “Mina yalikohi munhu yumwe homuli, wone yagane kuzenga ilingo, holongola kikalisa yalole kana vinhu vikwila kugomanjiza mijito ya heye? 29 Kwa vila wone kokwaluka kubawa msisi, na wone yalemwele kugomanjiza, wanhu womseka. 30 Hamba wolonga, ‘Munhu ayu nakaluka kuzenga, ila kalemwela kugomanjiza mijito ya heye!’

31 “Ama mndewa wachi wone yagane kuza kitowa na mndewa yunji, hochikalisa hasi tandi yejese kokwimilila kwa

wamizi wa heye elufu kumi kitowa na mndewa nayali na wamizi elufu makumi meli? 32 Wone yone hokwimilila, kowalonjela vitumagwa wa heye wakamdedeze yula mndewa yang'hali kutali waleche kitowa wekale goya. 33 Na hemwe namwe hihyo, wone munhu halechile chila chinhu choyali nacho howeza kuwa mlanguswa wa heni.

Mwino wohaunonile
(Matei 5:13; Malichi 9:50)

34 "Mwino unona, ila wone uwe haunonile, wonojezwa na choni mbaka uwe unonile kahi? 35 Hambe ikole ne chinhu kuwika kuli mgunda wala kuhanza na midohe, wanhu woitaga kunze. Yali na makutu ga kuhulichizila, nayahuliche!"

15

Mfano wa ing'holo lyajilile
(Matei 18:12-14)

1 Zuwa limwe wakongoza kodi na wanhu wenji wawelengudita gehile nawaluta kumuhulichiza Yesu. 2 Mafalisayo na walangusa wa malajizo ga Musa wazakung'ung'uta, "Mlole munhu ayu! Kanguwabochela wadita gehile, kahi kangulya na hewo!" 3 Yesu nakawalonjela nhelo ayi.

4 "Wone, munhu yawele na ming'holo miya imwe, wone yone limwe lyajilile, kodita choni? Kojileka jila makumi tisa na tisa mviwala, na kanguluta kupala lila lyajilile mbaka yalyone. 5 Na wone yalyone, kosangalala na kolipika mmayega, 6 na kumuhilika haluga. Hamba kanguwachema wali ngigana na wanhu wa habehi na heye na kuwalonjela, 'Tusangalale hamwe, kwa vila ndilyona lila ling'holo lyangu nalyajilile.' 7 Kahi ndangukulonjelani, kowa na kusangalala ng'hatu kilanga kwa mdita gehile yumwe kumgalamchila Nguluwi, kusinda wanhu makumi tisa na tisa watanganiche wohambe wagane woselwe gehile.

Nhelo ya igwala lyajilile

8 "Ama mwangona ndaze? Mdala yumwe nayali na migwala kumi, wone yajilize imwe, kangudita choni? Kobwinha chenje, kofajila ng'handa na kupala mholemhole mbaka yayone. 9 Wone yayone, kanguwachema weganaga na wanhu wa habehi na heye, yolonga, 'Msangalale hamwe na heni, kwa vila ndilyona ligwala lya heni nalyajilile' 10 Hihyo ndangukulonjelani, wahilisi wa kilanga wa Nguluwi wosangalala kwa nayali na gehile yumwe yalingumgalamchila Nguluwi."

Kiwahana na mwana msongolo yajile

11 Yesu nakalutililа kuwalonjela, “Kwali na munhu yumwe
nayali na wana weli wasongolo. 12 Yula mdodo nakam-
lonjela mhaza wa heye, ‘Mhaza, nyipe uhalizi wa vinhu
vya heni sambi.’ Ahyo mhaza yula kawagawila lufufu
lwa heye lweng'ha wala wana weli. 13 Logakolile mazuwa
mado, yula mdodo munhu kaguza vinhu vyeng'ha vyoy-
ahalizwe na mhaza wa heye, hamba koka na kuluta isi
ya kutali. Ako nakawifyanga sendi za heye chakachaka.
14 Loyasindile kidila chila chinhu, nailawila nzala ng'hulu
isi ila, na heye kaluka kugaya. 15 Ahyo nakaluta kukola
mijito kwa munhu yumwe nayali mwenyeng'haye wa isi ila,
na heye kamuhilika kuli mgunda wa heye yawe yohombela
migubi. 16 Kazangugana kulya chilyo jiwele ngulya migubi,
ila haduhu munhu yampele. 17 Nyhala lozaluche kuhiluka,
nakelonjelela, ‘Kula kuluga kwa mhaza wa heni kuna wakola
mijito wenji wawele kulya na kulechelela. Iwa ndaze heni
hano ndagubagama kwa nzala? 18 Ndokuka na kuluta kwa
mhaza wa heni ndimlonjele kota, Mhaza, ndita gehile kwa
hegwe, na ndita gehile kilanga na kwa hegwe Nguluwi.
19 Hambe nganigwe kuchemwa mwana wa hegwe kahi, ndite
kota yumwe wa vitumagwa wa hegwe.’ 20 Ahyo keyinula
kaluta kwa mhaza wa heye.

“Ila loyali yang'hali kutali, mhaza wa heye kamona. Ka-
monela isungu, kambilimila, kamlamsa kwa kumkumbat-
iza na kumnonela. 21 Yula mwana nakamlonjela, ‘Mhaza,
mbifya kilanga na kwa hegwe Nguluwi na ndita gehile kwa
hegwe. Hambe nganigwe kuchemigwa nda mwana wa
hegwe.’ 22 Ila mhaza wa heye nakawalonjela vitumagwa,
‘Himahima! Migale nguwo inojile mumvalize. Mvicheni
pete mchidole cha heye na makwamba mmagulu ga heye!
23 Hamba mkome lila lisenga ilogota lihatile, tulye na tudite
mnvina ng'hangala! 24 Kwa vila ayu mwana wa heni nayali
yabagame ila lelo kazilipuka, nakajilila ila lelo koneka’ Ahyo
waluka kudita mnvina.

25 “Mvina voyali ilutilila, yula mkulugwe nayali kumgunda.
Loyali yohiluka na kuwa behi na haluga, kahulika nzimbo
na wanhu wovina. 26 Kamchema chitumagwa yumwe, ka-
muuza, ‘Hana choni?’ 27 Yula chitumagwa nakamlonjela,
‘Mng'holozako kahiluka haluga, na mhaza wa hegwe kakoma
isenga ilogota lihatile loyamuwene yawele mkomu.’

28 “Ayo msongolo mkulu kazudila ng'hatu, kalema kwin-
jila mng'handa. Mhaza wa heye kalawa kunze na kumd-
edeza yenjile mng'handa. 29 Ila heye nakedichila, ‘Wijese,
mihela jeng'ha heni nandikukolela mijito kota chitumagwa,
na silemile kuhulichiza ilajizo lya hegwe ne zuwa limwe.

Kumha choni? Humhele ne kamhene kamwe kadodo ndite
mnvina na wotiganaga! 30 Ila ayu mwanago yawifile vinhu
vya hegwe chakachaka na wang'hondwa loyoile kumchinjila
isenga ilogota lihatile!' 31 Mhaza wa heye nakamwidichila,
'Gomwana wa heni, mihela jeng'ha wali wikale na heni, na
chila chinhu chondali nacho nachali cha hegwe. 32 Ila itugana
tudite mnvina kwa vila ayu mng'holozako nayali yabagame,
lelo kamkomu, nayali yajilile lelo koneka.' "

16

Yalingwandika msugu

1 Yesu nakawalangusa wala walanguswa, "Muhu yumwe
nayali na lufufu, nayali na mkola mijito. Wanhu nawamlon-
jela ayu mkola mijito wa hegwe kangulya chaka vinhu vya
yula yamuwichile, 2 Yula nayali na lufufu kamchema nakam-
lonjela, 'Mbuli zachi za hegwe zondili nguhilika? Undajile
choukolele lufufu lwa heni? Mina hegwe huza nguwa chitu-
magwa kahi.' 3 Yula chitumagwa kejesa, Ayu mkulu kangum-
busa kuli kumwandichila, ndodita ndaze kuluta kumgunda
siweza, kuluta kulanda kota wali hela chinhu, ndangona
soni. 4 Ndivizela lya kudita, aho hoyombinga wanhu waze
ngunyhema kowekalaga.

5 "Yolawa kawachema weng'ha walinguganigwa na yula
nayali yowandichila yumweyumwe, nakamlonjela yalon-
gole, 'Zilinga uli ngudaigwa mkulu wa heni?' 6 Heye
nakedichila mibiga ja kutelechela mafuta miya na imwe ga
mzeituni. 'Yula nayandikaga nakamlonjela. Hole ai iwele
ngulajila voili ngudaigwa, kalise himahima wandiche ham-
sini.' 7 Kahi kamuuza munhu yunji yalingudaigwa, 'Hegwe
kangukudai zilinga?' Heye nakedichila migunila miya ja
uhemba. 'Hole ayi ilingulajila voulingudaigwa, wandiche
samanini.'

8 "Ila yula mkulu kamtogola ayo yandikaga voyali waki-
tumbila nayali yakolile luhala, mina wanhu wa ayi isi wana
luhala na mbuli za hewo zihile kusinda wanhu wa lumuli."

9 Heye Yesu kazangulonga, "Heni ndangukulonjelani mi-
gane na wanhu kulawa kuli lufufu lwihile lwa isi, lozi-
mala mobocheligwa na hewo, mozangikala mazuwa gose
ne kuduma. 10 Munhu yoneche yalinguganigwa muli mbuli
ndodo. Kowa yaganigwe muli mbuli ng'hangala. Ila munhu
halingukundigwa kuli mbuli ndodo, howeza kukundigwa
kuli mbuli ng'hulu. 11 Wone hemwe wanhu wohambe
wakukundeni kuli lufufu lwihile lwa amu muisi, munhu
yachi yokupani lufufu lwa kukomya? 12 Na wone hambe
mkundigwe kuli lufufu haluwele lwa hemwe, munhu yachi
yokupani lufufu luzeleche?

13 “Haduhu chitumagwa yokola mijio kwa wakulu weli,
kwa vila ama komzudila yumwe na kumgana yunji, ama
kochilongozaga na yula yumwe na kumbeza ayo yunji.
Homfugamila Nguluwi na lufufu.”

Ulonzi unji wa Yesu
(Matei 11:12-13; 5:31-32; Malichi 10:11-12)

14 Ila Mafalisayo lowahuliche ago geng'ha, ila hewo wali
wogana lukami lufufu, wambeza Yesu. 15 Aho nakawalo-
jela, “Hemwe mwangilola mnoga hali wanhu, ila Nguluwi
kavizela mnhumbula ya hemwe. Mina chila chilingoneka
chikulu hali wanhu, Nguluwi kochona acho chiha.
16 “Mizilo na gala gandichigwe na waloli gali mbaka mihela
ja Yohani Mbatiza. Kulawa aho Mbuli Inojile ya Undewa wa
Nguluwi wangutagusigwa, na chila munhu kangwinjila kwa
ludali. 17 Ila isi yeng'ha na kilanga vyokusigwa chimdawalo
hela kusinda helufi imwe ya malajizo gandichigwe kusigwa.
18 “Yoneche yamleche mchewake na kuhola yunji,
mng'hondwa, na yoneche nayali kumhola mdala yalechigwe
mng'hondwa.

Munhu nayawele na lufufu na Lasalo

19 “Kwali na munhu yumwe nayali na lufufu, nayali yovala
mivalo ja sendi nyinji ng'hatu na kitani chinojile na kudita
mnvina chila yokwinuka. 20 Kahi kwali na munhu yumwe
nayali nguchemigwa Lasalo, yula nayali na vilonda lukuli
lweng'ha nayali womigala mli lwizi lwa yula nayali na lufufu.
21 Nakaganaga yalye usanyangwa uwele ngulagala kulawa
mli mchisanya ya yula nayali na lufufu, na ganji, mibwa jali
jikuya jimyanga vilonda vya heye!
22 “Lelo yula munhu nayali hela chinhu kaholigwa na
Nguluwi, mhilisi wa kilanga nakamhola, kekala habehi na
Abulahamu na yula nayali na lufufu kaga, nakatiligwa. 23 Na
yula nayali na lufufu yawele yogazigwa kula kuli isi ya
wabagame, kenula meho ga heye, kamona Abulahamu kwa
kutali na Lasalo yekale hafungo. 24 Hamba kachema kwa
lizi, ‘Mhaza Abulahamu, mbonele isungu, mlonjele Lasalo
yadolize chidole cha heye mli mazi yahoze umyango wa heni
mina ndangugazigwa kuno kuli chiluli.’
25 “Ila Abulahamu nakedichila, ‘Kumbuche mwanangu
hegwe na kupegwa ganojile lowali uchikala muisi, na Lasalo
nakabochela gehile. Lelo heye kanguhozigwa na hegwe
kwangugazigwa. 26 Ila na ago geng'ha, hotuli hetwe na
komli hemwe hawichigwa ikulubila ikulu, ili wawele ngu-
gana kuya kumuli kulawa kuno walemwele, na wawele ko-
muli walemwele kuya kuno kotuli.’ 27 Ayo nayali na lufufu

nakalonga, ‘Lelo mhaza Abulahamu ndangukulanda umlajize yalute kaye kuli ng'handa ya mhaza wa heni. 28 Mina ndina wang'holozangu wahano yalute yawakanye waleche kuya kuno kuli kugazigwa.’

29 “Ila Abulahamu nakamlonjela, ‘Wang'holozo wanago Maandiko Matakatifu ga Musa na waloli wanji wa Nguluwi wowalonjela ago, waleche wawahulichize hewo chowolonga.’ 30 Ila heye nakalonga, ‘Hebu mhaza Abulahamu! Ila wone munhu yazilipuche kulawa wanhu wajile na kuwalutila, womgalamchila Nguluwi.’ 31 Heye Abulahamu nakalonga, ‘Wone hambe wagasome Gandichigwe ga Musa na waloli wanji wa Nguluwi, howojesa hebu! Wone yalute yazilipuche kulawa wanhu wabagame!.’ ”

17

Kwambuza kuli kudita gehile
(Matei 18:6-7,21-22; Malichi 9:42)

1 Hamba Yesu nakawalonjela wala walanguswa wa heye, “Havileka kulawila vinhu vilingujeza wanhu kudita gehile, ila kochona yula yojeza. 2 Naigana yafunjigwe iganga likulu lya lwala msingo na kutozigwa mli mlwanda, kuleka heye kumwambuza munhu yumwe wa awa wadodo kuwifya. 3 Mililele! Wone mng'holozo yakuditile gehile mdeuze, wone yakunde kumgalamchila Nguluwi, yamgalachile. 4 Kahila wone yakuzudize mala saba kwa zuwa limwe na yohiluchila kouli yolonga, ‘Ndimgalamchila Nguluwi,’ goya yakundile.”

Makundo

5 Wala watumigwa nawamlonjela, “Mkulu tonjezele makundo.” 6 Heye mkulu nakawedichila, Wone makundo ga hemwe na gawe mado kota nyhule ndodo ya haladali, mwahajezile kulilonjela ali igodi lya Mfolosadi ng'holeche ukenjile mli lwanda, nawo wawahuliche.

Mijito ya chitumagwa

7 “Tulonje hemwe munhu yumwe kana chitumagwa nayali ngukola mijto ya kumgunda ama kangudima ming'holo lelo yohiluka kulawa kumgunda, komlonjela ayo chitumagwa himahima uye ulye ndiya? 8 Hebu! Komlonjela nhelechele ndiya wikale ung'holela mijito mbaka londisinda kulya na kunwa, ndo nagwe ulye. 9 Homnonela ayo mpogozi kwa vila nakakola goyalonjelwe. 10 Na hemwe namwe wone mdite gomlonjelwe, mlonje, ‘Hetwe wapogozi wohambe tupegwe chinhu, tukola gala gotulonjelwe tukole hela.’ ”

Yesu kanguwalohola watamwa kumi.

11 Yesu loyali yojenda kuza Yelusalemu nakakola mmbaka
mwa Samaliya na Galilaya. 12 Loyali yokwinjila mli chi-
jiji chimwe, naketing'ha na wanhu kumi wali na uswema,
wemile kutali. 13 Wachemeleza lizi wolonga, “Yesu mlangusa
tonele isungu!”

14 Loyawawene nakawalonjela, “Mlute mkelajile kwa
watambika.” Lowaliwoluta, nawona kuhovujigwa.
15 Myawo yumwe yonile nakoselwa mayamwa, kahiluka
kamtogola Nguluwi kwa lizi ing'hangala. 16 Ketoza
kumwando kuli magulu ga Yesu kuno yomnonela. Ayo nayali
Msamalia. 17 Aho Yesu nakalonga, “Nandisile matamwa
mwali kumi? Wala tisa wakohi? 18 Haduhuli yunji yahiluche
kumtogola Nguluwi ila ayu mjenzi yaliyeng'ha?” 19 Yesu
nakamlonjela yula munhu, “Winuche, ulute, makundo gako
gakulohola.”

Kuya kwa Undewa wa Nguluwi
(Matei 24:23-28,37-41)

20 Mhela umwe Mafalisayo nawamuuza Yesu, “Undewa wa
Nguluwi wokuya nili?” Heye nakawalonjela, “Undewa wa
Nguluwi haukuya ukoneka. 21 Kahi haduhu munhu yolonga,
wahano, ama wahala. Lelo Undewa wa Nguluwi wa mgati
mwenu.”

22 Hamba kawalonjela walanguswa, “Mazuwa ganguya
moza ngugana kulola zuwa limwe lya mwana wa munhu,
ila hamyona. 23 Na wanhu wokulonjelani, ‘Mlole ka hala!’
Ama ‘Mlole ka hano!’ Ila hemwe mleche kulawa kahi
mleche kuwawinza. 24 Mina kota hila lumwemwesa lwa
limlungu ne kulonga lumwesa kilanga nzingo imwe mbaka
iyage, ndo voiwa zuwa alyo Mwana wa Munhu loyokuya.
25 Ila ago gang'hali, kogazigwa lukami na kulemigwa na
lulelo alu. 26 Kota vyonaiwele mhela wa Nuhu ndo vyoiwa
hoyokuya Mwana wa Munhu. 27 Wanhu nawalyaga na
kunwa wohola na kuholeka mbaka mhela ula Nuhu loyenjile
mli itumbwi ling'hangala. Mazi metemete logalawile na
kuwakopola weng'ha. 28 Yowa kota vyoilawile mhela wa Loti.
Wanhu wazangulya na kunwa, kugula na kuguza, kunyala
nyhadikwa na kuzenga. 29 Ila zuwa Loti loyochile sodoma,
maganga ga chiluli nagalawila gazangutowa kota nhonya
kulawa kilanga na kuwakopola weng'ha. 30 Ndo vyoiwa zuwa
alyo Mwana wa Munhu loyogubuligwa.

31 “Zuwa alyo, wone munhu yawele chinduwiko mwa
ng'handa ya heye, yaleche kudulika yahole vinhu vya heye
vili mng'handa nayali kumgunda yaleche kuhiluka koyalaw-
ile. 32 Mkumbucheni mchewake Loti. 33 Munhu yalingugana

kululohola lukuli lwa heye kolwajiliza, na munhu yolwajiliza kololohola. 34 Ndangukulonjelani, zuwa alyo wanhu weli wowa wawasile hamihe, yumwe koholigwa na yunji kolechigwa. 35 Wadala weli wowa wotwanga ndiya hamwe. Yumwe koholigwa na yunji kolechigwa.” 36 Wanhu weli wowa kumgunda, yumwe koholigwa na yunji kolechigwa.

37 Wamuuza kohi Mkulu? Kawalonjela, “Hawele na mtufi, ndo hojimema mikungule.”

18

Yesu kangulangusa mtagusa na mdala yalechelelwe

1 Hamba Yesu nakawasimila walanguswa wa heye nhelo ayi, imgana munhu yaze kumlanda Nguluwi ne kugozola. 2 Nakalonga, “Kuli honhu hamwe kwali na mtagusa yumwe nayali yomuwinza Nguluwi, kahi nahamjesaga ne munhu. 3 Na honhu aho, kwali na mamo yumwe yalechelelwe, nakamlutilaga ayo mtagusa yomlanda yamtagusile goya kulawa kwa munhu nayali ngumhwihilwa. 4 Mihela minji ayo mtagusa nahaganaga kumlewela ayo mamo, ila mwiso kazangulonga, ‘Wone hambe ndimjese Nguluwi na wanhu, 5 Ila ayu mdala kanguya yongaza, ndomleweleza wone siditile ahyo kozanguya hano mwiso konhosa lukami.’ ”

6 Mkulu nakawalonjela, “Muhulika vyoyalonjile ayo mtagusa yehile. 7 Lelo Nguluwi howalewela wala yawahagule, wala wali ngulanda nemisi na nechilo? Koleka kuwahulichiza? 8 Ndangukulonjela kowalewela himahima. Kahi, kowa kuduhu makundo amu muisi mhela Mwana wa Munhu loyokuya?”

Chilanguso cha Mfalisayo na mkongoza sendi

9 Hamba Yesu nakawalonjela kahi nhelo kota hino, wala wanhu nawewonaga watanganika na kuwabeza wayawo wanji. 10 “Nakalonga, Wanhu weli nawaluta mluga lwa ng'handa ya Nguluwi kuza kulanda Nguluwi, yumwe Mfalisayo, na yunji mkongoza kodi.

11 “Ayo Mfalisayo kema hafungo na kumlanda Nguluwi mnhumbula, ‘Gwa Nguluwi, malumbo, heni siwele kota wala wawele wadesi, wawele wabuhu na wang'hondwa na walinguboka. Malumbo, heni siwele kota ayu mkongoza sendi. 12 Ndangwesela kulya mazuwa meli, ndangulavya imwe ya kumi ya lufufu londiwele kupegwa.’

13 “Ila yula mkongoza sendi, nayali yemile kwa kutali henule ne meho gake kilanga, ila nakebata chipambaga kuno yesinzile kulajila kana masinzo, kalonga, ‘Gwa Nguluwi mbonele isungu heni ndiwele na gehile!’ 14 Ndangukulonjelani,” “Ayu mkongoza sendi kahiluka kaye

yawele yakundigwe na Nguluwi kusinda yula Mfalisayo. Mina, chila yalingikwiniza koduliswa, na yoneche yawele liholile, kokwinizwa.”

Yesu kanguwatambichiza wana wadodo
(Matei 19:13-15; Malichi 10:13-16)

15 Wanhu wamigalila Yesu wana wadodo yawawichile moko. Walanguswa wawawene nawawang'hanuchila. 16 Ila Yesu nakawachema hoyali yolonga, “Muwaleche awo wana wadodo woye kwa heni, mleche kuwalemeza, mina Undewa wa Nguluwi wanguwagana wanhu kota awa. 17 Ndanguwalonjelani ndikomya ng'hatu, munhu yohambe youbochele Undewa wa Nguluwi kota mwana mdodo, hokwinjila kuli undewa awo.”

Munhu yawele na lufufu
(Matei 19:16-30; Malichi 10:17-31)

18 Mkulu yumwe wa Wayahudi nakamuuza Yesu, “Mlangusa yanojile, ndite ndaze leka mhegwe ukomu wa mazuwa gose ne kuduma?” 19 Yesu nakamuuza, “Lekachoni kwangundonjela noga? Haduhu munhu yanojile ila yumwe, Nguluwi yaliyeng'ha. 20 Kujizela mizilo, ‘Uleche ung'hondwa, uleche kukopola, uleche kuhiza, uleche kumwimilila munhu udesi, uwahulichize mhaza na mayako.’ ” 21 Heye nakalonga, “Ago geng'ha ndigabata kulawila londali msongolo.” 22 Yesu loyahuche ago nakamlonjela, “Kwanguganigwa kudita chinhu chimwe, uguze chila chinhu, wagawile wanzunwa, na hegwe kowa na ng'hano kilanga, hamba uye umbinze.” 23 Ila ayo munhu loyahuliche ago, yawele na masinzo, kwa vila, nayali na lufufu lwinji.

24 Yesu loyamuwene kangugana ahyo, nakalonga, “Kota voiwa nongwa kwa wali na lufufu, wolemwela kwinjila kuli Undewa wa Nguluwi! 25 Ahi ndo yowa ubewe kwa Ngamiya lyoweza kukola mlinanga ya chihomo kusinda nayali na lufufu kwinjila kuli Undewa wa Nguluwi.”

26 Wala wanhu wahuliche ago, nawalonga, “Yalikohi yoloholigwa?”

27 Yesu kawalonjela, “Gali ngulemweligwa kwa wanhu. Kwa Nguluwi zoditikwa.”

28 Heye Petili nakamuuza, “Na hetwe ndaze? Tuleka geng'ha natukuwinza!”

29 Yesu nakawalomjela, ndangukulonjelani ndikomya, “Munhu yalechile ng'handa ama mdala ama mkulugwe ama wamlelile na wana kwa Undewa wa Nguluwi, 30 Kobochela menji ng'hatu mhela awu wa sambi, na mhela ukuya ukomu wa mazuwa gose ne kuduma.”

Yesu kangulonga lwa kadatu vyoyobagama na vyoyozilipuka
(Matei 20:17-19; Malichi 10:32-34)

31 Yesu nakawahola hafungo wala walanguswa, kawalonjela, “Mhulichize! Twanguluta Yelusalemu na ako chila chinhu chandikwe na waloli gomlapa Mwana wa Munhu, gowa gakoligwe. 32 Mina kowichigwa mmoko mwa wanhu hawawele Wayahudi, na hewo womditila gehile na kummizila mite. 33 Womtowa na ng'hobwa, womkopola, ila zuwa lya kadatu kulawa loyabagame, kozilipuka.”

34 Ila hewo nahawavizelele mbuli ne imwe, nawavisigwa ulonzi awo, nahawavizelele choni chilingulonjigwa.

Yesu kangumlohola munhu hambe yalole
(Matei 20:29-34; Malichi 10:46-52)

35 Mhela Yesu loyali habehi kwinjila Yeliko, kwali na munhu yumwe hambe yalole yekalise mnzila yolanda, 36 Yahuliche wanhu wokola kauza, “Hana choni?”

37 Wamlonjela, “Yesu wa Nasaleti kangukola hano.”

38 Heye nakachemeleza lizi yolonga, “Yesu Mwana wa Daudi, umbonele isungu!”

39 Kwangugana ndikuditile ndaze? Wala wanhu walongole wamdeuza wamlonjela nyamalile ila heye hahuliche kaza nguchemeleza lizi, “Mwana wa Daudi, umbonele isungu.”

40 Yesu kema kawalonjela wamigale hoyali. Yula munhu yohambe yalole loyoile habehi, Yesu nakamuuza, 41 “Kwangugana ndikuditile choni?”

Nakedichila, “Mkulu ndangulanda ndizengulola kahi.”

42 Yesu nakamlonjela, “Ulole! Makundo ga hegwe gakulohola.”

43 Bahala yula yawele yohambe yalole kazangulola. Kamuwinza Yesu kuno yomtogola Nguluwi. Wala wanhu weng'ha lowawene ago, wamtogola Nguluwi.

19

Yesu na Sakayo

1 Yesu nakenjila mujini Yeliko, loyali yokola mnzila za honhu aho. 2 Kalawila munhu yumwe, itagwa lyake Sakayo. Ayo nayali chilongozi wa wakongoza sendi na kahila nayali munhu nayali na lufufu. 3 Kagana kulola Yesu munhu wachi, lelo wanhu wali wenji lukami, ila heye nayali chifude na kalemwela kumona. 4 Ahyo! Nakabilima kumwando, kakwina mchanya mli ikuyu leka wamone Yesu, mina nayali yokolela aho. 5 Yesu loyafichile honhu hala, nakalola mchanya nakamlonjela, “Sakayo, uduliche hasi himahima, mana lelo hano ndogana nsinde haluga hako.”

6 Sakayo kedulika himahima, kambochela yasangalale.
7 Wanhu weng'ha lowawene ago, waluka kulonga longa,
“Kaluta kikala na munhu yawele na gehile.”
8 Ila Sakayo kenuka nakamlonjela Yesu, “Hulichize Mkulu!
Heni ndowapa wali hela vinhu nusu ya vinhu vya heni na
wone ndimlande munhu chinhu, ndomhilusila kota acho
mala zine.”
9 Yesu nakamlonjela, “Lehano ulohozi uya ng'handa ayi,
mina ayo na heye mwana wa lukolo lwa Abulahamu. 10 Mina
Mwana wa Munhu koya kupala na kulohola wajilile.”

Kulangusa kwa migwala
(Matei 25:14-30)

11 Mhela wanhu lowang'hali wohulichiza ago, Yesu
nakawalangusa kwa nhelo yolonga, aho yalibehi na
Yelusalemu, na wanhu wavizela mhela wuwu, Undewa wa
Nguluwi wokwiza. 12 Aho nakawalonjela, “Kwali na munhu
yumwe yatanganiche na kadita majendo kuluta isi ya kutali
yakabochele undewa, hamba yahiluche. 13 Yang'hali kuka
kawachema wala watumagwa kumi, kampa chila munhu
sendi zihejile msahala wa myezi jidatu na kuwalonjela,
‘Mgulile vinhu mzenguguza mbaka londihiluka.’ 14 Ila
wanhu wanji nawamwihilwa na wawalajiza watumagwa
walute wakalonje! ‘Tumlema ayu yaleche kuwa mndewa wa
hetwe.’
15 “Aho munhu loyapeligwe undewa nakahiluka, bahala
kalonga wala watumagwa wapeligwe sendi wachemigwe.
Yogana yavizele chila munhu zilela zilinga. 16 Yula yalon-
goligwe kupegwa kalawila kalonga, ‘Mkulu zoumhele, ndi-
zonjeza mala kumi.’ 17 Heye nakamlonjela, ‘Goya,’ Hegwe
kwa chitumagwa unojile! Kunoga kuli mbuli ndodo, kowa
ulongoza miji kumi!, 18 Chitumagwa wa keli koya, nakalonga,
‘Mkulu, nguza zonjezeka mala zihano ya zila zoumhle!’
19 Heye nakamlonjela, ‘Nagwe kowa mkulu wa miji jihano.’
20 “Chitumagwa yunji koya, kalonga, ‘Mkulu, uhole sendi
zako, nandizivisa goya mchibende, 21 nandumba hegwe kwa
munhu yang'ang'ale, kwangusa chohuwichile, na kubeta
cho hunyalile.’ 22 Heye nakamlonjela, ‘Vyoulonjile ahyo
ndokutagusa kwa mlomo wa hegwe, hegwe kwa chitumagwa
wihile! Nakuvizela heni nda munhu yang'ang'ale, ndangu-
beta vyosinyalile.’ 23 Lekachoni huwichile sendi kuli wanhu
walingonjeza londikuya nyhole na zila zonjezeche?
24 “Aho nakawalonjela wala wali hala, ‘Msukuleni alyo
igwala limwe, na mumhe yula yawele na zila zonjezeche
mala kumi.’ 25 Hewo anwamlonjela, ‘Ila Mkulu heye kanazo
zonjezeche mala kumi!’ 26 ‘Heye nakawalonjela,’ ‘Chila

yawele na chinhu, kokonjezelwa chiyage, ila yula yawele hela chinhu, chila chidodo choyawele nacho, choholigwa. 27 Na sambi, wala wohambe wagane ndiwe mndewa wa hewo, muwagale aha, muwakopole nani ndilola.' "

Yesu kangwinjila Yelusalemu kwa mnvina
(Matei 21:1-11; Malichi 11:1-11; Yohana 12:12-19)

28 Yesu nakalonga ago, yolawa nakalongola kumwando kuza Yelusalemu. 29 Hoyali habehi na Betifage na Betaniya, behi na chidunda cha Mizeituni, nakawalajiza walanguswa wa heye weli. 30 Nakawalonjela, "Mlute hali chijiji chiwele kumwando kwa hemwe. Lomuwa mukwinjila mchijiji, molifika mwana idogowi liwohigwe halina kwinigwa na munhu, mdohole mligale hano. 31 Wone munhu yawauze, lekachoni mlingulidohola, mlonje 'Mkulu kangumgana.' "

32 Wolawa waluta wafika kota Yesu voyawalonjele. 33 Lowali wolidohola lila lidogowi, hewo wawauza, "Lekachoni mlingulidohola ali idogowi?"

34 Hewo nawawalonjela, "Mkulu kangumgana." 35 Wolawa waligala lila idogowi kwa Yesu. Wolawawahola nguwo za hewo watambalika hamgongo mwa idogowi, wamkwiniza Yesu mchanya wa alyo idogowi. 36 Yesu kazanguluta yawele mchanya mli idogowi. Na wanhu nawazanza nguwo za hewo mbalabala.

37 Loyali behi na Yelusalemu, hali mduliko wa chidunda cha Mizeituni, walanguswa wa heye na wanhu wenji wazakwimba na kumtogola Nguluwi kwa lizi ling'hangala kwa mbuli ng'hulu zowaziwene; 38 Wazangulonga, "Yamtambichize Mndewa yokuya kwa itagwa lya Mkulu. Kikala goya kuchanya kilanga, na ukulu ng'hatu kwa Nguluwi!"

39 Aho Mfalisayo wamwe wala wali hala hali wanhu wamemile, nawamlonjela, "Mlangusa," "Walonjele walanguswa wa hegwe wanyamalile!"

40 Yesu nakawalonjela, "Ndangukulonjelani wone awa wenyamalile, ago maganga gochemeleza lizi."

Yesu kanguulilila muji wa Yelusalemu

41 Loyali habehi ng'hatu na kuwona muji wa Yelusalemu, Yesu nakaulilila, 42 yolonga, "Yaligoya hegwe nagwe lelo hano mbuli ilingigala makundo! Ila, lelo gavisigwa mmeho gako. 43 Mina zuwa lyanguya wakwihilwe wokuzungulusila lugagala, wokuzunguluta na kukibata kulawa nzingo zeng'ha. 44 Wokukopola hegwe na wanhu walingikala amo, howokulechela ne iganga likwima mli iganga liyage, kwa vila, hauzelele ula mhela Nguluwi hoyokuyila kukulohola."

Yesu kangwinjila kuli ng'handa ya Nguluwi
(Matei 21:12-17; Malichi 11:15-19; Yohana 2:13-22)

45 Yesu nakenjila mli Ng'handa ya Nguluwi, kaluka
kuwawinga kunze wanhu walinguguza vinhu.
46 Nakawalonjela, “Yandichigwa, ‘Ng'handa ya heni yowa
ng'handa ya kulandila.’ Ila hemwe muigalula mhalika ya
wabokaji!”
47 Chila zuwa Yesu kazanguwalangusa ng'handa ya Ngu-
luwi. Watambika wakulu na walangusa wa malajizo ga Musa
na wakulu wa wanhu nawagana kumkopola, 48 Ila hewo
hawaliwene lya kudita, mina wanhu weng'ha wali wekale
tulu womhulichiza chila luzi.

20

Mbuli ya ludali lwa Yesu
(Matei 21:23-27; Malichi 11:27-33)

1 Zuwa limwe, Yesu nayali yawalangusa wanhu honhu ha
kusalila na kuwatagusila Mbuli Inojile, watambika wakulu
na walangusa wa malajizo ga Musa na wakulu wamwe na-
woya, 2 Walonga, “Tulonjele! Kwangudita mbuli azi kwa
ludali lwachi, ama yalikohi yakupele ludali luno?”
3 Yesu nakawalonjela. “Na heni ndowauzani, 4 ludali lwa
Yohani lwa kubatiza nalulawa kilanga kwa Nguluwi ama
kwa wanhu?”
5 Ila hewo nawalonga ahi, “Wone tulonje nalulawa kilanga,
kotuuza, ‘Lekachoni hamumkundile?’ 6 Na wone tulonje
nalulawa kwa wanhu, wanhu weng'ha wa hano wotutowa
na maganga, mina weng'ha nawakunda kota Yohani nayali
mloli wa Nguluwi.” 7 Nawamlonjela, “Hatuvizelele alo ludali
nalulawa kohi.”
8 Yesu nakawalonjela, “Na heni siwalonjela ndangudita
mbuli zino kwa ludali lwachi.”

Nhelo ya walimi na mgunda wa zabibu
(Matei 21:33-46; Malichi 12:1-12)

9 Yesu kazangulangusa wanhu yolonga kwa nhelo ayi,
“Munhu yumwe nakalima mgunda wa zabibu, nakawabasila
walimi, heye nakaheluka isi ya kutali, kekala ako mihela
minji. 10 Mhela wa kubeta, ayo munhu kemigala chitu-
magwa kwa wala walimile yakahole kumgunda gojilelile
mizabibu. Ila wala walimile wamsubula ayo chitumagwa
na kumhilusa ne chinhu. 11 Yula munhu nakamigala chi-
tumagwa yunji, ila hewo kahila wamtowa ayo chitumagwa
na kumbasa soni na kumhilusa ne chinhu. 12 Kahi kamigala
wa kadatu, heye ayo lowamlumize, wamuwinga. 13 Yula
yawele na mgunda nakejesa, ‘Ndodita choni? Ndomgala
mwana wa heni ndimganile, yolonga heye womhulichiza.’

14 Wala walingulima lowawene, wazangilonjela, ‘Ayu ndo
yohalila. Tumkopole leka kuhalila kwa heye kuwe kwa
hetwe.’ 15 Lelo Nawamlavya hafungo mwa mgunda wa
mizabibu. Wamkopola.?”
Yesu nakauza, “Yula yawele na mgunda kowadita ndaze
wala walimi?” 16 “Kokuya kuwabagamiza awala walin-
gulima, na kowapa walimi wanji awo mgunda wa zabibu.”
Wanhu lowahuliche yolonga ahyo, nawalonga, “Hebu
haiwa ahyo!”
17 Ila Yesu kawalola, nakawalonjela gano, “Maandiko
Matakatifu gana mana yachi?
“ ‘Iganga lilemigwe na walinguzenga,
lelo liwa iganga likulu lya msisi!’
18 Wone munhu yogwa mchanya mwa iganga alyo, kobeneka
pasapasa na wone iganga limgwile munhu yoneche, ly-
omhondanga.”

Mbuli ya kulavya kodi.
(Matei 22:15-22; Malichi 12:13-17)

19 Walangusa wa malajizo ga Musa na watambika wakulu
nawavizela, yaliyowalangusa kwa nhelo ayo yowalangusa
hewo, wazangugana wambate bahala, ila nawadumba
wanhu 20 Wazangupala mhela unojile. Wapala wanhu
wazengidita wanoga, kumuuza. Aho wali wogana wambate
na kumgala kuli ludali lwa chilongozi. 21 Wala wapugajizi
nawamlonjela, “Mlangusa, tuvizela hegwe kwangulangusa
na kulonga aku wokomya, tuvizela hambe umbagule munhu,
kwangulangusa nzila za Nguluwi. 22 Lelo tulonjele iwa goya
kumpa mndewa wa Loma kodi?”
23 Yesu nakavizela aho wangumjeza, nakawalonjela,
24 “Mndajile sendi ayo. Ndaze mutwi na itagwa ali ndo
lya whaani?”
“Mutwi wa Kaizali.” Nawedichila.
25 Yesu nakawalomjela, “Goya, mmigalile Kaizali gawele ga
Kaizali na mmigalile Nguluwi gawele ga Nguluwi.”
26 Aho hali wanhu walemwela kumgwiliza, wekala tulu
wochijesa vyoyawalonjele.

Mbuli ya kuzilipuka
(Matei 22:23-33; Malichi 12:18-27)

27 Wala Masadukayo, nawawele walonga kuduhu
uzilipuko kwa wabagame, woya hali Yesu, wazangulonga.
28 “Mlangusa, Musa nakatwandichila, ‘Wone mng'holozo
yumwe yaje ne kulela mwana, yogana munhu yumwe
wa lukolo lwenu yamhalile ayo mdala, yamlelele wana
mng'holoze.’ 29 Lelo mhela umwe kwali na wanhu saba wa
lukolo lumwe. Yula yalongole kamhola, hamba nakabagama

ne kulela mwana. 30 Mng'holoze wa keli nakamhola yula
mdala mlekwa, naye kahi nakabagama. 31 Na wakadatu
hiho. Wazanguluta hiho mbaka weng'ha saba nawabagama
haduhu yalechile mwana kuli yula mdala. 32 Logadumile,
yula mdala na heye nakabagama. 33 Lelo zuwa lya wabagame
kuzilipuka mdala ayo kowa mdala wa yalikohi? Weng'ha
saba na wali wamhesile."
34 Yesu nakawalonjela, "Walume na wadala wa mihela
aji wanguhola na kuholeka, 35 Ila wala Nguluwi yowawika
mbaka mhela wa kuzilipuka, howohesa ne kuhesigwa hebu.
36 Awo howobagama kahi, kwa vila, wowa kota wahilisi
wa kilanga wa Nguluwi. Na ndo wana wa Nguluwi mina
hewo walawa kuli wanhu wabagame. 37 Ila kuzilipuka
kwa wabagame, Musa kahi nakakunda mbuli azo kuli
gandichigwe gelile. Yolajila hala honhu hali chisosolo lochali
chikwaka chiluli, kangumchema Mkulu kota Nguluwi wa
Abulahamu na Nguluwi wa Isaka na Nguluwi wa Yakubu.
Lelo heye hawele, 38 Nguluwi wa wanhu wabagame, ila Ngu-
luwi wa wanhu wakomu, mina wala yawachemile kowali,
wangikala na heye."
39 Walangusa wa malajizo ga Musa nawalonga, "Mlangusa
kwidichila goya ng'hatu." 40 Mina huganile kumuuza kahi
chinhu chinji.

Mbuli Ya munhu yabachigwe mafuta
(Matei 22:41-46; Malichi 12:35-37)

41 Yesu nakauza, "Lekachoni wanhu walingulonga Kilistu
Mlohozi ndo mwana wa Daudi? 42 Mina yuye Daudi kangu-
longa mlichitabu cha heye cha zabuli,
" 'Mkulu, nakamlonjela Mkulu wa heni,
kalise nzingo ya heni ya kudilo,
43 mbaka ndiwawiche wang'honyo wa hegwe, wawe
chigoda cha kuwichila magulu ga hegwe.'
44 Daudi na kamchema ahyo heye, 'Mkulu,' Yowa ndaze lelo,
Kilistu Mlohozi yawe mwana wa Daudi?"

Yesu kanguwadeuza walangusa wa malajizo
(Matei 23:1-36; Malichi 12:38-40)

45 Yesu nakawalonjela walanguswa hali wanhu weng'ha,
46 "Mililele na walangusa wa malajizo ga Musa hewo wa-
ganaaga kukola wavalile kanzu, wangana kulamsigwa na
wanhu watanganiche kuli masoko. Na kikalisa kumwando
mli ng'handa za kusalila na kuhola vigoda vya kumwando
hali mnvina. 47 Wanguwabunza wadala walekwa na wangi-
hada hewo wanoga kwa kulanda kwa sala zihejile. Zuwa
Nguluwi loyowazapa wanhu, wotagusigwa kwa wihe lukami
ng'hatu!"

21

Nhambiko ya mamo yafililwe na mlume
(Malichi 12:41-44)

1 Yesu nakalola kweng'ha, kawona wanhu wali na lufufu
wojela ndolendole zowegale mli isanduku lya ndolendole
kuli ng'handa ya Nguluwi, 2 kahi nakamona mamo yumwe
mlekwa mzunwa yolavya mumo migwala mili midodo.
3 Nakalonga, “Ndangukulonjelani ndikomya, mamo ayu
mlekwa nakalavya nyinji ng'hatu kusinda wanhu weng'ha.
4 Mina wanhu wawele na lufufu nawalavya ndolendole ku-
lawa kuli lufufu nalowawele nawo. Ila ayu mamo kwa
uzunwa wa heye, kalavya chila chinhu choyawele nacho.”

Yesu kangulonga kubenigwa kwa ng'handa ya Nguluwi
(Matei 24:1-2; Malichi 13:1-2)

5 Walanguswa wamwe wali wolonga mbuli za Ng'handa
ya Nguluwi, vyoizenjigwe na maganga ga sendi nyinji, na
vinhu vyowalavile kwa Nguluwi. Yesu nakalonga, 6 “Aga
geng'ha go mgona zuwa likuya haduhu iganga nelimwe lya
ng'handa lisigala mchanya mwa iganga liyage, chila chinhu
chowifigwa.”

Nongwa na kugazigwa
(Matei 24:3-14; Malichi 13:3-13)

7 Wanhu nawamuuza Yesu, “Mlangusa, mbuli azo zolawila
nili? Choni chowa ulajilo wa mbuli azo zahabehi kulawila?”
8 Yesu nakawalonjela, “Milolele, mleche kubadigwa, mina
wanhu wenji wokuya kwa kukolela itagwa lya heni wolonga,
‘Heni nda Kilistu Mlohozi yahaguligwe na Nguluwi, Mhela
wa habehi. Ila hemwe mleche kuwawinza!’ 9 Lelo lomhulika
mbuli za ngondo na kugazigwa, mleche kutigasigwa, mina
ago golongola kulawila, ila kuduma kwa geng'ha kung'hali.”
10 Yesu nakalutilila kulonga, “Isi imwe yochitowa na isi
iyage, na undewa umwe wochitowa na undewa uyage.
11 Chila honhu howa na jimachinyina mikulu, kowa na
nzala na matamwa ga kulecheza. Kowa na vinduzanduza
vya kudumbigwa na ulajilo mkulu kilanga. 12 Ila logowa
gang'hali kulawila ago geng'ha, wokubatani, wokugazani
na kuwagalani mli ng'handa za kusalila na kuwawika mch-
inweng'ho. Mohilikwa kuli wandewa na vilongozi kwa
chiwalo cha itagwa lya heni, 13 leka mlavye ulolezi kwa
hewo. 14 Ila hemwe mleche kuwa na lunhwinhwi ndaze
vyomchigombela. 15 Kwa vila nene ndokupani ulonzi wa
kulonga na wanhu wakwihileni howoweza kiziganila na
hemwe kahi howoibeza. 16 Molemigwa na wakulu wa
hemwe na wang'holozenu na wanhu weng'ha womiganaga.
Nawo wowakopola wamwe wa hemwe. 17 Wanhu weng'ha

wokulemani kwa nongwa ya kumbinza heni. 18 Ila nemnvili
imwe haikwajilila mmitwi ja hemwe. 19 Kwa kwimilila kwa
hemwe, molohola ukomu wa hemwe.

Yesu kangulonga kubenangwa kwa Yelusalemu
(Matei 24:15-21; Malichi 13:14-19)

20 "Lomuuwona muji wa Yelusalemu uzumgulutwe na
wamizi, mvizele kuwifigwa kwake kwa habehi. 21 Aho
wawele Yudeya wabilimile kuchidunda, wala wawele mli
muji walawe na wala wawele kumgunda waleche kwinjila
kuli muji awo. 22 Mazuwa ago ndo mazuwa ga kugazigwa,
leka geng'ha gandikwe galawile. 23 Mane wawo wala
wawele na himila na walingonyeza zuwa azo! Mina muli isi
mowa na nongwa ng'hulu ng'hatu na ng'halazi ya Nguluwi
yowoyela wanhu awa. 24 Wamwenga wakopoligwa kwa
ipanga, wamwenga wochibatigwa woholigwa mli isi zeng'ha,
na muji wa Yelusalemu wobijigwa na isi zinji, mbaka mhela
houkuya.

Kuya kwa mwana wa munhu
(Matei 24:29-31; Malichi 13:24-27)

25 "Kowa na vinhu vyokoneka kuli zuwa na nyelezi na
nondwe. Wanhu weng'ha muisi wozangugaya kwa chi-
walo cha kudumba mtigasiko wa nigu za bahali. 26 Wanhu
wozilika kwa kudumba, wololela mbuli ziza ngulawila
muisi, mina mong'ho ubatilile vinhu avyo vyeng'ha woti-
gaswa, 27 Hamba womona Mwana wa Munhu yokuya kuli
ng'hungugu. Yali na ludali na ukulu lwinji. 28 Mhela mbuli
azo lozikwaluka kulawila, mwinuche na kwinula mitwi jenu
mchanya, mina kugomboligwa kwa hemwe kwa habehi."

Kulangusa kwa igodi lya ikuyu
(Matei 24:32-35; Malichi 13:28-31)

29 Hamba nakawalangusa yolonga kwa nhelo, "Mlole ikuyu
na migodi jinji jeng'ha. 30 Wone mone galuka kuzuka ma-
hamba, mvizela mhela wa nhonya wa habehi. 31 Namwe
hihyo, homkona mbuli azo zilawila, mvizele Undewa wa
Nguluwi wa habehi.

32 "Ndanguwalonjelani ndikomya, lulelo alu halubagama
gang'hali ago geng'ha kulawila. 33 Ulanga na isi zopuluta, ila
ulonzi wa heni haupuluta hebu.

Yangugana muwe meho

34 "Muwe meho nhumbula za hemwe zileche kuganilila
kuli vinhu vinji vya ukomu awu, kudita kuli mbuli zihile
na mijito ja amu muisi. Zuwa alyo lyokuyilani ne kuvizela.
35 Mina chokuyilani kota chinhu chitejigwe, wanhu weng'ha
wali ngikala muli isi. 36 Mililele, mze ngulanda leka muwe na

ludali lwa kukola mli mbuli azo zeng'ha zilawila, na kwima kumwando kuli Mwana wa Munhu.”
37 Zuwa alyo, nemisi, Yesu nayali yowalangusa wanhu Mng'handa ya Nguluwi ila hamihe nakalutaga kuli chidunda cha Mizeituni na kikala ako. 38 Wanhu weng'ha nawalutaga hali Ng'handa ya Nguluwi kung'hali lufuku. Wazengumhulichiza.

22

Mbuli ya kumkopola Yesu
(Matei 26:1-5; Malichi 14:1-2; Yohana 11:45-53)
1 Mnvina ya mibumunda hajisasile, ilinguchemigwa Pasaka, nayali habehi. 2 Watambika wakulu na walangusa wa malajizo ga Musa wazangupala nzila ya kumkopola Yesu, ila nawawadumba wanhu.

Yuda kangukunda kumlavya Yesu
(Matei 26:14-16; Malichi 14:10-11)
3 Na baho Limazoga limwinjila Yudasi yalinguchemigwa Isikalioti, yumwe wa wala walanguswa kumi na weli. 4 Ahyo nakaluta kwa wakulu wa watambika na walolezi wa ng'handa ya Nguluwi, nakalonga nawo vila vyoyomuhinduchila Yesu. 5 Na hewo wasechelela nawalagana kumha sendi. 6 Yudasi nakakunda na kazangupala mhumhu ya kumhinduchila Yesu ne wanhu kuvizela.

Wangugongomanya ndiya ya Pasika
(Matei 26:17-25; Malichi 14:12-21; Yohana 13:21-30)
7 Zuwa lya mnvina ya mibumunda hajisasile wali habehi. Ahyo ndo vyoili mwanaing'holo kolavigwa nhambiko ya Pasaka. 8 Yesu nakawalajiza Petili na Yohani kawalonjela, “Mlute mkatugongomanyile mnvina ya Pasaka tulye.”
9 Hewo nawamuuza, “Kohi kotuluta kugongomanyila ndiya?”
10 Nakawedichila, “Mhulichize! Lomuwa mluta mjini, moting'hana na mlume yawele yedwichile chiya cha mazi. Mumuwinze mbaka ng'handa yoyokwinjila. 11 Na mumlonjele yawele na ng'handa, ‘Mlangusa kanguuza, chilikohi chihengo cha wajenzi choyodila Pasaka hamwe na walanguswa?’ 12 Na heye kokulajilani chihengo chikulu cha mchanya mina chiwichigwe goya, mgongomanyile mumo.”
13 Nawaluta wona hihila kota Yesu vyoyawalonjele. Na hewo nawawika goya ndiya ya Pasaka.

Chilyo cha Mkulu
(Matei 26:26-30; Malichi 14:22-26; 1 Kolinto 11:23-25)
14 Mhela loufichile, Yesu kawahola watumigwa wa heye na kikala na hewo mchisanya. 15 Nakawalonjela, “Ndangugana

kulya hamwe na hemwe mnvina ayi ya pasaka nding'hali kugazigwa! 16 Kwa vila ndangukulonjelani, silya kahi mbaka kuli Undewa wa Nguluwi."

17 Hamba kahola chizombe cha divai, katambichiza, kalonga, "Mbochele chino munwe mweng'ha. 18 Ndangukulonjelani kulawa sambi sinwa divai kahi mbaka undewa wa Nguluwi houkuya."

19 Hamba kahola ibumunda, katambichiza na kamogola, kawapa walanguswa wa heye yolonga, "Alu ndo lukuli lwa heni, loulavigwa kwa mbuli ya hemwe. Mdite hino lomng'humbuka heni." 20 Kahi hiho na chizombe, loyadile kalonga, "Chizombe chino cha ilagano lya sambi lilingulajila kwa danda ya heni yoibohoka kwa mbuli ya hemwe.

21 "Ila loleni! Munhu yula yongalamka kabahano kangulya hamwe na heni!. 22 Mwana wa Munhu kanguluta kukopoligwa kota voyaganile Nguluwi, ila mane munhu yula yamuhinduche."

23 Aho wazangiuza wawo yeng'ha yalikohi yodita mbuli ayo.

Yalikohi yawele Mkulu

24 Nakulawila kitwanza hali walanguswa yalikohi yozanguwa mkulu ng'hatu hali hewo weng'ha. 25 Yesu nakawalonjela, "Vilongozi wa isi walongozaga wanhu kwa lupichi na hewo wochichema 'Watanza wanhu.' 26 Ila hemwe ileche kuwa ahyo, nayali mkulu hali hemwe imgana yawe mdodo kusinda weng'ha, na yawele mkulu imagana yawe kota chitumagwa. 27 Kwa vila yalikohi nayali mkulu? Yula yalingikalisa mchisanya na kulya, ama yula nayali chitumagwa? Hebu! Yowa yula yalingikala mcchisanya na kulya ndiya! Ahyo, heni nda hano hagati ha hemwe kota mkolamijito.

28 "Hemwe ndo mponile na heni, mhela weng'ha wa kujezigwa kwa heni. 29 Kota mhaza wa heni voyangalile heni undewa wuwula. Na heni nani, ndangukupani hemwe undewa. 30 Molya na kunwa mchisanya ya heni kuli undewa wa heni na kikalisa mvigoda vya undewa na kutagusa nhanzi kumi na mbili za Isilaeli.

Yesu kangulonga Petili kombela
(Matei 26:31-35; Malichi 14:27-31; Yohana 13:36-38)

31 "Simoni, Simoni! Hulichize! Limazoga lyangugana kuwabetani hemwe kota munhu yobeta uhemba. 32 Ila heni ndokulandila kwa Nguluwi leka makundo ga hegwe galeche kuwa mado. Wone uhiluche kuli heni wasindamize nhumbula wang'holozo."

33 Petili nakalonga, "Mkulu, heni ng'hunda kuluta na hegwe mchinweng'ho na kuli kubagama."

34 Yesu nakamlonjela, “Ndangukulonjela Petili, lehano izogolo ling'hali kwika, kombela kadatu kota hunzelele heni.”

Mhela wa kugazigwa

35 Hamba Yesu kawauza walanguswa wa heye. “Hala ndiwalajize mli hela sendi ne mhako ne makwamba, namwisilwa chinhu?”

Nawamwidichila, “Hatwisilwe ne chinhu hebu!”

36 Yesu nakawalonjela, “Ila sambi yoneche yula yalihela mhako wa sendi yahole. Na nayali na mhako yadite hiho! Na nayali hela ipanga, yaguze ikoti lyake yagule umwe. 37 Kwa vila Maandiko Matakatifu galonga, ‘Na heye kohanzwa hamwe na wehile,’ Ndanguwalonjelani, geng'ha gandichigwe mbuli ya heni, ganguza kuduma.”

38 Walanguswa nawalonga, “Mkulu ulole hano hana mipanga mili.”

Nakawalonjela, “Ikwila!”

Yesu kangumlanda Nguluwi kuchidunda cha mzeituni
(Matei 26:36-46; Malichi 14:32-42)

39 Yesu koka na kuluta kuli chidunda cha Mizeituni kota vyoyazowele, walanguswa wa heye na hewo wamuwinza. 40 Loyafichile ako nakawalonjela, “Mlande leka mleche kwinjila kuli kujezigwa.”

41 Na baho kawaleka, kaluta honhu hatali hado ha munhu kutoza iganga, kafugama, kalanda. 42 “Mhaza wone ulingugana, umbusile chino chizombe cha kugazigwa kwa heni, ila haiwele vyondigana heni, leka kota vyoulingugana hegwe gakoleke.” 43 Aho mhilisi kulawa kilanga kalawila kaza kumtanza. 44 Yawele mli usungu ukulu, kakobanya kulanda ng'hatu, na chituguti chiwele kota danda, kizangulagala hasi.

45 Loyasindile kulanda, kawahiluchila walanguswa wa heye, nakawafika wawasile, kwa vila nawali na masinzo lukami. 46 Nakawalonjela, “Lekachoni muwasile? Mwinuche mlande mleche kwinjila kuli kujezigwa.”

Yesu kangibatigwa
(Matei 26:47-56; Malichi 14:43-50; Yohana 18:3-11)

47 Yesu loyali yolutilila kulonga, lung'hongola lwa wanhu, welongoze na yula nayachemagwe Yudasi, yumwe wa wala kumi na weli. Yudasi kumlamsa Yesu kwa kumnonela. 48 Ila Yesu nakamlonjela, “Yudasi! Kwangumlavya Mwana wa Munhu kwa kumnonela?”

49 Walanguswa nawekale hamwe na Yesu, lowawene mbuli zila zilawile, nawauza, “Mkulu tuwahenje na mipanga?” 50 Na myao yumwe kamtowa kwa ipanga chitumagwa yumwe wa mtambika mkulu, nakamdumula ikutu lya kudilo.

51 Baho Yesu nakalonga. “Leka ayi ikwila!” Kalidoliza lila
ikutu na kumlohola.
52 Hamba Yesu nakawalonjela watambika wakulu na
walolezi wa ng'handa ya Nguluwi woyile kumibata. “Muya
na mipanga na nyimbati kundibata kota heni nda mbokaji?
53 Londali hamwe na hemwe chila zuwa na ndikala hamwe
na hemwe mli ng'handa ya Nguluwi, hambichile hali ludali
lwa hemwe hebu. Ila saa ino ya hemwe, na undewa wa
kutitu.”

Petili kangumbela Yesu
(Matei 26:57-58; 26:69-75; Malichi 14:53-54; 14:66-72; Yohana 18:12-18; 18:25-27)

54 Wambata Yesu na kumhola, waluta naye kuli ng'handa
ya mtambika mkulu. Petili kazangumuwinza kumbele nay-
ali kutali. 55 Nawawesa chenje hagati hali luga, wekalisa
hamwe, Petili na kekalisa hamwe na hewo. 56 Chitumagwa
yumwe mdala loyamuwene Petili yekalise behi na chenje,
kazangumlola na kalonga, “Munhu ayu nayali hamwe na
Yesu.” 57 Ila Petili nakabela mbuli ila yolonga, “Mdala hegwe,
simzelele yuno youmlonga!”
58 Hamba munhu yunji nakamona Petili, kalonga, “Na
hegwe nagwe kwa yumwe wa hewo!”
Ila Petili kedichila kalonga, “Mkulu, hebu! Siwele heni!”.
59 Baho saa imwe hamwande, munhu yumwe kakangaza yo-
longa, “Ndangukomya, munhu yuno nayali hamwe na Yesu
kwa vila heye naye nakalawa Galilaya.!”
60 Ila Petili kedichila, “Munhu hegwe, sivizelele ne choulin-
gulonga!”
Na baho loyali yang'hali yolonga, izogolo nalika. 61 Mkulu
kahinduka kamlola Petili. Petili nakakumbuchila gala go-
nayamlonjele Yesu. “Lehano izogolo halina kwika kombela
mala zidatu kota hunzelele.” 62 Petili kalawa kunze, nakalila
lukami.

Yesu kangubezigwa na kutowigwa
(Matei 26:67-68; Malichi 14:65)

63 Wala wanhu wali womlolela Yesu wazangumtowa
na kumbeza. 64 Wamuwoha chibende kumeho,
wazangumuuza, “Tulagulile lelo, yalikohi yakutowile?”
65 Wazangumlonjela mbuli nyinji za kumliga Yesu.

Yesu hali Balaza lya Wayahudi
(Matei 26:59-66; Malichi 14:55-64; Yohana 18:19-24)

66 Loifichile mitondo, balaza lya wasekulu, watambika
wakulu na walangusa wa malajizo ga Musa nawating'hana
hamwe mchitala na kumchema Yesu. 67 Nawalonga, “Tulon-
jele! Hegwe kwa Kilistu Mlohozi yahaguligwe na Nguluwi?”

Yesu nakawedichila, “Wone ndikulonjeleni hamkunda,
68 na wone ndikuuzeni, hamkwidichila hebu. 69 Ila kulawa
sambi na kulutilila, Mwana wa Munhu kowa yekalise kudilo
kwa Nguluwi nayali na mong'ho weng'ha.”
70 Weng'ha nawamuuza, “Hambi hegwe kwa Mwana wa
Nguluwi?”
Na heye kawedichila, “Hemwe mwangulonga heni nda
mwana wa Nguluwi.” 71 Wazangulonga, “Hambi topala
chinhu chachi kahi? Hetwe baha tuhulika yolonga kwa
mlomo wa heye du!”

23

Yesu kangugaligwa kwa Pilato
(Matei 27:1-2,11-14; Malichi 15:1-5; Yohana 18:28-38)
1 Hamba, wanhu weng'ha wenuka, wamigala Yesu kwa
Pilato. 2 Waluka kumlonjeleza wolonga, “Tumfika munhu
ayu yowahada wanhu wa hetwe, yowalemeza kulavya kodi
kwa mndewa wa Loma na kichema heye Kilistu Mlohozi
yahaguligwe na Nguluwi.”
3 Pilato nakamuuza, “Hegwe kwa mndewa wa wayahudi?”
Yesu kedichila nakamlonjela, “Hegwe kulonga.”
4 Pilato nakawalonjela watambika wakulu na wala wanhu
wamemile, “Sichiwene chinhu cha kumtagusa munhu yuno.”
5 Ila Hewo wang'ang'anila walonga, “Nakanguwasonjeleza
wanhu vibi wetowe na undewa wa Loma kwa ulanguso wa
udesi muli isi yeng'ha ya Yudeya, kaluchila Galilaya na sambi
ka hano.”

Yesu kangigaligwa kwa Helodi
6 Pilato loyahuliche ago, nakawauza, “Munhu ayu
mwenyeng'haye wa Galilaya?” 7 Loyavizelele Yesu nayali
hasi ha ulongozi wa mndewa Helodi, kamgala kwa Helodi,
mhela awo nayali Yelusalemu. 8 Helodi loyamuwene Yesu
kazangusechelela ng'hatu. Kwa vila nakagana kumona
kulawa mazuwa menji. Nakahulika mbuli za heye, na
kagana yamone yodita vinduzanduza. 9 Lelo kamuuza Yesu
mbuli nyinji kwa mhela uhejile, ila Yesu hedichile ne chinhu.
10 Watambika wakulu na walangusa wa malajizo ga Musa,
wema wamlonjeleza Yesu kwa lupichi. 11 Helodi hamwe na
wala walingulolela wazangumbasa soni Yesu na kumbeza,
wolawa wamvalisa nguwo ya chiundewa, wamhilula kwa
Pilato. 12 Helodi na Pilato, wala aho katali wali wehilwe,
kulawa zuwa lilila wazangigana.

Yesu kangutagusigwa yabagame
(Matei 27:15-26; Malichi 15:6-15; Yohana 18:39-19:16)

13 Pilato nakawachema watambika wakulu na vilongozi na
wanhu. 14 Baho nakawalonjela, “Mmigala munhu ayu kwa
heni, mlonga kota nayali yowahada wanhu. Lelo mhulichize!
Na heni ndizipugajiza mbuli za heye, ila sonile ne chinhu
choyawifile kuli mbuli azo zomumlonjeleze. 15 Si nene
yeng'ha, na heye Helodi hachiwene ne chinhu choyawifile
munhu ayu chilingumgana yakomigwe. 16 Ahyo ndangugana
yazapigwe ng'hobwa hamba ndomlechela.” 17 Kwa vila
kaganigwa yamlechele munhu yumwe kwa wala wawele
mchinweng'ho kuli mnvina ya Pasaka.
18 Ila lung'hongola lweng'ha lwa wanhu wachemeleza
hamwe, “Mkopoleni munhu ayo na utuchumulile Balaba!”
19 Balaba nayali yahindilwe kwa kwambuza wanhu kuhin-
duka kuli muji na kukopola.
20 Pilato nakagana kumlechela Yesu, yolawa kalongana
nawo kahi, 21 ila hewo wachemeleza, “Muwambeni mumsal-
aba, muwambeni mumsalaba.”
22 Pilato nakawalonjela lwa kadatu, “Kadita choni chihile?
Hambe ndichone chinhu chimwambuza yabagame, ndola-
jiza yasubuligwe ng'hobwa, hamba ndomlechela.”
23 Ila hewo waza nguchemeleza lukami ng'hatu twangu-
gana Yesu yawambigwe mumsalaba, hamba lizi lyawo lihu-
likwa hamba wakundizwa chowaganile. 24 Pilato nakalonga
iditigwe kota vyowalingugana. 25 Kachumula kamlavya
yula walingumgana, yula yawohigwe kwa kwambuza kuhin-
duka na kukopola wanhu, yolawa kamlavya Yesu wamditile
vowogana.

Yesu kanguwambigwa mumsalaba
(Matei 27:32-44; Malichi 15:21-32; Yohana 19:17-27)

26 Lowali womgala wating'hana na munhu yumwe nay-
ali nguchemigwa Simoni mwenyeng'haye wa Kilene, nayali
yolawa kumgunda. Wamibata wamdwika ula msalaba yau-
hole kumbele kwa Yesu.
27 Lung'hongola lwa wanhu lwali lumuwinza, wali mumo
wadala womlilila na kumuwembela. 28 Yesu kagalamka
nakawalonjela, “Hemwe wadala wa Yelusalemu! Mleche
kundilila heni, ila mililile mwemwe na wana wa hemwe!
29 Kwa vila mazuwa ganguya mozangulonga, ‘Wabweda wala
wali mhende, hewo hawalelile na hambe wonyeze wana!’
30 Baho wanhu wokwaluka kuvilonjela vidunda, ‘Tugwile!’
Na vidunda, ‘Tugubicheni!’ 31 Kwa vila wanhu wangu-
dita vinhu avi kuli igodi idodi, ahyo yowa ndaze kwa igodi
likalile?”
32 Wanhu wanji weli wehile na wegaligwa bahala,
wakopoligwe hamwe na Yesu. 33 Lowafichile honhu hamwe

hali nguchemigwa, “Izeje lya mutwi,” Baho wamuwamba Yesu mumsalaba hamwe na wala wabokaji, yumwe kudilo na yumwe kumoso. 34 Yesu nakalonga, “Mhaza uwalechele kwa vila hawavizelele hebu chowalingudita.”

Wahola nguwo zonayavalaga kwa kuzitowela simbi. 35 Wanhu wema wazanguwalola. Wakulu wa Wayahudi wazangubeza wolonga, “Kawalohola wanhu wanji, lelo yelohole yuye wone heye yawele Kilistu Mlohozi yahaguligwe na Nguluwi!”

36 Wamizi nawo wazangumbeza, waluta wampa divai izazame. 37 Wolonga, “Wilohole uliyeka wone hegwe ndo uli Mndewa wa Wayahudi.”

38 Mchanya ha msalaba wa heye, na wandika mbuli ino, “Yuno ndo Mndewa wa Wayahudi.”

39 Yumwe wa wala wabokaji wawambigwe hamwe na Yesu nakamliga Yesu kalonga, “Hambi hegwe hauwele Kilistu Mlohzi!? Wilohole gwegwe na hetwe.”

40 Ila yula mbokaji yumwe, kamdeuza miyage, yolonga, “Hegwe hambe umdumbe Nguluwi hebu? Hegwe nagwe kwa mumo kuli kutagusigwa kwa wihe hihyo. 41 Hetwe, twangutagusigwa hano kwa mbuli zihile zotuditile. Ila ayu munhu haditile ne chinhu chihile.” 42 Hamba nakamlonjela Yesu, “Yesu! Ung'humbuche loukwinjila Undewa wa hegwe.” 43 Yesu nakamlonjela, “Ndangukulonjela ndikomya lelo hano kowa hamwe na heni kuli lubehelo kuchanya kwa Nguluwi.”

Yesu kangubagama mumsalaba
(Matei 27:45-56; Malichi 15:33-41; Yohana 19:28-30)

44 Yali iwele saa sita nemisi; jiza ligubika isi yeng'ha mbaka saa tisa 45 na ipaziya lya honhu helile ng'hatu kuli ng'handa ya Nguluwi lidejeka vibende vili. 46 Yesu nakalila kwa kuchemelela, “Mhaza mmoko wa hegwe ndanguwika muhe wa heni.” Na loyalonjile hino, nakatwesemka lwa mwiso.

47 Mkulu wa wamizi wa Loma, loyawene gogalawile, kamtogola Nguluwi yolonga, “Kakomya, ayu nayali munhu yanojile.”

48 Na wanhu weng'ha wali aho wamemile wololela mbuli ayo, vyowawene ago galawile wahiluka kuluga wotowa vipambaga kwa kulajila masinzo. 49 Wala wanhu weng'ha wamzelele Yesu na wala wadala wamuwinzile Galilaya, wema kutali wolola vinhu avyo.

Lukuli lwa Yesu lwangutiligwa
(Matei 27:57-61; Malichi 15:42-47; Yohana 19:38-42)

50 Kwali na munhu yumwe itagwa lya heye Yusufu,
Mwenyeng'haye wa chijiji chimwe cha Wayahudi chilingu-
chemigwa Alimataya. Nayali munhu yanojile yodita galin-
guganigwa na Nguluwi. 51 Nakekala yobeteza kuya kwa
Undewa wa Nguluwi, ila heye nayali munhu wa Alimataya
muji umwenga wa Wayahudi, yumwe wa wakulu wa ku-
tagusa, hakundile chila chowadile wayage. 52 Heye kaluta
kwa Pilato, kalanda yapegwe lukuli lwa Yesu. 53 Kaludulisa
hasi, kaugubichiza sanda inojile ng'hatu, kauwika mchilaga
chihongoligwe mmitalawe na hachinawichigwa ne lukuli
mgati. 54 Zuwa alyo lyali Ijumaa, lya kiwika goya Zuwa lya
Kwesela gali gokwaluka.

55 Wala wadala nawelongoze hamwe na Yesu kulawa
Galilaya nawamuwinza Yusufu, wahona hala honhu hali
chilaga na wawona lukuli lwa Yesu houwichigwe. 56 Na baho
wahiluka kuluga, waza hola mafuta ga kunhunyhilila na
Malihamu ga kulukumbika lukuli lwa Yesu.

Kuli Zuwa lya Kwesela, nawesela kota Malajizo ga Musa
vyogalingugana.

24

Kuzilipuka kwa Yesu
(Matei 28:1-10; Malichi 16:1-8; Yohana 20:1-10)

1 Jumapili kung'hali lufuku ng'hatu, wadala wahola mafuta
ga kunhunyhilila gowawichile na waluta kuli chilaga.
2 Walifika lila iganga lowadinyile chilaga, lihejele kutali
na lwizi lwa chilaga. 3 Wenjile mgati mchilaga hawauwene
lukuli lwa Mkulu Yesu. 4 Wang'hali wabubuwale na mbuli
ayo, bahala wanhu weli wavalile nguwo nzelu chweya!
Wema behi na howali. 5 Wadala wazangudumba ng'hatu na
wenamiza hanyi. Ila wala wanhu wawalonjela, “Lekachoni
mwangumpala nayali mkomu kuli wanhu wabagame?
6 Yesu haduhu hano, nakazilipuka. Mkumbuchile
vyonayakulonjeleni loyali kula Galilaya, 7 ‘Mwana wa Munhu
kolavigwa kulimhoko ga wanhu wehile, hewo womgaza na
kumuwamba mumsalaba, ila zuwa lya kadatu kozilipuka.’ ”

8 Baho wala wadala wakumbuchila mbuli ila yoyawalon-
jele. 9 Lowahiluche kulawa kuchilaga, wawalonjela mbuli
yila wala walanguswa kumi na yumwe na wanhu weng'ha.
10 Walonjile mbuli azo kwa watumigwa wali, Maliya Made-
lena na Yohana na Maliya mayake Yakubu na wadala wanji
wawele hamwe kuli chilaga. 11 Watumigwe na wona mbuli
azo kota hazitanganiche, nahawakundile. 12 Ila Petili kalawa
hala na kubilima mbaka kuli chilaga. Loyafichile, kenamiza

na kusunjilila mgati, baho kayona ila sanda. Kahiluka kaye aku yabubuwale kwa gala galawile.

Yesu kanguwalawila watumigwa weli
(Malichi 16:12-13)

13 Kuli zuwa lilila, wanhu weli walwele walanguswa
wa Yesu wali woluta kuli chijiji chilinguchemigwa Emau,
utali wa chilomita kumi na imwe kulawa Yelusalemu.
14 Wazangulonga mbuli zila za vinhu vyeng'ha lozilawile.
15 Lowaliwolonga na kiuza, heye Yesu nakalawila, kaza kilon-
goza na hewo. 16 Wazakumona na meho ila hawali womzela
kota ndo Yesu. 17 Yesu nakawauza, “Mbuli zachi zino zom-
longa kuno mjenda?”

Wema tulu, wakwisuche kumeho kuno wesinzile.
18 Yumwe yalinguchemigwa Kiliopasi, nakamlonjela,
“Hegwe kwa mjenzi hano Yelusalemu, hugazelele galawile
ako mazuwa gano?”

19 Yesu nakawauza, “Mbuli zachi?”

Na hewo nawamwidichila, “Mbuli zimlawile Yesu wa
Nasaleti, heye nayali mloli wa Nguluwi, yadahile kulan-
gusa mbuli zeng'ha hali Nguluwi na hali wanhu weng'ha.
20 Watambika wakulu na wakulu wa hetwe wamigala kwa
wakulu wa Loma yatagusigwe kwa wihe kubagama, na hewo
wamuwamba mumsalaba. 21 Hetwe natukunda kota heye
ndo yawagombole Waisilaeli. Lelo kwa ago geng'ha lehano
zuwa lya kadatu kulawa lovilawile vinhu avyo. 22 Vivila
wadala wamwenga kulawa mchilundo cha hetwe watinuswa
ng'hatu. Mitondo kung'hali lufuku nawaluta kuli chilaga.
23 Ila hawaluwene lutufi lwake. Wahiluka walonga walaw-
ilwa na wahilisi wa kilanga walonjelwa ka mkomu. 24 Wanhu
wamwenga kulawa mchilundo cha hetwe, waluta kuli chi-
laga, na hewo wona kota wadala wala vyowalonjile, ila heye
hawamuwene.”

25 Na baho Yesu nakawalonjela, “Lekachoni mli wapoka
ahi na nhumbula za hemwe hambe zikunde geng'ha galon-
jigwe na waloli wa Nguluwi? 26 Haimganile Kilistu Mlohozi
yahaguligwe na Nguluwi kugazigwa, na hamba yenjile mli
ukulu wa heye?” 27 Na Yesu kawagubulila mbuli zeng'ha
zilingumgana heye kuli Maandiko Matakatifu, kwaluchila
chitabu cha Musa mbaka gandichigwe na waloli wa Nguluwi
weng'ha.

28 Lowali behi na chijiji chowaliwoluta, Yesu kedita kota
kangulutilila na majendo kumwando. 29 Ila hewo wamlanda
wolonga, “Wikale hamwe na hetwe kwa vila zuwa liswa,
chilo changwinjila.” Baho kenjila wekala hamwe. 30 Loyali
yekalise hamwe na hewo kulya ndiya, kahola ibumunda,

katambichiza kamogola kawapa. 31 Bahala meho gawo
gagubuligwa na wamzela ndo Yesu, ila heye na kajilila hawa-
muwene kahi. 32 Wazangulonga hewo kwa hewo, “Nhum-
bula za hetwe ha zali zimweka mgati mwa hetwe loyali
yolonga na hetwe mnzila na kutudamlila goya Maandiko
Matakatifu?”
33 Bahala hihila woka, wahiluka Yelusalemu, kula
wawafika wala watumigwa kumi na yumwe, wehanzile
na wanhu wanji. 34 Walonga ng'hatu, “Mkulu kazilipuka
kamlawila Simoni.”
35 Wala watumigwa weli nawawalonjela wayao mbuli
zeng'ha zowalawile mnzila, na vyowamzelele Mkulu kwa
kumogola ibumunda.

Yesu kanguwalawila watumigwa
(Matei 28:16-20; Malichi 16:14-18; Yohana 20:19-23; Madito 1:6-8)
36 Bahala lowali wochilonjela ago. Yesu kema hagati
howali, nakawalonjela, “Mikale goya.”
37 Watinuka na wazangudumba na wejesa kota wangulyona ilaika 38 Na heye kawalonjela, “Lekachoni mwangisinza?
Na mmemile majesa Mnhumbula za hemwe? 39 Ila Mlole
moko na magulu ga heni nda yuye. Mbateni mndole, mina
ilaika lyahela lukuli na mizeje kota vyommbona.”
40 Na loyasindile kulonga ago, kawalajila moko na magulu.
41 Lowali wekale wabubuwale aku hambe wakunde kwa
kusangalala, nakawauza, “Hano mwanacho chinhu cheng'ha
chila cha kulya?” 42 Wampa somba ibanichigwe. 43 Yesu
kahola na kalya weng'ha womona.
44 Hamba nakawalonjela, “Ahino ndokota vonandikulonjeleni londali hamwe na hemwe. Goye geng'ha ga heni, mizilo
ja Musa na gandichigwe kuli vitabu vya waloli na zabuli.”
45 Na baho Yesu kawagubulila luhala yogana wavizele
Maandiko Matakatifu 46 Nakawalonjela, “Yandichigwa hino,
Kilistu Mlohozi kogazigwa na zuwa lya kadatu kozilipuka.
47 Na baho iganigwa kwa itagwa lya heye isi zeng'ha kulawa
Yelusalemu zidamuligwe mbuli zinojile kota wanhu wanguganigwa kumgalamchila Nguluwi na Nguluwi kowosela
gehile ga hewo. 48 Na hemwe mokwimilila mbuli azo, na azo
ziganigwa mkazilavile ulolezi. 49 Na Heni baha ndowegalila
yula Mhaza nayalagane na hetwe komlajiza, ila mbeteze
mbaka homchigalilwa mong'ho kulawa kilanga.”

Yesu kanguholigwa kuluta kilanga
(Malichi 16:19-20; Madito 1:9-11)
50 Yolawa kawalongoza hafungo ha muji mbaka Betaniya,
na heye kenula mhoko gake kuchanya na kawatambichiza.

51 Loyawawichile moko na kuatambichiza, kawaleka, ka-
holigwa kuluta kilanga. 52 Na hewo wamfugamila wahiluka
Yelusalemu, wawele wasangalale ng'hatu, 53 Wekala kuli
luga lwa ng'handa ya Nguluwi womtogola Nguluwi, mhela
weng'ha.

Mbuli Inojile yandichigwe na Yohana Chilongole

Mbuli Inojile yandichigwe na Yohana ndo chimwe cha vitabu vine viwele mli ilagano lya sambi vilingusima mbuli ya ukomu wa Yesu Kilistu. Chila chimwe changuchemigwa Injili ilinguzeleka kota Mbuli Inojile. Navyandichigwa na Matei na Malichi na Lukasi na Yohana, hala Yesu loyabagame. Hanji yandichigwa na mtumigwa Yohana kuli mhela wa makumi tisa kulawila Yesu loyavumbuche. Hanga chitabu hachilingulonga kota Yohana ndo yandiche, vila yandichigwe naiwhana na zila baluwa za mwaluko na za keli na kadatu zandichigwe na Yohana. Wandiche katali ng'hatu walonga kota Yohana nakekala kuli muji wa Efeso, ahyo yangujesigwa kota na chitabu acho nachandichigwa ako Efeso.

Yohana kangulonga kota chiwalo cha kwandika chitabu achi ndo kuwatanza wanhu wakunde kota Yesu ndo Kilistu, mwana wa Nguluwi yawele mkomu (20:31). Kwa kukunda ako hetwe towa na ukomu kwa itagwa lyake. Chitabu nachandichigwa kwa weng'ha Wayahudi na hawawele Wayahudi. Mbuli Inojile yandichigwe na Yohana yavinji kuli zila Injili zinji zidatu. Nakandika menji ga vinduzanduza vyoyaditile Yesu na handiche menji ga nhelo zoyali yolangusa. Madito ganji kota kubatizigwa kwa Yesu na kujezigwa kugunuche, hakwandichigwe mlichitabu chino.

Gali Mgati;

Yohana kangwandika Mbuli Inojile kuli sula ya 1:18.

Hamba kangwandika vinduzanduza vinji vyoyaditile Yesu (1:19-12:50).

Hamba kangusima madito menji kuli ukomu wa Yesu, gahilichile kuli kubagama kwa heye na kuzilipuka kwa heye (13:1-20:31).

Yohana kangugongomanya Mbuli Inojile kuli sula ya 21 kwa kulonga Mbuli ya Yesu kulawila kwa wanhu hala loyazilipuche na hamba chiwalo cha heye kwandika chitabu.

Luzi lulingigala ukomu

1 Aho mwaluko kwali na yumwe yochemigwa Luzi, na
heye luzi nayali hamwe na Nguluwi, na heye Luzi nayali
Nguluwi. 2 Kulawa mwaluko Luzi nayali hamwe na Nguluwi.
3 Kwa kukolela heye, vinhu vyeng'ha navilumbigwa. Kuduhu

chinhu ne chimwe chilumbigwe kuduhu heye. 4 Heye nayali mwaluko wa ukomu, na auno ukomu wali lumuli lwa wanhu. 5 Na lumuli alo lwangumwesela kutitu, na ako kutitu kulemwela kuusuma.

6 Nguluwi nakamlajiza munhu yumwe, itagwa lyake Yohani. 7 Ayo nakoya yawalonjele wanhu weng'ha mbuli za alo lumuli, wanhu weng'ha wahuliche ulonzi wa heye na wakunde. 8 Heye hawele alo lumuli, ila nakoya hela kuwalonjela wanhu mbuli ya alo lumuli. 9 Alu ndo lumuli lwa kukomya ng'hatu, lumuli lulinguya kuli isi na kuwamulichila wanhu weng'ha.

10 Lelo Luzi nayali mu isi, na kukolela heye Nguluwi nakalumba isi, ila wanhu wa isi nahawamkundile heye. 11 Nakoya hali isi ya heye yuye, ila wanhu wali hali isi hake hawambochele. 12 Ila wala wanhu wambochele na wamkundile, nakawapa ludali lwa kuwa wana wa Nguluwi. 13 Hawali wana wa Nguluwi kwa nyhala za chiwunhu, kahi kwa ludali lwa lukuli na ligano lya munhu, ila kwa heye yawaditile wana wa Nguluwi kwa danda ya heye.

14 Na heye luzi kawa munhu na kikala kwa hetwe. Na hetwe tuwona ukulu wa heye, ukulu wa heye yawele Mwana yaliyeka wa Mhaza, kamema isungu na kukomya.

15 Yohani nakawalonjela wanhu mbuli ya heye, nayali yochemelela yolonga, “Ayu ndo ndalindilonga hala hondonjile, ‘Kanguya munhu yumwe hambele hangu, yawele mkulu kwa heni, kwa vila nayalibaha heni sinavumbuka.’ ”

16 Kwa winji wa isungu lyake, hetwe tweng'ha tubochela kunoga kwa heye. 17 Nguluwi katupa Malajizo kukolela Musa, ila Yesu Kilistu katugalila kunoga kwa heye na kukomya. 18 Kuduhu munhu yamuwene Nguluwi mhela woneche ula. Mwanage yaliyeka, yewhanile na Nguluwi, yawele hamwe na Mhaza, ayo ndo yatuditile tumzele Nguluwi.

Ulolezi ya Yohani Mbatiza
(Matei 3:1-12; Malichi 1:1-8; Lukasi 3:1-18)

19 Na awu ndo ulolezi Yohani nayaulavile mhela vilongozi wa Wayahudi kula Yelusalemu loyawalajize watambika wa Walawi kwa heye wamuuze, “Hegwe kwa whaani?”

20 Yohani nahalemile kwidichila goyauzigwe, ila heye kalonga yodamla, “Heni siwele Kilistu Mlohozi.”

21 Baho wamuuza, Lelo hegwe kwa whaani? Hegwe uli Eliya?

Kawedichila, Hebu. Heni siwele Eliya!

Wamuuza, Lelo hegwe kwa Mloli?

Heye kedichila, Hebu!

22 Ahyo wamuuza, “Lelo kwa whaani? Kwangulonga ndaze
kwa hegwe gwegwe? Tulonjele leka tuwahilusile ko kowutu-
lajize goukwidichila.”
23 Yohani kawedichila, “Heni ndo yula mloli Isaya yalonjile
mbuli za heye kuta,
“ ‘Lizi lya munhu lyanguhulikwa hagunuche,
mgongomanyileni Mkulu nzila ya heye!’ ”
24 Awo wanhu wali watumigwa na chikundi chichemigwe
Mafalisayo. 25 Hamba wamuuza Yohani, “Wone hegwe huli
Kilistu Mlohozi na huwele Eliya na huwele mloli wa Nguluwi,
lelo Iekachoni kwangubatiza wanhu?”
26 Yohani nakedichila, “Heni ndangubatiza kwa mazi, ila
hali hemwe kabaho yumwe yo hamzelele. 27 Kulawa heni
kanguya yunji hambele hangu, na heni siganigwa hebu ku-
dohola ng'weso za makwamba ga heye.”
28 Geng'ha aga nagalawila akula Betaniya, kumwambu
kwa lwanda lwa Yolodani, Yohani koyali yobatiza wanhu.

Yesu ndo Ing'holo lyana lya Nguluwi

29 Mitondo iyage, Yohani nakamona Yesu yokuya koyali,
kata, Mlole, “Mwanaing'holo lya Nguluwi, yalingusa gehile
ga wanhu wa isi yeng'ha! 30 Ayu ndo munhu nandonjile
mbuli za heye hala hondonjile, ‘Kanguya munhu kumbele
kwa heni, yawele mkulu kwa heni, kwa vila nayalibaha
heni sinavumbuka!’ 31 Heni hano nasimzelele, ila mbuya
kuwabatiza kwa malenga leka wanhu wa Isilaeli wamzele.”
32 Yohani kalavya ulolezi wa heye kalonga, “Nandimona
Muhe Yelile yodulika kota ng'hunda kulawa kilanga ikwima
kumutwi kwa heye. 33 Heni nasimzelele, ila yula Yanhu-
mile heni ndiwabatize wanhu kwa malenga nakandonjela,
‘Munhu yula youmona Muhe Yelile yomlagalila kulawa ki-
langa na kikala mchanya hake, ayu ndo yobatiza kwa Muhe
Yelile.’ 34 Heni ndimona na kukunda kuta ayu ka Mwana wa
Nguluwi.”

Walanguswa wa mwaluko wa Yesu

35 Hamitondo, Yohani nayali yemile na Walanguswa wa
heye weli. 36 Vyowamuwene Yesu yokola, kalonga, “Mlole!
Ayu ndo Mwanaing'holo wa Nguluwi!”
37 Awala walanguswa weli nawamhulika Yohani yolonga
ago, wamuwinza Yesu. 38 Lelo Yesu nakahinduka, na loy-
awawene awo walanguswa womuwinza heye, kawauza,
“Mwangupala choni?”
Hewo nawedichila, “Labi, kwangikala kohi?” (Labi mina
yake mlangusa). 39 Yesu nakawalonjela, “Muye, na hemwe
mohona.” Hewo walanguswa wamuwinza, wahona honhu

hoyali ngikala, wawasa na heye zuwa alyo. Yali ifichile saa kumi matinazo.
40 Andeleya, mng'holoze Simoni Petili, nayali yumwe wa
awo weli wamhuliche Yohani yolonga ago, ahyo wamuwinza
Yesu. 41 Andeleya vyoyamfichile mkulugwe, Simoni, nakam-
lonjela, “Tumona Kilistu Mlohozi.” 42 Hamba kamwigala
Simoni kwa Yesu.
Na heye Yesu kamlola Simoni, nakamlonjela, “Itagwa lyako
ni Simoni mwana Yohani. Ila kulawa sambi kochemigwa
Kefa.” Chigiliki itagwa Petili lilinguzeleka kota italawe.

Yesu kanguwachema Filipo na Natanaeli

43 Zuwa liyage Yesu nakalapa yalute Galilaya. Kam-
fika Filipo nakamlonjela, “Umbinze.” 44 Filipo nayali
mwenyeng'haye wa Betisaida, muji yoyalingikala Andeleya
na Petili. 45 Na heye Filipo nakamfika Natanaeli, nakamlon-
jela, “Natumona munhu Musa yamwandiche mchitabu cha
Malajizo, na waloli, Yesu mwana wa Yusufu, wa Nasaleti.”
46 Natanaeli kamuza Filipo, “Ahi chinhu chinojile choweza
kulawa Nasaleti?”
Filipo kamwidichila, “Uye ulole.”
47 Yesu vyowamuwene Natanaeli yokuwa kwa heye,
kasima mbuli za heye zeng'ha, nakawalonjela, “Mlole, ayu
ndo Muisilaeli ng'hatu, kuduhuli udesi mgati mwake.”
48 Natanaeli kamuuza Yesu kalonga, “Kunzela ndaze heni?”
Yesu nakamwidichila, “Nandikona ahala nalowikale hasi
hali igodi lya msada, lonaung'hali chemigwa na Filipo
nandikona.”
49 Natanaeli kedichila, Mlangusa, hegwe ndo Mwana wa
Nguluwi! Kahi uli Mndewa wa Isilaeli.
50 Yesu nakamlonjela Natanaeli kalonga, “Kwangukunda
kwa vila ndikulonjela nandikona hasi hali igodi lya msada?
Kogona makulu kusinda aga.” 51 Yesu nakalutilila kuwalon-
jela hewo kalonga, “Ndanguwalonjela ndikomya, mokona ki-
langa kugubuka na wahilisi wa kilanga wa Nguluwi wokwina
na kudulika ha Mwana wa Munhu.”

2

Mnvina ya kuhesa ako Kana

1 Zuwa lya kadatu kwali na mnvina ya munhu yohesa ako
Kana Galilaya, na mayake Yesu nayali baho. 2 Heye Yesu nay-
ali yalalikwe kuli mnvina ya kuhesa hamwe na walanguswa
wa heye. 3 Divai vyoimalile, mayake Yesu nakamlonjela
mwanage kalonga, “Wahela divai.”
4 Yesu nakamwidichila mayake kalonga, “Mamo lekachoni
ulingundonjela mbuli ino, mhela wa heni hainoya.”

5 Mayake Yesu nakawalonjela wakolamijito kalonga,
“Choyowalonjela kukola, mkole hihyo.”
6 Baho kwali na mibiga sita ja maganga, ibiga limwe lyali
lihega kuwika madebe meli ama gadatu. Jali jiwichigwe
aho kwa mbuli ya kihendo cha Wayahudi cha kihovuga.
7 Yesu nakawalonjela awala wanhu wali wotanza ahala
honhu kalonga, “Mjele malenga aji mbiga jimeme.” Wawika
malenga mli mibiga mbaka jimema. 8 Hamba kawalonjela,
“Lelo deheni mumgalile mkulu wa mvina auno.” 9 Mkulu
wa mnvina nakagajeza ago malenga gagaluche kuwa divai.
Heye nahavizelele koilawile, ila wala vitumagwa wadehile
gala malenga nawavizela. Mkulu wa mvina kamchema
mkasano, 10 nakamlonjela, “Chila munhu kagugongomanya
Divai inojile ilongole, na wone wanhu wawe wagalile, ndo
kangulavya aila ihile. Leka hegwe kuwika ujimbi inojile
mbaka sambi!”
11 Yesu nakadita ulajilo awu wa mwaluko ako Kana, mli isi
ya Galilaya. Ako nakalajila ukulu wa heye, na walanguswa
wa heye wamkunda.
12 Ago logapulute, Yesu nakadulika hamwe na mamo wa
heye, wang'holoze na walanguswa wa heye. Waluta Ka-
panaumu, kula nawekala kwa mazuwa mado.

Yesu kangwijila mung'handa wa Nguluwi
(Matei 21:12-13; Malichi 11:15-17; Lukasi 19:45-46)

13 Mnvina ng'hulu ya Pasaka ya Wayahudi nayali habehi.
Ahyo Yesu nakaluta Yelusalemu. 14 Loyenjille mli Ng'handa
ya Nguluwi, nakawafika wanhu woguza misenga na
ming'holo na ng'hunda, na kwali wanhu wanji wali wovunza
sendi wachikale muli visanya jawo. 15 Baho kabota ng'hobwa
ya isali, kaluka kuwawinga wanhu weng'ha na misenga na
ming'holo jawo hanze ha Ng'handa ya Nguluwi. Kagwisa
visanya ja awala wavunza sendi na kuboholanga sendi
zawo. 16 Nakawalonjela wala waweleguza ng'hunda kalonga,
“Muuse vinhu avi aha. Mleche kugalula ng'handa wa Mhaza
wa heni kuta soko!” 17 Awala walanguswa wakumbuchila
Maandiko Matakatifu gangulonga, “igano lyangu kwa
ng'handa ya hegwe kong'hopola.”
18 Wayahudi wamwe nawamuuza Yesu, “Kodita chinduza
nduza chachi, kutulajila kuta kwanayo hachi ya kudita aga?”
19 Yesu nakawedichila kawalonjela, “Beneni ng'handa ino
ya Nguluwi na heni ndoizenga kwa mazuwa gadatu.”
20 Wayahudi nawalonga, “Ng'handa ayi ya Nguluwi naizen-
jigwa kwa mihela makumi gane na sita. Hegwe koizenga
ndaze kwa mazuwa gadatu hela?”

21 Ila ng'handa nayali yolonga Yesu nayali lukuli lwake.
22 Loyazilpuche kulawa koyatiligwe, awala walanguswa
wakumbuchila nagoyalonjile Yesu. Ahyo nawakunda
Maandiko Matakatifu na luzi loyalonjile Yesu.

Yesu kazizela nhumbula za wanhu weng'ha

23 Yesu loyalutile Yelusalemu kuli mnvina ya Pasaka,
wanhu wenji nawamkunda wawene ulajilo wa vinduzan-
duza vyoyaditile. 24 Ila Yesu hali yowakunda kwa vila
nakawazela weng'ha. 25 Nahaviganile kulonjelwa choneche
kuli mbuli za wanhu kwa vila nakagazela goya galimgati
mwa nhumbula za hewo.

3

Yesu na Nikodemo

1 Kwali na Mkulu yumwe wa Wayahudi, itagwa lyake lyali
Nikodemo. Mkulu ayu nayali mli chilundo cha Mafalisayo.
2 Nechilo imwe nakaluta kwa Yesu na kumuuza, "Mlangusa,
tuvizela kota hegwe uli mlangusa yatumigwe na Nguluwi,
kwa vila kuduhu munhu yolajila viduzanduza kota vyoudita
hegwe wone hawele na ludali lya Nguluwi."

3 Yesu nakedichila, "Ndanguwalonjelani ndikomya,
kuduhu munhu yowona Undewa wa Nguluwi mbaka
yavumbuche lwa keli."

4 Nikodemo nakauza, "Yowa ndaze munhu mkulu yavum-
buche lwa keli? Hambi koweza kwinjila kuli munda wa
mayake ndo yavumbuche lwa keli!"

5 Yesu nakamlonjela, "Ndanguwalonjelani ndikomya,
kuduhu munhu yokwinjila kuli Undewa wa Nguluwi
wone havumbuche kwa malenga na kwa Muhe Yelile.
6 Munhu kovumbuka chilukuli na Mhaza wa heye na
mayake, ila kovumbuka kwa Muhe Yelile. 7 Uleche kijesa
vyondikulonjele kota igana mvumbuche lwa keli. 8 Mbeho
iputaga kweng'ha kota vyoilingugana, hegwe kohulika lizi
vyoidita, ila kowa huvizelele kota kohi koulawila na kohi
kouluta. Ahi ndo vyoili kwa munhu yaleligwe kwa Muhe
Yelile."

9 Nikodemo nakamuuza, "Mbuli azi zowa ndaze?"

10 Yesu nakedichila, "Hegwe uli mlangusa mkulu
ahano Isilaeli ila hugazelele agano? 11 Ndangukulonjela
ndikomya, twangulonga agala tugazelele na twangulonga
ulolezi kwa agala tugawene, ila kuduhu munhu yowakola
lupichi kubochela aga tutumigwe. 12 Wone hamkundile
hondiwalonjele mbuli za isi ino, hambi mokunda ndaze
hondiwalonjela mbuli za kilanga? 13 Kuduhu munhu yalutile

kilanga ila heye Mwana wa Munhu, yaduliche kulawa kilanga."
14 Kota vila Musa vyowenule izoka lya shaba akula kugunuche, hiho yowa kuli Mwana wa Munhu kokwinuligwa kuchanya, 15 leka munhu yoneche yomkunda yawe na ukomu wa mazuwa gose ne kuduma. 16 Nguluwi nakawagana wanhu wa isi, mbaka kamigala Mwanage yaliyeng'ha leka chila munhu yomkunda yaleche kubagama ila yawe na ukomu wa mazuwa gose ne kuduma. 17 Nguluwi hamwigale Mwanage kuli isi leka yawataguse wanhu, ila kamigala yawalohole.
18 Munhu yoneche yamkundile Yesu kahela utaguso, ila munhu yohomkunda, mina katagusigwa, kwavila kalema kumkunda Mwana yaliyeng'ha wa Nguluwi. 19 Utaguso awo ndo uno. Lumuli luya kuli isi yeng'ha ila wanhu nawagana kutitu woleka lumuli, kwa vila madito gawo geha. 20 Chila munhu yalingudita gehile kangulema lumuli, nahokuya kuli lumuli mina halingugana gehile ga heye goneche. 21 Leka munhu yoneche yalingudita ga kukomya galingumnojeza Nguluwi koyaga kuli lumuli, leka madito ga heye goneche gaditigwa kwa kumtogola Nguluwi.

Yesu na Yohani Mbatiza

22 Kumala kwa ago, Yesu nakafika mkowa wa Yudeya hamwe na walanguswa wa heye. Nakekala ako hamwe na hewo hado, yowabatiza wanhu. 23 Yohani na heye nayali yobatiza wanhu ako Ainoni, behi na Salemu, mina ako kwali na malenga menji. Wanhu nawaluta kwa heye, na heye nakawabatiza. 24 Mhela awo Yohani nayang'hali hindilwa mchinwengho.
25 Kitwanza nakulawila hagati kwa wamwe wa walanguswa wa Yohani na Myahudi yumwe kuli chihendo cha kihovuga leka wamlande Nguluwi. 26 Walanguswa awo nawamlutila Yohani na kumlonjela, "Mlangusa, yula munhu yawele hamwe na hegwe kumwambu kwa Yolodani, na hegwe ulonjile mbuli za heye, sambi na heye kangubatiza, na wanhu weng'ha wanguluta kwa heye!"
27 Yohani nakamlonjela, "Munhu howeza kuwa na chinhu wone hapeligwe kulawa kilanga. 28 Na hemwe namwe moweza kulavya ulolezi kota nandonga, 'Heni siwele Kilistu Mlohozi, ila nhumigwa leka ndimlongole!' 29 Mkasano wa heye mzenjele, ila mganwa wa mzenjele, yalingwima na kuhulichiza, kasechelelaga hoyohulika mzenjele yolonga. Ndo usangalalo wa heni vyowenele. 30 Imgana heye yazidi kuwa na ukulu, na heni ndiwe mdodo."

Yalinguya kulawa kilanga

31 Munhu yawele nguya kulawa kilanga ka mkulu kwa
weng'ha, yalingulawa kuli isi ndo wa isi, na hulongaga mbuli
za isi. Ila yalinguya kulawa kilanga mkulu kusinda weng'ha.
32 Heye kalongaga gala goyawene na kugahulika, ila kuduhu
ne munhu yalingukunda usenga wa heye. 33 Ila munhu
yoneche yalingukunda usenga wa heye kangukangaza kuta
Nguluwi kangukomya ng'hatu. 34 Yula yatumigwe na Ngu-
luwi kangulonga ulonzi wa Nguluwi, mina Nguluwi kam-
paga munhu Muhe wa heye kulihela mmbaka. 35 Mhaza
kangumgana Mwana wa heye na kangumpa vinhu vyeng'ha
mmoko mwake. 36 Yalingumkunda Mwana kanawo ukomu
wa mazuwa gose, yohambe yamkunde Mwana howa na
ukomu wa mazuwa gose ne kuduma, na heye kopona kuli
kuzudila kwa Nguluwi.

4

Yesu kangudawala na mdala wa Samaliya

1 Mafalisayo nawahulika kota, Yesu kangikala yowapata
na kuwabatiza walanguswa wenji kusinda Yohani. 2 Heye
Yesu nayali hambe yabatize wanhu, walanguswa ndo wali
wobatiza wanhu. 3 Yesu vyoyahuliche ago gowaliwolonga
wanhu, koka Yudeya nakahiluka Galilaya. 4 Loyali yoluta
mnzila naimgana yakolele Samaliya.

5 Lelo loyafichile Sukali, muji umwe wa Samaliya, habehi
na mgunda wa Yakubu nayampele mwanage Yusufu.
6 Honhu aho hali na ideho lya Yakubu. Yesu vyoyali yatochile
kujenda, kekalisa hanyi hafungo ha ideho. Yali iluta saa sita
nemisi.

7 Baho koya mdala wa Samaliya kudeha malenga. Yesu
nakamlonjela, “Umhe malenga nyinwe.” 8 Mhela awo walan-
guswa wa heye nawaluta kuli muji kugula ndiya.

9 Yula mdala Msamalia nakalonga, “Hegwe kwa Myahudi
na heni nda Msamaliya, iwa ndaze kwangundanda malenga
ga kunwa?” Kwa vila Wayahudi na Wasamaliya hawa-
hangaga vinhu.

10 Yesu nakamwidichila, “Hegwe na uvizele choyokupa
Nguluwi, na munhu wachi yalingukulanda malenga, na
wahamlandile heye malenga galingigala ukomu nayahaku-
pele.”

11 Mdala yula kamuuza, “Mkulu, hegwe kwahela chinhu
cha kudehela malenga, na ideho liluta hasi lukami, kogap-
ata kohi malenga ga ukomu? 12 Hambi hegwe kwa mkulu
kusinda mhaza wa hetwe Yakubu yatupele ideho lino, heye
kanwa malenga gano na wanage na misenga jake?”

13 Yesu nakedichila, “Wanhu weng'ha walingunwa
malenga aga, woza ngona ng'halu kahi, 14 ila munhu yonwa
malenga ga heni hokona ng'halu ne hado. Malenga gowa
nzasa imwigalila malenga ga ukomu. Kahi gompa ukomu wa
mazuwa gose ne kuduma.”

15 Ayula mdala nakamlonjela Yesu, “Mkulu, umhe heni
ago malenga ndeche kuyona ng'halu iyage na ndoleka kuya
ahano kudeha malenga.”

16 Yesu nakamlonjela ayula mdala, “Ulute kamcheme
mlume wa hegwe uye naye ahano.”

17 Ayula mdala nakamwidichila, “Ndahela mlume.”

Yesu nakedichila, “Nakukomya vyoulonjile kwahela
mlume. 18 Nakuholigwa na walume wahano, na mlume
ulingikala naye sambi hawele mlume wa hegwe. Goulonga
kukomya.” 19 Yula mdala nakamlonjela, “Mkulu,
ndangukona hegwe kwa mloli wa Nguluwi. 20 Wasekulu
wa hetwe wali wotambichiza Nguluwi kuli chidunda chino,
ila hemwe Wayahudi mwangulonga Yelusalemu ndo honhu
ha kutambichiza Nguluwi.”

21 Yesu nakamlonjela yula mdala, “Mdala ukunde gondi-
longa, mhela wanguya wanhu howomtambichiza Nguluwi
kuli chidunda chino ama kula Yelusalemu. 22 Hemwe
Wasamaliya hamzelele yalikohi wa kumtambichiza, ila
hetwe Wayahudi tumzela yalikohi wa kumtambichiza, kwa
vila ulohozi wolawa kwa Wayahudi. 23 Ila mhela wanguya
nawabaha ufika, walingutambichiza wokomya, womtam-
bichiza Mhaza wolongozwa kwa Muhe Yelile na kukomya.
24 Nguluwi ndo Muhe. Ahyo wanhu walingumtambichiza,
wamtambichize kwa kulongozwa kwa Muhe na kukomya.”

25 Mdala nakamlonjela Yesu hino, “Ndivizela kota Masiha
yochemigwa Kilistu Mlohozi kokuya. Hoyokuya, kotulonjela
hetwe mbuli zeng'ha.”

26 Yesu nakamwidichila, “Heni ndo nene ndilingulonga na
hegwe!”

27 Baho du, walanguswa nawahiluka, wabubuwala vy-
owamfichile Yesu yolonga na mdala. Ila kwali kuduhu ne
yumwe yamuuzile ayula mdala kota, “Kwangugana choni?”
Nakumuuza Yesu, “Ndaze kwangulonga na ayu mdala?”
28 Hamba ayula mdala nakaleka chiya cha malenga, kahiluka
kuluga kuwalonjela wanhu, 29 Muye mlole, munhu yandon-
jele heni geng'ha gong'holile, kowa yawele Kilistu Mlohozi?
30 Baho wanhu nawoka kuli muji nawaluta koyali Yesu.

31 Mhela wuwo walanguswa wali womdedeza Yesu, “Mlan-
gusa, ulye chilyo.”

32 Ila heye nakawedichila, “Ndina chilyo cha kulya cho
hamchizelele hebu.” 33 Walanguswa nawaluka kiwuza
hewo waliyeka, “Hambi kwali na munhu yamigalile chi-
lyo?” 34 Yesu nakawalonjela, “Chilyo cha heni chowa kudita
vyoyaganile heye yanhumile na kukola mbuli zoyalajize.
35 Vyomzowele kulonga, ‘Jinghali myezi jine hela mhela wa
mbena.’ Ila ndangukulonjelani mlole goya kuli migunda,
vilyo vikangala goya kubenigwa. 36 Ayula yokola mijito ya
mbena, kowa yopegwa sendi, na kukungajiza chilyo kuli
ukomu wa mazuwa gose ne kuduma, yumwe yonyala na
yumwe yobena, weng'ha wowa wosechelela hamwe. 37 Kwa
vila ulonzi awu ukomya, yumwe konyala na yumwe kobena.
38 Ndiwalajiza hemwe mkabene kuli migunda johamkolile
mijito, wanji wochitunya hala na hemwe mohola hela.”
39 Wasamaliya kuli muji ula nawamkunda Yesu kota
ayula mdala vyoyawalonjele, “Kandonjela geng'ha gondi-
tile.” 40 Wasamaliya vyowoyile kwa Yesu, nawamdedeza
yekale na hewo. Yesu kekala na hewo mazuwa meli.
41 Wanhu wenji ng'hatu nawakunda kwa mbuli ya usenga
wa Yesu. 42 Wamlonjela ayula mdala, “Hetwe hambe tukunde
hela kwa mbuli ya ulonzi wa hegwe, ila hetwe twetwe tumhu-
lika na tuvizela kota ayu ndo Mlohozi wa isi yeng'ha.”

Yesu kangumlohola mwana wa mkulu wa wamizi wa Lumi

43 Lowekale mazuwa meli, Yesu koka aho kaluta Galilaya.
44 Kwa vila Yesu nakatawiza, “Mloli hatogolagwa hebu kuli
isi ya heye.” 45 Lelo vyowafichile Galilaya, wanhu ahala
wambochela, kwa vila nawo nawaluta kuli mnvina ya
Pasaka, nawagona geng'ha gowaditile ako Yelusalemu kuli
mnvina ila.
46 Yesu nakafika kahi ako Kana iwele Galilaya, konaya-
galule malenga gawa divai. Kwali na mkulu wa wamizi
mloma, nayali na mwana mtamwa ako Kapanaumu. 47 Lelo
mkulu ayo wa isi loyahuliche Yesu koya yolawila Yudeya
mbaka Galilaya, kaluta kumlanda yamlohole mwanage
msongolo yawele mtamwa lajilaji. 48 Yesu nakamlonjela,
“Kuduhu munhu ne yumwe, yokunda mbaka yavyone vin-
duzanduza na ulajilo.”
49 Ayula mkulu wa undewa wa isi nakamlonjela Yesu,
“Mkulu, dedede, tulute himahima mwanangu hanabagama.”
50 Yesu nakamlonjela, “Ulute kaye komfika mwanago
yawele mkomu.”
Ayula munhu nakakunda goyalonjile Yesu, koka kaluta
kaye. 51 Vyoyali yoluta mnzila kuza kaye, kating'hana na
vitumagwa wa heye, nawamlonjela, mwanago mkomu.
52 Heye nakawauza, wali mhela wachi?

Nawamlonjela, “Yali ifichile saa saba nemisi, utamwa lowaluche kumlechela.” 53 Baho ayula mkulu nakakumbuchila nayali ndo mihela jijila Yesu vyoyamlonjele kota, “Mwanago kowa mkomu.” Baho ivyazi lyake nawakunda goyalonjile Yesu.

54 Achi chali chinduzanduza cha keli Yesu yalajile vyoyalawile Yudeya kuluta Galilaya.

5

Yesu kangumlohola munhu habehi na izimbo

1 Vyogamalile ago Yesu nakaluta Yelusalemu. Na ako kwali na mnvina ya Wayahudi. 2 Ako Yelusalemu habehi na chihindilo chikulu luchemigwa Chihindilo cha ming'holo, kwali na izimbo na hafungo hake hali na vibumuli vihano, Waebulaniya wali wochema Betisata. 3 Na mumo mvibumuli mwali na watamwa wenji wawasile habehi na hali vibumuli, vipofu na wali chete na waziliche lukuli, wekale wobeteza malenga gatiguligwe. 4 Kwa vila mhilisi wa Nguluwi kawaga yokuya na kwinjila mli malenga na kugatigulanga na heye yokwaluka kwinjila, kawaga yaloholigwe. 5 Baho kwali na munhu yumwe mtamwa, yekale yotamika mihela makumi gadatu na nane. 6 Yesu vyoyamuwene munhu ayula yatambalize baho, kavizeela kota yaliyokugula kulawa katali. Ahyo nakamuuza, “Ndaze, kwangugana uwe mkomu?”

7 Ayula mtamwa nakedichila, “Mkulu, ndahela munhu ahano wa kunyasula wanhumbuchize mchihengo cha izimbo malenga ho gatiguche. One njeze kwinjila, munhu yunji kangulongola.”

8 Yesu nakamwidichila, nakamlonjela, “Winuche uhole mcheka wa hegwe ujende.” 9 Baho du, ayula mtamwa kawa mkomu, kahola mcheka wa heye kaluka kujenda.

Mbuli ayi na ikoleka Zuwa lya Kwesela. 10 Wayahudi wamwenga, wamlonjela yula munhu yaloholigwe, “Lehano ndo Zuwa lya Kwesela haiwa goya kupika lutenvu lwako.”

11 Munhu yaloholigwe nakawedichila, “Munhu yanditile hino kandonjela nyhole lutenvu lwangu njende.”

12 Wamuuza heye wata, “Yalikohi yakulonjele hegwe widwiche lutenvu lwako ujende?” 13 Heye nahamzelele munhu yamlohole, kwa vila Yesu nayali yochile honhu hala, na baho kwali na lung'hongola lwa wanhu.

14 Hamba Yesu nakamfika ayula munhu yaloholigwe mli Ng'handa ya Nguluwi, na kumlonjela, “Uhulichize sambi kwa mkomu, uleche kudita gehile kahi, uleche kufichigwa na mbuli ihile lukami.”

15 Hamba ayula munhu kaluta kuwalonjela wakulu wa
Wayahudi, nakawalonjela Yesu ndo yaditile hino. 16 Hamba
wakulu wa Wayahudi waluka kumonela fihi Yesu, kwa
vila nakadita mbuli ayo kuli Zuwa lya Kwesela. 17 Yesu
nakawedichila kawalonjela kata, “Mhaza wa heni kangukola
mijito mazuwa gose, na heni ndangudita hiho.”
18 Kwa mbuli ya ulonzi awo, wakulu wa Wayahudi walu-
tilila kupala nzila ya kugana kumkopola, hawali kwa vila
nakabena mlongo weka wa Zuwa lya Kwesela, ila akula
kulonga Nguluwi wali Mhaza wa heye, na ahyo kedita heye
kota Nguluwi.

Ludali lwa Mwana wa Nguluwi

19 Yesu nakawedichila, “Ndangulonga ndikomya, Mwana
hokola chila chinhu yaliyeka, koweza kudita chila choyodita
Mhaza, kwa vila choyodita Mhaza, Mwana kodita hihila.
20 Mhaza kangumgana mwanage na komlajila chila chinhu
chowodita Mhaza, kahi komlajila mbuli ng'hulu kusinda
ayi, na mweng'ha mobubuwala. 21 Kota vila Mhaza vyoy-
owazilipula wabagame na kuwapa ukomu, hihyo na heye
Mwana kowapa ukomu wala walingugana. 22 Mhaza homta-
gusa munhu yoneche, mbuli yeng'ha ya utaguso kamlechela
Mwana, 23 leka wanhu weng'ha wamdumbe Mwana, kota
vyowalingumdumba Mhaza. Heye wali hambe wamdumbe
Mwana halingumdumba Mhaza yamtumile.
24 “Ndangulonga ndikomya, heye yohulika mbuli ya
heni, na kukunda ga heye Yanhumile kowanawo ukomu
wa mazuwa gose ne kuduma. Hotagusigwa hebu, kowa
yalochile kulawa kuli kubagama kwinjila kuli ukomu.
25 Ndangulonga ndikomya, mhela wanguya na mina ufika,
aho awala wabagame wohulika lizi ya Mwana wa Nguluwi,
na hewo woihulika wowa na ukomu. 26 Kota vila Mhaza
yawele kwaluka kwa ukomu, hihyo kahi vyoyomtogola
mwanage yawele mwaluko wa ukomu. 27 Nakamwigalila
mwanage ludali lwa kutagusa, kwa vila yawele Mwana wa
Munhu. 28 Mleche kuta ndangudeta, mina mhela wanguya
weng'ha wabagame woihulika lizi lya heye Nguluwi. 29 Na
hewo wozilipuka kulawa kowabagame, na awala waditile
ganojile, wozilipuka na kuwa wakomu, na awala waditile
gehile wozilipuka na kutagusigwa.

Ulolezi wa Yesu

30 “Heni siweza kudita cheng'ha chila, ndangutagusa kota
vyonyuliche kwa Mhaza, na utaguso wa heni unoga, kwa vila
silingudita vyondigana heni, ila vyoyogana heye Yanhumile.”
31 “Wone ndichinojeza ndiliyeka, wanhu howokunda ago
gondonjile kuta ndikomya. 32 Ila kabaho yumwe yolovya

ulolezi wa heni, na heni ndivizela kuta geng'ha goyolonga kwa heni kakomya. 33 Hemwe na mlajiza usenga kwa Yohani na ulolezi wa heni yoyalonjile kakomya. 34 Heni silingitumbila ulolezi wa wanhu, ila ndagulonga mbuli zino leka mloholigwe. 35 Yohani nayali kota chenje chikwaka na kumulika na hemwe namwimilila kusechelela alo lumuli kwa mhela udo. 36 Ila heni ndangilavila ulolezi kwa mbuli ya heni loyali mkulu ng'hatu kusinda ula wa Yohani. Kwa vila mbuli zondilingukola, mbuli zoyamhele Mhaza ndite, azo zangulajila kota Mhaza ndo yanhumile. 37 Na heye Mhaza yanhumile kangulavya ulolezi. Hemwe hamnahulika lizi lya heye, ne kumona kumeho. 38 Usenga wa hemwe haulingikala mgati mwa hemwe mina mlema kumkunda yula yanhumile. 39 Hemwe mgalolaga goya Maandiko Matakatifu mchijesa kota mgati mwake mopata ukomu wa mazuwa gose ne kuduma, na aku Gandichigwe gago gangulavya ulolezi wa mbuli za heni. 40 Lelo hemwe mwangulema kuwa kwa heni leka muwe na ukomu.

41 “Silingupala kutogoligwa na munhu. 42 Ila nandiwazela hemwe, ndivizela kota hemwe hamlingumgana Nguluwi. 43 Heni mbuya kwa ludali lwa Mhaza wa heni, ila hambochele. Ila munhu yunji loyokuya kwa ludali lwake, mombochela. 44 Mokunda ndaze hanga hemwe mwangugana kutogoligwa hemwe kwa hemwe baho, na hamlingupala kutogoligwa na heye yawele yeka Nguluwi? 45 Mleche kijesa kota heni ndoyowalonjeleza kwa Mhaza. Musa yomlingitumbila ndo yowalonjeleza. 46 Wone na muwe mumkundile ng'hatu Musa, mwahang'hundile heni kahi, kwa vila Musa nakandika mbuli za heni. 47 Wone hamlingukunda gala goyandiche Musa, hambi mokunda ndaze ulonzi wa heni?”

6

Yesu kanguwapa ndiya wanhu elufu zihano
(Matei 14:13-21; Malichi 6:30-44; Lukasi 9:10-17)

1 Ago logapulute, Yesu nakaloka ilamba lya Galilaya, ama ilamba Tibeliya. 2 Chilundo chikulu cha wanhu nachimuwinza Yesu kwa wanhu awo wali wagawene goyalajile kwa kuwosa matamwa. 3 Yesu nakaluta kuchanya kuchidunda, kekalisa hanyi na walanguswa wa heye. 4 Mnvina ya Pasaka ya Wayahudi nayali habehi. 5 Yesu nakalola kufungo, nakona lung'hongola lwa wanhu wokuya kuli heye. Ahyo nakamlonjela Filipo, “Kohi kotugula chilyo cha kuwagutiza wanhu weng'ha awa?” 6 Yesu nakalonga ahyo kwa kumjeza Filipo, kwavila nakavizela choni chowodita!

7 Filipo nakedichila, “Itugana tuwe na sendi denali miya
mbili nyinji za kugula chilyo cha kulya wanhu weng'ha
wano!”
8 Yumwe wa awala walanguswa, Andeleya yawele mku-
lugwe na Simoni Petili, nakalonga, 9 “Hana msongolo baha,
kana mibumunda jihano na somba mbili, na vyokwila choni
kwa wanhu weng'ha awa?”
10 Yesu nakalonga, “Namuwalonjele wanhu wekalise
hanyi.” Baho wanhu weng'ha wekalisa hanyi, kwali
na walume kota elufu zihano hino. 11 Yesu kahola ajila
mibumunda, katambichiza na kawamogolela awala wanhu
wekalise, kadita hihila na zila somba. Wanhu weng'ha
walya kota vyowaganile mbaka weguta. 12 Vyowegute, Yesu
nakawalonjela walanguswa, “Mlokoteze chilyo chisigale,
tuleche kwajiliza chilyo ne hado.” 13 Walokoteza upumunizo
wa mibumunda na somba, vimema vidoto kumi na vili
vyowalechelele wala wanhu.
14 Vyowawene ulajilo wa vila vinduzanduza vyoyaditile
Yesu, wanhu ahala walonga kota wakomya ayu ndo mloli
wa Nguluwi yawele kuya kuli isi. 15 Hamba Yesu wavizelele
kota wangugana yoye wamkabajize yawe mndewa vyohavi-
ganile, baho nakoka, kaluta kahi kukula kuchidunda.

Yesu kangujenda mchanya mmalenga
(Matei 14:22-33; Malichi 6:45-52)

16 Loyali lufuku, walanguswa wa Yesu wadulika mbaka
kuli ilamba. 17 Wakwina mli itumbwi leka waloche ku-
luta Kapanaumu. Nechilo injila, Yesu nayali yang'hali
kuwahejelela hebu. 18 Ilamba lyaluka kutiguka kwa vila
mbeho nayali iputa. 19 Walanguswa lowali walutile utali
wa chilometa zihano ama sita hino, nawamona Yesu yo-
jenda mchanya mmalenga, yohejelela itumbwi. Nawad-
umba heko. 20 Ila Yesu nakawalonjela, “Nda heni! Mleche
kudumba!” 21 Hamba nawagana kumwinula kumwinjiza
mgati mli itumbwi, na baho itumbwi nalifika kumwambu
hafungo koyali yoluta.

Wanhu wangumpala Yesu

22 Mitondo, chilundo cha awala wanhu wekale hafungo
mwa ilamba, na wavizela kota itumbwi limwe hela na
lipona ahala honhu. Yesu nahalutile na awala walanguswa,
ila walanguswa nawaluta waliyeka. 23 Mitumbwi jinji ku-
lawa Tibeliya najuya honhu hala wanhu howadile mibu-
munda Mkulu loyasindile kumtogola Nguluwi. 24 Wanhu
awo lowawene ahala honhu haduhuli Yesu na walanguswa
wa heye, weng'ha wakwina mli ajila mitumbwi na waluta
Kapanaumu kumpala Yesu.

Yesu ndo libumunda lya ukomu

25 Wanhu vyowamuwene Yesu kumwambu kwa ilamba,
wamuuza, “Mlangusa, kuya nili hano?”

26 Yesu nakedichila, “Ndangulonga ndikomya,
mwangumhala heni haiwele kwa vila vyomuwene ulajilo, ila
kwa vila namulya mibumunda na miguta. 27 Mleche kugayila
chilyo chilingola, iponile migayile chilyo chilingikala kwa
mbuli ya ukomu wa mazuwa gose ne kuduma. Achi
ndo chilyo choyowapani Mwana wa munhu kwa vila
kahaguligwa na kukundigwa na Nguluwi Mhaza.”

28 Hewo nawamuuza Yesu, “Tudite choni leka tuweze ku-
dita choyalingugana Nguluwi?”

29 Yesu nakawedichila, “Ayi ndo mijito yalingugana Ngu-
luwi mdite, mumkunde yula yamlajize.”

30 Aho, nawamlonjela, “Kolajila chinduzanduza chachi
tuchone ndo tukukunde? Kodita chinhu chachi? 31 Wasekulu
wa hetwe nawalya tubumunda kula kugunuche, kota
gandichigwe vyogalonjile, ‘Na kawalavila hewo chilyo cha
kulawa kilanga walye.’ ”

32 Yesu nakawalonjela, “Ndanguwalonjelani ndikomya,
Musa hawapele mibumunda kulawa kilanga, Mhaza wa
heni ndo yawapele hemwe mibumunda kulawa kilanga.
33 Libumunda lya Nguluwi, ndo ayula yodulika hasi kulawa
kilanga yochigala ukomu kwa wanhu wa isi.”

34 Nawamlonjela wata, “Mkulu, tupegwe hetwe mibu-
munda mazuwa gose.”

35 Yesu nakawalonjela, “Heni nda chilyo chilingigala
ukomu. Heye yokuwa kwa heni hokona nzala hebu,
na hewo wokunda ga heni wowa hela ng'halu ng'oo.
36 Nandikulonjelani, mmbona heni ila hamlingukunda.
37 Weng'ha wondipegwa na Mhaza, wokuya kwa heni,
na heni simtoza kunze munhu yoneche yokuya kwa
heni, 38 kwa vila mbuya hanyi kulawa kuchanya kilanga
haiwele kwa kudita kota vyondiviganile, ila kwa gala
yalingugana Mhaza yanhumile. 39 Goyalingugana yula
yanhumile ndo aga, ndeche kumwajiliza ne yumwe kwa
wala yowamhele, ila ndiwazilipule hewo weng'ha zuwa lya
kuduma. 40 Choyalingugana Mhaza, ndo achi chila yomona
Mwana na kumkunda yawe na ukomu wa mazuwa gose ne
kuduma, na heni ndomzilipula zuwa lya kuduma.”

41 Lelo Wayahudi nawaluka kung'ung'uta kwa vila Yesu
nakalonga, “Heni nda libumunda lyuyile hasi kulawa
kuchanya kilanga.” 42 Hamba nawalonga, “Ayu munhu
hawele Yesu mwanage Yusufu siyuyu? Tumzela Mhaza

na mayake! Lelo yandaze yolonga heye kedulika kulawa kuchanya kilanga?”

43 Yesu nakedichila kawalonjela, “Mleche kung'ung'uta
mwemwe kwa mwemwe. 44 Kuduhu munhu yokuya kuli
heni, wone Mhaza yanhumile hamkwejile kuli heni, heni
ndomzilipula zuwa lya kuduma. 45 Waloli nawandika wata,
‘Wanhu weng'ha wowa walangusigwe na Nguluwi.’ Heye
yohulika ga Mhaza na yelanguse ga heye, kokuya kuli
heni. 46 Chondilonga ndo achi, kuduhu munhu yoneche wa-
muwene Mhaza, ila yula yalawile kwa Nguluwi, ayo ndo yuye
yeka yamuwene Nguluwi. 47 Ndangukulonjelani ndikomya,
heye munhu yokunda kowa na ukomu wa mazuwa gose ne
kuduma. 48 Heni nda chilyo chilingigala ukomu. 49 Wasekulu
wa hemwe na walya chilyo chichemigwe mana akula ku-
gunuche nawabagama. 50 Achi ndo chilyo chuyile kulawa
kilanga, yula yolya chilyo acho hobagama hebu. 51 Heni
nda chilyo chilingigala ukomu chiduliche kulawa kilanga,
wone munhu yalye chilyo chino, kochikala lukami. Na chi-
lyo chondimpa heni, chowa lukuli lwangu ndilulavya kuli
ukomu wa wanhu wa isi.”

52 Baho hewo Wayahudi nawaluka kulonga longa akuno
wazudile, wata, “Yowa ndaze ayu munhu yatupe lukuli lwake
tulye?” 53 Yesu nakawalonjela, “Ndanguwalonjela ndikomya,
wone hamdile lukuli lwa Mwana wa Munhu, na kunwa
danda ya heye, mowa hela ukomu mgati mwa hemwe. 54 Yula
yolya lukuli lwangu na kunwa danda ya heni, kanawo ukomu
wa mazuwa gose ne kuduma, heni ndomzilipula zuwa lya
kuduma. 55 Lukuli lwangu ndo chilyo ng'hatu, na danda ya
heni, ndo cha kunwa ng'hatu. 56 Yoneche yolya lukuli lyangu
na kunwa danda ya heni, kochikala mgati mwa heni na heni
mgati mwa heye. 57 Mhaza nayali mkomu kanhuma heni,
na ndamkomu kwa mbuli ya heye. Na heye yolya lukuli lwa
heni, kowa na ukomu kwa heni. 58 Achi ndo chilyo chiduliche
hanyi kulawa kilanga, hachiwhanile kota chilyo chowadile
wasekulu wabagame. Ila hewo wolya achi chilyo wowa na
ukomu wa mazuwa gose.”

59 Yesu nakalonga agano koyali yolangusa mng'handa ya
kusalila ako Kapanaumu.

Ulonzi ulingigala ukomu wa mazuwa gose

60 Walanguswa wenji nawamuwinzile Yesu nawahulika
ago, walonga, “Ulanguso uno yowa ngondo kuuzela, yalikohi
yoweza kuhulichiza?”

61 Yesu nakavizeela halonjelwe na munhu, walanguswa
wa heye wali wong'ung'uta, nakawauza, “Mbuli ayi, yan-
guwadita hemwe mdumbe? 62 Hamba yowa ndaze, wone

mmone Mwana wa Munhu yokwina kuza kula koyalawile?
63 Muhe ndo ulingigala ukomu, ludali lwa munhu luliyeng'ha
haludita chinhu. Ulonzi wo ndikulonjelani, ndo Muhe wa
Nguluwi na ulingigala ukomu. 64 Kuna yumwe mwa hemwe
kowa hambe yakunde." Yesu nakalonga hino kwa vila nakav-
izela koya na wanji hawokunda na yumwe komhinduka.
65 Wolawa aho kalonga kahi, "Ahi ndo inhumile ndiwalonjele
hemwe, kuduhu munhu yokuya kuli heni mbaka yadite goy-
alajize Mhaza."

66 Kulawa kwa ago, wenji wa walanguswa wa Yesu
nawahiluka kumbele wolema kulutasa na heye kahi. 67 Yesu
kawauza na awala kumi na weli, "Na hemwe namwe mwan-
gugana kuka?"

68 Simoni Petili kamwidichila, "Mkulu, toza kwa whaani?
Hegwe kuna ulonzi ulingigala ukomu wa mazuwa gose ne
kuduma. 69 Hetwe twangukunda na kuvizela kota hegwe uli
yumwe Yelile yalawile kwa Nguluwi."

70 Yesu nakedichila, "Ndiwahagula hemwe kumi na weli,
siditile hino? Lelo yumwe wa hemwe, kagaluka Limazoga!"
71 Yaliyolonga agala goyokola Yudasi, mwana wa Simoni
Isikalioti. Kwa vila Yudasi ndo yomhinduka, hanga na nayali
yumwe wa awala kumi na weli.

7

Yesu na wang'holoze

1 Logamalile ago, Yesu nayali yojenda ako Galilaya. Na-
haganile kujenda mkowa wa Yudeya kwa vila wandewa
wa Wayahudi wali wogana wamkopole. 2 Mnvina ya
Wayahudi ya vibumuli nayali habehi. 3 Lelo wang'holoze
Yesu nawamlonjela, "Ulawe ahano, ulute Yudeya leka walan-
guswa wa hegwe wazone mbuli zoulingudita. 4 Munhu halin-
gudita vinhu kwa uviso wone walingugana yazeleche kwa
wanhu. Kwa vila kwangudita mbuli zino, lelo wilajile kwa
isi yeng'ha 5 Na wang'holoze Yesu nawo hawamkundile!"

6 Lelo Yesu nakawalojela, "Mhela wa heni unojile hau-
fichile hebu, ila kwa hemwe chila mhela unoga. 7 Isi yeng'ha
haiwazudila hemwe, ila heni yanguzudila kwa vila heni
ndangulavya ulolezi wake kuta goyalingudita geha. 8 Hemwe
mlute kuli mnvina ayo. Heni siluta hebu ako kuli mnvina,
mhela wa heni unojile haufichile." 9 Nakalonga ago hamba
kapona kuko Galilaya.

Yesu kuli mnvina ya vibumuli

10 Wang'holoze lowalutile kuli mnvina, na Yesu naye naka-
luta, ila halutile hazelu nakaluta kwa uviso. 11 Wakulu wa

Wayahudi wali wompala heye kuli mnvina ila nawauza, “Kakohi?”
12 Kwali na kuheha kwinji hali wanhu wala. Wamwe wa
hewo nawalonga, “Kamunhu yanojile.”
Wanji nawalonga, “Hebu! Kanguwajiliza wanhu.” 13 Ila
kwali kuduhu munhu yajezile kulonga mbuli za heye hazelu
kwa kudumba wandewa wa Wayahudi.
14 Mnvina ila loyali ifichile hagati, Yesu naye nakaluta kuli
ng'handa ya Nguluwi, nakaluka kulangusa. 15 Lelo Wayahudi
na wabubuwala na kulonga, “Munhu ayu kapata kohi elimu
na heye halutile kusule?”
16 Aho Yesu nakawedichila, “Ulanguso wondilingulangusa
hauwele wa heni, ila ulawa kwa yula yanhumile. 17 Munhu
yalingugana kudita gala goyogana Nguluwi, kovizele kota
ulanguso wa heni ulaya kwa Nguluwi, ama heni ndangilon-
jela hela. 18 Heye yalingilonjela hela yuye kangupala kitogola
yuye, ila yalingupala kumtogola yula yamtumile, ayo wa
kitumbila, na mgati mwake mwahela wihe woneche ula.
19 Ndaze, Musa hawapele utaguso? Ahyo, kuduhu ne yumwe
wa hemwe yalinguwinza mizilo. Iekachoni mwangugana
kung'hopola?”
20 Aho wanhu nawamwidichila, “Kuna chijeni hegwe ya-
likohi yalingugana yakukopole?” 21 Yesu nakawedichila,
“Kuna mbuli imwe yonditile, na hemwe mwangububuwala.
22 Musa nakawapa chila chihendo cha kwinjiza ikumbi. Na
chihendo acho hachilawile kwa Musa. Ila na vilawa kwa
wasekulu. Sambi hemwe mwangwinjiza munhu ikumbi kuli
Zuwa lya Kwesela. 23 Hino lelo, munhu kenjizagwa ikumbi
kuli Zuwa lya Kwesela, ila yolema malajizo ga Musa galeche
kubezigwa, lekachoni mwangunzudila kwa vila ndimdita
munhu yawe mkomu ng'hatu Zuwa lya Kwesela? 24 Mleche
kutagusa mbuli kwa kulola kunze hela, lavyeni utaguso utan-
ganiche.”

Hambi ayu ndo Kilistu Mlohozi

25 Wamwe wa wanhu wa Yelusalemu nawalonga, “Ndaze,
yula munhu walingumpala wamkopole hawele yuyu?
26 Mlole sambi! Kanguwakanya hazelu, na kuduhu munhu
yalingumlonjela ne chinhu. Ndaze, iwa kota vilongozi wa
wamzela ng'hatu ayu ndo Kilistu Mlohozi? 27 Kilistu Mlohozi
hoyokuya kuduhu munhu yovizela honhu yalawile, ila hetwe
tuvizela koyalawile munhu yuno.”
28 Lelo Yesu vyoyali yolangusa kuli ng'handa ya Nguluwi
kakwiniza lizi na kulonga, “Hambi mvizela. Na kondawile
mvizela! Ahyo, suyile kwa ludali lyangu heni baha, ila
heye yanhumile heni ndo wakukomya, na hemwe hamzelele.

29 Ila heni ndimzela kwa vila ndawa kwa heye, na heye ndo
yanhumile."
30 Lelo wanhu na wagana kumibata, ila kuduhu munhu
yajezile kumibata kwa vila mhela wa heye hainoya hebu.
31 Wenji kulichila chilundo cha wanhu nawamkunda, nawa-
longa, "Ndaze, Kilistu Mlohozi loyokuya kodita ulajilo mkulu
ng'hatu kusinda ayu?"

Wamizi wangutumigwa kumibata Yesu

32 Mafalisayo nawawahulika wanhu woheha mbuli azo za
Yesu. Lelo hewo hamwe na watambika wakulu wawala-
jiza wamizi wamibate. 33 Yesu nakalonga, "Nding'hali na
hemwe mhela uchefu, hamba ndoluta kwa heye Yanhumile.
34 Momhala heni, ila hammbona hebu, na hala hondiwa
hemwe hamfika hebu."
35 Vilongozi wa Wayahudi nawalonga hewo kwa hewo,
"Munhu ayu koluta kohi kotulemwela kumfika? Koluta kwa
Wayahudi wasambaluche hali Wagilichi, na kuwalangusa
Wagilichi? 36 Kana mana yachi hoyolonga, 'Momhala ila
hambona, na hala hondiwa hemwe hamfika hebu?' "

Nzanda za malenga ga ukomu

37 Zuwa lila lya kuduma lya mnvina ahyo nayali zuwa
itanganiche. Yesu nakema, kachemeleza, "Munhu yoneche
yawele na ng'halu, yoye kwa heni yanwe. 38 Kota vyogo-
longa Maandiko Matakatifu, 'Munhu yalingung'hunda heni,
nzanda za malenga galingigala ukomu gobogoma kuli nhum-
bula ya heye.' " 39 Nakalonga ago kwa mbuli ya Muhe yawele
kwa wala wamkundile heye wombochela. Mhela awo Muhe
Yelile nayali hanafika kwa vila Yesu nayali hanapegwa ukulu
na Nguluwi.

Kibagula kwa wanhu kuli mbuli ya Yesu

40 Wanhu wamwe nawamemile hala nawahulika ulonzi
awo, nawalonga, "Kakomya munhu ayu ndo yula Mloli!"
41 Wanji nawalonga, "Ayu ndo Kilistu Mlohozi!" Ila
wanji nawalonga, "Ndaze, hambi mlohozi kolawa Galilaya!
42 Maandiko Matakatifu gangulonga ndaze? Gangulonga,
Kilistu Mlohozi kolawa lukolo lwa Daudi, kopondigwa ako
Betelehemu, muji wa Daudi!" 43 Kwa mbuli ya Yesu nakulaw-
ila kibagula hali wanhu wala wamemile. 44 Wanhu wamwe
nawagana kumibata ila kuduhu yajezile kumdoliza.

Vilongozi wa Wayahudi hambe wakunde

45 Hamba wala wamizi nawahiluka kwa watambika
wakulu na Mafalisayo, na hewo nawauza, "Lekachoni
hammigale?" 46 Wamizi wawedichila, "Kuduhu munhu
yadahile kulonga kota heye!" 47 Mafalisayo yawauza,

“Ndaze, na hemwe namwe kawabadani? 48 Ndaze, mina
mmona ne chilongozi yumwe wa wanhu, ama yumwe wa
Mafalisayo yamkundile heye? 49 Ila awa wanhu hawauzelele
mzilo wa Musa, wapanjilwa na Nguluwi!” 50 Mfalisayo
yumwe nayali hala, nayali Nikodemo na yalutile kwa Yesu
katali, heye nakawalonjela wayage, 51 “Ndaze, mzilo wa
hetwe haulingumtagusa munhu ne kumhulika na kuvizela
kangudita choni?” 52 Na hewo wamwidichila, “Ndaze,
hegwe nagwe kulawa Galilaya? Lelo kagakagule Maandiko
Matakatifu nagwe kogona kota Galilaya hakulingulawa
Mloli.” 53 Hamba chila munhu kaluta kaye kwake.

8

Muhinza mnghondwa

1 Yesu nakaluta kuchidunda cha Mizeituni. 2 Mitondo
kung'hali lufuku, Yesu nakaluta kahi kuli Ng'handa ya
Nguluwi. Wanhu weng'ha wammemelela, na heye kekalisa
na nayali yowalangusa. 3 Walangusa wa malajizo ga
Musa na Mafalisayo nawamwigala mng'handa mdala
wamwibate wodita ung'hondwa. Hamba wamuwika hagati.
4 Nawamlonjela Yesu, “Mlangusa, mdala ayu kebatigwa
kuli ung'hondwa. 5 Kuli Malajizo, Musa kalajiza mdala
kota ayu kanguganigwa yatowigwe na maganga mbaka
yabagame. Lelo hegwe kwangulonga ndaze?” 6 Nawalonga
hino kumjeza Yesu, wogana wapalile honhu ha kumtagusa,
ila Yesu kenamiza na kukwada na chidole hasi.

7 Lowawele womuuza lukami, kenuka na kuwalonjela,
“Yumwe wa hemwe, yawele hela gehile, yamtozele iganga
lya mwaluko mdala yuno.” 8 Hamba kenamiza kahi,
kaza kwaandika hasi. 9 Lowahuliche ago, waaluka kuka
yumweyumwe, walongole wakulu kuli mdodo. Yesu
nakapona waliyeka na ayula mdala yemile bahala. 10 Yesu
loyenuche, nakamuuza ayula mdala, “Wakohi awala wanhu?
Ndaze, haduhu ne yumwe yakutaguse kwa wihe?”

11 Nakedichila, “Kuduhu ne yumwe, mkulu.”

Yesu nakamlonjela, “Goya, na heni sikutagusa kwa wihe
hebu, ila ulute uleche kudita kahi gehile.”

Yesu ndo lumuli lwa isi

12 Yesu nakawalonjela Mafalisayo, “Heni nda lumuli lwa isi,
munhu yoneche yombinza heni, hojenda kutitu, ila kowa na
lumuli lwa ukomu.”

13 Mafalisayo nawamlonjela Yesu, “Hegwe kwangulavya
ulolezi uliyeka kota kwa lumuli, awo ulolezi hulingukomya.”

14 Yesu nakedichila, “Hebu!,” “Wone ndilingilavila ulolezi
ndiliyeka, agala gondiwalonjele ndangukomya kwa vila ndi-
vizela kondawile na kondiluta. Hemwe hamvizelele kon-
dawile na kondiluta. 15 Hemwe mwangutagusa kota wanhu
vyowalingutagusa, heni silingumtagusa ne munhu. 16 Ila
wone nhaguse, ndahataguse kwa kukomya kwa vila siwele
ndiliyeng'ha kwa alino. Mhaza yanhumile kahamwe na heni.
17 Yandichigwa kuli Malajizo ga hemwe kota, wone wanhu
weli walavye ulolezi, wowa wokomya. 18 Ndangilavila ulolezi
ndiliyeng'ha kuta nda whaani, na heye Mhaza yanhumile
kuli isi, kangulonga hihyo.”

19 Hewo nawamuuza Yesu, “Mhaza wa hegwe kakohi?”

Heye nakawedichila, “Hemwe hamnzelele heni wala
hamzelele Mhaza wa heni?” “Wone namnzele heni,
mwahamzelele na Mhaza wa heni.”

20 Yesu nakalonga ago vyoyaliyolangusa kuli Ng'handa
ya Nguluwi, kuluhengo kowawichile vinhu vyowalavile mli
isanduku lya ndolendole. Na kuduhu munhu yamibate, kwa
vila mhela wa heye kibatika wali ung'hali.

Kondiluta heni hemwe hamfika.

21 Yesu kahiluchila kuwalonjela, “Ndanguka, ila hemwe
mowa mmhala na mobagama na gehile genu. Kondiluta heni
hemwe hamfika.”

22 Vilongozi wa Wayahudi nawalonga, “Kanguluta
kikopola yaliyeng'ha. Lekachoni kangulonga, kondiluta
hemwe hamfika hebu?”

23 Yesu nakawedichila, “Hemwe mwa wanhu wa baha hasi,
heni ndawa kuchanya. Hemwe mwa wa isi ino, heni silawile
isi ino. 24 Ndo mana ndiwalonjeleni, kota mobagama kuli
gehile gomditile, na mobagama kwa gehile, wone hamlin-
gukunda kota, ‘Heni ndo yuye.’ ”

25 Hewo wamuuza, “Hegwe kwa whaani?”

Yesu nakedichila, “Kota agala gondiwalonjeleni kulawa
mwaluko! 26 Ndanago menji ga kulonga na ga kuwatagusa
hemwe, ila heye yanhumile kangukomya. Na heni ndan-
guwalonjela wanhu muisi, mbuli zila hela zonyhuliche ku-
lawa kwa heye.”

27 Hawavizelele kota Yesu yaliyolonga mbuli ya Mhaza.
28 Hamba Yesu nakalonga na hewo, “Baho hommwinula
Mwana wa Munhu, movizela kota, ‘Heni Ndo Yuye’ Hamba
movizela kota silingudita kwa ludali lwangu, mina ndan-
gulonga Mhaza goyandanguse. 29 Na yula yanhumile heni
twahamwe handechile ndiliyeng'ha kwa vila mazuwa gose
ndangukola agala galingumnojeza.”

30 Wanhu wenji lowahuliche ago yalonjile nawamkunda.

Yesu ndo kukomya kowawikani milejehe

31 Yesu nayali yowalonjela awala Wayahudi waliwom-
kunda, Ndangukomya wone mkunde gondiwalangusa,
mowa walanguswa wa heni ng'hatu. 32 Ahyo movizela
kukomya, nako kukomya kowalekani hemwe milejehe.
33 Na hewo wamwidichila wata, “Hetwe twa ivyazi lya
Abulahamu, na hatuwele vitumagwa wa munhu yoneche.
Lekachoni kwangulonga, ‘Mowa milejehe?’ ”
34 Yesu nakawalonjela, “Ndangulonga ndikomya, munhu
yoneche yalingudita gehile, kowa chitumagwa wa gehile.
35 Chitumagwa hawaga yehanzile na lukolo mazuwa
gose, ila mwana kawaga wa lukolo lulula mazuwa gose.
36 Wone Mwana yawaleche milejehe, mowa milejehe
ng'hatu. 37 Ndivizela kota mwa ivyazi lya Abulahamu.
Ila mwangugana mng'hopole kwa vila hamlingubochela
gondilinguwalangusa. 38 Ndangulonga agala gondigawene
kwa Mhaza wa heni, ila hemwe namwe mwangudita kota
vyomlonjelwe na mhaza wa hemwe.”
39 Hewo nawamwidichila, “Mhaza wa hetwe Abulahamu.”
Yesu nakawalonjela, “Wone namuwe ivyazi lya Abula-
hamu, mwahaditile kota vyoyaditile heye. 40 Geng'ha gondi-
tile ndo kuwalonjela ga kukomya gonyhuliche kwa Nguluwi,
ila hemwe mwangujeza kung'hopola. Abulahamu haditile
chinhu kota chino! 41 Hemwe mwangukola cho yakolile
mhaza wa hemwe.”
Hewo wamlonjela wata, “Hetwe hatuwele vilokote,
twanaye Mhaza yumwe hela, na heye ndo Nguluwi.”
42 Yesu kawalonjela, “Wone Nguluwi nayawe Mhaza wa
hemwe, mwahanganile heni, kwa vila mbuya kulawa kwa
Nguluwi, na sambi nda hano. Suyile kwa ludali lwangu
nene, leka heye nakanhuma. 43 Lekachoni hamlinguweza
gondilinguwalonjela? Kwa vila hambe muhulichize usenga
wa heni. 44 Hemwe mwa wana wa mhaza wa hemwe,
Limazoga, choyalingugana mhaza wa hemwe, ndo mlingu-
gana kudita. Heye koyaluchile nayali yokopola, na hemile
kuli kukomya, kwa vila munhu ayu nayali mdesi. Wone
yalonje udesi, kangulajila kota vyoyali, hambi nayali mdesi
mhaza wa udesi. 45 Ila kwa vila heni ndanguwalonga
ndikomya, ndo mina hemwe hamlingukunda. 46 Yalikohi
yumwe mwa hemwe yolavya ulolezi kota heni ndita gehile?
Wone ndilingulonga ndikomya, iwa ndaze hamlingukunda
ga heni? 47 Munhu wa Nguluwi kahulikaga ulonzi wa Ngu-
luwi, ila hemwe hamuwele wanhu wa Nguluwi, ndo mina
hamlinguhulika.”

Yesu nayali baha Abulahamu hanavumbuka

48 Wayahudi nawamliga Yesu wamuuza walonga, “Hegwe
kwa Msamalia na kuna Limazoga?” 49 Yesu nakawedichila,
“Ndahela Limazoga, ndangumtogola Mhaza wa heni, ila
hemwe mwangumbeza heni. 50 Heni silingupala ukulu
ndiliyeka, ila kuna yumwe yalingupala ukulu awo, na
heye ndo mtagusa. 51 Ndanguwalonjela ndikomya, munhu
yoneche yobochela gondilingulangusa hobagama hebu.”
52 Hamba Wayahudi wamlonjela wata, “Sambi twangukunda
kota hegwe kuna Limazoga! Abulahamu kabagama, na
waloli nawabagama, kahi hegwe kwangulonga munhu
yobochela goulangusa hobagama hebu! 53 Hegwe
kwangidita kwa mng'hangala kusinda Mhaza wa hetwe
Abulahamu yabagame? Na waloli nawo nawabagama.
Hegwe kwangidita kwa whaani?”
54 Yesu nakedichila, “Wone na iwe kitogola heni ndiliyeka
kwali hela mbuli. Heye yotogola ga heni ndo Mhaza wa heni,
ayu yomlonga kowa Nguluwi wa hemwe. 55 Hamumzelele
heye, ila heni, ndimzela. Wone ndonje simzelele ndowa
ndilonga udesi kota hemwe vyomuwele wadesi. Ndimzela
na ndangukunda ulonzi wa heye. 56 Mhaza wa hemwe
Abulahamu nakasechelela kalyona zuwa lya kuwa kwa heni,
kawona na kasangalala.”
57 Wayahudi nawamlonjela Yesu wata, “Ung'hali fika mi-
hela kumi jihano. Kumonela kohi Abulahamu?”
58 Yesu nakawedichila, “Ndanguwalonjela ndikomya,
Abulahamu naloyang'hali kuvumbuka, nene ndali baha.”
59 Hamba nawalokota maganga kumtozela Yesu, ila Yesu
koka Mng'handa ya Nguluwi.

9

Yesu kangumusila utamwa munhu waleleche kipofu

1 Yesu loyali yokola nakamona munhu yumwe, hambe
yalole kulawa yaleleche. 2 Walanguswa nawamuuza, “Mlan-
gusa! Whaani yaditile gehile, munhu ayu, ama wahaza wa
heye, yaleleche hambe yalole?”
3 Yesu nakedichila, “Mbuli ayi hailawile kwa kudita gehile
ga heye, ila na kalela hambe yalole leka ludali lya Nguluwi
loneche lukola mijito mgati mwa heye. 4 Kung'hali nemisi
itugana kulutilila kukola mijito ja yula yanhumile, mina chilo
changuya munhu howeza kukola mijito. 5 Mhela londing'hali
muisi, heni nda lumuli lya isi.” 6 Vyoyalonjile ago, Yesu
katema lite hasi kadita nhope kambakaliza yula yohambe
yalole mmeho, 7 Nakamlonjela, “Ulute ukahovuge kumeho
kuli izimbo lya Siloamu.” Aho ayula munhu kaluta kuhovuga
kumeho na kahiluka yolola.

8 Lelo yalingikala habehi na heye wala wamzelele kuta
aho ha ulongolo nayali mzunwa mlandaji, nawalonga, “Ayu
hawele yula mzunwa yekalisaga na kulanda?”
9 Wamwe wata, “Ayu ndo heye,” Wanji nawalonga, “Hebu
hawele heye, wewhana hela.”
Ila heye nakawalonjela, “Nda nene!”
10 Hewo nawamuuza wata, “Iwa ndaze sambi kwangu-
lola?”
11 Heye nakedichila, “Yula munhu yochemigwa Yesu, naka-
hola nhope, kambakaliza kumeho na kundonjela, ‘Lute ki-
hovuje kuli izimbo lya Siloamu.’ Aho heni nduta, ndizanawa,
nakwaluka kulola. Kuhovuga kumeho, baho du mbona meho
gangu galuka kulola.”
12 Hewo nawamuuza wata, “Kakohi heye?”
Nakawedichila, “Heni sivizelele!”

Mafalisayo wangumpala yamlohole munhu hambe yalole

13 Hamba wanhu wamhola ayula munhu yohambe yalole,
wamhilika kuli Mafalisayo. 14 Zuwa lila Yesu vyoyamdi-
tile ayula munhu mitope yalole, lyali Zuwa lya Kwesela.
15 Hamba Mafalisayo nawamuuza munhu ayo, wata, “Kulola
ndaze?”
Heye nakawalonjela, “Kambaka nhope mmeho, na heni
ndizahovuga mazi, na sambi ndangulola.”
16 Mafalisayo wamwe nawalonga, “Munhu ayu halawile
kwa Nguluwi, mina hambe yebate Malajizo ga Zuwa lya
Kwesela.”
Ila wamwe walonga, “Yowa ndaze munhu yawele na gehile
kulajila vinduzanduza kota avino?”
17 Hamba nawamuuza kahi yula munhu yawele nayali
yohambe yalole, “Vila heye kakugubula meho, kwangulonga
ndaze kuli munhu ayo?”
Heye nakawedichilla, “Heye ka mloli wa Nguluwi!”
18 Vilongozi wa Wayahudi, nahawakundile kuta munhu
ayo nayali hambe yalole tangia kalonga na sambi kangulola,
mbaka wawachemile wahaza wa heye. 19 Wolawa, wawauza
wahaza wa heye, “Ayu ndo mdodo wa hemwe mwangulonga
nakalela hambe walole? Lelo kalola ndaze?”
20 Wahaza wa heye wedichila, “Tuvizela ayu mdodo wa
hetwe, na kalela hambe walole. 21 Lelo kalola ndaze, hatu-
vizelele, kahi hatuvizelele yula wamgubule meho. Mumuuze
yuye, heye ndo munhu mkulu, kochilohola yuye.” 22 Wahaza
wa heye nawalonga ahyo, kwa vila wali wowadumba wakulu
wa Wayahudi, hewo wali walongane ku munhu yoneche
wovumila kuta Yesu ndo Kilistu Mlohozi kowinjigwa kunze
mwa ng'handa ya kusalila. 23 Ndo mina wahaza wa heye
walonjile, “Heye mkulu mumuuze.”

24 Lwa keli kahi, wamchema ayula munhu yaloholigwe na
nayali hambe yalole wamlonjela wata, “Wilahe kwa Nguluwi
yawele na ukulu, kota kotulonjela ukomya, tuvizela kota
ayula munhu yakulohole nayali na gehile.”
25 Heye nakawedichila, “Wone nayali na gehile heni
sivizelele. Ila chinhu chimwe ndivizela. Ndali hambe ndole,
na sambi ndangulola.”
26 Nawamuuza, “Kakuditila choni? Na kakugubula ndaze
meho ga hegwe?”
27 Ayula munhu nakawalonjela, “Ndiwalonjela na hemwe
hamunyhulichize, lekachoni mwangugana kuhulika kahi?
Namwe mwangugana muwe walanguswa wa heye?”
28 Ila hewo wamliga wolonga, “Hegwe kwa mlanguswa
wa heye, hetwe twa walanguswa wa Musa. 29 Hetwe tu-
vizela kuta Nguluwi nakalonga na Musa, ila munhu ayu
hatuvizelele kangulawa kohi!”
30 Heye nakawalonjela, “Mbuli ayi ya kububuwaza!
Hemwe hamzelele kalawa kohi, ila kangubula meho ga heni!
31 Tuvizela Nguluwi hawahulichizaga wanhu wali na gehile,
ila kamhulichizaga yoneche yalingumhulichiza na magano
ga heye. 32 Kulawa katali haina hulikwa munhu kamgubula
meho ga munhu yaleleche hambe yalole. 33 Wone ayu munhu
yawe halawile kwa Nguluwi, hali dita choneche.”
34 Hewo nawamwidichila wata, “Hegwe kuvumbuka na
kukulila mli gehile, lelo kwangujeza kutulangusa hetwe?”
Wamuwinga kulawa kuli Ng'handa ya kusalila.

Kutita kwa Nhumbula

35 Yesu vyoyahuliche wamuwinga mli Ng'handa yakusalila,
kampala ayula munhu, nakumuuza, “Kwangumkunda
Mwana wa Munhu?” 36 Ayula munhu nakedichila, “Mkulu,
undonjele heye ka whaani, leka ndimkunde.”
37 Yesu nakamlonjela, “Mina kumona, na heye ndo mlingu-
longasa na hegwe sambi.”
38 Ayula munhu kalonga, “Ndangukunda Mkulu!” Na baho
kamwinamila Yesu.
39 Yesu nakalonga, “Heni mbuya muisi kutagusa wanhu,
hewo hawalingulola walole, na walingijesa wangulola
waleche kulola.”
40 Mafalisayo wamwe wali hamwe na heye nawahulika
ulonzi awo, nawamuuza wata, “Ndaze, kwangulonga na
hetwe hambe tulole?”
41 Yesu nakedichila, “Wone na muwe hambe mlole, mwa-
hawele hela nongwa, ila lelo hemwe mwangulonga, hetwe
twangulola, na ahyo mwangulajila mng'hali na nongwa.”

10

Mdimi yanojile

1 Yesu nakalonga kata hino, “Ndangulonga ndikomya,
wone munhu yogana kwinjila mli mibani ja ming'holo ne
kukolela hali lwizi, na kwinjila kwa kukwina kulukanzi mwa
mibani, ayo kowa muhizi na mbokaji. 2 Munhu yalingukolela
hali lwizi lwa mibani, ayo ndo kowa mdima ming'holo yano-
jile. 3 Mlolela mibani komchumulila, na ming'holo ja heye
johulika mluzi wa mdimi, kowa wojichema ming'holo kwa
matagwa, na kujilongoza kunze. 4 Wone wajilavye kunze,
heye kowa yalongole kumwando na ming'holo jimuwinza
kumbele, kwa vila jowa jihulika lizi lya mdimi.” 5 Ming'holo
hajimuwinza munhu mjenzi, ila jombilima, kwa vila ha-
jizelele lizi lya heye.

6 Yesu nakawalonjela nhelo ayi, ila hewo nahawavizelele
choni choyaganile kuwalonjela.

Yesu ndo nayali mdimi yanojile.

7 Yesu nakahiluchila kulonga, “Ndanguwalonjela
ndikomya, heni ndo hali lwizi lwa kukolela ming'holo.
8 Hewo woyile heni sinoya, awo wowa wahizi na wabokaji,
ila ming'holo hajiwahulika hewo. 9 Heni ndo lwizi lwa
kukolela, munhu yoneche yokwinjila kukolela hali heni,
kowa yaloholigwe, yokwinjila na kulawa kunze, na kuwona
mhale. 10 Muhizi koyaga hela kuhiza na kukopola na
kuwifya. Heni mbuya hela, ndiwape hemwe ukomu, ukomu
wenele.

11 “Heni nda mdimi nojile, yawele kuya na kukopoligwa
kwa kujilohola ming'holo. 12 Wone hawele mdimi yanojile,
na ming'holo hajiwele ja heye, wone yalyone libwa lya kisolo
likuya, kobilima na kuleka ming'holo jiliyeka. Aho libwa
lyochibata na kibagulanga nakachene ming'holo. 13 Munhu
yavisigwe kangubilima, kwa vila heye ka munhu wa mijito
hela, kahela isungu na ming'holo. 14 Heni nda mdimi nojile.
Ndiwazele wali wa heni, na hewo wali wa heni wanzela.
15 Kota vila Mhaza vyoyanzelele, na heni vyondimnzelele
Mhaza. Heni ndangulavya ukomu wa heni kwa chiwalo cha
mingholo. 16 Na ming'holo jinji ndigalilwe heni, hajiwele
hamwe na jiyawo, ndojiwinza na kujihanza ha jiyawo, johu-
lika lizi lya heni na jowa mchilundo chimwe chili na mdimi
yumwe.

17 “Mhaza kangungana heni, kwa vila ndangukunda
kulavya ukomu wa heni, leka hamba ndiuhiluse kahi.
18 Kuduhu munhu yowa na ludali lwa kusa ukomu wa heni.
Ndangulavya kota vyonganile heni. Ndoweza kuulavya na

kuuhilusa kahi. Ahi ndo Mhaza wa heni vyoyandajize heni kudita."
19 Kahi kwali na kibagula kwa hewo Wayahudi kwa aula ulonzi woyalonjile Yesu. 20 Wanhu wenji nawalonga, "Kana Limazoga! Kana lukwale! Iwa ndaze mwangumuhulichiza heye?"
21 Ila wanhu wanji nawalonga, "Munhu yawele na chijeni, kowa yolonga kota hino! Yowa ndaze Limazoga limlohole munhu nayali yohambe yalole?"

Yesu kangulemigwa na Wayahudi.

22 Ako Yelusalemu kwali na mnvina ya kukumbuchila kwela kwa Ng'handa ya Nguluwi kwa Nguluwi. Mhela awo kwali na mbeho. 23 Yesu nayali yojenda mchipepela cha Solomoni, kuli Ng'handa ya Nguluwi. 24 Wayahudi vyowamuwene, wammemelela na kumuuza, wata, "Kotuleka mu uviso mbaka nili? Utulonjele kukomya, hegwe ndo Kilistu Mlohozi."
25 Yesu nakawedichila, "Mina ndiwalonjela, ila hemwe hamlingukunda hebu. Vinhu vyondilingudita vifanda kota heye yandajize heni ndite. 26 Ila hemwe hamkunda hebu, vyohamuwele ming'holo ja heni. 27 Ming'holo ja heni jihulikaga lizi lya heni, na heni ndijizela na jangumbinza. 28 Ndanguwapa ukomu wa mazuwa gose ne kuduma, na hawobagama hebu, na kuduhu munhu yoweza kuwalavya mmoko wa heni. 29 Mhaza wa heni ndo yamhele awo, wawele mng'hangala kusinda weng'ha, na hewo hawokwaga mazuwa gose, na kuduhu munhu yomboka mmoko wa heni. 30 Heni na Mhaza twa yumwe."
31 Wayahudi nawalokota maganga, leka wamtowe. 32 Yesu nakawalonjela, "Ndiwalajilani mbuli nyinji kulawa kwa Mhaza. Ilikohi kuli azo zilinguwadita msubule na maganga?"
33 Wayahudi nawamwidichila wata, "Hatulingugana tukutowe na maganga kwa agala ganojile gouditile, ila vyoumkovula Nguluwi. Kwa vila hegwe kwa munhu hela, ila kwangidita kota Nguluwi!"
34 Yesu nakedichila, "Ndaze, hayandichigwe kuli chitabu cha Malajizo ga hemwe kota Nguluwi kalonga, 'Heni ndonga hemwe mwa milungu?' 35 Nguluwi kawachema milungu wala wapeligwe usenga wa heye, na hetwe tuvizela kota Maandiko Matakatifu gangukomya ng'hatu mazuwa gose. 36 Kota vila Mhaza kanyhagula heni na kunhuma kuli isi yeng'ha, mwangumlonjela, kwangukovula, kwa vila nandonga, 'Heni nda mwana wa Nguluwi.' 37 Wone muwene silingudita mijito johaganile Mhaza wa heni, mleche kung'hunda. 38 Ila wone ndilingudita, na hemwe mlema

kung'hunda heni, yowa goya wone mkunde gondilingudita, aho mowa mvizelele kota, Mhaza kangikala mgati mwa heni, na heni ndangikala mgati mwa Mhaza."

39 Nawalapa kahi wamibate Yesu, ila heye kasulupuka mmoko mwawo.

40 Yesu nakaluta kahi mwambu mwa lwanda lwa Yolodani, honhu Yohani nayali yobatiza, nakekala kuko. 41 Wanhu wenji nawoya walonga, "Yohani nahaditile ulajilo woneche," "Geng'ha gowalonjile kwa munhu ayu nakakomya." 42 Wanhu wenji wa ako nawamkunda Yesu.

11

Kubagama kwa Lasalo

1 Munhu yumwe nayali yochemigwa Lasalo nayali mtamwa. Munhu ayo nayali yochikala hali muji wa Betaniya. Muji awo ndo kwali hakaye ha Maliya na lumbulye Malita. 2 Maliya ayu ndo yuyula yambakaze Mkulu Yesu mafuta ga kubakaliza na kubagusa kwa mnvili za heye. Lelo Lasalo, lumbulye ndo nayali yotamika. 3 Awala wadala wahilika usenga kwa Yesu walonga, "Mkulu, mkulugwe ulingumgana Lasalo kangutamika."

4 Yesu vyoyahuliche ago, nakalonga, "Utamwa awu haumkopola hebu Lasalo, ila ni kwa mbuli ya ukulu wa Nguluwi. Lasalo kotamika leka kwa kukolela ayo Mwana wa Nguluwi yapegwe ukulu."

5 Yesu nakamgana heko Malita na lumbulye na mkulu wawo Lasalo. 6 Vyoyahuliche kota Lasalo mtamwa, kekala bahala hoyawele mazuwa gayage meli.

7 Hamba nakawalonjela walanguswa wa heye, "Tucheni tuhiluche Yudeya."

8 Walanguswa nawamwidichila, "Mlangusa, kusemwa mhela udo hela Wayahudi vyowali wogana kukusubula na maganga, kahi kwangugana uhiluche kuko?"

9 Yesu nakawalonjela, "Zuwa limwe lina saa kumi na meli, si ndo vyoili? Lelo heye yojenda kuzelu hochikwang'wala hebu, kwavila kanguwona uzelu. 10 Ila wone munhu yojenda nechilo, kochikwang'hbwala, kwa vila kahela lumuli mgati mwa heye." 11 Yesu nakalonga ago na konjezela, "Mganwa wa hetwe Lasalo kawasa, heni ndoluta ndikamwinule."

12 Walanguswa nawedichila, "Mkulu, wone yawasile kowa mkomu."

13 Yesu nayali yolonga mbuli ya kubagama kwa Lasalo, ila walanguswa hewo nawavizela kota Lasalo kawasa hela. 14 Hamba Yesu nakawatubulila kalonga, "Lasalo kabagama.

15 Ndangusangalala kwavila nasali ako ila mkunde. Lelo
tucheni koyali."
16 Tomasi nayali yochemigwa mnyambili kawalonjela
walanguswa wayage kalonga, "Tucheni na hetwe
tukabagame hamawe na heye."

Yesu ndo uzilipulo na ukomu

17 Yesu vyoyafichile, nakafika wamtilile Lasalo katali
mazuwa gane nagakola. 18 Betaniya kwali kutali kwa kota
maili zidatu hino kulawa Yelusalemu. 19 Wayahudi wenji
nawoya kuwahembuliza Malita na Maliya kwa kufiligwa na
lumbulyawo Lasalo.
20 Malita vyoyahuliche kota Yesu kanguya, nakaluta kum-
bochela, ila heye Maliya nakapona hakaye. 21 Malita
nakamlonjela Yesu, "Mkulu, na uwe baha, lumbulyangu hali
bagama! 22 Ila ndivizela kota na sambi, Nguluwi kokupa
choneche choumlanda!"
23 Yesu nakamlonjela Malita, "Lumbulyake heye kozilipuka
kahi."
24 Malita nakedichila, "Ndivizela kota kozilipuka kuli zuwa
lya kuduma."
25 Yesu nakamlonjela, "Heni nda uzilipulo na ukomu.
Munhu yoneche yalingung'hunda, kowa mkomu Ila wone
yabagame. 26 Na munhu yoneche yalingikala na kung'hunda
hobagama hebu! Lelo kwangukunda aga?"
27 Malita nakedichila, "Ena Mkulu! Ndangukunda kota
hegwe uli Kilistu Mlohozi, Mwana wa Nguluwi yalinguya
muisi."

Yesu kangulila mahozi

28 Malita vyoyalonjile ago, nakahiluka mng'handa na kum-
chema lumbulye Maliya hafungo yaliyeka. Nakamlonjela,
"Mlangusa koya, kangukuchema hegwe." 29 Maliya vyoy-
ahuliche ago, nakenuka na kubilimila kunze kumbochela
Yesu. 30 Yesu nayali yang'hali kwinjila hali chijiji chila,
nayali yang'hali hahala honhu Malita hoyamting'hanize.
31 Wayahudi nawekale hamwe na Maliya womhoza vyowa-
muwene yokwinuka yolawa kunze, nawo nawenuka na ku-
lawa kunze. Nawejesa kota kanguluta ko wamtilile Lasalo
yakalile kahi.
32 Maliya vyoyafichile koyali Yesu na vyoyamuwene,
nakafugama mmagulu ga Yesu, nakamlonjela, "Mkulu, na
uwe baha, lumbulyangu nahambe yabagame!"
33 Yesu vyowamuwene Maliya yolila, na awala Wayahudi
welongozase nawo wolila, nakawa na masinzo ng'hatu mn-
humbula mwa heye na kwinjililwa na isungu. 34 Yesu
nakawauza, "Mumuwika kohi?"

Nawamwidichila wata, “Mkulu, uye ulole.”
35 Yesu nakalila mahozi. 36 Wayahudi nawalonga wata,
“Mlole navyoyali yamganile lukami!”
37 Baho wanhu wanji nawalonga wata, “Hino hawele yuyu
yamgubule meho ayula yohambe yalole? Nakalemwela
ndaze kumdita Lasalo yaleche kubagama?”

Yesu kangumzilipula Lasalo

38 Yesu vyoyali na isungu ng'hatu mnhumbula mwa heye,
nakaluta kuli chilaga. Chilaga acho chali mhalika, kahi lig-
anga likulu naliwichigwa hamlango. 39 Yesu nakawalonjela,
“Muse iganga hali lwizi.”
Malita, lumbulye Lasalo nakalonga, “Mkulu, kaluka kun-
hung'ha, kwa vila kawichigwa mchilaga lehano zuwa lya
kane!”
40 Yesu nakamlonjela Malita, “Sikulonjele kota wone
ukundile kowona ukulu wa Nguluwi?” 41 Nawosa
iganga hali lwizi na baho Yesu kalola kuchanya,
nakalonga, “Ndangukutogola Mhaza kwa vila hegwe
kwangunyhulichiza. 42 Ndivizela kota kwangunyhulika
heni mazuwa gose. Ila ndangulonga aga kwa chiwalo cha
wanhu awa leka wakunde kota hegwe ndo unhumile heni.”
43 Vyoyalonjile ago, nakachema kwa lizi ng'hulu kalonga,
“Lasalo, ulawe kunze!” 44 Lasalo nakalawa kunze, moko
na magulu gawopigwe na sanda, na chibende chimgubike
chihanga. Yesu nakawalonjela wanhu, “Mumdohole na
mumleche yalute.”

Uhesi wa kumkopola Yesu
(Matei 26:1-5; Malichi 14:1-2; Lukasi 22:1-2)

45 Wayahudi weng'ha wawele ahala kwa Maliya nawag-
ona goyaditile Yesu, nawamkunda. 46 Ila wamwe wa hewo
nawahiluka kwa Mafalisayo nawawalonjela goyaditile Yesu.
47 Baho Mafalisayo na wakulu wa watambika wating'hana
wata, “Tudite ndaze? Mlole vinduzanduza vyoyalingulajila
na kudita munhu ayu! 48 Wone tumleche, wanhu weng'ha
womkunda heye, hamba wakulu wa Loma wohola isi ya
hetwe na kuwifya ng'handa ya Nguluwi ya hetwe!”
49 Munhu yumwe wa hewo nayali yochemigwa Kayafa
nayali Mtambika Mkulu mhela ula nakawalonjela, “Hemwe
hamchizelele chinhu! 50 Hamvizelele kota yowa goya munhu
yumwe yabagame kwa mbuli ya wanhu wenji, kuleka isi
yeng'ha igwiswe?” 51 Kayafa halonjile ago kwa ludali lya
heye, ila kwa vila nayali Mtambika Mkulu mhela ula, yaliy-
olonga kota Yesu kanguzabagama kwa mbuli ya isi ya hewo.
52 Kahi haiwele hela kwa hewo, ila kahi kowegala hamwe
wanhu wa Nguluwi wasambaluche.

53 Ahyo kulawa zuwa lila wakulu wa Wayahudi wali-
woheha na kupala nzila ya kumkopola Yesu. 54 Ahyo Yesu
nahawele yojenda hazelu hagati mwa Wayahudi, ila kalawa
aho, nakaluta honhu habehi na hagunuche, hali muji wa
Efulaimu. Kekala kuko na walanguswa wa heye.
55 Mnvina ya Pasaka ya Wayahudi vyoyali habehi, wanhu
wenji wali woluta Yelusalemu kulavya nhambiko kihovuga
yawe Yelile Pasaka ing'hali. 56 Wali wompala Yesu, na vy-
owamemile mli Ng'handa ya Nguluwi, weuza wata, “Hemwe
mwangijesa ndaze? Hino hokuya hebu kuli ino mnvina?”
57 Mtambika mkulu na Mafalisayo nawalavya ilajizo kota
wone munhu yamone Yesu koyali, yoye yalonje wakamibate.

12

Yesu kangubakalizwa mafuta ga kununyilila
(Matei 26:6-13; Malichi 14:3-9)

1 Mazuwa sita vyogaponile kulutila Pasaka, Yesu
nakahiluka Betaniya, konayali kikala Lasalo, yula Yesu
yamzilipule kulawa kwa wabagame. 2 Ako nawamwichila
Yesu chilyo cha nechilo. Malita nayali yoyawichila vilyo, na
Lasalo nayali yumwe wa awala wekale hali chisanya na Yesu.
3 Maliya nakahola nusu lita ya mafuta galingununyhilila ga
nado galinguguzigwa kwa sendi nyinji, nakambakaliza
Yesu magulu, hamba kaibagusa na mnvili za heye. Na
ng'handa yeng'ha naimema unusi wa kununyhilila. 4 Yudasi
Isikalioti, yumwe wa walanguswa wa Yesu, ayula yokuya
kumhinduka Yesu nakalonga, 5 “Hambi iwa ndaze, Mafuta
aga gahaguzigwe kwa sendi denali miya zidatu zilinguhega
kwa mwezi umwe ng'hatu na sendi azo wapegwe wazunwa?”
6 Yudasi nahalonjile ago kwa vila nakawonela isungu
wazunwa, ila kwa vila nawali wojenda na muhako wa sendi,
na mala inji nayali yohiza sendi.
7 Ila Yesu nakalonga, “Mleche kumgaza ayu mdala. Mum-
leche yawiche ago mafuta kwa chiwalo cha zuwa lya ku-
tiligwa lukuli lwangu. 8 Wazunwa mwanawo mazuwa
geng'ha, ila hamuwa na heni mazuwa geng'ha.”

Uhesi wa kumkopola Lasalo

9 Wayahudi wenji nawahulika kota Yesu nayali Betaniya,
ahyo nawaluta kuko. Hewo hawalutile kumlola Yesu hela, ila
kahi nawaluta kumlola Lasalo yawele ayula Yesu yamzilipule
kulawa kwa wabagame. 10 Ahyo wakulu wa watambika
nawagana wamkopole Lasalo na heye, 11 mina kwa chiwalo
cha Lasalo Wayahudi wenji nawawalema wandewa wa hewo
na kumkunda Yesu.

Yesu kangwinjila Yelusalemu kwa luchenze
(Matei 21:1-11; Malichi 11:1-11; Lukasi 19:28-40)

12 Zuwa iyage, wanhu wenji nawoyile kuli mnvina ya
Pasaka nawahulika kota Yesu kanguwa Yelusalemu. 13 Baho
wahola miputi ja mgoda wa mitende na waluta kuza kum-
bochela mnzila aku wotowa luchenze, wolonga,
"Mtogoleni Nguluwi, watambichizwe yula yokuya kwa
itagwa lya Mkulu.
Mtogoleni mndewa wa Isilaeli!"
14 Yesu nakapegwa idogowi, kakwina ku mung'ho, kota
Maandiko Matakatifu vyogalonjile.
15 "Uleche kudumba biti Siyoni,
ulole Mndewa wa hegwe kanguya,
nakakwina mwana wa idogowi."
16 Mhela wula walanguswa nahawavizelele. Hamba
Yesu vyoyatogoligwe, baho nawakumbuchila kota ago na-
gandichigwa kwa mbuli ya heye, na wanhu nawamditila ago.
17 Lung'hongola lwa wanhu nawawele hamwe na Yesu
hoyali yomchema Lasalo kulawa kuchilaga, na kumzilip-
ula kulawa kwa wabagame nawalutilila kulavya ulolezi wa
mbuli ila. 18 Ahyo wanhu wenji nawaluta kumbochela Yesu
kwa vila nawahulika kota kalajila chinduzanduza chino.
19 Mafalisayo wangilonjela wata, "Mwangulola! Hotuweza
kudita choneche! Mlole isi yeng'ha yangumuwinza heye!"

Wagilichi wamwe wangugana wamone Yesu

20 Kwali na Wagilichi wamwe hali wanhu walutile
Yelusalemu kutambichiza mhela wa mnvina ya Pasaka.
21 Nawamlutila Filipo, mwenyeng'haye wa Betisaida muli
muji wa Galilaya, nawamlonjela, "Mkulu, twangugana
tumone Yesu."
22 Filipo nakaluta kumlonjela Andeleya, na hewo
weli walutasa kumlonjela Yesu. 23 Yesu nakawedichila,
"Mhela wa Mwana wa Munhu kubochela ukulu ufika!
24 Ndanguwalonjela ndikomya, nyhule imwe ya uhemba
wone haigwile hali misanga na kola yopona imwe. Ila wone
yole, yolela nyhule nyinji za uhemba. 25 Munhu yoneche
yougana ukomu wa heye kowajiliza, ila munhu yoneche
youlema ukomu wa heye muisi ino kouwika kwa mbuli ya
ukomu wa mazuwa gose ne kuduma. 26 Munhu yoneche
yalingugana yawe chitumagwa wa heni kanguganigwa
yambinze, Ieka honhu honeche hondiwa, ndo baho
mkolamijito wa heni hoyowa. Na munhu yowa chitumagwa
wa heni Mhaza wa heni komtogola."

Yesu kangulonga kubagama kwa heye

27 “Sambi Nhumbula ya heni yangugazika lukami, na
ndonje choni? Ahi ndonje, ‘Mhaza, umbusile mhela uno’
Hebu. Nambuya muisi kwa mbuli ya kukolela kuli mhela uno
wa kugazigwa. 28 Mhaza, litogole itagwa lyako!”
Aho lizi ihulikwa kulawa kilanga, “Ndilitogola, na kahi
ndolitogola.”
29 Wanhu wenji nawemile ahala honhu nawahulika lizi
alyo, wamwe wata lyali linguluwi, na wanji walonga wata,
“Mhilisi wa kilanga nayali yolonga na heye!”
30 Yesu nakawedichila, “Luzi alo haluhulikwe kwa mbuli
ya heni, ila kwa mbuli ya hemwe. 31 Sambi ndo mhela wa
utaguso wa isi ino, na Limazoga mndewa wa isi ino woza
kumgamula. 32 Heni hondikwinuligwa kulawa hasi ha isi ino,
ndomkwega chila munhu yoye kwa heni.”
33 Kwa ulonzi awu, nakalajila vyoyobagama.
34 Lung'hongola lwa wanhu wedichila wata, “Malajizo ga
hetwe gatulonjela kota, Kilistu Mlohozi kochikala mazuwa
gose. Lelo iwa ndaze kwangulonga Mwana wa Munhu
kanguganigwa yenuligwe? Ndo yalikohi ayo Mwana wa
Munhu?”
35 Yesu nakedichila, “Lumuli lung'hali na hemwe kwa
mhela udo. Mjende muwelenalo lumuli kutitu hakunawafika
munhu yojenda kutitu havizelele koyoluta. 36 Kwa vila
mlinalo lumuli, mkunde alo lumuli muwe wanhu wali na
lumuli.”

Wanhu hambe wakunde

Yesu vyoyasindile kulonga ago, nakaluta kutali na hewo.
37 Hanga Yesu nakalajila vinduzanduza vyeng'ha vila hali
hewo, ila hewo nawalema kukunda. 38 Ahyo ulonzi yalonjile
Mloli Isaya ukola,
“Mkulu, kakohi yakundile gotuwalonjele?
Na ludali lwa Mkulu lulajilwa kwa wali kohi?”
39 Ahyo nawalemwela kukunda, kota vila Mloli Isaya
lowalonjile kahi,
40 “Nguluwi kawadinya meho gawo,
kahi kahazanya nyhala za hewo,
leka waleche kulola kwa meho gawo,
na waleche kuvizela kwa nyhala za hewo.
Leka waleche kunyhinduchila heni,
na heni ndahawalohole.”
41 Isaya nakalonga aga vyoyauwene Ukulu wa Yesu, naka-
longa mbuli za heye.
42 Ahyo, vilongozi wenji wa Wayahudi wali womkunda
Yesu. Ila kwa kudumba Mafalisayo, nahawali yolonga
mbuli ayo hazelu kwa kudumba kuwinjigwa mli ng'handa

ya kusalila. 43 Nayali yogana kutogoligwa na wanhu kusinda
kutoligwa na Nguluwi.

Ulonzi wa Yesu wangutagusa wanhu

44 Hamba Yesu nakalonga kwa kuchemelela, “Munhu
yokunda ga heni, halingukunda ga heni ndiliyeka, ila kan-
gukunda na ga heye yanhumile. 45 Munhu yalingumbona
heni, kangumona na heye yanhumile heni. 46 Heni ndo
lumuli, nambuya kuli isi leka wanhu weng'ha wawelen-
gung'hunda ga heni waleche kupona kuli kutitu. 47 Wone
munhu yahuliche mbuli ya Nguluwi na kibata, heni simta-
gusa hebu. Suyile kutagusa wanhu wa isi, ila mbuya kuilo-
hola. 48 Munhu yawele ngundema heni, yohakundile mbuli
ya heni kanaye yumwe wa kumtagusa, mbuli ayo ndonjile
ndo yomtagusa muli zuwa lya kuduma. 49 Kwa vila heni
hambendonje kwa ludali lwa heni, ila Mhaza yanhumile kan-
dajiza gala gawele kulapigwa kulonga. 50 Na heni nandivizela
kota ilajizo lya heye lwangigala ukomu wa mazuwa gose ne
kuduma. Ahyo ndangulonga gala hela Mhaza goyanhumile
ndonje.”

13

Yesu kanguwahovuga magulu walanguswa wa heye

1 Yali zuwa imwe habehi na mnvina ya Pasaka, Yesu nakav-
izela kota mhela wa heye wowa ufichile wa kuka muisi ino na
kuluta kuli Mhaza wa heye. Nakawagana ng'hatu wanhu wa
isi ino wawele wa heye, ligano lya heye lyalihela mwiso.

2 Yesu na walanguswa wa heye wali wolya chilyo cha
nechilo. Limazoga lyali limwinjile mnhumbula ya Yudasi
mwana Simoni Isikalioti yamhinduche Yesu. 3 Yesu nakav-
izela kota Mhaza kampa chila chinhu mmoko mwake. Na
kavizela kota nakalawa kwa Nguluwi, na kanguhiluka kwa
Nguluwi. 4 Baho nakenuka hala hoyekale, nakawika hafungo
igolole lyake, nakahola chibende, kawoha mchuno mwake.
5 Hamba kawika malenga mchisaye, nakaluka kuwahovuga
walanguswa magulu akuno yowabagusa na chila chibende
choyawohile mchuno. 6 Vyoyafichile hali Simoni Petili, na
heye Petili nakamlonjela, “Mkulu, kwangugana kunyhovuga
magulu heni?”

7 Yesu nakamwidichila, “Huvizelele chondilingukola
sambi, ila kovizela hamba.”

8 Petili nakamlonjela Yesu, “Hegwe hunyhovuga heni mag-
ulu gangu ng'oo!”

Yesu nakamlonjela, “Wone hulingugana ndikuhovuge,
huwa mlanguswa wa heni.”

9 Simoni Petili nakedichila, “Mkulu, uleche kuhovuga magulu yeka! Uhovuge na moko na mutwi weng'ha!”
10 Yesu nakalonga, “Munhu yojile haimnojeza kihovuga kahi, ila magulu hela, ila na lukuli lweng'ha. Hemwe mwangung'hala ila haiwele mweng'ha.” 11 Yesu nakamzela yalikohi yomhinduka, ndo mana yalonjile, “Hemwe weng'ha mwangung'hala ila yumwe hangalile hebu.”
12 Yesu vyoyasindile kuwahovuga migulu walanguswa, kavala igolole, kahiluka koyali yekalise kalonga, “Hambi mvizela vyondalindidita kwa hemwe?” 13 Mwangunyhema heni Mlangusa na Mkulu, iwa goya mwagudita hino, ahi ndo vyondili. 14 Heni ndili Mkulu na Mlangusa wa hemwe ndiwahovuga magulu genu, ahyo na hemwe namwe mwanguganigwa mihovuje magulu genu. 15 Heni ndiwalajilani nzila ya kudita, leka na hemwe namwe mdite kota vyondiwaditile. 16 Ndanguwalonjelani ndikomya ng'hatu, chitumagwa hawaga mkulu kusinda Mkulu wa heye, na mpogozi hawaga Mkulu kwa ayula yamtumile. 17 Lelo vyomgazelele ago, mobweda hala homgadita ago.
18 “Silingulonga kwa hemwe mweng'ha. Ndiwazela wondiwahagule. Ila yanguganigwa Maandiko Matakatifu gakomye, kota vyogalonjile, ‘Heye yadilize hamwe na heni, kongaluka.’ 19 Ndiwalonjelani mbuli azo sambi zing'hali lawila, wone zilawile mkunde kota ‘Heni nda Heye.’ 20 Ndanguwalonjela ndikomya, munhu yalingumbochela yula yondilingumtuma, kangumbochela heni, na heye yalingumbochela heni, kangumbochele heye yanhumile.”

Yesu kangulagula kota kohinduligwa
(Matei 26:20-25; Malichi 14:17-21; Lukasi 22:21-23)

21 Vyoyalonjile ago, mli muhe wa Yesu nakaluka kuwa na masinzo kawalonjela ne kuvisa chinhu, “Ndanguwalonjela ndikomya ng'hatu, yumwe wa hemwe kongaluka.”
22 Walanguswa welola aku wochijesa na kiuza hewo kwa hewo, wata, “Iwa ndaze mbuli ayi? Yalikohi yodita ago?” 23 Mlanguswa yumwe yaganigwe ng'hatu nayali yekale habehi na Yesu. 24 Simoni Petili nakamlajila moko, kalonga, “Umuuze Mlangusa, kangulonga kwa mbulli ya yalikohi?”
25 Ayula mlanguswa kaluta habehi ng'hatu na Yesu, kauza, “Mkulu, yalikohi yodita ago?”
26 Yesu nakedichila, “Yula yondimpa ibumunda lyondilize mchizombe na ndompa, ayu ndo heye.” Baho kamogola ibumunda, kadilizila mchisaye nakampa Yudasi, mwana Simoni Isikalioti. 27 Baho Yudasi vyoyabochele ibumunda kulawa kwa Yesu, Limazoga limwinjila. Yesu nakamlonjela Yudasi, “Udite himahima goulingugana kudita.” 28 Ila

kwali kuduhu munhu ne yumwe ahala yavizelele iwa ndaze yomlonjela hino. 29 Kwa vila Yudasi nayali muwika sendi, hewo nawejesa kota Yesu kangumlonjela yakagule vinhu vilinguganigwa kuli mnvina ya Pasaka hamba yakawape wazunwa. 30 Yudasi kabochela libumunda, na baho kalawa kunze. Yali nechilo.

Ilajizo linyale

31 Yudasi vyoyochile, Yesu nakalonga, “Sambi ukulu wa Mwana wa Munhu wozangoneka, na Nguluwi kangupegwa ukulu mgati mwa heye. 32 Na wone ukulu wa Nguluwi ugubuligwa mgati mwa Mwana, lelo na heye Nguluwi koulajila ukulu wa Mwana mgati mwa heye, kodita ago baho. 33 Wanangu, nding'hali na hemwe kwa mhela udo hela. Momhala, ila sambi ndanguwalonjelani gala gondiwalonjele vilongozi wa Wayahudi, ‘Hamluta kondiluta heni!’ 34 Na sambi ndanguwapa ilajizo linyale, migane, migane kota vyondiwaganile hemwe. 35 Wone migane, chila munhu kovizela kota mwa walanguswa wa heni.”

Yesu kangwagula kota Petili kombela
(Matei 26:31-35; Malichi 14:27-31; Lukasi 22:31-34)

36 Simoni Petili nakamuuza Yesu, “Kohi kouluta Mkulu?”
Yesu nakedichila, “Hujeza kumbinza sambi kondiluta, ila kombinza hamba.”
37 Petili nakamuuza, “Mkulu, lekachoni ndeche kukuwinza sambi? Heni ndokwimilila mbaka kubagama kwa mbuli ya hegwe.”
38 Yesu nakedichila, “Hambi koweza kubagama kwa mbuli ya heni? Ndangukulonjela ndikomya ng'hatu, ne izogolo halineka, kombela kadatu kota hunzelele heni!”

14

Yesu ndo nzila wa kuluta kwa Nguluwi

1 Yesu nakawalonjela, “Mleche kusumajila mnhumbula za hemwe. Mumkunde Nguluwi, mng'hunde na heni. 2 Kaye kwa Mhaza wa heni kuna honhu henji ha kikala, wone hayali ahyo, nandahawalonjeleni. Sambi ndanguluta kuwawichila honhu. 3 Wone ndute kuwawichilani goya honhu ha hemwe, ndohiluka kuwahola nene, na mochikala honhu hondikale heni. 4 Na muizela nzila ya kuluta ako kondiluta.”

5 Tomasi nakamuuza, “Mkulu, hatukuzelele kouluta, lelo toizela ndaze nzila ayo?”

6 Yesu nakamwidichila, “Heni ndo nzila na kukomya na ukomu. Kuduhu munhu yoluta kwa Mhaza wone hakolile kwa heni. 7 Wone mlingunzela heni, mwangumzela na

Mhaza wa heni. Na kulawa sambi mumzela, kahi mina mmona."
8 Filipo nakamlonjela, "Mkulu, utulajile ayo Mhaza, acho weng'ha ndochotulingugana."
9 Yesu nakawedichila, "Nandikala na hemwe mhela weng'ha, nagwe Filipo hunanzela? Heye yambwene heni kamona Mhaza. Iwa ndaze ulonga, 'Tulajile Mhaza?' 10 Ndaze, huwele kukunda kota heni nda mgati mwa Mhaza, na heye Mhaza ka mgati mwa heni? Mbuli zondiwalonjele hemwe hambe ndonje kwa ludali lwa heni. Mhaza nayali mgati mwa heni kangukola mijito. 11 Chiba Mkunde heni hondilonga, heni ndangikala mgati mwa Mhaza, na Mhaza kangikala mgati mwa heni. Wone hebu, ukunde kwa vila vinduzanduza vyondilingudita. 12 Ndangulonga ndikomya, yalingukunda kodita mbuli zondilingudita heni, kodita mbuli ng'hulu ng'hatu, kwavila ndanguluta kwa Mhaza. 13 Choneche chomlanda kwa itagwa lyangu ndodita, leka Mhaza yapegwe ukulu mgati mwa Mwana. 14 Wone mlande chinhu choneche kwa itagwa lyangu, ndowaditilani.

Ndowegalilani Muhe Yelile

15 "Wone mlingungana heni, mochibatilila malajizo ga heni. 16 Na heni ndomlanda Mhaza, na heye kowegalila Mtanzi yunji, na heye kochikala na hemwe mazuwa gose. 17 Heye ndo Muhe Yelile wa Nguluwi wa kukomya. Wanhu wa isi hoimbochela heye kwa vila hoimona na kumzela heye. Ila hemwe mumzela kwa vila kochikala na heye kowa mgati mwa hemwe.
18 "Siwaleka mliwachiwa, ndokuya kahi kwa hemwe. 19 Ipona hachefu wanhu wa isi hawombona heni kahi, ila hemwe mombona. Na vyondili mkomu, namwe mowa wakomu. 20 Zuwa lila holikuya, movizela kota nda mgati mwa Mhaza, na hemwe mwa mgati mwa heni, na heni mgati mwa hemwe.
21 "Munhu yoneche yalingubochela malajizo ga heni na kibata, heye ndo yalingungana heni. Na heye yalingungana heni, Mhaza wa heni komgana, na heni ndomgana nakilajila kwa wanhu wose."
22 Yudasi hawele yula Yudasi Isikalioti nakalonga, "Mkulu, yowa ndaze hegwe wilajile kwa heye na haiwele kwa wanhu wa isi?"
23 Yesu nakamwidichila, "Munhu yula yongana heni, kokunda gondanguse. Mhaza wa heni komgana heye, na heni na Mhaza tokuya kikala hamwe na heye. 24 Munhu yula yohambe yangane heni, halingukunda ulanguso wa heni. Ulonzi womuhuliche hauwele wa heni, ila wa Mhaza yanhumile heni."

25 “Ndiwalonjelani vinhu avi vyonding'hali hamwe na
hemwe. 26 Mtanzi ayo Muhe Yelile, Mhaza yomigala kwa
itagwa lyangu ayo ndo kowalangusa hemwe chila chinhu na
kowadita mkumbuchile gala gose gondiwalonjele.”
27 “Ndanguwalechelani kikala goya, ndanguwapa kikala
goya kwa heni. Silingulapa kota vila isi vyoilingudita. Mleche
kuwa na masinzo mnhumbula za hemwe, kahi mleche
kudumba. 28 Muhulika ndiwalonjela hemwe, ‘Ndanguka,
ila ndokuya kahi kwa hemwe.’ Wone mlingungana heni,
mwahasangalale kwa vila ndanguluta kwa Mhaza, Mhaza
ndo mkulu kwa heni. 29 Ndiwalonjelani vinhu avi sambi
havinalawila, leka wone vilawile hemwe mkunde. 30 Silonga
na hemwe mbuli nyinji, kwa vila Limazoga Mndewa wa isi
ino kanguya. Na heye kahela ludali kwa heni. 31 Ila isi
yanguganigwa ivizele kota ndangumgana Mhaza, ndovila
ndangukola chila chinhu chowalajize Mhaza.”
“Mwime, tucheni.”

15

Yesu ndo mzabibu ng'hatu

1 “Heni ndo mzabibu wa kukomya, Mhaza wa heni ndo
mlimi. 2 Chila nhagala yohambe ilele mafuza ndanguitema,
na chila nhagala iwele ngulela ndanguidahulila ilele mafuza
menji. 3 Hemwe muwa mwelile kwa mbuli ya ula ulonzi
wondiwalonjele. 4 Mikale mgati mwa heni, na heni mgati
mwenu. Nhagala hailela mafuza iliyeka, ila wone ibatilile
kuli igodi yolela mafuza, na hiho hemwe hamlela mafuza
wone hamikale mgati mwa heni.”
5 “Heni nda mzabibu, na hemwe mwa nhagala. Yalingikala
mgati mwa heni, na heni mgati mwa heye, ayo kolela mafuza
menji. Hamkola ne chinhu choneche mliyeka. 6 Munhu
yoneche wone yekale mgati mwa heni kowa yatajigwe kunze
kota nhagala ikalile. Wanhu woilokota nhagala ayo na
kuitoza kuli chiluli ilakale. 7 Wone mikale mgati mwa heni
na ulonzi wa heni wikale mgati mwa hemwe, mlande chinhu
choneche chomlapa mopegwa. 8 Ukulu wa Mhaza wa heni
wokoneka wone mlela mafuza menji na muwe walanguswa
wa heni. 9 Heni ndiwagana hemwe kota vila Mhaza vy-
oyanganile heni. Mikale mvizela kota heni ndanguwagana.
10 Wone mibate malajizo ga heni mopona mli igano lyangu
kwa hemwe, kota vila heni vyondibate malajizo ga Mhaza na
kupona mli igano lyake.”
11 “Ndanguwalonjelani mbuli zino leka kusangalala kwa
heni kikale mgati mwenu, na kusangalala kwa hemwe kuwe
kwenele. 12 Ndanguwalajiza hino, migane. Migane kota

vyondiwaganile heni. 13 Kuduhu igano ikulu ng'hatu kusinda
igano lya munhu kuulavya ukomu wa heye kwa wanhu
yawaganile. 14 Na hemwe mwa goloko wa heni wone mkola
kota vyondilinguwalajiza. 15 Hemwe siwachema hemwe vi-
tumagwa lekachoni, chitumagwa hawaga havizelele mkulu
wa heye chowodita. Leka ndanguwachema hemwe goloko
wa heni, kwavila ndiwalonjela geng'ha gonyhuliche kwa
Mhaza wa heni. 16 Hamuwele hemwe mnyhagule heni, ila
heni ndiwahagula hemwe nandiwalajiza mlute mkalele ma-
fuza menji na mafuza gawelengikala lukami. Mhaza wa heni
kowapa hemwe choneche chomlanda kwa itagwa lyangu.
17 Alyo ilajizo lya heni ndo ali, migane."

Wanhu wa isi yowazudila hemwe

18 "Wone wanhu wa isi wawazudile hemwe, mkumbuchile
kota nawaluka kunzudila heni. 19 Wone namuwe wanhu
wa isi ino, wanhu wa isi nawawaganile hemwe kota wanhu
wa heye. Kota vila hemwe lohamuwele wanhu wa isi, ila
heni ndiwahagulani hali wanhu wa isi, ndo mina isi yan-
guwazudila. 20 Mkumbuchile vyondiwalonjele, 'Chitumagwa
hawaga mkulu kusinda heye.' Wone wanhu wangazile heni,
wowagaza na hemwe kahi. Wone webate mbuli ya heni,
wochibata mbuli ya hemwe. 21 Ila ago geng'ha wokuditi-
lani hemwe kwa vila mwa wanhu wa heni, hawamzelele
yula yanhumile. 22 Wone nandeche kuya kulonga na hewo,
nahawali kuwa na gehile. Ila sambi hawoweza kulonga
kota wahela gehile. 23 Munhu yawele kunzudilila heni,
kangumzudila na Mhaza wa heni. 24 Wone nasiditile kwa
hewo mbuli zohazinakoleka na munhu yunji, nahayali na
gehile. Ila sambi wagona gonditile, wanzudila heni kahi
wanzudila heni na Mhaza wa heni. 25 Aga nagalawila kota
vyogandichigwe kuli Malajizo, 'Wanzudila heni hela hihi.' "

26 "Loyokuya ayo mtanzi ndilingumlajiza kwa hemwe ku-
lawa kwa Mhaza, ayo Muhe Yelile yalingulavya kukomya
kwa Nguluwi, yalingulawa kwa Mhaza, heye kondavila
ulolezi heni. 27 Na hemwe namwe mondavila ulolezi, kwa
vila mwali na heni kulawa mwaluko."

16

1 "Nandiwalonjela ago mleche kuleka kunghunda heni.
2 Wanhu yowawinga hemwe kuli Misinagogi ja hewo. Kahi
mhela wanguya, heye yowakopola hemwe kochijesa kota
kangumnojeza Nguluwi. 3 Wanhu wowaditilani ago kwa
vila hawamzelele Mhaza, kahi hawanzelele heni. 4 Ila ndan-
guwalonjelani ago leka howokwaluka kudita ago, mkum-
buchile kota nandiwalonjelani."

Mijito ja Muhe Yelile

"Siwalonjeleni mbuli azo kulawa mwaluko kwa vila ndali
hamwe na hemwe. 5 Ila sambi ndanguluta kwa heye yan-
humile, na kuduhu ne yumwe yalingumbuza, 'Kwanguluta
kohi' 6 Kwa vila ndiwalonjeleni mbuli azi, nhumbula za
hemwe zimema masinzo. 7 Ila ndanguwalonjela ndikomya,
inoga kwa hemwe heni mbuche, kwa vila wone silutile,
Mtanzi hokuya kwa hemwe. Leka wone ndute, ndomlajiza
yoye kwa hemwe. 8 Heye hoyokuya, kowalavila ulolezi
wanhu wa isi kota majesa ga hewo geha kwa mbuli ya gehile,
na kwa mbuli ya linojile na lihile, na kwa mbuli ya utaguso
wa Nguluwi kwa wanhu. 9 Hewo wawifwa kwa mbuli ya
kudita lihile na linojile kwa vila walema kukunda ga heni.
10 Hewo wawifwa kwa mbuli ya linojile na lihile kwa vila
ndanguluta kwa Mhaza, na hemwe hambona kahi. 11 Kahi
wawifwa kuli mbuli ya utaguso kwa vila Limazoga mkulu wa
isi ino katagusigwa lumwenga.

12 "Ndanazo mbuli nyinji za kuwalonjela, ila hamuweza
kwimilila kwa sambi. 13 Aho, hoyokuya ayo Muhe yalingu-
lajila kukomya kwa Nguluwi, na kuwadita hemwe mvizele
kukomya kweng'ha, ayo holonga kwa ludali lwake, ila ko-
longa goyahuliche, na kuwalonjeleni vinhu vikuya. 14 Heni
ndotogoligwa na heye kwa vila kowalajilani gowapeligwe na
heni. 15 Vyeng'ha vyoyalinavyo Mhaza ndo vya heni, ndo
vila ndiwalonjeleni kota ayo Muhe Yelile kowalonjela hemwe
gala goyapeligwe na heni.

Masinzo na kusangalala

16 "Mhela udo hela hammbona hebu, na mhela udo hamba
mombona kahi."

17 Walanguswa wamwe naweuza, "Iwa ndaze yotulon-
jela, 'Unghali mhela udo hammbona, na kahi mhela udo
mombona?' Na kahi kangulonga, 'Kwavila ndanguluta kwa
Mhaza.' " 18 "Iwa ndaze vyoyolonga, 'Ung'hali mhela udo?'
Hatuvizelele choyolonga!"

19 Yesu nakavizela kota wangugana kumuuza, aho
kawalonjela, "Mwangiuza gala gondonjile, 'Ung'hali
mhela udo hammbona, na mhela udo mombona kahi?'
20 Ndanguwalonjelani ndikomya, hemwe molila na
kulombocheza, ila wanhu wa isi wosechelela. Mowa na
masinzo, ila masinzo ga hemwe gogaluka kusangalala.
21 Mdala hoyolela kawaga na masinzo kwa vila mhela wa
usungu wa heye ufika. Ila wone yalele, kawaga yasemwile
aula usungu woyauwene kwa vila kawaga yasangalale kwa
chali chileleche muisi. 22 Na kwa hemwe vyoili, sambi mna
masinzo, ila ndokuya kwa hemwe kahi. Hemwe mowa na

usangalalo mnhumbula za hemwe, na kuduhu ne yumwe yokusa awo usangalalo wa hemwe.

23 “Zuwa alyo hamndanda ne chinhu. Ndanguwalonjelani ndikomya, choneche chomlanda kwa Mhaza kwa itagwa lyangu, kowapani. 24 Mbaka sambi hamnalanda chinhu kwa itagwa lyangu. Mlande na hemwe mopegwa leka usangalalo wa hemwe wenele.

Yesu kana ludali kusinda isi

25 “Ndiwalonjeleni mbuli azo kwa nhelo. Ila mhela wanguya siwandilonga na hemwe kwa nhelo. Ndowa ndiwalonjela ne kuvisa gawele ga Mhaza. 26 Zuwa alyo momlanda Mhaza kwa itagwa lyangu, heni hambe ndiwalonjele kota ndomlanda Nguluwi kwa mbuli ya hemwe, 27 kwa heye Mhaza yuye kanguwagana hemwe. Kanguwagana hemwe kwa vila hemwe mwangungana heni, na kung'hunda kota ndawa kwa Nguluwi. 28 Heni nandawa kwa Mhaza mbuya muisi, na sambi ndanguileka isi, ndanguhiluka kwa Mhaza.”

29 Hamba walanguswa wa heye nawamuuza wata, “Sambi kwangulonjela hazelu ne kulonga kwa nhelo. 30 Sambi tuvizela kota kuvizela vinhu vyeng'ha. Twahela kahi chinhu choneche cha kukuuza, ahi yangutudita tukunde hegwe kwangulawa kwa Nguluwi.”

31 Yesu nakawauza, “Mwangukunda sambi? 32 Mhela wanguya, kahi mina ufika, aho hemwe mweng'ha mosambaluka chila yumwe hakaye hake, na heni mondeka ndiliyeka. Ila siwa yeka hebu, Mhaza kahamwe na heni. 33 Ndanguwalonjelani mbuli azo leka muwe na kikala goya kwa kibanda na heni. Isi yowadita muwe mgaya ng'hatu. Ila msindamale. Heni ndiisinda isi yeng'ha!”

17

Yesu kanguwatambichiza Walanguswa wa heye

1 Yesu loyasindile kulonga ago, nakalola kuchanya kilanga, kalonga, “Mhaza, mhela ufika. Umpe ukulu Mwanago leka na heye yakupe ukulu. 2 Mina nakumpa Mwanago ludali kwa wanhu weng'ha leka yawape ukomu wa mazuwa gose ne kuduma awo woumpele. 3 Na ukomu wa mazuwa gose ne kuduma ndo awu, kukuzele hegwe, uwele uliyeng'ha Nguluwi wa kukomya ng'hatu, na wamzele Yesu Kilistu woumigale. 4 Heni ndiwalajila ukulu wa hegwe kuli isi, mijito joumhele kukola ngongomanya. 5 Sambi Mhaza, umhe ukulu houli hegwe, ukulu ula wondali nawo isi hainalumbigwa.

6 “Ndikudita hegwe uzeleche kwa hewo woumhele kulawa muisi. Wali wanhu wa hegwe, na hegwe kunipa wawe

wa heni, na hewo webata ulonzi wa hegwe. 7 Sambi wavizela kota vinhu vyeng'ha vyoumhele vilawa kwa hegwe.
8 Ndiwalonjela ulonzi woundonjele, na hewo waubochela.
Wavizela kota kukomya heni ndawa kwa hegwe, na wangukunda kota hegwe nakunhuma.

9 “Ndanguwalandila awo. Hambe ndiwalandile wanhu wa isi ayi, ila ndanguwalandila hewo woumhele, mina ndo wanhu wa hegwe. 10 Geng'ha gondilinago galawa kwa hegwe, na geng'ha goulinago ga heni! Na ukulu wa heni ulajilwa kukolela hewo woumhele. 11 Sambi ndanguya kwa hegwe, siwele kahi muisi, ila hewo wa amu muisi. Mhaza Welile, uwawiche goya kwa ludali lwa itagwa lyako, itagwa lyoumhele wawe chinhu chimwe kota hetwe vyotuli yumwe.
12 Vyondali na hewo, nandiwawika goya kwa itagwa lyako lyoumhele. Heni ndali ndiwamila hewo, na kuduhu ne yumwe yajilile, ila yula munhu yahaguligwe kwajilila leka gala Maandiko Matakatifu genele. 13 Na sambi ndanguya kwa hegwe, nandonjile mbuli zino kuli isi leka wameme usangalalo wa heni mnhumbula za hewo. 14 Heni ndiwapa usenga wa hegwe, na wanhu wa isi naiwehilwa hewo kwa vila hawawele wa isi ayi, kota heni vyosiwele yumwe wa isi ino. 15 Silingulanda uwose kuli isi ino, ila ndangulanda uwamile na lila Limazoga lihile. 16 Hewo hawawele wa isi, kota heni vyosiwele wa isi. 17 Uwawichile moko hegwe kwa kula kukomya, ulonzi wa hegwe ndo kukomya. 18 Kota vila vyounhumile kuli isi, nani ndanguwalajiza hewo kuli isi.
19 Na kwa mbuli ya hewo ndangiwichila moko kwa hegwe, leka kwa kukomya na hewo nawo wawe wawichilwe moko ng'hatu.

20 “Silinguwatambichiza hewo yeka, ila kwa weng'ha wawelengung'hunda heni kwa usenga wa hewo waudamle.
21 Ndanguwatambichiza leka hewo wawe yumwe. Mhaza, ndangulanda wawe mgati mwa hetwe, kota vyouwele mgati mwa heni, na heni mgati mwa hegwe. Ndangulanda wawe yumwe isi ikunde kota nanhumigwa na hegwe. 22 Ndiwapa ukulu kota woumhele heni, leka wawe yumwe, kota hetwe vyotuli yumwe. 23 Ahi ndo kulonga, heni ndangikala mgati mwa hewo na hewo wangikala mgati mwa heni. Ndangulanda wawe chinhu chimwe ng'hatu, leka wanhu wa isi wavizele kota heni nhumigwa na hegwe, na kwanguwagana kota vyoulingungana heni.

24 “Mhaza, kunipa awo, na heni ndangugana wawe hala hondili leka wawone ukulu woumhele. Awu ndoukulu woumhele kwa vila nakungana heni isi hainalumbigwa.
25 Mhaza unojile, wanhu wa isi hawakuzelele hegwe, ila

heni ndikuzela na hewo wavizela kota hegwe ndo unhumile.
26 Ndiwalajila hewo kota vyouli, na ndolutilila kudita ahyo,
leka igano lyouwele nalyo kwa heni likale mgati mwa hewo,
na heni ndikale mgati mwa hewo."

18

Yesu kangibatigwa
(Matei 26:47-56; Malichi 14:43-50; Lukasi 22:47-53)

1 Yesu vyoyasindile kulonga ago, nakoka na walanguswa
wa heye na kuloka nzanda nayali ichemigwa Kediloni. Baho
kwali na kamgunda ka migodi, na heye nakenjila mumo
na walanguswa wa heye. 2 Yudasi, yula mwana Isikalioti
yamhinduche Yesu nakahazela honhu hala kwa vila mala
nyinji Yesu na walanguswa nawali woting'hana baho. 3 Ahyo
Yudasi na chilundo cha wamizi na vitumagwa walawile kwa
watambika wakulu na Mafalisayo woya kuli kamgunda kala
ka migodi. Nawawele waholile vimwemwesa, vyenje na
vinhu vya kutowela. 4 Yesu nakavizela vyeng'ha vizangu-
lawila, kahejela hamwando, nakawauza, "Mwangumpala
munhu yachi?"

5 Hewo nawedichila, "Yesu wa Nasaleti!"

Yesu nakawedichila, "Heni ndo nene!"

Yudasi, yula yamhinduke Yesu nayali yemile hamwe na
hewo. 6 Yesu vyoyawalonjele, "Heni ndo nene," Wahiluka
kumbele na kugwa hanyi. 7 Yesu nakahiluchila kuwauza
kahi, "Yalikohi mlingumpala?"

Nawamwidichila, "Yesu wa Nasaleti."

8 Yesu nakawalonjela, "Mina ndiwalonjela kota heni ndo
nene. Wone mlingumhala heni, muwaleche awo wanji wa-
lute." 9 Yesu nakalonga ago leka galawile gala goyalonjile,
"Mhaza, simtajile ne yumwe kuli wala woumhele."

10 Simoni Petili nakasomola ipanga lyoyalinalyo, nakam-
dumula ikutu lya kudilo lya chitumagwa yumwe wa mtam-
bika mkulu na kulilagaza. Itagwa lya chitumagwa ayo
ndo Malikusi. 11 Baho Yesu nakamlonjela Petili, "Uhiluse
ipanga lyako muyala! Ndaze, ndeche kunwela chizombe cha
kugazigwa choyamhele Mhaza?"

Yesu kangigaligwa kwa Anasi

12 Chilundo cheng'ha cha wamizi na chilongozi wa vi-
tumagwa wa Wayahudi wamibata Yesu na wamuwoha.
13 Wamhilika kwa Anasi, mkweye Kayafa. Kayafa nayali
mtambika mkulu mhela awo. 14 Yali yuyu Kayafa nayawalon-
jele wakulu wa Wayahudi kota yowa goya wone munhu
yumwe yabagame kwa wanhu weng'ha.

Petili kangumbela Yesu
(Matei 26:69-70; Malichi 14:66-68; Lukasi 22:55-57)

15 Simoni Petili na mlanguswa yunji wali wochibanda-
banda womuwinza Yesu. Ayula mlanguswa yunji nakazeleka
na Mtambika Mkulu, ahyo nakenjila mchipepela cha
ng'handa ya mkulu wa Watambika hamwe na Yesu. 16 Petili
nayali yemile kunze, behi na chihindilo. Ayula mlanguswa
yunji nayali yazeleche na mtambika mkulu nakamlonjela
mdala nayali mlola chihindilo, na baho kamwinjiza Petili
mng'handa. 17 Ayula mdala nakamuuza Petili, “Hegwe
nagwe huli mlanguswa wa munhu yuno?”

Petili nakedichila, “Hebu! Siwele heni.”

18 Vitumagwa na wamizi wa ng'handa nawali wabwinhile
chiwambilo kwa vila nakwali na mbeho lukami, nawema
wokota chiwambilo acho. Petili na heye nayali yemile bahala
na hewo wokota chiwambilo.

Mkulu wa Watambika kangumuuza Yesu
(Matei 26:59-66; Malichi 14:55-64; Lukasi 22:66-71)

19 Hamba mtambika mkulu nakamuuza Yesu mbuli za
walanguswa wa heye na ulanguso wa heye. 20 Yesu
nakedichila, “Ndali ndilonga hazelu na chila munhu. Ulan-
guso weng'ha ndali ndidita kuli ng'handa ya kusalila na
Ng'handa ya Nguluwi, kuko Wayahudi weng'ha nawoya
wali hamwe. Silonjile chinhu choneche chila kwa uviso.
21 Iwa ndaze kahi kwangumbuza heni? Uwauze wanhu
wowahuliche londanguse. Hewo wavizela vyondonjile.”

22 Yesu loyali yolonga hino, mwamizi yumwe nayali yemile
hala kamzabula yolonga, “Ahyo ndo vyoulingumwidichila
Mtambika Mkulu?”

23 Yesu nakamwidichila, “Wone ndonjile vibi, ulajile wihe
wa heni, ila wone silonjile vibi, lekachoni kwangunzabula?”

24 Hamba Anasi nakamhilika Yesu yawele yawopigwe kwa
Mtambika Mkulu yachemigwe Kayafa.

Petili kangumbela kahi Yesu
(Matei 26:71-75; Malichi 14:69-72; Lukasi 22:58-62)

25 Simoni Petili nayang'ali yemile bahala yokota chiwam-
bilo. Ahyo wanhu wanji nawamuuza, “Hegwe nagwe huwele
yumwe wa walanguswa wa munhu yula?”

Heye Petili kabela kalonga, “Hebu! Siwele heni!”

26 Chitumagwa yumwe wa mtambika mkulu, mng'holoze
na munhu yatemigwe ikutu na Petili, nakamuuza Petili,
“Hambi nasikuwene hegwe hamwe na heye akula kuli kam-
gunda ka migodi?”

27 Kahi Petili kabela kalonga, “Hebu!” Baho izogolo nalika.

Yesu kanguhilikwa kwa Pilato
(Matei 27:1-2,11-14; Malichi 15:1-5; Lukasi 23:1-5)

28 Vyoiwele lufuku, Yesu nakaholigwa kulawa mng'handa
ya Kayafa, wamigala kuli chilongozi mkulu wa isi ya Yudeya.
Wakulu wa Wayahudi nahawenjile mng'handa ya mkulu
wa isi ya Yudeya, kwa vila hawaganile kubena mzilo leka
waweze kulya goya ndiya ya Pasaka. 29 Ahyo Pilato nakalawa
kunze, nakawauza, "Munhu ayu kadita choni chihile mbaka
mmigale kwa heni?"

30 Nawamwidichila, "Nahatwalimigala kwa hegwe, wone
nayawe haditile chinhu chihile."

31 Pilato nakawalonjela, "Mumhole hemwe mkamtaguse
kota malajizo ga hemwe."

Wayahudi nawedichila, "Hetwe hatukundigwe kutagusa
munhu yoneche yakopoligwe!" 32 Aga nagalawila wenele
ulonzi wa Yesu hoyalonjile yolajila vyoyobagama.

33 Pilato nakahiluka mng'handa ya mkulu wa isi ya Yudeya,
kamchema Yesu, nakamuuza, "Hegwe ndo uli mndewa wa
Wayahudi?"

34 Yesu nakedichila, "Awo ulonzi wa hegwe, ama wa munhu
yunji kakulonjela mbuli ya heni?"

35 Pilato nakedichila, "Kwangijesa heni nda Myahudi?
Wanhu wa hegwe, na wakulu wa Watambika wakigale kwa
heni. Hambi kudita choni?"

36 Yesu nakalonga, "Undewa wa heni hauwele wa isi ino.
Wone Undewa wa heni na uwe wa isi ino. Walanguswa
wa heni newekangaze ndeche kibatigwa na wakulu wa
Wayahudi, ila sambi undewa wa heni hauwele wa ahano!"

37 Baho Pilato nakamuuza, "Hambi hegwe kwa mndewa?"

Yesu nakedichila, "Hegwe kulonga kota heni nda mn-
dewa! Heni navumbuka nakuya kuli isi ino kwa mbuli
imwe, kuwalonjela wanhu kukomya. Na chila munhu yalin-
gukunda kukomya konyhulichiza heni."

38 Pilato nakauza, "Kukomya ndo choni?"

Yesu kangutagusigwa yabagame
(Matei 27:15-31; Malichi 15:6-20; Lukasi 23:13-25)

Pilato loyamalile kulonga mbuli azo, kalawa kunze kwa
Wayahudi, kawalonjela, "Heni siuwene wihe weng'ha ula
kwa munhu yuno. 39 Ila hemwe mna chihendo cha kumchu-
mulila mnweng'hwa yumwe kuli Pasaka. Lelo mwangugana
ndimchumulile Mndewa wa Wayahudi?"

40 Nawamwidichila heye woyoweleza, "Hebu! Hawele ayu!
Tuchumulile Balaba!" Balaba nayali mbokaji.

19

1 Pilato nakawalonjela wamhole Yesu wamsubule na
ng'hobwa. 2 Wamizi wahola miwa, watowa kota ng'hata ya
miwa ifandile kota chipembelo, wamvalisa kumutwi wahola
ikanzu lya chiundewa wamvalisa. 3 Woya kwa Yesu wata,
"Ulamche, Mndewa wa Wayahudi!" Akuno womsubula.
4 Pilato kalawa kunze kahi, nakawalonjela, "Mlole,
ndangumigala heye kunze kwa hemwe, leka mvizele kota
heni sinachona chinhu choneche cha kumtagusa." 5 Baho
Yesu nakalawa kunze yavalile ng'hata ya miwa ifandile kota
chipembelo na ikanzu lya chiundewa. Pilato nakawalonjela,
"Mlole, heye munhu ndo ayu!"
6 Watambika wakulu na wamizi vyowamuwene Yesu, way-
oweleza wata, "Muwambe mumsalaba! Muwambe mumsal-
aba!"
Pilato nakawalonjela, "Mumhole hemwe mkamuwambe
mumsalaba. Heni simuwene na chinhu choneche cha kum-
tagusa."
7 Wayahudi nawalonga, "Hetwe twanalyo ilajizo, na kwa
ilajizo alyo, imgana yabagame kwa vila kedita Mwana wa
Nguluwi." 8 Pilato vyoyahuliche ago, nakadumba heko.
9 Nakahiluka mng'handa ya mkulu wa isi ya Yudeya, naka-
muuza Yesu, "Hegwe kulawila kohi?"
Ila Yesu hamwidichile ne chinhu. 10 Pilato nakamlonjela
Yesu, "Kwangulema kulonga na heni? Huvizelele kota ndina
ludali lwa kukulechela ama kukuwamba mumsalaba?"
11 Yesu nakamwidichila, "Wahawele hela ludali kwa heni,
wone hupeligwe na Nguluwi. Lelo munhu yandigale kwa
hegwe ndo kana gehile ng'hatu."
12 Pilato vyowahuliche hino, nakapala nzila ya kumlechela
Yesu. Ila Wayahudi wayoweleza wata, "Wone umlechele
ayo, huwele goloko wa mndewa wa Lumi. Kwa vila munhu
yochidita kota Mndewa kangumbeza Mndewa wa Loma."
13 Baho Pilato vyowahuliche ulonzi awo, nakamlavya
Yesu kunze, kekalisa mchigoda cha mtagusa, honhu halih-
ochemigwa, "Luga lwa mabwe". Waebulaniya waliwochema
Gabasa. 14 Yali zuwa lya kiwika goya na Pasaka, mhela wa saa
sita nemisi. Pilato nakawalonjela Wayahudi, "Ayuno hano
mndewa wa hemwe!"
15 Ila Wayahudi wayoweleza wata, "Muse! Muse!
Muwambe muchitango!"
Pilato nakawauza, "Mwangugana heni ndikamuwambe
mumsalaba Mndewa wa hemwe?"
Watambika wakulu nawamwidichila, "Mndewa tulinaye
hetwe ndo Mndewa wa Loma hela!"
16 Pilato nakamlavya Yesu, kawapa hewo mmoko mwao
wakamuwambe mumsalaba.

Yesu kanguwambigwa mumsalaba
(Matei 27:32-44; Malichi 15:21-32; Lukasi 23:26-43)

Aho nawamhola Yesu. 17 Yesu nakalawa kunze yapichile
msalaba wa kumuwambila mbaka honhu halihochemigwa
izeje lya mutwi, kwa Chiebulaniya Goligota. 18 Wamuwamba
Yesu mumsalaba hamwe na wanhu wanji weli, yumwe
kumoso na yumwe kudilo, heye nayali hagati. 19 Pilato
nakandika mchibao, kawika kuchanya mumsalaba hali Yesu,
"Yesu Mnasaleti, Mndewa wa Wayahudi." 20 Wayahudi wenji
nawali wosoma ibango alyo kwa vila hala howamuwambile
Yesu kwali habehi na muji walingikala wanhu. Na ibango
alyo lyali lyandichigwe kwa Chiebulaniya na Chilumi na
Chigiliki. 21 Mtambika Mkulu nakamlonjela Pilato, "Uleche
kwandika 'Mndewa wa Wayahudi,' Ila 'Munhu ayu naka-
longa, Heni nda Mndewa wa Wayahudi.' "
22 Pilato nakedichila, "Chonyandiche nyandika sigalamla
hebu!"
23 Wamizi vyowamuwambile Yesu, wahola nguwo zoy-
avalile, wegawila vilundo vine, chila munhu chilundo
chimwe. Wahola na nguwo ya heye yinji itawigwe kwa
chibende chimwe chohachihonigwe. 24 Lelo welonjelela
waliyeka wata, "Tuleche kuidega ayi, tulitowele simbi tulole
yalikohi yohola." Mbuli ayi naikoleka galawile Maandiko
Matakatifu galingulonga,
"Wegawila nguwo za heni,
na zila zomvalile wazitowela simbi."
Ahyo ndo vyowaditile awala wamizi.
25 Habehi na ahala howamuwambile Yesu mumsalaba,
wali wemile Maliya mayake Yesu na lumbu wa mayake na
Maliya mdala wa Kileopa na Maliya Madelena. 26 Yesu vyoy-
amuwene mayake yemile na mlanguswa wa heye yamganile
lukami ahala honhu nakamlonjela, "Mamo, sambi ayo ndo
mwanago." 27 Kahi baho nakamlonjela ayula mlanguswa,
"Sambi ayo ndo mayako." Kulawa hala, mlanguswa yula
kamhola mayake kuza kikala na heye kaye.

Yesu kangubagama
(Matei 27:45-56; Malichi 15:33-41; Lukasi 23:44-49)

28 Yesu nakavizela kota geng'ha gamala, na leka Maandiko
Matakatifu galawile kalonga, "Ndangona ng'halu."
29 Kwali na chisaye ahala chiwele na divai izazame,
wadilizila ibofyabofya, nawawopa mli nhagala ya isopolo,
wamuwichila Yesu hamlomo yanwe. 30 Yesu vyoyanwele aila
divai izazame, nakalonga, "Lelo imala!"
Hamba kenamiza mutwi wa heye, muhe nauleka lukuli.

Yesu kangutubuligwa na igoha mlubavu

31 Yali zuwa lya Kiwika goya na Pasaka, na mitondo
yake nayali Zuwa lya Kwesela. Wayahudi nahawaviganile
ng'huli zikale mmisalaba kuli Zuwa lya Kwesela kwavila
zuwa alyo lyali likulu. Ahyo nawamlanda Pilato magulu
ga wanhu hewo wawambigwe gabenigwe na ng'huli zawo
zusigwe. 32 Baho wamizi waluta kubena magulu ga munhu
wa mwaluko na wa keli wawambigwe hamwe na Yesu.
33 Ila vyowafichile kwa Yesu, wona yabagame katali hela,
ahyo hawambenile magulu. 34 Yumwe mwa awala wamizi
kamhoma igoha mlubavu lwa Yesu, baho du vilawa danda
na malenga. 35 Na heye yagawene ago, kangundavila ulolezi
leka hemwe namwe mkunde. Na ago gondilonga ng'homya,
na heye kavizela kota nayali yolonga yokomya. 36 Mbuli ayo
naikoleka galawile Maandiko Matakatifu, “Kuduhu chizeje
ne chimwe chowobena.” 37 Kahi Maandiko Matakatifu gan-
gulonga, “Womlola yula yowamtubule.”

Yesu kanguwichigwa mchilaga
(Matei 27:57-61; Malichi 15:42-47; Lukasi 23:50-56)

38 Hamba Yusufu, mwenyeng'hahye wa Alimataya nakam-
landa Pilato yamkundile kuhola lukuli lwa Yesu. Yusufu
nayali mlanguswa yumwe wa Yesu ila kwa uviso kwa vila
nakawadumba wakulu wa Wayahudi. Pilato nakamkundila
yahole. Ahyo Yusufu nakaluta kuhola lukuli lwa Yesu.
39 Nikodemo, ayula nayalutile kwa Yesu nechilo, nakaluta
hamwe na Yusufu yaholile mhanzanyo wa manemane na udi
kilo makumi gadatu. 40 Ahyo wauhola lukuli lwa Yesu na
kaubumbiliza kwa sanda inojile ng'hatu hamwe na mafuta
ga kunhunyhilila na udi, kota vyowazowele Wayahudi
howomtila munhu. 41 Honhu aho howamuwambile Yesu
kwali kamgunda, na muli kamgunda ako kwali na chilaga
chinyale, hachinawichigwa ne lukuli mgati mwake. 42 Kwa
vila zuwa lya Kiwika goya kwa Wayahudi nayali habehi, na
chilaga chali habehi, wauwika mtufi wa Yesu mumo.

20

Yesu kanguzilipuka koyabagame
(Matei 28:1-8; Malichi 16:1-8; Lukasi 24:1-12)

1 Hamitondo zuwa lya Jumapili kung'hali lufuku,
Maliya Madelena nakaluta kuli chilaga, nakalyona iganga
lyowadinyile hali lwizi lwa chilaga lihejezwe hafungo. 2 Baho
nakaluta yobilima kwa Simoni Petili na kwa yula mlanguswa
yunji yaganigwe na Yesu. Nakawalonjela, “Wamusa Mkulu
mchilaga na hatuvizelele kohi kowamuwichile.”

3 Petili hamwe na yula mlanguswa yunji nawaluta kuli chi-
laga. 4 Weng'ha weli nawaluta wobilima, ila yula mlanguswa

yunji nayali yobilima lukami kusinda Petili, nakalongola kufika kuli chilaga. 5 Loyenamize na kusunjilila mgati nakona sanda, ila henjile mgati.

6 Hamba Simoni Petili nakoya yomuwinza, nakenjila mgati. Na heye naye nakayona sanda iwele hafungo, 7 na chila chibende chonawambumbilize Yesu kumutwi. Chibende acho nahachali hamwe na sanda, ila chali chikungajizwe na kuwichigwa chiliyeka hafungo. 8 Hamba yula mlanguswa yunji yawahiche kuza kuchilaga kenjila mgati, kavyona na kukunda. 9 Nawang'hali kuvizela Maandiko Matakatifu vyogalonjile, kota naimgana kuzilipuka kwa wabagame. 10 Hamba wala walanguswa nawahiluka kaye.

Yesu kagumlawila maliya Magidalena
(Matei 28:9-10; Malichi 16:9-11)

11 Maliya nakapona yemile habehi na chilaga kunze kuno yolila. Vyoyang'hali yolila, kenamiza yalole mgati mchilaga. 12 Kawona wahilisi wa kilanga wa Nguluwi weli wavalile nguwo nzelu ng'hatu wekalise, yumwe kumutwi na yumwenga kuli magulu ahala na howauwichile lukuli lwa Yesu. 13 Wahilisi wala nawamuuza, “Mamo, kwangulila choni?”

Nakawedichila, “Wamusa Mkulu wa heni, sivizelele kohi kowamuwichile!”

14 Maliya loyasindile kulonga, kagalamka kumbele, kamona Yesu yemile hafungo, ila nahavizelele kota ndo nayali Yesu. 15 Yesu nakamuuza, “Mamo, kwangulila choni? Yalikohi youlingumpala?”

Maliya kejesa kota munhu yula nayali mwamizi wa mgunda, aho nakamlonjela, “Mhaza, wone umusile, undonjele kohi koumuwichile ndoluta kumhola.” 16 Yesu nakamlonjela, “Maliya!”

Maliya kamgalamuchila na kulonga kwa Chiebulaniya, “Laboni!” Laboni ili na mina, Mlangusa.

17 Yesu nakamlonjela Maliya, “Uleche kimbata, kwa vila nding'hali hiluka kilanga kwa Mhaza. Ila ulute kwa wang'holozangu uwalonjele, heni ndanguhiluka kilanga kwa Mhaza kahi Mhaza wa hemwe, Nguluwi wa heni kahi Nguluwi wa hemwe.” 18 Maliya Madelena nakaluta kuwalonjela walanguswa ndimona Mkulu hamba nakawalonjela gala goyamlonjele.

Yesu kanguwalawila walanguswa wa heye
(Matei 28:16-20; Malichi 16:14-18; Lukasi 24:36-49)

19 Yali Jumapili matinazo, walanguswa wali wekale hamwe wehindile mng'handa kwa vila wali wowadumba wakulu wa Wayahudi. Hamba Yesu nakawalawila na

kwima hagati howali, nakawalonjela, “Mikale goya!”
20 Vyoyasindile kulonga hino, kawalajila moko na lubavu
lwake. Walanguswa nawasangalala heko vyowamuwene
Mkulu. 21 Yesu nakahiluchila kahi kulonga, “Mikale goya.
Kota Mhaza vyoyanhumile heni, na heni ndanguwalajiza
hemwe.” 22 Loyasindile kulonga ago, nakawaputila na
kuwalonjela, “Mbochele Muhe Yelile. 23 Wone muwosele
wanhu gehile gowaditile, wokusilwa, ila wone mleme
kuwosela gehile gowaditile, howokusilwa hebu!”

Yesu na Tomasi

24 Tomasi yachemigwe mnyambili, yumwe wa wala walan-
guswa kumi na weli nayali haduhu hala hoyezile Yesu.
25 Baho walanguswa wamwenga nawamlonjela Tomasi, “Tu-
mona Mkulu!”

Tomasi nakawedichila, “Sikunda hebu mbaka ndizone
ng'hovu za misumali na kwinjiza chidole cha heni kuli
ng'hovu azo, na kwinjiza moko wa heni mlubavu lwa heye.”

26 Vyoifichile mazuwa nane, walanguswa wali hamwe kahi
mla mng'handa. Tomasi na heye nayali hamwe na wayage.
Vihindilo vyali vihindigwe, ila Yesu nakenjila na kwima ha-
gati, nakalonga, “Mikale goya!” 27 Hamba Yesu nakamlonjela
Tomasi, “Uwiche chidole cha hegwe ahano, na ulole moko
gangu. Kahi uwiche moko gako kuli ng'hovu za heni. Uleche
kuwa munhu ulihela makundo!”

28 Tomasi nakamwidichila, “Hegwe Mkulu wa heni! Hegwe
Nguluwi wa heni!”

29 Yesu nakamlonjela, “Kwangukunda vyoumbwene?
Wabweda wanhu hewo wakundile ne kumbona hebu!”

Ulanguso wa chitabu chino

30 Yesu vyoyekale na walanguswa, nakalajila vinduzan-
duza vinji lukami, vinji nahavyandichigwe mchitabu chino.
31 Ila aga gandichigwa leka kuwadita hemwe mkunde kota
Yesu ndo Kilistu Mlohozi, Mwana wa Nguluwi, na kukolela
heye, mowa na ukomu kwa ludali lwa itagwa lyake.

21

Yesu kanguwalawila walanguswa saba

1 Vyogamalile ago, Yesu nakawalawila kahi walanguswa
saba kuli ilamba lya Tibeliya, nayali ahi, 2 Simoni
Petili na Tomasi yachemigwe mnyambili na Natanaeli
mwenyeng'haye wa Kana isi ya Galilaya na wana Sebedayo
weli na walanguswa wa Yesu weli wali wekale hamwe.
3 Simoni Petili nakawalonjela wayage, “Ndanguluta kulowa
somba.”

Hewo nawamlonjela, “Toluta hamwe,” Ahyo waluta wali muitumbwi waluta, ila hawebate ne somba nechilo yeng'ha. 4 Zuwa vyolyali lilawila, nawamona Yesu yemile hafungo ha ilamba, ila walanguswa hawavizelele kota nayali heye. 5 Hamba Yesu nakawauza, “Wasongolo, hamlowile ne somba?”

Nawedichila, “Hebu! Ne chinhu.”

6 Yesu nakawalonjela, “Mtoze utandawala kudilo mwa itumbwi mochibata somba.” Hewo wadita kota vyoyawalonjele, watoza utandawala naumema somba, nawali wolemwela kukwega utandawala vyoumemile somba nyinji.

7 Baho mlanguswa yaganigwe na Yesu nakamlonjela Simoni Petili, “Ayu ndo Mkulu.” Petili vyoyahuliche kota nayali Yesu, kavala nguwo ya heye kwa vila nayali hanavala, na baho kenjila kuli malenga. 8 Ila wala walanguswa wanji nawoya mli itumbwi akuno wokwega utandawala umemile somba. Hawawele kutali na hafungo, kwali utali wa kota magulu miya. 9 Vyowafichile hafungo, wachona chiluli cha makala na mchanya hake hawichigwe somba na mibumunda. 10 Baho Yesu nakawalonjela hewo, “Migale somba nyhefu zo mibate sambi.”

11 Simoni Petili kakwina mli itumbwi, kakwega utandawala umemile somba kufungo, kwali na somba ng'hangala zifichile miya na makumi gahano na zidatu. Hanga na somba zeng'ha azo, utandawala haudejeche. 12 Yesu nakawalonjela, “Muye mulye.” Kuduhu ne mlanguswa yumwe yajezile kumuuza, “Kwa whaani?” Kwa vila nawavizela kota nayali Mkulu. 13 Yesu nakaluta, kalavya ibumunda, kawapa. Kahi kadita hiho kwa zila somba.

14 Ahi kahi nayali lwa kadatu Yesu kuwalawila walanguswa, kulawa vyo yazilipuche.

Yesu kangulonga na Petili

15 Vyowasindile kulya, Yesu nakamlonjela Simoni Petili, “Simoni mwana Yohani, kwangungana ng'hatu kusinda awa?”

Petili nakedichila, “Ena Mkulu, hegwe kuvizela kota ndangukugana.”

Yesu nakamlonjela, “Ulolele wanaming'holo ja heni.” 16 Yesu nakamlonjela kahi, “Simoni mwana Yohani, kwangungana ng'hatu?”

Petili nakedichila, “Ena Mkulu, hegwe kuvizela kota ndangukugana.”

Yesu nakamlonjela, “Ulolele goya ming'holo ja heni.” 17 Lwa kadatu Yesu nakahiluchila kumuuza Petili, “Simoni mwana Yohani, kwangungana heni ng'hatu?”

Petili nakesinza Yesu vyowamuzile lwa kadatu, “Kwangungana heni?” Heye nakedichila, “Mkulu, kuvizela vinhu vyeng'ha. Kuvizela kota ndangukugana.”

Yesu nakamlonjela, “Ulolele ming'holo ja heni.
18 Ndangukulonjela ndikomya, vyouwele msongolo,
nakuvala vyouganile na kuluta kouganile. Ila vyouwa
ulalile, kogolola moko ga hegwe na munhu yunji kokibata
na kukuhilika honhu hohuganile.” 19 Kwa kulonga ahyo,
Yesu nayali yolajila nzila Petili vyoyobagame na kumtogola
Nguluwi. Hamba nakamlonjela Petili, “Umbinze heni.”

Yesu na ula mlanguswa yunji

20 Petili nakagalamka, kamona yula mlanguswa yaganigwe
na Yesu yowawinza. Mlanguswa ayo ndo ayula nayekale
wamwenga vyowali hamwe wolya, na ndo wamuuzile,
“Mkulu, yalikohi yokuhinduka?” 21 Petili vyoyamuwene,
nakamuuza Yesu, “Mkulu, yowa ndaze kwa munhu yuno?”

22 Yesu nakamwidichila, “Wone ndilingugana yekale
mbaka hondikuya, hegwe yangukulapa choni? Hegwe
umbinze heni!”

23 Na mbuli ayo nayenela kwa wala walanguswa kota
mlanguswa ayu hobagama hebu. Ila Yesu nahalonjile kota
hobagama hebu, ila nakalonga, “Wone ndilingugana yekale
mbaka hondikuya, hegwe yangukulapa choni?”

24 Ayu ndo mlanguswa yalonjile mbuli zino na kuzandika.
Na hetwe tuvizela kota goyalonjile kakomya ng'hatu.

Kugongomanya

25 Yesu nakadita mbuli zinji nyinji. Wone vyeng'ha naviwe
vyandichigwe mli vitabu, chimwe kwa chiyage, ndangulonga
kota isi yeng'ha haiwa na honhu ha kuwika vitabu avyo.

Madito ga Watumigwa Chilongole

Chitabu cha madito ga watumigwa changusima mwaluko wa chi lundo cha wanhu walingumkunda Kilistu na ndaze vyochenele kulawila Yelusalemu kuza Yudeya na Samaliya na kuli miji kufungo. Vila Yesu vyoyawalonjele walanguswa wa heye naloyang'hali kuheluka kuza kilanga (Madito 1:8). Nachandichigwa na Lukasi, yuye kahi nayandiche Mbuli Inojile. Nayali dakitali nakwandika chila chinhu goya. Nakamwandichila vitabu vyeng'ha vili, Madito na Mbuli Inojile, Teofili nayawele Mgilichi, ila vitabu avyo kahi na hanji nakagana kuwalangusa vilundo vya wanhu walingumkunda Kilistu kwa weng'ha Wagilichi na Wayahudi (1:1).

Madito hanji nachandichigwa kuli mhela wa makumi sita mbaka makumi sita na gane kulawila Yesu loyavumbuche, kwa vila chitabu nachimala kwandichigwa hala Paoli nayang'hali kulawa mchinweng'ho. Lukasi kahi nayali yenule majendo hamwe na mtumigwa Paoli hanji nakandika chitabu cha Madito kuli muji wa Antiokiya. Madito ndo ulutililo wa Mbuli Inojile yandichigwe na Lukasi na kwaluka kwa Yesu kuheluka kuza kilanga. Chiwalo cha Lukasi kwandika chitabu cha Madito ndo chichila cha Mbuli Inojile. Nakagana Teofili hamwe na wanhu walingumkunda Kilistu, wavizele choni nachowelanguse nakuwandichila ng'hatu chiwalile mbuli ya ukomu wa Yesu na kwenela kwa makundo ga kumkunda Yesu Kilistu.

Chitabu cha Madito changutulapa hetwe kuvizela mbuli ya chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu cha mwaluko ng'hatu na ndaze vyotulinguganigwa kikala kuli makundo ga Yesu Kilistu. Ulajilo awu wa watumigwa wangutulajila vila vyotulinguganigwa kikala kwa kitumbila ludali lwa Muhe Yelile kwa kweneza usenga wa Mbuli Inojile kwa wanhu wanji.

Gali Mgati

Mwaluko Muhe Yelile kanguya kwa walanguswa na chilundo cha wanhu walingukunda Kilistu changukula (1:1-8).
Hamba chilundo cha walingumkunda Kilistu changugazigwa na kwaluka kwenela kunji Yelusalemu (8:2-12:23).
Kulawa baho Paoli kangwaluka majendo ga mwaluko ga kweneza usenga wa Nguluwi (12:24-14:28).

Hamba chitala changuting'hana Yelusalemu kupuza choni chilinguganigwa kwa wanhu walingumkunda Kilistu wanyale (15:1-35).
Hamba Paoli kangwinula majendo ga keli kuza kweneza usenga wa Nguluwi (15:36-18:22).
Kulawila baho, kangwinula majendo ga kadatu ga kweneza usenga wa Nguluwi (18:23-20:38).
Hamba Paoli kangibatigwa Yelusalemu (21-26).
Mwiso Paoli kanguhilikwa Loma (27-28).

1 Mkulu Teofili kuli chitabu cha heni cha mwaluko
nanyandika mbuli zila Yesu zoyaditile na kulangusa
kulawila mwaluko wa mijito ja heye, 2 mbaka zuwa lila
loyaholigwe kilanga. Hala naloyang'hali kuholigwa kilanga
nakawalajiza kwa ludali lwa Muhe Yelile wala watumigwa
yawahagule. 3 Kwa mhela wa mazuwa makumi gane hala
hoyabagame nayali yowalawila lawila na kilajila kota
nayali mkomu. Nawamona, na heye nakalonga gala ga
Undewa wa Nguluwi. 4 Mhela loyeting'hane hamwe na hewo
nakawalonjela ahi, “Mleche kuka Yelusalemu, ila mbeteze
ilagano lyoyawalonjele Mhaza, ila yomina namhuliche
ndilonga. 5 Yohani nakabatiza kwa mazi, logokuya mazuwa
mado, hemwe mobatizigwa kwa Muhe Yelile.”

Yesu kanguholigwa kilanga
(Malichi 16:19-20; Lukasi 24:50-53)

6 Ahyo watumigwa loweting'hane hamwe na Yesu, nawa-
muuza, “Lelo Mkulu mhela awu ndo houwahilusila Waisi-
laeli undewa wa hewo?” 7 Ila Yesu nakawalonjela, “Mhela na
mbuli azo vya hasi ha ludali lwa Mhaza wa heni, kahi hambe
iwalape hemwe kuvizela yowa nili. 8 Ila mhela Muhe Yelile
loyowadulichilani, mobochela mong'ho na mowa walolezi
wa heni kuli Yelusalemu na kuli mkowa wa Yudeya na
Samaliya, mbaka kuduma kwa isi yeng'ha.” 9 Loyalonjile ago,
weng'ha wawele womlola, kaholigwa kilanga, ng'hungugu
imvisa hawamuwene kahi.
10 Lowali wang'hali wolola kilanga, yawele yoluta, baho
wanhu weli wawele wavalile nguwo nzelu pee, wema behi
na hewo, 11 nawalonga, “Hemwe wanhu wa Galilaya, yan-
daze mwimile mlola kilanga? Yesu ayu yaholigwe kulawa
kwa hemwe kuluta kilanga, kokuya kahi kota hiho vyomu-
muwene yoluta kilanga.”

Matiya kanguhaguligwa yebate honhu ha Yudasi
(Matei 27:3-10)

12 Hamba watumigwa wahiluka Yelusalemu kulawa kuli
chila chidunda chilinguchemigwa chidunda cha Mizeituni,

chiwele kilomita imwe kulawa mujini. 13 Lowafichile mujini nawenjila mli chihengo chiwele kuchanya mula mowali wochikala, na hewo wali Petili na Yohani na Yakubu na Andeleya na Filipo na Tomasi na Batolomeo na Matei na Yakubu mwana wa Alufayo na Simoni Zelote na Yudasi mwana wa Yakubu. 14 Awa weng'ha nawekungajiza hamwe kumlanda Nguluwi, hamwe na wadala wamwenga na Maliya mayake Yesu na wang'holoze.

15 Zuwa limwe, Petili nakema hali wala wanhu wawele womkunda wala wali wekungajize, hamwe wanhu weng'ha wali miya imwe na makumi meli, 16 nakalonga, "Wang'holozangu, nayali ilapa honhu ha Maandiko Matakatifu gakoleche, honhu hala Muhe Yelile, kwa ulonzi wa Daudi, nakolonga mbuli za Yudasi yula yawalongoze kuza kumibata Yesu. 17 Yudasi nayali yumwe wa chilundo cha hetwe, mina nakahaguligwa tuwe hamwe mli mijito ya hetwe." 18 Heye nakagula mgunda kwa zila sendi zoyazipalile kwa madito ga heye gehile, nakagwa hasi nakutulika lida, utumbu wa heye ubohoka kunze. 19 Wanhu weng'ha walingikala Yelusalemu nawahulika mbuli ayo ikoleche, na ahyo kwa ulonzi wa hewo, wauchema ula mgunda Hakeli Dama, Izeleche, "Mgunda wa danda," 20 "Lelo yandichigwa muli chitabu cha zabuli,

" 'Mng'handa mwa heye mopona mahame,

munhu yoneche yaleche kikala mgati amo.'
Kahi yandichigwa,

" 'Munhu yunji yahole mijito ya heye.'
21 Lelo munhu yumwe mli wala welongoze na hetwe mhela weng'ha Mkulu Yesu loyali yokwinula majendo hamwe na hetwe, yahaguligwe kilumba na hetwe. 22 Ahyo kangulapigwa yawe yumwe wa wala welongoze na hetwe kulawila Yohani loyali yobatiza mbaka zuwa lila Yesu loyaholigwe kulawa kwa hetwe kuluta kilanga. Ayo kochilumba hamwe na hetwe kukola na kulavya ulolezi wa uzilipuko wa Yesu."

23 Aho nawachema matagwa ga wanhu weli, wa mwaluko Yusufu yachemigwe Balisaba ama kahi Yusto na wakeli Matiya. 24 Hamba nawamlanda Nguluwi, "Mkulu hegwe kwanguzizela nhumbula za wanhu weng'ha. Ahyo, utulajilile hali awa weli yalikohi youmhagule, 25 leka yahole honhu hano ha mijito ja uchitumagwa woyalechile Yudasi nakaluta honhu hake yuye." 26 Nawatowa simbi, simbi imgwila Matiya, na heye konjezwa mli wala watumigwa wanji kumi na yumwe.

2

Kuya kwa Muhe Yelile

1 Zuwa lya Pendekosti lolifichile, wanhu weng'ha wali
wekungajize hamwe. 2 Bahala lizi lihulikwa kulawa ki-
langa, iputa ifandile kota mbeho ng'hali, uimemeza ng'handa
ila yeng'ha yowali wekale. 3 Hamba navilawila vinhu vy-
oneche kota milapi ja chiluli, visambalula na kugwa kwa
chila yumwe wa hewo. 4 Weng'ha wamemezwa Muhe
Yelile, nawaluka kulonga ulonzi winji kota hila Muhe vyoy-
awadahize kulonga.

5 Na ako Yelusalemu wali kuko Wayahudi, wanhu
walingumkunda Nguluwi, walawile chila nhanzi ya isi
yeng'ha na kilanga. 6 Lowahuliche lizi alyo, chilundo chikulu
cha wanhu nachikungajiza. Weng'ha watinuka lukami kwa
vila chila yumwe wa hewo nakawahulika awo wanhu wa
Nguluwi wolonga kwa ulonzi wohawavumbuche nawo.
7 Wabubuwala na kulunduwala walonga, “Lelo awa weng'ha
tulinguwahulika wolonga ahi, hawawele wenyeng'haye wa
Galilaya? 8 Iwa ndaze lelo, kuta chila munhu kanguwahulika
wolonga kwa ulonzi wohawavumbuche nawo? 9 Wayetu
wamwenga Wapalisi na Wamedi na Waelami na wamwenga
ndo wenyeng'haye wa Mesopotamiya na Yudeya na
Kapadokia na Ponto na mkowa wa Asiya 10 na Fulugiya
na Pamfiliya na Misili na honhu ha Libiya behi na Kulene,
wayetu wamwenga ndo wajenzi kulawa Loma, 11 na
Wayahudi na wanhu wahinduchile na kwinjila kuli nzila ya
kumfugamila Nguluwi ya Chiyahudi, wamwenga walawa
Kilete na Alabiya. Hetwe tweng'ha twanguwahulika
wolonga kwa ulonzi wotuvumbuche nawo mbuli ng'hulu
za Nguluwi.” 12 Weng'ha nawabubuwala kuno wochiuza,
“Ayi mina yangutulangusa choni?”

13 Ila wamwe wawabeza wolonga, “Wanhu awa wagala
divai inyale ya lehano!”

Usenga wa Petili

14 Ila Petili nakema hamwe na wala kumi na yumwe kaluka
kuwadamlila wanhu kwa lizi likulu, “Wang'holozangu
Wayahudi na hemwe mweng'ha mlingikala hano
Yelusalemu, mhulichize goya ulonzi wondilonga. 15 Wanhu
awa hawagalile kota vyomlinguvizela, sambi ya saa tatu hela
mitondo? 16 Kukomya ndo kota mbuli ayi ndo ila yoyalonjile
Yoeli nayawele mloli wa Nguluwi,

17 “ ‘Mli mazuwa gala ga kuduma, nakalonga Nguluwi,
ndowajidila wanhu weng'ha Muhe wa heni.
Wana wa hemwe wa chilume na wachidala wolavya uloli.

Wasongolo wa hemwe wokona ulotezi,
na wasekulu wa hemwe wolota.
18 Ena, na vitumagwa wa heni wachilume na wachidala,
ndowajidila Muhe wa heni mazuwa gala, na hewo
wolavya uloli.
19 Ndodita vinduzanduza mchanya kilanga,
na ulajilo hasi muisi,
kowa na danda na chiluli na miyosi jizidahe,
20 isanya lyoditilwa jiza,
na isaye lyowa lidung'hu kota danda,
hala hainalawila zuwa lila likulu na iwele na ukulu wa
Mkulu.
21 Aho yoneche yomchema Mkulu kwa utanzi, koloholigwa.'
22 "Wanhu wa Isilaeli, mhulichize ulonzi awu! Yesu
wa Nasaleti nayali munhu yula Nguluwi kamlajila kwa lu-
dali lwa ulajilo na vinduzanduza na kububuwaza na vila
Nguluwi vyoyaditile hali hemwe kukolela heye, kota vy-
omvizelele. 23 Kota navyoyaganile heye kulawa mwaluko,
Nguluwi nakalamula kuta Yesu yawichigwe mmoko mwa
hemwe, na hemwe mumkopola kwa kuwalechela wanhu we-
hile wamuwambe mumsalaba. 24 Ila Nguluwi nakamzilipula,
kamlohola kuli usungu wa kubagama mina na haiganigwe
ng'hatu kubagama kumuwohe. 25 Mina Daudi nakalonga
mbuli za Mkulu kota ahi,
" 'Nandimonaga Mkulu kumwando kwa heni mazuwa gose,
kahamwe nzingo ya heni ya kudilo, nani hambe nhigasiche.
26 Ahyo, nhumbula ya heni yangusangalala,
na lumyango lwangu nalutowa luchenze lwa kusangalala.
Na lukuli lwa heni lochikala muli kitumbila,
27 kwa vila hegwe Nguluwi, huileka nhumbula ya heni kuli isi
ya wabagame,
ne humkundiza yelile wa hegwe yole mchilaga.
28 Kundajila nzila za ukomu,
kumemeza usangalalo kwa kuwa baho hegwe!'
29 "Wang'holozangu, ndangugana kuwalonjela ndikangaze
mbuli zimfichile Daudi, sekulu wa hetwe yatanganiche. Heye
nakabagama na katiligwa, kahi chilaga cha heye cha bahano
hakaye hetu mbaka lehano. 30 Ila kwa vila Daudi nayali
mloli wa Nguluwi, nakavizela kuta Nguluwi kamlahila kuta
komhaliza yumwe wa lulelo lwa heye yawe mndewa wa
honhu hake. 31 Daudi nakona kung'hali mbuli zoyodita Ngu-
luwi na ahyo nakalonga gala ga uzilipuko wa Kilistu mlohozi
hala hoyalonjile,
" 'Halechigwe kuli isi ya wabagame, lukuli lwa heye halolile
mli chilaga.'

32 “Lelo Nguluwi nakamzilipula ayu Yesu na hetwe
tweng'ha twa walolezi wa mbuli ayi. 33 Heye loyakwinizwe
na kuwichigwa na Nguluwi nzingo ya heye ya kudilo,
nakabochela kwa heye mhaza yula Muhe Yelile nayalagane
na hetwe, nakatujidila ayo Muhe. Acho ndo mlinguchona
sambi na kuhulika. 34 Mina heye Daudi, hakwinile mbaka
kilanga, ila heye nakalonga.
“ ‘Mkulu nakamlonjela Mkulu wa heni,
kalise nzingo ya heni ya kudilo,
35 mbaka ndiwadite wang'honyo wa hegwe wawe chigoda
cha kuwichila magulu ga hegwe.’
36 “Wanhu weng'ha wa Isilaeli wangulapigwa kuvizela
kuta ayo Yesu yomumgazile, ndo yuye yula Nguluwi yamdi-
tile yawe Mkulu na Kilistu Mlohozi!”
37 Lelo wanhu lowahuliche ahyo, wahomwa nhumbula,
nawamuuza Petili na watumigwa wayage, “Wang'holozetu
tudite ndaze?” 38 Petili nakedichila, “Mumgalamchile Ngu-
luwi na chila yumwe wa hemwe yabatizigwe kwa itagwa lya
Yesu Kilistu, leka musilwe gehile ga hemwe na kubochela
ndolendole ndo iwele Muhe Yelile. 39 Mina, ilagano lila
lyomuwichilwe hemwe, na lyomuwichilwe na wana wa
hemwe, na kwa wanhu weng'ha walingikala kutali na kwa
chila munhu yula mkulu Nguluwi wa hetwe komchema kwa
heye.”
40 Kwa ulonzi unji winji, Petili nakalajiliza na kuwahimiliza
wanhu yolonga, “Milohole na lulelo alu lwihile.” 41 Wenji
nawaukunda ulonzi wa heye, wabatizigwa. Wanhu wawele
elufu zidatu wonjezeka kuli chila chilundo zuwa alyo. 42 Awa
weng'ha walutilila kilangusa kwa watumigwa. Hamba
nawalutilila kikala hamwe chilukolo na kumogola ibumunda
na kumlanda Nguluwi.

Vyonawekale chila zuwa wala wanhu wa Nguluwi

43 Vinduzanduza vinji na kububuwaza navilajilwa kwa
kukolela watumigwa na chila munhu nakadumba. 44 Wanhu
weng'ha wawelengumkunda Nguluwi wazanguwa chinhu
chimwe na vinhu vya hewo wazangigawila. 45 Wali woguza
lufufu lwawo na vinhu vya hewo hamba nawegawila sendi
kota chila munhu vyoyalapile. 46 Nawalutilila kiting'hana
hamwe chila zuwa kuli Ng'handa ya Nguluwi. Ila mhela
wa kumogola mibumunda, naweting'hana mli ng'handa za
hewo walya hamwe ndiya ayo kwa usangalalo na nhum-
bula igonzoche. 47 Nawamtogola Nguluwi, nakuganigwa na
wanhu weng'ha. Chila zuwa Mkulu nakawonjezela wanhu
kuli lng'hongola lwa lwawo lwa wala wanhu nawali wolo-
holigwa.

3

Petili na Yohani wangumlohola chete yumwe

1 Zuwa limwe, saa tisa nemisi, Petili na Yohani wali woluta
Ng'handa ya Nguluwi, mhela wa kumlanda Nguluwi. 2 Mhela
awo wanhu wali wompika munhu yumwe chete kulaw-
ila loyaleleche. Wanhu awo wali womuwika ayo munhu
chila zuwa muli chihindilo cha Ng'handa ya Nguluwi ulin-
guchemigwa Chihindilo Chinojile, leka yalande choneche
kwa wala wokwinjila Ng'handa ya Nguluwi. 3 Loyawawene
Petili na Yohani wokwinjila Ng'handa ya Nguluwi, nakawa-
landa wampe choneche. 4 Petili na Yohani wamnogolela
meho, heye Petili nakamlonjela, "Tulole!" 5 Heye nakawa-
galamchila, yochitumbila hanji kopegwa chinhu choneche
kwa hewo. 6 Hamba Petili nakamlonjela, "Ndahela sendi
ne zahabu, ila chila chondilinacho ndokupa. Kwa itagwa
lya Yesu Kilistu wa Nasaleti, wime na ujende!" 7 Kahi,
nakamibata moko wa kudilo, kamwinula. Baho magulu
na mafugamilo ga heye nagali na ludali. 8 Kanyozoka,
kema kaluka kujenda. Hamba kenjila na hewo Ng'handa ya
Nguluwi, yojenda na kunyozoka nyozoka kuno yomtogola
Nguluwi. 9 Wanhu weng'ha wawele aho nawamona yo-
jenda na kumtogola Nguluwi. 10 Lowavizelele kuta ndo yula
yaliyolanda behi na chila Chihindilo Chinojile cha Ng'handa
ya Nguluwi, nawabubuwala lukami na kulemwela kuvizela
gamlawile.

Usenga wa Petili

11 Wanhu weng'ha, wang'hali wabubuwale ng'hatu,
nawaluka kubilimila honhu hali nguchemigwa "Chipepela
cha Solomoni," Hala yula munhu nayali yang'hali
yawebate Petili na Yohani. 12 Lelo Petili yawawene
wanhu awo nakawalonjela, "Wanhu wa Isilaeli,
lekachoni mwangububuwala kwa mbuli ayi? Lekachoni
mwangutunogolela meho kota ndo kwa mong'ho wa hetwe
ama kwela kwa hetwe twetwe ndo kumditile munhu
ayu yajende?" 13 Nguluwi wa Abulahamu na Isaka na
Yakubu, Nguluwi wa wasekulu wa hetwe yamtogole
chitumagwa wa heye Yesu. Heye ndo yuyula mmuwichile
mmoko ga wakulu na kumlema hali Pilato, hanga Pilato
yaganile kumlechela. 14 Yali yelile na yanojile, ila hemwe
namumlema, namumgana munhu yunji yawele mkopolaji
yalechelwe. 15 Lelo mumkopola yula nayaditile mwaluko wa
ukomu. Ila Nguluwi nakamzilipula, na hetwe twa walolezi
wa mbuli ayo. 16 Itagwa lya Yesu na makundo mli itagwa alyo
ndo vimpele ludali munhu ayu mlingumona nakumzela.

Makundo kwa Yesu ndo gamusile ng'hatu munhu ayu kota vyommona mweng'ha.

17 “Lelo wang'holozangu, hemwe na wakulu wa hemwe namdita mbuli azo kwa kuleka kuvizela. 18 Lelo Nguluwi ndo vyoyaditile gala goyadamle aho katali kwa kukolela waloli weng'ha, mina naimlapa Kilistu Mlohozi wa heye yagaziche. 19 Lelo mumgalamchile Nguluwi, leka heye yawosele gehile ga hemwe. 20 Mdite ahyo leka Mkulu yawape mhela wa kwesela na kuwagalila yula Kilistu Mlohozi, yula ndo Yesu. 21 Ilapa yapone kuko kilanga mbaka houfika mhela wa kugongomanya vinhu vyeng'ha, kota Nguluwi vyoyalonjile kwa kukolela waloli wa heye welile kulawila katali. 22 Kwa vila Musa mina nakalonga, ‘Mkulu Nguluwi wa hemwe kokugalilani hali wang'holozenu mloli wa Nguluwi kota heni. Mumhulichize heye kwa mbuli zeng'ha zoyowalonjela. 23 Yoneche homuhulichiza Mloli ayo kobaguligwa kutali na wanhu wa Nguluwi na kudumigwa.’ 24 Waloli weng'ha, kwaluchila Samweli na wala wamuwinzile, nawadamla mbuli azi zila zali zikoleka mazuwa gaga. 25 Malagano gala Nguluwi goyalavile kwa kukolela waloli ndo kahi kwa mbuli ya hemwe, na mwangilumba kuli ilagano Nguluwi lyoyaditile na wasekulu wa hemwe, kota voyamlonjele Abulahamu, ‘Kwa kukolela walelwa wa hegwe na ivyazi lyeng'ha lyako muisi lyotambichizwa.’ 26 Lelo Nguluwi nakamzilipula chitumagwa wa heye kwa mbuli ya hemwe tandi, nakamlajiza yakugalileni utambichizo kwa kumdita chila munhu wa hemwe yalekane ng'hatu na gehile ga heye.”

4

Petili na Yohani wangigaligwa kwa vilongozi wa Wayahudi

1 Petili na Yohani lowang'hali wowadamlila wanhu, watambika na wakulu wa wamizi wa ng'handa ya Nguluwi hamwe na Masadukayo nawafika. 2 Nawazudila lukami, mina awo watumigwa wali wowadamlila wanhu kuta Yesu nakazilipuka, mbuli ilingulajila wabagame wozilipuka. 3 Hamba wawebata na kwa vila nechilo nayali ikwinjila, wazanguwamila mbaka hamitondo. 4 Ila wenji nawahuliche awo ulonzi nawakunda, na chilundo cha wanhu chizangonjezeka kwa kuwaza iwa ifichile walume elufu zihano.

5 Mitondo wakulu wa Wayahudi, wasekulu na walangusa wa malajizo ga Musa naweting'hana hamwe ako Yelusalemu. 6 Neweting'hana hamwe na Anasi mtambika mkulu na Kayafa na Yohani na Alekizanda na wanji wali wa lukolo lwa mtambika mkulu. 7 Lowawemize Petili na Yohani

kumwando kuli hewo, nawawauza, “Hemwe mwangudita mbuli azi kwa mong'ho wachi ama kwa itagwa lya munhu yachi?”

8 Aho Petili yawele yamemile Muhe Yelile, nakawalonjela,
“Vilongozi na wakulu wa wanhu! 9 Wone mwangutuuza
lelo hano chila chidito chinojile choyaditilwe yula munhu
nayali chete na vyoyaditigwe yawe mkomu, 10 lelo, hemwe
na wanhu weng'ha wa Isilaeli mwangulapigwa kuvizela kuta
munhu ayu kema kumwando kwa hemwe lelo hano, mkomu
ng'hatu, kwa itagwa lya Yesu Kilistu wa Nasaleti yula hemwe
namumuwambile mumsalaba, ila Nguluwi nakamzilipula.
11 Ayu ndo yula Maandiko Matakatifu gangulonga,
“ ‘Iganga lyowalilemile walinguzenga,
lelo liwa iganga likulu lya msisi.’
12 Haduhu ulohozi hambe upegwe kwa munhu yunji
yoneche, mina hasi mwa ulanga, kuduhu itagwa linji
Nguluwi yatupele hetwe toweza kuloholigwa nalyo.”

13 Awo wakulu wa kutagusa, wawele wavizelele kuta Petili
na Yohani wali wanhu hawasomile ne kuwa na uwanzi
woneche ila na wabubuwala vyonawadahile kulonga
ne kudumba. Wali wavizelele kuta wali welumbile na
Yesu. 14 Ila lowamuwene yula munhu yosilwe utamwa
yemile hamwe na hewo, hawalonjile chinhu. 15 Ahyo
nawawalonjela walawe kunze kuli chitala, na hewo
nawapona mng'handa waliyeng'ha wolongasa chinyele.
16 Wakulu wa utaguso wazangiuza, “Tudite choni na wanhu
awa? Chila munhu yalingikala Yelusalemu kanguvizela
kuta ulajilo wa chinduzanduza achi na kububuwaza
aku kukoleka, na hetwe hatubela mbuli ayi. 17 Ila wone
tugana mbuli ayi ileche kwenela ng'hatu kuli wanhu wesa,
tuwadeuze waleche kulonga na munhu yoneche kwa itagwa
lya Yesu.”

18 Ahyo wawachema kahi mung'handa, waleche
kuwalonjela wanhu honhu honeche kahi waleche
kulangusa kwa itagwa lya Yesu. 19 Ila Petili na Yohani
nawawedichila, “Mwamule mwemwe wone inoga hali
Nguluwi kuwahulichiza hemwe kuleka kumhulichiza
Nguluwi. 20 Hetwe hatuleka ng'oo kulonga mbuli zila
zotuziwene na kuhulika.” 21 Lelo awo wasekulu wa kutagusa
wawadeuza kwa kuwang'hang'halila ng'hatu, hamba
wawalechela. Hawawagazile kwa vila wanhu weng'ha
nawali womtogola Nguluwi kwa mbuli ayo ilawile. 22 Ayo
munhu yoselwe utamwa nayali na ukulu upulute miyaka
makumi gane.

Wanhu wangumlanda Nguluwi yawemize

23 Bahala lowalechelwe, Petili na Yohani wahiluka kwa
wayao, wawalonjela gala gowalonjelwe na watambika
wakulu na wasekulu. 24 Na hewo lowahuliche mbuli azo
welumba hamwe na wayao kumlanda Nguluwi wakangaze
wolonga, “Mkulu, hegwe ulumbile ulanga na isi, bahali na
vyeng'ha vilimumo! 25 Ndo umditile chitumagwa wa hegwe,
mhaza wa hetwe Daudi, yalonje kwa ludali lwa Muhe Yelile,
“ ‘Lekachoni wanhu wa isi zeng'ha wazudila?
Lekachoni wanhu wangijesa wihe?
26 Wandewa wa isi mina nawewika goya,
na vilongozi wa isi naweting'hana hamwe,
kumlema Mkulu na Kilistu Mlohozi.’
27 Mina, hino ndo vyoili Helodi na Pontio Pilato na wanhu wa
Isilaeli na wanhu wa isi zinji, vyowating'hane baha mujini,
kumlemela Yesu chitumagwa wa hegwe Yelile yula youmhag-
ule yawe Kiliistu Mlohozi. 28 Ena, naweting'hana wogana wa-
dite mbuli zila zouganile na kuwika goya kulawila mwaluko
kwa ludali na igano lya hegwe. 29 Ila lelo, hegwe Mkulu, ulole
kukabusa kwa hewo ututanze hetwe vitumagwa wa hegwe
kudamla lizi lya hegwe ne kudumba. 30 Golose moko wa
hegwe leka uwalohole wanhu. Dite ulajilo na vinduzanduza
kwa itagwa lya Yesu chitumagwa wa hegwe Yelile.”
31 Lowasindile kumlanda Nguluwi, hala honhu howali
weting'hane hatigaswa, na weng'ha wamema Muhe Yelile.
Weng'ha walutilila kudamla lizi lya Nguluwi ne kudumba.

Newekala kota ivyazi limwe

32 Nhanzi yeng'ha ya chilundo cha wanhu walingumkunda
Kilistu wali na nhumbula na Muhe yumwe. Haduhu
ne yumwe nayali na chinhu choneche yachiwiche chiwe
cha heye yaliyeng'ha, ila nawewigawila vyeng'ha vyowali-
navyo. 33 Watumigwe nawalavya ulolezi kwa ludali lwinji
kuzilipuka kwa Mkulu Yesu, na Nguluwi kawapa kunoga
kwa heye kwinji. 34 Haduhu ne munhu nayesilwe chinhu,
mina wawele na migunda ama ng'handa waliwoziguza, 35 na
kuwapa watumigwa azo sendi, na kigawila chila munhu
vyoyalingulapa.
36 Kwali na Mlawi yumwe yaleleche Kupulo, itagwa lya
heye Yusufu, yula watumigwa nawamchema Banaba, iz-
eleche “Munhu yawelenguwakangaza nhumbula wanhu.”
37 Heye naye nayali na mgunda nakauguza nakahola zila
sendi kawegalila watumigwa.

5

Ananiya na Safila

1 Munhu yumwe yalinguchemigwa Ananiya na mdala wa
heye Safila nawaguza mgunda wa hewo vivila. 2 Ila mdala wa
heye yawele yavizelele, Ananiya nakewichila chasi cha sendi
zoyapatile na chasi chiyage kawapa watumigwa. 3 Hamba,
Petili nakamuuza, “Ananiya, lekachoni Limazoga yenjile
mnhumbula ya hegwe na kukudita umuhade Muhe Yelile
kwa kiwichila sendi zoupatile kwa kuguza ula mgunda?
4 Hala hunaliguza lyali lyako, na louliguzile, azo sendi zali
za hegwe ukolele chougana. Lelo lekachoni uganile kudita
mbuli ili ahi mnhumbula ya hegwe? Humuhadile munhu,
kumhada Nguluwi!” 5 Ananiya loyahuliche ahyo kagwa hasi
nakabagama. Wanhu weng'ha wahuliche mbuli ayo ilawile
nawadumba lukami. 6 Wasongolo weza, nawagubika mtufi
wa heye waulavya kunze nawautila mchilaga.

7 Logamalile masaa gadatu hino, mchewake yawele hanav-
izela galawile, kenjila mla mng'handa. 8 Petili nakamlon-
jela, “Ndonjele! Azi sendi ndo zompatile kwa kuguza ula
mgunda?” Heye nakamlonjela? “Ena zizo.” 9 Yolawa Petili
nakamlonjela, “Lekachoni lomilanguse kumhada Muhe wa
Mkulu? Hulichize! Wala wanhu walutile kumtila mchilaga
mlume wa hegwe, sambi wa mchihilindilo na hegwe nagwe
wokuhola kahi.” 10 Bahala Safila nakagwa mli magulu ga
Petili nakabagama. Wala wasongolo lowenjile, wamfika
mina yabagame, ahyo nawamlavya kunze, wamtila mchi-
laga behi na mlume wa heye. 11 Chilundo cha wanhu
walingumkunda Kilistu na wanhu wanji wahuliche mbuli
ayo nawadumba lukami.

Vinduzanduza na kububuwaza

12 Watumigwe nawalajila vinduzanduza na kububuwaza
kwinji hali wanhu. Wanhu wa wamkundile Yesu wali wochit-
ing'hana hamwe mli chipepela cha Solomoni. 13 Munhu yunji
hela nayali yodumba kilongoza na hewo. Ahyo wanhu wenji
wala hawawele wa makundo ago, nawawatogola. 14 Wanhu
wenji walume na wadala nawamkundile Mkulu, nawon-
jezeka mli chilundo cha hewo. 15 Na wanhu wali wowagala
watamwa wa hewo mnzila na kuwawasiliza mchanya mli
vinhanda na mmicheka Petili wone yakole, wogana chibeh-
elo cha heye chiwadolize wanhu wamwenga. 16 Wanhu
wenji nawoya wolawila honhu hafungofungo ha Yelusalemu,
wowegala watamwa wa hewo na wala wali na chijeni chihile,
na hewo weng'ha wosilwa utamwa.

Watumigwe wangugazika

17 Hamba mtambika mkulu na wayage wali wa chilundo
cha Masadukayo wa honhu aho, wawonela maya watu-
migwa. 18 Hamba, wawebata watumigwa wawahindila mch-
inweng'ho. 19 Ila hamihe mhilisi wa Mkulu na kachumula
chihindilo cha chinweng'ho, kawalavya kunze, nakawalon-
jela, 20 “Mlute na mwime mng'handa hali Ng'handa ya Ngu-
luwi mkawalonjele wanhu ulonzi weng'ha wa ukomu awu.”
21 Watumigwe nawakunda, nawenjila mli Ng'hada ya Ngu-
luwi kung'hali lufuku, nawaluka kulangusa.

Mtambika mkulu na wayage lowafichile nawachema
nhing'hano ng'hulu na wakulu weng'ha wa utaguso
na vilongozii wa Wayahudi, wawalajiza wanhu
kuchinhweng'ho leka wakawegale wala watumigwa.
22 Ila wala vitumagwa lowafichile ako hawawafichile
mla mowawahindile. Ahyo nawahiluka, wazalonga luzi
mnhing'hano, 23 wolonga, “Natufika honhu howahindilwe
hahindigwe chila nzingo na wamizi wololela mchihindilo. Ila
lotuchumule mla mg'handa hatumuwene munhu yoneche.”
24 Mkulu wa wamizi wa ng'handa ya Nguluwi na watambika
wakulu lowahuliche mbuli ayo wazangudumba, waleche
kuvizela gawapatile. 25 Keza munhu yumwe, nakawalonjela,
“Wala wanhu womuhindile mchinhweng'ho, ahi sambi
wa Ng'handa ya Nguluwi, wangulangusa wanhu.” 26 Aho
mkulu wa wamizi wa ng'handa ya Nguluwi hamwe na
wanhu wa heye nawaluta ng'handa ya Nguluwi, kuwegala.
Ila hawawebate kwa lupichi, mina nawadumba wanhu
wowatowa na maganga. 27 Hamba wawegala, wawemiza
kumwando hali chitala. Mtambika mkulu nakawalonjela,
28 “Natuwalemeza ng'hatu kulangusa kwa itagwa lya
munhu ayu, lelo mvumiza malanguso ga munhu ayu kwesa
Yelusalemu, lelo mwangugana kutuwichila nongwa ya
kubagama kwa munhu ayu.”

29 Aho Petili, yawele hamwe na wala watumigwa wanji,
nakedichila, “Igana kumuhulichiza Nguluwi kusinda wanhu.
30 Nguluwi wa hetwe nakamzilipula Yesu kulawila hala
hemwe homumkopole na kumuwamba mumsalaba. 31 Ayu
ndo yula yakwinizwe na Nguluwi mbaka nzingo ya heye
ya kudilo. Kawa chilongozi na mlohozi, leka yawadahize
wanhu wa Isilaeli wamgalamchile Nguluwi, na kusilwa
gehile ga hewo. 32 Na hetwe twanguvumila mbuli ayo, na
heye Muhe Yelile yula Nguluwi yawapele wala walingu-
muhulichiza, kangulavya ulolezi kwa mbuli ilawile.”

33 Wanhu weng'ha wawele hala mchitala lowahuliche ahyo
wazudila, wazangugana kuwakopola watumigwa. 34 Ila

Mfalisayo yumwe nayali nguchemigwa Gamalieli yula nayali mlangusa wa malajizo ga Musa nayatanganiche ng'hatu hali wanhu weng'ha, nakema mchitala, kagana wala watumigwa walavigwe kunze hado. 35 Hamba nakawalonjela wala wanhu wa kutagusa, “Wanhu wa Isilaeli, mijese hala hamnakola chila chomlingugana kuwakolela wanhu awa! 36 Katali hado, nakalawila munhu yumwe itagwa lya heye Seuda, kazangidita kota kamunhu yatanganiche na wanhu wafichile miya zine welongoza na heye. Ila nakakopoligwa, na chilundo cheng'ha cha heye chisambaluka na kwaga. 37 Kahi, heni hamba, mhela ula wa kuwazigwa wanhu, nakalawila Yudasi wa Galilaya. Na heye ayu nakawakwega wanhu wamuwinza, ila na heye nakakopoligwa na wala waliwomuwinza wasambaluka. 38 Na kahi heni sambi ndangukulonjelani, mleche kuwaditila wanhu awa chinhu choneche chila, mina wone mbuli ayi ya hewo yaluchizwe na wanhu, yokwaga iliyeng'ha. 39 Ila wone yaluchizwe na Nguluwi, haiwele hela kota molemwa kuwasumya, ila mochifika mumlema Nguluwi!”

Hamba, wekundiza na heye. 40 Ahyo wawachema wala watumigwa, hamba nawawalonjela watowigwe ng'hobwa na kuwalemeza waleche kulangusa kwa itagwa lya Yesu, hamba nawawaleka walute. 41 Ahyo watumigwa nawalawa hala mchitala wawele wasangalale, mina nawalapigwa kubasigwa soni kwa itagwa lya Yesu. 42 Chila zuwa wazangulangusa na kudamla mli Ng'handa ya Nguluwi na ng'handa za wanhu Mbuli Inojile kota Yesu ndo Kilistu Mlohozi yahaguligwe.

6

Watanzi saba wa watumigwa

1 Hamba, lung'hongola lwa walanguswa vyolwali luvila ng'hatu, nakulawila kung'hung'huta hali wanhu walingukunda walingulonga Chigilichi na wala walingulonga Chiebulaniya. Wala walingulonga Chigilichi waliwong'hung'uta kota walekwa wa hewo wali wosemwigwa kuli kugawilwa vinhu vyowali wolapa chila zuwa. 2 Ahyo, watumigwa kumi na weli nawaichema nhanzi yeng'ha ya walanguswa, nawalonga, “Hainojile hetwe tuleche kudamla lizi lya Nguluwi hamba tuzengigayila kigawila vinhu vyotulingugana kwa malapo ya chila zuwa. 3 Ahyo wang'holozetu, mhagule hali hemwe wanhu saba watanganiche, wamemile Muhe na luhala lwa kumuhulichiza Nguluwi, na hetwe towapa hemwe ludali alo

lwa kigawila vinhu. 4 Twetwe baha, tochinweg'ha kumlanda
Nguluwi na mijito ya kudamla ulonzi wa Nguluwi."
5 Mbuli ayo iwanojeza nhanzi ya wanhu weng'ha wa
Nguluwi. Wamhagula Stefani, munhu nayali na makundo
makulu na yamemile Muhe Yelile nawamhagula kahi Filipo
na Pilokolo na Nikanoli na Timona na Pamena na Nikolao wa Antiokiya yula mhela umwe nayali yahinduchile
na kwinjila kuli nzila ya Chiyahudi ya kumfugamila Nguluwi. 6 Nawawawika kumwando kwa watumigwa, na hewo
nawawalandila na kuwawichila moko.
7 Lizi lya Nguluwi luza kwenela na wanhu wa Nguluwi
ako Yelusalemu wonjezeka ng'hatu, na chilundo chikulu cha
watambika nawabochela makundo ga Yesu.

Stefani kangibatigwa

8 Stefani nakabochela kunoga kwinji kwa Nguluwi, ludali lwinji na kazangulajila vinduzanduza hali wanhu.
9 Ila wanhu wamwenga nawalawila wetwanjize na Stefani.
Wanhu awo wamwenga wali wa ng'handa imwe ya kusalila
ilinguchemigwa, ng'handa ya wanhu welejehe, na hewo
nawalawa Kulene na Alekizandilia, wamwenga nawalawa
Kilikiya na mkowa wa Asiya. 10 Ila nawalemwa kitwanza
na heye kwa mbuli ya luhala lwake na yula Muhe Yelile
yamlongoze mhela loyalonjile. 11 Ahyo nawawasonjeleza
wanhu wamwe walonje, "Tumhulika Stefano yolonga mbuli
za kumliga Musa na kumliga Nguluwi." 12 Kwa chiwalo acho,
nawawasonjeleza wanhu na wasekulu na walangusa wa
malajizo ga Musa. Lelo wamuyila Stefani, wamibata wamigala hali chitala chikulu. 13 Wawegala mchitala walolezi
wa udesi wala nawalonga, "Munhu ayu hambe yaleche kulonga ulonzi wa kuliga honhu helile na malajizo ga Musa.
14 Mina natumhulika yolonga ayo Yesu wa Nasaleti kowifya
ng'hatu ng'handa ya Nguluwi na kuchigalamla chihendo
chila chotubochele kwa Musa." 15 Weng'ha wawele mli
chitala wamnogolela meho Stefani, wona kumeho kwa heye
kuwele kota mhilisi wa kilanga.

7

Usenga wa Stefani

1 Lelo mtambika mkulu nakamuuza Stefani, "Ndaze! Mbuli
azi kwangukomya ndo vyozili?" 2 Stefani nakedichila,
"Wang'holozangu na wahaza wa heni, mnyhulichize! Nguluwi wa ukulu nakamlawila Mhaza wa hetwe Abulahamu
loyali yochikala Mesopotamiya, naloyang'hali kikala Halani,
3 Nguluwi nakamlonjela, 'Uche muisi ya hegwe, uwaleche
wang'holozo, ulute kuli isi yondikulajila.' 4 Ahyo Abulahamu

nakoka muisi ya Kalidayo na kuza kikala Halani. Nakoka ako mhaza wa heye lonayabagame, Nguluwi nakamusa mbaka isi ayi yomlingikala hemwe sambi. 5 Nguluwi nahampele ne honhu hamwe hadodo ha isi ayi iwe ya heye, leka ahyo, nakalagana na heye kota komha isi ayi iwe ya heye na ya walelwa wa heye, hanga mhela awu hawele na mwana. 6 Nguluwi nakamlonjela ahi, 'Lulelo lwa hegwe loza kikala isi ilingulongozwa na wanhu wanji, ako woditigwa wapogozi na kuditigwa vibi kwa mhela wa miyaka miya na jine. 7 Ila heni ndoitagusa ayo isi iwadita hemwe wapogozi. Hamba ndowalavya kuli isi ayo woye wafugamile heni Nguluwi honhu aha.' 8 Hamba Nguluwi nakadita na heye ilagano liwele kwinjila ikumbi ndo liwa ulajilo wa ilagano lya heye. Ahyo, Abulahamu nakamwinjiza ikumbi mwanage Isaka zuwa lya nane hala hoyaleleche. Na Isaka, hihyo, nakamwinjiza Yakubu. Na heye Yakubu nakawenjiza wala wana kumi na weli wawele ndo wasekulu wa hemwe."

9 "Wala wana wa Yakubu, nawamonela maya Yusufu, nawamuguza muupogozi Misili. Ila Nguluwi nayali hamwe na heye, 10 nakamlohola kuli magazo ga heye gesa. Nguluwi nakamganila isungu na luhala hali Falao, Mndewa wa Misili, na heye Falao nakamuwika yawe mng'hangala wa ila isi na ng'handa ya chiundewa. 11 Hamba nakulawila nzala ng'hulu kuli isi yeng'ha ya Misili na Kanani, nayambuza kugaya kukulu. Wasekulu wa hetwe hawawele nachoneche cha kulya. 12 Hamba Yakubu loyahuliche mbuli kuta ako Misili kwali na chilyo, nakawalajiza wanage, wawele ndo wasekulu wa hetwe, waluche kuluta ako Misili kuli majendo ga mwaluko. 13 Mli majendo ga hewo ga keli, Yusufu nakelajila kwa wang'holoze, na Falao Mndewa wa Misili, nakaizela nhanzi ya Yusufu. 14 Yusufu nakawalajiza wasenga wamcheme Yakubu na nhanzi yeng'ha, weng'ha wanhu makumi saba na wahano woye Misili. 15 Ahyo, Yakubu nakaluta Misili kula heye na wanage nawabagama. 16 Mitufi ja hewo najigaligwa mbaka Shekemu, jiwichigwa mli vilaga vila Abulahamu nayali yagulile kwa nhanzi ya Hamoli kwa chasi chimwe cha sendi.

17 "Mhela lowali habehi Nguluwi yagongomanye ilagano loyampele Abulahamu, wanhu kula Misili wali mina wonjezeche nakuwa wenji ng'hatu. 18 Hamba, yula mndewa yumwe nahamzelele Yusufu nakaluka kulongoza ako Misili. 19 Nakaiditila nhanzi ya hetwe wihe, kawaditila wasekulu wa hetwe na kuwakola lupichi wawawiche hanze wana wawele vyali leka wabagame." 20 Musa nakaleligwa mhela awo. Yali mwana yanojile ng'hatu. Nakaleligwa mng'handa ya Ngu-

luwi kwa myezi jidatu. 21 Na loyalavigwe kunze yabagame,
mhiza wa Falao, Mndewa nakamhola, na heye kamlela
kota mwanage. 22 Musa nakalanguswa luhala lweng'ha lwa
Wamisili kawa na ludali lwa kulonga na kudita vinhu.

23 “Loyali na ukulu wa miyaka makumi gane nakalapa
kuza kuwalola wang'holoze Waisilaeli. 24 Ako nakamona
myao yumwe yoditilwa vibi na Mmisili, nakaluta kum-
gombola, na kuwalipiza hewo, kamkopola yula munhu.
25 Musa nakejesa kota Waisilaeli wayage nawavizela kota
Nguluwi yahetumbile heye kuwalohola, ila nahawavizelele
ahyo. 26 Mitondo yake, nakawona Waisilaeli weli wochi-
towa, kajeza kuwahanyisa yolonga, ‘Mwalukolo, lekachoni
kilumiza mwemwe yeng'ha?’ 27 Yula nayali yomtowa
miyage nakamkundujiza Musa hafungo yolonga, ‘Whaani
yakuwichile hegwe uwe chilongozi na mlewezi wa hetwe?’
28 ‘Kwangugana kung'hopola kota vyoumkopole yula Mmisili
mitondo?’ 29 Loyahuliche ago, Musa nakadwina, kazakikala
kuli isi ya Midiani na ako kalela wana weli.

30 “Mihela makumi gane logafichile, mhilisi wa Mkulu
nakamlawila Musa kuli chisosolo chilingwaka chiluli
kula kugunuche behi na chidunda cha Sinai. 31 Musa
nakabubuwala ng'hatu kona alyo lilawile mbaka kahejela
behi yasunjilile, ila kahulika lizi lya Mkulu, 32 ‘Heni nda
Nguluwi wa sekulu wa hegwe Nguluwi wa Abulahamu na
Nguluwi wa Isaka na Nguluwi wa Yakubu.’ Musa kaza
kukakama yodumba hajezile kahi kulola ng'hatu. 33 Mkulu
nakamlonjela, ‘Vule makwamba ga hegwe, mina aha honhu
houkwima ndo honhu Helile. 34 Ndigona ng'hatu, gehile
gowalinguditilwa wanhu wa heni kula Misili. Nyhulika
chililo cha hewo, na heni mbuya kuwagombola. Ahyo lelo,
ndokulajiza Misili.’

35 “Ayu Musa ndo yula wanhu wa Isilaeli nawamlemile
lowalonjile, ‘Whaani yakuwichile hegwe uwe chilongozi na
mlewezi wa hetwe?’ Kukolela yula mhilisi wa kilanga yam-
lawila kuli chila chisosolo nachiwele ngwaka chiluli, Ngu-
luwi nakamlajiza ayo Musa yawe chilongozi na mlohozi.
36 Ndo yula yawalongoze wala wanhu walawe Misili kwa ku-
lajila vinduzanduza na kububuwaza mli isi ya Misili, mli ba-
hali ya Shamu na kugunuche, kwa mhela wa miyaka makumi
gane. 37 Musa ndo yula yawalonjele wanhu wa Isilaeli, ‘Ngu-
luwi kokuhagulilani hemwe mloli, kota vyoyanhumile heni,
na heye kolawa mli lukolo lwa mwemwe baho.’ 38 Chilundo
cha wanhu walingumkunda Kilistu lochikungajize hamwe
kula kugunuche, Musa ndo nayali ako kota msenga hali awo
wasekulu wa hetwe na ayo mhilisi wa kilanga yalonjile na

heye kuli chidunda cha Sinai. Ndo heye yapeligwe ula ulonzi
wa ukomu yatigalile hetwe.
39 “Ila heye ndo yula wasekulu wa hetwe nawalemile
kumuhulichiza, wamkundujiza hafungo. Wazangugana
kuhiluka Misili. 40 Nawamlonjela Aluni, ‘Tugongomanyile
milungu jojitulongoza mnzila. Mina hatuvizelele gamfichile
ayo Musa yatulongoze kulawila isi ya Misili.’ 41 Aho ndo
howegongomanyile jimalukolo ja isenga ilogota, wachitam-
bichila na kiditila mvina chinhu chiditigwe na moko ga hewo
wawo. 42 Ila Nguluwi nakoka hagati ha hewo, kawaleka
wafugamile nhondwe za kilanga, kota voyandichigwe mli
chitabu cha waloli wa Nguluwi,
“ ‘Hemwe wanhu wa Isilaeli!
Siwele heni, mndavile nhambiko na ndolendole
kwa miyaka makumi gane kula kugunuche!
43 Hemwe na mchihola chibumuli cha mlungu Moloki,
na limalukolo lya nhondwe ya mlungu wa hemwe Lefani.
Jimalukolo jomditile ndo jomulingufugamila.
Ahyo ndowahilika hemwe muwe wapogozi kutali kupuluta
Babiloni!’
44 “Kula kugunuche wahaza wa hetwe wali na lila Ihema
lya Nguluwi. Naligongomanywa kota Nguluwi navyoyam-
lonjele Musa yadite, hihila kota voyalajilwe chila chinhu.
45 Hamba wasekulu wa hetwe wazangibochela hewo kwa
hewo lila Ihema lya Nguluwi, mbaka mhela wa Yoshuwa.
Lowaiholile ila isi kwa zila isi Nguluwi nayaziwinjile hali
meho ga hewo. Ahyo nalikala mbaka mhela wa Daudi.
46 Daudi nakaganigwa lukami na Nguluwi, nakamlanda Ngu-
luwi yamkundize heye yamzenjele honhu helile heye yawele
Nguluwi wa Yakubu. 47 Ila Solomoni ndo nayamzenjele
Nguluwi ng'handa.
48 “Ahyo, Nguluwi Mkulu hambe yekale muli ng'handa
zizenjigwe na wanhu, kota mloli wa Nguluwi vyoyalingu-
longa,
49 “ ‘Mkulu kangulonga,
kilanga ndo chigoda cha heni cha undewa,
na isi yeng'ha ndo chigoda cha heni cha kuwichila magulu.
50 Lelo ng'handa ilindaze yomuweza kunzenjela,
na honhu hachi hondikwesela?
Nene baha ndo ndividitile vinhu avi vyeng'ha?’ ”
51 Hamba Stefani nakalonga, “Hemwe mna ibamba
ng'hatu! Nhumbula na makutu ga hemwe ndo kota wanhu
wa isi wohambe wamzelele Nguluwi. Hemwe ndo kota
wasekulu wa hemwe. Mazuwa geng'ha mwangumlema
Muhe Yelile. 52 Lelo kakuko mloli wa Nguluwi yoneche yula
wasekulu wa hetwe hawamgazile? Nawawakopola awo

Nguluwi yawalajize wadamle kuya kwa heye yatanganiche. Na hemwe mumhinduka, mumkopola. 53 Hemwe na mbochela lilajizo lya Nguluwi, lila ligaligwe kuli hemwe na mhilisi wa kilanga, ila hamulikundile.”

Stefani kangukopoligwa

54 Wala wasekulu wa chitala lowahuliche ago, wazudila ng'hatu, wamjejedela mizino kwa kuzudila. 55 Ila Stefani yawele yamemile Muhe Yelile, nakalola kuchanya kilanga, kawona ukulu wa Nguluwi na Yesu yemile ubanzi wa kudilo wa Nguluwi. 56 Nakalonga, “Mlole! Ndangona kilanga kugubuligwe na Mwana wa Munhu yemile ubanzi wa kudilo wa Nguluwi.”

57 Aho, wanhu weng'ha wawele hala mchitala, nawatowa iyowe na kudinya makutu ga hewo kwa moko gawo. Hamba wamdavila weng'ha hamwe, 58 wamlavya hanze ha muji ula, wamtowa maganga. Wala walolezi nawawika mikoti ja hewo hali wamizi wa msongolo yumwe itagwa lya heye Saulo. 59 Nawalutilila kumtowa Stefani na maganga, aku yomlanda Nguluwi, “Mkulu Yesu, ubochele Muhe wa heni!” 60 Kafugama, kalila kwa lizi likulu, “Mkulu uleche kuwakalalila kwa gehile aga.” Loyalonjile ahyo, nakabagama.

8

1 Saulo na heye nakachona acho chikoleche cha kukopola kota chinoga.

Chilundo cha wanhu walimgumkunda Kilistu chingugazigwa

Zuwa alyo wanhu wa Nguluwi ako Yelusalemu nawaluka kugazigwa lukami. Chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu cheng'ha, ila wala yeng'ha watumigwa, nawalapigwa kusambaluka wamwenga kuli honhu ha migunda ja Yudeya na Samaliya. 2 Wanhu walingumnojeza Nguluwi nawamtila Stefani na kumditila ulombolizi ukulu.

3 Mhela wuwo Saulo nayali yowagaza wanhu wa Nguluwi. Nakaluta chila ng'handa kachilavya kunze chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu, walume na wadala, kawajela mchinweng'ho.

Chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu chingudamla Mbuli Inojile ako Samaliya

4 Wala wanhu wesambaluche, chila honhu howabilimile waluta wodamla ila Mbuli Inojile. 5 Filipo nakenjila mli muji wa Samaliya na kwaluka kumdamla kota Kilistu Mlohozi kwa wenyeng'haye wa aho. 6 Wanhu nawaluta kuhulichiza

goya ula usenga wa Filipo na kulola ulajilo wa vila vinduzanduza vyoyaditile. 7 Mina vijeni vihile naviwakwinile wanhu wenji naviwalawa kuno vitowa iyowe, na kahi wanhu wanji wawele waziliche vitomo na vyete nawaloholigwa. 8 Kwali na usangalalo ukulu honhu aho hesa.

9 Lelo kwali na munhu yumwe yalinguchemigwa Simoni yula mina nayali yadidiche uhawi wa heye honhu aho na kuwabubuwaza wanhu wa Samaliya, na kiwona kota heye ka munhu mkulu ng'hatu. 10 Wanhu weng'ha, wadodo na wakulu, nawamhulichiza wolonga, “Simoni ndo ludali lwa Chinguluwi lulinguchemigwa, ‘Ludali Lukulu.’ ” 11 Nawamuwinza lukami kwa vila nayali yowabubuwaliza kwa uhawi wa heye kulawila katali. 12 Ila lowaukundile usenga wa Filipo gala ga Mbuli Inojile ya Undewa wa Nguluwi na itagwa lya Yesu Kilistu, nawabatizigwa, wadala na walume. 13 Na ayo Simoni nakakunda, naloyasindile kubatizigwa na nayali yochilongoza na Filipo, nakabubuwala kwa ulajilo wa vinduzanduza na kububuwaza kulingukoleka.

14 Wala watumigwa wa Nguluwi lowali kula Yelusalemu lowalonjelwe kota wenyeng'haye wa Samaliya na hewo wabochela lizi lya Nguluwi, nawawalajiza ako Petili na Yohani. 15 Lowafichile ako nawawalandila awo wanhu wamkundile Yesu wabochele Muhe Yelile. 16 Mina mhela awo Muhe Yelile nayang'hali kumdulichila munhu ne yumwe kwa hewo, nawali wabatizigwe hela kwa itagwa lya Mkulu Yesu. 17 Lelo Petili na Yohani wawawichila moko awo wanhu, na hewo wambochela Muhe Yelile. 18 Aho Simoni nakavizela kota kwa kuwichilwa moko ga watumigwa, nawapegwa Muhe Yelile. Ahyo nakagana kuwapa Petili na Yohani sendi yolonga, 19 “Mumhe na heni ludali alo, leka yoneche yondimuwichila moko, yabochele Muhe Yelile.”

20 Ila Petili nakedichila, “Mwajilile kutali hegwe na sendi za hegwe, kwa vila kwangijesa kogula ludali lwa Chinguluwi kwa sendi! 21 Kwahela honhu honeche kahi kwahela kudita galingumnojeza Nguluwi kuli mijito ajo kwa vila nhumbula ya hegwe haiwele goya hali meho ga Nguluwi. 22 Lelo umgalamchile Nguluwi na umlande Mkulu na heye koweza kukusila majesa kota awo. 23 Kwangoneka kwa heni kwangumbonela maya na kuwopigwa na wihe.” 24 Simoni nakamlonjela, “Mndandile kwa Mkulu lileche kunyhuila lyoneche kwa ago gomlonjile.”

25 Petili na Yohani lowalavile ulolezi wa hewo na kudamla usenga wa Mkulu, nawahiluka Yelusalemu. Lowali wohiluka nawadamla Mbuli Inojile mli vijiji vinji vya Samaliya.

Filipo kangumbatiza mkulu yumwe wa Isiopia

26 Mhilisi wa Mkulu nakamlonjela Filipo, “Wiwiche goya
ulute kusini kwa kukolela nzila ilingulawila Yelusalemu ku-
luta Gasa.” Nzila ayo yangukolela kugunuche. 27 Lelo
Filipo nakewika goya, kaluka kwinula majendo. Mhela
wuwo kwali na munhu yumwe nayawele mkulu kuli isi
ya Isiopiya, yula nayali yoheluka kuza kaye. Ayo munhu
nayali mlolela ng'hano ya Kandake, navyowali wochemigwa
Wandewa wa chidala wa Isiopiya. Munhu ayo nayali yalu-
tile ako Yelusalemu kumlanda Nguluwi na mhela awo nay-
ali yohiluka yakwinile mtuka ya kukwejigwa na midogowi.
28 Loyali yoheluka yawele mumtuka, nayali yochisomela
chitabu cha Isaya yawele mloli wa Nguluwi. 29 Ahyo, Muhe
Yelile nakamlonjela Filipo, “Lute behi na mutuka ayo mi-
longoze.” 30 Filipo na kaibilimila ila mutuka, nakamhulika
ayo munhu yosoma chitabu cha mloli Isaya. Aho Filipo
nakamuuza, “Ago goulingusoma kugazela?” 31 Ayo munhu
nakedichila, “Ndovizela ndaze ne munhu kundongoza?” Aho
nakamchema Filipo yakwine kuchanya, yekalise hamwe na
heye. 32 Na, honhu ha Maandiko Matakatifu hoyali yosoma
nayali ahi,

“Yali kota ing'holo lyali lichigaligwa kuchinjigwa,
tulu kota hila mwanaing'holo litupuligwa milaika,
heye halavile lizi ne hado.
33 Nakabasigwa soni na kwimigwa hachi.
Haduhu munhu yoweza kuvizela gala ga ulelo wa heye,
mina ukomu wa heye wusigwa muisi.”

34 Ahyo Mwisiopia mkulu, nakamlanda Filipo, “Ndonjele,
ayo mloli wa Nguluwi kangulonga chinhu chachi? Kangu-
longa mbuli azi kumlapa yuye ama ga munhu yunji?” 35 Lelo
Filipo yokwaluchila na honhu ha ago Maandiko Matakat-
ifu, nakamlonjela Mbuli Inojile imlapile Yesu. 36 Lowali
wang'hali wolutilila na majendo, nawafika honhu hawele
na mazi, na ayo mkulu nakalonga, “Honhu aha hana mazi,
lelo hana chinhu choneche cha kundemeza kubatizigwa?”
37 Filipo nakamlonjela, “Wone ulingukunda kwa nhumbula
ya hegwe yeng'ha kwanguweza kubatizigwa.” Na heye
nakalonga, “Ena ndangukunda Yesu Kilistu ndo Mwana wa
Nguluwi.” 38 Lelo ayo mkulu nakalajiza aila mutuka yime,
weng'ha weli Filipo na yula mkulu chitumagwa wedulika
hasi mmazi. Heye Filipo nakambatiza. 39 Lowalawile mmazi
Muhe wa Mkulu nakamdita Filipo yajilile. Heye mkulu chi-
tumagwa hamuwene kahi, ila heye nakalutilila na majendo
ga heye yawele yasangalale. 40 Filipo kefika yawele Asotusi,
kakola mli miji jeng'ha yodamla Mbuli Inojile mbaka hoy-
afichile Kaisaliya.

9

Kulohoka kwa Saulo
(Madito 22:6-16; 26:12-18)

1 Mhela awo Saulo nayali yakangaze kuwakabusa na
kuwakopola walanguswa wa Mkulu. Kaluta kwa mtam-
bika mkulu, 2 kalanda yapegwe lyandiko lya uzeleso kwa
ng'handa za kusalila kula Damasiko, leka wone yafiche ako
walume ama wadala walinguwinza nzila ayo, yawebate na
kuwegala Yelusalemu.
3 Ila loyali mnzila behi kufika Damasiko, bahala lumuli
lulawile kilanga lumwesela nzingo zeng'ha. 4 Kagwa hasi
na kuhulika lizi limlonjela, “Saulo, Saulo! Lekachoni ulin-
gungaza?”
5 Na heye Saulo nakauza, “Kwa whaani hegwe, Mkulu?”
Nakedichila, “Heni nda Yesu ulingumgaza. 6 Ila wime lelo,
winjile mjini na ako kolonjelwa ulinguganigwa kudita.”
7 Wala wanhu wali woheluka na Saulo na wema bahala, ne
kulonga chinhu, nawahulika lizi ila hawamuwene munhu.
8 Saulo nakenuka kulawa mmisanga, ila loyagubule meho ga
heye kona halingona ne chinhu. Leka wanhu wamlongoza
kwa kumbata moko mbaka Damasiko. 9 Saulo nakekala
mazuwa gadatu ne kulola, na mhela awo hadile na hanhwele
chinhu choneche.
10 Lelo ako Damasiko kwali na mlanguswa yumwe yalin-
guchemigwa Ananiya. Mkulu nakamlonjela mli uloli,
“Ananiya!” Ananiya nakedichila, “Ndahano Mkulu.” 11 Heye
Mkulu nakamlonjela, “Wiwiche goya ulute kuli nzila ilin-
guchemigwa, igoloche, na kuli ng'handa ya Yudasi um-
lande munhu yumwe yalawile Talso yalinguchemigwa Saulo.
Sambi kangumlanda Nguluwi. 12 Mli uloli kona munhu
yalinguchemigwa Ananiya yokwinjila mng'handa na ku-
muwichila moko leka yazengulola kahi.”
13 Ila Ananiya nakedichila, “Mkulu, nyhulika mbuli za
munhu ayu kulawa kwa wanhu wenji na gala gehile goy-
alinguwaditila wanhu wa hegwe welile ako Yelusalemu.
14 Koya hano Damasiko, yawele na ludali kulawa kwa watam-
bika wakulu kuwebata wanhu weng'ha walingitumbila na
kukufugamila hegwe.”
15 Ila Mkulu nakamlonjela, “Hegwe lute, mina ndimhagula
heye yawe chitumagwa wa heni, yalidamle itagwa lya heni
kwa wanhu hawawele Wayahudi na wandewa wa hewo na
kwa wanhu wa Isilaeli. 16 Heni ndomlajila geng'ha gomlapa
kugazika kwa itagwa lya heni.”
17 Ananiya kaluta, nakenjila mli ayo ng'handa loyawele
Saulo na kumuwichila moko kumutwi. Nakalonga,
“Mng'holozangu Saulo, Mkulu Yesu yuye yakulawile louwele

kunzila kuya kuno. Nakandajiza heni leka uwe ulola kahi na kumemezwa Muhe Yelile." 18 Baho vinhu kota mibadu vigwa kulawa mumeho ga Saulo, kaza ngulola kahi, kema kabatizigwa. 19 Na loyadile ndiya. Ludali lwa heye lumuhiluchila.

Saulo kangudamla ako Damasiko

Saulo nakekala mazuwa mado hamwe na walanguswa ako Damasiko. 20 Baho nakaluka kudamla kuli ng'handa za kusalila yolonga Yesu ndo Mwana wa Nguluwi. 21 Wanhu weng'ha wamhuliche nawabubuwala, walonga, "Munhu ayu ndo yuyula yawakopole wala wali wolanda kwa itagwa lili kula Yelusalemu! Kahi nakoya hano kwa mbuli ya kuwebata wanhu awo kuwegala kwa watambika wakulu!"

22 Saulo nakonjezeka kuwa na ludali kuli kudamla, na kwa vila nakakunda kota Kilistu Mlohozi yahaguligwe na Nguluwi, Wayahudi wa ako Damasiko nawahangaluka ng'hatu. 23 Logapulute mazuwa menji, Wayahudi newekungajiza na kudita mnvinvi ya kumkopola Saulo, 24 ila Saulo nakahulika chilinguganigwa kukoleka. Hamihe na nemisi nawalolela vihindilo vya kwinjila mjini leka wamkopole. 25 Ila mhela wa hamihe walanguswa nawali hamwe na heye nawamhola, wamdulisa hasi yawele mizandu ikulu kwa kukolela kuli ugazi nauwele mulukanzi uzunguluche muji.

Saulo kanguhiluka Yelusalemu

26 Saulo loyafichile Yelusalemu nakajeza kilumba na wala walanguswa. Ila weng'ha nawamdumba hawakundile kuta heye yuye kawa mlanguswa hamwe na hewo. 27 Aho, Banaba nakoya kamhola Saulo, kamigala kuli watumigwa na kuwalonjela Saulo vyoyamuwene Mkulu mnzila na hila Mkulu vyoyalonjile na heye. Nakawalonjela Saulo vyoyadamle ne kudumba kula Damasiko kwa itagwa lya Yesu. 28 Ahyo Saulo nakekala hamwe na hewo, nakaijendela Yelusalemu yeng'ha yodamla mbuli ya Mkulu ne kudumba. 29 Kahi nakadawala na kitwanza na Wayahudi wali wolonga Chigilichi, ila hewo nawajeza kumkopola. 30 Wala wayage lowalizelile lila, wamhola Saulo, wamigala kuli muji wa Kaisaliya, nawamleka yalute Talso.

31 Mhela awo chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu chali chochikala goya hose hala Yudeya na Galilaya na Samaliya. Wanhu wenji nawekangazwa nhumbula na Muhe Yelile na konjezeka na kikala kwa kumhulichiza Mkulu.

Ainea kanguloholigwa

32 Petili loyali yoheluka chila honhu nakafika kahi kuli wanhu welile wawele wochikala Luda. 33 Ako nakamfika

munhu yumwe yalinguchemigwa Ainea yula kwa miyaka nane nayali yawasile muchinhanda kwa vila nayali yaziliche.
34 Lelo Petili nakamlonjela, “Ainea, Yesu Kilistu kangukulohola. Winuche utandiche chinhanda cha hegwe.” Ainea baho du nakenuka. 35 Wanhu weng'ha wa Luda na Shaloni nawamona Ainea, na weng'ha wamgalamchila Mkulu.

Dolikasi kanguloholigwa

36 Kwali na mlanguswa yumwe mdala mjini Yopa yalinguchemigwa Tabita kwa Chigilichi ndo Dolikasi, izeleche, “Chifuno.” Ayo mdala nayali yodita ganojile na kuwatanza wazunwa mazuwa gose. 37 Mhela awo nakogula, kabagama. Wanhu wauhovuga mtufi wa heye, wauwika mli chihengo cha kuchanya. 38 Yopa haiwele kutali ng'hatu na Luda, ahyo walanguswa lowahuliche kota Petili nayali Luda, wawalajiza wanhu weli kwa heye na usenga, “Uye kwa hetwe himahima vyouhega.” 39 Baho du, Petili nakaluta hamwe na hewo. Loyafichile kegaligwa kuli chila chihengo. Ako walekwa wanji na wamzunguluta Petili wolila na kumlajila mikoti na mivalo Dolikasi nayali yogongomanya mhela loyali mkomu. 40 Petili kawalavya kunze weng'ha kafugama kamlanda Nguluwi. Hamba kagalamchila ula mtufi. Nakalonga, “Tabita, winuche.” Baho nakagubula meho ga heye, na loyamuwene Petili, kekalisa. 41 Petili nakamtanza kwima, hamba nakawachema wala wanhu wa welile na wala walekwa, nakamigala kuli hewo yawele mkomu. 42 Mbuli ayo ikoleche nayenela chila honhu ako Yopa, na wanhu wenji nawamkunda Mkulu. 43 Petili nekekala mazuwa mado ako Yopa, yochikala kwa munhu yumwe yalingugongomanya ngozi yalinguchemigwa Simoni.

10

Petili na Kolineli

1 Kwali na munhu yumwe ako Kaisaliya yalinguchemigwa Kolineli, mkulu wa wamizi wa chilundo chimwe chilinguchemigwa, “Chilundo cha Italia.” 2 Yali munhu yanojile, heye hamwe na ivyazi lyake lyeng'ha, wali womfugamila Nguluwi, nayali yoditika vinhu vinji kwa kuwatanza wazunwa wa Chiyahudi na nayali yomlanda Nguluwi mazuwa gose.
3 Yali ifichile saa tisa nemisi, mli uloli nakona, mhilisi wa kilanga wa Nguluwi yokwinjila mng'handa na kumlonjela, “Kolineli!” 4 Kolineli nakamnogelela meho ayo mhilisi kuno yodumba, nakamlonjela, “Kuna choni mng'hangala?”

Ayo mhilisi nakamlonjela, “Nguluwi nakabochela kulanda kwa hegwe na ndolendole za hegwe kwa wazunwa na hozisemwa hebu. 5 Lelo walajize wanhu Yopa wakamcheme

munhu yumwe yalinguchemigwa Simoni, kwa itagwa linji Petili. 6 Heye kamng'handa ya Simoni mgongomanya ngozi yula ng'handa ya heye ya behi na Bahali." 7 Ayo mhilisi wa kilanga yalonjile ago loyochile, Kolineli nakawachema vitumagwa weli wa ng'handa na yumwe wa wamizi nayali yomuwinza Nguluwi, 8 Nakawalonjela geng'ha galawile, kawalajiza Yopa.

9 Mitondo, awo wanhu wadatu wang'hali mli majendo, ila behi na Yopa, Petili nakakwina mchinduwiko cha ng'handa. Yali iwele hagati nemisi leka yamlande Nguluwi. 10 Nakona nzala lukami, kazangugana yalye chilyo. Chilyo lyochali chigogomanywa, kalota. 11 Nakona ulanga ugubuligwe na chinhu kota igolole likulu liduliswa hasi liwele libatigwe mhembo zake zine. 12 Mgati mwa alyo igolole mwali chila nhanzi ya migongolo, migongolo jilingutambala na videje vya kilanga. 13 Nakahulika lizi limlonjela, "Petili, winuche uchinje, ulye!" 14 Petili nakedichila, "Hebu, Mkulu, sinajeza hebu chinhu chila chiwele chikokomoche ama chiwele mzilo."

15 Ila lizi naihulikwa kahi naimlonjela, "Uleche kuvichema vikokomoka vinhu vila Nguluwi vyoyavyelize!" 16 Mbuli ayi naikoleka mala zidatu, hamba lila igolole lihiluswa kilanga.

17 Petili loyali yang'hali yabubuwale kwa gala goyagawene, wala wanhu watumigwa na Kolineli, lowaiwene ng'handa ya Simoni, nawafika mchihindilo, 18 nawachema kwa lizi, "Hambi hano hana mjenzi amu yalinguchemigwa Simoni Petili?"

19 Petili nayali yang'hali yogana kugazela gala yalotile, na baho Muhe nakamlonjela, "Hulichize! Hana wanhu wadatu hano wangukupala. 20 Duliche himahima na uleche kudumba kuluta na hewo mina nene ndo ndiwalajize." 21 Petili nakadulika hasi, kawalonjela awo wanhu, "Heni ndo yula mlingumpala. Lekachoni muyile?" 22 Hewo nawamlonjela, "Mkulu wa wamizi Kolineli yula yawele munhu yanojile, yalingumuwinza Nguluwi na munhu yatanganiche hali Wayahudi weng'ha, nakatulajiza. Nakalonjelwa na mhilisi wa kilanga yakucheme kaye kwa heye yahulichize choneche cho ulinacho cha kulonga." 23 Petili nakawachema mng'handa kawapa honhu ha kuwasa mihe yila.

Mitondo yake Petili nakenula majendo hamwe na hewo, na wamwe wa wang'holoze wa ako Yopa nawali hamwe nawo. 24 Zuwa lya keli nawafika Kaisaliya na ako Kolineli nayali yowabeta hamwe na ivyazi na wanhu walingikala habehi yawalaliche. 25 Petili loyali yokwinjila, Kolineli

nakalawa kunze kumbochela, nakafugama hoyali na kinamiza hasi ng'hatu. 26 Ila Petili nakamwinula, nakamlonjela, “Winuche, mina heni nda munhu hela.” 27 Petili nakalutilila kulongasa na Kolineli, lowawele wokwinjila mng'handa mowawafichile wanhu wenji wamemile. 28 Petili nakawalonjela, “Hemwe mvizela kota Myahudi yoneche kalemezwa na malajizo ga nzila ya kumfugamila Nguluwi kitanza na wanhu wa isi zinji. Ila Nguluwi nakandajiza ndeche kumjesa munhu yoneche kuta mwavu ama kakokomoka. 29 Lelo kwa mbuli ayo, lomnyemile mbuya ne kusujila. Lelo ndangukuuzani, lekachoni mnyhemile?”

30 Kolineli nakalonga, “Mazuwa gadatu logapulute mhela kota awu, iwele nemisi, ndali ndimlanda Nguluwi mng'handa kuchihengo cha heni. Baho du! Munhu yawele yavalile ivalo lizelu pee! Nakema kumwando kwa heni, 31 nakalonga, ‘Kolineli! Kumlanda Nguluwi na ndolendole za hegwe kwa wazunwa, zikundigwa na Nguluwi. 32 Mlajize munhu yumwe Yopa yakamcheme munhu yalinguchemigwa Simoni, kwa itagwa linji Petili, kamng'handa ya Simoni mgongomanya ngozi behi na bahali.’ 33 Ahyo nandikugalila usenga ne kukawila, na hegwe kunoza kuya. Lelo hetwe twa hamwando ha Nguluwi, kuhulichiza choneche chila Mkulu choyakuganile kulonga.”

Kudamla kwa Petili

34 Aho Petili nakaluka kulonga, “Lelo ndivizela ndangukomya kota Nguluwi hambe yabagule. 35 Munhu wa isi yoneche yalingumuwinza Nguluwi na kudita ganojile kangubocheligwa na heye. 36 Awu ndo usenga wa Nguluwi yawagalile wanhu wa Isilaeli, yodamla Mbuli Inojile ilingigala kikala goya kukolela Yesu Kilistu ndo yawele Mkulu wa wanhu weng'ha. 37 Hemwe mvizela mbuli ilawile mli isi yeng'ha ya Wayahudi kwaluchila Galilaya kupuluta ula ubatizo woyadamle Yohani. 38 Mumzela Yesu wa Nasaleti na Nguluwi vyoyamhagule na kumjidila Muhe Yelile na mong'ho. Nguluwi nayali hamwe na heye, heye nakaluta ako na ako yodita ganojile kuwalohola weng'ha walingulongozwa na Limazoga. 39 Hetwe twa walolezi wa gala geng'ha goyagakolile mli isi ya Yudeya na Yelusalemu. Nawamkopola kwa kumuwamba na kumniniza mumsalaba, 40 ila Nguluwi nakamzilipula zuwa lya kadatu kulawila loyabagame, kamdita yoneche, 41 haiwele kwa wanhu weng'ha, leka kwa wala Nguluwi mina yawahagule wawe walolezi wa heye, tuta hetwe tudile na kunwa hamwe na heye hala hoyazilipuche. 42 Nakatulajiza kuidamla Mbuli Inojile kwa wanhu weng'ha

na kulavya ulolezi kota heye ndo Yesu yahaguligwe na Nguluwi yawe mtagusa wa wawele wakomu na wabagame. 43 Waloli wa Nguluwi weng'ha, nawalonga mbuli za heye kota chila munhu yomkunda kokusigwa gehile ga heye geng'ha kwa itagwa lya heye."

Kolineli na ivyazi lyake wangumbochela Muhe Yelile

44 Mhela Petili loyali yang'hali yolonga ulonzi awo, Muhe Yelile nakawadulichila weng'ha wali wohulichiza usenga awo. 45 Wala Wayahudi wamkundile Kilistu woyile hamwe na Petili yalawile Yopa nawabubuwala kona Nguluwi kawajidila ndolendole ya Muhe Yelile wanhu hawawele Wayahudi. 46 Mina nawawahulika wolonga kwa ulonzi vinjivinji womtogola Nguluwi. Aho Petili nakalonga, 47 "Wanhu awa wambochela Muhe Yelile kota hetwe vyotumbochele. Lelo ka baho yoneche yowadinyila waleche kubatizigwa kwa mazi?" 48 Hamba, nakalajiza wabatizigwe kwa itagwa lya Yesu Kilistu. Baho nawamlanda Petili yekale na hewo mazuwa mado.

11

Usenga wa Petili kwa walingumkunda Kilistu ako Yelusalemu

1 Watumigwe na wanhu wamkundile Kilistu kula Yudeya nawahulika kota wanhu hawawele Wayahudi wali wabochele lizi lya Nguluwi. 2 Lelo Petili loyahiluche Yelusalemu, wala Wayahudi wakundile nawaganile wanhu hawawele Wayahudi wenjile ikumbi, nawejesa wolonga, 3 "Hegwe kuluta kikala na wanhu hawenjile ikumbi na kulya na hewo!" 4 Aho Petili nakaluka kulonga na hewo ne kuvisa gala gaditigwe kulawila mwaluko.

5 "Zuwa limwe londali ndimlanda Nguluwi ako Yopa, nambona ulotezi, nambona chinhu kota igolole likulu lidulika hasi kulawa kilanga liwele libatigwe mhembo zeng'ha zine, liwichigwa hafungo ha heni. 6 Nasunjilila goya mgati mwa lila igolole nambona migongolo jiwele na magulu gane na migongolo ja kisolo na jiwele ngutambala na videje vya kilanga. 7 Hamba nyhulika lizi lindonjela, 'Petili winuche, uchinje, ulye.' 8 Ila heni nandonga, 'Hebu Mkulu, mina choneche chikokomoche kwa heni hachinajeza kwinjila kumlomo kwa heni.' 9 Lila lizi lihulikwa kahi kulawa kilanga, 'Uleche kuvichema vikokomoche vinhu Nguluwi yavihovuje.' 10 Mbuli ayo naikoleka mala zidatu hamba vyeng'ha vihiluswa kilanga. 11 Baho du, wanhu wadatu wali watumigwa kwa heni kulawila Kaisaliya, nawafika hali ng'handa yondali ndikala. 12 Muhe nakandonjela ndute hamwe na hewo

ndeche kujesa. Awa wanhu sita wa lukolo lumwe nawelongoza na heni kuza Kaisalia na ako natwinjila mng'handa ya Kolineli. 13 Heye nakatulonjela vyoyamuwene mhilisi wa kilanga yemile mng'handa ya heye na kumlonjela, 'Mlajize munhu Yopa yakamcheme munhu yumwe yalinguchemigwa Simoni, kwa itagwa linji Petili. 14 Heye kokulonjela gala hegwe na lukolo lwa hegwe vyomloholigwa.' 15 Honyaluche hela kulonga, Muhe Yelile nakawadulichila kota hila vyoyatudulichile hetwe hala mwaluko. 16 Aho ng'humbuchila ula ulonzi Mkulu woyalonjile, 'Yohani nakabatiza kwa mazi, ila hemwe mobatizwa kwa Muhe Yelile.' 17 Lelo wone Nguluwi yawapele wanhu hawawele Wayahudi ndolendole yiyila yotupegwe twetwe lotumkundile Mkulu Yesu Kilistu, lelo heni nda whaani mbaka ndimbeze Nguluwi?"

18 Lowahuliche ahyo, nawaleka kitwanza, nawamtogola Nguluwi wolonga, "Nguluwi kawapa wanhu hawawele Wayahudi mhumhu ya kumgalamchila Nguluwi leka wapegwe ukomu!"

Chilundo cha walingukunda ako Antiokiya

19 Kwa kugazigwa konakulawile mhela Stefani loyakopoligwe, wanhu walingumkunda Kulistu nawesambalula. Wamwe nawaluta mbaka Foinike, Kupulo na Antiokiya wodamla ula usenga kwa Wayahudi yeka. 20 Ila wayao wamwenga walawile Kupulo na Kulene, nawaluta Antiokiya waudamla awo usenga kwa Wagilichi wowadamlila Mbuli Inojile ya Mkulu Yesu. 21 Mkulu nakawatanza na wanhu wenji nawakunda na kumgalamchila Mkulu. 22 Mbuli ayo naihulikwa na chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu ako Yelusalemu. Ahyo nawamlajiza Banaba yalute Antiokiya. 23 Loyafichile ako nakona isungu lya Nguluwi kwa wala wanhu, nakasangalala na kuwahimiliza weng'ha wekale kwa kitumbila Mkulu. 24 Banaba nayali munhu yawele yanojile na yamemile Muhe Yelile na makundo. Chilundo chikulu cha wanhu nachikwejigwa kwa Mkulu.

25 Hamba, Banaba nakaluta Talso kumpala Saulo. 26 Loyamuwene kamigala Antiokiya. Na hewo weng'ha weli nawekala na chila chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu kwa mhela umwe wolangusa chilundo chikulu cha wanhu. Ako Antiokiya, ndo kwa mwaluko walanguswa nawachemigwa Wakilistu.

27 Mhela wuwo waloli wa Nguluwi wenji nawoya Antiokiya kulawila Yelusalemu. 28 Lelo myao yumwe yalinguchemigwa Agabo nakema, na kwa ludali lwa Muhe Yelile kalagula kowa na nzala ng'hulu kuli isi yeng'ha. Nzala ayo nailawila mhela

wa ulongozi wa Klaudiyo. 29 Wala walanguswa nawamula
chila munhu kwa chila choyalinacho yegale chiwatanze wala
wanhu wa lukolo lumwe walingikala Yudeya. 30 Nawadita
ahyo na kumha Banaba na Saulo azo sendi zikungajizwe
na kuhilikwa wazigale wawo kwa wasekulu vilongozi wa
wanhu walingumkunda Kilistu.

12

Wanhu wa Nguluwi wangugazigwa lukami

1 Habehi na mhela wuwo, mndewa Helodi nakaluka
kuchigaza chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu
wamwenga. 2 Nakamkopola kwa ipanga Yakubu, mng'holoze
Yohani. 3 Loyawene madito aga ganguwanojeza Wayahudi,
nakalutilila, kamibata Petili. Ayo naikoleka mhela wa mv-
ina za mibumunda jilihela usaso. 4 Loyabatigwe, Petili
nakawohigwa mchinweng'ho, nakawichigwa mmoko mwa
vilundo vine vya wamizi wane. Helodi nakalapa kumlavya
hazelu loimala mvina ya Pasaka. 5 Lelo Petili loyali mchin-
weng'ho, chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu chali
chomlandila kwa Nguluwi vihejile ng'hatu.

Mhilisi kangumlavya Petili mchinweng'ho

6 Nechilo, Petili loyalikuza lavigwa na Helodi hazelu, Petili
nayali yawasile hagati ha wamizi weli. Yali yawohigwe
na minyololo mili, na wamizi wali wokwamila mchihindilo
chikulu cha chinweng'ho. 7 Baho du, mhilisi wa Mkulu
nakema habehi na heye na lumuli nalumulichila chila chi-
hengo cha chinweng'ho. Mhilisi nakamdoliza Petili mu-
lubavu kamlilimla yolonga, “Uche himahima!” Bahala du jila
minyololo najoyawohigwe mmoko najidumka na kulagala
hanyi. 8 Mhilisi wa kilanga nakamlonjela, “Wiwohe isali
lyako, uvale makwamba gako.” Heye kadita hihyo. Hamba
mhilisi ayo nakamlonjela, “Uvale ikoti lyako, umbinze.”
9 Petili nakamuwinza kunze ila nahavizelele kota ago gadit-
igwe na ayo mhilisi wa kilanga gali ga kukomya, nakejesa
kota nayali yolota. 10 Nawapuluta chihindilo cha mwaluko
cha wamizi na cha keli, hamba nawafika mchihindilo cha
chuma cha kulawila kunze kuluta kuli muji. Acho chihindilo
nachichumuka chiliyeka, na hewo walawa kunze. Nawali
wojenda mnzila imwe na baho du yula mhilisi wa kilanga
nakamleka Petili nayali yeka.

11 Aho ndo Petili hoyavizelele galawile, nakalonga, “Lelo
ndo ndivizela kakomya ng'hatu kota Mkulu nakamlajiza
mhilisi wa kilanga wa heye kandohola kulawa mmoko ga
Helodi na kulawa kuli mbuli zila zose wanhu wa Isilaeli
waliwozibeteza.”

12 Loyavizelele ayo nakaluta lumwe mbaka haluga
ha Maliya mayake Yohani yochemigwa Malichi. Amo
mng'handa wanhu wali wekungajize womlanda Nguluwi.
13 Petili nakahodiza mchihindilo cha kunze na chitumagwa
yumwe mhinza yochemigwa Loda nakaluta mchihindilo
kumwidichila. 14 Ayo mhinza nakalizela lizi lya Petili
nakasangalala ng'hatu, lelo honhu ha kuchumula, kabilimila
mng'handa na kuwalonjela kota Petili kema kunze hali
chihindilo. 15 Nawamlonjela yula mhinza, “Kuna lukwale!”
Ila heye nakemilila kota nayali yokomya. Na hewo
nawamlonjela, “Ayo ka mhilisi wa kilanga wa heye.”

16 Mhela awo Petili nakalutilila kuhodisa. Hamba
nawachumula chihindilo wamwona Petili, wekala
wabubuwale. 17 Petili nakawagololela moko wenyamalile
mye, kawasimila Mkulu vyoyamlavile mchinweng'ho.
Hamba nakawalonjela wakalonje kwa Yakubu na wala
wang'holoze, hamba nakoka kaluta honhu hanji.

18 Lokuchele, nakulawila lunhwinhwi ng'hatu kwa wala
wamizi kwa gala gamfichile Petili. 19 Helodi nakalajiza
wampale ila nahawamuwene ng'oo. Lelo nakalajiza wala
wamizi wauzigwe, kalavya ilajizo wakopoligwe. Hamba
nakalawa ako Yudeya kaluta Kaisaliya ako nakoyekale.

Kubagama kwa Helodi

20 Helodi nakezudizwa ng'hatu na wanhu wa Tilo na
Sidoni. Ila hewo nawamhilichila wasenga. Nawampala
Blasto tandi yawe banzi ya hewo. Blasto nayali chilongozi wa
wamizi wa mijito mng'handa ya mndewa. Hamba nawaluta
kwa Helodi wamlande kuwe na kikala goya, kwa vila isi
yaliitumbila isi ya undewa kwa chilyo.

21 Zuwa limwe ihaguligwe lolifichile, Helodi yavalile
ivalo lya chiundewa yekalise mchigoda cha undewa
nakawadamlila wanhu. 22 Wala wanhu nawatowa iyowe
kwa kusangalala wolonga, “Ali lizi lya milungu, haliwele
lya munhu.” 23 Baho du mhilisi wa Mkulu kamgwisa
Helodi hanyi kwa vila nahamtogole Nguluwi. Kadakulwa
na ichango, nakabagama. 24 Lizi lya Nguluwi nalonjezeka
kwenela na kukula.

25 Banaba na Saulo lowasindile mijito ya hewo, nawoka
kahi Yelusalemu, nawamuhola Yohani yalinguchemigwa
Malichi.

13

Banaba na Sauli wanguhaguligwa na kulajizwa

1 Kuli chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu ako
Antiokiya kwali na wanhu wamwe nawali waloli wa Ng-
uluwi na walangusa. Wamwenga wa hewo wali Banaba
na Simoni yachemigwe Mtitu na Lukio wa Kilene na Man-
aeni yonayakulase hamwe na mndewa Helodi hamwe na
Saulo. 2 Lowali wodita nhambiko zawo kwa Mkulu na kwe-
sela kulya, Muhe Yelile nakalonga, “Mmbagulile Banaba na
Saulo kwa mijito yondiwachemele.” 3 Lelo lowalandile kwa
Nguluwi na kwesela kulya ng'hatu, nawawawichila moko,
wawaleka walute.

Watumigwe wangudamla ako Kuplo

4 Lelo Banaba na Saulo lowatumigwe na Muhe Yelile,
nawadulika mbaka Seleukia, na kulawila ako, nawakwina
mli itumbwi mbaka chihilwa cha Kupulo. 5 Lowafichile
Salami nawadamla lizi lya Nguluwi mng'handa za kusalila za
Wayahudi. Wali hamwe na Yohani yowatanza.

6 Nawajenda nzingo zeng'ha za chihilwa mbaka Pafo.
Ako nawamfika mhawi yumwe Myahudi yochemigwa Baali
Yesu yochidita kota mloli. 7 Ayo munhu yalihamwe na
Seligio Paoli, mkulu wa chila chihilwa, yawele na luhala
ng'hatu. Seligio Paoli nakawachema Banaba na Saulo leka
yahulichize lizi lya Nguluwi. 8 Ila yula mhawi Elima kota vy-
oyali yochemigwa kwa Chigiliki, nakajeza kuwalemela leka
yamlemeze ayo mkulu wa chihilwa yaleche kugalamchila
makundo ga Kikilistu. 9 Lelo Saulo yochemigwa Paoli yawele
yamemile Muhe Yelile, nakamnogolela meho ayo mhawi,
10 nakalonga, “Kwa mdesi na kwa mhadi ng'hatu hegwe!
Hegwe kwa mwana wa Limazoga hegwe! Hegwe kwa mwihe
wa choneche chinojile, hambe uleche ne hado kuzihada nzila
za Mkulu zigoloche. 11 Lelo moko wa Mkulu wokudita vibi,
meho hagolola na kolemwela kulona lumuli lwa isanya kwa
mhela udo. Baho du chila chinhu chiwa kota ng'hungugu na
jiza kwa heye, nakaluka kuluta kuno na aku yopala munhu
wa kumibata moko yamlongoze.” 12 Yula mkulu wa chihilwa
loyawene ago, nakawa munhu yalingumkunda Kilistu Ng-
uluwi nakabubuwala ng'hatu malanguso goyahuliche gam-
lapile Mkulu.

Banaba na Sauli kuli muji wa Antiokiya Pisidia

13 Kulawila Pafo, Paoli na wayage nawakwina itumbwi
waluta mbaka Pega ako Pamfiliya, ila Yohani nakawaleka,
kahiluka Yelusalemu. 14 Ila hewo nawalutilila na majendo
kulawa Pega mbaka Antiokiya muisi ya Pisidia. Zuwa lya
Kwesela nawenjila mli ng'handa ya kusalila, wekalisa.

15 Lowasindile kusoma mchitabu cha malajizo ga Musa
na gandichigwe ga waloli wa Nguluwi, wala vilongozi

wa ng'handa ya kusalila nawawahilichila luzi wolonga,
“Wang'holozangu, wone muwele na mbuli ya kuwalonjela
wanhu chinhu cha kuwahimiliza, namuwalonjele.” 16 Paoli
nakema kalavya ulajilo kwa moko, nakaluka kulonga.

“Wanhu wa Isilaeli na wanhu wanji weng'ha mlingum-
ngumfugamila Nguluwi, mhulichize! 17 Nguluwi wa wanhu
awa wa Isilaeli nakawahagula wasekulu wa hetwe, nakawa-
dita awa wawe nhanzi ya wanhu lowali wajenzi kula Mis-
ili. Nguluwi nakawalavya ako kwa ludali lwa heye lukulu.
18 Nakemilila kwa miyaka makumi gane kula kugunuche.
19 Nakazidumya nhanzi zeng'ha za isi ya Kanani nakawapa
awo wanhu wa heye ila isi iwe ya hewo. 20 Miyaka miya nane
na makumi gahano najipuluta.

“Hamba kawapa watagusa wawalongoze mbaka mhela
wa Samweli loyali mloli wa Nguluwi. 21 Aho nawagana
wawe na mndewa, na Nguluwi kawapa Saulo, mwana wa
Kishi wa nhanzi ya Benjamini, yawe mndewa wa hewo
kwa mhela wa miyaka makumi gane. 22 Loyamusile Sauli,
Nguluwi nakamhagula Daudi, yawe mndewa wa hewo. Ngu-
luwi nalalonga ahi kwa mbuli ya Daudi, yolonga, ‘Ndi-
mona Daudi mwana Jese, ndo munhu yawele na nhumbula
ya kumbinza, munhu yula yodita geng'ha gondilingugana
kugadita.’ 23 Kulawila muli lukolo lwa Daudi, Nguluwi,
kota vyoyalagane, kawagalila wanhu wa Isilaeli Mlohozi,
ayu ndo Yesu. 24 Yesu lonayang'hali kwaluka kudita mi-
jito, Yohani nakamlongola yowadamlila wanhu weng'ha wa
Isilaeli kota yanguwalapa wamgalamchile Nguluwi naku-
batizigwa. 25 Yohani loyali yosinda kulonga lizi lya heye
nakawalonjela wanhu, Mwanguvizela heni nda whaani,
mlohozi? Heni Siwele yula muli ngumbeteza. Ayo yalinguya
kunyhalila heni, kamng'hangala kusinda heni, sijeza ne ku-
dohola ng'weso za makwamba ga heye.”

26 “Wang'holozangu, lukolo lwa Abulahamu, na wanhu
wanji weng'ha muli ngumfugamila Nguluwi! Usenga awu
wa ulohozi migalilwa hemwe. 27 Mina wenyeng'haye wa
Yelusalemu na wakulu wa hewo nahawamzelele Yesu
kota mlohozi, kahi hawavizelele lizi lya waloli wa Nguluwi
gali ngusomigwa chila Zuwa lya Kwesela. Ahyo, nawadita
ulonzi wa waloli wa Nguluwi wenele kwa kumtagusa heye
yabagame. 28 Hanga, hawawene chinhu chilingumwambuza
yabagame, nawamlanda Pilato yamtaguse yabagame.
29 Hala howakwete geng'ha gali gandichigwe kumlapa
heye, wamdulisa kulawila mumsalaba, wamtila mchilaga.
30 Ila na Nguluwi nakamzilipula. 31 Heye kwa mazuwa
menji, nakawalawila wala welongoze hamwe kulawila

Galilaya mbaka Yelusalemu. Awo ndo wawele sambi
wololezi wa heye kuli wanhu wa Isilaeli. 32 Na hetwe tuya
hano kuwagalila Mbuli Inojile, mbuli yiyila yoyalagane na
wasekulu wa hetwe kowegalila, 33 Gakoleka lelo kwa chiwalo
cha kutulapa hetwe wazukulu wa hewo kwa kumzilipula
Yesu. Kota vyoyandichigwe muli Zabuli ya keli.
“ ‘Hegwe kwa mwanangu,
heni lehano ndangulonga, weng'ha wavizele kota heni nda
Nguluwi mhaza wa hegwe.’
34 Na gala ga kumzilipula. Yaleche kuhiluka ako nakola,
Nguluwi nakalonga ahi,
“ ‘Ndokupa utambichizo welile na mbuli za kukomya,
zila zotulagane na Daudi.’
35 Ena na muli honhu hanji ha lwimbo lwa Zabuli kangu-
longa,
“ ‘Nguluwi homleka Yelile wa heye yole.’
36 Ila nahawele Daudi, nayakolile gala goyalingugana Ngu-
luwi mhela wa heye, hamba kabagama na kuza tiligwa behi
na wahaza wa heye, na mtufi wa heye lola. 37 Ila yula
Yesu Nguluwi nayamzilipule naholile hebu. 38 Ahyo mvizele
wang'holozangu, kukolela munhu ayo, usenga ulingulapa
kusilwa gehile, wangudamligwa kwa hemwe. 39 Na chila
munhu yalingumkunda Yesu kangusilwa gehile geng'ha.
Chinhu nachali hambe chikundizwe kuli malajizo ga Musa.
40 Milolele lelo, mleche kiting'hana na gala galonjigwe na
waloli wa Nguluwi,
41 “ ‘Mhulichize hemwe mlingubeza,
mpubuse mwajilile!
Mina chinhu chondilingudita sambi, mhela wa hemwe,
ndo chinhu cho hamkunda hala munhu yakulonjeleni!’ ”
42 Paoli na Banaba lowali wolawa muli ila ng'handa ya
kusalila, wala wanhu nawawalanda woye kahi Zuwa lya
Kwesela ilingwiza, walongase goya mbuli azo. 43 Nhing'hano
ayo loimalile, Wayahudi wenji na wanhu hawawele
Wayahudi wali wenjile nzila ya Chiyahudi yakumuwinza
Nguluwi, nawawawinza Paoli na Banaba. Aho awo
watumigwa nawadawala na hewo, wawakangaza nhumbula
walutilile wetumbila isungu lya Nguluwi.
44 Zuwa lya Kwesela loyuyile, behi chila munhu honhu
hala nakoya kuhulichiza lizi lya Mkulu. 45 Ila Wayahudi
lowaliwene alyo ilundo lya wanhu nawona maya, nawalema
choyali yolonga Paoli na kumliga. 46 Ahyo, Paoli na Ban-
aba nawalonga kwa ludadali ng'hatu, walonga, “Lyali lig-
anigwa lizi lya Nguluwi liwafichile hemwe tandi, ila kwa vila
namlema na kiwona hambe mganigwe kupegwa ukomu wa

mazuwa gose ne kuduma, lelo twangukulekani twanguwa-
lutila wanhu hawawele Wayahudi. 47 Mina Mkulu Nguluwi
nakatulajiza ahi,
“ ‘Ndikuwika hegwe uwe lumuli lwa wanhu hawawele
Wayahudi,
leka uwegalile wanhu ulohozi kwa wanhu wa isi.’ ”
48 Wanhu hawawele Wayahudi lowahuliche mbuli azo
nawasangalala, watogola wolonga usenga wa Mkulu Ngu-
luwi unoga ng'hatu, na wala wawele wahaguligwe kubochela
ukomu wa mazuwa gose ne kuduma, wawa wamkundile
Nguluwi.
49 Ulonzi wa Mkulu Nguluwi wenela chila honhu kuli
honhu hala. 50 Vilongozi wa Wayahudi nawawasonjeleza
wadala wa nhanzi ya mchanya mwa isi zohawawele
Wayahudi wala wali womkunda Nguluwi, na walume wanji
watanganiche wa mji ula. Nawaluka kuwagaza Paoli na
Banaba, wawawinga walawe honhu hao. 51 Lelo watumigwa
wakung'huna nhimbwisi ing'hang'hanile mmagulu gao kota
upanjilo, hamba nawaluta Ikonio. 52 Ila awo walanguswa
nawali wamemile usangalalo na Muhe Yelile.

14

Paoli na Banaba ako Ikonio

1 Kula Ikonio, mbuli zali kota vyozali kula Antiokiya, Paoli
na Banaba nawaluta kuli ng'handa ya kusalila ya Wayahudi
nakudamla goya na wala wawele Wayahudi wenji na Wag-
ilichi wawa wanhu walingumkunda Kilistu. 2 Ila Wayahudi
wanji walemile kuwa wanhu wa Nguluwi nawawatuma-
jiza na kiviluchila muli nhumbula ya wanhu hawawele
Wayahudi leka wawalemele awo wanhu wa lukolo lumwe.
3 Paoli na Banaba nawekala ako mhela uhejile. Nawaweza
kulonga ga Mkulu, na Mkulu katawiza ng'hatu luzi loyaulav-
ile kwa mbuli ya kunoga kwa heye, na kudita vinduzanduza
na kububuwaza. 4 Wanhu wa isi ayo nawesambaluka, wanji
nawawalumba moko Wayahudi, na wamwe wali ubanzi wa
watumigwa.
5 Hamba, wanhu hawawele Wayahudi na Wayahudi, wo-
chitanza na wakulu wa hewo, nawagana kuwaditila vibi
awo watumigwa na kuwatowa na maganga. 6 Watumigwa
lowavizelele mbuli ayo, nawabilimila Lustila na Delibe, Miji
ja Lukaonia, na honhu hanji ha habehi. 7 Wazangudamla
Mbuli Inojile ako.

Paoli na Banaba ako Lustila na Delibe

8 Kwali na munhu yumwe ako Lustila nayali chete kulawila
loyavumbuche nayali hanajenda nehado. 9 Munhu ayo nay-
ali yomhulichiza Paoli loyali yodamla. Paoli kazangumlola
goya, na loyawene yawele na makundo ga kusilwa utamwa,
10 nakayowa, “Winuche wime kwa magulu gako!” Ayo
munhu nayali chete wa magulu, baho nakenuka, nakaluka
kujenda. 11 Wanhu wenji lowawene choyaditile Paoli,
nawaluka kuyoweleza kwa ulonzi wa Chilukonia, “Milungu
jituyila kwa meho ga wanhu!” 12 Banaba nakachemigwa
Seusi, na Paoli nakachemigwa Helime, kwa vila heye ndo
nayali yolonga. 13 Na heye mtambika wa ng'handa ya
milungu ja Seusi nayali hanze ha muji kegala isenga ibuguma
na nganda za uluwa hali chihindilo chikulu cha muji, heye
na wala wanhu weng'ha wazangugana kuwatambichila wa-
tumigwa.

14 Banaba na Paoli lowahuliche ago, nawavula na kude-
ganga mivalo ja hewo na kubilimila kuli wala wanhu, wo-
longa kwa lizi likulu, 15 “Wang'holozangu, lekachoni muli
ngudita mbuli azi? Na hetwe twayenu twa wanhu kota
mwemwe. Twahano kuwadamlila Mbuli Inojile, mjileche aji
jimalukolo, mumgalamchile Nguluwi yawele mkomu, Ngu-
luwi yalumbile ulanga na isi, bahali na vinhu vyeng'ha vili
mumo. 16 Katali Nguluwi nakawaleka wanhu wadite kota
vila vyowaganile. 17 Ahyo Nguluwi halechile kilajila kwa
mbuli zinojile zoyalinguwaditila, kanguwatowela nhonya
kulawa kilanga, kanguwagalila mbena mhela wa mbena,
kanguwagalila chilyo na kuzimemeza nhumbula za hemwe
usangalalo.” 18 Hanga nawalonga ahyo na haiwele ubewe
kuwalemeza wanhu waleche kuwatambichila.

19 Ila Wayahudi wamwe nawoya kulawila Ikonio na
Antiokiya mu isi ya Pisidiya, wawadita wanhu welon-
goze na heye, wamtowa maganga Paoli na kumbulunha
mbaka hanze ha muji wochijesa mina nakabagama. 20 Ila
walanguswa lowekungajize na kumzunguluta, nakenuka na
kuhiluka kuli muji. Mitondo yake, heye hamwe na Banaba
nawaluta Delibe.

Paoli na Banaba wanguhiluka mjini Antiokiya ako Siliya

21 Paoli na Banaba lowadamle Mbuli Inojile ako Delibe
na wanhu wenji kuwawinza, nawenula majendo kuza An-
tiokiya kwa kukolela Lustila na Ikonio. 22 Nawawakangaza
wanhu walingumkunda Kilistu na kuwahimiliza wapone
muli makundo. Nawawalonjela, “Itugana hetwe tweng'ha
kukolela mli magazo menji leka twinjile mli Undewa wa
Nguluwi.” 23 Nawawahagula wasekulu mli chila chilundo
cha wanhu walingumkunda Kilistu kwa mbuli ya wanhu

wa Nguluwi, hamba kwa kumlanda Nguluwi na kwesela kulya, nawawawika hali wamizi wa Mkulu yula wawele womkunda.
24 Lowakolile mli isi ya Pisidiya, nawafika Pamfiliya.
25 Lowadamle ula usenga ako Pega, nawaluta Ataliya.
26 Kulawa ako nawaheluka kwa itumbwi nawahiluka Antiokiya kula aho hamwaluko wali wawichilwe mli wamizi wa Isungu lya Nguluwi kwa mijito ila sambi mina ikoleka.
27 Lowafichile ako Antiokiya nawadita nhing'hano na chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu cha hala, nawawalonjela geng'ha Nguluwi nagoyaditile hamwe na hewo, na vyoyawachumulile wanhu hawawele Wayahudi kwinjila mli makundo. 28 Nawekala na wala walanguswa kwa mhela uhejile.

15

Nhing'hano ako Yelusalemu

1 Wanhu wanji nawafika Antiokiya wolawila Yudeya nawaluka kuwalangusa wala wanhu wa lukolo lumwe wolonga, “Wone hamwinjile ikumbi kota mabochelo vyoyalajize Musa, hamloholigwa.” 2 Mbuli ayi nayambuza kitwanza ng'hatu, Paoli na Banaba lowalongase na hewo, yamulilwa Paoli na Banaba hamwe na vilongozi wa ng'handa ya Nguluwi ya Antiokiya walute Yelusalemu kuwona wala watumigwa na wasekulu kulapa mbuli ayo.

3 Wala wanhu nawawalaga, na hewo lowali wokolela Foinike na Samaliya nawawalonjela wanhu hawawele Wayahudi vyowamgalamchile Nguluwi. Mbuli azo ziwasangalaza ng'hatu chila chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu cheng'ha. 4 Lowafichile Yelusalemu nawabocheligwa na chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu, watumigwa na wasekulu, na hewo nawawalonjela gala geng'ha Nguluwi vyoyaditile hamwe na hewo. 5 Ila wanhu wamwe walingumkunda Kilistu wali wa chilundo cha Mafalisayo nawema, walonga, “Iwagana wanhu hawawele Wayahudi wenjile ikumbi na kulanguswa kota malajizo ga Musa vyogalingulonga.”

6 Lelo watumigwa na wasekulu wadita nhing'hano ya kulola mbuli ayo. 7 Lowataguse lukami, Petili nakema, kalonga, “Wang'holozangu, hemwe mvizela kota aho ha mwaluko Nguluwi nakanyhagula heni hali hemwe ndamle Mbuli Inojile kwa wanhu hawawele Wayahudi, wahuliche na kukunda. 8 Na heye Nguluwi yazizelele nhumbula za wanhu, nakatawiza kota kawakunda kwa kuwapa na hewo Muhe Yelile kota vyoyatupele hetwe. 9 Haditile ubagulo woneche

mli hetwe na hewo, nakadita nhumbula za hewo ziwe zelile
kwa vila nawamkunda Yesu. 10 Lelo lekachoni kumjeza
Nguluwi kwa kuwadwika awo walanguswa mhomholo ne
wasekulu ne hetwe natulemwela kupapa? 11 Ileche kuwa
ahyo, leka hetwe twangukunda kota, hetwe kota hila hewo,
toloholigwa kukolela igano lya Mkulu Yesu."

12 Chilundo cheng'ha nachikala tulu, nachiwahulichiza
Banaba na Paoli wolonga ulajilo wa vinduzanduza na
kububuwaza Nguluwi vyoyaditile hali wanhu hawawele
Wayahudi. 13 Lowasindile kulonga, Yakubu nakaluka ku-
longa, "Wang'holozangu mhulichize! 14 Simoni nakalonga
hila Nguluwi aho mwaluko vyoyali yowahangawila wanhu
hawawele Wayahudi, nakahagula wanhu wamwe wawe
wanhu wa heye. 15 Mbuli ayi iwhana ng'hatu na ulonzi wa
waloli wa Nguluwi, kota Maandiko Matakatifu vyogalingu-
longa,

16 " 'Mkulu nakalonga, lozimala mbuli azi ndohiluka,
na kuzenga kahi chibumuli cha Daudi chigwile,
ndogongomanya kahi mahame ga heye na kuzenga kahi.
17 Aho wanhu wanji weng'ha,
wanhu wa isi yeng'ha ndiwachemile wawe wa heni,
wompala Mkulu.
18 Ahyo ndo vyoyalingulonga Mkulu, yaditile chinhu achi
chizeleche kulawila katali.' "

19 Yakubu nakalutilila kulonga, "Ahyo, kwamula kwa heni
ndo aku, tuleche kuwagaza wanhu wali ngumgalamchila
Nguluwi, 20 ila tuwahilichile lyandiko kuwalonjela waleche
kulya vilyo vikokomoche kwa kutambichilwa vimalukolo
vya milungu, miyuse na ung'hondwa, waleche kulya mi-
wunde joneche jipobosolwe na waleche kunwa danda.
21 Mina kwa Mhela uhejile, ulonzi wa Musa lwali ludamligwa
kuli chila honhu na kusomigwa muli ng'handa za kusalila
zeng'ha za Wayahudi chila Zuwa lya Kwesela."

Lyandiko kwa wanhu hawawele Wayahudi

22 Watumigwa na wasekulu, hamwe na weng'ha wa
chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu, nachigana
kuwahagula wanhu wamwenga mli hewo na kuwalajiza An-
tiokiya hamwe na Paoli na Banaba. Wamhagula Yudasi yalin-
guchemigwa Balisaba na Sila, wala nawazeleche ng'hatu hali
hewo. 23 Wawapa lyandiko ali,

"Hetwe watumigwa na wasekulu, wang'holozenu,
twanguwalamsani hemwe muwele wanhu hawawele
Wayahudi muwele ako Antiokiya na Siliya na Kilikiya.
24 Natuhulika kota wanhu wanji walawile aku kwa hetwe
wakuwifyani kwa ulonzi wa hewo, nawazidita nhumbula

za hemwe ziwe na lunhwinhwi. Ila nawadita ahyo ne
kukundizwa na munhu yoneche kulawila kwa hetwe.
25 Ahyo tweng'ha hamwe tugana kuwahagula wanhu
wamwe na kuwalajiza kwa hemwe, hamwe na wala
tuwaganile hetwe Banaba na Paoli, 26 wala wambuze
ukomu wa hewo kwa itagwa lya Mkulu wa hetwe Yesu
Kilistu. 27 Ahyo twanguwalajiza Yudasi na Sila kwa
hemwe, hewo wokulonjelani wawo aga gotwandiche.
28 Muhe Yelile na hetwe tukunda tuleche kuwadwika
mhomolo zinji ila azi zitanganiche, 29 mleche kulya vilyo
vitambichilwe na jimalukolo, mleche kunwa danda,
mleche kulya miwunde ja migongolo jipobosolwe, na
miyuse na ung'hondwa. Mowa mditile goya wone mleche
kudita mbuli azo. Malumbo!"
30 Lowawalajile, awo wasenga nawaluta Antiokiya kula
nawachema nhing'hano ya wanhu walingumkunda Kilistu,
nawawapa alila lyandiko. 31 Lowasomile ago gandichigwe,
ulonzi wandikwe nauwapa nhumbula ikangale, nawasan-
galala ng'hatu. 32 Yudasi na Sila, wala na hewo wali waloli
wa Nguluwi, nawalongasa na awo wanhu kwa mhela uhejile
wowasindamiza nhumbula na kuwemiza. 33 Lowekale ako
hado hela, wanhu wa Antiokiya nawawalaga wowaganila
kikala goya, hamba nawahiluka kwa wawatumile. 34 Ila Sila
nakapona kumbele.
35 Paoli na Banaba nawapona ako Antiokiya mhela uhejile,
wolangusa na kudamla mbuli ulonzi wa Mkulu, hamwe na
wanhu wanji wenji.

Paoli na Banaba wangibagula

36 Mazuwa mado logapulute, Paoli nakamlonjela Banaba,
"Tuhiluche tukawajendele wala wanhu chila muji hala ho-
tudamle ulonzi wa Mkulu, tikalolele twetwe vyowalingu-
lutilila." 37 Banaba nakagana wamhole na Yohani yalin-
guchemigwa Malichi. 38 Ila Paoli nahaganile wamhole
Yohani Malichi, ayula ako hamwaluko nakawaleka kula
Pamfiliya na kulema kitanza mli mijito ja hewo. 39 Lelo
nakulawila kitwanza wawo yeng'ha, nawalekana. Banaba
nakamhola Yohani Malichi, nawakwina meli kuza Kupulo.
40 Ila Paoli nakamhagula Sila, hala wanhu wa honhu aho
howamuwichile hasi hali udimo wa kunoga kwa heye
Mkulu, koka. 41 Paoli na miyage Sila nawaluta ako Siliya
na Kilikiya, wokangaza nhumbula za chilundo cha wanhu
walingumkunda Kilistu.

16

Timoteyi kangilongoza hamwe na Paoli na Sila

1 Paoli nakafika Delibe na Lustila, kula nayekale mlanguswa yumwe yalinguchemigwa Timoteyi. Mayake na heye nayali mhinza, nayali Myahudi, ila mhaza wa heye nayali Mgilichi. 2 Timoteyi nayali na lutogo lukulu hali wala wanhu wa Lustila na Ikonio. 3 Paoli nakagana Timoteyi yelongoze na heye mli majendo, ahyo nakamwinjiza ikumbi. Nakadita ahyo kwa vila Wayahudi weng'ha wali wochikala honhu aho nawavizela kuta mhaza wa Timoteyi nayali Mgilichi. 4 Loyali yokola chila honhu nakawalonjela wanhu malajizo gala galonjigwe na watumigwa na wasekulu kula Yelusalemu, nakawalonjela wagebate. 5 Ahyo chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu waza ngikala mli makundo na wanhu wa Nguluwi wazangonjezeka chila zuwa.

Uloli wa Paoli kwa munhu kula Makedonia

6 Nawakolela honhu ha Fulugiya na Galatiya leka Muhe Yelile hawakundize kudamla alo luzi mkowa wa Asiya. 7 Lowafichile mli mbaka ya Musia, nawajeza kwinjila mkowa wa Bisuniya, ila Muhe wa Yesu hawakundize. 8 Wakolela Musia, waluta ne kwima mbaka Tiloa. 9 Hamihe yiyo, Paoli nakona ulotezi nakamona munhu yumwe wa Makedoniya yemile hala na kumlanda, "Uloche, uye Makedoniya ututanze!" 10 Baho Paoli loyonile ulotezi awo tiwika goya kuza Makedoniya, ne kukawila, tuwele tuvizelele kota Nguluwi katuchema tuwadamlile Mbuli Inojile ya Mkulu.

Kulohoka kwa Luda

11 Natulawa Tiloa, natuheluka kwa meli ne kwima mbaka Samotilake, na mitondo yake tufika Neapoli. 12 Natulawa ako natuluta mbaka Filipi, muji wa wilaya ya mwaluko ya Makedoniya, na kahi ako nako ndo kwali na isi nayali ilongozwa na Waloma. Natikala ako mazuwa mado. 13 Zuwa lya Kwesela, natulawa hanze ha muji, tuluta hafungo ha lwanda natuta ndo honhu ha kumlanda Nguluwi. Tikalisa, tudawala na wadala wekungajize honhu aho. 14 Yumwe wa wanhu wowali wotuhulichiza nayali mdala yumwe yalingumfugamila Nguluwi yalinguchemigwa Luda mwenyeng'haye wa Suatila, heye ayo nayali mguza mivalo ja sendi nyinji. Mkulu nakamgubula nhumbula ya heye mbaka kaubochela ula ulonzi woyali yolonga Paoli. 15 Hamba ayo mamo hamwe na wayage lowabatizigwe, nakatuchema yolonga, "Wone ng'hatu mlingona kota heni ndangumkunda Mkulu, muye hakaye hangu mikale." Katuhimiliza tulute.

Paoli na Sila wangibatigwa

16 Zuwa limwe lotwali tuluta honhu hamwe ha kulanda Nguluwi, mhinza chitumagwa yumwe yawele na chijeni chihile, nayawele na ludali lwa kulagula naketing'hana na

hetwe. Mhinza ayo nayali yawapele wakulu kwa ulaguzi
wa heye. 17 Ayo mhinza nakamuwinza Paoli na hetwe,
kayoweleza na kulonga, “Awa wanhu wa vitumagwa wa
Nguluwi Mkulu. Wangukudamlilani vila vyomloholigwa.”
18 Kazangudita ahyo yohiluchila chila zuwa, mbaka zuwa
limwe Paoli nakazudila, kamgalamchila na kuchilonjela
acho chijeni, “Ndangukulonjela kwa itagwa lya Yesu Kilistu,
mlawe ayu!” Baho du, acho chijeni chimlawa.

19 Wala wakulu wa wapogozi wapeligwe lufufu na
yula mdala kota kitumbila kwa hewo kwa kupegwa
lufufu kumala, wawebata Paoli na Sila, wawabulunha
mbaka kuli luga lwa kuguzila vinhu howawele wakulu.
20 Nawawalonjeleza kwa mtagusa wolonga, “Wanhu awa
ndo Wayahudi na wangudita ivuche kuli muji wa hetwe.
21 Wangulangusa uzowelo ula hetwe wanhu wa Loma
hambe tukundizwe kukunda na kuziwinza.” 22 Ilundo
lya wanhu welongoza na kuwavumuchila, na wala
watagusa wawavula mivalo ja hewo kwa lupichi, walonga
watowigwe ng'hobwa. 23 Lowatowigwe lukami wawichigwa
mchinweng'ho, na mwamizi wa ng'handa nakalonjelwa
yawawiche hasi hali udimo ukulu. 24 Kwa kulajizwa ahyo,
ayo mwamizi kawawika kuli chihengo cha kugati ng'hatu
mwa chinweng'ho na kuwoha magulu ga hewo kwa ngwamo.

25 Behi na chilo ng'hatu, Paoli na Sila wali womlanda
Nguluwi na kwimba nzimbo za kumtogola Nguluwi, kuno
wayao wanji mchinweng'ho wohulichiza. 26 Baho kulawila
limachinyhina likulu litigasa msisi wa chinhweng'ho. Vi-
hindilo vyeng'ha vichumuka na ng'weso za uswawi zowa-
wopigwe awo wahindilwe zilekana. 27 Mwamizi wa chin-
hweng'ho loyalilimche nakona vihindilo vya chinweng'ho
vichumuche, na kejesa kota wahindilwe weng'ha wabilima,
ahyo kasomola ipanga lyake, kazangugana kikopola. 28 Ila
Paoli nakamchema kwa lizi likulu, “Uleche kikopola, hetwe
tweng'ha twa baha.”

29 Lowamchemile munhu yegale lumuli, ayo mwamizi
wa chinweng'ho nakabilimila mng'handa, ketoza hali
magulu ga Paoli na Sila kuno yokakama na kudumba.
30 Hamba nakawalongoza kunze, kawauza, “Wakulu, ndite
ndaze ndiwe ndoloholigwe?” 31 Hewo nawamlonjela,
“Mkunde mkulu Yesu na hegwe koloholigwa na lukolo
lwako lweng'ha.” 32 Baho, wamdamlila ulonzi wa Mkulu
heye hamwe na nhanzi ya heye yeng'ha. 33 Yula mwamizi
kawahola hamihe yiyila kawahovuga vilonda vya hewo,
hamba heye na ivyazi lya heye lyeng'ha nawabatizigwa
baho. 34 Hamba nakawahola Paoli na Sila kaye kwa heye,

nakawapa chilyo. Heye na ivyazi lya heye lyeng'ha wadita mvina kwa vila wali womkunda Nguluwi.

35 Mitondo yake lufuku, watagusa wawalajiza wakulu wa hewo wolonga, “Wadoholeni wala wanhu.” 36 Yula mwamizi wa chihindilo nakamlonjela Paoli, “Watagusa watumiliza luzi mchumulilwe. Lelo mlawe mlute goya.” 37 Ila Paoli nakamlonjela, “Ndaze? Kwa vila hatuwifile chinhu, wotutowa na ng'hobwa na hawavizelele hetwe twa wenyeng'haye wa Loma. Kahi, nawatuhindila mchinweng'ho na sambi wangugana kutuchumulila kwa uviso! Ne hado! Twangulapa wawo woye hano watuchumulile.” 38 Awo wakulu wawalonjela awo watagusa mbuli ayo, lowahuliche kuta Paoli na Sila wali wanhu wa Loma nawadumba. 39 Ahyo waluta kulanda dedede na hamba wawalavya mchinweng'ho wawalanda walawe mli muji ula. 40 Paoli na Sila nawalawa muli chinweng'ho, waluta kuluga kwa Luda. Ako newewona na chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu, hamba woka.

17

Ivuche Tesalonike lyambuzwe na kudamla

1 Kwa kukolela Ampifoli na Apoloniya, nawaheluka mbaka Tesalonike kula kwali na ng'handa ya kusalila ya Wayahudi. 2 Paoli nakelongoza na hewo kota vyoyazowele, kalutilila kulongasa na hewo mazuwa gadatu ga kwesela, yowalangusa Maandiko Matakatifu. 3 Yaliyowalonjela kota imgana Kilistu Mlohozi kugazigwa na kuzilipuka. Kawalonjela, “Yesu yula yondilikumdamla kwa hemwe ndo Kilistu Mlohozi.” 4 Wayao wamwe nawakunda welongoza na Paoli na Sila. Kahi, wanhu wenji Wagilichi walingumfugamila Nguluwi hamwe na wadala wenji wang'hangala nawelongoza na hewo.

5 Ila Wayahudi nawona maya, wawakungajiza wanhu wehile kulawa kuli honhu ha kuguzila vinhu, wadita chilundo na kwaluchiza ivuche mujini kweng'ha. Waikumbila ng'handa ya Yasoni wochijesa wowafika amo Paoli na Sila wawegale mchalanza. 6 Ila nahawawawene, ahyo nawambuluna Yasoni na wanhu walingumkunda Kilistu wanji mbaka kwa wakulu wa Muji, wayowa, “Wanhu awa wali woihazanya isi yeng'ha na sambi wa baha hali muji. 7 Yasoni nakawavisa hakaye hake. Weng'ha wangudita vinji na ilajizo lya Kaizali wolonga hino, ‘Kakuko mndewa yunji yalinguchemigwa Yesu.’ ” 8 Kwa kulonga ahyo wawenjiza majesa wakulu wa muji na chilundo cha wanhu. 9 Wambuza Yasoni na wayage walavye sendi, hamba wawalechela walute.

Ako Belea

10 Hamihe wala wanhu walingumkunda Kilistu wawahimiliza Paoli na Sila walute Belea. Baho du lowafichile ako,
nawaluta kuli ng'handa ya kusalila ya Wayahudi. 11 Wanhu
wa ako wali wohulika ng'hatu kusinda wanhu wa Tesa-
lonike. Nawaubochela lula luzi kwa igano likulu, wawa
wolola goya Maandiko Matakatifu chila zuwa, leka kujeza
kulola kota gala gowalonjile Paoli na Sila gali gakukomya.
12 Wayao wamwe nawakundile na kahi wadala wa Chigiliki
wala wang'hangala na walume kahi.

13 Ila Wayahudi wa Tesalonike lowahuliche kota Paoli nay-
ali yodamla ulonzi wa Nguluwi ako Belea, nawaluta ako,
waluka kigala ivuche na kutumajiza vilundo vya wanhu.
14 Wala wanhu nawamhilika himahima Paoli yalute mwhani
ila Sila na Timoteyi nawapona Belea. 15 Wala wanhu
wamhiliche Paoli nawaluta hamwe na heye mbaka Asene.
Hamba wahiluka hamwe na ilajizo kulawa kwa Paoli kota
Sila na Timoteyi wamuwinze himahima vyoiwa.

Paoli kangulongasa na wanhu wa Asene

16 Paoli loyali yowabeta Sila na Timoteyi ako Asene, nhum-
bula ya heye naizudila lukami loyawene honhu aho vy-
ohamemile jimalukolo. 17 Nakalongasa na Wayahudi na
wanhu wamwe wali womkunda Nguluwi mli ng'handa ya
kusalila ya Wayahudi, hali luga hamwe na weng'ha wala
woyile. 18 Wanji nawali wowawinza Epikulo na Stoiki wet-
wanza na heye. Wamwe walonga, “Kangugana kulonga
choni ayu munhu?” Kwa vila Paoli nayali yodamla gala
ga Yesu na gala ga kuzilipuka, wamwe walonga, “Yan-
goneka kangudamla gala ga milungu ja chijenzi.” 19 Ahyo
nawamhola Paoli, wamigala Aleopago, walonga, “Twangu-
gana kuvizela ayi mbuli inyale yowali ulonga. 20 Vinhu
vimwe vyotuhuliche kwa makutu ga hetwe gangoneka kota
vyakububuwaza kwa hetwe. Twangugana kuvizela mbuli
azi zandaze.” 21 Wanhu wa Asene na wanhu wanji wa
ako wali wotumiya mihela ja hewo jeng'ha kisimila na
kuhulichiza mbuli zinyale.

22 Paoli nakema hali chalanza cha Aleopago, nakalonga,
“Wanhu wa Asene! Ndangona hemwe, mwangoneka ndo
wanhu muizelele ng'hatu nzila ya kumfugamila Nguluwi,
23 mina londali ndikola aku na ako ndilola chinhu chomlin-
gufugamila hemwe, nambona honhu hamwe helile hand-
ikwe, ‘Kwa Nguluwi yohazeleche.’ Lelo ayo yomuwele
ngumfugamila hamvizelele, ndo yondilingumdamla kwa
hemwe.” 24 “Nguluwi yalumbile isi yeng'ha na vyeng'ha vili
mumo, ndo Mkulu wa kilanga na isi, heye hambe yekale

mli ng'handa za Nguluwi zizenjigwe na wanhu. 25 Kahi
hambe yaditichilwe kwa moko ga wanhu kota vila kangu-
gana chinhu choneche chila, mina heye yula ndo yalin-
guwapa wanhu ukomu na ndo na kuwapa wanhu chila
chinhu. 26 Kwa kukolela munhu yumwe nakalumba nhanzi
zeng'ha muisi na kuzidita zikale kuli isi yeng'ha. Nakawika
goya ng'hatu mhela unojile na kohi wanhu awo woza kikala.
27 Nakadita ahyo, leka wanhu awo wampale, na hanji
wampale heye kota vyowalingumzela. Ahyo Nguluwi hawele
kutali na chila yumwe wa hetwe. 28 Kota vyoyalonjile munhu
yumwe,
" 'Mgati mwa heye hetwe twangikala.
Twangibatililа, na twa baha.'
Na kota wadekulizi wa hemwe vyowalonjile,
" 'Hetwe twa wana wa heye.' "
29 "Wone lelo, hetwe twa wana wa Nguluwi, hailinguganigwa
kumjesa Nguluwi iwe kota zahabu, sendi ama iganga lihon-
goligwe na kunoligwa na wanhu. 30 Nguluwi nakadita kota
halolile mihela jila wanhu lowali wapoka. Ila sambi, nakala-
jiza wanhu weng'ha wamgalamchile Nguluwi kulawila nzila
za hewo zihile.
31 "Mina nakawika zuwa lila yowatagusa wanhu wa isi
yeng'ha walingudita ganojile kwa kukolela munhu yumwe
yamhagule. Nguluwi kawawichila hazelu weng'ha mbuli ayi
kwa kumzilipula munhu ayo!"

32 Lowamhuliche Paoli yolonga mbuli ya kuzilipuka kwa
wabagame, wayao wamwe waseka, ila wamwe nawalonga,
"Wangugana kukuhulika kahi mbuli ayi." 33 Ahyo, Paoli
nakawaleka, kalawa hala mchitala. 34 Ila wanhu wamwe
nawelongoza na heye, wawa wanhu walingumkunda Kilistu.
Wamwe wa awo wali Dionisio wa Aleopago na mdala yumwe
yalinguchemigwa Damali na wanhu wanji.

18

Paoli kula Kolinto

1 Logapulute ago, Paoli nakoka Asene, nakuluta Kolinto.
2 Ako Kolinto, nakamfika Myahudi yumwe yalinguchemigwa
Akula mlelwa wa Ponto. Akula hamwe na mdala wa heye
yalinguchemigwa Pilisika, wali wahiluche mazuwa gagala
kulawa Italiya kwa vila Kaizali Klaudiyo nayali yalonjile
Wayahudi weng'ha woche Loma. Paoli nakaluta kuwona,
3 kwa vila wali wawanzi wa kuhona mahema kota heye, Paoli
kekala na yokola mijito na hewo kwa vila yaliyochikala kwa
kugongomanya mihema kota hewo. 4 Chila Zuwa lya Kwesela
nakadita nhing'hano ya kulongasa mli ng'handa ya kusalila
yojeza kuwakwega Wagilichi na Wayahudi.

5 Sila na Timoteyi lowafichile kulawa Makedoniya, Paoli
nakaluka kuditila mhela wa heye weng'ha kudamla na
kuwalonjela Wayahudi kuta Yesu ndo Kilistu Mlohozi.
6 Lowamlemele na kwaluka kumliga, nakakung'huna
nguwo za heye hali hewo yolonga, “Wone mwajilile mane
mwemwe heni ndahela nongwa yoneche ya mbuli ayo. Na
kulawila sambi ndowalutila wanhu hawawele Wayahudi.”
7 Nakalawa aho kaluta kikala kuli ng'handa ya munhu
yumwe yalingumfugamila Nguluwi yalinguchemigwa Tito
Yusto, yula ng'handa ya heye nayali behi na ng'handa ya
kusalila. 8 Kilisipo, chilongozi wa ng'handa ya kusalila
ayo, nakamkunda heye Mkulu hamwe na wan'hu weng'ha.
Wakolinto wenji nawauhulichiza usenga awo, nawakunda
na kubatizigwa.

9 Zuwa limwe hamihe, Mkulu nakamlonjela Paoli muli
ulotezi, “Uleche kudumba, ulutilile kudamla Mbuli Inojile
ne kugozola, 10 mina heni nda hamwe na hegwe. Haduhu
munhu yumwe yojeza kukulumiza mina hano mujini hana
wanhu wenji wawele ubanzi wa heni.” 11 Paoli nekekala ako
yolangusa ulonzi wa Nguluwi hali hewo kwa mhela umwe na
nusu.

12 Ila mhela Galio loyali mkulu wa mkowa wa Akaya,
Wayahudi nawamvada Paoli hamwe na kumigala kuli
utaguso. 13 Nawalonga, “Twangumlonjeleza munhu ayu
kwa kuwatumajiza wanhu wamfugamile Nguluwi hila
vyohaiganigwe na malajizo ga Musa.” 14 Hala Paoli
loyang'hali kulonga, Galio nakawalonjela Wayahudi,
“Mhulichize hemwe Wayahudi! Wone mbuli ayi naiwe
ya wihe na ng'hunda kuwahulichiza. 15 Ila wone iwele
lya kitwanza kulapa ulonzi na matagwa na malajizo ga
hemwe, mwamule mwemwe. Heni ndema kuwa mtagusa
wa mbuli azo!” 16 Baho, nakawawinga kulawa hali honhu
ha kutagusila. 17 Na hewo weng'ha wamibata Sostene yula
nayawele chilongozi wa ng'handa ya kusalila, wamtowa
bahala honhu ha kutagusila. Ila Galio nahadumbulile chinhu
acho ne hado.

Paoli kanguhiluka kahi Antiokiya

18 Paoli nekekala na awo wanhu walingumkunda Kilistu
ako Kolinto kwa Mazuwa menji. Hamba nakawalaga, kak-
wina meli kaluta Siliya hamwe na Pilisika na Akula. Ako
Kenkilea, nakabeya mnvili ziwele kumutwi kwa heye kwa
chila chilaho nachoyawichile. 19 Nawafika Efeso na aho Paoli
nakawaleka Pilisika na Akula, nakaluta ng'handa ya kusalila
ya Wayahudi, kalongasa na Wayahudi. 20 Nawamlanda
yekale na hewo mazuwa menji ila heye nahaganile. 21 Ila

loyali yokuka, nakalonga, “Nguluwi wone yagane ndokuya kwa hemwe kahi.” Nakoka Efeso kwa meli.
22 Meli nayima Kaisaliya, na heye Paoli nakaluta Yelusalemu kuchilamsa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu, hamba nakaluta Antiokiya.
23 Nakekala ako mhela udo, hamba kalutilila na majendo kwa kukolela Galatiya na Fulugiya yowakangaza nhumbula walanguswa weng'ha.

Apolo kangudamla Efeso na Kolinto

24 Myahudi yumwe yalinguchemigwa Apolo, mlelwa wa Alekizandilia, nakafika Efeso. Yali munhu yawele na luhala lwa kulonga na uwanzi ukulu wa Maandiko Matakatifu.
25 Yali yalanguswe gala ga nzila ya Mkulu, na yawele pwiyap-wiya, nakalonga mbuli za Yesu nakalangusa kwa kuvizela ubatizo wa Yohani. 26 Pilisika na Akula lowahuliche yolonga kwa udaho mli ng'handa ya kusalila ya Wayahudi, wamhola kwa hewo wamlangusa ayo nzila ya Nguluwi vinojile ng'hatu. 27 Apolo loyaganile kuluta Akaya, awo wanhu nawamkangaza nhumbula kwa kuwandichila walanguswa kula Akaya wambochele. Loyafichile ako, nakawatanza ng'hatu wala wanhu wawele ngukunda kwa utambichizo wa Nguluwi, 28 mina nakalutililila kwa udaho nakawa sumya Wayahudi hazelu yowavumizila kwa Maandiko Matakatifu kota Yesu ndo Kilistu Mlohozi.

19

Paoli kangudamla kula Efeso

1 Mhela Apolo loyali Kolinto, Paoli nayali yojenda honhu ha bala, nakafika Efeso nakawafika walanguswa wa Yesu wamwenga. 2 Nakawauza, “Lelo lomuwele wanhu walingumkunda Kilistu nambochela Muhe Yelile?” Wedichila, “Hebu! Ne kuhulika kuta kuna Muhe Yelile hatunahulika.” 3 Heye nakalonga, “Lelo nambochela ubatizo uli ndaze?” Wedichila, “Ubatizo wa Yohani.” 4 Heye Paoli nakalonga, “Ubatizo wa Yohani wali wa kota wanhu wamgalamchila Nguluwi. Yohani nakawalonjela wanhu wamkunde yula yalinguya kuhalila honhu hake, heye ndo Yesu.” 5 Lowahuliche ago, wabatizigwa kwa itagwa lya Mkulu Yesu. 6 Baho, Paoli kawawichila moko, na Muhe Yelile kawadulichila, waluka kulonga ulonzi unjiunji na kudamla usenga wa Nguluwi. 7 Weng'ha hamwe wali wanhu wafichile kumi na weli.
8 Kwa mhela wa myezi jidatu, Paoli nayali yoluta muli ng'handa za kusalila za Wayahudi, kawa yolongasa na hewo gakuwanojeza ng'hatu mbuli ya Undewa wa Nguluwi. 9 Ila

wamwe wali wajuvi, walema kukunda, waluka kulonga vibi gala ga ayo nzila ya Mkulu hali nhing'hano ya wanhu. Aho Paoli nakalekana na hewo, kawahola hafungo wala walanguswa wa heye, kaza kulongasa na hewo chila zuwa muli ng'handa ya kusomela ya Tulano. 10 Kawa yodita hiho mbaka mihela mili mbaka wanhu weng'ha wa Asiya, Wayahudi na Wagilichi, wahulika ulonzi wa Mkulu.

Wana wa Sikewa wangujeza kuwinga vijeni vihile

11 Nguluwi nakadita vinduzanduza vya kububuwaza kwa moko ga Paoli. 12 Wanhu wali wohola vibende na mivalo jinji joyali yokolela mijito Paoli wazigala kwa watamwa, na hewo wosigwa matamwa ga hewo, na hewo wali na vijeni vihile na avyo vijeni viwalawa. 13 Wayahudi wamwe wali wowinga vijeni vihile nawaluta aku na ako wojeza kwa itagwa lya Mkulu Yesu kwa wala wawele wakwinigwe na vijeni vihile. Wali wolonga, “Ndanguwalonjela kwa itagwa lya Yesu yula Paoli yawele yomdamla.” 14 Wana saba wa Sikewa, mtambika mkulu wa Wayahudi, wali hamwe na awo wawele wodita ahyo. 15 Ila vijeni vihile naviwalonjela, “Tumzela Yesu kahi tumzela Paoli, ila hemwe mwa whaani?” 16 Hamba yula munhu yawele na chijeni kawanyozochela weng'ha kawasumya ludali. Na awo wana wa Sikewa wabilima muli ila ng'handa wawele mwazi wawele na vilonda. 17 Chila munhu ako Efeso, Myahudi na hawele Mgilichi, nakahulika alyo lilawile. Weng'ha wazangudumba, walitogola itagwa lya Mkulu Yesu. 18 Wanhu wenji walingumkunda Kilistu nawelavya hazelu wavumila mbuli zowali waditile. 19 Wamwenga wali wakolile mbuli za uhawi aho katali, wakungajiza maandiko ga hewo, wagasoma mchiluli hali hewo weng'ha. Nawejesa winji wa sendi kwa maandiko ago, wona yangufichila sendi za kuhega msahala wa myezi jihano. 20 Kwa mbuli ayo, ulonzi wa Mkulu naulutilila kwenela nakuwa na ludali ng'hatu.

Ivuche ako Efeso

21 Ago logakoleche, Paoli nakahagula kuluta Yelusalemu kwa kukolela Makedoniya na Akaya. Nakalonga, “Londifika ako, yondapa kuyona Loma.” 22 Ahyo nakawalajiza wanhu weli watanzi wa heye. Timoteyi na Elasito, walongole kuza Makedoniya, na heye kapona kwa mazuwa mado hela ako Asiya.

23 Mhela awo ndo nakulawile ivuche ikulu ako Efeso chambuzwe na ayo nzila ya Mkulu. 24 Kwali na mponzi wa migwala yumwe itagwa lya heye Demetiliyo, yula yawele na mijito ya kugongomanya jimalukolo ja ng'handa ya mlungu

wa chidala yalinguchemigwa Alitemi. Madito ago nagawa-
galila wawanzi wa heye kuwa na lufufu lwinji ng'hatu.
25 Demetiliyo nakawakungajiza awo wakola mijito hamwe
na wanji wawele na mijito kota ajo, kawalonjela, “Hemwe
wanhu, mvizela kota lufufu lwetu lwangulawa na kuguzigwa
aku. 26 Lelo mochiwonela mwemwe mbuli Paoli zoyalingu-
dita, haiwele baha yeng'ha Efeso, ila Asiya yeng'ha. Heye
kanguwatumajiza na kuwagalamula wanhu wakunde kota
jila milungu jigongomanywe na wanhu haiwele Nguluwi ne
hado. 27 Ahyo yiha kota vila vinhu vyotulinguguza vyowa
na itagwa lihile ng'hatu. Haiwele ahyo yeng'ha, kahi mbuli
ayo yoidita ng'handa ya mlungu wa chidala Alitemi si chinhu
cha kutanganika. Hamba lutogo lwa ayo Asiya na isi yeng'ha
iwele ngumfugamila zomala!”

28 Lowahuliche ahyo, wazudila, waluka kuyowa, “Mkulu
ndo Alitemi wa Efeso!” 29 Muji weng'ha umema ivuche.
Wamibata Gayo na Alistako, wenyeng'haye wa Makedoniya,
wala wawele woyile hamwe na Paoli, wabilima na hewo
mbaka mchifelebe cha kuvinila. 30 Paoli nakagana kitima
muli awo wanhu, ila wala walanguswa nawamlemeza.
31 Vilongozi wanji wa awo mkowa wa Asiya, wali weganile
ng'hatu na heye, nawazangumlonjela Paoli womdedeza
yaleche kiyambuza kwa kuluta mchifelebe cha kuvinila.
32 Mhela awo chila munhu nayali yobumuka, wamwe ali na
wanji lila, mbaka ila nhing'hano itizika. Wenji nahawav-
izelele choni chambuze kuting'hana kwa hewo. 33 Kwa vila
Wayahudi nawamdita Alekizanda yoye kumwando, wanhu
wamwe muli chila chilundo nawejesa kota ndo heye. Alek-
izanda nakawagololela wala wanhu moko yogana kigombela
hali chila chilundo cha wanhu. 34 Ila lowavizele kuta
heye Myahudi, weng'ha kwa lizi limwe wayowa nakulonga,
“Mkulu ndo Alitemi wa Efeso!” Walutilila kubumuka hiho
kwa masaa meli.

35 Hamba mwandisi wa muji kawadita wanyamalile
nakawalonjela, “Wanhu wa Efeso, chila munhu kavizela kota
muji awu wa Efeso ndo mwamizi wa ng'handa ya mlungu
Alitemi na mwamizi wa limalukolo lilagale kulawa kilanga.
36 Haduhu munhu yobela mbuli ayo. Lelo mnyamalile,
mleche kudita choneche chila ne kilolela. 37 Muwachema
wanhu awa aha hanga hawaibezile ng'handa ya mlungu,
kahi nekumliga mlungu wa hetwe wa chidala. 38 Lelo wone
Demetiliyo na wakola mijito wayage wana ga kutagusa
ga kuwalapa wanhu awa, ha kuko mchitala, na wakulu
wa mikoa, woweza kutagusigwa kuko. 39 Wone muwele
na nongwa zinji mzihiliche kuli nhing'hano itanganiche.
40 Twahatagusigwe kwa kwambuza ivuche kwa galawile

lehano. Ivuche ali halitanganiche na kutudita kulavya chila cha kunojeza ivuche alyo.” 41 Loyasindile kulonga ago, nakabena nhing'hano.

20

Paoli kanguluta kahi Makedoniya na Ugilichi

1 Lila ivuche lolimalile Paoli nakawachema hamwe wala walanguswa. Hamba nakawalaga kaheluka kaza Makedoniya. 2 Nakakolela honhu ha zila isi yowakangaza wanhu nhumbula kwa ulonzi winji. Hamba nakafika Ugilichi. 3 Kula nayekale myezi jidatu. Loyali yochiwika goya kuza Siliya, nakavizela Wayahudi wangugana kumditila chinhu chihile, kahiluka kwa kukolela Makedoniya. 4 Sapatulo, mwana wa Pilo, kulawa Belea, nakelongoza na heye, kahi Alistako na Sekundo kulawa Tesalonike, Gayo kulawa Delibe, Timoteyi na Tukiko na Tilofimo wa mkowa wa Asiya. 5 Awo nawatulongola na kutubeteza kula Tiloa. 6 Hetwe, hala mnvina ya mibumunda hajisasile loimalile, natukwina meli kulawa Filipi na mazuwa gahano logapulute tufika Tiloa. Ako natikala kwa juma imwe.

Kuting'hana na wanhu wa Tiloa lwa mwiso

7 Zuwa lya Kwesela matinazo, natiting'hana kubena mibumunda. Kwa vila Paoli mina nakagana kuka mitondo yake, nakawadamlila wanhu na kulongasa na hewo mbaka nechilo. 8 Muli, chihengo chotwali mchanya, mwali na vyenje vinji vilupila. 9 Msongolo yumwe yalinguchemigwa Eutuko nayali yekalise midilisa hasi mhela Paoli loyali yowadamlila wanhu. Eutuko nakaluka kusinzila hadohado na hamba usinjizi umibata, nakagwa hasi kulawa kuchanya kuli dali ya keli. Wamlokota mina yabagame katali. 10 Ila Paoli nakedulika hasi, kenamiza, kumkumbatiza na kulonga, “Mleche kudumba mina hana ukomu ung'hali mgati mwa heye.” 11 Hamba Paoli kanenuka kahi kakwinha kudali, kamogola ibumunda, kalya. Kalutilila kudamla mbaka lufuku, hamba koka. 12 Wala wanhu wamhola yula msongolo kuluga yawele mkomu ng'hatu, wawa na chihembulizo chikulu.

Majendo kulawa Tiloa kuza Mileto

13 Hetwe natukwina meli tulongola kuza Aso kula twaamholile na Paoli. Ndo navyoyewichile goya, mina nakagana kufika ako kwa kukolela isi ya kigongo. 14 Nakatufika kula Aso, tumukwiniza muli meli tuluta na heye Mitulene. 15 Kulawa ako natuheluka tufika Kio mitondo yake. Zuwa lya keli, tujela lyuma lya kwimiza meli mmazi ako Samo na mitondo yake tufika Mileto. 16 Paoli nayali yogana kulutilila na majendo kwa meli kwa kukolela Efeso

leka yaleche kukawila ng'hatu ako Asiya. Yali yogana yafiche himahima Yelusalemu kwa mnvina ya Pentekosti wone naiganiche.

Paoli kanguwalaga wasekulu wa Efeso

17 Kulawa Mileto Paoli nakalajiza wasekulu wa
chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu wa ako
Efeso weting'hane na heye. 18 Lowafichile nakawalonjela,
“Mvizela vyonandikale na hemwe kulawila zuwa lila
lofichile muisi ya Asiya. 19 Mvizela hila vyonandimkolela
mijito Mkulu kwa uliholile weng'ha, kwa mahozi na ugayo
woufichile heni na igayo lya mnvimnvi za Wayahudi.
20 Mvizela sisujile ne hado kuwadamlila hazelu na
mng'handa za hemwe na kuwalangusa choneche chila
chiwatanzeni. 21 Nandiwakanya weng'ha Wayahudi, kahila
na Wagilichi, wamgalamchile Nguluwi kahi kumkunda
Mkulu wa hetwe Yesu. 22 Lelo muhulichize! Heni ndiwele
ngumhulichiza Muhe ndanguluta Yelusalemu ne kuvizela
chindawila ako. 23 Chondivizelele ndo kota Muhe Yelile
komvumila chila honhu chinweng'ho cha kugazigwa ndo
chilingubeteza. 24 Ila hambe ndiwone ukomu wa heni kuta
chinhu ng'hatu ila fola sinde ula utanzi Mkulu wa heni
Yesu yamhele ndiukole, iwele ndo kudamla Mbuli Inojile ya
isungu lya Nguluwi.

25 “Ng'hola muli hemwe mweng'ha ndidamla mbuli ya
Undewa wa Nguluwi. Lelo ndivizela haduhu ne yumwe wa
hemwe yombona kahi. 26 Lelo ndanguwalonjelani ndikomya
wone kulawile munhu yumwe kajilila heni ndahela nongwa.
27 Kwa vila nasigozole ne hado kuwadamlila geng'ha goy-
ali yogana Nguluwi. 28 Milolele mwemwe, mchilolele chila
chilundo cha Muhe Yelile kawawika hemwe muwe walolezi
wa Nguluwi. Mudime chilundo cha wanhu walingumkunda
Kilistu yawegale kwa danda ya heye. 29 Ndivizela goya
ng'hatu heni londikuka michewe jing'hang'hale jowabateni
na hajiwa na chilundo cha hemwe. 30 Kulawa mli hemwe
wolawila wanhu wozangulonga udesi na kuwahada walan-
guswa wawinze wawo yeng'ha. 31 Ahyo muwe meho, mkum-
buchile kwa miyaka jidatu, hamihe na nemisi, sitochile
kumdeuza munhu yoneche hali hemwe kwa mahozi.

32 “Na sambi ndanguwawika hemwe hasi ha wamizi wa
Nguluwi na ulonzi wa isungu lya heye. Heye kana lu-
dali lwa kuwazenga na kuwadahiza isungu lya Nguluwi
lyoyawawichile wanhu wa heye. 33 Heni siganile ne hado
migwala ne zahabu ne mivalo ja munhu yoneche. 34 Mvizela
hemwe mwemwe kota nang'hola mijito kwa moko ga nene

baha, namhegwa gondilapa na gawayangu. 35 Ndali ndi-
walangusani kwa kukola mijito ahyo twangulapa kuwatanza
wawele ng'hochele, tukumbuchila ula ulonzi woyalonjile
Mkulu wa hetwe Yesu yuye, 'Kowa na utambichizo houlavya
kusinda kubochela.' "
36 Loyalonjile ago, Paoli nakafugama hamwe na hewo,
nakamlanda Nguluwi. 37 Weng'ha wali wolila, nalowali
womlaga Paoli kwa igano likulu. 38 Mbuli iwasinzile ng'hatu
nayali mbuli yoyalonjile kuta howomona kahi. Hamba wam-
sindichiza mbaka muli meli.

21

Paoli kanguluta Yelusalemu

1 Lotilajile na hewo, tukwina meli tung'wang'wazala
mbaka Kosi. Mitondo yake tufika Lode, na kulawila ako
natuluta Patala. 2 Ako, natuifika meli ilinguluta Foinike,
tukwina tuheluka. 3 Hotufichile honhu ha kuweza kuy-
ona Kupulo, natukola nzingo ya kusini tuluta Siliya. Tu-
jela lyuma lya kwimiza meli honhu hali muji wa Tilo, aho
meli nayali inenula mhomolo yoipichile. 4 Ako tuwafika
wanhu walingumkunda Kilistu, tikala na hewo kwa mhela
wa juma imwe. Walanguswa awo wa Kilistu wali wodamla
kwa ludali lwa Muhe Yelile, nawamlonjela Paoli yaleche
kuluta Yelusalemu. 5 Ila mhela wa hetwe nawoumalile
tuka. Weng'ha hamwe na wadala na wana wa hewo
nawatuhilichiza mbaka hanze ha muji ula. Lotufichile
mwhani, tweng'ha natufugama tumlanda Nguluwi. 6 Hamba
tilaga, hetwe tukwina meli, hewo nawahiluka kowalawile.
7 Natulutilila na majendo kuluta Tilo natufika Tolemaisi,
hala natuwalamsa wanhu walingumkunda Kilistu, tikala
nawo zuwa limwe. 8 Mitondo yake tuka tuluta Kaisaliya.
Ako natuluta kaye kwa Filipo mdamla Mbuli Inojile. Heye
nayali yumwe wa wala saba wahaguligwe kuwa watanzi wa
ng'handa ya Nguluwi ya kula Yelusalemu. 9 Yali na wahinza
wane wali na uwanzi wa kubochela usenga wa Nguluwi na
kulonga. 10 Lotikale ako mazuwa mado, mloli wa Nguluwi
yumwe yalinguchemigwa Agabo nakeza kulawila Yudeya.
11 Katuyila kahola msipi wa Paoli, kewoha mmoko na mmag-
ulu, kalonga, "Muhe Yelile kangulonga ahi, 'Wayahudi kula
Yelusalemu womuwoha hihi munhu yawele na isali awu na
kumigala mmoko mwa wanhu hawawele Wayahudi.' "
12 Lotuhuliche ago, hetwe na wala wanhu wanji wali aho
wamdedeza Paoli yaleche kuluta Yelusalemu. 13 Ila Paoli
nakedichila, "Mwangugana kudita choni? Mwangugana kui-
galila nhumbula ya heni ngozolo kwa mahozi? Ng'hunda hai-
wele kuwichigwa mng'handa kula Yelusalemu, ila kubagama

kwa itagwa lya Mkulu Yesu.” 14 Lotulemwelile kumd-
edeza tunyamalila, tulonga hela. “Lyoyalingugana Mkulu
likoleche!”
15 Lotikale hala kwa mhela udo, natuwoha mhomholo
za hetwe, twinula majendo kuza Yelusalemu. 16 Wanhu
wamwenga walingumkunda Kilistu wa Kaisaliya nawaluta
hamwe na walanguswa. Watugala hakaye ha Mnasoni yula
twali kuza kikala na heye kwa mhela udo. Mnasomi nayali
mwenyeng'haye wa Kupulo na nayali yawele ngumkunda
Kilistu kwa mazuwa menji.

Paoli kanguluta kumlamsa Yakubu

17 Lotufichile Yelusalemu, wanhu walingumkunda Kilistu
nawatubochela goya ng'hatu. 18 Mitondo yake Paoli naka-
luta kumlamsa Yakubu, na wasekulu weng'ha wa chilundo
cha wanhu walingumkunda Kilistu wali baho. 19 Paoli
yoyawalamse, nakawalonjela geng'ha Nguluwi goyali ya-
ditile kwa wanhu walingumkunda Kilistu kwa kukolela
utanzi wa heye. 20 Lowahuliche ago, wamtogola Ngu-
luwi. Hamba wamlonjela Paoli lelo kwangona wanhu
maelufu menji wawele Wayahudi, sambi wawa wanhu
walingumkunda Kilistu na weng'ha wangibata malajizo ga
Musa. 21 Lowahuliche mbuli za hegwe kuta wali ulangusa
Wayahudi walingikala muli wanhu hawawele Wayahudi
kota waleche kujesa Malajizo ga Musa, waleche kuwen-
jinza wana wa hewo ikumbi na waleche kuwinza mzilo
wa Wayahudi. 22 Lelo mbuli zowa ndaze? Yangoneka
wovizela kota hegwe mina kufika aha. 23 Lelo udite kota
vyotulingukulonjela. Wabahano wanhu wane wawichile
kilaha kwa Nguluwi. 24 Wilumbe na hewo mli kulanda
kwa kihovuga goya hameho ga Nguluwi, ulavye na kodi
vyoilingulapigwa, hamba wabeigwe mnvili ziwele mmitwi
ja hewo. Ahyo, wanhu weng'ha wovizela kota mbuli
zila nazowalonjelwe za hegwe hazitanganiche, na hegwe
uliyeng'ha ung'hali uchikala kwa kuwinza malajizo ga Musa
25 Kulapa wala wanhu hawawele Wayahudi natuwandichila
natuwalonjela mbuli nazotuganile, waleche kulya choneche
chitambichizwe na milungu ja udesi, waleche kunwa danda,
waleche kulya miwunde ja migongolo jipobosolwe, na
weyuse na ung'hondwa. 26 Mitondo yake Paoli nakawahola
wala wanhu kadita nhambiko ya kihovuga hamwe na hewo.
Hamba nakenjila mng'handa ya Nguluwi kalonga kuduma
kwa zuwa lya kihovuga na ila nhambiko ilavigwa kwa chila
munhu.

Paoli kangibatigwa mng'handa ya Nguluwi

27 Mhela wa mazuwa ago saba logali behi kumala,
Wayahudi wali walawile mkowa wa Asiya nawamona
Paoli mli ng'handa ya Nguluwi. Wambuza wanhu weng'ha
wazudila mli chila chilundo cha wanhu, wamibata.
28 Wayoweleza, “Wanhu wa Isilaeli, mtutanze! Ayu ndo
yula munhu yalingulangusa wanhu chila honhu mbuli
zila zilingubeza wanhu wa Isilaeli, zilingubeza malajizo
ga Musa na honhu aha helile. Sambi nakawenjiza wanhu
hawawele Wayahudi mng'handa ya Nguluwi na kuhadita
hakokomoche honhu hano helile.” 29 Chambuzo cha kulonga
ahyo waliwamuwene Tilofimo, mwenyeng'haye wa Efeso,
yawele hamwe na Paoli mujini, waza nguvuiza kota Paoli
nayali yamwinjize mng'handa ya Nguluwi.

30 Honhu hala hesa hawa na ivuche, wanhu woya
kulawila nzingo zeng'ha, wamibata Paoli, wambulunha,
wamlavya mng'handa ya Nguluwi, na baho vihindilo vyesa
vya ng'handa ya Nguluwi navihindigwa. 31 Nawagana
kumkopola Paoli, ila mbuli na zimfichila mkulu wa wamizi
wa Chiloma kuta Yelusalemu yesa nayali imemile ivuche.
32 Baho du, mkulu wa chilundo kawahola wamizi na mkulu
wawo, nawabilimila kulichila chilundo cha wanhu. Hewo
lowamuwene yula mkulu wa ilundo lya wamizi waleka
kumtowa Paoli. 33 Mkulu wa ilundo kamlutila Paoli,
kamibata na kulonga yawopigwe minyololo mili. Hamba
wauza, “Munhu wachi ayu, na kadita choni?” 34 Wamwe
mli chila chilundo cha wanhu wali wohabuka chinhu
achi na wanji wahabuka chinji. Kawalonjela wanhu wa
heye wamgale Paoli muli ngome. 35 Paoli naloyafichile mli
muukwinilo, wamizi nawalapigwa kumpapa kwa vila hali
na ivuche lya wanhu. 36 Kwa vila lung'hongola lwa wanhu
lwali lomuwinza wayoweleze, “Mkomeni!”

Paoli kangigombela

37 Lowali womwinjiza mgati mwa ngome, Paoli nakam-
landa mkulu wa wamizi yolonga, “Ndoweza kukulonjela
chinhu?” Yula mkulu wa wamizi nakamlonjela, “Hambi
kuchizela Chigiliki? 38 Hambi hegwe huwele yula Mmisili.
Aha mazuwa gaga yaluchize ivuche na kuwalongoza wanhu
wehile elufu zine mbaka kugunuche?” 39 Paoli nakedichila,
“Heni nda Myahudi, mlelwa wa Talso ako Kilikiya, mlelwa
wa muji utanganiche. Dedede, ng'hundize ndawale na
wanhu.” 40 Yula mkulu wa wamizi nakamkundiza. Paoli
nakema mchanya ha chikwinilo, kawapunjila moko wala
wanhu na lowekale tulu, nakaluka kulongasa na hewo kwa
Chieblaniya.

22

1 “Wahaza na wang'holozangu, mnyhulichize ng'hatu
londichigombela hali hemwe!” 2 Lowahuliche yolonga na
hewo kwa Chieblaniya wekala tulu ng'hatu kusinda aho
mwaluko. Na heye Paoli kazangulonga.

3 “Heni nda Myahudi, mlelwa wa Talso ako Kilikiya. Ila
nang'hulila hali muji wuwu, hali ulanguso wa Gamalieli,
nandanguswa kwa malajizo gatanganiche ga wahaza
wa hetwe. Nandilavya kwa nhumbula yeng'ha kwa
Nguluwi kota hemwe mwemwe vyomuli ahi lehano.
4 Nandiwagaza na kuwakopola wala wanhu wali wowinza
nzila ayi. Nandiwabata walume na wadala na kuwahindila
mchinweng'ho.” 5 Mtambika mkulu na watagusa weng'ha
wa wasekulu wanguvumila mbuli ayi. Kulawa kwa hewo
nambochela gowandichilwe wala wanhu Wayahudi wali ako
Damasiko. Nanduta Damasiko leka ndiwabate awo wanhu
walingumkunda Kilistu na kuwagala wawohigwe mbaka
Yelusalemu ndilapa watowigwe.

Paoli kangulonga gala ga kulohoka kwa heye
(Madito 9:1-19; 26:12-18)

6 “Lelo londali mnzila behi kufika Damasiko, nayali saa sita
nemisi, lumuli lukulu kulawa kilanga lulawila lumwemwesa
nzingo zeng'ha. 7 Aho nanyigwa hasi, nyhulika lizi lindonjela,
‘Saulo, Saulo! Lekachoni kwangungaza?’ 8 Heni mbuza,
‘Kwa whaani hegwe, Mkulu?’ Na heye nakandonjela, ‘Heni
nda Yesu wa Nasaleti yula hegwe ulingumgaza.’ 9 Wala
wayangu nawalona lula lumuli, ila nahawahuliche lizi lya
yula yalonjile na heni. 10 Ndilawa heni mbuza, ‘Ndite ndaze
Mkulu?’ Na heye Mkulu nakandonjela, ‘Wime, lute Damasiko
na ako kolonjelwa geng'ha gala gouganigwa kudita.’ 11 Kwa
lumwemwesa lula lukali sali ndilola, ahyo naiwagana wala
wayangu waze kundongoza kwa kimbata moko mbaka fika
Damasiko.

12 “Ako nakwali na munhu yumwe yalinguchemigwa
Ananiya, munhu muwinza Nguluwi, yalinguhulika malajizo
ga Musa na yatanganiche ng'hatu hali Wayahudi nawali
wochikala Damasiko. 13 Heye nakoya kundola, kema behi
na heni, nakalonga, ‘Mng'holozangu Saulo! Lole kahi.’
Baho du kahi ndizangulola, nandimlola. 14 Hamba Ananiya
nakalonga, ‘Nguluwi wa wasekulu wa hetwe kakuhag-
ula leka uvizele goyalingugana na kumona yula yatan-
ganiche na kumhulika yuye yolonga kulawila hamlomo
hake. 15 Mina konditila ulolezi kwa wanhu weng'ha uwalon-
jela gala gougawene na kugahulika. 16 Lelo ya choni kukawila

ng'hatu? Wime, ubatizigwe na kusilwa gehile ga hegwe kwa kulichema itagwa lya heye.'

Nyhemo ya Paoli kuwadamlila wanhu hawawele Wayahudi

17 "Lelo nanyhiluka Yelusalemu, nalondali ndilanda mli
ng'handa ya Nguluwi, nambona ulotezi. 18 Nandimona
Mkulu yondonjela, 'Hima! Uche Yelusalemu himahima
mina wanhu wa hano howoukunda ulolezi wa hegwe kwa
mbuli ya heni.' 19 Heni nanyidichila, 'Mkulu, hewo wav-
izela kuta heni ndo yula yaliyokola mli ng'handa za kusalila
nyinji za Wayahudi na kuwebata na kuwatowa wala wali
ngukukunda. 20 Na kuta mhela mlolezi wa hegwe Ste-
fani loyakopoligwe, heni aha ndali hala, nang'hunda acho
chikoleche na kwamila mikoti ja wala wali womkoma.'
21 Heye Mkulu nakandonjela, 'Lute, ndokulajiza kutali kwa
wanhu hawawele Wayahudi.' "

22 Mbaka aha, wala wanhu wali womuhulichiza, ila
loyalonjile ulonzi awo, nawaluka kubwamuka, "Mkopoleni!
Munhu nayali ahyo hambe yaganigwe kikala muisi."
23 Wazanguluta wohabuka habuka kuno wotigasa mikoti
jawo na kutoza nhimbwisi milanga. 24 Mkulu wa wamizi
nakawalajiza wanhu wa heye wamgale Paoli mli ngome.
Nakawalonjela wamtowe ng'hobwa leka wamuuze na
wavizele chambuze Wayahudi kutowa iyowe. 25 Ila
lowamuwohile wogana wamtowe ng'hobwa, Paoli kamuuza
mkulu wa wamizi yumwe nayali yemile aho, "Lelo malajizo
ganguwakundiza hemwe kumtowa ng'hobwa munhu wa
Loma yang'hali tagusigwa?" 26 Yula mkulu wa wamizi
loyahuliche ago, nakamlonjela mbuli mkulu wa wamizi
yolonga, "Kwangugana kudita choni? Munhu ayu wa Loma!"

27 Mkulu wa wamizi nakamlutila Paoli, kamuuza, "Ndon-
jele, hegwe kwa munhu wa Loma?"

Paoli nakedichila, "Ena." 28 Mkulu wa wamizi nakalonga,
"Heni nani nda munhu wa Loma ila kwa kulavya vinhu
vikulu." Paoli nakedichila, "Ila heni nda munhu wa Loma
kwa kuvumbuka." 29 Wala wanhu wali wewichile goya
kumpugajiza Paoli baho nawajilila. Yula mkulu wa wamizi
nakadumba loyavizelele kuta Paoli ndo munhu wa Loma na
nayali mina yawohigwe ng'weso.

Paoli kanguhilikwa mchitala cha Wayahudi

30 Mitondo yake, mkulu wa wamizi nakagana kuvizela
gatanganiche, gala Wayahudi wali wamuwichile Paoli. Ahyo,
kamdohola Paoli ng'weso, kawalonjela watambika wakulu
wanhu weng'ha wa utaguso wating'hane. Hamba nakami-
gala Paoli, nakamwimiza hali watagusa.

23

1 Paoli nakawanogolela meho wala watagusa, hamba
nakaluka kulonga, “Wang'holozangu, mbaka lelo hano ndali
ndichikala na igano linojile hali Nguluwi.” 2 Aho Ananiya
mtambika mkulu nakawalonjela wala wali wemile behi na
Paoli wamzabule mumlomo. 3 Hamba Paoli nakawalonjela,
“Na heye Nguluwi kokuzabula hegwe uwele unojile kwa
kunze, mgati umemile wihe! Koweza ndaze kikala aho
unhaguse chiutaguso na kuno hegwe gwegwe kwangubena
malajizo kwa kulonga nhowigwe?” 4 Wanhu wali wemile
hala nawamlonjela Paoli, “Hegwe kwangumliga mtambika
mkulu wa Nguluwi!” 5 Paoli nakedichila, “Wang'holozangu,
nasivizelele kota heye mtambika mkulu. Mina Maandiko
gangulonga ahi, ‘Uleche kulonga vibi gala ga chilongozi wa
wanhu wa hegwe.’ ”
6 Mhela wula Paoli naloyavizelele kuta honhu hamwe ha
watagusa wala wali ndo Masadukayo na yinji Mafalisayo.
Hamba nakakwiniza lizi hali watagusa, “Wang'holozangu,
heni ndo Mfalisayo, mwana wa Mfalisayo. Heni ndi-
galigwa muutaguso kwa vila ndangitumbila kuta wabagame
wozilipuka.” 7 Loyalonjile ago, ivuche ikali nalyaluka hewo
kwa hewo. Mafalisayo na Masadukayo wala wanhu wet-
ing'hane wambuza kibagula honhu heli. 8 Acho chiwalo
chali achi, Masadukayo wangibatilila kuta wabagame hambe
wazilipuche, kuduhu wahilisi wa kilanga, na muhe kuduhu.
Ila Mafalisayo wangukunda ago geng'ha gadatu. 9 Ivuche
nalyonjezeka na wamwe wa walangusa wa malajizo ga Musa
na chilundo cha Mafalisayo nawema na kulavya igayo lya
hewo kwa lupichi, “Hambe tone choneche chihile mli munhu
ayu, hanji muhe ama mhilisi wa kilanga nakadawala na
heye!”
10 Kilewa nakulutilila mbaka mkulu wa chilundo
nakadumba kuta Paoli yasapangwe viundeviunde. Ahyo
nakawalonjela wamizi wa heye kwinjila mli lila ilundo,
wamlavye Paoli na kumhilusa mgati mwa ngome.
11 Mihe yizile, mkulu nakema behi na Paoli, nakamlonjela,
“Uleche kudumba! Kunhawiza hano Yelusalemu, kodita
hihyo na mujini Loma.”

Wayahudi wangugongomanya kumkopola Paoli

12 Lokuchele, Wayahudi nawadita nhing'hano ya uyeka.
Welaha, “Hatulya na hatunwa mbaka hotuwa tumkopole
Paoli.” 13 Wanhu wahejile makumi gane ndo waganile
chiuviso kudita ahyo. 14 Hamba nawaluta kwa watambika
wakulu na wasekulu, wolonga, “Hetwe tilaha kuta hatu-
jeza choneche kuli mimelo ja hetwe mbaka aho hotuwa

tumkopole Paoli. 15 Lelo hemwe hamwe na watagusa galeni
usenga kwa mkulu wa wamizi leka yamigale Paoli kuli
hemwe mchivilizila mwangugana kuvizela ng'hatu mbuli za
heye. Natukunda kumkopola hanafika habehi."

16 Ila mwana wa lumbulye Paoli nakahulika ago gowo-
longasa, ahyo nakaluta mgati mwa ngome, nakamlon-
jela Paoli mbuli ayo. 17 Aho Paoli kamchema mwamizi
yumwe, nakamlonjela, "Mhole ayu msongolo lute na heye
kwa mkulu wa wamizi, kana chinhu cha kukulonjela."
18 Mwamizi nakamhola ayo msongolo, kaluta naye kwa
mkulu wa wamizi, kalonga, "Yula mnweng'hwa Paoli kany-
hema kandanda ndimgale ayu msongolo kwa hegwe mina
kana chinhu cha kukulonjela." 19 Mkulu wa wamizi kam-
bata ayo msongolo moko, kamgala honhu ha uyeka, naka-
muuza, "Kuna choni cha kundonjela?" 20 Heye nakalonga,
"Wayahudi wahadana wakulande umgale Paoli muutaguso
wochivilizila kuta watagusa wangugana kuvizela mbuli zi-
tanganiche ng'hatu za heye. 21 Ila hegwe uleche kukunda
mina hana wanhu makumi gane wekale goya kumvada.
Welaha kuleka kulya ne kunwa chinhu mbaka howowa
wamkopole. Sambi mina wa goya, wangubeteza ukundizo
wa hegwe." 22 Mkulu wa wamizi nakamlonjela, "Uleche
kumlonjela munhu yoneche kuta hegwe kungalila mbuli
azo." Hamba nakamleka yalute.

Paoli kangigaligwa kwa chilongozi wa mkowa

23 Mkulu wa wamizi nakawachema wamizi weli kawalon-
jela, "Wicheni wamizi miya mbili na wakwina falasi makumi
saba na wamizi miya mbili wa migoha, walute Kaisaliya.
Migongomanye kuka hala hainafika saa tatu lelo hano
hamihe. 24 Muwiche falasi wamwe awo kwa Paoli, mhiliche
goya kwa Felisi chilongozi wa mkowa." 25 Hamba ayo mkulu
wa mkowa nakandika ahi.

26 "Heni Klaudiyo Lusia ndangukwandichila hegwe
mkulu Felisi, chilongozi wa mkowa. Ulamche chilongozi!
27 Wayahudi nawamibata munhu yumwe hachefu tele
wamkopole. Wone nandeche kulonga kuta heye munhu
wa Loma. Ahyo nanduta hamwe na wamizi ndimlohola.
28 Nandimhilika kumwando kwa watagusa wa hewo wakulu
ndilapa ndivizele chila chimuwalile hewo wamtaguse.
29 Nandivizela kuta kutagusa ako kwali gali gala ga kuwala
honhu hamwe ha malajizo ga hewo na ahyo sonile kuta
kadita choneche chilingumwambuza yakopoligwe ama
yawohigwe mchinweng'ho. 30 Londonjelwe kuta Wayahudi
wali waditile chiuviso kumkopola, nangana kumgala kwa

hegwe, ndiwalonjela wataguswa wa heye wegale utaguso wa hewo kwa hegwe."

31 Awo wamizi nawamhola Paoli kota vyowalonjelwe,
wamgala hamihe yiyila mbaka Antipatili. 32 Mitondo wamizi
wa magulu wahiluka kuli ngome, wawaleka wala wamizi
wakwina falasi walutilile na majendo ga hewo hamwe na
Paoli. 33 Lowafichile Kaisaliya nawampa mkulu wa mkowa
gala maandiko na kumuwika Paoli hasi ha ulongozi wa
heye. 34 Felisi loyasomile ago maandiko nakamuuza kulawila
mkowa wachi? Loyalonjelwe kuta nayali yalawile mkowa
wa Kilikiya, 35 kalonga, "Ndohulichiza nongwa ya hegwe
wone wawele na nongwa wafiche." Hamba nakalonga Paoli
yawichigwe hasi ha udimi mng'handa ya undewa wa Helodi.

24

Wayahudi wangumlonjeleza Paoli

1 Mazuwa gahano logapulute, mtambika mkulu Ananiya
nakoya Kaisaliya hamwe na wasekulu wamwe na wakili
yumwe yalinguchemigwa Telutilo. Nawamlutila yula mkulu
wa mkowa wamlonjela nongwa ya hewo kwa Paoli. 2 Paoli
nakachemigwa, na Telutilo kachumula nongwa ahi.

"Mkulu Felisi, ulongozi wa hegwe unojile wigala kikala
goya na ugalamlo wa kung'hang'haniza wangukoleka kwa
kunojeza isi ya hetwe. 3 Natubochela mbuli ayi kwa us-
angalalo ng'hatu na kulavya malumbo menji kwa hegwe
chila honhu. 4 Ila ne kwajiliza mihela ja hegwe ng'hatu,
twangulanda kwa isungu lya hegwe lyeng'ha, uhulichize aga
machefu gotigale. 5 Tuvizela munhu yuno nakeha lukami.
Heye kaluchizaga ivuche muli Wayahudi chila honhu muisi
na kahi ndo chilongozi wa chilundo cha Wanasaleti. 6 Kahi
nakajeza kukovula ng'handa ya Nguluwi, na hetwe tumi-
bata. 7 Ila Lusia, mkulu wa chilundo cha wamizi, kenjilila
hagati, kamhola kwa ludali kulawila mmoko mwa hetwe.
8 Hamba nakawalonjela wawele na nongwa na heye woye
kumwando kwa hegwe. Gwegwe baho kwa kumuuzauza,
koizela mbuli ya nongwa yotumigalile kwa hegwe." 9 Na
hewo Wayahudi watawiza nongwa ahyo wolonga kuta ago
geng'ha gali gakukomya.

Paoli kangigombela kwa Felisi

10 Hamba chilongozi Felisi wa mkowa kamchemeleza Paoli
yalonje, na heye Paoli kalonga, "Ndangusangalala kigombela
hali hegwe ndivizela kuta hegwe mtagusa wa isi ayi kwa
miyaka minji. 11 Kwanguweza kuvizela gapulute mazuwa
kumi na meli hela kulawila ndutile kumfugamila Nguluwi

kula Yelusalemu. 12 Wayahudi hawafichile ndilongasa na
munhu yoneche. Hawafichile nditumajiza wanhu ng'handa
ya Nguluwi, kahi ne mli ng'handa za kusalila za Wayahudi,
kahi honhu hanji honeche muli muji woneche. 13 Kahi ha-
woweza kutawiza nongwa yowalavile kwa heni. 14 Chondili
ngukunda hali hegwe ndo achi, heni ndangumfugamila Ngu-
luwi wa hetwe ndichikala kwa kuwinza nzila ila hewo wan-
guichema chilundo cha kwaluchiza. Ndangukunda mbuli
zeng'ha zandichigwe muli malajizo ga waloli wa Nguluwi.
15 Heni ndangitumbila Nguluwi, na hewo wangitumbila lilyo,
kota wanhu wanojile na wehile, wozilipuka. 16 Ahyo ndangu-
pajila ng'hatu na igano linojile hali Nguluwi na wanhu.

17 “Londikale kutali kwa miyaka mido, nanyiluka
Yelusalemu leka ndiwegalile wanhu wayangu utanzo wa
kulavya nhambiko. 18 Mhela londali ndidita ago, ndo
lowafichile ng'handa ya Nguluwi, londali mina ng'holile
yila nhambiko ya kihovuga. Hakwali na ilundo lya wanhu
ne ivuche. 19 Ila kwali na Wayahudi wanji walawile muji
wa Asiya, awo ndo nawalapigwe wawe aha hali hegwe na
kulavya nongwa ya hewo wone wana chinhu choneche cha
kulonga kwa heni. 20 Ama, waleche awa wali aha, walonje
wihe wauwene kwa heni, mhela wonyimile hali chitala cha
hewo chikulu, 21 ila wowa ulonzi wondonjile honyimile hali
hewo, ‘Mwangunhagusa lelo hano kwa vila ndangibatilila
kota wabagame wozilipuka!’ ”

22 Aho, Felisi, heye nayali yavizelele nzila ya wanhu awo,
nakaiwika zuwa linji ya kulutilila kuhulichizwa nongwa
ayo. Kawalonjela, “Ndolavya utaguso wa nongwa ayo
mhela Lusia, mkulu wa chilundo cha wamizi, loyokuya aha.”
23 Hamba nakamlonjela yula mwamizi yamuwiche Paoli
mchinweng'ho, ila waze kumlechela lechela na wang'holoze
waleche kulemezwa kumgalila gala goyolapa.

Paoli hali Felisi na Dulusila

24 Logamalile mazuwa mado, Felisi nakoya hamwe na
mdala wa heye Dulusila yula nayali Myahudi. Kalonga Paoli
yegaligwe, kamhulichiza yolonga gala ga kumkunda Yesu
Kilistu. 25 Ila mhela Paoli loyaluche kulonga gala gatan-
ganiche, kilemela kudita chinhu na zuwa Nguluwi yoita-
gusa isi, Felisi nakadumba, nakalonga, “Kwa sambi koweza
kuluta, ndokuchema kahi hondiwa na mumhu.” 26 Mhela
wuwo nayali yochitumbila kuta Paoli komhonga sendi. Kwa
chiwalo achi nakamchema Paoli lundogondogo na kulongasa
na heye.

27 Lojimalile miyaka mili, Polikio Festo nakahola honhu ha
Felisi, kawa chilongozi wa mkowa. Kwa vila nakagana kiga-
niza kwa Wayahudi, Felisi nakamleka Paoli mchinweng'ho.

25

Paoli kangukanha lufaa kwa chilongozi mkulu wa Loma

1 Mazuwa gadatu lowafichile kuli mkowa, Festo nakalawa
Kaisaliya, nakaluta Yelusalemu. 2 Watambika wakulu
hamwe na vilongozi wa Wayahudi nawamlonjela gala ga
kulapa nongwa nayali imuwala Paoli. Nawamdedeza Festo.
3 Yawaditile igano kwa kumigala Paoli Yelusalemu, wali
wataguse chiuviso wamkopole wang'hali mnzila. 4 Ila Festo
nakalonga, “Paoli kosigala mchinweng'ho kula Kaisaliya na
heni ndoluta ako behi yiyi. 5 Walecheni vilongozi wa hemwe
walute ako hamwe na heni wakalavye nongwa ya hewo kuli
heye wone yaditile choneche chihile.”

6 Festo nekekala na hewo kwa mhela wa mazuwa nane
ama kumi hino, hamba nakahiluka Kaisaliya. Mitondo yake
nakaluta muutaguso, nakalonga Paoli yegaligwe mng'handa.
7 Mhela Paoli loyafichile, Wayahudi wala wali walawile
Yelusalemu nawamzunguluta waluka kulavya nongwa ny-
inji ng'hulu zila hawawezile kutawiza. 8 Kwa kigombela,
Paoli nakalonga, “Heni siditile lihile lyoneche lya kulapa
malajizo ga Wayahudi, kahi si kwa ng'handa ya Nguluwi, ne
ga kumlapa Kaizali mndewa mkulu wa Loma.”

9 Festo nakagana kiganiza kwa Wayahudi ahyo naka-
muuza Paoli, “Ndaze kwangugana kuluta Yelusalemu na
ako ukataguswe hali heni kwa chiwalo cha nongwa ayi?”
10 Paoli nakedichila, “Ndangwima hali chigoda cha utaguso
wa Kaizali mndewa mkulu wa Loma, na ahano bahano ndo
hondilinguganigwa kupegwa utaguso. Kota vyouvizelele
goya, siwaditile Wayahudi wihe woneche. 11 Lelo wone
fichigwe wihe ulingundapa ngazigwe mbaka kubagama,
hambe ndande kusilwa wihe awo. Ila wone kuduhu yalin-
gukomya muli nongwa woyalavile wanhu awa, haduhu
munhu yombika kwa hewo. Ndangugana nongwa ya heni
ihilikwe kwa Kaizali mndewa mkulu wa Loma!”

12 Lelo Festo loyalongane na wakulu wa heye, nakamlon-
jela Paoli, “Kulanda lufani, lelo koluta kwa Kaizali mndewa
mkulu wa Loma.”

Festo kangumlonjela Agilipa mbuli za Paoli

13 Mazuwa mado hamba, mndewa Agilipa na Belinike
nawafika Kaisaliya kumlamsa Festo. 14 Wali ako mazuwa
mado na heye Festo nakamlonjela mndewa nongwa ya gala

ga Paoli, “Hana munhu yumwe hano yula Felisi nakamleka mchinweng'ho. 15 Londutile Yelusalemu watambika wakulu na wasekulu wa Wayahudi nawalavya nongwa na kundanda ndimtaguse yagazigwe. 16 Ila heni nandiwalonjela kuta hatuzowele Waloma kumlavya munhu yatowigwe hala yawele na nongwa hana ting'hana na wamlavile nongwa na kupegwa honhu ha kigombela kulapa ayo nongwa. 17 Lelo lowafichile aha sikawile, ila nandita nhing'hano hali honhu ha kutagusila mitondo yake, ndonga munhu ayo yegaligwe. 18 Wawele na nongwa na heye nawema, ila hawalavile nongwa yihile kota vyondali ndivijesa. 19 Ila wali na kilewa kudo na heye hamwe na heye kulapa kufugamila kwa kumlapa munhu yumwe Yesu yula nayabagame, Paoli kangibatilila kuta mkomu. 20 Nasivizelele lya kudita kwa nongwa ayo. Hamba nandimuuza Paoli wone yaganile kuluta kutagusigwa kuli chitala kula Yelusalemu kwa chiwalo cha nongwa ayo. 21 Ila Paoli nakalema, nakalanda yalechigwe mchinweng'ho mbaka lwamulilo lwa nongwa ayo uditikwe na Kaizali mndewa mkulu wa Loma. Ahyo nangana yekale mchinweng'ho mbaka aho hondigana kumuhilika kwa Kaizali mndewa mkulu wa Loma.” 22 Hamba mndewa Agilipa nakamlonjela Festo, “Nangana kumuhulika ayo munhu nene baha.” Festo nakamlonjela, “Komuhulika mitondo.”

Paoli hali mndewa Agilipa na Belinike

23 Mitondo yake, mndewa Agilipa na Belinike nawafika kwa mnvina muli chalanza cha nhing'hano wawele welongoze na wakulu wa wamizi na vilongozi wa muji. Festo nakalajiza Paoli yegaligwe kuli chalanza cha nhing'hano. 24 Hamba Festo kalonga, “Mndewa Agilipa na weng'ha muwele hano hamwe na hetwe! Aha kumwando kwa hemwe hana munhu yumwe yula nhanzi yeng'ha ya Wayahudi hano na kula Yelusalemu nawatowa iyowe kuta hambe yaganigwe yekale kahi. 25 Heni nasiwene kuta nayali yaditile choneche chihile mbaka yalapigwe kutagusigwa na kugazigwa mbaka kubagama. Ila kwa vila Paoli heye mina nakalanda nongwa ya heye kuhulichizwa na Kaizali mndewa mkulu wa Loma ngana kumigala hano. 26 Kwa heni ndahela mbuli yenele ila ndoweza kumwandichila Kaizali mndewa mkulu wa Loma gala ga kulapa heye. Ndo mina ndimigale hano hali hemwe na hali hegwe mndewa Agilipa, ila londimlolile, ndoweza kuwa na lya kukwandichila. 27 Kwa mina yowa chinhu cha kusecheza kumgala mnweng'hwa ne kulonga nongwa ilingumuwala.”

26

Paoli kangigombela hali mndewa Aglipa

1 Hamba mndewa Agilipa nakamlonjela Paoli, “Kwangukundizwa kigombela.” Aho Paoli kagolola moko wa heye kegombela ahi, 2 “Mndewa Agilipa, ndangiwona nhambichizwa kigombela hali hegwe kwa kulapa ila nongwa yeng'ha Wayahudi wali wolonga gala ga heni. 3 Kwa vila hegwe ndo kuvizela gala ga Wayahudi na vinhu vyowalingitwanza kwa hewo, ndangulanda unyhulichize kwa kwimilila.

4 “Wayahudi wavizela mbuli za heni kulawila uwana, na hila vyondikale kulawila mwaluko hali isi ya heni mbaka ako Yelusalemu. 5 Wanzela kwa mhela uhejile, na wotawiza, wone wagane, kota kulawila mwaluko nandikala kota yumwe wa chilundo cha Mafalisayo nawawele womfugamila Nguluwi vitanganiche ng'hatu kusinda wanji. 6 Na sambi nda hano lekachoni nhagusigwe ndangitumbila lila ilagano Nguluwi lyowelagane na wasekulu wa hetwe. 7 Ako kilagana, ndo kukula kuli ngitumbilwa na nhanzi kumi na mbili za isi ya hetwe. Womfugamila Nguluwi kwa igano nemisi na hamihe. Mng'hangala mndewa, Wayahudi wangumbichila nongwa kwa kukunda ahyo! 8 Hemwe mweng'ha muli hano, lekachoni hemwe wanhu mwangona kota ndo mbuli yohambe ikundigwe, kota Nguluwi kawazilipula wabagame?

9 “Vyondilingona heni nene nang'hunda kuta ingana kudita mbuli nyinji kulibeza itagwa lya Yesu wa Nasaleti. 10 Mbuli azo ndo zonditile Yelusalemu. Heni nene, ndiwele mheligwe ukulu kulawila kwa watambika wakulu, nambeza kuwenjiza mchinweng'ho wanhu wenji walingumkunda Kilistu. Nawo lowatagusigwe kubagama nang'hunda mbuli ayo. 11 Hamba nandiwadita watowigwe muli ng'handa za kusalila zeng'ha za Wayahudi ndiwatumajiza wakovule makundo ga hewo. Kuzudila kwa heni kwali kukulu mbaka ndiwagaza wanhu wa miji ja kutali.

Paoli kangulonga vyoyalohoche
(Madito 9:1-19; 22:6-16)

12 “Hiho ndiwele nding'hali mmijito jijo, nanduta Damasiko mhela umwe, ndiwele na ludali na mzilo womheligwe na watambika wakulu. 13 Mndewa, mhela londali mnzila, isanya liliminosi, nambona lumuli lukulu kusinda lwa isanya lumwesa kulawila kilanga, unzunguluta heni na wala wayangu wotuwele hamwe mli majendo. 14 Hetwe tweng'ha natugwa hasi, na heni nyhulika lizi lindonjela kwa Chieblaniya, ‘Saulo, Saulo! Lekachoni ulingungaza? Kwangilumiza hela kota isenga lilingutowa

teche ng'hweku ya mkulu wa heye.' 15 Heni mbuza, 'Kwa whaani hegwe Mkulu?' Heye Mkulu nakedichila, 'Heni nda Yesu yula hegwe ulingumgaza. 16 Winuche lelo, wime. Ndilawila leka ndikuwiche chitumagwa na mlolezi wa heni. Kumbona heni lehano, na vinhu vyondikuvumisila hamba. 17 Ndowalohola kwa wanhu wa Isilaeli na ndowalohola kahi kwa wanhu hawawele Wayahudi kula kondikulajiza kwa hewo. 18 Kowagubula nyhala zawo na kuwadita walawe muli jiza na kwinjila muli lumuli, walawe muli ludali lwa Limazoga wangalamchile Nguluwi, leka kwa kukunda, woselwe gehile na kuhola honhu ha hewo hali wala wanhu wahaguligwe na heye Nguluwi.'

Paoli kangulonga mijito ya heye

19 "Mndewa Agilipa, nasiwele na lyakubeza kwa ula ulotezi wondiuwene kulawila kilanga. 20 Ila mwaluko nanyaluka kudamla kwa wanhu wa Damasiko, hamba kwa wala wa Yelusalemu na isi yeng'ha ya Yudeya, kahi na wanhu hawawele Wayahudi. Nandiwadamlila waleche gehile na kumgalamchila Nguluwi na kulajila kwa madito kuli nhumbula za hewo. 21 Kwa chiwalo acho, Wayahudi newembata ndiwele mng'handa ya Nguluwi wajeza kung'hopola. 22 Ila Nguluwi nakanhanza, na ndo mbaka zuwa lya lelo nyima nzinzili kulavya ulolezi kwa weng'ha, wakulu na wadodo. Gondilingulonga ndo gala waloli wa Nguluwi na Musa nawalonga golawila. 23 Nawalonga imlapa Kilistu Mlohozi kugazigwa na yawe wa mwaluko kuzilipuka kwa wanhu wabagame, yadamle kota lumuli lwa ulohozi wanguwamwesela lelo wanhu weng'ha, Wayahudi kahi na wanhu hawawele Wayahudi."

24 Paoli yafichile hano kwa kigombela kwa heye, Festo nakachemelela, "Paoli! Kuna lukwale! Kusoma lukami kwa hegwe kwangukudita uwe na lukwale!" 25 Paoli nakedichila, "Mndewa Festo, ndahela lukwale chondilingulonga ndo kukomya yeka. 26 Hegwe mndewa Agilipa kuzizela mbuli azi, ahyo ndoweza kulonga ne kudumba hali hegwe. Hambe njese kuta ago geng'ha gakoleche gazeleka na hegwe mina mbuli ayi haiditikwe chinyele. 27 Mndewa Agilipa, lelo kuna makundo na waloli wa Nguluwi? Ndivizela kwangukunda." 28 Mndewa Agilipa nakamlonjela Paoli "Hachefu hela kondita munhu ndilingumkunda Kilistu!" 29 Paoli kedichila, "Ndangumlanda Nguluwi kuta, kwa mhela udo ama uhejile, haiwele gwegwe yeng'ha ila wala weng'ha walinguhulika lehano wawe kota heni, ila ndiwele hambe nyhopigwe ng'weso."

30 Aho mndewa Agilipa nakema hamwe na mkulu
wa mkowa na Belinike na wala weng'ha wawele hala.
31 Lowochile, walongasa, “Munhu ayu haditile choneche
chilingumlapa igayo lya kubagama ama chinweng'ho.” 32 Na
heye mndewa Agilipa nakamlonjela Festo, “Munhu ayu
twahamchumulile wone nahalechile kulanda nongwa ya
heye ihulichizwe na Kaizali mndewa mkulu wa Loma.”

27

Paoli kanguheluka kuza Loma

1 Lowaganile tuheluche mbaka Italiya, nawamuwika Paoli
hamwe na wanweng'ha wanji hasi ha udimi wa Yulio yula
yawele chilongozi wa chilundo chilinguchemigwa “Chilundo
cha wamizi.” 2 Natukwina meli ya kulawa Adilameto nayali
iheluka na kukolela bandali zimwe za mkowa wa Asiya, nat-
waluka majendo. Alistako mwenyeng'haye wa Makedoniya,
kulawa Tesalonike, nayali hamwe na hetwe. 3 Mitondo yake
natufika mbandali ya Sidoni. Yulio nakamditila Paoli goya
kwa kumkundiza yawone waganwa wa heye na kupegwa
goyolapa. 4 Kulawila ako natulutilila na majendo, ila kwa
vila mbeho nayali iputa lukami ituyila kwa kumwando,
natukola nzingo ya chihilwa Kupulo kula mbeho nayali
nyindo. 5 Natulawa tuloka bahali ya Kilikiya na Pamfiliya,
natufika Mula, mgati mwa Lukiya. 6 Ayo mkulu wa wamizi
nakafika meli imwe ya Alekizandiliya nayali iluta Italiya,
hamba nakatukwiniza mgati.

7 Kwa mihela ja mazuwa menji natuheluka mholemhole,
kwa kugaya natufika behi na Nido. Kwa vila mbeho nayali
ing'hali ituputa, natulutilila kumwando tung'hang'hazala tu-
luta nzingo ya Kilete behi na lasi Salimoni kula mbeho hayali
nyinji. 8 Natukola mfungo mholemhole tufika honhu hali
nguchemigwa Bandali Inojile, behi na muji wa Laseya.

9 Natwesela kulya chinhu kwa mhela uhejile mbaka luhela
nalwali lwihile ng'hatu. Lelo nayiha ng'hatu kuheluka na
meli. Lelo Paoli nakawadeuza, 10 “Wang'hangala, ndangijesa
kuta majendo aga gowa na ugayo na kwajiliza kwinji haiwa
kwa vinhu vili muli meli yeka kahi yowa kwa ukomu wa
hetwe.” 11 Ila mng'hangala nakakwejezwa na gala goyali
yolonga mlongoza meli na yawele na meli kusinda gala goyali
yolonga Paoli. 12 Kwa vila bandali ayo hayali honhu hano-
jile hakikala mhela wa mbeho, wenji nawagana kulutilila
na majendo, wone iganiche mbaka Fonekisi. Fonekisi ndo
bandali ya Kilete nzingo ayo nayali ilemezwa na mbeho. Na
ako wekale mhela wa mbeho.

Mbeho ng'hulu muli bahali

13 Lelo nailawila mbeho inojile ya kusi nayaluka kuputa,
na hewo wavizela wokungajiza gowaliwogana, ahyo nawosa
lyuma lizidahe lilingwimiza meli wendesa behi ng'hatu na
mwhani ya Kilete. 14 Ila haupulute mhela, mbeho ng'hali
nayaluka kuputa kulawila mchihilwa. 15 Mbeho naitowa ila
meli, na kwa vila natulemwa kisumwa kuluta kotuganile,
natuileka meli ibulunwe na ayo mbeho. 16 Chihilwa chimwe
chilinguchemigwa Kauda nachitudinya hado na ayo mbeho,
na lotufichile kusini natuweza, ila kwa igayo, twamiliza lila
itumbwi lya meli. 17 Wala wanamazi walikwega lila itumbwi
mugati, hamba waizungulusila meli izabi na kuiwoha kwa
ludali. Nawadumba wonanahila mfungo mwa bahali hawele
na Siliti, behi na mwhani ya Afilika. Ahyo nawatelemsa
iguwo ligazi lilingukundujiza meli, nawaileka meli ibulunwe
na mbeho. 18 Mbeho ilutilila kuputa na mitondo yake waluka
kutoza kunze mhomholo zilimmeli. 19 Zuwa lya kadatu,
nawaluka kahi kutoza mmazi vinhu vimwe vya mli itumbwi
kwa moko ga hewo wawo. 20 Kwa mazuwa menji hatuliwene
isanya ne nhondwe, mbeho ilutilila kuputa ng'hatu, mbaka
kitumbila kwesa kutumala.

21 Lotikale mazuwa gahejile ne kulya ndiya, Paoli nakema
hali hewo, kalonga, “Wang'holozangu, yahawele goya wone
na mnyhulichize na kuleka kuheluka kulawa Kilete. Wone na
mudite ahyo natwaahejile hali magazo ago na kuwifya aku
kweng'ha. 22 Ila sambi ndangukulandani mikangaze nhum-
bula, haduhu ne yumwe muli hemwe yokwajiza ukomu
wa heye, meli iliyeka ndo ikwaga. 23 Kwa vila hami-
tondo hamihe mhilisi wa kilanga nakandawila. Nguluwi
yula heni ndilingumfugamila. 24 Mhilisi ayo nakandon-
jela, ‘Paoli, uleche kudumba! Yokugana wime hali Kaizali
mndewa mkulu wa Loma, na heye Nguluwi kwa isungu
lyake, kakukangaza na kuwalohola weng'ha walinguheluka
na hegwe.’ 25 Ahyo walume wayangu, mikangaze nhumbula!
Kwa vila ndangumkunda Nguluwi, yowa hihila kota vyon-
donjelwe. 26 Ila yotugana kutajigwa mfungo mwa chihilwa
chimwenga.”

27 Hamihe ha zuwa lya kumi na zine, twali tubulunwa
kuno na kuno muli bahali ya Mediteleniyani. Behi na
hamihe chilo ng'hatu wanamazi newejesa kota wahabehi na
kigongo. 28 Aho nawapala kwinjila kwa bahali kwa kuwoha
chinhu chizidahe, wapata winjilo wa mita makumi gane,
hamba nawapima kahi nawapata winjilo wa mita makumi
gadatu. 29 Kwa kudumba kunhanhahila muli mitalawe,
nawadulisa ngwamo zine kumbele mwa meli, nawalanda
kuche himahima. 30 Wanamazi nawagana watoloche, na

wali mina wadulise lila itumbwi mmazi, wochidanganyizila
kuta wanguluta kudulisa ngwamo kumwando mwa meli.
31 Ila Paoli nakamlonjela yula mkulu wa chilundo na wamizi
wa hewo, “Wone wanamazi awa hawaponile muli meli, ham-
lohoka.” 32 Aho wala wamizi nawazidohola zila nzabi zali
zibatilile lila itumbwi, walileka liholigwe na mazi.

33 Behi na kucha, Paoli nakawadedeza weng'ha walye chi-
lyo, “Kwa mazuwa kumi na gane mwali mdumba ne kulya
chilyo, hamdile chinhu choneche. 34 Lelo ndanguwadedeza
mulye ndiya leka mlutilile kikala. Mina nemvili imwe ya
hemwe ya mitwi ja hemwe haikwajilila.” 35 Loyalonjile ago,
Paoli kahola ibumunda, kata malumbo Nguluwi hali hewo
wose, kabena kaluka kulya. 36 Aho weng'ha nawekangaza
nhumbula, hamba walya ndiya. 37 Tweng'ha twali wanhu
miya mbili makumi saba na sita muli meli. 38 Chila munhu
loyadile ndiya ya kumkwila, nawapunguza itunyo lya meli
kwa kutaga nyhule muli bahali.

Meli yangubeneka

39 Lokuchele, wanamazi nawalemwa kuizela isi ila, ila
nawona chihilwa chimwe chiwele na misanga, walamula
kuhilika meli kigongo ako wone idahiche. 40 Ahyo nawadu-
mula ngwamo na kuzileka mbahali, na baho wadumula nz-
abi zali ziwohile chilongoza meli, hamba nawawoha ibende
limwe kumwando kibata mbeho, waluta kuchihilwa hawele
na ndidimila. 41 Ila nawafika honhu hamwe mikolola mili
ja bahali jilinguting'hana, na meli inanahila. Honhu ha
kumwando ha meli hali henjile mmisanga ne kutigasika.
Honhu ha kumbele ha meli na haluka kubeneka viundeunde
kwa kutowigwa na ludali lwa nhigu.

42 Wamizi nawagana kuwakoma wanweng'ha weng'ha
kwa kudumba kuta wahojelele mbaka mwhani watoloche.
43 Ila kwa vila yula mkulu wa wamizi nakagana kumlohola
Paoli, nakawalemeza waleche kudita ahyo. Nakawalonjela
wala wadahile kojelela wanyozoche kulawa mmeli na ko-
jelela mbaka hafungo mwa ilamba. 44 Na wanji wawinze kwa
kibatilila muli mibao ama muli viunde vya meli ibeneche.
Ndo hetwe tweng'ha vyotufichile wakomu hafungo mwa
ilamba.

28

Gamfichile Paoli ako kuli isi ya Malita

1 Lotufichile goya kigongo, tuvizela kota chila chihilwa
changuchemigwa Malita. 2 Wenyeng'haye wa aho wali wano-
jile kwa hetwe. Nhonya nayaluka kutowa na kahi kwali na
mbeho, ahyo wabwina chiluli watuchemela. 3 Paoli kalokota

mpelo udodo wa ngodi kaza ngukoleza mchiluli. Ahyo kwa
ivuche lya chiluli. Izoka lilawa mngodi limluma na kum-
nanahila Paoli mmoko. 4 Wenyeng'haye wa hala wawene lila
izoka lininila muli moko wa heye waza ngilonjela, “Ayu mina
kakopola munhu, kwa vila kalohoka kuduma mbahali, uta-
guso wa milungu haumleka kahi yazenguwa mkomu!” 5 Ila
Paoli kalimimina lila izoka mchiluli na halumizwe nehado.
6 Wala wanhu wali wovizela kota kotuna ama baho yahag-
wile hasi na kubagama. Lowabeteze kwa mhela uhejile ne
kona chinhu choneche chimfichile Paoli, wagalamla luhala
lwao, walonga kota, “Heye ndo mlungu.”

7 Behi na honhu hala hali na mgunda wa Publio, mkulu
wa chila chihilwa. Publio nakatuchemela chilugano, tuwa
wajenzi wa heye mazuwa gadatu. 8 Lelo mhaza wa Pub-
lio nayali yawasile mchinhanda yotamika lupanzo. Paoli
nakaluta kumlola na lowalandile Nguluwi, kawika moko
ga heye kwa mtamwa, kamusa utamwa. 9 Kwa mbuli
ayo, watamwa weng'ha hali chila chihilwa nawoya kusilwa
utamwa. 10 Wanhu nawatupa ndolendole nyinji na mhela
kahi lotwaluche majendo, nawajela mgati mwa meli vinhu
navyotulapile.

Majendo kulawa Malita kuza Loma

11 Lojipulute myezi jidatu natwaluka kahi majendo kwa
meli imwe ya Alekizandiliya iwichigwe ulajilo wa “Milungu
Minyambili.” Meli ayo nayali iwichile ngwamo mchihilwa
mihela jeng'ha ja mbeho. 12 Natufika hali muji wa Silakusa,
tikala aho mazuwa gadatu. 13 Kulawila ako natiyinula ma-
jendo, tuzunguluta na tufika Legio. Logapulute mazuwa
gadatu, mbeho nayaluka kuputa kulawila kusini, na mazuwa
meli logapulute tufika muji wa Potioli. 14 Ako natuwafika
wanhu walingumkunda Kilistu wamwe watulanda tikale na
hewo juma imwe. Ahi ndo vyotufichile Loma. 15 Kula
Loma wanhu walingumkunda Kilistu, lowalonjelwe mbuli
za hetwe, nawoya kututing'haniza kuli Soko lya Apiyo na
honhu halinguchemigwa Ng'handa zidatu za kwesela wa-
jenzi na kuwasa. Paoli loyawawene kata malumbo Nguluwi,
nakekangaza nhumbula.

Paoli ako Loma

16 Lotufichile Loma Paoli nakakundizwa kikala yaliyeng'ha
hamwe na mwamizi yumwe wa kumlolela.

17 Logapulute mazuwa gadatu, Paoli nakawachema
hamwe vilongozi wa Chiyahudi wa honhu aho. Lowelundile
Paoli kawalonjela, “Wang'holozangu, heni kwa vila siditile
chinhu choneche chihile kahi sibezile mizilo ja wasekulu
wa hetwe, nandibatigwa kula Yelusalemu na kuwichigwa

mmoko mwa Waloma. 18 Waloma lowambuzile na kona
ndahela nongwa yoneche, nawagana kundechela, 19 ila
Wayahudi wamwe nawabela mbuli ayo, na heni ndapigwa
kukana lufaa kwa Kaizali mndewa mkulu wa Loma, kwa
vila sali na choneche cha kuwatagusa wanhu wayangu.
20 Kwa ahyo ndanda kiwona na kudawala na hemwe, mina
mbohigwa aji minyololo kwa vila mlohozi wa wanhu wa
Isilaeli walingitumbila, koya."

21 Hewo wamlonjela, "Hetwe hatunabochela maandiko
goneche galawile Yudeya, kahi haduhu mng'holozetu
yoneche yafichile aha na kulavya mbuli zila awu kulonga
choneche chihile cha hegwe. 22 Ila twangijesa igana
tuhuliche kwa hegwe mbuli zili kumutwi kwa hegwe.
Mina lyotulinguvizela hetwe acho chilundo cha hegwe
changulemigwa chila honhu."

23 Hamba walonga na heye zuwa lya kuting'hana, na
wenji nawafika ako koyali ngikala. Kulawila lufuka mbaka
matinazo Paoli nakawagubulila gala ga Undewa wa Ngu-
luwi, yojeza kuwadita wakunde mbuli ya Yesu kwa kukolele
malajizo ga Musa na maandiko ga waloli wa Nguluwi.
24 Wanhu wamwe nawakunda ulonzi wa heye na wamwe
hawakundile. 25 Hawa na ubagulo hewo kwa hewo. Lowali
woluta, Paoli nakalonga mbuli ayi, "Ng'homya gala Muhe
Yelile goyawalonjele wasekulu wa hemwe kwa kukolele
mloli wa Nguluwi Isaya. 26 Yolonga,

" 'Ulute kwa wanhu awa ukawalonjele,
kuhulika mohulika, ila homvizela,
kulola mololа, ila hamkona hebu.
27 Mina nyhala za wanhu awa zibowala,
wagadinya makutu gawo,
wadinya meho gawo.
Hanga, wahalolile kwa meho gawo,
wahahuliche kwa makutu gawo,
wahavizelele kwa nyhala zawo,
na kungaluchila, kangulonga Mkulu,
na heni ndahawalohole.' "

28 Hamba Paoli kalonga, "Mvizele lelo, usenga wa Ngu-
luwi kuwala ulohozi wangigaligwa kwa wanhu hawawele
Wayahudi. Hewo wohulichiza." 29 Paoli loyalonjile ago,
Wayahudi weyuchila kuno wawele wochitwanza lukami
hewo kwa hewo.

30 Kwa mhela wa miyaka mili Paoli nakekala muli ng'handa
yoyapanjile yuye, kaza nguwachemela wanhu weng'ha woy-
ile kumlamsa. 31 Yali yodamla Undewa wa Nguluwi na kulan-
gusa gala ga Mkulu Yesu Kilistu kwa udaho ne chilemezi.

Baluwa ya Paoli kwa wanhu wa Loma
Chilongole

Chitabu cha Waloma hanji nachandichigwa na mtumigwa Paoli mhela wa makumi gahano na gane na mhela wa makumi gahano na nane loyavumbuche Yesu. Paoli nahalutile Loma ila nakahilika baluwa kuwalajiza wanhu walingumkunda Kilistu ako Loma, weng'ha wawele Wayahudi na hawawele Wayahudi. Nakandika baluwa ayi kulawila kuli muji wa Kolinto koyawele yochikala mhela awo. Paoli nakandika kota isi zeng'ha zanguganigwa kukunda na kumhulichiza Yesu Kilistu (16:26).

Chitabu cha Waloma ndo chitanganiche kwa wanhu walingumkunda Kilistu chila honhu na chila mhela kwa vila ndaze Paoli vyoyaliyolonga kwa ugazi na kuhimiliza kota ulohozi wokuya kwa kukolela Yesu Kilistu. Paoli kahi nakalonga honhu hanji kwa kuwhaniza ilagano lya katali na Mbuli Inojile ya Yesu Kilistu. Walangusa wenji wangijesa kota msitali utanganiche kuli chitabu achi ndo sula ya 1:16 ulingulonga, “Hambe ndiyonele soni Mbuli Inojile, kwa vila ina ludali lwa Nguluwi lwa kumlohola chila munhu yalingukunda, mwaluko kwa Wayahudi, na hamba kwa wanhu hawawele Wayahudi.” Honhu ha mwaluko ha chitabu cha Waloma (1-12), ndo hawele honhu halingulangusa ng'hatu mbuli ya Nguluwi na honhu ha keli hana menji ga malajizo galingulapa kikala kuli ukomu wa makundo.

Gali Mgati

Paoli kangwaluka baluwa kwa kizelesa yuye na kulonga yalihi yalingumwidichila (1:1-15).

Hamba kangwandika mbuli ya chiwunhu hela na wula ulohozi ulingukuya kukolela Yesu Kilistu (1:16-11:36).

Kumala kwa aga Paoli kungulavya malajizo menji kuli mbuli ya kikala kwa wanhu walingumkunda Yesu Kilistu (12:1-15:13).

Paoli kangugomanyiza kwa kulavya ulamso winji kwa wanhu wawele mli chilundo cha wanhu walingumkunda Kulistu ako Loma (16).

1 Heni Paoli, chitumagwa wa Yesu Kilistu. Nguluwi nakanyhema ndiwe mtumigwa na kunyagula ndiwe ndiwadamlila wanhu Mbuli Inojile ya heye.

2 Aho katali, Nguluwi nakalagana na wanhu kwa Mbuli Inojile kukolela waloli wa heye kuli Maandiko Matakatifu. 3 Ayi Mbuli Inojile ya heni yangumdamla Mwana wa Nguluwi,

Mkulu wa hetwe Yesu Kilistu, heye kwa lukuli nakavumbuka
mlukolo lwa Daudi. 4 Ila heye nakatawizwa yawe mwana
wa Nguluwi kwa ludali lwa Muhe Yelile kwa kumzilipula
Yesu Kilistu Mkulu wa hetwe. 5 Kwa nzila ya heye, tubochela
kunoga kwa heye tuwe watumigwa kwa chiwalo cha Kilistu,
leka tuwadite wanhu hawawele Wayahudi wenamize kwa
chiwalo cha makundo. 6 Na hemwe kahi muwele ako Loma,
hemwe namchemigwe na Nguluwi, muwe wanhu wa heye
Yesu Kilistu. 7 Lelo ndaguwandichila hemwe mweng'ha muli
ako Loma mlinguganigwa na Nguluwi, mchemigwe muwe
wanhu wa heye welile.

Nguluwi mhaza wa hetwe na Mkulu wa hetwe Yesu Kilistu,
yawape hemwe utambichizo na kikala goya.

Malumbo kwa Nguluwi

8 Nding'hali kwaluka geng'ha, ndangumnonela Nguluwi
wa heni, kukolela Yesu Kilistu kwa hemwe mweng'ha,
kwa vila makundo ga hemwe gangudamligwa na wanhu
weng'ha muisi. 9 Nguluwi yondilingumfugamila kwa nhum-
bula ya heni yeng'ha chila zuwa kwa kulavya ulolezi wa
Mbuli Inojile ya Mwana wa heye, kotawiza kota heni
hambe ndikusemweni, 10 chila zuwa hondimlanda Nguluwi.
Ndangumlanda Nguluwi, wone yagane yamhalile mhela un-
ojile wa kuya kuwajendela. 11 Mina ndangugana ng'hatu
ndikoneni ndiwagawile na hemwe ndolendole za chimuhe
za kuwakangaza. 12 Gondilingulonga hano, weng'ha heni
na hemwe tikangaze, hemwe kwa makundo ga heni na kwa
makundo ga hemwe. 13 Hemwe wang'holozangu ndangu-
gana mvizele hino, nangana kukujendelani mbaka sambi
ndemezwa. Nangana wanhu wamkunde Nguluwi hali
hemwe, kota wanhu nawamkundile hali wanhu hawawele
Wayahudi. 14 Namhegwa mijito ya kuwadamlila wanhu
weng'ha, Wagilichi na hawawele Wagilichi, wasugu na
wapoka. 15 Ndo mina heni ndangugana ng'hatu kuwadamlila
Mbuli Inojile hemwe kahi mlingikala ako Loma.

Ludali lwa Mbuli Inojile

16 Hambe ndiyonele soni Mbuli Inojile, kwa vila ina
mong'ho wa Nguluwi lwa kumlohola chila munhu
yalingukunda, mwaluko kwa Wayahudi, na hamba kwa
wanhu hawawele Wayahudi. 17 Mina Mbuli Inojile
yangulajila hazelu Nguluwi vyoyawele nguwadita wanhu
watanganiche kwa heye, wanhu wanguwa ahi kwa kukunda,
kulawila mwaluko mbaka kuduma. Kota vyogandichigwe
mli Maandiko Matakatifu, “Munhu yanojile kwa Nguluwi
kochikala kwa kukunda.”

Wihe wa wanhu

18 Nguluwi kalajila kuzudila kwa heye kulawila kilanga,
iwalawile weng'ha walingumbeza Nguluwi na kudita gehile,
wala weng'ha walingudita kukomya kuleche kuzeleka.
19 Gala galingumdita Nguluwi yazeleche kwa hewo ga hazelu
ng'hatu, kwa vila heye Nguluwi nakagadita gazeleche kwa
hewo. 20 Kulawila zuwa Nguluwi vyoyalumbile isi, ludali lwa
heye mazuwa gose, na ukulu wa heye, havikoneka hazelu,
hanga havilingoneka kwa meho, vyanguzeleka ng'hatu.
Wanhu woweza kugazela kwa vinhu navyoyalumbile
Nguluwi. Ahyo wahela chinhu cha kigwala. 21 Hanga
lowamzelele Nguluwi, hawalingumtogola kota Nguluwi
wa hewo na hambe wate malumbo, lelo chowalingijesa chali
chaupoka na nhumbula za hewo ziwa nhitu. 22 Wangidaya
wana luhala aku wawele wapoka. 23 Waleka kumtogola
Nguluwi yalingikala mazuwa gose, ila wangujifugamila
jimalukolo jiwhanile na wanhu walingubagama na videje
ama migongolo na vilumbigwe vilingutambala.

24 Ahyo Nguluwi nakawaleka wawinze maya gehile ga
nhumbula za hewo na kudita mbuli za soni mli ng'huli za
hewo. 25 Wangugalamla kukomya kwa Nguluwi kwa udesi,
wanguvitogola na wanguvifugamila vinhu vilumbigwe na
Nguluwi, ila hawalingumtogola heye yalumbile yalingu-
ganigwa kutogoligwa mazuwa gose! Ena.

26 Kwa vila wangudita ahyo, Nguluwi nakawaleka waw-
inze gala gehile. Na wadala wa hewo, wanguleka kuwasa na
walume kota vyowalumbigwe, wangigana hewo kwa hewo.
27 Na walume nawo hiho waleka kuwasa na wadala kota
vyowalumbigwe, wangigana hewo kwa hewo. Wangiditila
mbuli za soni walume kwa walume, ahyo wangigalila wawo
kugazigwa kwa gala gehile ga hewo gowaditile.

28 Kwa vila wanhu awo nawaleka kumzela Nguluwi kwa
luhala lwawo, Nguluwi nakawaleka wawinze luhala lwa
hewo lwajilile, wadite gala hawaganigwe kudita. 29 Wanhu
awa wamema wihe weng'ha, wihe na maya na kugana
kuwifya na kugana vinhu vya wanhu wanji na kukopola
na kilewa na uhadi na kuwifya. Wanguheha 30 na kulonga
vinhu vihile kwa wanhu wanji na wangumzudila Nguluwi
na wawele na maligo na wawele na mnvivi na kidaya na
walingijesa kudita gehile na walingulema kuwahulichiza
wahaza wa hewo. 31 Wahela luhala na hambe webate
ilagano na hawalinguwanojeza ne kuwonela isungu wanhu
wanji. 32 Wanguvizela kota kuli malajizo gatanganiche ga
Nguluwi wanhu walingudita vinhu kota avyo wanguganigwa
kubagama. Hawalingulutilila kudita vinhu avyo viliyeng'ha,
ila kuno wanguwatogola wanhu walingudita mbuli azo.

2

Utaguso wa Nguluwi

1 Ahyo gwa miyangu, wone ulinguwatagusa wanhu wanji
kwa wihe, huchigombela hebu hanga hegwe uwe whaani.
Kwa vila vyouwatagusa kwa wihe wanhu wanji, aku nagwe
ulingudita gala gowalingudita hewo kwangipanjila gwegwe
uliyengha. 2 Natwe tuvizela kutagusa kwa Nguluwi kwa
wanhu walingukola mbuli kota azo. Natwe tuvizela kota
utaguso wa Nguluwi wangukoleka kwa kukomya. 3 Ila
hegwe uli nguwatagusa wanhu wali ngudita mbuli kota
azo, na kahila nagwe kwangukola gago, hambi kwangi-
ijesa kota kobudala utaguso wa Nguluwi? 4 Ama kwan-
gubeza igano lya heye ling'hangala lya Nguluwi, kubeteza
kwa heye ne kuvizela, ahyo isungu lya heye lyangugana
kukulongoza umgalamchile Nguluwi? 5 Ila hegwe uwele
na nhumbula igagadale, na ulingubeza wa kuleka gehile,
ahyo kwangimemezela gwegwe uliyeng'ha kugazigwa kwa
zuwa lila lya kuzudila mhela ula utaguso utanganiche wa
Nguluwi loyoulajila. 6 Zuwa alyo Nguluwi komlipa chila
munhu kwa chila nachoyaditile. 7 Wala wanhu walingu-
lutilila kudita ganojile, aku wopala ukulu na koneka kana
lutogo na kuleka kubagama. Wanhu awa Nguluwi kowapa
ukomu wa mazuwa gose. 8 Ila wala wamwe wali na
uyengha, walingulema mbuli zinojile na kuwinza gehile,
ndangukomya Nguluwi kowatagusa kwa ng'halazi ya heye.
9 Kugaya na usungu womuyila chila munhu yoneche yalin-
gudita gehile, mwaluko kwa Wayahudi hamba kahi kwa
wanhu hawawele Wayahudi. 10 Heye Nguluwi kowapa ukulu
na koneka kana lutogo na kikala goya kwa wala walingu-
dita ganojile. Mwaluko kwa Wayahudi hamba kwa wanhu
hawawele Wayahudi. 11 Mina Nguluwi hambe yambagule
munhu yoneche.

12 Wala walingudita gehile aku walihela Malajizo ga Musa,
wokwaga walihela Malajizo na wala walingudita gehile aku
wawele na Malajizo ga Musa, wotaguswa kwa Malajizo.
13 Kwa vila hawawele wala walinguhulika Malajizo ndo wala
walingukundigwa na Nguluwi, ila wala walingibata Malajizo
ndo wowazigwa kota wangunoza hali Nguluwi. 14 Wanhu
hawawele Wayahudi wahela Malajizo ga Musa. Ila wokola
chila chilingulawa mnhumbula za hewo kota Malajizo vyo-
galingugana, wawo hewo wowa na malajizo hali hewo hanga
walihela Malajizo ga Musa. 15 Mbuli za hewo zowalingudita
zangulajila kuta galinguganigwa na Malajizo gandikwa mn-
humbula za hewo. Nhumbula za hewo zangulajiza kuta aku
ndo kukomya, kwa vila majesa ga hewo gangulajila wone

wangudita ganojile ama gehile. 16 Aga golawila zuwa lya utaguso hala Nguluwi kukolela Yesu Kilistu hoyotagusa mbuli za uviso za wanhu, kota Mbuli Inojile yondamle vyoilingulonga.

Wayahudi na Malajizo ga Musa

17 Lelo hegwe ndaze? Wone kwangichema gwegwe Myahudi, kwangitumbila Malajizo kwangidaila kuta munhu wa Nguluwi. 18 Wone hegwe kuvizela chila choyalingugana Nguluwi udite na koweza kuhagula ganojile kwa vila Malajizo gakulangusa. 19 Wone hegwe kwangiwona munhu yalingulongoza wanhu hambe walole, na lumuli lwa wanhu wawele kutitu, 20 wone hegwe kwa mlangusa wa wapoka na wala hawanavizela malanguso, kwa vila kwangijesa kuli malajizo kwanako kudaha kweng'ha na kukomya. 21 Lelo hegwe kwangulangusa wanji, lekachoni hambe wilanguse gwegwe uliyengha? Kwanguwadamlila wayago waleche kuhiza, hambi hegwe hambe uhize? 22 Hegwe ulinguwalonjela wanhu, mleche ung'hondwa, hambi hegwe hulingudita ung'hondwa? Kwanguzudila jimalukolo ja milungu ja udesi na ndaze hegwe hulinguhiza mli ng'handa azo za milungu? 23 Kwangidaila Malajizo ga Nguluwi, hambi hegwe hulingumbeza Nguluwi kwa kulema kibata Malajizo ga heye? 24 Kota hila Maandiko Matakatifu vyogalingulonga, “Kwa mbuli ya hemwe Wayahudi, wanhu hawawele Wayahudi waliliga itagwa lya Nguluwi.”

25 Kwinjila ikumbi ndo chowa chinhu chinojile wone wibatilile Malajizo, ila wone hulingibatilila Malajizo kwangiwhana na munhu yula hanenjila ikumbi. 26 Wone munhu hawele Myahudi, henjile ikumbi, wone yakole kota Malajizo vyogalingugana, Nguluwi homuwaza kota munhu yenjile ikumbi? 27 Wanhu hawawele Wayahudi wala wang'hali kwinjila ikumbi lya chilukuli ila wangibatilila Malajizo, wowatagusa kwa gehile hemwe Wayahudi kwa vila hamlingibatilila Malajizo hanga muwele na Malajizo gandichigwe. 28 Ndo kulonga, haiwele chila munhu nayali ngoneka kwa kunze Myahudi ndo Myahudi ng'hatu na munhu howa Myahudi ng'hatu wone yenjile ikumbi chilukuli. 29 Myahudi ng'hatu ndo yula yawele Myahudi wa mgati, yula yenjile ikumbi mnhumbula. Ayi ndo mijito ya Muhe wa Nguluwi, hachiwele chinhu cha Malajizo gandichigwe. Munhu yawele ahyo kangutogoligwa na Nguluwi, na haiwele kwa wanhu.

3

1 Lelo Myahudi kana choni ng'hatu kusinda wanhu wanji? Hambi kwinjila ikumbi chiwa chinhu chitanganiche? 2 Ena, kuna vinhu vikulu vinji. Cha mwaluko Nguluwi nakawapa

Wayahudi usenga wa heye. 3 Lelo yowa ndaze wone wayawo
wamwe hawawele wa kukundigwa? Ndaze, mbuli ayi
yokusa kukundigwa kwa Nguluwi? 4 Ne hado! Nguluwi
kopona wa kukundigwa mazuwa gose, na chila munhu
kokoneka mdesi. Kota Maandiko Matakatifu vyogalingu-
longa kumlapa Nguluwi,
"Chila houlonga, mbuli za hegwe zowa za kukomya,
na houtagusa hegwe kwangusinda."
5 Ila wone gehile ga hetwe gangulajila kota Nguluwi kan-
gudita ganojile, lelo tulonje choni? Tulonje Nguluwi kan-
guwifya wone yatutaguse? Aha ndangulonga chiwunhu. 6 Ne
hado! Wone na iwe ahyo, Nguluwi yahawataguse ndaze
wanhu wa isi?
7 "Wone udesi wa heni wangonjeza kukomya kwa Nguluwi
na wangonjeza ukulu wa heye, lelo lekachoni ndangutа-
gusigwa ndina gehile?" 8 "Lekachoni hambe tulonje, tuleche
kudita gehile leka ganojile goye?" Wanhu wanji nawandiga,
nawalonga kota heni ndangulangusa mbuli azo. Wota-
gusigwa kota vyoilingulapigwa.

Haduhuli munhu yatanganiche

9 Tulonje choni lelo? Hetwe Wayahudi tutanganika
kusinda wanhu wanji? Ne hado! Kota navyondiwalonjele
aho katali, kuta Wayahudi na wanhu weng'ha hawawele
Wayahudi wana gehile. 10 Kota Maandiko Matakatifu vyo-
galingulonga!
"Kwa Nguluwi haduhuli ne yumwe yanojile,
11 haduhuli munhu ne yumwe yavizelele,
haduhu ne yumwe yalingumpala Nguluwi.
12 Weng'ha wamleka Nguluwi, weng'ha hawatanganiche hali
Nguluwi,
haduhuli yalingudita ganojile,
haduhuli ne yumwe.
13 Mimelo ja hewo kota chilaga chilimwazi,
myango za hewo zangulonga udesi.
Mumlomo mwa hewo mwangulawa ulonzi uwele na dunga
kota ya izoka.
14 Mgati mwa milomo ja hewo jilunda upanjilo uwele usungu.
15 Magulu ga hewo gangubilimila kukopola.
16 Chila howoluta wangwambuza kubagama na kugaza.
17 Hawavizelele kikala goya,
18 hambe wamdumbe Nguluwi."
19 Lelo tuvizela kuta Malajizo ga Musa vyogalingulonga,
gangulonga na wanhu wala wawele na Malajizo leka chila
munhu yaleche kigombela, na wanhu weng'ha watagusigwe

na Nguluwi. 20 Ahyo haduhu munhu yoneche yalinguwazigwa katanganika ama kanoga hali Nguluwi, kwa kudita vyogalingugana Malajizo, leka Malajizo gangutugana tilolele kudita gehile.

Kukundigwa na Nguluwi

21 Ila lelo, Nguluwi kaidita nzila ya heye ya kuwadita wanhu wawe watanganiche hali heye izeleche. Nzila ayi hailingitumbila Malajizo. Vivila vitabu vyandichigwe na Musa na vya waloli, vyangutawiza vinhu avi. 22 Nguluwi kanguwakunda wanhu wawe watanganiche hali heye kwa kumkunda Yesu Kilistu. Nguluwi kangudita ahyo kwa wanhu weng'ha walingumkunda Kilistu, haduhuli kibagula kweng'ha kwa Wayahudi na wanhu wanji. 23 Wanhu weng'ha wadita gehile na wamalilwa na ukulu wa Nguluwi. 24 Ila kwa ndolendole ya utambichizo wa Nguluwi, wanhu weng'ha wanguditigwa watanganiche kwa kukolela kwa Yesu Kilistu yalinguwagombola. 25 Nguluwi nakamlavya Yesu Kilistu kwa danda ya heye, yawe nzila ya kuhilula wihe wa wanhu kwa gala gowaditile, kwa kumkunda heye na kadita ahyo leka yalajile heye kuta katanganika. Kwa vila aho katali kuli kubeteza kwa heye, nakaleka kuwagaza wanhu kwa gehile galongole kuditikwa. 26 Lelo sambi kanguwinza gehile ga wanhu yawalajile kutanganika kwa heye. Mina heye Nguluwi kanoga na kumdita munhu yoneche yatanganiche yalingumkunda Yesu.

27 Lelo toweza kidayila choni? Haduhu! Kwa chinhu chachi? Hambi kwa kibata Malajizo? Hebu! Ila kwa vila twangukunda. 28 Mina Nguluwi kangumkunda munhu yawe yatanganiche kwa kukunda, ila haiwele kwa kibata Malajizo ga Musa. 29 Hambi Nguluwi ndo Nguluwi wa Wayahudi waliyeka? Hambi na heye hawele Nguluwi wa wanhu wanji? Ena, heye ndo Nguluwi wa wanhu weng'ha. 30 Nguluwi ndo yumwe, na heye nakawadita wenjile ikumbi wawe watanganiche kwa makundo ga hewo, na wanhu hawenjile ikumbi kahi kwa makundo ga hewo. 31 Lelo ndaze, twanguwika malajizo hafungo mwa makundo aga? Ne hado, ila twanguwinza Malajizo.

4

Abulahamu kakundigwa

1 Lelo tulonje ndaze mbuli za Abulahamu, mhaza wa hetwe nakabochela choni? 2 Kwa vila, wone Abulahamu nakawazigwa kota yatanganiche kwa gala goyaditile, yahawele na chinhu cha kidayila, ila haiwele hali Nguluwi. 3 Mina Maandiko Matakatifu gangulonga, “Abulahamu

nakamkunda Nguluwi na heye Nguluwi nakamuwaza kuta katanganika.” 4 Munhu hoyokola mijito halingupegwa kota
ndolendole, ila kangupegwa kota ifungu lya heye. 5 Ila wone
munhu hambe yetumbile madito ga heye, ila kangumkunda
Nguluwi yalinguwosela wehile, lelo kwa makundo ga hewo,
Nguluwi nakamkunda kota katanganika. 6 Daudi nakalonga
chinhu chichi, hoyalonjile chiba kwa munhu yula Nguluwi
yamkundile kota katanganika, ne kulola madito ga heye.
7 “Chiba wala woselwe gehile gowaditile,
Na wihe wa hewo wusigwa.
8 Chiba munhu yula wone wihe wa heye Mkulu hambe
yakumbuchile!”
9 Lelo ndaze, kusangalala aku koyalingulonga Daudi kwa
wala wenjile ikumbi yeka ama kwa wala hawenjile ikumbi?
Ne hado, vivila na wanhu hawenjile ikumbi, kota vyon-
dongole kulonga, “Abulahamu nakakunda, na heye Ngu-
luwi nakamkunda kota katanganika.” 10 Ndaze, Abula-
hamu nakawazigwa kuta nakatanganika honayali yang'hali
kwinjila ikumbi, ama hoyenjile ikumbi? Nakawazigwa kuta
nakatanganika loyang'hali kwinjila ikumbi na haiwele loyen-
jile ikumbi. 11 Abulahamu nakenjila ikumbi hamba, na kwin-
jila kwa heye ikumbi kuwa ulajilo wa kulajila kuta Nguluwi
kamkunda kota katanganika kwa chiwalo cha makundo ga
heye, hala nayawele hanenjila ikumbi. Ahyo, Abulahamu
kawa mhaza wa wanhu walingumkunda Nguluwi hanga
hawenjile ikumbi leka wakundigwe na Nguluwi kota watan-
ganika kwa heye. 12 Vivila Abulahamu ka mhaza wa wanhu
wenjile ikumbi, ila haiwele kwa kwinjila ikumbi yeka, leka
kwa vila wanguwinza nzila ya makundo ga mhaza wa hetwe
Abulahamu nayoyawele nayo naloyang'hali kwinjila ikumbi.

Ilagano lya Nguluwi lyangubocheligwa kwa makundo

13 Nguluwi nakalagana na Abulahamu na nhanzi ya heye
kota isi yeng'ha yahawele ya hewo. Woibochela isi yeng'ha
haiwele kwa vila Abulahamu nakadita kota Malajizo vyo-
galonjile, ila kwa vila nakamkunda Nguluwi nakukundigwa
kuta katanganika. 14 Kwa vila wone gala goyalagane Nguluwi
wangupegwa wanhu wala walingibatilila Malajizo hela, lelo
makundo hagowa chinhu na vivila chila choyalonjile Ngu-
luwi hachiwa chinhu. 15 Malajizo gangwambuza kuzudila
kwa Nguluwi, ila wone kuduhu Malajizo nahakwalinguwa
na wihe.
16 Ahyo ilagano lyangitumbila makundo, leka ilagano lila
lyoneche kota ndolendole ya Nguluwi kwa nhanzi zeng'ha
za Abulahamu, haiwele kwa wala walingibatilila Malajizo
waliyeng'ha, ila vivila kwa wala walingikala kwa makundo

kota vyonayekale Abulahamu, nayawele mhaza wa chimuhe wa hetwe tweng'ha. 17 Kota Maandiko Matakatifu vyogali ngulonga, “Ndikuhagula uwe mhaza wa isi nyiji.” Ilagano lino lyakukomya hali Nguluwi yakundigwe na Abulahamu. Nguluwi yalinguwapa ukomu wabagame, na vinhu vilikuduhu vyanguwakuko. 18 Abulahamu nakakunda na kutumbila hanga nakwali kuduhu chinhu cha kitumbila, ahyo kawa mhaza wa isi nyinji. Kota Maandiko Matakatifu vyogolonga, “Lulelo lwa hegwe lowa lwinji metemete!” 19 Abulahamu nayali na ukulu wa mihela behi miya imwe, ila makundo ga heye hagapunguche hanga yavizelele kota lukuli lwake luwa kota lufile, howa na mwana na mche wake Sala, nayali mhende. 20 Abulahamu nahawele na majesa na ilagano lya Nguluwi, ila nakawa na ludali kwa makundo ga heye, ahyo nakamtogola Nguluwi. 21 Na kavizela ng'hatu kota Nguluwi kanguweza kukola gala goyalagane. 22 Ahyo kwa makundo ga heye, “Nguluwi nakalonga Abulahamu ka munhu yatanganiche.” 23 Mbuli ayi, “Nakamkunda kota katanganika,” Handichilwe yuye nayali yeng'ha, 24 vivila twangwandichilwa na hetwe tuwazigwe na Nguluwi kota tukunda, yamzilipule Mkulu wa hetwe Yesu Kilistu. 25 Heye nakalavigwa yabagame kwa gehile ga hetwe, hamba nakazilipuka leka tuwe watanganiche.

5

Kutanganika hali Nguluwi

1 Lelo kwa vila tuditwa tuwe watanganiche kwa makundo, lelo twangikala goya na heye Nguluwi kukolela Mkulu wa hetwe Yesu Kilistu. 2 Kwa kitumbila kwa hetwe, Yesu nakatigala kuli kunoga kwa heye Nguluwi motulingikala sambi, na twangusangalala kwa kubeteza ukulu wa Nguluwi. 3 Ena, haiwele ago hela, kahi twangusangalala mli magazo ga hetwe, tuvizela magazo gangigala ubetezo, 4 nawo ubetezo wangigala utanganizo, na utanganizo wangigala utumbilo. 5 Kitumbila hambe kumbase munhu soni, mina Nguluwi nakejidila mnhumbula za hetwe igano lyake kukolela Muhe Yelile yatupele hetwe.

6 Lotwali hela ludali, mhela Nguluwi loyauhagule lowuyile, Kilistu nakabagama kwa wihe wa hetwe. 7 Haiwele ubewe kwa munhu kubagama kwa chiwalo cha munhu yatanganiche, ila hanji munhu kobagama kwa chiwalo cha munhu yanojile. 8 Ila Nguluwi nakalajila kangutugana, mina lotwali tung'hali na gehile, Kilistu nakabagama kwa mbuli ya hetwe. 9 Ila kwa vila tuditwa tuwe watanganiche kwa danda ya Kilistu, yangoneka ng'hatu kotulohola kulawa kuli

kuzudila kwa Nguluwi. 10 Lotwali tung'hali wang'honyo
wa heye Nguluwi, natuhanyiswa na heye kwa kubagama
kwa mwana wa heye. Kwa vila lelo natuhanyiswa na heye,
yangulajila ng'hatu toloholigwa kwa ukomu wa Kilistu! 11 Ila
haiwele ago yeng'ha, ila weng'ha twangumwemwetela kwa
gala yaditile Nguluwi, kukolela kwa Mkulu wa hetwe Yesu
Kilistu yula yatuhanyise na Nguluwi.

Adamu na Kilistu

12 Gehile nagenjila muisi kukolela munhu yumwe, na
kubagama nakwinjila kwa kukolela gehile. Ahyo, kubagama
nakwenela kwa wanhu weng'ha, kwa vila weng'ha nawadita
gehile. 13 Gang'hali Malajizo kuwa kuko, gehile galikuko
mli isi yeng'ha, ila gehile hambe gawazigwe kota wihe hala
hohali haduhu Malajizo. 14 Ila kwaluchila mhela wa Adamu
mbaka mhela wa Musa, kubagama nakulongoza na wala
hawaditile gehile kota ga Adamu, ga kumhinduka Nguluwi.

Adamu nakewhana na Kilistu nayezile hamba. 15 Ila wihe
wa Adamu hauwhanile na utambichizo wa Nguluwi. Mina,
hanga gehile ga munhu yumwe kwambuza kubagama kwa
wanhu weng'ha, kwa isungu lya munhu yumwe, yawele ndo
Yesu Kilistu, Nguluwi nakawonjezela weng'ha utambichizo
na ndolendole za heye. 16 Ndolendole ya Nguluwi haiwhanile
na wihe wa munhu yumwe. Kwa vila munhu yumwe
loyaditile gehile, Nguluwi nakatagusa, ila hala lowawifile
wanhu wenji, Nguluwi nakegala ndolendole ya kuwadita
watanganiche. 17 Kwa wihe wa munhu yumwe, kubagama
nakulongoza kukolela munhu ayo yumwe. Ila yangoneka
hazelu, choyaditile munhu yumwe, yawele ndo Yesu Kilistu,
ndo chikulu ng'hatu. Weng'ha walingubochela utambichizo
ukulu wa Nguluwi na ndolendole ng'hulu yakuditwa kutan-
ganika, wolongoza kuli ukomu kukolela Yesu Kilistu.

18 Lelo kota hila kwa gehile ga munhu yumwe vyogegale
utaguso kwa wihe wa wanhu weng'ha, hihyo du chinhu
chimwe chinojile kwa Nguluwi, chowagombola wanhu
weng'ha na changuwapa kutanganika na ukomu. 19 Kulema
kuhulichiza kwa munhu yumwe, wanhu weng'ha nawadita
gehile, hiho kwa kufugama kwa munhu yumwe kawadita
wenji wawe watanganiche hali heye Nguluwi.

20 Malajizo nagalawila, gambuza konjezeka kwa gehile,
ila hala gehile logonjezeche, kunoga kwa heye Nguluwi
nakonjezeka ng'hatu. 21 Kota hila gehile vyogalongoze kwa
kubagama, vivila utambichizo wa Nguluwi wolongoza kwa
gatanganiche na kutuhilika kuli ukomu mazuwa gose kwa
kukolela Yesu Kilistu Mkulu wa hetwe.

6

Twangikala tutanganiche kwa chiwalo cha Kilistu

1 Tulonje choni lelo? Tulutilile kusigala kuli gehile leka
kunoga kwa heye Nguluwi konjezeche? 2 Ne hado! Hetwe
natubagama, na hatulongozwa kahi na gehile, lelo tolutilila
ndaze kulongozwa na gehile? 3 Hambi mvizela lotubatizigwe
natilumba na Yesu Kilistu? Hetwe natilumba kuli kubagama
kwa heye kwa kubatizigwa. 4 Hamba, lotubatizigwe natu-
tilwa hamwe na heye, nakilumba kuli kubagama kwa heye,
leka kota hila Kilistu vyoyazilipuche kuli wanhu wabagame
kwa ukulu wa mhaza, hetwe natwe twikale mli ukomu un-
yale.

5 Mina wone hetwe tilumba na heye mli kubagama kota
heye, vivila tochilumba na heye kwa kuzilipuligwa kuli
wabagame kota heye. 6 Kwa vila natuvizela wunhu wa hetwe
wa katali naubagamizwa hamwe na Kilistu mumsalaba, leka
ludali lwa gehile luwele mlukuli lwa hetwe luwifigwe, ahyo
tuleche kahi kuwa wapogozi wa gehile. 7 Kwa vila ho-
tubagama, twangugomboligwa kulawa kuli ludali lwa gehile.
8 Lelo wone tubagame hamwe na Kilistu, twangukunda
tochikala na heye. 9 Kwa vila natuvizela Kilistu mina kazilip-
ulwa kuli wanhu wabagame, na hobagama kahi, kubagama
hakumlongoza kahi. 10 Ahyo, kwa vila nakabagama lwa
kamwe hela, gehile gahela ludali, na ukomu woyawele
ngikala sambi kangulongozwa na Nguluwi. 11 Ila hemwe
kahi miwone mwemwe kota mbagama kwa kulongozwa na
gehile, ila mwawakomu kwa Nguluwi kukolela Yesu Kilistu.

12 Ahyo, gehile galeche kuwalongoza kahi mli ng'huli za
hemwe zilingukubagama, leka mleche kuwinza maya ga
lukuli. 13 Kahi mleche kulavya vitomo vya hemwe vya lukuli
vilongozwe na gehile kota vinhu vya kuditila wihe. Ila
milavye hemwe mwemwe kwa Nguluwi kota wanhu wazilip-
ulwe kulawa wanhu wabagame, mlavye vitomo vya hemwe
vidite gala ganojile kota vyoyalingugana Nguluwi. 14 Mina,
gehile hogowalongoza kahi, kwa vila hemwe hamlingulon-
gozwa na malajizo, ila hemwe mwangulongozwa na kunoga
kwa heye.

Upogozi wa kudita ganojile

15 Lelo tulonje choni? Tudite gehile kwa vila
hatulingulongozwa na malajizo, ila twangulongozwa na
kunoga kwa heye? Ne hado! 16 Ndangukomya ng'hatu,
mvizela wone milavye hemwe mwemwe kota wapogozi
na kumhulichiza munhu yunji, hemwe mwanguwa
wapogozi wa ayo mlingumhulichiza. Homuwa wapogozi

wa gehile momalila kuli kubagama, homuwa wapogozi kwa kumhulichiza Nguluwi, mokoneka mtanganiche kwa Nguluwi. 17 Ila malumbo kwa Nguluwi, hanga namwali wapogozi wa gehile, ila lelo mwangibata ng'hatu mnhumbula malanguso geng'ha gala gombochele. 18 Mgomboligwa kulawa muupogozi wa gehile, muwa wapogozi wa utanganizo. 19 Aha ndangulonga hano ndangutumiya ulonzi uzeleche wa wanhu, lekachoni kwa ung'hochele wa hemwe mwemwe. Kwa vila mhela umwe vyomilavile vitomo vya ng'huli za mwemwe kuditila wihe na kuwifya, hihyo mlavye vitomo vya ng'huli za hemwe kwa kuwadita muwe mwelile.

20 Lomwali wapogozi wa gehile mwali milejehe kulawila kuli kutanganika. 21 Lelo mpata choni zuwa lila kwa mbuli zila mwanguzonela soni sambi? Mina golawa mwa mbuli azi ndo kubagama! 22 Ila lelo mina mgomboligwa kulawa mli upogozi wa gehile namuwa vitumagwa wa Nguluwi, chonjezeche kwa hemwe sambi ndo welo, na chilawila ndo ukomu wa mazuwa gose. 23 Mina chonolo cha gehile ndo kubagama, ila ndolendole yalingulavya Nguluwi ndo ukomu wa mazuwa gose kuli kilumba na Yesu Kilistu, Mkulu wa hetwe.

7

Malajizo ga kihola

1 Wang'holozangu ndangona mogazela aga gondilingulonga, kwa vila ndangulonga na wanhu wagazelele malajizo. Malajizo gangumlongoza munhu mhela yawele mkomu. 2 Kota hila, mdala yaholeche kanguwohigwa na malajizo mhela weng'ha mlume wa heye yang'hali mkomu, ila wone mlume wa heye yabagame, mdala ayo halingulongozwa na malajizo. 3 Ahyo, ayo mdala wone yekale na mlume yunji mhela mlume wa heye yang'hali mkomu, kochemigwa mng'hondwa, ila wone mlume yabagame, ayo mdala hambe yalongozwe kahi na malajizo, howa mng'hondwa hanga yaholeche na mlume yunji. 4 Hiho du, na hemwe wang'holozangu nambagama, hamlingulongozwa kahi na Malajizo kwa vila milumba na lukuli lwa Kilistu, lelo muwa wanhu wa heye wazilipuligwe kuli wanhu wabagame, leka tumditile Nguluwi ganojile. 5 Mina lotwali tuchikala aku tulongozwa na lukuli, maya ya gehile nagenuligwa na Malajizo, na zikola mijito mli ng'huli za hetwe na geng'ha tugaditile gatugalila kubagama. 6 Ila sambi tilejeha kuli Malajizo, kwa vila natubagama, na kahi hatulongozwa kuli mbuli yila ituditile wapogozi. Ahyo lelo twangumfugamila

Nguluwi mli nzila ya sambi ya Muhe Yelile na haiwele kwa nzila ya katali ya malajizo gandichigwe.

Malajizo na gehile

7 Tulonje choni lelo, tute malajizo ndo gehile? Ne hado!
Ila kukolela Malajizo, salikuvizela gehile ndo choni.
Wone Malajizo hagalilonga, “Uleche kugana chinhu cha muyago.”
Salikuvizela kota kugana kula ndo kwiha. 8 Kwa malajizo ago,
gehile nagapata honhu ha kuwa na maya mgati mwa heni.
Kwa vila ne malajizo gehile ndo chinhu chifile. 9 Katali lon-
dali mkomu ne malajizo, ila mzilo wowuyile gehile nagenela
mli ukomu wa heni, nani ndali kota mbagame. 10 Nambona
mzilo awo ulinguganigwa wigale ukomu, ila kwa heni un-
galila kubagama. 11 Kwa vila gehile nagapata honhu ha
kutumiya malajizo gala, inyhada na kung'hopola.

12 Ahyo lelo, Malajizo gela, na mzilo wela, yangumno-
jeza Nguluwi, na unoga. 13 Lelo chila chinojile, chingalila
kubagama? Ne hado! Ikoleka hino leka gehile goneche
hazelu kota geha, chikoleche chila chinojile na kwambuza
kubagama kwa heni. Ahyo gehile, kwa kukolela ula mzilo,
naulajila ng'hatu vyowihile lukami.

Ngondo mgati mwa munhu

14 Natuvizela kota Malajizo gangulawa kwa Muhe Yelile,
lelo heni nda munhu yawele na lukuli, nguzwa kota mpogozi
wa gehile. 15 Sivizelele cho ndilingukola, mina chila
cho ndilingulapa hambe ndichikole, ila chila cho ndili
kuchizudila chondilikudita. 16 Wone ndidita chimbele
cha hila vyondigana heni, ayi yangulajila ndangugakunda
ng'hatu gala Malajizo ndo ganoga. 17 Lelo siwele heni nene
ndili ngudita chinhu acho, ila gala gehile gali mgati mwa
heni. 18 Nandivizela haduhu linojile lyoneche mgati mwa
heni, kota uwunhu wa heni. Kwa vila ndangugana kudita
ganojile, ila ndangulemwela. 19 Mina silingudita gala gano-
jile gondigana, ila ndangudita lila lihile lyosiganile 20 Wone
ndidita chimbele chondigana heni, ayi yangilajila siwele heni
ndilingudita ago, ila gala gehile gali mgati mwa heni ndo
galingudita ahyo.

21 Lelo nandiuzela mzilo awu, londigana kudita ganojile, ila
ndangufika lila lihile ndo ndilingulihagula. 22 Mgati ng'hatu
mwa nhumbula ya heni ndangusangalalila malajizo ga Ngu-
luwi. 23 Ila ndangona mna malajizo ganji galingukola mijito
mlukuli lwa heni. Malajizo ago gangilema na malajizo ga
luhala lwangu, na yangundita ndiwe mpogozi wa malajizo ga
gehile galingudita mijito mlukululi lwa heni. 24 Nda mzunwa
heni! Yalihi yondohola kuli lukuli alu lulikundigala kuli

kubagama? 25 Malumbo kwa Nguluwi yalingudita ago kwa
kukolela kwa mkulu wa hetwe Yesu Kilistu!
Ahi ndo vyondili heni ndiliyeng'ha, kwa luhala lwa heni,
ndangugakolela mijito malajizo ga Nguluwi, ila chiwunhu,
nda mpogozi wa malajizo ga gehile.

8

Kikala kwa ludali lwa Muhe Yelile

1 Ahyo lelo haduhu utaguso kwa wihe wa wala wawele
wa heye Kilistu Yesu. 2 Mina malajizo ga Muhe ulingigala
ukomu kwa kilumba na Kilistu Yesu gangombola kulawila
kuli malajizo ga gehile na kubagama. 3 Chila chilingulemwa
kuditikwa na Malajizo ga Musa, kwa vila lukuli luwele na
gehile lwali hela ludali, Nguluwi nakadita ago kwa kumlajiza
mwana wa heye nayawele na lukuli kota lwa hetwe tuwele
na gehile, ahyo nakatagusa kwa wihe gehile gawele mlukuli
alo. 4 Nguluwi nakadita kutanganika ako leka kwenela kwa
chila chinhu chilinguganigwa kuli Malajizo chikoleche mgati
mwa hetwe, wala tulingikala kwa Muhe Yelile, nahaiwele
kwa lukuli luwele na gehile. 5 Mina, wala walingikala kwa
kuwinza vyolugana lukuli, luhala lwao lwangulongozwa na
majesa ga mlukuli. Ila wala walingikala vyoyogana Muhe
Yelile, luhala lwao lwangulongozwa na majesa ga Muhe.
6 Kwa vila luhala lulingulongozwa na lukuli luwele na gehile
lwangubagama, ila luhala lulingulongozwa na Muhe lwan-
guwa lukomu na kikala goya. 7 Luhala lulingulongozwa na
lukuli ndo vilinguwadita wanhu wamzudile Nguluwi, kwa
vila hambe wakunde Malajizo ga Nguluwi, nahawogokunda.
8 Wanhu walinguwinza maya ga lukuli howomganiza Ngu-
luwi.
9 Ila hemwe, Muhe wa Nguluwi wone yekale mgati mwa
hemwe, hamlongozwa na lukuli, ila mwangulongozwa na
Muhe. Wone munhu yoneche kahela Muhe wa Kilistu,
ayo hawele wa Kilistu. 10 Ila wone Kilistu ka mgati mwa
hemwe, na hanji ng'huli za hemwe zaga kwa gehile, kwa
hemwe Muhe ndo ukomu kwa vila mditwa muwe mtan-
ganiche. 11 Wone Muhe wa Nguluwi yula yamzilipule Kilistu
kuli wanhu wabagame, kangikala mgati mwa hemwe, lelo
ayo Nguluwi vivila yamzilipule Yesu kuli wanhu wabagame
kozipa ukomu ng'huli za hemwe zilingoneka za kubagama,
kodita ahyo kukolela Muhe wa heye yalingikala mgati mwa
hemwe.
12 Lelo wang'holozangu, twanayo mbuli, hambe tuganigwe
kikala kota ng'huli za hetwe za wihe vyozilingugana kikala.
13 Kwa vila wone mikale kwa kuwinza malapo ga ng'huli
vyozigana ng'hatu mobagama. Ila wone kwa nzila ya Muhe

mogadumya madito ga hemwe gehile, mochikala. 14 Mina
wala weng'ha walingulongozwa na Muhe wa Nguluwi, awo
ndo wana wa Nguluwi. 15 Mina hambochele Muhe leka
yalinguwadita hemwe wapogozi kahi na kuwadumbiza, ila
mbochela Muhe yalinguwadita hemwe wana wa Nguluwi,
na kwa ludali lwa Muhe, hetwe twangumchema Nguluwi,
“Aba,” izeleche “Mhaza!” 16 Na ayo Muhe wa Nguluwi
katawiza na nhumbula za hetwe kota hetwe twa wana wa
Nguluwi. 17 Lelo kwa vila hetwe twa wana wa Nguluwi,
ahyo hetwe twa wahalizi wa Nguluwi, twanguhaliza hamwe
na Kilistu, wone tugazike na heye, vivila tikale na heye hali
ukulu wa heye.

Ukulu ulinguya

18 Ndangona kuta magazo ga mhela awu wa sambi ne
hado hauwele chinhu wone tuwhanize na ula ukulu woula-
jilwa kwa hetwe. 19 Vilumbigwe vyeng'ha vyangumbeteza
kwa lwao ng'hatu, Nguluwi yawalajile wana wa heye.
20 Mina vilumbigwe naviwikwa vyoneche haviwele chinhu,
ila haiwele kwakugana hewo, ila kota navyoyaganile Ngu-
luwi. Leka ahyo wabaho utumbilo, 21 mina avyo navyo
vilumbigwe vyogomboligwa kuli upogozi wa kuwifya, na
vinjile hali ukulu wa wana wa Nguluwi. 22 Mina tuvizela
mbaka sambi baha, vilumbigwe vyeng'ha vyangulila kwa
usungu kota wa kulela mwana. 23 Kahi haiwele hihyo
vilumbigwe viliyeng'ha, ila na hetwe tuwele na ayo Muhe,
yawele wamwaluko wa ndolendole za Nguluwi, natwe twan-
gulila mgati mwa hetwe, aku tubeteza Nguluwi yatudite
tuwe wana wa heye, nhumbula za hetwe zigomboligwe.
24 Mina kwa utumbilo awu hetwe tuloholigwa. Ila utumbilo
wahela chinhu mina wone tuchone chila lotuchitumbila.
Mina kakohi yalingitumbila chila choyalinguchona? 25 Wone
tulingitumbila chila hatunachona hebu, twangubeteza kwa
kwimilila.

26 Hiho du, na heye Muhe kangututanza muli ung'hochele
wa hetwe. Mina hatuvizelele vyotulinguganigwa kulanda, ila
Muhe heye kangutulandila kwa Nguluwi, kwa kung'ung'utila
hambe kulonjeke. 27 Na heye Nguluwi yalingulola mbaka
mgati mwa nhumbula za hetwe, kavizela Majesa ga heye
Muhe, kwa vila ayo Muhe kanguwalandila wanhu wa Ngu-
luwi kwa kuwinza vyoyogana Nguluwi.

28 Tuvizela kota, mbuli zeng'ha zangukoleka goya, kwa
wanhu weng'ha walingumgana Nguluwi, mina wala yawa-
chemile kwa chiwalo cha kugana kwa heye. 29 Mina
awo yawahagule kulawila katali, ndo yawahagule we-
whane na Mwanage, leka Mwanage yawe wa mwaluko mli

wang'holoze wenji. 30 Lelo wala Nguluwi yawahagule ndo
wala yawachemile, na awo yawachemile ndo wala yawadi-
tile watanganiche ndo awo yawahanzanye na ukulu wa heye.

Igano lya Nguluwi kukolela Yesu Kilistu

31 Kwa mbuli azo zeng'ha, tulonje choni lelo? Wone
Nguluwi yawele hamwe na hetwe, yalikohi yoza kutulemela?
32 Nguluwi hamlemeze hanga nayawele mwanage
wa udewele, ila nakamlavya kuli hetwe tweng'ha!
Nakatugalila mwanage, ahyo, ndaze, hotugalila kwa
kubweda vinhu vyeng'ha hamwe na heye? 33 Munhu
wachi yowalonjeleza wahaguligwe na Nguluwi? Heye
Nguluwi yuye nakawakunda kota watanganika! 34 Munhu
wachi yowatagusa kwa wihe? Kuduhu! Mina Kilistu
Yesu ndo yabagame, kahi nakazilipuka kuli wanhu
wabagame kangikala kulume kwa Nguluwi heye ndo yuyo
yalingutulandila! 35 Munhu wachi yotubagula na igano lya
Kilistu? Ndaze ndo kugaya ama kugazigwa ama magazo
ama nzala ama kwisilwa nguwo ama hali nongwa ama
kubagama? 36 Kota Maandiko Matakatifu vyogalingulonga,

"Kwa mbuli ya hegwe, twangwimilila kubagama misi na
chilo,
twanguditilwa kota ing'holo lya kubagamizwa."

37 Hebu, mli mbuli azi zeng'ha, tusumya ng'hatu kwa
kukolela heye yatuganile. 38 Mina ndivizela ng'hatu kota
haduhuli chinhu chiweza kutubagula na igano lya heye,
ne kubagama ne ukomu ne wahilisi wa kilanga ama wala
walingulongoza kilanga ne galingulawila sambi ne golawila
hamba, ne ulongozi 39 ne gala gawele kuchanya, ne gala
gawele hasi ng'hatu, ne choneche chilumbigwe, haduhu chi-
tubagula na igano lya Nguluwi liwele mli Yesu Kilistu Mkulu
wa hetwe.

9

Nguluwi na wanhu wa heye

1 Ndangulonga ndikomya, heni nda munhu wa Kilistu
hambe ndoje udesi. Majesa ga heni aku golongozwa na Muhe
Yelile, yangundonjela hambe ndonje udesi. 2 Ndangugana
kulonga ahi, ndina masinzo makulu na usungu wohambe
umale mnhumbula ya heni. 3 Wone nandite chinhu choneche
cha kuwatanza wang'holozangu, ndahajezile kulanda ku-
panjilwa na Nguluwi na kubaguligwa na Kilistu. 4 Awo ndo
wanhu wa Isilaeli wala Nguluwi nayawahagule wawe wana
wa heye, kawating'haniza kuli ukulu wa heye, nakadita
ilagano na hewo, nakuwapa malajizo ga heye, na nzila ya
kumfugamila na malagano ga heye. 5 Hewo ndo wazukulu

wa wasekulu wa Waebulaniya, na heye Kilistu, kuli wunhu wa heye, kalawila mli lukolo lwao. Nguluwi yalingulongoza hali geng'ha, nayatogoligwe mazuwa gose! Ena.

6 Hambe ndoje Malagano ga Nguluwi gagaluka, mina haiwele wanhu weng'ha wa Isilaeli ndo wanhu wa Nguluwi. 7 Kahi hawawele walelwa weng'ha wa Abulahamu ndo wobochela malagano ga Nguluwi. Ila kota Maandiko Matakatifu vyogalingulonga, “Walelwa wa heye wolawila kwa Isaka.” 8 Mina, haiwele wala wavumbuche chilukuli ndo wana wa Nguluwi, ila wana wala wavumbuche kwa malagano ga Nguluwi awo ndo wochemigwa wana wa Abulahamu. 9 Kwa vila Nguluwi choyalagane ndo achi, “Mhela utanganiche ndohiluka, na heye Sala kolela mwana.”

10 Kahi hagawele ago hela, ila na heye Lebeka nakaponda wanyambili kwa mhaza yumwe heye ndo Isaka, sekulu wa hetwe. 11 Hanga, wala wana lowang'hali kuvumbuka, na lowang'hali kudita linojile ama lihile, leka Nguluwi yoneche kana ludali lwa kuhagula, 12 loyohagula kanguhagula kota vyoyogana heye, halingulola choyalingukola munhu. Kwa kulajila ago, Nguluwi nakamlonjela Lebeka, “Sekulu kowa chitumagwa wa yula msongolo.” 13 Kota Maandiko Matakatifu vyogali ngulonga, “Ndimgana Yakubu, ila ndimwihilwa Esau.”

14 Lelo tulonje choni? Ndaze, Nguluwi halingutagusa vitanganiche? Ne hado! 15 Mina nakamlonjela Musa, “Ndomonela isungu munhu yula yondigana kumonela isungu, ndochisinza kwa munhu yula yondilingugana ndisinze.” 16 Ahyo, ago geng'ha gangitumbila isungu lya Nguluwi. Na haiwele choyagana munhu ama choyalingudita munhu. 17 Mina Maandiko Matakatifu gangulonga ahi kwa Falao, “Nandikudita uwe mndewa kwa mijito ayi, leka ndajile ukulu wa heni, na itagwa lya heni lizeleche kuli isi yeng'ha.” 18 Ahyo, Nguluwi kangumonela isungu munhu yoneche yalingugana, na wone yagane kumdita munhu yawe msugu komdita yawe ahyo.

Ng'halazi na isungu lya Nguluwi

19 Hanji kombuza, “Wone mbuli za hino, lekachoni Nguluwi kangugona gehile ga hetwe gotulingudita? Yalikohi yoweza kugabela gala goyalingugana Nguluwi?” 20 Ila hegwe mng'holazangu, lekachoni mbaka umwidichile ahyo Nguluwi? Lelo chiya chojeza kumuuza yachiwumbile, “Lekachoni umbumbile kota ahi?” 21 Mlumba viya kana ludali lwa kugongomanyila ilongo lyoyalingugana, na kuwumba viya vili kwa ilongo lilila, chimwe kwa mbuli ng'hulu na chinji kwa mbuli ndodo.

22 Ahyo ndo vyoiwele kwa Nguluwi. Nakagana kulajila
ng'halazi ya heye, na kulajila ludali lwake. Ila nakawemilila
wanhu wala nawaganigwe kudumigwa na ng'halazi ya
heye. 23 Heye yuye nakagana kuulajila winji wa ukulu
wa heye, yatujidile hetwe tuganigwe kubochela isungu lya
heye, hetwe mina yatuwichile goya kulawila katali tubochela
ukulu wa heye. 24 Mina hetwe ndo wala nayawachemile,
haiwele kulawila kuli Wayahudi yeng'ha ila kulawila kuli
wanhu hawawele Wayahudi. 25 Kota Mkulu navyoyalonjle
mli chitabu cha mloli Hoseya,
"Wala, 'nahawawele wanhu wa heni'
ndowachema, 'Wanhu wa heni!'
Na heye sikuganile, kochemigwa,
'Mganigwa wa heni,'
26 Na hala howawele,
'Hemwe hamuwele wa heni'
aho wochemigwa,
'Wana wa Nguluwi yawele mkomu.' "
27 Vivila mloli Isaya, nakalonga kwa usungu kwa chiwalo cha
wanhu wa Isilaeli, "Wone wanhu wa Isilaeli ndo wenji kota
misanga ja kumwhani, ndo wado hela woloholigwa, 28 Mkulu
hokawila kutagusa himahima isi yeng'ha." 29 Kota Isaya
vyoyalongole kulonga, "Kota Mkulu wa wamizi hatulechele
wana wamwe wa Isilaeli, twahawele kota Sodoma, twahe-
whanile na Gomola."

Paoli kanguwalandila Waisilaeli

30 Lelo tulonje choni? Wanhu hawawele Wayahudi hawa-
ditile chinhu leka wawe watanganiche, nawaditikwa wawe
watanganiche kwa makundo ga hewo 31 ila wanhu wa Isilaeli
wala nawapalile malajizo ga kuwadita wawe watanganiche,
nahawagawene. 32 Lekachoni lelo? Kwa vila nawetum-
bila madito ga hewo honhu ha kitumbila makundo. Ahyo,
nawekwang'wala hali, "Iganga lya kikwang'wala." 33 Kota
vyogalingulonga Maandiko Matakatifu,
"Ulole, mbika iganga ako Siyoni, alyo lyanguwadita wanhu
wekwang'wale,
mbika mgamba,
ulinguwadita wanhu wagwe.
Ila munhu yoneche yomkunda hobasigwa soni hebu!"

10

1 Wang'holozangu, kwa nhumbula ya heni yeng'ha ndan-
gugana, ndanguwalandila kwa Nguluwi Waisilaeli wayangu
waloholigwe. 2 Mina kutawiza hewo welavya kumgana Ngu-
luwi. Ila nahawavizelele kudita navyoyaliyogana Nguluwi.
3 Mina hawavizelele hila Nguluwi vyoyalinguwadita wanhu

wawe watanganiche, nawo waluchiza vihendo vya hewo
wawo na hawaikundile ayo nzila ya Nguluwi ya kuwadita
watanganiche. 4 Mina kwa kuya kwa heye Kilistu, Mala-
jizo nagaduma, leka weng'ha walingukunda wawe watan-
ganiche.

Ulohozi kwa wanhu weng'ha

5 Kulapa kuwa utanganiche, kwa kuwinza malajizo, Musa
nakandika ahi, “Munhu yoneche yalinguhulichiza Malajizo
kochikala.” 6 Ila kwa mbuli ya kutanganika hali meho
ga Nguluwi kwa nzila ya makundo, Maandiko Matakatifu
gangulonga hino, “Uleche kulonga mnhumbula mwa hegwe,
yalihi yokwina kilanga kumdulisa Kilistu?” 7 Kahi uleche
kulonga, “Yalihi yodulika kwi ikulubila?” Ako ndo kumzilip-
ula Kilistu. 8 Maandiko Matakatifu gangulonga ahi, “Usenga
awo wa Nguluwi wa behi na hegwe, wa hamlomo wa hegwe
na mnhumbula ya hegwe” Na ayo ndo mbuli ya makundo
gotulingudamla. 9 Houvumila kwa mlomo wa hegwe kuta
Yesu ndo Mkulu na kukunda mnhumbula ya hegwe kuta
Nguluwi nakamzilipula kuli wanhu wabagame, kolohoka.
10 Mina munhu kangukunda kwa nhumbula kanguditigwa
yatanganiche na kuvumila kwa mlomo leka yaloholigwe.
11 Maandiko Matakatifu gangulonga, “Chila yalingumkunda,
hobasigwa soni hebu.” 12 Mbuli ayi kwa weng'ha, mina
haduhu yalivinji hali Wayahudi na hawawele Wayahudi,
kwa vila Nguluwi ka Mkulu kwa wanhu weng'ha, na heye
kana isungu ng'hatu kwa weng'ha walingumchema heye.
13 Mina Maandiko Matakatifu gangulonga, “Chila munhu
yolanda kwa itagwa lya Mkulu, koloholigwa.”

14 Lelo womlanda ndaze heye yula hambe wamkunde?
Hamba womkunda ndaze yula hawanahulika mbuli za heye?
Na wohulika ndaze mbuli za heye wone kuduhu munhu
yalingudamla? 15 Na wanhu wodamla ndaze wone hawatu-
migwe? Kota Maandiko Matakatifu vyogalingulonga, “Ndo
mbuli ya kunojeza lukami kuya kwa wala walingudamla
Mbuli Inojile!” 16 Ila haiwele wanhu weng'ha waikundile
Mbuli Inojile ya Nguluwi. Mina Isaya nakalonga, “Mkulu,
yalikohi yokunda usenga wa hetwe?” 17 Ahyo lelo, makundo
ganguya kwa kuhulika usenga, na awo usenga wanguya kwa
ulonzi wa Kilistu.

18 Lelo ndanguuza, ndaze, hawauhuliche awo usenga? Ena
nawauhulika, kota Maandiko Matakatifu vyogalingulonga,
“Lizi lya hewo lyenela isi yeng'ha,
ulonzi wa hewo uheluka nzigo za isi yeng'ha.”
19 Kahi ndanguuza, hambi wanhu wa Isilaeli nahawav-
izelele? Musa heye nakalongola kulonga,

“Ndokuditani muwonele maya
wanhu wa isi inji,
ndokuditani muwang'hang'halile,
wanhu wapoka.”
20 Kahi Isaya hadumbile kulonga,
“Wala wanhu hawamhalile wambona,
ndilajila kwa hewo hambe wauze mbuli za heni.”
21 Ila kwa mbuli ya Isilaeli, Nguluwi kangulonga,
“Misi yeng'ha nandiwagololela moko ga heni wanhu hawalingunyhulichiza na wajuvi.”

11

Isungu lya Nguluwi kwa wanhu wa Isilaeli

1 Lelo ndanguuza ndaze, Nguluwi nakawalema wanhu wa heye? Ne hado! Hawalemile hebu! Heni nda Muisilaeli, mlelwa wa Abulahamu, nda munhu wa nhanzi ya Benjamini. 2 Nguluwi hawalemile wanhu wa heye nayawahagule kulawila mwaluko. Mwangukumbuka vyogalingulonga Maandiko Matakatifu gala ga Eliya mhela yamng'hung'hutile Nguluwi kwa mbuli ya Isilaeli, 3 “Mkulu, wawakopola Waloli wa hegwe na kubomola honhu ha kulavila nhambiko za hegwe. Heni ndiliyeka ndiponile, na hewo wangugana kung'hopola!” 4 Lelo Nguluwi nakamwidichila choni? Nakamlonjela, “Ndiwichila wanhu elufu saba wala hawamfugamile mlungu wa udesi Baali.” 5 Lelo ndo vyoiwele mhela awu wa sambi, wa baho wanhu wado wala Nguluwi yawahagule kwa chiwalo cha kunoga kwa heye. 6 Uhaguzi wa heye wangulawa kwa utambichizo wa Nguluwi, na haiwele kwa mbuli ya madito ga hewo. Mina, wone uhaguzi wa heye nawitumbile madito ga wanhu, utambichizo wa heye hawali nguwa utanganiche.

7 Lelo ndaze? Wanhu wa Isilaeli hawachiwene chila chowali wochipala, ila weng'ha wahaguligwe nawachona. Wanji nawambuzwa nhumbula za hewo ziwe zigagadale, 8 kota vyogalingulonga Maandiko Matakatifu.

“Nguluwi kazidita nhumbula za hewo zigagadale,
na mbaka lelo hano hambe walole kwa meho ga hewo,
ne kuhulika na makutu ga hewo.”
9 Na heye Daudi kangulonga,
“Mnvina za hewo ziwe midiwa ja kuwagwiliza,
wagwe na kugazigwa. 10 Meho ga hewo gatite
waleche kulola.
Mhungo za hewo zibinuche kwa kugaya mazuwa gesa!”

11 Lelo ndanguuza, hambi Wayahudi wekwang'hwala mbaka wagwa ng'hatu? Ne hado! Ila kwa kuwifya kwa

hewo ulohozi uwoyela wanhu wanji, leka Wayahudi wawonele maya. 12 Ila wone wihe wa Wayahudi wambuza kuya utambichizo winji kwa isi yeng'ha, na nongwa za hewo, zigala utambichizo winji kwa wanhu hawawele Wayahudi. Hambi Wayahudi weng'ha wone wamgalamchile Nguluwi, utambichizo haukonjezeka ng'hatu.

Ulohozi wa wanhu hawawele Wayahudi

13 Lelo ndanguwalonjelani hemwe wanhu wohamuwele Wayahudi. Kwa vila heni nda mtumigwa kwa wanhu hawawele Wayahudi, ndangidayila vyondilingudita. 14 Ndangugana ndiwadite wanhu wayangu wakoneleni hemwe maya, leka mbeze kuwalohola wayao wamwenga. 15 Mina kwa kulemigwa kwa hewo nakuwadita wanhu wating'hanizwe na Nguluwi, yowa ndaze mhela lowokundigwa na Nguluwi? Wabagame wozilipuka!

16 Wone chiwunde cha mwaluko cha ibumunda nachilavigwa kwa Nguluwi, ibumunda lyeng'ha lyanguwa lya heye, mizabi ja migodi wone jinoje, na nhagala za igodi ziwaga zinojile kahi. 17 Ena, nhagala zimwe za mzeituni mkagunda nazitemigwa, na honhu hake hawichigwa na kuwohigwa nhagala za mzeituni wa kisolo. Hemwe wanhu hamuwele Wayahudi mwangiwhana na mzeituni wa kisolo, na sambi mwanguhanzanyika na ukomu wa Chimuhe wa Wayahudi. 18 Ahyo, mleche kuwabeza wala watemigwe kota nhagala! Na wone kuna lya kidayila, hambi mwangidayila choni? Mvizele kuta hamuwele hemwe mlingujimiza ajo mizabi, ila mizabi ndo jilinguwemiza hemwe.

19 Ila molonga, “Nhagala nazitemigwa leka tuwichigwe hetwe honhu hake.” 20 Goya! Nagatemigwa kwa chiwalo cha kwanjila makundo, ila hegwe kwangwima kwa kukunda kwa hegwe. Ila uleche kidaya, leka wilolele. 21 Wone Nguluwi hawawonele isungu Wayahudi wewhanile na nhagala za chaluchizo, hambi Nguluwi kowalekani hemwe?

22 Lelo mlole, Nguluwi vyoyawele na isungu na vyoyang'hang'hale. Heye kang'hang'hala kwa wala wagwile, ila kana isungu kwa hemwe wone mlutilila kikala mli igano lya heye, ila wone hebu, vivila namwe motemigwa. 23 Na hewo Wayahudi, hihyo, wone waleche wihe wa hewo wa makundo wohiluswa honhu hala ha mwaluko, kwa vila Nguluwi koweza kudita ahyo. 24 Hemwe wanhu hamuwele Wayahudi kwa chaluchizo mfanda kota nhagala za mzeituni wa kisolo, ila musigwa ako, muwichigwa muli mzeituni mkagunda honhu hala kwa chaluchizo hapawele ha hemwe. Ila Wayahudi kwa chaluchizo ndo kota mzeituni mli kamgunda,

na yowa mbuli ya ubewe ng'hatu kwa hewo kuwichigwa na kuwohigwa kahi muli igodi lilyo lya hewo.

Nguluwi kanguwonela isungu wanhu weng'ha

25 Wang'holozangu ndangugana mvizele ng'hatu kukomya kuvisigwe mleche kiwona mna luhala lukami. Usugu wa Wayahudi wali wa mhela udo hela mbaka wanhu hawawele Wayahudi lowowa wamhiluchile Nguluwi. 26 Aho Waisilaeli weng'ha woloholigwa, kota vyogalingulonga Maandiko Matakatifu,

“Mlohozi kokuya kulawila Siyoni,
kowusa wihe wa lukolo lwa walelwa wa Yakubu.
27 Ali ndo ilagano lyondilingudita na hewo,
mhela hundikusa wihe wa hewo.”

28 Kwa vila wanguilema Mbuli Inojile, Wayahudi wawa wehilwe na Nguluwi, ila kwa lutogo lwa hemwe wanhu hawawele Wayahudi. Ila kwa vila nawahaguligwa na Nguluwi, wang'hali woganigwa na Nguluwi kwa chiwalo cha wasekulu wa hewo. 29 Mina Nguluwi wone yawape ndolendole za hewo na kuwahagula, hambe mng'ung'utile chila choyaditile. 30 Aho mwaluko hemwe namleka kumhulichiza Nguluwi ila sambi mpegwa isungu lya heye, na kwa hewo Wayahudi keleka kumhulichiza Nguluwi. 31 Vivila kota hemwe lombochele utambichizo, Wayahudi nawo sambi, wangumleka Nguluwi leka hewo nawo wabochele isungu lya Nguluwi 32 Mina Nguluwi kawawoha wanhu weng'ha mli kubelenhuka kwa hewo leka yawonele isungu weng'ha.

Nguluwi yatogoligwe

33 Lufufu na luhala na uwanzi wa Nguluwi ndo lukulu lukami. Utaguso wa heye hambe upugajizwe na nzila za heye hazilinguzeleka. Kota vyogalingulonga Maandiko Matakatifu.

34 “Yalikohi yajezile kugazela Majesa ga Mkulu?
Yalikohi yolongasa na heye.
35 Yalikohi yalongole kumha chinhu,
na heye Nguluwi yamhilusile chinhu acho?”

36 Kwa vila vinhu vyesa vyangulawa kwa heye, na vyabaho kukolela heye na kwa chiwalo cha heye. Ukulu uwe na heye mazuwa gose! Ena.

12

Ukomu muli uchitumagwa wa Nguluwi

1 Ahyo, wang'holozangu, kwa vila Nguluwi kana isungu lukami, ndangukulandani kwa nhumbula yeng'ha, milavye kwa Nguluwi kota nhambiko iling'homu, yelile na ilinguno-jeza. Aku ndo kumfugamila Nguluwi. 2 Mleche kwiga

chihendo cha isi ayi, leka Nguluwi yadite mgalamko mgati kwa hemwe kwa kugalamla nyhala za hemwe. Aho ndo homvizela kugana kwa Nguluwi na kuvizela inojile ilingunojeza na ikwilile.

3 Kwa utambichizo woyamhele Nguluwi, ndangukulonjelani hemwe mweng'ha, chila munhu yaleche kiwona mkulu kusinda vila vyoyalinguganigwa yawe, ila milolele hemwe mwemwe kota Nguluwi vyoyamgawile chila munhu makundo ga heye. 4 Kwa vila mli lukuli lumwe mna vitomo vinji, na chila chitomo chimwe changukola mijito jake. 5 Hiho na hetwe hanga twa wenji, twa lukuli lumwe kwa kilumba na Kilistu, na chila yumwe ka chitomo cha miyage. 6 Ahyo twanao uwanzi winji kota vila kunoga kwa heye kotupeligwe. Yawele na ndolendole ya uloli na yauditile kota makundo ga heye vyogali. 7 Na munhu yawele na ndolendole ya uchitumagwa na yaudite. Na munhu yawele na ndolendole ya kulangusa na yalanguse. 8 Na munhu yawele na ndolendole ya kuwahoza wanji nayadite ahyo. Na munhu yalingumgawila miyage choyawelenacho nayadite ahyo kwa isungu. Na munhu yawele chilongozi na yalongoze kwa kwimilila, na munhu yalingudita mbuli ya isungu nayadite ahyo kwa kusangalala.

9 Igano lya hemwe liwe hela udesi woneche. Mzudile mbuli yoneche yihile, mibatilile linojile. 10 Migane chilukolo, mihulichize hemwe kwa hemwe, chila yumwe yaluche kumjesa miyage chiukulu. 11 Mleche kuwa wagata kuli kumkolela mijito Mkulu, ila muwe msangalale mli muhe za hemwe zeng'ha kuli kumfugamila Mkulu. 12 Kitumbila kwa hemwe kokuwicheni hemwe chila zuwa msangalale, muwe na ubetezo mli kugaya, na kumlanda Nguluwi mhela weng'ha. 13 Muwatanze wanhu wa Nguluwi mli malapo ga hewo, muwabochele wajenzi kwa isungu.

14 Muwatambichize wala walinguwagaza hemwe, muwatambichize na mleche kuwapanjila. 15 Msangalale hamwe na wawele ngusangalala, mlile hamwe na wanhu walingulila. 16 Mikale hamwe kwa kihanyisa hemwe kwa hemwe. Mleche kidaya, ila mkunde kikala na wanhu wawele wazunwa. Mleche kiwona muwele na luhala lukami.

17 Mleche kuhilula lihile kwa lihile. Mdite mbuli zinojile hali wanhu weng'ha. 18 Kota vyoilingulapigwa kikala goya na wanhu weng'ha na muwe na igano kwa wanhu weng'ha. 19 Waganwa wa heni, mleche kuhilulila, ila mlecheleni Nguluwi mbuli ayo, mina Maandiko Matakatifu gangulonga, “Kuhilula chibida ndo kwa chiwalo cha heni, nani ndohiluchiza, kalonga Mkulu.” 20 Kupuluta kwa ago, Maandiko

gangulonga, “Mng'honyo wa hegwe wone yawe na nzala, mgalile ndiya, wone yawe na ng'halu, mgalile mazi yanwe. Mina kwa kudita ahyo komdita yone usungu mnhumbula kota makala ga chiluli mchanya muli mutwi wa heye.”
21 Uleche kukunda kusumigwa na wihe, ila usumye wihe kwa kudita mbuli zinojile.

13

Kuwahulichiza wakulu wa isi

1 Chila munhu kangulapigwa kuwahulichiza walingulongoza isi, kwa vila kuduhu munhu yolongoza wone Nguluwi hamlechile yalongoze, Nguluwi yaliyeka ndo yalinguwapa vilongozi ludali lwa kulongoza. 2 Yalingubeza ulongozi wa vilongozi kangubeza ilajizo lya Nguluwi, na hewo walingudita ahyo wotagusigwa. 3 Mina walingulongozwa hambe wadumbigwe na wanhu wanojile, ila wangudumbigwa na wanhu walingudita gehile. Lelo kwangugana uleche kumdumba munhu yawele na ulongozi? Udite ganojile na heye kokutogola. 4 Mina heye ndo chitumagwa wa Nguluwi yalingukola mijito kwa mbuli ya hegwe inojile. Ila wone udite gehile, yokulapa kumdumba, mina heye ng'hatu kana ludali lwa kukugaza. Heye chitumagwa wa Nguluwi, kuwalajila magazo ga heye kwa wala walingudita wihe. 5 Ahyo ilapa kuwahulika wakulu wa isi, haiwele kwa chiwalo cha kudumba magazo ga Nguluwi, leka kahi kwa vila nhumbula ya hegwe kovizela choulingugana kudita.

6 Kwa chiwalo chicho hemwe mwangulavya kodi, kwa vila wakulu wa isi wangumkolela mijito Nguluwi, wone waze ngukola gala gawele nguwalapa. 7 Milolele, muwape weng'ha chila munhu choyalingulapigwa, munhu wa ushulu, yapegwe ushulu na munhu wa kodi na yapegwe kodi na yalingudumbigwa nayadumbigwe na yalingugana katogo na yatogoligwe.

Migane

8 Mleche kudaigwa na munhu yoneche, ila liwe idayo lya kigana yeka. Yalinguwagana wanhu wanji kanguwinza Malajizo. 9 Mina Malajizo aga, “Uleche ung'hondwa na uleche kukopola na uleche kugana” na zinji zoneche, zamumo mli ilajizo ali limwe, “Mgane mng'holozo kota vyoulingigana gwegwe.” 10 Yalingumgana mng'holoze hambe yamditile vibi. Ahyo, igano ndo kwenela kwa Malajizo geng'ha.

11 Ganji ya ago, hemwe sambi mvizela kota twa mli mhela wachi, sambi ndo mhela wa kulilimka, kwa vila, ulohozi

wa hetwe wahabehi ng'hatu sambi kusinda mhela ula wotwaluche kukunda. 12 Hamihe yangumala na nemisi yahabehi kwinjila. Ahyo, tuleche kudita wihe wa jiza, tudite ganojile ga lumuli. 13 Na tikale goya kota wanhu walingikala nemisi, na haiwele kwa kulya lukami na kugala, wavu na ung'hondwa na kilewa na maya. 14 Lelo milumbe na Mkulu Yesu Kilistu, hamba mleche kuwinza maya ga ng'huli za hemwe vyozilingugana.

14

Uleche kumtagusa muyago

1 Mumbochele mluga henu munhu yawele na makundo mado, ila mleche kitwanza na Majesa ga heye yaliyeka. 2 Wanhu hawewhanile, yumwe makundo ga heye gangumkundiza kulya chila chinhu, ila yunji makundo ga heye mado, kangulya mboga za misolo hela. 3 Munhu yalingulya chila chinhu yaleche kumbeza yula nayali ngulemwela kulya chila chinhu, na yula yalingulya mboga za misolo yeng'ha, yaleche kumtagusa nayali ngulya chila chinhu, mina Nguluwi kamkunda. 4 Hegwe kwa whaani mbaka ujeze kumtagusa chitumagwa wa yunji? Wone yeme ama yagwe alyo ndo ilapo lya Mkulu wa heye. Na kokwima nzinzili, mina Mkulu kanguweza kumwimiza.

5 Munhu kangijesa kota zuwa limwe litanganika kusinda zuwa linji, yunji kangijesa kota mazuwa gose gewhana. Chila munhu yeme nzinzili kuli chila chilingulongoza luhala lwa heye. 6 Yalinguchelekulila zuwa limwenga litanganiche, kanguchelekulila zuwa alyo kwa chiwalo cha Nguluwi, na heye yalingulya ndiya imwenga kangudita ahyo kwa kumtogola Mkulu, mina kanguta malumbo Nguluwi kwa ndiya yoyampele. Hiho na heye yalinguleka kulya ndiya imwenga, ayo kangudita kwa chiwalo cha kumtogola Mkulu, na heye kahi kangumtogola Nguluwi. 7 Mina haduhu munhu yoneche hali hetwe yalingikala kwa chiwalo cha kumditila mijito heye yuye, kahi haduhu yalingubagama kwa chiwalo cha heye yuye. 8 Mina wone tikale twangikala kwa chiwalo cha kumditila mijito Mkulu, wone tubagame twangubagama kwa chiwalo cha Mkulu. Ahyo, wone tuwe wakomu ama tubagame, hetwe twa wa heye Mkulu. 9 Mina Kilistu nakabagama, kazilipuka leka yawe Mkulu wa wakomu na wabagame. 10 Lekachoni hegwe, kwangumtagusa mung'holozo? Nagwe lekachoni ulingumbeza mng'holozo? Hetwe tweng'ha tokwima hali chigoda cha utaguso cha Nguluwi. 11 Mina Maandiko Matakatifu gangulonga,
Mkulu kangulonga, “Kota vyondilingikala,

chila munhu kofugamila,
na chila munhu kovumila kuta heni nda Nguluwi."
12 Ahyo lelo, chila yumwe wa hetwe, kokwidichila kwa chiwalo cha madito ga heye yuye hali Nguluwi.

Uleche kumwambuza yumwe wa hetwe yajilile

13 Lelo tuleche kitagusa, ila tilolele tuleche kuwa chambuzo cha wang'holozetu kikwang'wala na kuwambuza wagwe mli gehile. 14 Heni mbele kuli Mkulu Yesu, ndivizela ng'hatu kuwa kuduhu chilyo choneche chikokomoche kochaluchile. Ila wone munhu yone chilyo chimwe chikokomoka, acho ndo chokokomoka kwa heye. 15 Lelo wone umuhezuze mng'holozo kwa chilyo choulingulya, hegwe kwahela igano. Chilyo choulingulya chileche kuwa chambuzo cha kwajilila mng'holozo, yula Kilistu yabagame kwa chiwalo cha heye! 16 Lelo mleche kukunda chomulinguchona chinojile, chilonjigwe kota chikovuligwe. 17 Mina Undewa wa Nguluwi hauwele kwa chinhu cha kulya na kunwa, ila yangulapa kutanganika, kikala goya na kusangalala kulingigaligwa na Muhe Yelile. 18 Mina munhu yoneche yalingumkolela mijito Kilistu kota ahi, kangumnojeza Nguluwi, na kangukundigwa na wanhu.
19 Ahyo mibatilile mbuli zilingigala kikala goya, na galingutanza kizenga mwemwe baho. 20 Lelo uleche kuwifya mijito ja Nguluwi kwa kiziganila chilyo. Vilyo vyesa vinoga, Ila haiwele goya munhu kulya chilyo choneche chimwabuza munhu yunji yekwang'hale mli gehile. 21 Chiba kuleka kulya miwunde na kunwa ujimbi ama kudita choneche chila chlingwambuza mng'holozo yagwe mli gehile. 22 Lelo wibatilile choulingukunda hegwe na Nguluwi wa hegwe. Watambichizwa wala wohambe wetaguse wawo kwa vila vinhu vyowalingijesa kota vinoga. 23 Ila yula munhu yalingujesa chila chilyo choyalingulya, kangutaguswa kwa wihe wone yalye. Mina hadile kwa makundo. Na, choneche wone munhu hambe yadite kwa makundo acho ndo gehile.

15

Wanojeze wanji leche kinojeza gwegwe

1 Hetwe tuwele na makundo makulu twangulapigwa kuwatanza wala wawele na makundo mado wesumwe na ung'hochele wa hewo. Tuleche kinojeza hetwe tuliyeka.
2 Chila munhu kangulapigwa kumnojeza mng'holoze kwa isungu leka ayo na heye yadahe kizenga muli makundo.
3 Mina Kilistu henojeze yaliyeka, ila nayali kota vyogalingulonga Maandiko, "Maligo geng'ha kowakulijile hegwe gambuyila heni." 4 Mina geng'ha gandichigwe katali

nagandichigwa kwa chiwalo cha kutulangusa hetwe kwa ubetezo na kikangaza kotulingupegwa na ago Maandiko Matakatifu, tuwe na lya kitumbila. 5 Nguluwi nayali mwaluko wa ubetezo na yalinguwapa hemwe lunojenoje lweng'ha. Yakuganileni muwe na chinhu chimwe kota heye Kilistu Yesu navyoyali, 6 leka hemwe mweng'ha, kwa nhumbula imwe na lizi limwe, mtogoleni Nguluwi, Mhaza wa Mkulu wa hetwe Yesu Kilistu.

Mbuli Inojile kwa wanhu weng'ha

7 Ahyo, michemele hemwe kota heye Kilistu vyoyawachemile hemwe leka Nguluwi yatogoligwe. 8 Mina, ndangukulonjelani Kilistu nayali chitumagwa kwa Wayahudi leka yalajile kukomya kwa Nguluwi, leka gala malagano yawichile Nguluwi kwa wasekulu wa hetwe gakoleche kwa kukomya, 9 leka na hewo wanhu hawawele Wayahudi, wamzele na kumtogola Nguluwi kwa chiwalo cha isungu lya heye. Kota vyogalingulonga Maandiko Matakatifu,

“Ahyo ndokutogola hali wanhu hawawele Wayahudi,
ndokwimba lutogo lwa itwagwa lyako.”

10 Kahi Maandiko gangulonga,

“Msangalale, hemwe wanhu hamuwele Wayahudi,
msangalale hamwe na wanhu wa heye.”

11 Na kahi, gangulonga,

“Hemwe hamuwele Wayahudi, mtogoleni Mkulu,
hemwe wanhu weng'ha, mtogoleni.”

12 Kahi mloli Isaya kangulonga,

“Kuli lukolo lwa Jese kulawila munhu,
na heye kowalongoza wanhu hawawele Wayahudi,
na hewo womtumbila.”

13 Lelo Nguluwi nayali chaluko cha kitumbila, yakumemezeni usangalalo weng'ha na kikala goya kwa makundo ga hemwe, kitumbila kwa hemwe kuze ngonjezeka kwa mong'ho wa Muhe Yelile.

Mijito ja Paoli

14 Wang'holozangu, heni ndivizela ng'hatu kota hemwe mmema kunoga na kudaha kweng'ha, na moweza kilangusa hemwe kwa hemwe. 15 Mli lyandiko ali nandikwandichilani vinhu vinji ne kudumba, ndikukumbusani kahi. Ndita ahyo kwa isungu lyoyamhele Nguluwi, 16 leka ndiwe kota chitumagwa wa Yesu Kilistu kwa wanhu hawawele Wayahudi. Ndangiditila kota mtambika kudamla Mbuli Inojile ya Nguluwi leka wanhu hawawele Wayahudi wawe nhambiko ilingukundigwa na Nguluwi, nhambiko ilingwezigwa na Muhe Yelile. 17 Ahyo ndiwele ndilumbile na Kilistu Yesu, ndoweza kidayila madito ga heni kwa chiwalo cha Nguluwi. 18 Hambe

njeze kulonga chinhu chinji choneche ila chila hela Kilistu
Yesu choyaditile kwa kung'holela heni leka wanhu hawawele
Wayahudi wamhulichize heye. Nakadita ahyo kwa ulonzi
na madito, 19 kwa ludali lwa vinduzanduza na lububuwazo
na kwa ludali lwa Muhe wa Nguluwi. Lelo kwa kwinula
majendo ga chila honhu, kwaluchila kula Yelusalemu mbaka
isi ya Iluliko, nandiwadamlila ng'hangaze Mbuli Inojile ya
Kilistu. 20 Chondilingugana heni mazuwa geng'ha, ndamle
Mbuli Inojile hali isi zila Kilistu halinguzeleka, leka ndeche
kuzenga hali msisi uwichigwe na munhu yunji. 21 Kota
vyogalingulonga Maandiko Matakatifu,

"Wanhu weng'ha hawalonjelwe mbuli za heye, wokona,
na wala hawanahulika mbuli za heye wovizela."

Paoli kangugana kujendela Loma

22 Kwa chiwalo acho mazuwa menji nandemezwa kuya
kwa hemwe. 23 Kwa vila sambi sinda mijito ja heni kuli isi
azi, na kwa vila kwa mihela minji nangana ng'hatu kuya
kwa hemwe kuwalolani. 24 Ndangugana kudita ahyo sambi.
Ndowajendelani ndiwele mmajendo kuza Sipaniya na ndan-
gugana hemwe kunhanza fiche ako, hondisinda kusangalala
kikala na hemwe mhela udo. 25 Ila kwa sambi ndangu-
luta kuwaditila uchitumagwa wanhu welile kula Yelusalemu.
26 Mina wanhu wa Makedoniya na wanhu wa Akaya wan-
gugana kuwatanza wanhu wa Nguluwi wawele wazunwa
ako Yelusalemu. 27 Hewo wawo wagana kudita ahyo, ila
nawaganigwa kudita ahyo. Kwa vila wone wanhu hawawele
Wayahudi, wangubochela utambichizo wa chimuhe kulaw-
ila kwa Wayahudi, na hewo nawo wangulapigwa kuwatanza
Wayahudi kuli malapo ga hewo ga chiisi. 28 Londisinda
kukola mijito ajo na kuwapa Wayahudi chila chikongozigwe
na wanhu kwa mbuli ya hewo, ndokujendelani hemwe ndi-
wele mmajendo kuza Sipaniya. 29 Ndivizela kuta londikuya
kwa hemwe ndokugalilani utambichizo winji wa Kilistu.

30 Lelo wang'holozangu, ndanguwalanda kwa Mkulu
wa hetwe Yesu Kilistu na kwa igano lya Muhe Yelile,
miyambe moko kwa kundandila kwa Nguluwi. 31 Mndandile
ndawe goya muli wala hambe wamkunde Kilistu wawele
Uyahudi, mndandile mijito ja heni jiwe goya ako Yelusalemu
gakundigwe na wanhu wa Nguluwi wawele ako Yudeya.
32 Ahyo, wone Nguluwi yagane, hanji ndokuya kwa hemwe
kwa nhumbula isangalale, nyesele hamwe na hemwe.
33 Nguluwi yawele chaluko cha kikala goya yawe hamwe
na hemwe! Ena!

16

Paoli kanguwalamsa wanhu wawele Loma

1 Ndangugana kumzelesa kwa hemwe lumbuliyetu Foebe
yula yawele chitumagwa yanojile mli chilundo cha wanhu
walingumkunda Kilistu chiwele ako Kenkilea. 2 Mbocheleni
kwa itagwa lya Mkulu kota vyowalingubocheligwa na wanhu
wa Nguluwi. Mumtanze choneche choyowalanda kwa
hemwe, kwa vila heye nakawatanza wanhu wenji vivila
nakanhanza na heni.
3 Mndamsile Pilisika na Akula, wakola mijito wayangu mli
uchitumagwa wa Kilistu Yesu. 4 Hewo, hado hela nawa-
gana wakopoligwe kwa chiwalo cha heni. Wangulapigwa
kulonjelwa malumbo, haiwele kwa heni yeka ila kahi ku-
lawila kwa vilundo vya wanhu walingumkunda Kilistu
hawawele Wayahudi. 5 Mndamsileni chilundo cha wanhu
walingumkunda Kilistu weng'ha, walingiting'hana haluga
hawo.
Mndamsileni mganwa wa heni Epaineto yula yawele wa
mwalukokumkunda Kilistu kuli isi ya Asiya. 6 Mndamsile
Maliya yula yaditile mijito kwa kukangaza kwa mbuli ya
hemwe. 7 Mndamsile Andolonikasi na Yunia, Wayahudi
wayangu, wotuwohigwe mchinweng'ho hamwe na heni,
hewo wazeleka goya mli watumigwa, nawo wali walon-
gole kumkunda Kilistu heni londing'hali. 8 Mndamsile
Ampiliato, mganwa wa heni mkulu mli kilumba na Mkulu.
9 Mndamsile Alubano, mkola mijito muyangu mli uchitu-
magwa wa Kilistu, na vivila mndamsile kahi mganwa wa
heni mkulu Staku. 10 Mndamsile Apelesi yula yazeleche
kota wa kukomya kwa heye Kilistu. Mndamsile kwa wanhu
weng'ha wawele muli ng'handa ya Alistobulo. 11 Mndamsile
Helodiana, Myahudi muyangu, na kwa nhanzi yesa ya Nalik-
isi welumbile na wanhu wamkundile Mkulu Kilistu.
12 Mndamsile Tulufena na Tuluifosa wali ngukola mijito
mli uchitumagwa wa Mkulu, na mganwa wa heni Pelisi yula
yaditile menji kwa chiwalo cha Mkulu. 13 Mndamsile Lufo,
munhu yadahile ng'hatu mli mijito ja Mkulu, na mayake heye
yula nayawele vivila mayangu. 14 Mndamsile Ansikilito na
Filegoni na Helime na Patuloba na Helima na wang'holoze
weng'ha wawele hamwe na hewo. 15 Mndamsile Filologo na
Yulia na Nelea na lumbulye na Olimpa na wanhu weng'ha wa
Nguluwi wawele hamwe na hewo.
16 Milamse hemwe kwa mwemwe kwa kulajila igano
lya Kilistu. Mwangulamswa na chilundo cha wanhu
walingumkunda Kilistu weng'ha.

Malanguso ga kugwisa chilasi

17 Wang'holozangu, ndanguwalanda milolele na wala
weng'ha walingwambuza wayao webagule na kuwadita
wanhu wanji wagwe, waleche kibata malanguso gom-
bochele, mikale nawo kutali. 18 Mina wanhu wali ahyo
hambe wamkolele mijito Kilistu Mkulu wa hetwe, ila wan-
gujifugamila mida ja hewo wawo. Kwa ulonzi wa hewo
wa usugu na kudamla kwa hewo kwa kuhembuliza kwa
wanhu wanojile wawele ubewe kuwahada. 19 Mina hemwe
mwanguzeleka kwa wanhu weng'ha kwa kuhulika Mbuli
Inojile, ahyo sangalala na hemwe. Ndangukuganilani muwe
na nyhala mli mbuli zinojile, na mleche kudita gehile. 20 Na
heye Nguluwi nayali chaluko cha kikala goya, hokawila kuli-
fiminda Limazoga hasi hali magulu ga hemwe.

Kunoga kwa heye Mkulu wa hetwe Yesu Kilistu kuwe
na hemwe. 21 Timoteyi, mkola mijito muyangu, kangukul-
lamsani. Kahi na Lukio hiho, Yasoni na Sosipetili, wanhu
wayangu, wangukulamsani.

22 Na heni Telitio, ndilingwandika lyandiko ali, ndangukul-
lamsani kwa itagwa lya Mkulu.

23 Gayo mwenyeng'haye wa heni na chilundo cha wanhu
walingumkunda Kilistu weng'ha, walingiting'hana kwa
heye, kangukulamsani. Elasito muwika lufufu lwa muji
awu, hamwe na mng'holozetu Kwato, wangukulamsani.
24 Utambichizo wa mkulu wa hetwe Yesu Kilistu uwe na
hemwe mweng'ha! Ena!

Kulanda kwa kumtogola Nguluwi

25 Lelo sambi natumtogole Nguluwi, yanguweza kuwadita
hemwe mwime nzinzili mli ila Mbuli Inojile ya Yesu Kilistu
yondamle, na mli ula uviso ugubuligwe kulawila katali. 26 Ila
lelo, uviso awo naugubuligwa kwa kukolela gandichigwe
na waloli, na kwa malajizo ga Nguluwi wa mazuwa gose
wilajila kwa wanhu weng'ha, leka wanhu wesa wakunde na
wahulichize.

27 Kuli ukulu wa heye Nguluwi nayali yeka yawele na
luhala, yatambichizwe kwa nzila ya kukolela Yesu Kilistu,
Mazuwa gose! Ena.

Baluwa ya Mwaluko ya Paoli kwa wanhu wa Kolinto

Chilongole

Chitabu cha Wakolinto cha mwaluko nachandichigwa na mtumigwa Paoli mli mhela wa makumi gahano na zihano loyavumbuche Yesu (1:1). Ayi ndo baluwa ya mwaluko kuli baluwa mbili tuwele nazo zila Paoli nayandiche kuli chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu ako Kolinto. Hanji nakandika baluwa ayo mhela naloyekale ako Efeso naloyang'hali kuwajendela ako Kolinto kuli majendo ga kuya na kuhiluka Makedoniya (16:5-9).

Baluwa ayi ndo widichilo wa mbuli Paoli yoyabochele kulawila kwa wanhu wamwe mli chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu kwa chiwalo cha vinhu vyohavinojile vilingukoleka mli chilundo cha wanhu walingukunda hamwe na kibagula na ung'hondwa. Muji wa Kolinto nauzeleka ng'hatu kwa ung'hondwa ahyo hatububuwala kota chilundo cha wanhu walingukunda nachali chiting'hana na nongwa kota ahyo. Wakolinto wa mwaluko kahi china honhu hatanganiche halingulajila igano (13).

Gali Mgati

Paoli kanguwalamsa Wakolinto na kuta malumbo Nguluwi kwa chiwalo cha hewo (1:1-9).

Hamba kangulajila mbuli yoyabochele ilinguwalapa kibagula mli chilundo cha wanhu walingukunda ako Kolinto (1:10-4:21).

Hamba kangulonga mbuli ya ung'hondwa na kulajiza chila yumwe kilola kwa kihilika kuli utaguso.

Kulawila baho kanguwalangusa kwa chiwalo cha kihola na kilavila nhambiko jimalukolo na kumfugamila Nguluwi hamwe na wanhu wanji na ndondole ya Chimuhe na kuzilipuka (7-15).

Mwiso kangugomanjiza kwa madito na mbuli zilingumlapa heye yuye (16).

1 Heni Paoli, nyhemigwe ndiwe mtumigwa wa Kilistu Yesu,
kwa igano lya Nguluwi, hamwe na mng'holozetu Sostenesi.

2 Twanguwandichila hemwe muwele chilundo cha wanhu
walingumkunda Kilistu muwele kuli muji wa Kolinto,
hemwe mditwa muwe mwelile kuli kilumba na Kilistu Yesu,
namchemigwa muwe wanhu wa Nguluwi, hamwe na wanhu
weng'ha kweng'ha walingumlanda kwa itagwa lya Mkulu

wa hetwe Kilistu Yesu, yawele Mkulu wa hewo na hetwe kahi.
3 Nguluwi Mhaza wa hetwe na Mkulu Yesu Kilistu yawape hemwe kunoga kwa heye na kikala goya.

Utambichizo kukolela Yesu
4 Ndanguta malumbo kwa Nguluwi wa heni, mazuwa gose, kwa chiwalo cha kunoga kwa heye yawapele hemwe kukolela Kilistu Yesu. 5 Kwa vila milumba hamwe na Kilistu hemwe mbweda chila chinhu, mbweda kuli kudamla na luhala lweng'ha. 6 Mina usenga ulingumuwala Kilistu ukangazwa ng'hatu mgati mwa hemwe. 7 Ahyo, hamwisilwe na ndolendole yeng'ha ya Muhe Yelile, kota vyomlingumbeteza Mkulu Yesu Kilistu yagubuligwe. 8 Na heye kowemiza hemwe mbaka hoidumila, leka moneche mlihela wihe kuli zuwa lya Mkulu wa hetwe Yesu Kilistu. 9 Nguluwi ndo wa kitumbila, heye nakawachema hemwe muwe chinhu chimwe na Mwanage Yesu Kilistu Mkulu wa hetwe.

Kibagula kuli chilundo cha wanhu walingumkunda Nguluwi
10 Wang'holozangu kuli Kilistu, walume na wadala, ndanguwadedeza kwa itagwa lya Mkulu wa hetwe Yesu Kilistu, mikundize kuli chila mbuli yomlonga, leka mleche kibagula hemwe kwa hemwe. Muwe mihanzile ng'hatu kwa gomjesile na chomgana kudita. 11 Wang'holozangu kuli Kilistu, walume na wadala, wanhu wamwe walawile kuli nhanzi ya Kilowe na wandonjela kota mwangilewa. 12 Nandonga ahila kwa vila chila munhu kangulonga lya heye, ayu kangulonga, “Heni nda wa Paoli,” Yunji, “Heni nda wa Apolo” Na yunji kolonga, “Heni nda wa Kefa” Na yunji “Heni nda wa Kilistu.” 13 Ndaze, Kilistu nakagawanuka? Hebu. Ndaze, ndo Paoli nakawambigwa mumsalaba kwa chiwalo cha hemwe? Ndaze, hemwe nambatizigwa leka muwe walanguswa wa Paoli?
14 Ndangulonga malumbo Nguluwi losimbatize munhu ne yumwe wa hemwe ila Kilisipo na Gayo. 15 Ahyo, kuduhu munhu ne yumwe yolonga kota nakabatizigwa leka yawe mlanguswa wa heni. 16 Ndangukumbuchila vivila nandimbatiza Stefanasi na ivyazi lyake, ila sikumbuchile hebu kota nandimbatiza munhu yunji. 17 Kilistu hanhumile heni kuya kubatiza, ila kanhuma heni kuwadamlila wanhu Mbuli Inojile na kudamla ne kitumbila luhala lwa wanhu, leka kubagama kwa Yesu mumsalaba kuleche kwajiliza ludali lwake.

Kilistu ndo luhala na ludali lwa Nguluwi

18 Mina usenga kwa chiwalo cha kubagama kwa Kilistu
mumsalaba ndo mbuli ya upoka hela kwa wala walingwa-
jilila, ila kwa hetwe tulinguloholigwa, twangona mong'ho wa
Nguluwi. 19 Mina Gandichigwe galonga,
“Ndowifya nyhala za wanhu wawele na nyhala,
na luhala lwa wawanzi ndotaga kutali.”
20 Lelo kakohi yawele na nyhala? Lelo kakohi mlangusa wa
malajizo ga Musa? Na kakohi yalingidita yawezile kitwanza
mhela awu? Nguluwi kaidita nyhala ya isi ayi iwe upoka
ng'hatu!
21 Mina, kwa nyhala za heye Nguluwi, wanhu hawomzela
Nguluwi kwa nyhala za hewo. Ila Nguluwi kagana kuwalo-
hola wala walingukunda kukolela usenga ula walingudamla,
wanguwona kota upoka. 22 Wayahudi wangugana ulajilo na
Wagilichi wangugana nyhala. 23 Ila hetwe, twanguwadamlila
mbuli ya Kilistu yawambigwe mumsalaba, mbuli ilingoneka
kota kikwang'hwala kwa Wayahudi na upoka kwa wala
hawawele Wayahudi. 24 Ila kwa wala wachemigwe na
Nguluwi, Wayahudi na wala wanhu hawawele Wayahudi,
Kilistu ndo yawele mong'ho wa Nguluwi na luhala lwa Ngu-
luwi. 25 Mina chilingoneka kota upoka wa Nguluwi, china
luhala kusinda usugu wa munhu, na chila chilingoneka kota
ng'hochele kwa Nguluwi, china ludali kusinda ludali lwa
munhu.
26 Wang'holozangu, mkumbuchile mhela lomchemigwe
na Nguluwi, wenji wa hemwe nawalihela luhala kwa ma-
jesa ga chiwunhu, na hawawele wenji nawawele na ludali
ama wanhu wawele na ukulu. 27 Ndo kulonga, Nguluwi
nakagahagula gala isi naigona gachipoka, leka yawabase
soni wawele na luhala, Nguluwi nakagahagula gala isi naig-
ona gang'hochela leka yawabase soni wawele na ludali.
28 Na kahi Nguluwi nakagahagula gala gawele gabezigwe na
wanhu wa isi, leka kuwifya gala galingoneka na wanhu kota
gatanganika. 29 Nguluwi nakadita ahi, leka munhu yoneche
yaleche kitogola hali Nguluwi. 30 Ila Nguluwi heye ndo
yawalumbile hemwe na Yesu Kilistu. Nguluwi nakamdita
Kilistu yawe luhala lwetu. Kukolela heye tuwichigwa goya
hamwe na Nguluwi, tuwa wanhu welile na twilejehe. 31 Lelo
kota Maandiko Matakatifu vyogallingulonga,
“Heye yogana kitogola,
yetogole kwa gala goyakolile Mkulu.”

2

Ulonzi wa mbuli ya Kilistu yawambigwe mumsalaba

1 Wang'holozangu, walume na wadala, lombuyile kwa
hemwe, siwadamlile uviso wa kukomya kwa Nguluwi, kwa
ulonzi ulinguwanojeza wanhu ama kwa luhala lwa wanhu.
2 Hala hondali na hemwe, nasivizelele choneche, ila nangana
ndimzele Yesu Kilistu yula yawambigwe mumsalaba. 3 Lelo
hombuyile kwa hemwe, ndali ng'hochele na ndikakama
lukami kwa kudumba. 4 Kwa usenga na kudamla kwa heni,
hauwele kwa ulonzi uwele na nyhala za kuwadita wanhu
wakwejigwe, ila kwa ulajilo winji wa mong'ho wa Muhe wa
Nguluwi, 5 leka makundo ga hemwe, hambe getumbile luhala
lwa munhu, ila iwe kwa mong'ho wa Nguluwi.

Luhala lwa Nguluwi

6 Ndanguwadamlila usenga wa luhala kwa wala
wakangale kuli makundo, ila haiwa luhala lwa isi ayi
na haiwele kwa vilongozi wa isi ayi ilingwajiliza ludali.
7 Twanguwadamlila luhala lwa Nguluwi luvisigwe
na luhaguligwe na kihanza ukulu wa heye hala isi
hainalumbigwa. 8 Kuduhu ne chilongozi yumwe wa isi
ino yaluzelele luhala luno. Wone na wawe wavizelele hino,
nahawali kumuwamba mumsalaba Mkulu wa ukulu. 9 Ila
ndo kota Maandiko Matakatifu vyogalingulonga,
“Mbuli zohambe zoneche na iziho, ne makutu kuhulika,
mbuli wanhu zohambe wejese mnhumbula,
azo ndo Nguluwi yawawichile wala walingumgana.”
10 Ila Nguluwi katugubulila hetwe kwa Muhe. Mina Muhe
Yelile, kangusakula chila chinhu chiwele mgati ng'hatu mwa
Nguluwi. 11 Yalikohi yoweza kuvizela vinhu vya mgati mwa
munhu wone haiwele muhe wa heye yuye? Vivyo, kuduhu
yavizelele mbuli za Nguluwi, ila Muhe wa Nguluwi. 12 Lelo
hetwe hatubochele muhe wa wanhu wa isi, ila tubochela
Muhe yalajizwe na Nguluwi leka yatudite tuvizele gala gotu-
peligwe hela na Nguluwi.

13 Lelo hetwe twangulonga, haiwele kwa ulonzi wotulan-
gusigwe kwa luhala lwa munhu, ila twangulonga kwa ulonzi
wotulangusigwe na Muhe wa kukomya, twangulonga mbuli
za Muhe kwa wala wawele na Muhe wa Nguluwi. 14 Munhu
yohawele na Muhe wa Nguluwi, hobochela mbuli za Muhe
wa Nguluwi. Kwa heye munhu ayo, mbuli azo ndo upoka
yeka, gangupuluta luhala lwake, mina ganguweza kuzeleka
hela kwa utanzi wa Muhe. 15 Ila munhu yawele na ayo Muhe
wa Nguluwi, koweza kugazela geng'ha, na haduhu munhu
yoweza kumtagusa. 16 Gandichigwe gangulonga,
“Yalikohi yoweza kuvizela majesa ga Mkulu?
Yalikohi yoweza kumlangusa Mkulu?”
Ila hetwe twanago majesa ga Kilistu.

3

Chitumagwa wa Nguluwi

1 Wang'holozangu, heni nasijezile kulonga na hemwe
kota wanhu wawele na Muhe wa Nguluwi ila nandonga
na hemwe kota wanhu wa chiisi, kota wana wadodo kuli
kumkunda Kilistu. 2 Nandiwapa itombo na haiwele kwa
chilyo chikavu, kwa vila namwali hamkundile kuchibochela.
Na mbaka sambi baha hamkunda hebu. 3 Mina hemwe
mng'hali wanhu wa chiisi, mwangikala kwa vihendo vya
chiisi. Ndaze, silingukomya kota mng'hali na maya na kilewa
hemwe kwa hemwe? Mbuli zino zangulajila ng'hatu hemwe
mng'hali wanhu wa chiisi, na mwangikala kota wanhu wa
chiisi. 4 Yumwe wa hemwe hoyolonga, “Heni ndangu-
muwinza Paoli,” Na yunji kolonga, “Heni ndangumuwinza
Apolo,” Ndaze, ayo hailingulajila kota mng'hali ngikala kota
wanhu wa isi ino hela?
5 Apolo ndo yalihi? Na Paoli ndo yalihi? Hetwe
twa vitumagwa hela wa Nguluwi natuwegalilani hemwe
makundo. Chila yumwe wa hetwe kangukola mijito kota
vyoyapeligwe na Mkulu. 6 Heni na nyala nyhadikwa, Apolo
kaboholela mazi, ila yaiditile nyhadikwa yote ndo Ngu-
luwi. 7 Yatanganiche hawele yula yanyalile nyhadikwa, ama
yula yaboholele mazi, wakitumbila ndo Nguluwi yaiditile
nyhadikwa yote. 8 Munhu yanyalile na yaboholele mazi
weng'ha wewhana, na Nguluwi komonola chila yumwe kota
vyoyekangaze kukola choyalajizwe. 9 Mina hetwe twan-
gukola mijito hamwe na Nguluwi, na hemwe mwa kota
mgunda wa Nguluwi, hemwe mwa kota ng'handa ya Ngu-
luwi.
10 Kwa kitumbila kunoga kwa heye koyamhele Nguluwi,
mbika msisi kota yalinguzenga yadahile yawele na luhala, na
munhu yunji kanguzenga mchanya mwake, ila chila yumwe
yawe msugu yolola vyoyozenga mchanya mwa msisi awu.
11 Kuduhu munhu yoweza kuwika msisi unji yoleka ula
uwichigwe katali, msisi awo ndo Yesu Kilistu. 12 Mchanya
mwa msisi awo munhu koweza kuzenga kwa zahabu, sendi
ama kwa maganga ga sendi nyinji ng'hatu, koweza kuzenjela
migodi, chimundi na midete. 13 Kunoga kwa mijito ya chila
yumwe kokoneka mhela wa zuwa lila lya utaguso. Hambi
zuwa ayo, acho chiluli cholajila mijito ya chila munhu, chiluli
chojeza kona kota mijito ya hewo nainoga. 14 Wone choy-
azenjile munhu kuchanya mwa awo msisi hachilakazwa na
acho chiluli, munhu ayo kobochela ndolendole. 15 Ila wone
choyazenjile cholakazwa, leka kokwajiliza choyaganigwe
kubochela, ila heye koloholigwa kota yaponele nzagunzagu
kulawa mchiluli.

16 Ndaze, hamvizelele kota hemwe mwa ng'handa ya Nguluwi, na Muhe wa Nguluwi kangikala mgati mwa hemwe?
17 Lelo wone munhu yawifye ng'handa ya Nguluwi, Nguluwi komuwifya heye, mina ng'handa ya Nguluwi yela, namwe mwa kota ng'handa ya Nguluwi.

18 Mleche kibada! Munhu yoneche hali hemwe yochiwona kana luhala lwa chiisi, kabweda yawe mpoka leka yawe na luhala lwa kukomya. 19 Hambi, luhala lwa wanhu wa isi ayi ndo upoka hali Nguluwi. Mina Maandiko Matakatifu gangulonga, “Nguluwi kawagwilizaga wawele na luhala kuli usugu wa hewo.” 20 Na kahi, “Mkulu kavizela kota majesa ga wawele na luhala hagawele chinhu.” 21 Lelo munhu yaleche kidayila chila chowalingudita wanhu. Mina chila chinhu ndo cha hemwe. 22 Yawe Paoli ama Apolo ama Kefa, isi yeng'ha ama ukomu ama kubagama ama mbuli za sambi ama mbuli za hamba, vyeng'ha ndo vya hemwe. 23 Hemwe mwa wa Kilistu, na Kilistu ndo wa Nguluwi.

4

Watumigwa wa Kilistu

1 Munhu nayatone hetwe kota twa vitumagwa wa Kilistu, wotupeligwe udaho wa kudamla uviso wa Nguluwi. 2 Na chilinguganigwa kwa yoneche yula yapeligwe chinhu cha kukola, lelo imgana yawe wa kitumbila. 3 Kwa heni haiwele chinhu, wone nhagusigwe na hemwe, ama na utaguso wa chiwunhu, na sichitagusa ndiliyeng'ha. 4 Mgati mwa nhumbula ya heni kuduhu chinhu chinhagusa kwa mbuli yoneche, ila ayo hailingulajila kota ndahela nongwa. Mkulu ndo yalingunhagusa heni. 5 Lelo mleche kutagusa mhela loung'hali, mbeteze mbaka Mkulu hoyokuya. Heye kogavumbula gala gali kutitu gavisigwe, na kulajila hazelu gala gawele mnhumbula za wanhu. Nabaho chila yumwe kubochela lutogo lwake kulawila kwa Nguluwi.

6 Wang'holozangu, ndimtumila Apolo na heni kwa chiwalo cha hemwe, leka kukolela hetwe milanguse ulonzi awu, “Mibatilile gandichigwe.” Mleche kidayila munhu yumwe na kumbeza yunji. 7 Yalikohi yokubagula nakukona hegwe kota kunoga kusinda yunji? Kuna chinhu chachi hegwe chohupeligwe? Na wone uwe upegwe, iwa ndaze kwangidaya kota hupeligwe?

8 Ena! Mgabochela geng'ha nagomganile! Muwa na lufufu! Muwa wandewa hetwe tulihaduhu! Ndangugana muwe wandewa, leka tuwe wandewa hamwe na hetwe. 9 Ndangijesa Nguluwi katudita hetwe watumigwa tuwe wanhu wa mwiso ng'hatu, kota wanhu watagusigwe

kubagama, mina tugaluka mnvina hali isi yeng'ha, hali wahilisi wa kilanga na hali wanhu. 10 Hetwe twawapoka kwa mbuli ya Kilistu, ila hemwe mna luhala kwa kilumba hamwe na Kilistu! Hetwe twa ng'hochele, hemwe mna ludali. Hetwe twangubezigwa ila hemwe mwangutogoligwa. 11 Mbaka sambi, hetwe tuna nzala na ng'halu, twahela chakuvala, twangutowigwa na viganza, twahela hakuwasa. 12 Kahi twangugaya na kukola mijito kwa moko getu. Howotuliga, hetwe twanguwalandila utambichizo, howotugaza hetwe twangwimilila. 13 Howotusinjizila, twangwidichila goya. Mbaka sambi hetwe twangoneka kota vinhu vikokomoche vya isi, lelo hetwe twangoneka kwa chila munhu, kota vinhu vyavu.

14 Silingwandika aga geng'ha leka ndiwabase soni, ila ndanguwakanya kota wana wa heni ndiwaganile. 15 Mina na wone muwe na wanhu elufu kumi wa kuwamila kuli kilumba na Yesu Kilistu, mwahela wahaza wenji, hambi kuli kilumba na Kilistu, heni ndo ndiwalelile kwa kudamla Mbuli Inojile.

16 Ahyo, ndanguwadedeza, mdite kota vyondilingudita heni. 17 Ahyo, ndangumlajiza Timoteyi kwa hemwe. Heye ndo mwanangu ndimganile na yatanganiche kuli kilumba na Mkulu. Ayo kowakumbusani nzila yondilinguwinza kuli kilumba na Yesu Kilistu, nzila yondilingulangusa chila honhu kuli chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu.

18 Wamwe wa hemwe mina waluka kidaya wochijesa kota sikuya kahi kwa hemwe kuwajendela. 19 Ila, Mkulu wone yagane, ndokuya kwa hemwe himahima, na baho ndokona nene baha, hachiwele chila hela chowolonga, ila na ludali lowalinalo awo walingidaya. 20 Mina Undewa wa Nguluwi hauwele kwa ulonzi hela, ila wa mong'ho. 21 Ndaze, mwangugana chilikohi? Mbuye kwa hemwe na ng'obwa, ama mbuye na muhe wa igano na uliholile?

5

Miyuse na ung'hondwa kuli ng'handa ya Nguluwi

1 Zabaho mbuli zitanganiche kota kuna ung'hondwa hali hemwe, na awo ung'hondwa wihile ng'hatu mina haunalawila hali wanhu wo hawamzelele Nguluwi. Ndonjelwa kota, kuna yumwe wa hemwe kangikala na mdala wa mhaza wa heye! 2 Iwa ndaze lelo mwangidaya? Nayali goya kwa hemwe kulombocheza, na ayo yaditile chinhu acho yawinjigwe hali hemwe. 3 Nani, kwa ubanzi wa heni, ifanda kwa lukuli ndakutali na hemwe, leka ahyo, kwa muhe ndabaho hamwe na hemwe, hino, kota vila ndabaho, mina

ndimtagusa munhu ayo yaditile chinhu acho cha soni kota
heni nda aho hamwe na hemwe. 4 Mhela homting'hana
hamwe kwa itagwa lya Mkulu Yesu, nani nda hamwe na
hemwe kwa chimuhe, na ludali lwa Mkulu wa hetwe Yesu
lwa baho, 5 mumuwiche munhu ayo mmoko mwa Limazoga,
leka lukuli lwake luwifigwe na muhe wa heye iloholigwe
zuwa lila Mkulu hoyowatagusa wanhu.

6 Kidaya kwa hemwe hakunojile! Ndaze, hamzelele kota
usaso udo wosasiza utimbo weng'ha? 7 Mihovuje, mkataje
kutali usaso wa katali wa gehile. Leka muwe utimbo un-
yale wohauwichigwe usaso kota vyomlinguganigwa kuwa,
mina Kilistu mwanaing'holo lya Pasaka wa hetwe kalavigwa
nhambiko. 8 Lelo tudite mnvina ayo, ilihela usaso ula wa
katali, usaso wa wihe na gehile, ila kwa ibumunda hali-
wichigwe usaso, ndo ibumunda linojile na kukomya.

9 Nandiwandichila kuli lyandiko liyaje, kota mleche ki-
hanza na wang'hondwa. 10 Silingulonga kota mleche ki-
hanza na wanhu weng'ha wohawamzelele Nguluwi, wawele
wang'hondwa na wabuhu na wahizi na walingufugamila
jimalukolo. Mina kwa kileka na hewo weng'ha na iwa-
gana hemwe muche ng'hatu kuli isi ino. 11 Chonyandiche
ndo chino, mleche kihanza na mng'holozo yawele Mk-
ilistu yawele mng'hondwa na mbuhu na yalingufugamila
jimalukolo na yawele na maligo na yalingugala na mhizi.
Munhu yawele hino, na kulya mleche kulya na heye.

12 Ndaze, mbuli ya heni kuwatagusa wanhu wawele kunze
kwa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu? Awo
Nguluwi kowatagusa. Ndaze, hemwe hamganigwe kuwata-
gusa wala wawele kuli wanhu wa hemwe baho? 13 Heye
Nguluwi kowatagusa awo wawele kunze. Kota Gandichigwe
vyogolonga, “Mumuwinje kutali munhu yehile yawele hali
hemwe!”

6

Wakilistu wetaguse wawo yeka

1 Iwa ndaze yumwe wa hemwe kumlonjeleza mng'holoze
hali utaguso wa wanhu hawamzelele Nguluwi yoleka kum-
lonjeleza hali wanhu wa Nguluwi? 2 Ndaze, hamzelele kota
wanhu wa Nguluwi wowatagusa wanhu wa isi ayi? Wone
lelo, isi yotagusigwa na hemwe, lekachoni hamlingugana
kutagusa kuli mbuli ndodo? 3 Ndaze, hamzelele kota hetwe
towatagusa wahilisi wa kilanga? Ahyo totagusa ng'hatu
mbuli ndodo za ukomu awu ziwele muisi. 4 Wone muwe

mchilewa, ndaze, muwachema wawe watagusa hanji hawazeleche kuli chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu wawataguse hemwe?

5 Ndangulonga aga kuwabasa soni hemwe! Hambi kuduhu ne yumwe hali hemwe yawele na luhala lwa kijesa nongwa za wang'holoze? 6 Ila Mkilistu komuhilika Mkilistu miyage kuli mchitala, yomleka yataguswe na watagusa wohambe wakunde na hawamzelele Nguluwi.

7 Ako kilonjeleza mwemwe kwa mwemwe kwangulajila ng'hatu kota mlemwela! Ndaze, yowa mbuli inojile ng'hatu kwa hemwe wanhu kuwaditila wihe? Yowa inojile ng'hatu kwa hemwe kusukulwa lufufu lomuwelenalo. 8 Ila, lelo hemwe ndo mwanguwaditila wihe na kuwaboka kahi, ago mwanguwaditila Wakilistu wayenu! 9 Ndaze, hamzelele kota wanhu wehile hawowa na honhu kuli Undewa wa Nguluwi? Mleche kibada! Hawawele wanhu wagoni na wang'hondwa na walingufugamila jimalukolo na wala walinguwasa na walume wayao. 10 Hawawele wahizi na wabuhu na walingugala na walinguheha na wabokaji na walinguliga hewo weng'ha hawowa na honhu kuli Undewa wa Nguluwi. 11 Wamwe wa hemwe mwali hiho, ila namusilwa gehile ga hemwe na mditwa welile na muwa mtanganiche kwa Nguluwi kwa itagwa lya Mkulu Yesu Kilistu na kwa Muhe wa Nguluwi wa hetwe.

Ng'huli za hemwe zimtogole Nguluwi

12 Munhu koweza kulonga, “Kwa heni chila chinhu chikundigwa kwa malajizo.” Ila haviwele vyeng'ha vinoga kwa heni. Ndangukunda kota chila chinhu chinoga kwa heni ila ndema chinhu choneche chila chindongoze. 13 Hamba munhu nyunji koweza kulonga, “Ndiya kwa chiwalo cha munda, na munda kwa chiwalo cha ndiya.” Goya, ila Nguluwi koviwifya vyeng'ha vili. Lukuli lwa munhu haluwele kwa ung'hondwa, ila kwa chiwalo cha kumditila Mkulu, na heye Mkulu kanguulolela lukuli. 14 Kwa ludali lwake Nguluwi nakamzilipula Mkulu kuli wabagame, vivila na heye kotuzilipula na hetwe.

15 Ndaze, hamzelele kota ng'huli za hemwe ndo vitomo vya lukuli lwa Kilistu? Lelo nyhole vitomo vya Kilistu ndividite viwe vya uhonzolomo? Ne hado! 16 Ahyo, hamvizelele, yalingilumba na mhonzolomo kawaga lukuli lumwe na heye? Kota vyoyandichigwe mli Maandiko Matakatifu, “Na hewo weli wowa lukuli lumwe.” 17 Ila yula yelumbile na Mkulu kawaga hamwe na heye chimuhe.

18 Mikale kutali na ung'hondwa. Gehile geng'ha galinguditigwa kunze hagalingulumiza lukuli ila mng'hondwa huditaga gehile mli lukuli lwake heye. 19 Ndaze, hamzelele kota ng'huli za hemwe ndo ng'handa ya Muhe Yelile yawele mgati mwa hemwe, yomumbochele kulawila kwa Nguluwi? Hemwe baho, mwa wa Nguluwi. 20 Nakawagula kwa bei ng'hulu. Ahyo mumtogole Nguluwi kwa ng'huli za hemwe.

7

Mbuli ya kuhola

1 Lelo kwa mbuli zila zomwandiche kota, inoga wanhu waleche kuhola, 2 ila kwa vila kuna ung'hondwa ng'hatu, chila mlume yawe na mdala wake yuye na chila mdala yawe na mlume wake yuye. 3 Mlume kanguganigwa yadite galinguganigwa kwa mdala wa heye, na heye mdala yadite galinguganigwa kwa mlume wa heye. 4 Mdala kahela ludali hali lukuli lwa heye, ila mlume wa heye kanawo. Hamba, hiho du mlume kahela ludali hali lukulli lwa haye, ila mdala wa heye kanawo. 5 Mleche kiyima chila yumwe, ila kwa kulagana kwa mhela udo hela, leka muwe na mhela wa kulanda. Hamba mihiluchile kahi leka Limazoga lileche kuwajeza kwa vila hamuweza kilemeza.

6 Ndilinguwalonjelani sambi ndo majesa gangu hela, haliwele ilajizo. 7 Nangana wanhu weng'ha wawe kota heni vyondili, ila chila munhu kanayo ndolendole ya heye yapeligwe na Nguluwi, yumwe kana ino na yunji kana yila.

8 Kwa wala walume hawanahola na wala wadala hawanaholeka, ndanguwalonjela kota inoga wekale kota heni vyondili. 9 Ila wone hamuweza kilongoza mwemwe, leka muhole, mina inoga kuhola kuleka kumema maya ga chilukuli.

10 Kwa wala weholile ndanguwapa ilajizo ali, na haiwele ya heni, ila ya Mkulu. Mwanamche yaleche kileka na mlume wa heye, 11 Ila wone yeleche na heye, na baho yekale ne kuholeka, ama hebu, wehanyise wawe hamwe kahi na mlume wa heye. Mlume na heye yaleche kumwandichila luleko mchewake.

12 Kwa wala wanji ndangulonga, heni, haiwele Mkulu, ndangulonga hino, wone mlume Mkilistu kana mdala yawele hambe yamkunde Kilistu, na ayo mdala kakunda kulutilila kikala na heye, yaleche kumwandichila luleko. 13 Na wone mdala Mkilistu kana mlume yalihela makundo kwa Kilistu, na ayo mlume kangukunda kulutilila kikala na heye, lelo mdala ayo yaleche kumwandichila luleko. 14 Kwa vila ayo mng'holozo yohambe yamkunde Kilistu, kobocheligwa kwa Nguluwi kwa kukolela mdala wa heye, na ayo mdala

yohambe yamkunde Kilistu kubocheligwa kwa Nguluwi kwa kukolela mlume wa heye. Leka vila, wana wawo na wahawele wehile kota vyoili, ila hambi sambi wabocheligwa na Nguluwi. 15 Ahyo, wone yula yohambe yamkunde Kilistu kangugana kumleka miyage yawele Mkilistu, leka yamleche hela. Aho yula mlume Mkilistu ama mdala, kowa yelejehe. Mina Nguluwi kawachema hemwe mikale goya. 16 Hegwe mwanamche Mkilistu, kovizela ndaze kota huweza kumlohola mlume wa hegwe? Ama hegwe mlume Mkilistu, kovizela ndaze kota huweza kumlohola mdala wa hegwe?

Wikale kota vyouchemigwe na Nguluwi

17 Ahyo, chila yumwe na yekale kota vyouganigwe na Mkulu, na yekale kota vyoyachemigwe na Nguluwi. Ali ndo ilajizo lyondanguse kuli vilundo vya wanhu walingumkunda Kilistu. 18 Wone munhu yenjile ikumbi kambochela Nguluwi, ayo yaleche kivisa kota kenjila ikumbi, na wone loyachemigwe nayali hanenjila ikumbi, leka yaleche kwinjila ikumbi. 19 Mina kwinjila ikumbi ama hanenjila ikumbi haiwele chinhu, chitanganiche ng'hatu ndo kibata malajizo ga Nguluwi.

20 Hino chila yumwe yapone vivila navyoyawele kota mhela ula vyoyachemigwe. 21 Ndaze, hegwe wali mpogozi mhela wouchemigwe? Uleche kona vibi, ila wone uwe na mhela wa kilejeha, udite. 22 Mina heye yachemigwe na Mkulu nayali mpogozi, ayo kawaga munhu yelejehe wa Mkulu. Na kahi hiho na yula yachemigwe yawele munhu yelejehe, kawaga mpogozi wa Kilistu. 23 Hemwe mweng'ha mguligwa hela kwa bei ng'hulu, ahyo mleche kahi kuwa wapogozi wa wanhu. 24 Wang'holozangu, chila yumwe wa hemwe, yekale kwa kilumba na Nguluwi kota vyoyachemigwe.

Mbuli za wang'hali hola na wadala walekwa

25 Lelo kwa mbuli ya wahinza hawanaholeka na hawanahola, heni ndahela ilajizo kulawa kwa Mkulu, ila ndangulavya gondijesile heni kota kwa isungu lyomheligwe na mkulu ndanguganigwa kuwa wa kitumbila.

26 Lelo vyondilingona heni, kwa nongwa iwele aha sambi, ndangijesa kota na igana munhu yapone kota vyoyali. 27 Ndaze, mina kuhola? Uleche kugana kumleka mchewako. Ndaze, hegwe hunahola? Leka uleche kuhola. 28 Ila wone uhole kowa huditile gehile, na mhinza wone yaholeche kowa haditile gehile. Ila wanhu kota awo wogaya ng'hatu kuli ukomu awu, ila heni nangana ago galeche kuwafika hemwe.

29 Wang'holozangu, ndangugana kulonga hino, mhela uponile udo. Na kulawila sambi wala waholile wekale

kota vila hawanahola, 30 na wala walingulila wawe kota
hawalingulila, na wala walingusechelela wawe kota
hawalingusechelela, na wala walingugula wawe kota wahela
chinhu chowagulile. 31 Na hewo wawele na chakukola na
vinhu vya isi ino, wawe kota wahela chakukola ng'hatu.
Mina isi ayi kota vyotuzelele yangukola.
32 Ndangugana hemwe mleche kuwa na lunhwinhwi.
Munhu yalihela mdala kakolaga mijito ja Mkulu, leka yam-
nojeze Mkulu. 33 Mlume yaholile kahangawaga na mbuli ya
vinhu vya isi, kwa vila kangugana kumnojeza mchewake,
34 na heye kangukwejigwa banzi mbili. Mdala hanaholeka
ama hanating'hana na mlume kahangawaga na mbuli ya
Mkulu leka yawe yelile lukuli na Muhe. Ila mdala yaholeche,
kahangawaga na mbuli za vinhu vya isi leka yamnojeze
mlume wa heye.
35 Ndanguwalonjelani aga kwa vila ndangugana
kuwatanza hemwe, na haiwele kuwalemezeni. Ndangugana
hemwe mdite ganojile, na milavye mwemwe baho kuli mijito
ja Mkulu, ne kukwejigwa na mbuli zinji. 36 Wone munhu
kangona kota halingumditila goya mhinza mkasano wa
heye, wone yone mhinza ayo kalala kwa vila mihela ja heye
ja kuholeka jipuluta, wone koweza kihola na heye, yadite
ahyo, wone yamhole hodita gehile. 37 Ila wone ayo mlume
yagane yuye kwa nhumbula ya heye kuleka kuhola, na wone
yoweza kulongoza maya ga chilukuli, ayo kangudita goya
kwa kuleka kumhola mhinza ayo. 38 Ahyo, yula yokwamula
kuhola mhinza kangudita goya, na yula yalingulema kuhola
kangudita goya ng'hatu.
39 Mdala yaholeche kanguwohigwa na mlume wa heye
mhela weng'ha mlume wa heye hoyowa mkomu. Ila mlume
wa heye wone yabagame, mdala ayo kowa yelejehe, na wone
yagane koweza kuholeka na munhu yoneche hela yawele
Mkilistu. 40 Ila, vyondilingona heni, kobweda ng'hatu kota
yapone hihyo vyoyali. Ago ndo Majesa gangu, na ndangijesa
heni kahi ndanaye Muhe wa Nguluwi.

8

Mbuli ya vilyo chitambichilwe jimalukolo

1 Sambi yanguwala vilyo vitambichizwe jimalukolo.
Tuvizela kota hetwe tweng'ha twa wawanzi, ila uwanzi
awo wanguwadita wanhu wawe wochidaya, ila igano
lyanguzenga. 2 Munhu yochijesa kota kachizela chinhu,
ndangukomya hachizelele ne chinhu kota vyoilingumgana
kuchizela. 3 Ila chila munhu yalingumgana Nguluwi, ayo
kazeleka na Nguluwi.

4 Lelo kuli mbuli ya vilyo vitambichizwe jimalukolo, tuvizela kota jimalukolo haiwele chinhu muisi, tuvizela kota Nguluwi ndo yumwe hela. 5 Hanga kuwele na vinhu vilinguchemigwa mimlungu kuli isi ama kilanga, na hanga wanhu wangulonga kuna mimlungu na wakulu wenji, 6 ila hetwe tuna Nguluwi yumwe, Mhaza, yalumbile vinhu vyeng'ha, na kwa heye hetwe twangikala. Kahi twanaye Mkulu yumwe hela, Yesu Kilistu, kwa kukolela heye vinhu vyeng'ha vilumbigwa na hetwe twangikala kwa kukolela heye. 7 Ila haiwele chila munhu yawele na uwanzi uno. Mina wabaho wanhu wanji wazowele kutambichiza jimalukolo, wanhu wanji mbaka sambi howolya chilyo acho wangijesa kota vilyo vitambichizwe jimalukolo. Na kwa vila nhumbula za hewo ng'hochele, wangiwona mzilo. 8 Ila chilyo hachiweza kutuhilika habehi ng'hatu na Nguluwi. Wone tuleche kulya hatwisilwa na chinhu, na wone tulye hatukonjezelwa chinhu.

9 Ila, milolele, aku kilejeha kwa kukola mijito minji hemwe mleche kuwambuza wawele na makundo ng'hochele wagwe kuli gehile. 10 Wone munhu yawele na nhumbula yohaisindamale, yakone hegwe uwele na uwanzi ulya vilyo avyo mng'handa ya jimalukolo, ahyo, hochikangaza hebu kulya vilyo vitambichizwe jimalukolo? 11 Ahyo, ayo munhu yawele na makundo ng'hochele, mng'holoze Kilistu nayabagame kwa chiwalo cha heye, kokwajilila kwa chila hegwe kwanguchichema luhala. 12 Wone mlinguwaditila gehile ahi Wakilistu wayenu, na kulumiza kukunda kwa hewo kudo, namwe mwangumditilla gehile Kilistu. 13 Ahyo, wone chilyo chondilingulya changumwambuza Mkilistu muyangu yagwe kuli gehile, silya iwunde mazuwa gose, ndeche kumdita heye yagwe kuli gehile.

9

Mijito ja watumigwa

1 Ndaze, heni siwele munhu ndilejehe? Ndaze, heni siwele mtumigwa? Ndaze, heni simuwene Yesu Mkulu wa hetwe? Ndaze, hemwe hamuwele mlawile kwa mijito ya heni kuli kilumba na Mkulu? 2 Hanga wone kwa heni siwele mtumigwa kwa wanhu wanji, ila kwa hemwe heni nda mtumigwa. Hemwe mwa ulajilo wa utumigwa wa heni, kwa kula kilumba hamwe na Mkulu.

3 Ahi ndo vyondichigombela kwa wanhu howondema heni, 4 Ndaze, hambi hetwe hatuganigwe kulya na kunwa kwa chiwalo cha mijito ja hetwe? 5 Ndaze, twahela ludali lwa kumhola mdala Mkilistu kuli majendo ga hetwe, kota vila

vyowalingudita watumigwa wanji, wang'holoze na Mkulu, na Kefa? 6 Ama heni na Banaba ndo tulinguganigwa kukola mijito leka tupegwe vinhu vitudita tikale? 7 Ndaze, mwamizi wachi yoweza kigulila mgoha yuye? Mlimi wa mgunda wachi yawele hambe yalye mafuza kuli mgunda wa heye wa zabibu? Mdimi wachi yawele hambe yanwe itombo kuli misenga joyadimile?

8 Ndaze, ndangulonga mbuli zino chiwunhu hela? Ndaze, Malajizo ga Musa nago hagalingulonga hiho? 9 Yandichigwa kuli Malajizo ga Musa, “Uleche kulidinya mlomo isenga holipulula nyhule za mpunga na liso.” Ndaze, ndo kulonga Nguluwi kangujihangawila misenga? 10 Ndaze, vyoyalonjile ahyo, halonjile mbuli za hetwe? Ena, aga na gandichigwa kwa mbuli ya hetwe, mina yula yalingulima na yalingubeta, chila yumwe kana lutogo lwa kitumbila mbena. 11 Wone hetwe tunyalile nyhadikwa ya chimuhe hali hemwe, ndaze, chowa chinhu chikulu ng'hatu wone tubete kwa hemwe vinhu vya hetwe vya chila zuwa? 12 Wone wanhu wanji wana ludali lwa kitumbila ago kulawila kwa hemwe, ndaze, hetwe twahela ludali ng'hatu kusinda hewo?

Ila hetwe hatutumiye ludali alo, leka hetwe natwimilila mbuli zeng'ha tuleche kulemeza choneche cha Mbuli Inojile ya Kilistu 13 Ndaze, hamvizelele kota wawele vitumagwa kuli ng'handa ya Nguluwi wopegwa chilyo cha hewo baho, na walingulavya nhambiko hali honhu ha kulavila nhambiko wopegwa vinhu vya nhambiko ayo? 14 Mkulu nakalajiza hiho, wala walinguwadamlila wanhu Mbuli Inojile wapegwe ndiya ya hewo kulawila mumo.

15 Ila, heni situmiye ago ne imwe. Na sandiche aga leka mnditile heni aga, yowa goya kwa heni kubagama kuli munhu kubeza kula kitogola kwa heni hela. 16 Wone ndilingudamla Mbuli Inojile, ayo haiwele mbuli ya kivunila, ayo ndo mijito yomheligwe. Mane nene, wone silingudamla Mbuli Inojile. 17 Wone nandite mijito ayi kwa kugana nene baha, ndahapegwe chonolo, ila wone ndilingukola mijito ayi ne kugana nene baha, ayo yangulajila kota Nguluwi kanipa mijito ayi ndiikole. 18 Lelo ndangubochela chonolo chachi? Msahala wa heni wowa chinhu chachi, londiwadamlila wanhu Mbuli Inojile, silingugana kupegwa chinhu choneche, nasilanda sendi kuli mijito ya kudamla Mbuli Inojile.

19 Heni nda munhu ndilejehe, siwele mpogozi wa munhu yoneche, ila ndangidita ahyo kuwa mpogozi wa chila munhu, leka ndimpalile Kilistu wanhu wenji ng'hatu. 20 Kuli Wayahudi na ndikala kota Myahudi leka ndiwebate Wayahudi, kwa wala walingulongozwa na malajizo ga Musa,

nandikala kota ndangulongozwa na malajizo ga Musa, leka ndiwebate hewo walingulongozwa na Malajizo ga Musa, hanga nene baha silingulongozwa na Malajizo ga Musa. 21 Kwa wala hawawele na malajizo ga Musa, nandikala kota ndahela malajizo, leka ndiwebate wala walihela Malajizo ga Musa. Ahi haiwele ngulajila kota ndahela malajizo hali Nguluwi, ila ndina malajizo ga Kilistu. 22 Kwa hewo wawele ng'hochele, ndidita ng'hochele leka ndiwebate awo wawele ng'hochele. Ndidita chila chinhu kwa weng'ha leka ndiwalohole kuli chila nzila.

23 Ndangudita aga geng'ha kwa chiwalo cha Mbuli Inojile, leka ndihanze mli faida ya usenga. 24 Ndaze, hamvizelele kota wanhu howobilima, weng'ha wangubilima, ila yumwe hela yalinguwalongola wayage, ndo kabochelaga chonolo? Ubilime ahyo, leka upegwe chonolo. 25 Munhu yoneche yalingugana kuwalongoza wayage walingubilima, tandi kangiwika goya, huditaga ahyo leka wapegwe lutogo lulinguwifigwa. Ila hetwe twangudita ahyo tupegwe chonolo chohambe chihe kwa mazuwa gose. 26 Ahyo ndangubilima kota munhu yalingugana kulongoza, silingitowa kota munhu yalingitowa na mbeho. 27 Ndanguukangaza lukuli lwangu na kuudita uwe kota mpogozi wa heni, ndangudita ahyo leka ndeche kulemigwa hondisinda kuwadamlila usenga wanhu wanji.

10

Ikanyo kwa jimalukolo

1 Wang'holozangu ndangugana mvizele kota wasekulu wa hetwe weng'ha na wali hasi ha ulolelo wa ila ng'hungugu, na kwa vila weng'ha na waloka goya yila bahali. 2 Weng'ha nawabatizwa leka wawe wa Musa kuli yila ng'hungugu na kuli yila bahali. 3 Weng'ha na walya chilyo chichila cha chimuhe. 4 Nawanwa kahi chakunwa chichila cha chimuhe. Mina nawanwa kulawila kuli lila italawe lya chimuhe liwawinzile, italawe alyo lyali heye Kilistu. 5 Leka ahyo, Nguluwi nahanojezwe na wenji wa hewo, na mitufi jawo najitagangwa kugunuche.

6 Lelo aga nagalawila kota kutulangusa hetwe, gangutulonga hetwe tuleche kugana wihe kota hewo navyowauganile. 7 Mleche kuwa kota wafugamila jimalukolo kota wamwe vyowaditile, kota vyogalingulonga gandichigwe, “Wanhu nawekala hasi, kulya na kunwa, nawema nakuvina vibi.” 8 Natuleche kudita ugoni kota wamwe wa hewo vyowaditile ung'hondwa, wabagama zuwa imwe wanhu elufu makumi meli na zidatu (23,000).

9 Tuleche kumjeza Kilistu Mkulu kota wamwe wa hewo
vyowamjezile, wamwe nawabagama kwa kudondigwa na
mizoka. 10 Tuleche kung'hung'huta kota wamwe wa hewo
vyowaliwong'hung'huta, nawakopoligwa na mhilisi wa
kubagama yalajizwe na Nguluwi.
11 Lelo mbuli azo zeng'ha naziwalawila hewo leka kutu-
langusa hetwe, na gandichigwa kutulemeza hetwe tuwele
ngikala kuli mhela wa kuduma ulihabehi.
12 Ahyo, yula yalingijesa kota kema goya yelolele yaleche
kugwa. 13 Majezo gompegwe, hagawele majenzi kwa munhu.
Nguluwi ndo wa kitumbila, na heye howaleka mjezigwe
kusinda ludali lwenu, ila homjezigwa, heye kowapa kahi
ludali lwa kwimilila na nzila ya kulawa amo goya.
14 Kwa ahyo, ndiwaganile heni, mleche nhambiko za
jimalukolo. 15 Ndangulonga na hemwe, kota wanhu
wawele na luhala, mijese mwemwe aga gondilingulonga.
16 Hotutambichiza chizombe cha chilyo cha Mkulu, ndaze,
hambe tihanze na danda ya Kilistu? Na hotumogola
ibumunda, hatulingihanza na lukuli lwa Kilistu? 17 Kwa
vila ibumunda alyo limwe, hetwe, hambi vyotuli wenji, twa
lukuli lumwe, mina weng'ha twangimogolela ibumunda
lilyo.
18 Muwalole wanhu wa Isilaeli, wala walingulya nham-
biko hali honhu ha kulavila nhambiko wangilumba na
nhambiko azo zilavigwe kwa Nguluwi. 19 Lelo ndonje
choni? Ndaze, chilyo chilavigwe jimalukolo chitanganika
kwa chilyo? Ndaze, jimalukolo, ndo chinhu chikulu? 20 Ne
hado! Chondilonga cha hino, nhambiko walingulavya
wanhu wohawamzelele Nguluwi wangulavila milungu, hai-
wele Nguluwi. Na heni siviganile ng'oo hemwe muwe milum-
bile na milungu. 21 Hamuweza kuchinwela chizombe cha
Mkulu na aku mnwela chizombe cha milungu, hamuweza
kulya hali chisaga cha Mkulu na hali chisaga cha milungu.
22 Ndaze, twangugana kumdita Mkulu yawe na maya? Ndaze,
twangijesa tuna ludali ng'hatu kusinda heye?

Mdite geng'ha kwa kumtogola Nguluwi

23 "Vinhu vyeng'ha vikundigwa kuli malajizo," Ila haviwele
vyeng'ha vinojile. "Vinhu vyeng'ha vikundigwa kwa mala-
jizo," Ila vyeng'ha havilinguwakangaza. 24 Munhu yoneche
yaleche kipalila ganojile yuye, ila yepalile ganojile ga miyage.
25 Mlye choneche chila chilinguguzigwa kuli soko, ne ku-
uzauza, kwa chiwalo cha majesa gawele mnhumbula za
hemwe. 26 Hino gandichigwe gangulonga, "Isi na vyeng'ha
vilimumo vya heye Mkulu."

27 Wone munhu hawele hambe yamkunde Kilistu
yawalalicheni namwe mwangugana kuluta, mlye choneche
choyawawichileni ne kuuzauza kwa chiwalo cha nhumbula
za hemwe kuwa na majesa. 28 Wone munhu yoneche
yawalonjelani, “Chilyo achi chitambichizigwa jimalukolo,”
Uleche kulya kwa yula yakulonjele na kwa chiwalo cha kusa
majesa kuli nhumbula ya hegwe. 29 Ndangulonga, “Kwa
chiwalo cha majesa ga nhumbula,” Haiwele nhumbula
ya hemwe, ila kwa chiwalo cha nhumbula ya yula
yawalonjeleni.

Mombuza, “Lekachoni kilejeha kwa heni kitumbile nhum-
bula ya munhu yunji? 30 Wone ndanguta malumbo Nguluwi
kwa chilyo chondilingulya, lekachoni munhu yunji yandeuze
kwa chilyo chondilingulya?”

31 Lelo choneche chomdita chiwe kulya ama kunwa, mdite
vyeng'ha kwa nzila ikoneka kota ukulu wa Nguluwi wangu-
lajilwa. 32 Mleche kuwa ngwamo kwa Wayahudi ama kwa
wanhu hawawele Wayahudi ama kwa chilundo cha wanhu
walingumkunda Kilistu. 33 Mfande kota heni, ndangugana
kuwanojeza wanhu kwa geng'ha ndilingugadita. Kwa vila
ndema kubweda ndiliyeka, ila ndangugana wanhu weng'ha
wabwede leka waloholigwe.

11

1 Mnyijize heni kota vyondilingumwijiza Kilistu.

Kugubika mutwi kwa chipembelo mhela wa kulanda

2 Ndanguwatogolani kwa vila mwangung'humbuka na
kwa vila lombatilile gala malanguso gondiwapele. 3 Ila
ndangugana kahi mvizele kota Kilistu ndo mutwi wa chila
mlume, na mlume ndo mutwi wa mdala wa heye, na Nguluwi
ndo mutwi wa Kilistu. 4 Lelo chila mlume yolanda ama
yalingulavya usenga ulawile kwa Nguluwi, aku yagubiche
mutwi wa heye, ayo kangumbeza Kilistu. 5 Na mdala hoy-
olanda ama kulavya uloli wa Nguluwi ne kugubika mutwi
wa heye, kangumbeza mlume wa heye, yalingudita hino
kewhana hela na mdala yabeyile mnvili ziwele mli mutwi
wa heye. 6 Mdala yolema kugubika mutwi wa heye, inoga
yabeye mnvili za heye. Ila soni kwa mdala kukang'hana
ama kubeya mnvili za heye, ahyo, inoga yagubiche mutwi wa
heye. 7 Hainojile kwa mlume kugubika mutwi, kwa vila heye
ndo ulajilo wa Nguluwi na chilolelo cha ukulu wa Nguluwi,
ila mdala ndo chilolelo cha ukulu kwa Mlume. 8 Mlume
halawile kwa mdala, ila mdala kalawa kwa Mlume. 9 Mlume
halumbigwe kwa mbuli ya mdala, ila mdala kalumbigwa
kwa mbuli ya mlume. 10 Ahyo kwa chiwalo cha wahilisi

wa kilanga, mdala kanguganigwa yagubiche mutwi wa heye kwa ulajilo ka hasi ha ludali lwa mlume wa heye. 11 Ila, kuli kilumba Mkulu, mdala hawele chinhu kulihela mlume, na heye mlume hawele chinhu kulihela mdala. 12 Kota vila mdala vyoyalawile kwa mlume, hihyo mlume kalelagwa na mdala, ila chila chinhu kulawila kwa Nguluwi. 13 Mwamulile mwemwe, ndaze, imgana mdala kumlanda Nguluwi ne kugubika chinhu kumutwi? 14 Kwa nzila Nguluwi navyo-oyalumbile isi, yangulajila kota mlume kuwa na mnvili zizuzumche zangubasa soni kwa heye yuye. 15 Ila kwa mdala kuwa na mnvili zisoloche ndo ukulu kwa heye, kapegwa mnvili zisoloche zimgubiche. 16 Wone munhu yalingugana kitwanza kwa mbuli ayi, lelo na yavizele kota hetwe twahela chihendo chinji, na chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu cha Nguluwi chahela vihendo viyage.

Mnvina ya Mkulu
(Matei 26:26-29; Malichi 14:22-25; Lukasi 22:14-20)

17 Londing'hali ndiwapa malajizo aga, siweza ne hado kuwatogola hemwe kuli agano galinguya, nhing'hano za hemwe kuli kumkunda Nguluwi mwangudita gehile kusinda ganojile. 18 Kwaluka kwa geng'ha, ndanguhulika kota homting'hana hamwe kulawilaga kilewa hali hemwe. Nani ndangukunda hachefu hela. 19 Mina igana kulawile kibagula hali hemwe, kulajila yalihi hali hemwe yatanganiche hali Nguluwi. 20 Homting'hana mwangijesa kota mwangulya chilyo cha Mkulu, ila haiwele ahyo! 21 Mina homulya chila munhu kangukobanya kulya chilyo cha heye yuye ne kumbeteza miyage, hanga yangoneka kota wamwe wa hemwe wana nzala, na wanji wagala! 22 Ndaze, hamuweza kulya na kunwa muwele hakaye henu? Ama ndaze, mwanguchibeza chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu cha Nguluwi na kuchibasa soni awo walihela chinhu? Ndiwalonjele choni? Ndiwatogole? Hebu! Haiwele kwa mbuli ino.

23 Mina heni nambochela kwa Mkulu gala malajizo gondiwalecheleni, kota matinazo yila Mkulu Yesu loyahinduchigwe, nakahola ibumunda, 24 kamtogola Nguluwi, kaumogola mvihande, kalonga, “Awu ndo lukuli lwangu kwa mbuli ya hemwe, mdite hino kwa kung'humbuka.” 25 Nabaho, loyasindile kulya, kahola chizombe, kalonga, “Achi ndo chizombe cha ilagano lya sambi, lilaganwe kwa danda ya heni. Mdite hino, chila homunwa chizombe chino, kwa kung'humbuka heni.”

26 Mina chila homulya ibumunda lino na kunwa chizombe chino, mwangudamla kubagama kwa Mkulu mbaka hoyokuya kahi. 27 Ahyo, chila munhu yolya alyo ibumunda

ama kunwa chizombe cha Mkulu kwa nzila yihile, kowa na wihe wa kuuditila gehile lukuli na danda ya Mkulu. 28 Lelo chila munhu tandi yelole yuye, hamba yalye ibumunda alyo na kunwa chizombe acho, 29 mina munhu yalingulya na kunwa ne kijesa mbuli ya lukuli lwa Mkulu, kangulya na kunwa utaguso wa heye yuye. 30 Ndo mina kwa mbuli ayi, wenji wang'hochele na watamwa na wanji wabagama. 31 Ila wone tuwe twilolile twetwe goya hatwali taguswa na Nguluwi. 32 Ila homtagusigwa na Mkulu, twangulangusigwa tuwe tudumba, leka tuleche kutagusigwa kwa wihe hamwe na wanhu wa isi. 33 Ahyo, wang'holozangu, homting'hana kulya chilyo cha Mkulu, chila munhu yambeteze miyage. 34 Na wone kuli na yoneche yawele na nzala, na yalye hakaye hake, leka kuting'hana kwa hemwe kuleche kwambuza kutaguswa na Nguluwi. Ila, kwa zila mbuli zinji, ndowalonjelani hondikuya.

12

Ndolendole Kulawa kwa Muhe Yelile

1 27Wang'holozangu, lelo ndangugana kulonga mbuli za ndolendole za chimuhe, silingungugana hemwe mleche kuzizela goya mbuli zino. 2 Mvizela kota, lomwali mng'hali kumzela Nguluwi, namlongozwa na kwajilizwa na jimalukolo johambe jilonje. 3 Lelo mvizele kota munhu yoneche yalingulongozwa na Muhe wa Nguluwi kolemwela kulonga, “Yesu yapanjilwe!” Na hiho, munhu yoneche kolemwela kulonga, “Yesu ndo Mkulu,” Wone hambe yalongozwe na Muhe Yelile.

4 Kuna ndolendole za chimuhe zili vinji, ila Muhe yalingulavya ndo yumwe. 5 Kuna mbuli zili vinji za uchitumagwa, ila Mkulu yoditichilwa uchitumagwa ndo yumwe. 6 Kuna mbuli zili vinji za madito, ila Nguluwi ndo yumwe, yalingukola mijito jeng'ha hali wanhu weng'ha. 7 Muhe Yelile kangilajila kwa nzila zili vinji kwa chila munhu, kwa unojenoje wa weng'ha. 8 Muhe humpaga yumwe usenga wa luhala na yunji usenga wa udaho, vyoyogana Muhe yuyo. 9 Muhe yuyo humpaga yumwe makundo na humpaga yunji ludali lwa kusa matamwa, 10 humpaga yumwe ludali lwa kudita vinduzanduza na yunji ludali lwa kuwalonjela wanhu usenga ulawile kwa Nguluwi, yunji ludali lwa kuvizela vila vilingulawa kwa Muhe Yelile, na haviwele vya Muhe Yelile, humpaga yumwe ludali lwa kulonga luzi lohalulinguzeleka, na yunji ludali lwa kutang'hula. 11 Azo zeng'ha ndo mbuli za Muhe Yelile yuyo yumwe, yalingumpa chila munhu ludali luli vinji, kota vyoyogana heye yuye.

Vitomo vinji ila lukuli lumwe

12 Kota vila lukuli lumwe luwele na vitomo vinji, na vitomo
avyo vyeng'ha hanga viwele vinji, vyanguudita lukuli lumwe,
hino ndo vyoili kwa Kilistu. 13 Mina hetwe, wone tuwele
Wayahudi ama wanhu hawawele Wayahudi, vitumagwa
ama wanhu welejehe, tweng'ha tubatizigwa kwa Muhe Yelile
yumwe kuli lukuli alo lumwe, na tweng'ha tupegwa Muhe
Yelile yuyo tunwe.
14 Lukuli lwahela chitomo chimwe hela, ila lwanavyo vit-
omo vinji. 15 Wone mgulu naulonje, “Kwa vila heni siwele
moko, lelo heni siwele wa lukuli,” Ndaze, wahadumile kuwa
chitomo cha lukuli? Hebu! 16 Wone ikutu na lilonje, “Kwa
vila heni siwele iziho, lelo heni siwele wa lukuli,” Ndaze,
kwa mbuli ayo lyahadumile kuwa chitomo cha lukuli? Hebu!
17 Wone lukuli lweng'ha na luwe iziho, munhu yahahuliche
ndaze? Na wone lukuli lweng'ha na luwe ikutu, munhu
yahanusile ndaze? 18 Ila kota vyoili, Nguluwi nakaviwika
goya vitomo avyo kuli lukuli kota vyoyaganile. 19 Wone vit-
omo vyeng'ha vyahawele chitomo chimwe, lukuli lwahawele
kohi! 20 Kukomya kwa hino, vitomo vya lukuli vya vinji, ila
lukuli lumwe.
21 Lelo iziho haliweza kuulonjela moko, “Ndikulema
hegwe.” Na mutwi hauweza kugalonjela magulu,
“Ndiwalema hemwe.” 22 Ila menji ga ago, yangoneka kota
vitomo vila vya lukuli vilingoneka kota vyang'hochele, ndo
vitanganiche ng'hatu. 23 Kahi, vitomo vila vyotulingijesa
kota vyangubasa soni, ndo tulinguviwika goya ng'hatu,
vitomo vya lukuli havilingoneka vitanganiche ng'hatu,
vyanguwichigwa goya, 24 ila vitomo vilingoneka kota
havilinguganigwa kuwichigwa goya. Nguluwi heye kaviwika
hamwe vitomo vya lukuli goya, kachiwika goya chitomo chila
chilihela ukulu. 25 Leka kuwe kuduhu ulekano kuli lukuli, ila
vitomo vyeng'ha vilolele kwa chila chimwe. 26 Wone chitomo
chimwe chilumila, vitomo vyeng'ha vyolumila hamwe na
acho. Chitomo chimwe wone chitogoligwe, vitomo vyeng'ha
husechelela hamwe na acho.
27 Lelo hemwe mweng'ha mwa lukuli lwa Kilistu, chila
yumwe mwa hemwe ka chitomo cha awo lukuli. 28 Nguluwi
kawika kuli chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu,
kwaluka watumigwa, keli waloli, kadatu walangusa, hamba
kawika wala wawele na ndolendole ya kudita vinduzan-
duza, konjenza mong'ho na kutanza, ludali lwa kulongoza
na wawele ngulonga luzi lujenzi. 29 Mweng'ha hamuwele
watumigwa. Mweng'ha hamuwele waloli. Mweng'ha
hamuwele walangusa. Mweng'ha mwanawo ludali lwa ku-
dita vinduzanduza. 30 Weng'ha wahela ndolendole ya kusa

matamwa. Weng'ha wahela ndolendole ya kulonga luzi lujenzi. Weng'ha hawavizelele kutang'hula luzi lujenzi. 31 Lelo muwe na maya ga kubochela ndolendole inojile ng'hatu.

Na heni sambi ndowalajilani nzila inojile kusinda azi zinji.

13

Igano

1 Leka wone ndonje ndonga za wanhu na ziwe za wahilisi wa kilanga, ila wone siwele na igano, heni ndofanda kota lizi lya idebe lilihela chinhu ama nhogo. 2 Kahi, wone ndiwe na ndolendole ya kudamla usenga ulawile kwa Nguluwi, ndizizele zivisigwe na kuvizela chila chinhu, na wone ndoweza kuwa na makundo geng'ha na kuweza kuhejeza vidunda, ila wone siwele na igano, heni siwele chinhu. 3 Hondilavya lufufu lwangu lweng'ha na kuwegalila wazunwa, na kahi hondilavya lukuli lwangu wausome, wone siwele na igano ayo haindita ndiwe na choneche chila.

4 Yawele na igano kokwimilila, kawaga na isungu, yawele na ligano kahela maya, halingivuna, na hali ngidadambala. 5 Yawele na igano kangulajila kudumba, hapalaga konjezwa, na hazudilaga himahima, hawikaga vinhu vihile mnhumbula. 6 Hasechelelaga wihe, ila kasechelelaga ga kukomya. 7 Yawele na igano kemililaga vyeng'ha na kukunda vyeng'ha na ketumbilaga vyeng'ha. 8 Igano lyahela kuduma ng'oo. Wone kuwele na usenga ulawile kwa Nguluwi. Vyeng'ha vyokwaga zuwa limwe, kota ludali lwa kulonga luzi lujenzi, vyomala, kota kuna udaho, nawo wokwaga. 9 Mina uwanzi wa hetwe hauwele wimile nzinzili, na kudamla usenga kulawille kwa Nguluwi ndo ludo hela. 10 Ila hala Nguluwi hovidita vyeng'ha, vila vyeng'ha vyohaviditikwe vyokwaga.

11 Londali mwana mdodo nandali ndilonga chiwana, nandivizela chiwana, nandijesa chiwana. Ila sambi, hanga ndili munhu ng'hangale, mbuli za chiwana ndizileka. 12 Vyotulingona sambi ndo kota chihanga chifiifize kuli chilolelo, ila baho hamba tozangona chihanga kwa chihanga. Sambi ndanguvizela kota hayenele hela, ila baho hamba ndogazela geng'ha goya, kota vila Nguluwi loyanzelele heni. 13 Lelo gangupona aga gadatu, makundo na utumbilo na igano, ila liwele likulu kwa geng'ha ndo igano.

14

Ndolendole ilawile kwa Muhe Yelile

1 Mikangaze kuwa na igano. Vivila mdite aku mng'ang'anila kubochela ndolendole ya Muhe Yelile, na kahi kula kudaha ng'hatu kudamla usenga ulawile kwa Nguluwi.

2 Yawele ngulonga luzi halulinguzeleka, halingulonga na
wanhu, ila kangulonga na Nguluwi. Kuduhu munhu
yalinguvizela choyalingulonga, heye kangulonga kwa
ludali lwa Muhe mbuli zivisigwe. 3 Ila yadahile kudamla
usenga ulawile kwa Nguluwi, kangulonga na wanhu kwa
mbuli ya kuwazenga, kuwasangalaza na kuwakangaza
nhumbula. 4 Yalingulonga luzi halulinguzeleka kangizenga
yuye. Ila yadahile kulonga usenga ulawile kwa Nguluwi,
kanguwazenga chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu.

5 Lelo nangana hemwe mweng'ha mlonje kwa luzi halulin-
guzeleka, nangana ng'hatu mdahe kulonga usenga ulaw-
ile kwa Nguluwi, mina munhu yadahile kulonga usenga
ulawile kwa Nguluwi ndo yawele wa kitumbila ng'hatu
kusinda yula yalingulonga luzi halulinguzeleka, hanga hela,
yawe baho munhu yalinguvizela azo mbuli na kutang'hula
leka chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu wazen-
jigwe. 6 Ahyo, wang'holozangu, wone mbuye kwa hemwe
na kulonga na hemwe kwa luzi halulinguzeleka yowanojeza
choni? Haiwanojeza ne chinhu, nhaga hela wone ndowalon-
jelani ugubulo wa Nguluwi ama kudaha kunji ama usenga
ulawile kwa Nguluwi ama ulanguso unji. 7 Ndo vyoili kwa
vinhu vilihela ukomu vilingulavya luzi kota mluli ama igom-
bogombo. Ndaze, munhu koweza ndaze kuuzela lwimbo
lulinguvinigwa kota vinhu avyo havilingulavya luzi luli vinji
ng'hatu hovitowigwa? 8 Mhalamhanda hoitowigwa vibivibi,
yalikohi kochiwika goya kwa kitowa? 9 Hiho du na hemwe,
wone umyango wa hemwe haulingulonga chinhu chilin-
guzeleka, yalikohi koweza kuvizela chinhu choulingulonga?
Ulonzi wa hemwe wokwajilila kuli mbeho. 10 Lwabaho luzi
lwinji kuli isi, ila kuduhu ne umwe usowile ulanguso. 11 Ila
wone heni sivizelele luzi loyalingulonga munhu yumwe,
heni nda mjenzi kwa munhu ayo na heye naye kowa mjenzi
kwa heni. 12 Hiho du kwa hemwe, kwa vila mwangu-
gana kupegwa ndolendole ya Muhe, mikangaze ng'hatu
kubochela vila vilinguwatanza kuwazenga chilundo cha
wanhu walingumkunda Kilistu. 13 Leka ahyo, yalingulonga
luzi halulinguzeleka, yalande yawe yoweza kutang'hula.
14 Mina, hondilanda kwa luzi halulinguzeleka muhe wa
heni ndo yalingulanda, ila luhala lwangu lwangupona hela.
15 Ndite choni lelo? Ndolanda kwa muhe wa heni, ndolanda
kwa luhala lwangu, ndokwimba kwa muhe wa heni, ndok-
wimba kahi kwa luhala lwangu. 16 Houmtogola Nguluwi
kwa muhe wa hegwe hela, kujeza ndaze munhu wa hihi hela
yawele mnhing'hano kwidichila kulanda kwa hegwe kwa
malumbo kwa kulonga, “Ena,” Wone havizelele choulonga?

17 Kulanda kwa hegwe kwa malumbo kwa Nguluwi yowa
ukomya ng'hatu, ila ayo yunji haimkangaza hebu.
18 Ndanguta malumbo Nguluwi hambi heni ndangulonga
luzi halulinguzeleka kusinda hemwe mweng'ha. 19 Ila
hali nhing'hano na chilundo cha wanhu walingumkunda
Kilistu, ndangugana ng'hatu kulonga ulonzi luhano lo-
halulinguzeleka leka ndiwalanguse wanji, kuli kulonga
ulonzi elufu kwa luzi halulinguzeleka. 20 Wang'holozangu,
mleche kuwa kota wana kuli nyhala za hemwe, kwa wihe,
muwe kota mwana chali, ila kwa kijesa muwe kota wanhu
wakangale. 21 Yandichigwa kuli Maandiko Matakatifu,
Mkulu kangulonga hino,
"Kwa nzila ya wali ngulonga luzi halulinguzeleka,
na milomo ja wajenzi,
ndolonga na wanhu wa heni,
ila hanga wanhu wa heni howonyhulichiza."
22 Ahyo lelo, kulonga luzi halulinguzeleka ndo ulajilo, hai-
wele kwa mbuli ya wanhu wawele na makundo, ila kwa wala
hawalingukunda, ila kudaha kulonga usenga ulawile kwa
Nguluwi kwa mbuli ya wala walingukunda na haiwele kwa
wala walihela makundo.
23 Lelo wone kahi chilundo cha wanhu walingumkunda
Kilistu howoting'hana hamwe, na weng'ha kwaluka kulonga
luzi lujenzi, wone woye wanhu wa hihi hela ama wal-
ihela makundo, ndaze, hawolonga kota hemwe mnaluk-
wale? 24 Ila weng'ha howolonga usenga wa Nguluwi, yokuya
munhu wa hihi hela ama halingukunda, geng'ha goyohu-
lika gomkundiza wihe wa heye yuye, wotaguswa na gala
gowahuliche. 25 Uviso wa nhumbula ya heye gogubuligwa,
na heye kofugama na kumtogola Nguluwi yolonga, "Ndan-
gukomya Nguluwi ka hamwe na hemwe."

Chihendo kuli wanhu wa Nguluwi

26 Wang'holozangu, lelo tulonje choni? Homting'hana
hamwe kumfugamila Nguluwi, yumwe yembe lwimbo, yunji
yalavye ulanguso, yunji yawe na ugubulo ulawile kwa
Nguluwi, yunji yalajile kudaha kulonga kwa luzi halulin-
guzeleka na yunji yatang'hule golonjigwa. Geng'ha gawe
kwa mbuli ya kuwazenga chilundo cha wanhu wa Nguluwi.
27 Wawe baho wanhu wadahile kulonga kwa luzi halulin-
guzeleka, walonje weli ama wadatu, waleche kuwa wenji,
kahi yumweyumwe, na yawe baho munhu wa kugazela
na kuwatang'hulila wayage. 28 Ila wone kuduhu yadahile
kugazela na kutang'hula, lelo yalingulonga luzi halulin-
guzeleka yanyamalile kuli nhing'hano, yalonje yaliyeka heye
na Nguluwi. 29 Kwa mbuli ya wala wadahile kulonga usenga

ulawile kwa Nguluwi, walonje weli ama wadatu, na wanji
walole ulonzi wa hewo. 30 Wone yumwe hoyolonga na
yunji yalinguhulichiza kapegwa ugubulo kulawila kwa Ngu-
luwi, lelo yula yalingulonga yanyamalile. 31 Mina mweng'ha
mwanguweza kulonga usenga ulawile kwa Nguluwi, yumwe
kwa yunji, leka mweng'ha milanguse na kukangazwa mn-
humbula. 32 Kudaha kulonga usenga ulawile kwa Nguluwi,
iganigwa chilongozwe na ayo muhe yawele na udaho awo.
33 Mina Nguluwi hawele Nguluwi wa kilewa, ila Nguluwi wa
kikala goya.

Kota chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu welile,
34 wadala wanyamalile tulu kuli nhing'hano za vilundo vya
wanhu walingumkunda Kilistu. Hawalingukundizwa ku-
longa, ila wawe waholile kota vyogalingulonga malajizo
ga Wayahudi. 35 Wone na wawele na gakuuza, wawauze
walume wa hewo kaye, mina yowa soni kwa wadala kulonga
kowating'hane chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu.
36 Ndaze, mwangijesa ulonzi wa Nguluwi ulawa kwa
hemwe mwemwe ama hambi ukuyilani mliyeng'ha? 37 Wone
munhu yoneche kangijesa heye ndo mloli wa Nguluwi ama
hambi kapegwa ndolendole ya chimuhe, na yavizele kota
aga ndikwandichilani hemwe ndo malajizo ga Mkulu. 38 Ila
munhu havizelele avyo, lelo munhu yaleche kumng'ula
munhu ayo.
39 Ahyo, lelo wang'holozangu, mwanguganigwa kugana
kulonga usenga ulawile kwa Nguluwi, ila mleche kumle-
meza munhu kulonga luzi halulinguzeleka. 40 Ila geng'ha
gakoleche kwa kunoza na kwa kiwika goya.

15

Usilipuko wa Kilistu

1 Lelo wang'holozangu, ndangugana kuwakumbusani yila
Mbuli Inojile yondiwadamlile, na hemwe namuibochela
iwele ndo msisi wa makundo ga hemwe gemile hagati
hake. 2 Usenga wondiwadamlile ndo Mbuli Inojile. Na
wone mlingigagamiza kwa ulonzi wondiwadamlileni molo-
holigwa, wone kukunda kwa hemwe hakuwele hihi hela!
3 Heni nandiwapa hemwe mbuli zitanganiche ng'hatu
zombochele heni, kota Kilistu nakabagama kwa gehile ga
hetwe, kota Maandiko Matakatifu vyogalonjile. 4 Hino
nakatiligwa, nakazilipuka zuwa lya kadatu kulawila loy-
abagame kota Maandiko Matakatifu vyogalonjile. 5 Hino
nakamlawila tandi Kefa, na hamba nakawalawila wala kumi
na weli. 6 Hamba nakawalawila wang'holoze mzidi ya
miya zihano kamwe, wenji wa hewo wang'hali wakomu na

sambi, ila wamwe wabagama katali. 7 Hamba nakamlawila
Yakubu kahi nakawalawila watumigwa weng'ha. 8 Kulawila
awo weng'ha, nakandawila na heni, heni yondali munhu
yavumbuche mhela wohautanganiche. 9 Mina heni nda
mdodo ng'hatu hali watumigwa na baho silinguganigwa
kuchemigwa mtumigwa, lekachoni nandichigaza chilundo
cha wanhu walingumkunda Kilistu cha Nguluwi. 10 Ila,
kwa utambichizo wa heye Nguluwi, ndiwa kota vyondili, na
utambichizo wa heye kwa heni hauwele hela. Heni ng'hola
mijito kusinda weng'ha, sali heni, ila ndo Isungu lya Nguluwi
ulingudita mijito hamwe na heni. 11 Ila, wone iwe hewo ndo
walingudamla ama heni ndilingudamla Mbuli Inojile, achi
ndo tulingudamla, na achi ndo mlingukunda.

Usilipuko wa wabagame

12 Lelo hanga usenga wotulingudamla kota Kilistu
kazilipuka kulawila kowabagame, ndaze wamwe wa hemwe
wangujeza kulonga kota kuduhu uzilipuko wa wabagame?
13 Wone kuduhu uzilipuko wa wabagame, lelo na Kilistu
na heye hazilipuche. 14 Wone Kilistu hazilipuche, hambi
kudamla kwa hetwe kwahela chinhu na makundo ga hetwe,
gahela chinhu. 15 Konjezeka kwa ago, hetwe twahawele
walolezi wa udesi hali Nguluwi, mina natulonga kota
Nguluwi nakamzilipula Kilistu kulawila kowabagame
na hanji heye hamzilipule wone ndo kukomya kota
Kilistu nahazilipuligwe. 16 Mina, wone iwe kukomya kota
wabagame hawazilipuligwa, lelo na heye Kilistu hazilipuche.
17 Vivila, wone Kilistu hazilipuligwe, lelo makundo genu gaga
hela, mng'hali na gehile genu. 18 Konjezeka kwa ago, wala
weng'ha wabagame lowali hamwe na Kilistu wajilila ng'hatu.
19 Wone kitumbila kwa hetwe kuli Kilistu kwa ukomu awu
hela wa sambi, lelo twa wanhu wakonelwa isungu ng'hatu
hali wanhu wanji weng'ha wa isi.

20 Ila kukomya kwa hino, Kilistu kazilipuligwa kulaw-
ila kowabagame. Nayali wa mwaluko kwa wala wanhu
weng'ha kuzilipuligwa kuli wabagame. 21 Mina kota vila
kubagama vyokigalilwe muisi na munhu yumwe, hiho
na kuzilipuka nako kulawila wabagame kwambuzwa na
munhu yumwe. 22 Kota vila wanhu weng'ha vyowalin-
gubagama kwa kilumba na Adamu, hihyo weng'ha wozilip-
uligwa kwa kilumba na Kilistu. 23 Ila chila yumwe kwa
chihendo cha heye, kwaluka Kilistu, hamba wala wawele
wa heye Kilistu mhela Kilistu hoyokuya. 24 Kumala kwa
ago, mwiso wokuya mhela Kilistu yomhilusila Nguluwi
Mhaza undewa, kwa kuwifya chila chilongozi wa vijeni

vihile, na ludali na mong'ho. 25 Mina Kilistu imgana ya-
longoze mbaka Nguluwi howasumya weng'ha wamwihile
heye na kuwawika hali magulu gake. 26 Mwihe wa mwiso
kukopoligwa ndo kubagama. 27 Mina, gandichigwe gangu-
longa, “Nguluwi kawika vinhu vyeng'ha hasi hali magulu
gake.” Ndo vyoiwa kota Nguluwi halingwinjila hali chilundo
acho cha vinhu, mina heye ndo yalinguviwika vinhu avyo
hasi ha Kilistu. 28 Ila vinhu vyeng'ha hoviwichigwa hasi hali
undewa wa Kilistu, ndo baho na heye Mwana, yochiwika hasi
ha Undewa wa Nguluwi, yaviwichile vyeng'ha hali undewa
wa heye, leka Nguluwi yalongoze kuchanya kwa vyeng'ha
ng'hatu.

29 Wone kuduhu uzilipuko, ndaze wanhu wala waba-
tizigwe kwa mbuli ya wabagame wangubeteza kupegwa
choni? Wone wabagame hawalinguzilipuligwa, ya choni
kubatizigwa kwa honhu ha wanhu wabagame? 30 Na
hetwe, ya choni kwinjilila vinhu vilingigala nongwa chila
saa? 31 Wang'holozangu, heni twangilola na kubagama chila
zuwa! Lutogo londilinalo na mbuli ya hemwe kuli kilumba
hamwe na Kilistu Yesu Mkulu wa hetwe. 32 Wone igano
lyangu lyahawele lya chiwunhu hela, kula kitowa kwa heni
na migongolo jing'ang'ale kula Efeso kwahangalile chinhu
chachi? Wone wanhu hawalinguzilipuka, lelo “Tulye na
kunwa, mina mitondo twangubagama.”

33 Waleche kuwabada! “Yomiganile yehile kawifyaga
nhumbula inojile.” 34 Mleche kuwa na majesa gehile!
Mwaluche kikala goya, na mhiluchile ganojile ga hemwe.
Wamwe wa hemwe hawamzelele Nguluwi ng'hatu. Ahi
ndanguwalonjelani, yowa soni ng'hatu kwa hemwe!

Ng'huli za hetwe zozilipuligwa

35 Ila munhu koweza kuuza, “Wabagame wozilipuka
ndaze? Wowa na lukuli luli ndaze?” 36 Ako ndo kuuza kwa
chipoka! Hounyala nyhadikwa, wone haibagame, haikota
hebu. 37 Chounyala ndo nyhadikwa hela, hanji ya ngano,
ama nyhadikwa inji, na haliwele lizuchila lyeng'ha lilingota
hamba. 38 Nguluwi huipaga ayo nyhadikwa yoneche vyoya-
ganile heye, chila nyhadikwa iwaga ikoneka uyeka.

39 Ng'huli za vilumbigwe vyeng'ha haziwhanile. Ng'huli
za wanhu ziwhana, na za migongolo za vinji, za videje za
vinji na ng'huli za somba nazo za vinji. 40 Zabaho ng'huli
za kilanga na za muisi, kunoga kwa ng'huli za kilanga kwa
vinji, na kunoga kwa ng'huli za muisi kwa vinji. 41 Kwabaho
kunoga kwa isanya, kunoga kwa nyelezi na kunoga kwa
nhondwe, na nhondwe nazo haziwhanile kwa kunoga.

42 Ndo vyoili kuli uzilipuko wa wabagame, kota vila ny-
hadikwa, lukuli lutilagwa hanyi lwangola, ila holuzilip-
uligwa lwangoneka kota halolile. 43 Hutilagwa kuli soni,
wozilipuligwa kuli ukulu, hutilagwa kuli ng'hochele, wozilip-
uligwa luwele na ludali. 44 Houtiligwa luwaga lukuli
lwa chiwunhu, houzilipuligwa luwaga lukuli lwa chimuhe.
Wone kuna lukuli lwa chiwunhu na hamba kuna lukuli
lwa chimuhe. 45 Mina Gandichigwe galonga, “Munhu
yaluche Adamu, nakalumbigwa na Nguluwi leka yawe na
ukomu,” Ila Adamu wa mwiso ndo Muhe yalinguwapa
wanhu ukomu. 46 Ila lulingulongola kwa hegwe, haluwaga
lula lukuli lwa chimuhe, ila lula lukuli lwa chiwunhu, hamba
lula lukuli lwa chimuhe. 47 Munhu yaluche Adamu, na
kalumbigwa kwa misanga, nakalawa mmisanga, Adamu wa
keli nakalawa kilanga. 48 Wala wawele wa muisi wafanda
kota heye yalumbigwe kwa misanga, wala wawele wa ki-
langa wafanda kota yula yalawile kilanga. 49 Wiwhana kota
yula yalumbigwe kwa misanga, hiho du tochiwhana na yula
yalawile kilanga. 50 Lelo wang'holozangu, ndangulonga hino,
chila chiditikwa kwa lukuli na danda hachiweza kuhalila Un-
dewa wa Nguluwi, na chilinguweza kola, hachiweza kuhalila
chila hachilinguweza kola.

51 Mhulichize, ndanguwalonjelani zivisigwe, hetwe
hatubagama tweng'ha, ila tweng'ha togalamligwa. 52 Mhela
wa mhalamhanda ya mwiso, kwa nukuta imwe hela, kudinya
na kulola. Mina mhalamhanda ya mwiso hoilila, wabagame
wozilipuligwa kuli koneka kota hawobagama kahi, na
hetwe togaluswa. 53 Mina chila chilingubagama, chigana
chigaluswe kota chila chohambe chibagame. 54 Lelo lukuli
alu lulihambe lole, haluweza kugalusa lula lulingola, na chila
chilingola hachigalusa chila chohambe chole kwa mhela ula,
baho du houkomya ula ulonzi wandichigwe, “Kubagama
kwezuligwa, ukulu wenela!”

55 “Kubagama, ukulu wa hegwe wa kohi?
Kubagama, wakohi mong'ho wako wa kulumiza?”

56 Kubagama kuwaga na mong'ho wa kulumiza kwa chiwalo
cha gehile. Na ludali lwa gehile lwangulawa kuli malajizo
ga Musa. 57 Ila tumtogole Nguluwi yatugalile ukulu kukolela
Mkulu wa hetwe Yesu Kilistu.

58 Lelo wang'holozangu ndiwaganile, mwime goya na
mikangaze. Mlutilile vivila kung'ang'anila kuli mijito ja
Mkulu, mvizela kota gomkola kuli mijito ja Mkulu haikwaga
hela.

16

Ndolendole ya kuwatanza wang'holozo walingukunda

1 Lelo kwa mbuli ila ya ndolendole ya chilundo cha
wanhu walingumkunda Kilistu, mdite kota vyondichilajize
chilundo cha wanhu welile walingumkunda Kilistu cha ako
Galatiya. 2 Chila zuwa lya jumapili, chila yumwe wa hemwe
yawiche chasi cha sendi zoyopata, yawiche goya leka mleche
kukungajiza sendi mhela hondikuya. 3 Mhela hondikuya
kwa hemwe, ndowalajiza wala womuwahagula wahiliche
lyandiko na ndolendole za hemwe Yelusalemu. 4 Wone in-
gana na heni ndute kahi, leka, woluta hamwe na heni.

Goyaganile kudita Paoli

5 Ndokuya kwa hemwe mbaka honhu ha Makedoniya,
kwa vila ndangukolela Makedoniya. 6 Mane ndochikala
kwa hemwe kwa chipindi chido, ama ndochikala hamwe
na hemwe myezi jeng'ha ja mkungu, leka mnhanze kulu-
tilila na majendo kweng'ha kondiluta. 7 Silingugana kukola
kwa hemwe himahima na kulutilila na majendo. Ndan-
gugana kikala kwa hemwe kwa mhela udo, wone Mkulu
yang'undize.

8 Ila ndopona baha kuli muji wa Efeso mbaka zuwa lya
Pendekosti. 9 Lwizi lwamwanzi kwa mbuli ya mijito ya heni
aha, hanga walingundema nawo wa wenji.

10 Timoteyi hoyokuya, mlole yaleche kuwa yodumba
chinhu cheng'ha chila mhela yowa hamwe na hemwe, mina
kangukola mijito ya Mkulu kota heni. 11 Leka ahyo munhu
yoneche yaleche kumbeza, ila mumtanze yalutilile na ma-
jendo gake goya, leka kahi yahiluche kwa heni, mina heni
ndangumbeteza hamwe na wang'holozetu.

12 Kwa mbuli ya mng'holozetu Apolo, ndimdedeza ng'hatu
yoye kwa hemwe hamwe na wang'holozetu wanji, Ila halin-
gugana kuya ng'hatu sambi leka kokuya hala howa na
mhumhu.

Ulonzi wa kuduma

13 Miwiche goya, mwimilile kuli kukunda, muwe wasugu
na muwele na ludali. 14 Chila chomdita chiwe chidididikwa
kwa igano.

15 Wang'holozangu, muizela nhanzi ya Stefanasi, hewo
na wanhu waluche ng'hatu kukunda Ukilistu hala Akaya,
na welavya kuwa vitumagwa kwa wanhu wa Nguluwi.
Ndanguwadedeza hemwe wang'holozangu, 16 muwakunde
wanhu kota awo, na ulongozi wa chila munhu yalingudita
mijito na kitanza hamwe na hewo.

17 Ndangusangalala ng'hatu hambi Stefanasi na Fotunato
na Akaiko woya, wadinya hala hali hagazi kwa kuka kwa
hemwe. 18 Wasindamiza muhe wa heni na wa hemwe kahi,
leka hino inoga muwe muwazela wanhu kota awa.

19 Chilundo cha wanhu weng'ha wa Nguluwi wa Asiya
wanguwalamsani, Akula na Pilisika hamwe na chilundo
cha wanhu walingumkunda Kilistu weng'ha wawele hakaye
hawo wanguwalamseni ng'hatu kwa kilumba hamwe na
Mkulu. 20 Wang'holozenu weng'ha aha wanguwalamsani.
Namwe milamse kwa kulajila igano lya Kilistu.
21 Heni, Paoli, ndanguwalamseni hondikwandika kwa
moko gangu heni. 22 Yoneche halingumgana Mkulu, na
yapanjilwe. Mkulu wa hetwe, uye!
23 Kunoga kwa heye Mkulu Yesu uwe hamwe na hemwe.
24 Igano lyangu liwe kwa hemwe kuli kilumba hamwe na
Kilistu Yesu.

Baluwa ya Keli ya Paoli kwa wanhu wa Kolinto
Chilongole

Baluwa ya keli kwa Wakolinto nayandichigwa na Paoli kuli mhela wa makumi gahano na zihano kuza makumi gahano na sita loyavumbuche Yesu (1:1). Ayi ndo baluwa ya keli tuwele nayo Paoli nayandiche kwa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu ako Kolinto. Wasomile wangukunda kota Paoli nakandika baluwa ya kuwang'hanuchila wanhu ng'hatu wa Wakolinto, twahela lyandiko linji lya baluwa ayi kota vyoyasimile mli sula ya 2:3-4. Baluwa ya keli kwa Wakolinto nayandichigwa na Paoli naloyawele Makedoniya (2:13).

Baluwa ya Wakolinto wa keli, yauyeng'ha kuli kusima mbuli zitanganiche kuli wanhu. Paoli kangulajila kusangalala kwa heye kwa mbuli yoyabochele kulawila kwa Tito kuli mbuli ya chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu ako Kolinto. Mli baluwa ayi twangona mbuli ya ulanguso wa kuwala kulavya vinhu mli ilagano lya sambi, honhu hawele heye Paoli yolavya malajizo kwa mbuli ya kukongoza sendi na kuza kuwatanza wanhu walingumkunda Kilistu ako Yelusalemu (8-9). Nayoneka kota watumigwa wadesi kulawila kunze mwa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu kwa ubuhu wawo, wangumgaluka Paoli yawele yowahimiliza wawo. Achi ndo chiwalo cha kulajila ludali lwa Paoli illingulajila kukangala kwa heye yawele kota mtumigwa wa Yesu Kilistu kulutila mwiso wa Wakolinto wa keli.

Gali Mgati

Paoli kangwaluka baluwa ya heye kwa kuwalamsa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu (1:1-7).

Hamba Paoli kangulonga kwa chiwalo cha mbuli ya majendo na mbuli yoyabochele kwa mbuli ya hewo na mwidichilo wa hewo kuli baluwa ikwete (1:8-7:16).

Kumala kwa ago, Paoli kaungulavya malajizo kwa chiwalo cha kukongoza sendi kwa chiwalo cha kuwatanza wanhu walingumkunda Kilistu ako Yelusalemu (8:1-9:15).

Mwiso Paoli kangulavya ulonzi wa kigombela kwa mbuli ya utumigwa wa heye na kukanya kwa mbuli ya majendo gayage galinguya (10:1-13:10).

1 Heni Paoli, mtumigwa wa Kilistu Yesu. Nguluwi ndo yanyhagule ndiwe mtumigwa. Twa hamwe na mng'holozangu Timoteyi twanguwalamsani.

Twanguwandichilani hemwe chilundo cha wanhu
walingumkunda Kilistu muwele ako Kolinto, hamwe
na wanhu weng'ha welile wa chila honhu kuli Akaya.
2 Twanguwaganilani utambichizo na kikala goya kulawila
kwa Nguluwi Mhaza wa hetwe na Mkulu Yesu Kilistu.

Paoli kanguta malumbo Nguluwi

3 Yatambichizwe yawele Mhaza na Nguluwi wa Mkulu wa
hetwe Yesu Kilistu, Mhaza wa isungu, Nguluwi wa usan-
galalo weng'ha. 4 Heye katutanza hetwe kuli magazo ga
hetwe, leka natwe tuwasangalaze wanji kuli chila magazo
kwa usangalalo wuwo wotulingubochela kulawila kwa Ngu-
luwi. 5 Kota vila magazo ga Kilistu vyogalingonjezeka kwa
hetwe, hihyo du ndo usangalalo wa hetwe wangonjezeka
kukolela Kilistu. 6 Wone tulingugaya ng'hatu, leka kwa
mbuli ya kusangalala na ulohozi wa hemwe. Hotusangalala
ndo kwa mbuli ya kuwadita hemwe msangalale na kiwika
hamwe muwe na ludali lwa kwimilila kugaya kukula ko-
tugaya hetwe. 7 Kahi, kitumbila kotulinako kwa mbuli ya
hemwe yima nzinzili, kwa vila tuvizela kota hommilumba
kuli kugaya kwa hetwe, mochihanza kahi na kusangalala
kwa hetwe.
8 Wang'holozangu, twangugana mvizele vila vyotugayile
kula mkowa wa Asiya, natugaya ng'hatu kupuluta mong'ho
wetu wa kwimilila, mbaka natwajiliza utumbilo wa kuwa
wakomu. 9 Mgati mwa nhumbula za hetwe, natona kota
tutagusigwa kubagama, avi navilawila leka tuleche kitum-
bila twetwe baha. Ila twitumbile Nguluwi yalinguwazilipula
wabagame. 10 Heye nayatulohole kuli nongwa ng'hulu ya
kubagama, na kangulutilila kutulohola, hetwe tumuwichila
utumbilo kota kotulohola kahi. 11 Hemwe wone mwangutu-
lumba moko kwa kutulandila. Ahyo, utambichizo wotu-
pegwa kwa chiwalo cha kulanda kwa wanhu wenji ahyo,
viwe vimbusambusa vya wanhu wenji ng'hatu kumtogola
Nguluwi kwa chiwalo cha hetwe.

Kugaluka kwa majendo ga Paoli

12 Hetwe twangidayila chinhu chimwe, luhala lwetu
lwangutulajila kota kwa welo na uzelu wa nhumbula,
ulingulawa kwa Nguluwi, hauwele kwa luhala lwa lukuli,
ila kwa kunoga kwa heye Nguluwi, tikala hano muisi, hali
hemwe mwemwe. 13 Twanguwandichila hemwe mbuli
zomlinguweza kuzisoma na kuzizela. Ndanguvijesa kota
movizela goya ng'hatu, 14 hanga mbaka sambi mnzela hado
hela. Tuvizela kota kuli zuwa lila lya Mkulu Yesu moweza
kutonela hetwe lutogo kota na hetwe vyotuliwangunela
hemwe lutogo.

15 Londiwa na utumbilo awo, nangana kuya kwa hemwe
leka mpegwe utambichizo lwa keli. 16 Nangana kukolela
kwa hemwe ndilimmajendo kuluta mkowa wa Makedoniya
na mhela wa kuhiluka kahi, leka mbochele kutanzwa kwa
hemwe kwa majendo ga heni kuluta Yudeya. 17 Ndaze,
mwangijesa vyombichile hino ndiwa kota munhu yalihela
lwimo? Ndaze, mwangijesa kota ndangukola vyombonile
kwa majesa ga chiwunhu na kota ndangulonga “Ena, ena” Na
“Hebu, hebu” Baho du? 18 Nguluwi ndo wa kitumbila ng'hatu,
lelo chila chotuwalonjele hemwe haiwele mbuli ya “Ena” Na
“Hebu”. 19 Mina Kilistu Yesu, mwana wa Nguluwi, yula, heni
na Silivani na Timoteyi, tumdamlile kwa hemwe, nahawele
munhu wa “Ena” Na “Hebu,” Ila heye nayali wa “Ena” Ya Ngu-
luwi. 20 Kwa vila malagano geng'ha ga Nguluwi gawa “Ena”.
Lelo kwa mbuli ino, “Ena” Ya hetwe yangulonjigwa kukolela
Kilistu kwa chiwalo cha ukulu wa Nguluwi. 21 Nguluwi heye
ndo yawele kutwimiza hetwe na hemwe kahi kuli Kilistu, na
ndo heye yuye yatuhagule, 22 Ndo haye yatuwichile ulajilo
wa kuwa wanhu wa heye na kutugalila Muhe mnhumbula ya
hetwe kota vyoyemilile kwa mbuli zeng'ha zoyatuwichile.

23 Nguluwi ndo yawele mlolezi wa heni, heye kaizela
nhumbula ya heni! Heni suyile kahi Kolinto kwa mbuli
ya kuwaditani mone usungu. 24 Hatulingugana kuwakola
lupichi kwa kukunda kwa hemwe, hemwe mwa goya kuli
kukunda kwa hemwe. Chomlinguganigwa ndo kukola mijito
hamwe kwa chiwalo cha kusangalala kwa hemwe.

2

1 Lelo ndita ndeche kuwajendela kahi kuwegalila mas-
inzo. 2 Mina wone hemwe muwe misinzile, lelo yalikohi
yowahembuliza, leka wowa wawala muwegalile masinzo?
3 Ndo mina ndiwandichile, nasiganile kuya kwa hemwe na
kisinza na hemwe mlingitumbila ng'hatu kusangalala kwa
heni. Ndangukomya ng'hatu kota wone heni sangalale,
hemwe mweng'ha mwangusangalala. 4 Londiwandichile
aho katali kuli kisinza na kung'ung'uta mnhumbula na kwa
mahozi menji, haiwele kwa chiwalo cha kuwegalila masinzo
hemwe, ila kwa chiwalo cha kuwalajilani kota ndanguwa-
gana ng'hatu.

Dedede kwa yawifile

5 Wone kuna munhu yalingumdita yunji yawe na mas-
inzo, hambe yandite heni ndisinze, leka kawadita hemwe
mweng'ha muwe na masinzo, na siganile ndiwe ng'ang'ale
lukami. 6 Kugaya koyagayile kulawa kwa wenji wa hemwe
imkwila. 7 Iponile chiba kwa hemwe kumhoza nhumbula

munhu ayo na kumwimiza nhumbula leka yaleche kisinza
na kugozola ng'hatu. 8 Ahyo, ndanguwadedeza, mumla-
jile kota kahi mwangumgana ng'hatu. 9 Longanile heni
kwandika lila lyandiko lyali kugana kuvizela kota mwima nz-
inzili kukunda kuli chila mbuli. 10 Wone mumlechela munhu,
na heni ndowalechela. Mina hondiwalechela, kota ndan-
gukomya ndanacho cha kuwalechela, ndanguwalechela hali
Kilistu kwa chiwalo cha hemwe, 11 leka tuleche kumdita
Limazoga yatubade, mina tuvizela usugu wa heye vyouli.

Lunhwinhwi lwa Paoli ako Toloa

12 Lofichile Tiloa kudamla Mbuli Inojile ya Kilistu, ndifika
lwizi lwa mwanzi kwa chiwalo cha mijito ya Mkulu. 13 Ila
nandisinza ng'hatu kwa vila simfichile mng'holozangu Tito.
Ndo mina nandiwalaga weng'ha hala nakuluta Makedoniya.

Kusumya kwa kutanzwa na Kilistu

14 Ila, malumbo kwa Nguluwi yalingutulongoza chila
mhela kuli majendo ga kusumya kwa Kilistu. Heye katu-
ditaga tweneze kukomya kwa Kilistu kota kunhunyhilila
goya chila honhu. 15 Mina hetwe ndo kota unhunyhililo
wa Kilistu, yila Kilistu yamlavile Nguluwi, kuli wala walin-
guloholigwa na hewo walingwajilila. 16 Kwa wala waling-
wajilila, kunhunyhilila ako ndo kubagama, ila kwa wala
walinguloholigwa, kunhunyhilila ako ndo ukomu. Yalikohi
lelo, yalinguweza kwimilila kuli mijito kota ayo? 17 Hetwe
hatuwele kota wanji wawele nguguza ulonzi wa Nguluwi,
ila hetwe twangudamla kwa kugoloka hali Nguluwi, kota
wanhu tulajizwe na Nguluwi, tuli hamwe na Kilistu.

3

Vitumagwa wa ilagano lya sambi

1 Ndaze, twangwaluka kahi kitogola twetwe baha? Ndaze,
twangugana lyandiko lya ulajilo kwa hemwe, ama kulawa
kwa hemwe, kota wanhu wanji? 2 Hemwe mwemwe ndo
lyandiko lya hetwe, lyandiko lyandichigwe mnhumbula ya
hetwe, lyanguzeleka na kusomigwa na wanhu weng'ha.
3 Izeleka kota hemwe ndo lyandiko lya Kilistu yaihiliche
kwa moko ga hetwe. Lyandiko alyo halyandikwe kwa wino,
ila kwa Muhe wa Nguluwi yawele mkomu, na hayandikwe
mchanya mwa chihande cha iganga, ila mchanya mwa
nhumbula za wanhu.

4 Twangulonga hino kwa vila twangitumbila Nguluwi
kukolela Kilistu. 5 Haiwele kota hetwe twanguweza kudita
choneche kwa ludali lwetu, ila ludali lwa hetwe lweng'ha
lwangulawa kwa Nguluwi. 6 Mina heye ndo yatuditile titum-
bile tuwe vitumagwa wa ilagano lya sambi lohaliwele ilagano

lya malajizo lyandichigwe, ila ilagano lya Muhe Yelile. Mina malajizo gandichigwe gegalaga kubagama, ila Muhe kangigala ukomu.

7 Malajizo nagawichigwa kwa kwandichigwa kuchanya mwa vihande vya maganga. Hanga vyoiwele kuduma kwa heye kuwa kubagama, ukulu wa heye wali ukulu ng'hatu leka wana wa Isilaeli waleche kuulola chihanga cha Musa kwa mbuli ya kung'ala kwa heye. Kahi kung'ala ako kwali hado hela. Lelo wone kukoleka kwa chila chambuze kubagama na ikoleka kwa ukulu winji kota awo, 8 lelo, mijito ja Muhe yina ukulu mng'hangala ng'hatu. 9 Lelo wone mijito ilingigala utaguso kwa wihe kwa wanhu yina ukulu, yowa kota mijito ilingigala kutanganika yowa na ukulu mng'hangala ng'hatu. 10 Ahyo, kwali na ukulu nawajilize ukulu kwa chiwalo cha ukulu mng'hangala ng'hatu. 11 Mina wone iwe chila chilingubilabila chali na ukulu, na kulihela majesa chila chiwele cha mazuwa gose, chowa na ukulu mng'hangala ng'hatu.

12 Kwa vila vyotuwele na utumbilo awu, twangulonga ne kudumba ng'hatu. 13 Hetwe hatulingukola kota Musa nayagubiche chihanga kwa chibende leka wanhu wa Isilaeli waleche kuwona kula kuduma kwa kupulika kula kulingubilabila. 14 Ila luhala lwao lububuwala. Mbaka lehano lilingusomigwa ilagano lya Katali, chigubiko acho ching'ali. Chigubiko acho cholavigwa hala du, munhu hochilumba na Kilistu. 15 Ena, mbaka lehano baha chila hohalingusomigwa Malajizo ga Musa, nhumbula za hewo ziwaga zigubikwe kwa chila chibende. 16 Ila, mhela munhu yomgalamchila Mkulu, chibende acho changulavigwa. 17 Lelo “Mkulu” Ndo Muhe, na hala hoyali Muhe wa Mkulu, ndo hawele na kilejeha.

18 Lelo hetwe weng'ha wotuwele na vihanga vyohavigubikwe, twangona kota kuli chilolelo, kulajila ukulu wa Mkulu, twangubadiliswa twiwhane ng'hatu kulawila ukulu mbaka ukulu. Ahyo ndo mijito ya Muhe wa Mkulu.

4

Ng'hano ya Muhe kuli viya

1 Lelo Nguluwi kwa isungu lyake, katulechela mijito ayi na aho hatugozola hebu. 2 Ila tugalema ng'hatu geng'ha ga soni na ga chinyele. Hatulingikala kahi kwa kubadwa ama kwa kwanzanya ulonzi wa Nguluwi, ila kwa kulajila kukomya twangilajila kota tutanganika, majesa ga wanhu gotulajila hetwe hali Nguluwi. 3 Mina, wone Mbuli Inojile yotulingudamla ivisigwa, ivisigwa hela kwa wala walingwajilila. 4 Awo hawalingukunda kwa vila lila Limazoga nguluwi wa isi ino, liziwika jiza nyhala za hewo waleche kuwona hazelu lumuli

lwa Mbuli Inojile ya ukulu wa Kilistu, yewhanile ng'hatu na Nguluwi. 5 Mina hatulingudamla twetwe baha, ila Yesu Kilistu yawele Mkulu, hetwe baha tuli vitumagwa wa hemwe kwa chiwalo cha Yesu. 6 Nguluwi heye yalonjile, “Lumuli na lumwemwese kulawa kutitu,” Ndo yawele kulangaza nhumbula ya hetwe, na kutugalila lumuli lwa uwanzi wa ukulu wa Nguluwi ulingumwemwesa kuli chihanga cha Yesu Kilistu.

7 Lelo hetwe tuwele na ng'hano ayi twa kota vinhu vya ilongo, leka yoneche hazelu kota ludali alo lukulu lwangulawa kwa Nguluwi hauwele kwa twetwe baha. 8 Chila zuwa twangugaya, ila hatulingusindamizwa, twanguwa na majesa, ila hatulingugozola, 9 Twangugazigwa, ila hatulingulechigwa ne kutanzwa, na hanga tugwisigwa hanyi, hatudumigwe. 10 Mhela weng'ha twali tuhola mlukuli lwetu kubagama kwa Yesu, leka ukomu wa heye Yesu kahi woneche mlukuli lwetu. 11 Ena, mhela weng'ha twangikala kuli nongwa ya kubagama, kwa chiwalo cha Yesu, leka ukomu wa heye Yesu woneche mlukuli mwetu lulingubagama. 12 Ayi ndo ilingunamana kota mgati mwa hetwe kubagama kwangukola mijito, ila mgati mwa hemwe ukomu wangukola mijito.

13 Yandichigwa, “Nang'hunda ndo mina nandonga.” Na hetwe kahi, wone tuwe na muhe yuyo wa makundo, twangukunda, na kwa chiwalo acho ndo twangulonga. 14 Tuvizela kota Nguluwi yula yamzilipule Mkulu Yesu, kotuzilipula na hetwe kahi hamwe na Yesu na kutuwika kumwando kwa heye hamwe na hemwe. 15 Geng'ha aga ndo kwa kuwanojeza hemwe, na utambichizo wa Nguluwi louwafichila wanhu wenji ng'hatu, na malumbo nago gonjezeche ng'hatu, kumpa ukulu Nguluwi.

Kikala kwa makundo

16 Kwa chiwalo acho hatulingugozola. Hanga vyoulumbigwe kwa kunze twangulala, ila kwa mgati nhumbula za hetwe zanguditigwa ubewe zuwa kwa zuwa. 17 Mina kugaya kwa hetwe ndo kudo, kahi kwa hado hela, ila yotugalila ukulu ulingupuluta ubetezo weng'ha, ukulu wa mazuwa gose. 18 Ahyo tuleche kuvilola vilingoneka, leka tulole vyohambe vyoneche. Ndo mina vilingoneka vya mhela udo hela, ila havilingoneka ndo vya mazuwa gose.

5

1 Mina tuvizela kota ihema ali lyotulingikala sambi aha muisi ndo alu lukuli lwetu, houwifigwa, Nguluwi kotupa honhu hanji ha kikala kilanga, ng'handa ya mazuwa gose yohaizenjigwe kwa moko ga wanhu. 2 Mina kuli ihema

ali twangugugumila, tulolela kwa kugana ng'hatu, kupegwa lukuli lwa hetwe luli ako kilanga. 3 Kwa vila hotupegwa alo lukuli lwa kilanga, hatukoneka kota twa mwazi. 4 Lotung'ali kuli ihema ali lya isi, twangulila na kupapizwa itunyo, haiwele kota twangugana kuuvula awu lukuli lwa chiisi, ila twangugana tuvalizwe ula wohambe ubagame, leka ula ulingubagama, wangugaluswa kuwa lukuli lwa ukomu wa mazuwa gose. 5 Nguluwi heye na katuwichila kugaluka ako, na heye katupa Muhe wa heye yawe yochibatilila geng'ha goyatuwichile.

6 Twima goya mazuwa gose. Tuvizela kota kikala kuli lukuli alu hela ndo kikala kutali na ng'handa ya hetwe na Mkulu. 7 Mina twangikala kwa makundo, na haiwele kwa gala tulingugona. 8 Ila twima nzinzili na twahaganile kuka hali lukuli awu lotulingikala na kuhamilila kwa Mkulu. 9 Ahyo, mbuli itanganiche ng'hatu, ndo kumnojeza heye, tuwe tuchikala baha muisi ama kuko. 10 Mina tweng'ha itugana twime kumwando hali chigoda cha utaguso cha Kilistu, leka chila yumwe yabochele gaganigwe kwa mbuli zoyaditile mhela loyali ngikala muisi kwa ganojile ama gehile.

Kuhanyiswa na Nguluwi kukolela Kilistu

11 Lelo hetwe tuvizela kota choni mbuli ya kumdumba Mkulu, na baho twangujeza kuwakwega wanhu. Nguluwi katuzela goya ng'hatu, na heni ndangitumbila kota na hemwe kahi mtuzela goya ng'hatu. 12 Haiwele kota kahi twangujeza kidedeza kwa hemwe, ila twangugana kuwapa hemwe mbuli za hetwe za kona lutogo kwa hemwe. Leka muwedichile wala walingitumbila vyowali kwa kunze kuleka vyowali mnhumbula. 13 Wone twangoneka tuwele na luweje, ahyo ndo kwa mbuli ya Nguluwi, na wone tuwele na nyhala ng'hatu, ahyo ndo kwa mbuli ya hemwe. 14 Igano lya Kilistu lyangutwimila hetwe tuli nguwazela kota munhu yumwe hela ndo yabagame kwa mbuli ya weng'ha, na ahyo weng'ha nawabagama. 15 Nakabagama kwa chiwalo cha wanhu weng'ha, leka walingikala waleche kuwa wakomu kahi, kwa chiwalo cha hewo wawo, ila kwa mbuli ya heye yabagame, na kuzilipuligwa kwa chiwalo cha hewo.

16 Lelo kulawila sambi, hetwe hatulingumlola munhu kota munhu hela. Na iwe kwa mhela umwe natumjeza Kilistu kwa majesa ga chiwunhu, sambi haiwele ahyo kahi. 17 Munhu yoneche yowa hamwe na Kilistu kawaga chilumbigwe chinyale, mbuli za katali zikola, mbuli inyale yuya. 18 Geng'ha ndo mijito ja Nguluwi yalingutuhanyisa hetwe na heye kukolela Kilistu, nakhama hetwe mijito ja kuwahanyisa wanhu na heye. 19 Ndo kulonga, Nguluwi,

nayali yoihanyisa isi na heye kukolela Kilistu, ne kuwika kumutwi gehile ga hewo wanhu. Heye katupa usenga kwa chiwalo cha kuwahanyisa wanhu na heye.

20 Lelo hetwe twahano kwa chiwalo cha Kilistu, na heye Nguluwi kangutulajiza hetwe kuwadedeza hemwe. Twanguwalandeni kwa chiwalo cha Kilistu, mihanyise na Nguluwi. 21 Kilistu nayali hela gehile, ila Nguluwi nakamdita yawe na gehile kwa mbuli za hetwe, leka hetwe kwa kuwa hamwe naheye, tuwe twihanzile kuli utanganiko wa heye Nguluwi.

6

1 Lelo hotuwa wakola mijito hamwe na Nguluwi, twanguwadedeza mleche kukunda kula kunoga kwa heye mkubochele kulawila kwa Nguluwi waje hela! 2 Nguluwi kangulonga hino,

“Mhela ukundigwe,
nandikuhulichiza,
muhela wa ulohozi,
nandikutanza.”

Lelo sambi ndo mhela ukundigwe, sambi ndo zuwa lya ulohozi!

3 Hino tuleche kuwa na nongwa yoneche kuli uchitumagwa wa hetwe, hatulingugana kumuwichila munhu yoneche chinhu choneche chimlemeza. 4 Hanji, twangilajila kota tukomya vitumagwa wa Nguluwi kwa chila chinhu, kwa kwimilila kwinji mhela wa kugazigwa, kuhangawa na kugaya. 5 Tutowigwa, tuwichigwa mchinweng'ho na kuzonoligwa hazelu, tukola mijito na tutoka, twikala meho ne kulya chinhu. 6 Twangilajila twa vitumagwa wa Nguluwi kwa kunoga nhumbula, luhala, kwimilila na isungu, kwa Muhe Yelile, na kwa igano lilihela udesi. 7 Kwa usenga ulingukomya na kwa mong'ho wa Nguluwi. Kutanganika ndo chinhu chotulingitumbila kuli kumvaba munhu na kilolela twetwe baha. 8 Twangutogoligwa na kubezigwa, twangulijigwa na kutogoligwa. Twangoneka kota twawadesi, hanga hetwe twangulonga tukomya, 9 kota wanhu hawalinguzeleka, hanga twanguzeleka goya, kota walingubagama kota vyomlingona, hetwe twa twawakomu ng'hatu. Twangugazigwa ila hatulingudumigwa 10 Twanguditigwa tisinze, ila twangusangalala mazuwa geng'ha. Twangoneka kota twa wazunwa ila twanguwadita wenji wawe na lufufu, twahela chinhu, ila twanguwa na vinhu vyeng'ha.

11 Wang'holozangu Wakolinto, tulongasa menji na hemwe kwa ugazi ng'hatu, natuwagubulila nhumbula ya hetwe.

12 Wone mwangona kota kuna chinhu choneche chila chilinguwalemeza, chinhu acho cha kuko kwa hemwe, na haiwele kwa banzi ya hetwe. 13 Sambi ndangulonga na hemwe kota vila vyondilonga na wana wa heni, mgubule nhumbula za hemwe kota hetwe vyotuditile.

Lilemezwe kuli vihendo vya wanhu hawamzelele Nguluwi

14 Mleche kibanda hamwe na wanhu hawalingukunda. Ndaze, kutanganika na wihe vyochihanza hamwe? Ndaze, lumuli na jiza vyochihanza hamwe? 15 Ndaze, Kilistu kochihanyisa na Limazoga? Ndaze, yalingukunda kangihanza na hambe yakunde? 16 Ng'handa ya Nguluwi yangiwhana ndaze na jimalukolo ja udesi? Mina hetwe ndo Ng'handa ya Nguluwi yawele mkomu. Kota heye Nguluwi vyoyalonjile,
“Ndochikala mgati mwa hewo,
na kikala hali hewo,
ndowa Nguluwi wa hewo,
na hewo wowa wanhu wa heni.”
17 Ahyo, Mkulu kangulonga kahi,
“Mlawe howali hewo,
mkekale hafungo na hewo,
mleche kudoliza chinhu chikokomoche,
nani ndowabochela.
18 Heni ndowa Mhaza wa hemwe,
na hemwe mowa wana wa heni, walume kwa wadala,
kalonga Mkulu yawele na ludali.”

7

1 Lelo wotiganile, hotupegwa ilagano ali lyeng'ha, na twihovuje na choneche chilingutigula lukuli na muhe wa hetwe, tuwe twelile ng'hatu na kikala kwa kumfugamila Nguluwi.

Kusangalala kwa Paoli

2 Mtulechele mhumhu hali nhumbula za hemwe! Hatumzudize ne munhu yoneche, hatumlumize na kumhada ne munhu yoneche. 3 Silingulonga mbuli zino kwa chiwalo cha kumtagusa kwa wihe munhu, mina, kota vyondonjile, hemwe mwa mnhumbula za hetwe, tubagame hamwe, twikale hamwe. 4 Ndivizela kota mwima nzinzili ng'hatu hondilonga na hemwe, ndangona lutogo lukami kwa hemwe! Kuli kugaya kwa hetwe, mhegwa chihembulizo chikulu na kusangalala ng'hatu.

5 Na hotufichile Makedoniya hatwesele. Chila nzingo kwali na kugaya, kunze kilewa, mgati mwa nhumbula za hewo mwali na majesa. 6 Ila Nguluwi, yalinguwasangalaza wazunwa, katukangaza nhumnbula hetwe kahi kwa kuya kwa heye Tito. 7 Natwe hatusangalale kwa kuya kwa heye, ila vivila kwa mbuli yila yomtusangalaze. Tito nakatulonjela

vila vyomuwele kugana kumbona. Vila vyomulingisinza na vyomulingilavya kwa chiwalo cha gala galawile. Ahyo, sambi ndangusangalala ng'hatu.

8 Mina, leka kwa lila lyandiko lya heni ndiwapa majesa, silingona mbuli ya kung'ung'uta. Ena, ndangona kota lyandiko alyo na liwadita misinze, ila hado hela. 9 Sambi ndangusangalala, haiwele vyondili na masinzo, ila kwa vila masinzo ga hemwe gawadita mgalula gomlapile na kumgalamchila Nguluwi ng'hatu. Mditwe misinze kota navyoyaganile Nguluwi, kwa chiwalo acho, hatuwalumize hemwe vyoneche hila. 10 Kuwa na masinzo vyoyaganile Nguluwi kigalaga kugaluka kwa nhumbula, kugaluka kuli ngigala ulohozi, hino kuduhu mbuli ya kung'ung'uta. Ila masinzo ga chiisi, gangigala kubagama. 11 Lelo moweza kugona galawile kwa kona masinzo vyoyaganile Nguluwi, hemwe mpegwa sambi kuwa wanhu walingikangaza na wawele na liwuzo. Mwangutinuka na kudumba, mwangikangaza na mwa goya kona vinhu vikoleka goya. Hemwe yoneka ng'hatu kwa chila nzila kota muwe mwelile kuli mbuli ino.

12 Ahyo, hanga nanyandika lila lyandiko, haiwele kwa chiwalo cha yula yawifile, ama kwa chiwalo cha yula yaditilwe wihe. Nanyandika leka yoneche hazelu hali Nguluwi vyompajile kwa chiwalo cha hetwe. 13 Na ndo mina hetwe na tusangalala ng'hatu.

Haiwele na tusangalala hela, ila kahi Tito nakatudita tusangalale kwa kula kusangalala koyalinako kuli muhe wa heye navyoisangalale. 14 Heni ndiwatogola lukami hali heye, na kwa mbuli ayo nasibasigwe soni hebu. Tuwalonjelani tukomya ng'hatu, na kula kuwatogola hemwe hali Tito nayali mbuli ya kukomya ng'hatu. 15 Ahyo igano lya heye lya nhumbula kwa hemwe lyangonjezeka ng'hatu yokumbuchila hemwe vyomlingukunda, na vyomubochele kwa kudumba na kukakama kulajila kuhulichiza. 16 Ndangusangalala ng'hatu kota ndanguweza kitumbila hemwe lukami kwa chila mbuli.

8

Kulavya kwa moko meli

1 Wang'holozangu, twangugana kuwegalilani mbuli za utambichizo wa Nguluwi, yawapele chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu wa ako Makedoniya. 2 Wala wanhu wa ako Makedoniya, nawajezigwa ng'hatu kwa kugaya, ila kusangalala kwa hewo kwali kukulu, leka wali wolavya kwa moko meli, hanga nawawele wazunwa ng'hatu. 3 Ndoweza kulavya ulolezi kota nawalavya ne kukolwa lupichi, na

isungu ng'hatu kota vyoluwele mong'ho wawo na kupuluta ng'hatu. Kota navyowaganile hewo wawo, 4 nawatulanda kwa kutudedeza ng'hatu wapegwe mhumhu ya kihanza kuli mijito ayi ya kuwatanza wanhu wa Nguluwi ako Yudeya. 5 Ayo nayali mbuli yotwalingitumbila ng'hatu! Mwaluko nawelavya hewo wawo kwa Mkulu, hamba welavya wawo kwa hetwe kahi, kwakuwinza vyoyalingugana Nguluwi. 6 Kwa mbuli ayo, natumdededeza Tito yaluche mijito ajo yawatanze kahi walutilile kusinda mijito aji ja kulavya kwa isungu hali hemwe. 7 Mwemwe muwa na vinji kwa chila chinhu, makundo na ludali lwa kulonga na uwanzi na kikangaza kweng'ha kwa kudita ganojile, na ligano lyenu kwa hetwe. Ahyo, twangulolela muwe mnojile kuli mijito aji ja kulavya.

8 Siwapa hemwe ilajizo, ila ndangugana hela kulajila ndaze wanji vyowalingikanganza kuwatanza, leka mvizele igano lyenu vyolili lya kukomya. 9 Mina, hemwe mkuzela kunoga kwa heye Mkulu wa hetwe Yesu Kilistu, heye, hanga nayali na lufufu, nakedita mzunwa kwa chiwalo cha hemwe, leka kwa uzunwa wa heye, yawadite muwe na lufufu. 10 Kwa chiwalo chino, lelo ndanguwalonjelani hino, igana kwa hemwe kukola sambi gala gomwaluche mhela upulute. Hemwe mwali mwaluche kukola na mwamulile kukola ahyo. 11 Lelo mgongomanye mijito ayo ya kulavya, na wone vila navyomganile aho mwaluko kutanza, lelo mikangaze hihyo kudita avyo vyomuwele navyo. 12 Mina wone munhu yawele ngugana kutanza, Nguluwi kabochelaga chila choyoweza kulavya, halingulola vinhu vila vyomlihela. 13 Chondilingugana haiwele kota mwanguganigwa kiyinjiza kuli magazo kwa chiwalo cha kuwatanza wanhu wanji, ila igana kuwe na kiwhana. 14 Chila chomlinacho sambi chonjezeche chiwatanze wala walingugana, leka na hewo lowowa na chonjezeche, wawatanze hemwe kuli vila vyomlingugana, na ahyo, kuwe na kiwhana. 15 Kota vyogandichigwe,

“Nayakungajize kwa winji na hawele na chonjezeche,
na yula yakungajize tudo nahesilwe.”

Tito na wayage

16 Ndanguta malumbo Nguluwi, yawichile mgati mwa nhumbula ya Tito, ako kugana kondilinako heni kwa kuwatanza hemwe. 17 Haiwele hela kota nakakunda lotulandile, ila kahi nayali yogana ng'hatu kuwatanza, leka nakagana heye yuye kuya komuli. 18 Hamwe na heye, twangumlajiza mng'holozetu yumwe yawele na katogo kwa mbuli ya kudamla Mbuli Inojile yenela kuli chilundo cha

wanhu walingumkunda Kilistu wang'ha. 19 Menji ga ago,
heye kahaguligwa na chilundo cha wanhu walingumkunda
Kilistu yawe muyetu kuli majendo mhela hotuhilika mijito
ayi ya kudondola, mijito yotulingukola kwa chiwalo cha
ukulu wa Mkulu na kuzeleka kwa igano lya hetwe linojile.
20 Twangugana kilega na nongwa lozikuya kulawila, kwa
mbuli ya ndolendole ayi ya sendi nyinji zotulinguziditila
mijito. 21 Vyotulingugana hetwe ndo kudita ganojile, haiwele
hali Mkulu hela, ila kahi hali wanhu.
22 Lelo hamwe na wang'holozetu awo, tumlajiza
mng'holozetu yunji yawele mala nyinji tumpele majezo
menji, natumona kota kangugana ng'hatu kututanza, na
sambi kangikangaza ng'hatu kwa vila kana makundo ga
heye lukami na hemwe. 23 Tito ndo muyangu, twangukola
mijito hamwe kwa chiwalo cha hemwe, ila kwa awa
wang'holozetu wanji walinguya kilumba na hewo, awo ndo
wasenga wa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu,
wangumtogola Kilistu. 24 Ahyo, mulajile hali chilundo cha
wanhu walingumkunda Kilistu kota twangukomya ng'hatu.
Kota mwanguwagana na kuwazelesa kota natuganigwa
kidaya kwa chiwalo cha hemwe.

9

Kuwatanza Wakilistu

1 Haiganile kwandika ng'hatu kuli mijito ayo ya hemwe
kwa chiwalo cha wanhu wa Nguluwi. 2 Ndivizela vyomuwele
na nhumbula ya kutanza, na ndangitumbila hemwe kwa
chiwalo acho, hali wanhu wa Makedoniya. Nandiwalonjela,
“Wang'holozetu wa Akaya wema nzinzili kulawila mhela up-
ulute.” Ahyo, kikangaza kwa hemwe kuwahimiliza wanhu
wenji lukami. 3 Lelo ndiwalajiza wang'holozetu awo, leka
lutogo lwetu kuli hemwe yoneche kota hauwele ulonzi hela,
na kota mwima nzinzili ng'hatu na kututanza kwa hemwe
kota vyomlonjile. 4 Ndo mina wone wanhu wa Makedoniya
wanguya hamwe na heni na hatuwafichile mwimile nz-
inzili, hetwe tobaswa soni ng'hatu kwa vila navyotwitumbile
hemwe, namwe vivila mokona soni. 5 Kwa ahyo, mbona in-
oga kuwalanda awa wang'holozangu wamlongole heye kuya
kwa hemwe, wawiche goya ndolendole ya hemwe ng'hulu
yomilahile. Nayo ilajile kukomya kota ndo ndolendole ilav-
ilwe hela kwa kugana na haiwele kwa kukola lupichi.
6 Mkumbuchile, “Yalingunyala tudo kabetaga tudo, yalin-
gunyala menji kabetaga menji.” 7 Chila yumwe, lelo na
yalavye kota vyoyalingugana, kwa nhumbula na haiwele

kwa masinzo ama kwa kukolwa lupichi, mina Nguluwi kaganaga yula yawele kulavya kwa usangalalo. 8 Nguluwi koweza kuwapa hemwe utambichizo weng'ha umemile, leka muwe chila zuwa na chila chinhu chomlingugana, na hihyo mlutilile kutanza kuli chila mijito inojile. 9 Kota vyogandichigwe,

“Heye kalavyaga kutanganika kwa wazunwa,
isungu lyake liwaga lya mazuwa gose.”

10 Na Nguluwi yalingumpa mlimi nyhadikwa na ibumunda kwa chilyo, kowapa hemwe kahi nyhadikwa zomlingugana, na kozidita zote, zikule na kuwapa mbena nyinji kwa kutanganika kwa hemwe. 11 Heye kuwadita hemwe muwe na lufufu kulutilila kwa chila chinhu, leka wanhu wagane kumtogola Nguluwi kwa mbuli ya ndolendole za hemwe zowalingubochela kwa moko getu. 12 Mina mijito ayi yelile yomlingukola haiwele kota yowatanza gala gowalingugana wanhu wa Nguluwi hela, ila kahi yowambuza wanhu wenji wamtogole Nguluwi ng'hatu. 13 Kulawila kwa ulajilo ulingulajilwa kwa mijito ayi ya hetwe, wanhu womtogola Nguluwi kwa chiwalo cha kukunda kwa hemwe, kwa Mbuli Inojile ya Kilistu yomlingumfugamila na kahi kwa chiwalo cha isungu lomlinguwapa hewo na wanhu weng'ha. 14 Kwa ahyo, wowalandileni hemwe kwa igano lya nhumbula kwa chiwalo cha utambichizo uwele wauyeka yawagalileni Nguluwi. 15 Tumtogole Nguluwi kwa ila ndolendole ya heye ipulute ng'hatu.

10

Paoli kangugombela mijito ya heye

1 Heni Paoli nene baha ndilingoneka kota ndina soni hondiwa hamwe na hemwe, ila ndangung'anuka londili kutali na hemwe, ndanguwadedeza kwa isungu lyake Kilistu. 2 Ndanguwalandani mleche kunyambuza ndiwe ng'anuche lukami mhela hondikuya, mina ndangukomya ndoweza kuwa ng'anuche kwa weng'ha wala walingutujesa kota twangikala kota wanhu wa isi. 3 Ndangukomya twangikala muisi, ila hatulingitowa vita kota wanhu wa chiisi vyowalingitowa. 4 Mina vinhu vyotulingitumbila kuli ngondo za hetwe haviwele vinhu vya muisi, ila ndo ludali lwa Nguluwi luli nguwifya lugagala lweng'ha lwa watwihilwe. Twanguwifya ndonga zeng'ha za udesi, 5 na kubomola chila chilemezi cha kidaya chiwichigwe kumlemela kudaha kwa Nguluwi. Twangugahola majesa geng'ha na kugadita gamfugamile Kilistu. 6 Lomuwa mwimile nzinzili kuli

kufugamila, hetwe tokwima nzinzili kugaza chila chihendo cha kuleka kufugamila chila chinhu.

7 Hemwe mwangulola mbuli kwa kunze hela. Ndaze, kabaha munhu yoneche yalingijesa kota heye ndo wa Kilistu? Ena! Lelo yejese vivila kota hetwe kahi twangitumbila Kilistu kota heye vyoyawele wa Kilistu. 8 Leka wone ndingonjezela kuli kidaya kwa heni kwa mbuli ya lula ludali loyatupele Mkulu, ludali lwa kuwazenga na hauwele wa kuwabomola, leka ahyo silingijesa ne hado. 9 Silingugana mijese kota ndangugana kuwakabusa hemwe kwa lyandiko lya heni. 10 Munhu koweza kulonga, “Baluwa za Paoli ndo zing'anuka lukami na ziwele na ulonzi ufandile kota itunyo, ila heye yuye hoyowa hamwe na hetwe ndo munhu yalihela mong'ho, na hala hoyolonga ulonzi wa heye uwaga kota hauwele chinhu.” 11 Munhu yalingulonga ahyo chiba yakumbuche kota kuduhu vinji kwa gala tulingwandika kuli lyandiko mhela lotuwele kutali, na gala gotugadita mhela hotuwa hamwe na hemwe.

12 Kwa vyeng'ha vila hatwalijeza kiwika ama kiwahana na wala wanhu walingitogola hewo. Wanhu walingidita hewo ndo chipimo cha kipimila, na wanhu walingiwhaniza hewo kwa hewo, ndo wapoka. 13 Ila hetwe hambe tidaye ng'hatu, kidaya ako kupona kuli yila mijito yoyatupele Nguluwi, mijito yoitudita kuya kahi mbaka kwa hemwe. 14 Hatulochile mbaka yotuwichilwe mhela lotuyile kwa hemwe. Hetwe twali wa mwaluko kuya kwa hemwe tuwagalilani Mbuli Inojile ya Kilistu. 15 Lelo hatuchidayila mijito yowaditile wanji kupuluta chipimilo chotupegwe, leka twangitumbila kota makundo ga hemwe gokonjezeka hali hemwe kwa chipimilo choyatuwichile Nguluwi. 16 Aho toweza kuidamla Mbuli Inojile kuli isi zinji, kutali na hemwe, na haiwa inojile kidayila mijito yowaditile wanhu wanji honhu hanji.

17 Ila kota vyogandichigwe, “Yula yalingona lutogo na yone lutogo kwa choyaditile Mkulu.” 18 Yalingukundigwa hawaga yula yalingitogola yuye, ila yula yalingutogoligwa na Mkulu.

11

Paoli na watumigwa wa udesi

1 Namnyimilile hado tandi, na wone heni ndampoka! Ena, mnyimilile hado. 2 Ndangonelani maya ila ndo maya ga Nguluwi, mina hemwe ndo kota mhinza yohanating'hana na mlume ndimholile kulawa kwa mlume yumwe hela ndo yawele Kilistu. 3 Ila ndangudumba kota vila lila izoka kwa uhadi wa heye wa udesi, nakamhada Hawa, majesa ga hemwe goweza kugaluswa muwe mwelile, mkaleche

kukunda kwa hemwe kulingukomya kwa Kilistu. 4 Mina
munhu yoneche yokuya na kumdamla Yesu nayali vinji na
yula tumdamle, hemwe mwangumbochela kwa moko meli,
ama mwangumkunda muhe kuli yula Muhe Yelile yomum-
bochele ama Mbuli Inojile ilivinji ng'hatu na yila yomui-
bochele kulawila kwa hetwe.
5 Silingijesa kota heni nda mdodo kuli awo walingu-
chemigwa “Watumigwa wakulu.” 6 Hanji sidahile kulonga,
ila kudaha ndanako, mbuli ayi tuilajila hazelu kwa hemwe,
chila honhu na chila mhela.
7 Heni nandamla kwa hemwe Mbuli Inojile ya Ngu-
luwi ne kulanda sendi, ndalindidedeza leka ndiwakwinize
hemwe. Ndaze, nandita vibi? 8 Londitile mijito hali
hemwe, gondalindigana na gaguligwa na chilundo cha
wanhu walingumkunda Kilistu wanji. Ndali kota vila nandi-
waboka hewo zowalinazo leka ndiwatumichile hemwe.
9 Londali na hemwe simgazile ne munhu yoneche lon-
ganile sendi, wang'holozangu walawile Makedoniya nawen-
galila chila chinhu chonganile. Ndali meho ng'hatu ndeche
kuwagaza kwa kunhanza kwa vinhu vyeng'ha vila, na ndo-
lutilila kudita hiho. 10 Ndangilaha kwa kula kukomya kwa
Kilistu kuli mgati mwa heni, kota kuduhu chindemeza kiday-
ila mbuli ayo honeche kuli isi ya Akaya. 11 Hambi ndangu-
longa ahyo kwa vila eti siwaganile hemwe? Nguluwi kavizela
kota ndanguwagana!
12 Ndolutilila kudita kota vyondilingudita sambi wala “Wa-
tumigwa wakulu”. Leka ndeche kuwapa honhu wala walin-
gupala honhu, honhu ha kidaya kota eti wangudita mijito
kota hetwe. 13 Mina, hewo ndo watumigwa wa udesi, wakola
mijito wa udesi walingidita kota watumigwa wa Kilistu.
14 Hanji, haiwa chinhu chijenzi, mina Limazoga nalyo livi-
lizilaga kota mhilisi wa lumuli. 15 Kwa ahyo, haiwa mbuli
njenzi, na hewo watumigwa wa Limazoga wangivilizila kota
watumigwa watanganiche. Mwiso hewo wopegwa chila
chowaganigwe kwa madito ga hewo.

Magazo ga Paoli kota mtumigwa

16 Kahi ndangulonga, munhu yaleche kunjesa kota
ndampoka. Ila wone mlingijesa ahyo, lelo mmbone kota
ndampoka leka na heni ndiwe na cha kidayila hado
hela. 17 Chondilonga sambi hachiwele chila choyandajize
Mkulu, kwa chiwalo achi cha kidaya, ndangulonga hela
kota munhu mpoka. 18 Kwa vila wenji wangidaya kota
wanhu wa isi, naheni kahi ndochidaya. 19 Hemwe ndo
muwele na luhala, leka mina hemwe mwanguwemilila
wapoka! 20 Mwangumwimilila munhu yalinguwadita

hemwe wapogozi, munhu yalinguwambuza na nayali nguwakadiliza na nayali nguwabeza na kuwatowa kumeho!
21 Kwa soni ndangukunda kota hetwe twali ng'hochele.

Na iwe vyoiwele, ila wone hana munhu yoneche yalingujeza kidayila chinhu, ndangulonga kota munhu mpoka, heni nandangujeza kahi kidaya. 22 Ndaze, hewo ndo Waebulaniya? Na heni nda Muebulaniya. Ndaze, hewo ndo Waisilaeli? Na heni nda Muisilaeli. Hewo ndo lulelo lwa Abulahamu? Na heni nda lulelo lwa Abulahamu. 23 Ndaze, hewo ndo vitumagwa wa Kilistu? Na heni, ndangulonga ago chilukwale, nda chitumagwa wa Kilistu kusinda hewo. Heni nandita mijito iwele itunyo ng'hatu, nandikala kuchinweng'ho mala nyinji ng'hatu na nhowigwa kwa ng'obwa mala nyinji ng'hatu na nyejelela kubagama mala nyinji ng'hatu. 24 Mala zihano na nzapigwa zila ng'hobwa makumi gadatu na tisa za Wayahudi. 25 Na nzapigwa ng'hobwa mala zidatu, na nhowigwa na maganga mala imwe, nambenechelwa na meli mbahali mala zidatu, na mumo mbasa meho nechilo yeng'ha na kusinda nemisi yeng'ha ndikwelela mmazi. 26 Chila mala kuli majendo ndali nditing'hana na kumema kwa mazi mlwanda na nongwa za migongolo na nongwa kulawa kwa Wayahudi wayangu na kulawa kwa wanhu hawawele Wayahudi na nongwa za kuli muji na nongwa za kisolo na nongwa za mbahali na nongwa kulawa kwa wang'holozangu wadesi. 27 Ndita mijito na kugaya, mbasa meho ne kuwa hela usinjizi mala nyinji, ndiwa na nzala na ng'halu, mala nyinji ndiswa na nzala na kwesela kulya chinhu na kikala ndikakama kwa mbeho ndili mwazi.
28 Kuleka ganji menji, chila zuwa ndaguganigwa kudita mijito ja chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu weng'ha.
29 Wone munhu yoneche ka ng'hochele. Na heni kahi mbaga ng'hochele na munhu wone yoneche yakwimize, naheni kahi mbaga na lunhwinhwi.

30 Wone indape kidaya, lelo ndochidayila ung'hochele wa heni. 31 Nguluwi yawele Mhaza wa Mkulu Yesu, itagwa lyake litambichizwe mazuwa gose, heye Kavizela kota silingulonga udesi. 32 Londali Damasiko, mkulu wa mkowa, yawele hasi ha mndewa Aleta, nayali yokwamila muji wa Damasiko leka yembate. 33 Ila, mgati mwa chiseje ching'hangala, nanduliswa kunze kukolela ugazi naluwele kulukanzi, namhulusuka mmoko mwa heye.

12

Kulota na ugubulo

1 Ndangidaya lelo, hanga hainojile! Ila sambi ndo-
longa kuli mbuli ya uloli na ugubulo woyamhele Mkulu.
2 Ndimzela munhu yumwe Mkilistu, mihela kumi na jine jilu-
tile nakanyasuligwa mbaka ulanga wa kadatu. Nasivizelele
kota nayali ako kwa lukuli ama kwa muhe, Nguluwi kav-
izela. 3 Ndanguhiluchila, ndivizela kota munhu ayo nakanya-
suligwa mbaka kulubehelo kilanga. Ila sivizelele kota nay-
ali ako kwa lukuli ama kwa muhe, Nguluwi nakavizela.
4 Ako Paladiso, nakahulika mbuli za uviso, munhu zohalin-
gukundigwa kulonga. 5 Lelo ndochidayila munhu wa kota
ayo, na haiwele kwa heni ndiliyeka, ila kwa chiwalo cha
ung'hochele wa heni. 6 Wone nangane kidaya, nasalinguwa
mpoka ne hado, mina nandahalonjile ga kukomya yeng'ha.
Ila sichidaya, siviganile munhu yanjese ng'hatu kwa vila
yalingona na kuhulika kwa heni.

7 Ila, leka ndeche kidaya ng'hatu kwa chiwalo cha
kubochela ugubulo wa kububuwaza, nambikwa kuli lukuli
lwa heni chinhu chilingundumiza kota miwa. Chinhu chila
ndo kota msenga wa Limazoga kwa kunhowa na kundemeza
ndeche kidaya ng'hatu. 8 Nandimdedeza Mkulu mala zidatu
kwa mbuli ino indawe. 9 Ila nakandonjela, "Kunoga kwa
heni wangukukwila kwa chiwalo cha hegwe, mina ludali
lwangu lwanguwa lukulu ng'hatu mhela hegwe houwa
ng'hochele," Lelo ng'hunda ng'hatu, kidayaila ung'hochele
wa heni, leka ludali lwa Kilistu wikale mchanya mwa heni.
10 Ahyo, ndangukunda ng'hatu ung'hochele na kubeza na
nongwa na wihe na magazo, kwa chiwalo cha Kilistu. Mina
hondiwa ng'hochele, ndo hondiwa na ludali.

Majesa ga Paoli kwa Wakolinto

11 Ndiwa kota mpoka, ila hemwe mng'ola lupichi ndiwe
ahyo. Hemwe ndo namganigwe kunhogola. Mina, hanga
heni siwele chinhu, kwa vyoneche, heni siwele mdodo
kusinda hewo wala walingichema, "watumigwa wakulu."
12 Vinduzanduza na kububuwaza kulingulajilwa hazelu kota
heni nda mtumigwa, nagakoleka hali hemwe kwa kwimilila
kweng'ha. 13 Ndaze, nampunguchilwa na choni ng'hatu
kusinda vilundo vya wanhu walingumkunda Kilistu vinji,
hanga hela kota heni kwa ubanzi wa heni siwagazeni ku-
tanzwa na hemwe? Ndiwalechela kwa chiwalo cha mbuli
ayo! 14 Sambi nda goya ng'hatu kuya kwa hemwe mala
ya kadatu, na siwagazani. Mina chondilingupala hachi-
wele lufufu lwa hemwe, ila ndo mwemwe baho. Nakatali
iwaga goya wahaza kuwawichila wana ng'hano, na hai-
wele kwa wana kuwawichila wahaza wa hewo. 15 Heni
ndangukunda ng'hatu kulavya chondilinacho, na kilavya

heni baha ng'hatu, kwa chiwalo cha kuwatanza hemwe. Ndaze, mongana hado kwa vila heni ndanguwagana hemwe ng'hatu?

16 Lelo mokunda kota siwele itunyo kwa hemwe. Ila hanji munhu yunji kolonga, “Kwa vila Paoli ka msugu, kawahadeni.” 17 Ndaze, heni nandiwabunzani kukolela msenga yoneche yula nandimlajize kwa hemwe? 18 Heni nandimlanda Tito, nandimlajiza kwa hemwe na mng'holozetu yunji. Ndaze, Tito nakawabunzani? Ndaze, hamvizelele kota hetwe tuwa tulongozwa na muhe yuyula, na chihendo cha hetwe chimwe?

19 Hanji mwangijesa kota mbaka sambi tuwa tuchigombela twetwe hali hemwe! Ila, twangulonga mbuli zino hali Nguluwi, tuwele tilumbile na Kilistu. Mbuli azo zeng'ha, waganigwe na heni, ndo kwa chiwalo cha kuwakangaza hemwe. 20 Ndangudumba, hanji hondikuya kwa hemwe ndowafika hila vyosiviganile, naheni yongana ndiwe vyohamviganile. Ndangudumba hanji howa na kitowa na maya na kilema na ibamba na uhesi na kupwepwa na kidaya na ivuche hali hemwe. 21 Ndangudumba hanji aho hondikuya kahi hali Nguluwi wa heni kondita ndiwe liholile hali hemwe, na heni ndolombocheza kwa chiwalo cha wenji wa wala waditile gehile ila hawamgalamchile Nguluwi na maya ga hewo na ung'hondwa lowauditile.

13

Kukanyigwa kwa kuduma na ulamso

1 Ayi ndo mala ya heni ya kadatu kuya kwa hemwe. “Chila nongwa yotagusigwa kwa ulolezi wa wanhu weli ama wadatu,” Kota vyoyandichigwe. 2 Naminandonga, nakota vyoyali majendo ga keli, sambi ndangulonga kahi mbele kutali, wala weng'ha waditile wihe ne kulema kudedeza, na kahi wala wanji, londikuya, ndowa hela isungu. 3 Mokona mwemwe kota Kilistu kangulonga mgati mwa heni. Kwa hemwe Kilistu hawele ng'hochele, ila ludali lwake lwangukola mijito hali hemwe. 4 Mina leka wone yagazigwe kwa kuwambigwa mumsalaba kwa chiwalo cha ung'hochele, ila sambi kangikala kwa ludali lwa Nguluwi. Hetwe kahi twa ng'hochele kwa kilumba na heye ila tochikala na heye kwa mong'ho wa Nguluwi kwa chiwalo cha hemwe.

5 Milole hemwe mwemwe mvizele kota mwangukomya mwanago makundo. Milole mwemwe baho. Ndaze, hamvizelele kota Yesu Kilistu kamumo mgati mwa hemwe? Wone hebu, lelo hemwe mlemwela. 6 Ila ndangitumbila kota hemwe baho, mvizela kota hetwe hatulemwele.

7 Twangumlanda Nguluwi mleche kudita wihe woneche,
ila tuleche koneka kota wanhu wamalile kuhola, ila
muwe mdita ganojile, leka wone hetwe twangoneka
tuwa tulemwele. 8 Mina tolemwela kubela kukomya,
ila ludali lotulinawo ndo lwa kweneza ako kukomya.
9 Twangusangalala kota hetwe twa ng'hochele, ila hemwe
mna ludali, ahyo twangulanda muwe wanhu wenele. 10 Lelo
ndangwandika lyandiko ali mbele kutali, leka londifika kwa
hemwe ndeche kuwang'hanuchila hemwe kwa lula ludali
loyamhele Mkulu, ena, ludali lwa kuzenga na hauwele lwa
kuwawifya.

11 Wang'holozangu, sambi ndaguwalagani! Mjeze kuwa
mwenele na kusangalala, mibatilile geng'ha gondiwalonjele,
muwe chinhu chimwe, mikale goya. Na heye Nguluwi wa
igano na kikala goya kowa hamwe na hemwe.

12 Milamse chila yumwe kwa kulajila igano lya Kilistu.
13 Wanhu weng'ha wa Nguluwi wawele kuno wanguwalam-
sani.

14 Utambichizo wa Mkulu Yesu Kilistu na igano lya Nguluwi
na Muhe Yelile, viwe na hemwe mweng'ha.

Baluwa ya Paoli kwa wanhu wa Galatiya
Chilongole

Chitabu cha Wagalatiya nachandichigwa na mtumigwa Paoli. Nayali baluwa Paoli yandiche kwa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu ako Galatiya, mhela uli hagati mwa makumi gane na nane na makumi gahano na saba kulawila Yesu loyavumbuche. Wagalatiya nawali wanhu wanji nawawele wochikala Loma kuli mkowa wa Galatiya. Wasomile nahawavizelele kota Paoli nayalikohi mhela naloyali yokwandika baluwa ayi, ila nayali kuli miji ja Efeso na Kolinto ndo hawele honhu hoyandichile.

Paoli nakawandichila wanhu walingumkunda Kilistu weng'ha Wayahudi na hawawele Wayahudi, ako Galatiya. Nakandika yokangaza kuli kiyusa na malanguso ga udesi kota vila wanhu walingumkunda Kilistu wanguganigwa kuwinza malajizo kuli ilagano lya katali, kota vila kwinjila ikumbi. Kwali na chilundo cha wanhu mli wanhu walingumkunda Kilistu wechemigwe Wayuda wali wochijesa kota chila munhu yalingumkunda Kilistu kanguganigwa kwinjila ikumbi. Ahyo hewo naweuza ng'hatu kwa chiwalo cha ludali lwa Paoli. Paoli nakegombela kuli utumigwa wa heye kwa kuwasimila mbuli za utumigwa wa heye (1:11-12:14). Na kuigombela Mbuli Inojile kwa kulonga kota ulohozi wokuya kuli makundo kwa Yesu Kilistu (2:6). Chilingoneka kota isungu lya Nguluwi na haiwele choni chowalingudita wanhu.

Gali Mgati

Paoli kangwaluka baluwa ya heye kwa kuwalamsa wanhu wa walingumkunda Kilistu ako Galatiya (1:1-5).

Hamba Paoli nakasima mbuli zimwe za heye za kulapa kulangusa na kulajila kota kanguganigwa kikala kwa kuwinza malajizo ago, ila ahyo hailingukola chinhu (1:6-2:21).

Hamba kangusima vikulu kwa chiwalo cha kuwinza malajizo na utambichizo kuli ulohozi (3-4).

Hamba kangulonga vyoilinguwalapa hewo kuwa wanhu wanojile kikala kuli kumkunda Yesu Kilistu (5:1-6:10).

Paoli kangugomanyiza baluwa ya heye kwa ulamso na kuwakumbusa kota nakagaluswa na Nguluwi kuwa munhu yunji na kuwinza malajizo kota vila kwanjila ikumbi (6:11-18).

1 Heni Paoli mbele mtumigwa haiwle kawa ludali lwa
wanhu, ila kwa kusaha kwa Yesu Kilistu na Nguluwi Mhaza
yamzilipule Yesu kuli wabagame, 2 heni na wang'holozangu
weng'ha wawele hamwe na heni twanguwandichila
chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu weng'ha wa
ako Galatiya. 3 Twangukuganilani utambichizo na kikala
goya kulawile kwa Nguluwi Mhaza wa hetwe na kwa Mkulu
Yesu Kilistu.
4 Kilistu nakelavya yuye kwa chiwalo cha gehile ga hetwe
galawile na igano lya Nguluwi wa hetwe na Mhaza, leka yatu-
gombole kuli isi ayi ihile ya sambi. 5 Nguluwi yatogoligwe, wa
mazuwa gose! Ena.

Mbuli Inojile ndo imwe hela

6 Mwangumbumbuwaza, lekachoni mwangumleka
himahima Nguluwi yawachemile kuli utambichizo wa
Kilistu, na mwanguwinza usenga unji ulingoneka kota
Mbuli Inojile. 7 Ndangukomya, kuduhu Mbuli Inojile
yinji. Ila ndangulonga aga kwa vila, wakuko wanhu
walinguwawifyanga, na walingugana kuyajiliza Mbuli
Inojile ya Kilistu. 8 Ila, wone iwe yumwe wa hetwe ama
mhilisi wa kilanga, kowadamlilani usenga unji na ulivinji
na ula wotuwadamlileni hetwe, leka ayo nayapanjilwe
na Nguluwi! 9 Kota navyondongole kulonga, na sambi
ndangulonga kahi, wone munhu yoneche yowadamulilani
usenga ulivinji na ula yomina mbochele, na ayo yapanjilwe
na Nguluwi!
10 Hambi ndangugana kumnojeza whaani, wanhu ama
Nguluwi? Hebu! Nangane kuwanojeza wanhu, salinguwa
chitumagwa wa Kilistu.

Paoli kanguchemigwa na Nguluwi

11 Wang'holozangu ndangugana mvizele kota ila Mbuli
Inojile yondiwadamlile hailawile kwa wanhu. 12 Na heni
sibochele kulawila kwa munhu yoneche, na silanguswe na
munhu. Yesu Kilistu yuye ndo yangubulile.
13 Kwa vila, namuhulika vyonandali ndichikala katali
kwa kibatilila dini ya Chiyahudi, navyondichigazile ng'hatu
chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu cha Nguluwi,
na kugana kuwadumya ng'hatu. 14 Ena, heni nandiwalon-
gola Wayahudi wayangu wenji wotukulase kuli kibatilila
dini ya Chiyahudi, nangaya ng'hatu kibatilila malanguso ga
wasekulu wa hetwe.
15 Ila Nguluwi, kwa kunoga kwa heye, nayali yanyhag-
ule londing'hali vumbuka, nakanyhema ndiwe chitumagwa
wa heye. 16 Bahala navyoyawene yowa goya kungubulila
Mwanage mgati mwangu leka ndikadamle Mbuli Inojile

ya heye kwa wanhu hawawele Wayahudi, nasibilimile kuza kumuuza munhu yoneche, 17 na silutile Yelusalemu kwa wala nawawele walongole kuwa watumigwa, nanduta tandi mkowa wa Alabiya, hamba nanyhiluka kuli muji wa Damasiko. 18 Hamba, lojipulute mihela jidatu, nanduta Yelusalemu kiwona na Kefa. Kefa kwa Chigiliki Petili, nandikala kwa heye mazuwa kumi na gahano. 19 Ila si-wawene watumigwa wanji ila Yakubu, mng'holoze Mkulu Yesu.
20 Nguluwi kavizela kota, aga gondilinguwandichilani, silingulonga udesi.
21 Hamba nanduta kuli isi za Siliya na Kilikiya. 22 Mhela awo, heni baha nasizeleche kwa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu kula Yudeya. 23 Chowali wachizelele ndo chila hela chowahuliche, “Munhu yula yonayali yotugaza aho katali, lelo kangudamla makundo gagala gonayali yojeza kugajiliza.” 24 Ahyo, nawamtogola Nguluwi kwa chiwalo cha heni.

2

Paoli na watumigwa wanji

1 Hamba, lojipulute mihela kumi na jine, nanduta kahi Yelusalemu hamwe na Banaba, vivila nandimhola Tito. 2 Nanduta ako kwa vila Nguluwi nakangubulila. Nan-hing'hana na vilongozi chinyele, nandiwalonjela awo vi-longozi usenga wa Mbuli Inojile yondamle kwa wanhu hawawele Wayahudi. Nandita ahyo, leka mijito ja heni ileche kwajilila hela. 3 Ila, naheye myangu Tito, nayawele Mgilichi, hakoligwe lupichi kwinjila ikumbi, 4 hanga kwali na wang'holozetu wanji wa udesi nawaganile yenjile ikumbi. Wanhu awa naweyinjiza hewo kwa usugu na kupugajiza kilejeha kotulinako kuli kilumba na Yesu Kilistu, leka watu-dite tuwe wapogozi wa hewo. 5 Hatikundize na hewo ne hado, leka kukomya kwa Mbuli Inojile, kupone na hemwe mazuwa gose.
6 Ila wanhu wala walingulonjigwa ndo vilongozi, wone wokomya wali ahyo ama hebu, kwa heni haiwele chinhu, mina Nguluwi hambe yataguse kwa kulola mbuli ya kunze, wanhu awa hawawele na majesa ga kunyonjezela. 7 Ila, hewo nawavizela kota Nguluwi nayali yanhumile kudamla Mbuli Inojile kwa wanhu hawawele Wayahudi, kota vila Petili navyoyatumigwe kuwadamlila Wayahudi Mbuli Inojile. 8 Mina, yula yamditile Petili yawe chitumagwa kwa Wayahudi, ndo yanditile heni nani ndiwe chitumagwa kwa wanhu hawawele Wayahudi. 9 Lelo Yakubu na Kefa na Yohani, wawele woneche kuwa vilongozi wang'hangala,

nawavizela kuwa Nguluwi nakanipa heni utambichizo awo, nawatubata hetwe moko Banaba na heni, uwe ulajilo wa kuwa hamwe. Hetwe natuganigwa kugongomanya mijito kuli wanhu hawawele Wayahudi, na hewo nawo, wakakole mijito kwa Wayahudi. 10 Weng'ha nawatulanda chinhu chimwe hela, tuwakumbuche na kuwatanza wazunwa wamkundile Kilistu, na heni nanguchidita chinhu acho.

Paoli kangumng'hanuchila Petili ako Antiokiya

11 Ila Kefa loyafichile muji wa Antiokiya, nandimlemela hazelu hela, kwa vila nayali yawifile. 12 Kwa vila, lokung'hali wanhu wamwe wonawali watumigwa na Yakubu kuya aho, Petili nayali yolya hamwe na wanhu hawawele Wayahudi. Ila, lowagomole, nakaluka kiyengula mholemhole na kibagula kulya hamwe na wanhu hawawele Wayahudi, kwa vila nayali yowadumba wala wali wowakolaniza lupichi wanhu kwinjila ikumbi. 13 Wayahudi wanji nawelumba na Petili kuli chidito achi cha uhadi, na heye Banaba vivila nakafichigwa na uhadi wawo. 14 Leka, lombone kota kwimizwa kwa hewo kuli kukomya kwa Mbuli Inojile hakugoloche, nandimlonjela Kefa hali wanhu weng'ha, “Hanga hegwe kwa Myahudi, kwangikala kota wanhu hawawele Wayahudi na haiwele kota Myahudi! Kwanguweza ndaze lelo, kujeza kuwakola lupichi wanhu hawawele Wayahudi kikala kota Wayahudi?”

Wayahudi na wanhu hawawele Wayahudi wangulo-holigwa kwa makundo

15 Ndangukomya, hetwe twa Wayahudi kwa kuvumbuka, na hatuwele wanhu hawawele Wayahudi wachemigwe wana gehile. 16 Hetwe, tuvizela kwa kukomya kuta munhu howeza kuditikwa yawe yatanganiche hali Nguluwi kwa kuwinza malajizo, ila kwa kumkunda hela Yesu Kilistu. Ahyo na hetwe natwe tumtogola Kilistu leka natwe tuwe tutanganiche kukolela makundo ga hetwe kwa Kilistu, na haiwele kwa kuwinza malajizo, mina kuduhu munhu yoditigwa yatanganiche kwa kudita kota ilinguganigwa na malajizo. 17 Wone twetwe baha tuditwa tuwe tutanganiche, kwa kilumba na Kilistu twangoneka kuta tuna gehile, ndaze, mbuli ayi yanguzeleka kota Kilistu ka chitumagwa kuli kudita gehile? Ne hado! 18 Nambifya nzila ya kitumbila malajizo. Wone lelo ndiizenga kahi, ndangoneka kota heni nda mwihe. 19 Mina, kwa chiwalo cha malajizo, heni mbagama, malajizo gago nagang'hopola, ndiwe ndikala kwa chiwalo cha Nguluwi. Heni mbagama hamwe na Kilistu mumsalaba, 20 na sambi ndangikala, ila siwele heni kahi, Kilistu kangikala mgati mwa heni. Kikala aku kondilingikala sambi ndangikala kwa makundo, makundo kuli Mwana wa Nguluwi

yanganile nakaulavya ukomu wa heye kwa chiwalo cha heni.
21 Hambe ndeme Isungu lya Nguluwi. Wone munhu naka-
ditagwa yawe yatanganiche kukolela kibatilila malajizo, lelo
Kilistu nakabagama hela!

3

Makundo ama Malajizo

1 Hemwe Wagalatiya, muwa wapoka ng'hatu! Whaani
yawahawileni? Mbuli ya kugazigwa kwa heye Yesu Kilistu
naisimilwa hazelu hali meho ga hegwe. 2 Ndangugana ndi-
vizele hela chinhu chimwe kulawila kwa hemwe, ndaze,
nambochela Muhe wa Nguluwi kwa vila namgana kweneza
malajizo ama kwa chiwalo cha kuhulika na kukunda Mbuli
Inojile? 3 Ndaze, hemwe mwawapoka kota ahyo? Hemwe
namwaluka geng'ha kwa kutanzigwa na Muhe wa Ngu-
luwi, ndaze, mwangugana lelo kusumya kwa ludali lwenu
mwemwe lwa chiwunhu? 4 Ndaze, magazo geng'ha nagowa-
patileni hemwe hagawele chinhu? Hebu, hambe iwe ahyo!
5 Ndaze, Nguluwi kawapaga Muhe wa heye na kudita vin-
duzanduza hali hemwe kwa vila mwangweneza galingu-
ganigwa na malajizo, ama kwa vila mwanguihulika Mbuli
Inojile na kuikunda?

6 Kota Maandiko Matakatifu vyogalingulonga, “Abula-
hamu nakamkunda Nguluwi na kwa makundo ga heye,
Nguluwi nakamuwazila kota katanganika.” 7 Lelo mvizele
kota wala weng'ha wawelengumkunda Nguluwi, awo ndo
wawele wana ng'hatu wa Abulahamu. 8 Maandiko Matakat-
ifu nagalajila kung'hali kota Nguluwi kowadita wanhu
hawawele Wayahudi kuta watanganiche kukolela makundo.
Ahyo Maandiko Matakatifu nagalongola kumdamlila Abula-
hamu Mbuli Inojile, “Kuli hegwe nhanzi za isi zeng'ha zotam-
bichizwa.” 9 Lelo wala walingumkunda Nguluwi wangutam-
bichizwa hamwe na Abulahamu yakundile.

10 Ila wala weng'ha wangitumbila hela kweneza galingu-
lapigwa na malajizo, awo wopanjilwa na Nguluwi. Mina
Maandiko Matakatifu gangulonga, “Yoneche hambe yebate
na kweneza geng'ha gandichigwe kuli chitabu cha mala-
jizo, kopanjilwa na Nguluwi” 11 Kangukomya kuta kuduhu
munhu yalingoneka yatanganiche kwa Nguluwi kwa ki-
batilila malajizo, mina Gandichigwe gangulonga, “Yatan-
ganiche kuli makundo kochikala.” 12 Ila malajizo hagalin-
gitumbila makundo, ila Gandichigwe gangulonga, “Yaling-
weneza vinhu vilingulapigwa na malajizo, kochikala kwa
vinhu avyo.”

13 Kilistu nakatulohola kuli kupanjilwa kwa chiwalo cha
malajizo kwa kuhola kupanjilwa ako kwa chiwalo cha
hetwe, mina Gandichigwe gangulonga, “Kapanjilwa munhu
yoneche yawele lukuli lwake luninizwe migodi.” 14 Mbuli
ayi naikoleka leka aula utambichizo woyapegwe Abulahamu
uwadulichile wanhu hawawele Wayahudi kukolela Kilistu
Yesu. Ahyo nzila ya makundo, tumbochele yula Muhe Ngu-
luwi yalagane na hetwe.

Malajizo na ilagano

15 Wang'holozangu, tandi ndiwalonjele wanhu vyowalin-
gudita chila zuwa, haduhuli munhu yoweza kupunguza
ama konjeza chinhu kuli malagano hali hetwe wanhu
weli. Malagano wone gamale kukoleka, na kuwichigwa
ulajilo kuduhuli munhu yalinguwika hafungo ama kon-
jezela chinhu chila nachowalagane. 16 Lelo Abulahamu
nakapegwa malagano, heye hamwe na mlelwa wa heye.
Gandichigwe hambe galonje, “Na walelwa wa heye,” Kulajila
wanhu wenji, ila gangulonga, “Na mlelwa wa heye,” Kulajila
yumwe, na heye ndo Kilistu. 17 Chondilingugana kulonga ndo
achi, Nguluwi nakadita ilagano na Abulahamu, nakalitaw-
iza, malajizo nagoyile mihela miya zine na makumi gadatu
hamba, hagoweza kutang'ula, ama kusa ng'hatu chila na-
choyalonjile. 18 Mina, wone ndolendole ya Nguluwi yan-
gitumbila malajizo, lelo hambe itumbile kahi ilagano lya
Nguluwi. Hambi, kwa vila Nguluwi nakamnojeza Abula-
hamu kwa chila nachoyalonjile. 19 Lelo malajizo gangukola
mbuli yachi? Nagonjezwa aho leka kulajila uhonzolomo ndo
chinhu chachi, mbaka hoyogomola yula mlelwa yaleligwe
mlli lukolo lwa Abulahamu, yapeligwe alila ilagano. Malajizo
nagagaligwa na wahilisi wa kilanga kwa moko ga mhanyisi.
20 Ndangukomya ng'hatu, mhanyisi halinguganigwa wone
mbuli ayo yangumlapa munhu yumwe, na Nguluwi ndo
yumwe.

Galingulapigwa ga Malajizo

21 Ndaze, Malajizo gangitwanza na malagano ga Ngu-
luwi? Ne hado! Mina, wone nakulavigwe Malajizo nagalin-
guwagalila wanhu ukomu, lelo twahaditikwe watanganiche
kukolela Malajizo. 22 Ila hebu, Maandiko Matakatifu mina
galonga kota isi yeng'ha ya hasi ha ulongozi wa wihe, na ahyo,
wawelengukunda wapegwe lila ilagano yalavile Nguluwi,
kwa makundo ga Yesu Kilistu, wopegwa wala walingukunda.
23 Lotung'hali kupegwa makundo, malajizo nagatudita
wanweng'hwa, tubeteza makundo ago gagubuligwe. 24 Lelo
ahyo malajizo nagatulongoza kuza kwa Kilistu, leka kukolela
makundo tuditwe watanganiche hali Nguluwi. 25 Ila kwa vila

gala makundo mina gafika, lelo hatulingulongozwa kahi na malajizo.

26 Kwa makundo, hemwe mweng'ha muwa wana wa Nguluwi kwa kilumba na Kilistu Yesu. 27 Hemwe mweng'ha mbatizigwe milumba na Kilistu muwa kota heye Kilistu. 28 Ahyo, kuduhuli kahi ubagulo kwa Myahudi na wanhu hawawele Wayahudi, mpogozi na munhu yelejehe, mlume na mdala. Mweng'ha mwa chinhu chimwe kwa kilumba na Yesu Kilistu. 29 Hanga, hemwe mwa wanhu wa heye Kilistu, lelo mwa walelwa wa Abulahamu, na mobochela gala gotulaganwe na Nguluwi.

4

1 Leka, ndangulonga ahi, yalinguhalila, wone yawe yang'hali mwana kangiwhana na mpogozi, hanga lufufu lweng'ha ndo lwa heye mhaza. 2 Mhela awo weng'ha kowa mmoko ga wala wawelengumlela na wala walingumlolela lufufu lwake mbaka mhela ula uwichigwe na mhaza wa heye. 3 Vyoili na hetwe vyonatwali tung'hali wana, natwali wapogozi wa ludali lulingulongoza isi yeng'ha. 4 Ila mhela ula utanganiche vyowenele, Nguluwi nakamlajiza Mwanaje yavumbuche na mdala, naye nakekala kwa kulongozwa na malajizo, 5 leka yawagombole wala walingulongozwa na malajizo leka hetwe tuwe wana wa Nguluwi.

6 Kwa vila hemwe sambi mwa wanage, Nguluwi nakamlajiza Muhe wa Mwanage mnhumbula ya hemwe, Muhe yawelengulila “Aba,” Ilinguzeleka “Mhaza.” 7 Leka, hegwe huwele mpogozi kahi, ila mwana. Na wone mwa wana, ahyo, hemwe mobochela geng'ha Nguluwi goyawawichile wana wa heye.

Majesa ga Paoli kwa wanhu wa Galatia

8 Katali lomwali hamumzelele Nguluwi, namwali wapogozi wa jila milungu ja udesi. 9 Ila sambi, kwa vila mumzela Nguluwi, ama tulonje mzeleka na Nguluwi, mwanguweza ndaze kahi kuhiluka kwa jila Mimazoga mizunwa na ng'hochele, ahyo mwangugana muwe wapogozi wa hewo kahi? 10 Mng'hali muwinza zuwa na myezi na milimo na mihela! 11 Ndangudumba kuta mijito jong'holile kwa chiwalo cha hemwe, jaga hela!

12 Wang'holozangu, ndanguwadedeza mfande kota heni, kwa vila nani nda kota hemwe. Hamnditile wihe woneche. 13 Kota vyomvizelele kula kuwadamlilani kwa mwaluko Mbuli Inojile, kwa vila nandali mtamwa, 14 Ahyo, mhela ula hambezile ne kundema kwa chiwalo cha utamwa wa heni uwawichile kuli kujezigwa, ila nambochela kota mhilisi

wa kilanga ama yuye Yesu Kilistu. 15 Na msangalala, lelo
kulawila choni? Ndangilaha kuta mhela ula namwahawezile
kung'umbula meho ga hemwe na kumha heni. 16 Ndaze
lelo ndiwa mwihe wa hemwe kwa vila ndanguwalonjela
ndikomya?
17 Awo wanhu wanji wangukugayilani hemwe, ila nhum-
bula za hewo hazinojile. Wangugana kuwabagulani hemwe
na heni, leka hemwe muwagayile hewo. 18 Lelo inoga chila
zuwa kudita mbuli inojile ng'hatu kuwagayilani wanji kuli
mbuli zinojile, na haiwele mhela heni hondiwa hamwe na
hemwe. 19 Wanangu, kota hila mamo yawele na himila vy-
oyalingona usungu mhela wa kulela, na heni ndanguwonela
usungu kahi mbaka aho Kilistu vyoyowa yalumbigwe mgati
mwa hemwe. 20 Ndangugana nandiwe na hemwe sambi,
mina ndahalonjile mholemhole kwa chiwalo cha hemwe!
Ndina majesa ng'hatu na hemwe!

Hagali na Sala

21 Ndonjeleni, hemwe mlingugana kulongozwa na mala-
jizo, ndaze, hambe muhuliche vyogalingulonga malajizo?
22 Mina yandichigwa kuli chitabu cha malajizo ga Musa,
kota Abulahamu nayali na wana weli, yumwe kwa mdala
mpogozi na wakeli kwa mdala yelejehe. 23 Yula mdala yawele
mpogozi, nakalela mwana kota wanhu wanji vyowalin-
gulela, ila yula mdala yelejehe nakalela kulawila kuli ilagano
lya Nguluwi. 24 Mbuli azi ziwa ziwhanile, kwa vila mamo awo
weli ndo kiwhana na malagano meli, Hagali yula wanage
waleleche mu upogozi yangulajila ilagano liwichigwe kuli
chidunda cha Sinai. 25 Hagali kangulajila chidunda cha Sinai
chiwele Alabiya, na ndo kiwhana na Yelusalemu iwele sambi,
iwele mupogozi hamwe na wanage heye. 26 Ila Yelusalemu
ili kuchanya kilanga ndo muji uwele wilejehe, na hewo ndo
maiwetu, 27 kwa vila Maandiko Matakatifu gangulonga,

“Usechelele, hegwe uwele mhende yohambe ulele,
utowe luchenze, hegwe ulelile mwana, yohulinguhulika
usungu wa kulela mwana,
mina mdala yula yalechigwe kana wana wenji,
kusinda wa yula yawele na mlume.”

28 Lelo wang'holozangu, hetwe twa wana, kwa chiwalo
cha Nguluwi nachoyalagane na hetwe, kota vyoyawele Isaka.
29 Ila wone vila zuwa lila yula mwana yaleleche kukolela
lukuli, vyoyamgazile mwana yula yaleleche kwa ludali lwa
Muhe wa Nguluwi, hiho ndo vyoili sambi. 30 Ila Maandiko
Matakatifu gangulonga ndaze? Gangulonga, “Muwinje
mamo mpogozi hamwe na mwanage mina wana wa mpogozi
hohalila hamwe na wana wa mamo yelejehe.” 31 Ahyo,

leka mng'holozangu, hetwe hatuwele wana wa yula mamo mpogozi ila twa wana wa mamo yelejehe.

5

Kilistu katugombola

1 Kilistu nakatugombola, nakagana tupone tilejehe.
Lelo mwime goya mleche kukunda muwe wapogozi kahi.
2 Muhulichize! Nda heni Paoli ndilingulonga na hemwe!
Wone mkunde kwinjila ikumbi, Kilistu howatanza ne chinhu.
3 Ndangulonga kahi ne uviso, chila yalingukunda
kwinjila ikumbi yangumlapa yebatilile malajizo ga Musa geng'ha.
4 Hemwe mlingugana kuwa mtanganiche kukolela malajizo,
mibagula na Kilistu. Muuleka Isungu lya Nguluwi.
5 Ila hetwe, twanawo utumbilo kota Nguluwi kotudita
tuwe watanganiche kukolela makundo. Acho ndo
chotulingubeteza ng'hatu, kwa ludali lwa Muhe wa Nguluwi.
6 Mina wone twilumbile na Kilistu Yesu, kwinjila ikumbi ama
kuleka kwinjila ikumbi hakuwele chinhu, ila chinhu chikulu
ndo makundo galingukola mijito kwa igano.

7 Namwali mdita goya, lelo whaani yawalemeze kibatilila
kukomya? 8 Yaditile chinhu acho hawele Nguluwi yawa-
chemile. 9 Kota vyowalonjile, “Usaso udo hela wagadusa
chidoto cheng'ha cha utimbo!” 10 Kwa vila tilumba na Mkulu,
ndangukomya nhumbula za hemwe hazigaluka. Ila ayo
yowahanzanyani, yawe munhu yoneche yula kotagusigwa
na Nguluwi.

11 Wang'holozangu wone ndilutilila kudamla mbuli ya
ikumbi lelo lekachoni ndangugazigwa? Wone na iwe ahyo,
kudamla kwa heni kwa chiwalo cha msalaba wa Kilistu,
hawalingigala chikwang'hwalo. 12 Ndangugana wanhu awo
wawele kuwahanzanyani walute kutali na hemwe, wake-
saule wawo!

13 Hemwe wang'holozangu, namchemigwa muwe wanhu
welejehe. Ila kilejeha ako kuleche kuwa chivilizilo cha
kulongozwa na maya genu ga wihe, ila mwanguganigwa
mikolele mijito hemwe kwa hemwe kwa igano. 14 Mina
malajizo geng'ha ga Musa gagwenezwa kuli kibata ulonzi
awu umwe, “Mgane muyago kota vyoulingigana gwegwe
baho.” 15 Ila wone mochiluma na kidakula kota migongolo,
milolele mleche kilumiza mwemwe baho!

Ukomu ulingulongozwa na Muhe wa Nguluwi

16 Lelo ndangulonga ahi, ukomu wa hemwe ulongozwe na
Muhe wa Nguluwi, na hemwe homuwinza kahi maya ga wihe
gawele mgati mwa hemwe. 17 Kwa vila, maya ga wihe gawele
mgati mwetu hambe vikundize na yalingugana Muhe wa

Nguluwi na gala galinguganigwa na Muhe hambe vikundize na maya ga wihe. Vinhu avi vili vyangilewa, ahyo, Muhe wa Nguluwi yokulongoza hamdita hela choneche choulingugana kudita gwegwe baho. 18 Wone mlongozwe na Muhe Yelile, lelo hamulongozwa kahi na malajizo.

19 Lelo madito ga wanhu walinguwinza maya ga wihe gawele mgati mwao gazeleka, ung'hondwa na uhonzolomo na wavu, 20 kufugamila jimalukolo na uhawi na ung'honyo na kilewa na maya na kuzudila na ubuhu na kiyowele na kilema na kibagula, 21 kiwonela chiziho na kugala na kudongoka na vinhu vinji vilingiwhana na avyo. Ndanguwakanyani kahi kota vyondiwakanyile hamwande, wanhu walingudita mbuli kota azo hawokwinjila kuli undewa wa Nguluwi.

22 Munhu yalingulongozwa na Muhe Yelile vinhu avi vyokoneka mgati mwa heye, igano na kusechelela na kikala goya na kwimilila na kunoga na yalingulavya vinhu ne kiwuza na yalingukundigwa, 23 uliholile na kilongoza. Kuduhu malajizo galinguweza kulema mbuli azo. 24 Wala wawele na Yesu Kilistu wagagaza majesa gehile na maya ga hewo gehile nagawele mgati mwa ng'huli za hewo. 25 Muhe Yelile katupa ukomu, lelo vivila tumleche yalongoze ukomu wa hetwe. 26 Lelo tuleche kidaya na tuleche kichokoza na kiwonela maya.

6

Twimilile na kitanza

1 Wang'holozangu, wone mmone munhu yunji yawifile, lelo hemwe mlingulongozwa na Muhe Yelile, mumlonjele munhu ayo mholemhole yawe goya, ila milolele mleche namwe kujezigwa. 2 Midwiche mhomholo za hemwe kwa hemwe, kwa kudita ahyo mokweneza malajizo ga Kilistu. 3 Munhu wone yewone heye ndo chinhu, na aku hawele chinhu, munhu ayo kangihada yuye. 4 Ila chila yumwe na yelole goya vyoyalingudita heye yuye. Wone uwe unojile, lelo kanguweza kona lutogo kwa chiwalo cha gala goyaditile ne kuwa hela na chiwalo cha kiwhaniza na munhu yunji. 5 Mina chila munhu kochidwika mhomholo ya heye yuye.

6 Yalingulanguswa ulonzi wa Nguluwi na yamuhanze mlangusa wa heye kuli gala geng'ha ganojile.

7 Mleche kihada, Nguluwi hambe yaditilwe nhelo. Kwa vila chowanyalile wanhu ndo chowobeta. 8 Yalingunyala kwa kunojeza maya gehile mgati mwa heye, kobeta kubagama, ila yula yalingunyala kunojeza Muhe wa Nguluwi, kobeta kwa ayo Muhe ukomu wa mazuwa gose ne kuduma. 9 Lelo

tuleche kutoka kudita ganojile, kwa vila tobeta mbena kuli
mhela wuwula wone hatutuguniche. 10 Lelo chila hotupata
mhumhu tuwaditile ganojile wanhu weng'ha ng'hatu wanhu
wamkundile Yesu.

Kwinjila ikumbi haiwele chinhu

11 Mlole navyondiwandichile kwa nyandiko ng'hulu, kwa
moko ga heni baha. 12 Wala walingugana koneka wanoga
kwa mbuli ya lukuli ndo walingugana kuwakola lupichi
hemwe mwinjile ikumbi. Leka waleche kugazigwa kwa
chiwalo cha msalaba wa Kilistu. 13 Leka wala nawenjile
ikumbi hawalingukunda malajizo ga Musa, ila wanguwa-
gana hemwe mwinjile ikumbi leka wedayile chila chikoleche
mlukuli lwenu. 14 Ila heni silingidayila chinhu choneche,
ila msalaba wa Mkulu wa hetwe Yesu Kilistu kukolela
awo, vinhu vyeng'ha vigazigwa kwa chiwalo cha heni, nani
nangazika kwa chiwalo cha isi. 15 Kwinjila ikumbi ama
kuleka kwinjila ikumbi haiwele chinhu, chilinguganigwa
ndo kuwa chilumbigwe chinyale. 16 Na weng'ha walin-
guwinza nzila ayi kwa kikala goya na isungu kwa hewo,
makundo na utambichizo wikale na hewo na kwa Waisilaeli,
wawele wanhu wa Nguluwi.

17 Lelo kulawila sambi munhu yoneche yaleche kungaza,
kwa vila ng'hovu zondilinazo mlukuli mwangu zangulajila
kuta heni nda mpogozi wa Yesu.

18 Wang'holozangu, kunoga kwa Mkulu wa hetwe Yesu
Kilistu kuwe hamwe na hemwe. Ena.

Baluwa ya Paoli kwa wanhu wa Efeso
Chilongole

Baluwa kwa Waefeso nayandichigwa mhela wuwula vyo-yandiche baluwa kwa Wakolosai kuli mhela wa makumi sita loyavumbuche Yesu. Yandiche baluwa ayi kangizelesa yuye kota ndo Paoli (1:1). Wasomile wangukunda kota Paoli nakandika baluwa kwa Waefeso hanga yahela ulamso wa chiwunhu kota vyoiwele mli baluwa kwa Wakolosai. Kwa mbuli ayi ndo mina ihilikwa honhu henji mli vilundo vya wanhu walingumkunda Kilistu kuli mkowa weng'ha. Paoli kahi kangulonga kota nayali mchinweng'ho nayandiche baluwa ayi (3:1, 4:1 na 6:20). Paoli kaihilika baluwa kukolela Tichikasi loyali mmajendo kuwajendela chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu ako Efeso (6:2-22).

Efeso nawali muji mkulu ako Loma kuli mkowa wa Asiya ndodo. Efeso nawali muji utanganiche kwa vila nauhaguligwa kuzenjigwa ng'handa ya mlungu wa udesi Alitemi ya Ugilichi (Madito 19:23-31). Chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu ako Efeso nachaluka goya, ila hamba nachaluka kutweguka (Ugubulo 2:1-7).

Paoli kangulonga kuli nusu ya baluwa ya heye kota ndaze Nguluwi vyoyawahagule wanhu wa heye na kuwalohola kulawila hali gehile ga hewo kukolela Yesu Kilistu. Kanguwhaniza chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu ndo lukuli na Kilistu ndo mutwi na kahi kota iganga lya nzingo ya ng'handa. Na nusu ya baluwa ya heye iponile, Paoli kangulavya malajizo kwa wanhu walingumkunda Kilistu kikala goya.

Gali Mgati

Kuli sula ya 1:1-2 Paoli kangizelesa yuye na kuwalamsa Waefeso.
Hamba kangulonga vila wanhu walingumkunda Kilistu vyowalingiganigwa kilumba na Kilistu (1:3-3:21).
Hamba Paoli kangwandika vila wanhu walingumkunda Kilistu vyowalingiganigwa kikala (4:1-6:20).
Mwiso Paoli kangulavya ulonzi wa kuduma.

1 Heni Paoli ndili mtumigwa wa Yesu Kilistu kwa ligano lya Nguluwi.

Ndanguwandichilani hemwe wanhu wa Nguluwi ako Efeso, muwele mtanganiche kuli kilumba na Yesu Kilistu.

2 Ndanguwaganilani utambichizo na kikala goya kulawila
kwa Nguluwi Mhaza wa hetwe na kwa Mkulu Yesu Kilistu.

Utambichizo wa Chimuhe

3 Yatogoligwe Nguluwi na Mhaza wa Mkulu wa hetwe
Yesu Kilistu! Kwa vila kuli kilumba na Kilistu katutam-
bichiza kwa kutuganila utambichizo wa Chimuhe kilanga.
4 Ahyo, isi naloing'hali kulumbigwa, Nguluwi nakatuhag-
ula tuwe wa heye kuli kilumba na Kilistu leka tuwe welile
tulihela wihe hali heye. Kwa chiwalo cha igano lya heye,
5 Nguluwi nayali yaganile kulawila mwaluko, kutigala kwa
heye kota wanage kukolela Yesu Kilistu. Ndo vyoyaganile
na chimnojeze. 6 Lelo tumtogole Nguluwi kwa chiwalo
cha utambichizo wa heye uwele na ukulu woyatupele hela,
kwa kukolela mwanage yamganile! 7 Mina kwa danda ya
heye Kilistu hetwe twangilejeha, kuta twangusilwa gehile
ga hetwe. Ndo vyouwele ukulu wa kunoga kwa Nguluwi,
8 yatupele bwelele! Kwa luhala na nyhala za heye zeng'ha.
9 Na Nguluwi katuzelesa gala ga heye gonayavisile, go ya-
ganile na kudita. Nakanojezwa na kugana kudita kuli Kilistu.
10 Ago gokoleka mazuwa gala Nguluwi yawichile, mhela
wone ufiche ndokungajiza hamwe vilumbigwe vyeng'ha na
chila chinhu kilanga na kuli isi, Kilistu kowa mkulu wa vinhu
avyo vyeng'ha.
11 Vinhu vyeng'ha navikoleka kota Nguluwi navyoyaganile,
na Nguluwi yatuhagule hetwe tuwe wa heye, kukolela Yesu
Kilistu kota navyoyaganile, nakagana ahi kulawila mwaluko.
12 Lelo hetwe tulongole kitumbila Kilistu twangulapigwa
kumtogola Nguluwi kwa mbuli ya ukulu wa heye!
13 Na hemwe kahi wanhu hamuwele Wayahudi, namuuhu-
lika usenga ukomya kwa Mbuli Inojile iwagalileni ulo-
hozi. Namumkunda Kilistu, na Nguluwi nakawawika ula-
jilo hemwe kwa kilumba na Kilistu, muwe wanhu wa heye
kwa kuwapani yula Muhe Yelile yoyalagane na hetwe ku-
tugalila. 14 Ayo Muhe ndo kotawiza kupegwa geng'ha gala
ga Nguluwi yalonjile kuwegalila wanhu wa heye, na mbuli
ayi yangutawiza kota Nguluwi kowadita welejehe ng'hatu
weng'ha wawele wa heye. Lelo tumtogole Nguluwi kwa
ukulu wa heye!

Paoli vyoyawalandile Waefeso

15 Kwa chiwalo acho, kulawila hony'uliche mbuli ya
makundo ga hemwe kwa Mkulu Yesu, na igano lya
hemwe kwa wanhu weng'ha wa Nguluwi. 16 Silechile
ng'oo kuta malumbo Nguluwi kwa chiwalo cha hemwe.
Ndanguwakumbuka kuli kulanda kwa heni, 17 leka Nguluwi
wa Mkulu wa hetwe Yesu Kilistu, Mhaza yawele na ukulu,

yawape Muhe wa heye yowapa luhala na kuwagubulilani
leka mumzele goya Nguluwi. 18 Ndangumlanda Nguluwi
yawadite mvizele goya, ula utumbilo woyachemeleni
na ukulu wa heye ula woyawawichile wanhu wa heye.
19 Muweze kuvizela vyoyawele na ludali luwele lukulu
ng'hatu kwa chiwalo cha hetwe wotulingukunda. Ludali alo,
lwangudita mijito mgati mwa hetwe ndo kiwhana na ludali
lula lukulu ng'hatu. 20 Imzilipule Kilistu kuli wabagame,
nakamkalichiza nzingo ya kudilo kuwele honhu hake ha
ulongozi kilanga. 21 Ako kilanga, Kilistu kangulongoza hali
chila undewa na ludali na ukulu na kolongoza hali chila
ukulu ulinguhega na chila itagwa lilinguchemigwa kuli isi
ayi na kuli isi ilinguya. 22 Nguluwi kamuwika Yesu hali
ludali lwa vinhu vyeng'ha, na kumuwika kuli chilundo cha
wanhu wa Nguluwi yawe mutwi wa chilundo cha wanhu
walingumkunda Kilistu. 23 Chilundo cha wanhu wa Nguluwi
ndo lukuli lwa Kilistu, na kwenela kwa heye, yalingweneza
vinhu vyeng'ha chila honhu.

2

Kulawa kubagama kwinjila kuukomu

1 Katali hemwe namwali kota mbagame kwa chiwalo cha
wihe na gehile ga hemwe. 2 Mhela wula na mikala mli wihe
na gehile na kuwinza nzila zihile za isi ayi, kota vila Mkulu wa
gehile yawele na ludali lwa muulanga. Mkulu wa gehile ndo
Limazoga muhe yawele nguwalongoza sambi wanhu hambe
wamuwinze Nguluwi. 3 Na hetwe natwe tweng'ha na twali
kota hewo wanji, kikala kwa maya gehile gali mgati mwa
hetwe na kudita hela mbuli zila lukuli na luhala lwetu zilin-
gugana. Hetwe natiwhana na hewo, na kota vila vyotuwele
natuganigwa kubochela kuzudila kwa Nguluwi.

4 Naye Nguluwi nayali na isungu ng'hatu. Nakatugana
kwa igano lyohambe liwazigwe. 5 Lelo hanga natwali tuwele
tubagame kwa chiwalo cha gehile, nakatudita tuwe wakomu
hamwe na Kilistu. Kwa kunoga kwa Nguluwi hemwe
mloholigwa. 6 Kwa kilumba na Kilistu Yesu, Nguluwi na
katuzilipula hamwe na heye, tikale hamwe na heye kilanga.
7 Nakadita aga kulajila mhela ula ukulu wa utambichizo wa
heye yoyatupele kwa kunoga kuli kilumba kwa hetwe na
Kilistu Yesu. 8 Mina kwa kunoga kwa Nguluwi, mloholigwa
kwa makundo. Makundo ago hagalawile na kigayila kwa
hemwe, ila ndo ndolendole za Nguluwi. 9 Na hambe lilawile
na madito ga hemwe baho, yaleche munhu yoneche kidayila
chinhu. 10 Hetwe twa wana wa heye Nguluwi, na kilumba

na Kilistu Yesu, nakatulumba kwa chiwalo cha kikala kwa madito ganojile goyawichile tugadite.

Kuwa hamwe kuli Kilistu

11 Mleche kusemwa aho katali, hemwe mwali hamzelele
Nguluwi, namchemigwa “Hawenjile ikumbi” Na Wayahudi
wawele ngichema, “Wenjile ikumbi,” Kwa chiwalo cha
chikoleche mlukuli lwao, kwa moko ga wanhu kulajila kota
ndo ulajilo wa wamwe wa wanhu wa Nguluwi. 12 Kahi
mkumbuche mhela ula, hemwe namwali hamzelele Kilistu,
hemwe nambaguligwa na wanhu wa Isilaeli, mwali wa-
jenzi kwa vila mwali hela chinhu choneche cha kudita
kuli malagano na Nguluwi. Namwikala kuli isi ayi aku
mlihela utumbilo na kota wanhu hawamzelele Nguluwi.
13 Aho katali, namwali kutali kwa kumzela Nguluwi, ila
sambi kwa chiwalo cha kilumba na Kilistu Yesu, hemwe
migaligwa habehi kwa danda ya Kilistu. 14 Leka Kilistu yuye
katigalila kikala goya kwa kuwadita Wayahudi na wanhu
hawawele Wayahudi kuwa nhanzi imwe. Kwa kulavya
nhambiko lukuli lwa heye nakosa ung'honyo hali hewo
nauwele kota lukanzi uwabagule. 15 Nakosa gala Mala-
jizo hamwe na vihendo vyake, leka yawadite Wayahudi
na wanhu hawawele Wayahudi wawe chinhu chimwe kwa
kilumba na heye, kwa kudita ahyo nakachigala kikala goya.
16 Kwa kaudumya lukuli lwa heye mumsalaba, Kilistu nakad-
umya ung'honyo wa hewo, nakazihanyisa nhanzi azo ziwe
kota lukuli lumwe, na kuzihanyisa na Nguluwi. 17 Leka,
Kilistu nakoya nakaidamla Mbuli Inojile ya kikala goya kwa
hemwe wanhu wohamuwele Wayahudi muwele kutali na
Nguluwi, na kahi kwa Wayahudi wawele habehi na Nguluwi.
18 Ahyo, kwa kukolela Kilistu, hetwe tweng'ha, Wayahudi
na wanhu hawawele Wayahudi, twangukundigwa kumlutila
Mhaza kwa Muhe Yelile yumwe.

19 Lelo hemwe hamuwele wajezi kahi, na hamuwele
wanhu wa kunze. Hemwe mwa wanhu wanji hamwe na
wanhu wa Nguluwi, na mwa wanhu wa nhanzi ya Ngu-
luwi. 20 Na hemwe namwe vivila mzenjigwa mchanya mwa
msisi uwichigwe na watumigwa na waloli, na heye Kilistu
Yesu yuye ndo kota iganga ikulu lilingibatilila ng'handa.
21 Kukolela heye ng'handa yeng'ha yangibatililwa hamwe na
kukula na kuwa Ng'handa yelile ng'hulu ya Nguluwi kwa
chiwalo cha Mkulu. 22 Kwa kilumba na heye, vivila hemwe
namwe mwanguzenjigwa hamwe na weng'ha wanji, muwe
hakikala Nguluwi kukolela Muhe wa heye.

3

Paoli kanguwalandila wanhu hawawele Wayahudi

1 Kwa mbuli ayi, heni Paoli nda mchinweng'ho kwa
vila nda chitumagwa wa Yesu Kilistu kwa chiwalo cha
hemwe hamuwele Wayahudi, ndangumlanda Nguluwi.
2 Ndangukomya mina muhulika kota Nguluwi kwa kunoga
kwa heye, nakanipa mijito ayi ndiwakolele hemwe.
3 Nguluwi nakangubulila ndiizele mbuli ayi ivisigwe,
kota navyondongole kwandika kwa uchefu mbuli ayi,
4 homsoma goya gala gonyandiche, moweza kuvizela ndaze
vyondiizelele mbuli ayo ivisigwe ya Kilistu. 5 Katali wanhu
nahawagubulilwe mbuli ayi ivisigwe, ila lelo Nguluwi
kawagubulila watumigwa na waloli wa heye welile kwa
kukolela Muhe Yelile. 6 Mbuli ivisigwe ndo ayi, kukolela
Mbuli Inojile wanhu hawawele Wayahudi na Wayahudi
wangubochela hachefu kwa gala Nguluwi yawapele wanhu
wa heye, weng'ha wanguwa lukuli lumwe na wangubochela
hamwe ilagano lilila lya Nguluwi kukolela Kilistu Yesu.

7 Heni nanditigwa chitumagwa wa Mbuli Inojile kwa utam-
bichizo wa uyeng'ha woyamhele Nguluwi, kwa ludali lwa
heye lukulu. 8 Heni nda mdodo kwa wanhu weng'ha wa Ngu-
luwi, ila kamha kunoga kwa heye, leka ndiwadamlile wanhu
hawawele Wayahudi lufufu lwa Kilistu hambe uwazigwe,
9 na kuwadita wanhu waizele mbuli ya Nguluwi ivisigwe
vyoilingukola mijito. Nguluwi yawele mlumba wa vinhu
vyeng'ha nakaivisa mbuli ayo kulawila katali, 10 kwa chiwalo
acho, kukolela chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu,
wakulu na wawele na ukulu wa kilanga wauzele luhala lwa
Nguluwi luli vinji. 11 Nguluwi nakadita ahyo kota vyoya-
ganile mazuwa gose kwa kukolela Yesu Kilistu Mkulu wa
hetwe. 12 Lelo kwa kilumba na Kilistu na kwa makundo kwa
heye, hetwe twangujeza kumlutila Nguluwi ne kudumba.
13 Ahyo, ndangukulandani mleche kugozola kwa chiwalo cha
magazo gondilingugapata kwa chiwalo cha hemwe, mina
ndangudita ahyo kwa chiwalo cha ukulu wa hemwe.

Igano lya Kilistu

14 Kwa chiwalo acho, ndangumfugamila Mhaza,
15 yawele chaluchizo cha nhanzi zeng'ha muisi na
kilanga kangubochela itagwa lya heye litanganiche.
16 Ndangumlanda Nguluwi, kota winji wa utambichizo
wa heye ukulu, yawapeni kwa ludali lwa Muhe wa heye,
ludali lwa kwima nzinzili mgati mwa hemwe, 17 na heye
Kilistu yekale mnhumbula ya hemwe kwa makundo.
Ndangumlanda muwe na mizabi na msisi kuli igano. 18 Leka

mvizele hamwe na wanhu wa Nguluwi vila igano lya Kilistu
vyolilingwenela kwa ugazi na ulefu, kwa pima na fudi.
19 Ena, muwe mvizelele igano lya Kilistu liwele ngupuluta
luhala lweng'ha, mmemezwe ng'hatu ukulu weng'ha wa
Nguluwi.
20 Tumtogole Nguluwi, kwa mong'ho wake ulingudita
mijito mgati mwa hetwe koweza kudita mbuli ng'hulu
kusinda gala tulinguweza kulanda ama kijesa, 21 Nguluwi
yatogoligwe kukolela chilundo cha wanhu walingumkunda
Kilistu na kukolela Yesu na kuli lulelo lweng'ha, mazuwa
gose! Ena.

4

Hamwe kuli lukuli lwa Kilistu

1 Lelo heni nda mnweng'wa kwa vila ndangumfugamila
Mkulu, ndanguwalanda mikale kota Nguluwi vyoyalinguwa-
gana mikale. 2 Mhela weng'ha msindamale, liholile na
muwele na ubetezo, mwimilile hemwe kwa hemwe kwa
igano. 3 Mdite ibamba lya kuwika chigota chilingigaligwa
na Muhe kwa kukolela kikala goya kulinguwadita muwe
hamwe. 4 Kuna lukuli lumwe lwa Kilistu na Muhe Yelile
yumwe, kota vila utumbilo umwe womchemelwe na Ngu-
luwi. 5 Kuna Mkulu yumwe, makundo gamwe na ubatizo
umwe. 6 Kuna Nguluwi yumwe na Mhaza wa weng'ha,
yawele Mkulu wa weng'ha, kangudita mijito yeng'ha na kuli
geng'ha.

7 Na chila yumwe wa hetwe kapegwa ndolendole kota
vyoyapegwe na Kilistu. 8 Kota vyogawele ngulonga
Gandichigwe,

“Vyo yakwinile kwa Nguluwi kuchanya ng'hatu,
nakawahola wanweng'hwa wenji,
nakawapa wanhu ndolendole.”

9 Lelo vyoiwele ngulojigwa, “Na kakwina mchanya,” Yan-
gulonga ndaze? Yangulonga kuta tandi nakedulika mbaka
hasi ng'hatu muisi. 10 Ahyo, yula yaduliche hano muisi ndo
yaheluche kilanga leka yaimemeze isi. 11 Ndo yawapele
wanhu ndolendole, nakawahagula wanhu wanji wawe wa-
tumigwa, wanji waloli, na wanji wadamla Mbuli Inojile na
wanji wadimi na ulangusa. 12 Nakadita ahyo leka yawawiche
goya wanhu weng'ha wa Nguluwi kwa chiwalo cha mijito ya
Kilistu kuli kuwimiza lukuli lwa Kilistu. 13 Na ahyo hetwe
tweng'ha twilumbe tuwe hamwe kuli makundo na kumzela
Mwana wa Nguluwi, tuwe wanhu wawele na makundo
gemile ng'hatu kota Kilistu vyoyawele. 14 Lelo hatuwa kahi

kota wana wadodo, kutigaswa na nhigu ya mazi na kutigaswa ako na ako kwa mbeho kwa malanguso walingwaluka wanhu wahadi. 15 Ila, wone tibatilile mbuli zilingukomya kwa nhumbula ya igano, towa tukulile mgati mwa heye yawele mutwi, ayo ndo Kilistu. 16 Hali ulongozi wa heye vitomo vyeng'ha vya lukuli vyangibatana hamwe, na lukuli lweng'ha lwangibatililwa hamwe kwa vitomo vyake. Ahyo wone chila chitomo wone chidite mijito ya heye goya, lukuli lweng'ha lwangukula na kizenga kuli igano.

Kikala kuli Kilistu

17 Lelo kwa itagwa lya Mkulu, ndanguwalonjelani, mleche kulutilila kikala kahi kota wanhu wohawamzelele Nguluwi, wawele na Majesa ga upoka, 18 na nyhala za hewo za kutitu. Wakutali na ukomu yalingulavya Nguluwi kwa chiwalo cha upoka wa hewo na kwa chiwalo cha luhala lwa hewolutiliwale. 19 Wanhu wajilila na wahela soni, wenjila muli uhadi na mazuwa geng'ha wangudita wihe.

20 Ila hemwe nahamumzelele Kilistu. 21 Namuhulika goya mbuli za heye, namwe namlangusa goya kukomya uwele kuli Yesu. 22 Namlangusa muuleche awu wunhu wa hemwe wa katali, ulingiwifya kwa maya ga udesi. 23 Muhe wa hemwe na nyhala za hemwe zigaluche. 24 Muuvale wunhu wa sambi uwele ulumbigwe kwa kukomya kiwhana na Nguluwi kuli kutanganika na kwela.

25 Kwa ahyo, mleche kulonga udesi. Hemwe mweng'ha mlonje mkomya na wayenu, kwa vila hetwe tweng'ha twa wanhu wa lukuli lumwe lwa Kilistu. 26 Wone mzudile, mleche kulongozwa na heye kudita gehile na kahi mleche kikala mzudile misi yeng'ha. 27 Mleche kulipa Limazoga mhumu. 28 Munhu yawele yohiza, yaleche kuhiza kahi, ila yakole mijito kwa moko ga heye ganojile yapate chinhu cha kuwapa wazunwa.

29 Mbuli yihile ileche kulawa muli milomo ja hemwe, ila mlonje ulonzi unojile ulinguwazenga wanhu, leka goumlingulonga, yawatanze wanhu walinguwahulichizani. 30 Mleche kumzudiza Muhe Yelile wa Nguluwi, kwa vila kukolela heye, hemwe muwichigwa ulajilo wa Nguluwi kwa chiwalo cha zuwa lya kugomboligwa. 31 Lelo mleche kizudila, mleche kizudiza, iyowe na maligo. Mleche wihe weng'ha! 32 Ila miwonele isungu na mitanze, miyuse gehile hemwe kwa hemwe, kota Nguluwi vyoyawosele gehile kukolela Kilistu.

5

Kikala kuli lumuli

1 Kwa vila hemwe mwa wana waganigwe na Nguluwi,
miwhane na heye. 2 Mikale kwa kigana, kota Kilistu vy-
oyatuganile na kuulavya ukomu wa heye kota nhambiko,
ilingununyililа goya na nhambiko ilingumnojeza Nguluwi.
3 Kwa vila hemwe mwa wana wa Nguluwi, ung'hondwa
ama wihe weng'ha ula ama ubuhu, havilinguganigwa kulon-
jigwa hali hemwe. Mina mbuli azi hazinojile kwa welile wa
Nguluwi 4 Mleche kulonga ulonzi ulingubasa soni, gaupoka,
aga geng'ha haganojile kwa hemwe mwemwe. Inoga mlonje
ulonzi wa kumtogola Nguluwi. 5 Ahyo mvizele ng'hatu kota
mng'hondwa ama munhu mdesi ama mhadi ama mwavu,
mhadi kangiwhana na munhu yalingufugamila jimalukolo,
ama munhu yoneche kota ayo, houhalila hebu undewa wa
Kilistu na wa Nguluwi.
6 Mleche kukunda kubadigwa na munhu kwa ulonzi wa
upoka, kwa vila kuzudila kwa Nguluwi kowoyela wanhu
wala hambe wamkunde. 7 Lelo mleche kitanza na hewo.
8 Katali hemwe namwali kutitu, ila sambi mwa kuli lumuli
kwa kilumba na Mkulu ahyo mikale kota wana wa lumuli.
9 Mina lumuli alu lwanguwegalila wanhu wawe wanojile na
watanganiche na kukomya. 10 Mjeze kuvizela gala gawele
ngumganiza Mkulu. 11 Mleche kudita gehile, galingulawa
kuli giza, ila mgalavye hazelu. 12 Mbuli iwele nguditigwa
kwa kivisa yanguwa soni ne kuisimila. 13 Na mbuli ila iwele
nguditigwa kuli lumuli, kukomya kwa heyo kulajilwa, 14 kwa
vila lumuli lwangudita mbuli zeng'ha zoneche. Ndo mina
Gandichigwe gangulonga,
“Ulilimche hegwe youwasile,
uzilipuche kuli wanhu wabagame,
na heye Kilistu kokumwesela.”
15 Lelo milolele vyomlingikala. Mleche kikala kota wapoka,
ila mikale kota wanhu wawele na luhala. 16 Mtumiye
goya mhela muwele nawo, kwa vila mazuwa aga geha.
17 Mleche kuwa wapoka, ila mjeze kuvizela gala goyalingu-
gana Mkulu. 18 Mleche kugala ujimbi, mina awo wowalu-
miza, ila mmemezwe na Muhe Yelile. 19 Milonjele ulonzi wa
kidekuliza, nzimbo na nhelo za kunhumbula, mmwimbile
na mumtogole Mkulu mnhumbula ya hemwe. 20 Mazuwa
geng'ha mumtogole Mhaza Nguluwi kwa itagwa lya Mkulu
wa hetwe Yesu Kilistu.

Wadala na walume

21 Chila yumwe yamhulichize miyage kota vyayalingumhu-
lika Kilistu. 22 Hemwe wadala muwahulichize walume wa
hemwe kota vyomulingumhulichiza Mkulu. 23 Mina mlume
ndo mutwi wa mchewake kota Kilistu vyoyawele mutwi

wa Ng'handa ya Nguluwi, na heye Kilistu Mlohozi yuye kachigombola chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu nawo ndo lukuli lwake. 24 Wadala wawahulichize walume wa hewo kota chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu vyochilingumhulichiza Kilistu.

25 Namwe walume, muwagane wadala wa hemwe kota Kilistu vyoyachiganile chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu, mbaka kuulavya ukomu wa heye kwa chiwalo cha chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu. 26 Nakadita ahyo leka kwa ulonzi wa heye, yaulavye kwa Nguluwi, hala yoyalihovuje kuli mazi, 27 leka, yepatile heye chilundo cha walingukunda wawele welile na wanojile ng'hatu, chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu wawele hela chinhu chihile, ama udesi ama wihe unji, ila chiwele chelile chilihela wihe. 28 Vivila walume wawagane wadala wa hewo kota ng'huli za hewo. Mlume yalingumgana mchewake kangigana yuye. 29 Kuduhuli munhu yawele nguulema lukuli lwa heye, ila kangulisa na kuulolela kota Kilistu vyoyalinguchiditila chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu, 30 mina hetwe tweng'ha twa vitomo vya lukuli lwa heye. 31 Kota Maandiko Matakatifu vyogalingulonga, “Ndo mina mlume kangumlekaga mhaza na mayake, na kilumba hamwe na mdala wa heye, nawo weli wowa lukuli lumwe.” 32 Uviso awu ndo lukulu, ila heni ndangulonga mbuli ya chiwalo cha Kilistu Yesu na chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu. 33 Ila chila mlume yamgane mchewake kota vyoyalingigana yuye, na chila mdala yamhulichize mlume wa heye.

6

Wana na wahaza

1 Hemwe mowana, muwahulichize wahaza wa hemwe kota vyoyalingugana Mkulu, kwa vila kwa kudita ahyo, ndo chinhu chinojile. 2 “Wahulichize mhaza na mayako,” Ama ndo mzilo wa mwaluko kuli ilagano, 3 “Leka wikale mihela minji lukami muisi.”

4 Hemwe namwe wahaza, mleche kuwazudiza wana wa hemwe, muwalele kwa kuwalangusa na kuwapa malanguso ga Mkulu wa hetwe Yesu Kilistu.

Wapogozi na wakulu wa hewo

5 Hemwe wapogozi muwahulichize wakulu wa hemwe wa hano muisi, kwa nhumbula ya hemwe yeng'ha, kota vyomlingumhulichiza Kilistu. 6 Mleche kinojeza mhela mlingudita mijito hali hewo, ila mdite mijito kota vitumagwa wa Kilistu, mdite kwa nhumbula za hemwe zeng'ha kota

Nguluwi vyoyalingugana. 7 Homdita mijito, mdite kwa usangalalo kota mwangumditila Mkulu, na haiwele kota mwanguwakolela mijito wanhu. 8 Mkumbuche mkulu kowapa ndolendole wanhu weng'ha, wapogozi ama welejehe kwa gala ganojile walingudita.

9 Namwe wakulu mlinguditilwa mijito, muwaditile gagala wapogozi wa hemwe mleche kuwadumbiza, mina hemwe mvizela hemwe na wapogozi wa hemwe mna Mkulu yumwe yawele kilanga na heye kahela ubagulo.

Vita ya chinhumbula

10 Hamba ndangukuganani mikale goya kwa kilumba na Mkulu na ludali lwake. 11 Mvale silaha zoyawapele Nguluwi yaweze kulema nzila zihile za Limazoga. 12 Mina hatulingitowa na wanhu, ila twangitowa na ludali lwihile luwele kilanga, vilongozi wakulu na ludali lwihile lwa jiza lwa mazuwa aga. 13 Ahyo mvale silaha zompegwe na Nguluwi, leka zuwa ihile hoikuya muweze kitowa na mng'honyo na homsinda kitowa na heye, mowa mng'hali mkamale.

14 Ahyo, mikale goya, mvale isali lya kukomya mchuno mwa hemwe, utanganicho uwe kota ivalo lya kidumbiza mmambaga za hemwe, 15 na muwadamlile wanhu Mbuli Inojile ya kikala goya kota vyomlinguvala makwamba. 16 Mhela weng'ha mibate ngao ya makundo, leka muweze kuputa milapi ja chiluli cha yula mwihe. 17 Na mbochele ulohozi kota kofia ya hemwe ya chuma, na ulonzi wa Nguluwi kota ipanga wompegwe na Muhe Yelile. 18 Mdite aga geng'ha kwa kulanda, mumlande Nguluwi yawatanze. Mhela weng'ha kota Muhe Yelile vyoyalinguwalongoza. Ahyo mlutilile kulanda ne kugozola, mazuwa geng'ha muwalandile wanhu wa Nguluwi. 19 Vivila mndandile heni, leka Nguluwi yamhe chakulonga, leka ndoje ne kudumba wanhu wavizele uviso wa Mbuli Inojile. 20 Mina heni nda msenga wa Mbuli Inojile mbele mchinweng'ho. Mndandile ndamle ne kudumba Mbuli Inojile kota vyondilinguganigwa.

Paoli kanguwalaga

21 Tukiko, mng'holozetu mganwa na chitumagwa yatanganiche kuli mijito ya Mkulu, kowalonjelani mbuli za heni ahyo movizela chondilingudita. 22 Ahyo ndangumlajiza kwa hemwe leka yawalonjele mbuli za hetwe na yawakangaze nhumbula.

23 Ndanguwaganilani kikala goya na makundo hemwe wang'holozangu, hamwe na ligano lilingulawa kwa Nguluwi Muhaza na ulingulawa kwa Mkulu Yesu Kilistu 24 Ndangumlanda Nguluwi yawape utambichizo wanhu

weng'ha walingumgana Mkulu wa hetwe Yesu Kilistu kwa ligano halilingumala.

Baluwa ya Paoli kwa wanhu wa Filipi
Chilongole

Paoli nakandika baluwa kwa wanhu walingumkunda Kilistu kwa Wafilipi kuli mhela wa miyaka makumi sita na imwe kulawa loyavumbuche Yesu, loyawele mchinweng'ho, hanji nayali ako Loma. Baluwa nayandichigwa kwa wanhu walingumkunda Kilistu ako kuli muji wa Filipi. Tochilangusa hado kwa chiwalo cha Filipi kulawila kuli chitabu cha Madito ga Watumigwa. Filipi nawali muji ukulu ako kuli honhu hachemigwe Makedoniya. Kahi nachali chilundo cha mwaluko cha wanhu walingumkunda Kilistu ako Makedoniya. Paoli na Sila nawaluka chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu, na kahi wawele hewo nawawichigwa mchinweng'ho kwa chilo imwe lowawele hala (Madito ga Watumigwa 16).

Paoli nayali na chiwalo chinji cha kwandika baluwa ayi. Nakawa na mumhu ya kuta mamlumbo kwa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu kwa ndolendole yowalavile hala lowahuliche kota kamchinweng'ho (4:10-19). Kahi nakawalonjela hewo mbuli ya heye vyoyawele kula kuchinweng'ho. Nakawahagula Timoteyi na Epafulodito kuli chila chilundo cha wanhu walingumkumnda Kilistu (2:19-30), leka wowabochela hewo na kowahulichiza na kukunda kulongozwa na hewo.

Gali mgati

Paoli kangwaluka kwandika baluwa kwa kuwalamsa chilundo cha wanhu walingumknda Kilistu kula Filipi (1:1-2).
Hamba nakehanza kuli mbuli ya heye vyoyali na Majesa goyawele nago (1:3-2:30).
Hamba nakawalonjela menji galinguwala hewo kikala kota wanhu walingumkunda Kilistu (3:1-4:9).
Paoli kangugwisa chilasi kwa kuta malumbo kwa chilundo cha wanhu walingumkunda Kulistu ako Filipi kwa ndolendole ya hewo na kuwalamsa.

1 Heni Paoli na Timoteyi, vitumagwa wa Yesu Kilistu,
twanguwandichilani hemwe wanhu wa Nguluwi ako Filipi
muwele milumbile na Yesu Kilistu, na kahi, vilongozi na
watanzi wa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu.
2 Twanguwaganilani mbochele kunoga na kikala goya ku-
lawa kwa Nguluwi Mhaza na kwa Mkulu Yesu Kilistu.

Paoli kanguwalandila wanhu wa Filipi

3 Ndanguta malumbo Nguluwi, chila mhela hondiwakumbukani, 4 na chila mhela wombele nguwalandilani hemwe
mweng'ha, ndangulanda kwa usangalalo, 5 kwa vila vyomilumbile hamwe na heni kuli kudamla Mbuli Inojile
kulawila mhela ula wa mwaluko mbaka lehano. 6 Lelo
ndanguvizela ng'hatu kota Nguluwi nayaluche mijito ayi
inojile mgati mwenu, koilutiliza mbaka yasinde kuli zuwa
lya kuhiluka kwa Yesu Kilistu. 7 Vivila kota vyondilinguganigwa kuwajeselani hemwe mweng'ha, kwa vila hemwe
mwa mnhumbula ya heni. Hemwe mwa hamwe na heni kuli
mhumu yoyamhele Nguluwi ya kuigombela Mbuli Inojile,
wone ndiwe mchinweng'ho ama ndiwe ndilejehe. 8 Mina
Nguluwi ndo mlolezi wa heni, ndangulonga ndikomya, vila
vyombele na maya ga kugana kuwonani, kwa igano lilingulawa kwa Yesu Kilistu.
9 Ndangumlanda Nguluwi, igano lyenu lyonjezeche
ng'hatu, muwe na uwanzi wa kukomya na luhala lweng'ha,
10 leka muweze kuhagula mbuli iwele inojile ng'hatu. Aho
ndo homuwa mwelile na mlihela nongwa yoneche yila kuli
zuwa lila lya kuhiluka kwa Kilistu. 11 Hamba, ukomu wa
hemwe wowa umemile mbuli zinojile zila zilingumnojeza
Nguluwi, zilingulawa kwa Yesu Kilistu kwa mbuli ya ukulu
na kumtogola Nguluwi.

Kikala kwa kumditila Kilistu

12 Wang'holozangu, ndangugana mvizele kota mbuli
zeng'ha zindawile zinhanza ng'hatu kulutilila kudamla
Mbuli Inojile. 13 Kwa ago geng'ha, wamizi weng'ha wa
ng'handa ya mndewa hamwe na wanji wavizela kota
nda mchinweng'ho kwa vila heni ndangumkolela mijito
Kilistu. 14 Nakuno heni kuwa mchinweng'ho, kuwadita
wang'holozangu wenji wetumbile ng'hatu Mkulu, na
kuweza ng'hatu kudamla usenga wa Nguluwi ne kudumba.
15 Ndangukomya, wamwe wa hewo wangumdamla Kilistu
kwa vila wana fihi na ndo wanhu wawele kilewa, ila wanji
wangumdamla Kilistu kwa kugana kuwatanza wanhu.
16 Awa wangudita ahyo kwa igano, kwa vila wavizela kota
Nguluwi kanipa heni mbuli ayi ya kuigombela Mbuli Inojile.
17 Wala wanji wangumdamla Kilistu kwa kudadambala na
haiwele kwa nhumbula inojile, wochijesa kota wonyonjezela
magazo ga heni mchinweng'ho.

18 Haiwele chinhu! Heni ndangusangalala wone wanhu
wangudamla usenga wa Kilistu kwa chila nzila, iwe kwa
fihi ama kwa kukomya. Kahi ndolutilila kusangalala.
19 Kwa vila ndivizela kota kwa kulanda kwa hemwe na kwa
utanzi ulingulawa kwa Muhe wa Yesu Kilistu, ndoloholigwa.

20 Chondilingugana ng'hatu na kitumbila ndo kota kuduhu
chinhu chimbasa soni, leka ndokwima nzinzili mazuwa
gose na sambi ng'hatu hondidamla leka kuli ukomu wa
heni weng'ha, hondiwa mkomu ama mbagame, ndimdite
Kilistu yatanganiche. 21 Kwa heni kuwa mkomu ndo Kilistu,
na kubagama ndo chonolo ng'hatu. 22 Wone kwa kuwa
mkomu ndoweza kudita mijito iwele na chonolo ng'hatu, lelo
sivizelele nyhagule choni! 23 Ndiyenu ndangukwejigwa kuno
na kuno kwa azo mbuli mbili. Ndangugana kuleka ukomu
awu nakuluta kikala hamwe na Kilistu, kwa vila mbuli ayo
inoga ng'hatu. 24 Ila ndo mbuli itanganiche ng'hatu kwa
hemwe wone ndiwe ndilutilila kikala. 25 Ndangukomya kuli
mbuli ayi, ahyo ndivizela kota ndolutilila kikala hamwe na
hemwe mweng'ha, leka ndiwatanze makundo na usangalalo
konjezeka. 26 Lelo vyondiwa hamwe na hemwe kahi, mowa
na chiwalo cha kona lutogo kwa heni, kuli kilumba kwa
hemwe na Yesu Kilistu.
27 Lelo mbuli itanganiche ndo kota vihendo vya hemwe
viwhane na vyoilingugana Mbuli Inojile ya Kilistu, leka wone
njeze kuya kwa hemwe ama ndemwele, igana nyhuliche hela
kota mwangwima nzinzili muwa na nhumbula imwe, kahi
kwa nhumbula ayo imwe, mwangitowa ngondo kwa chi-
walo cha makundo galingulawa mli Mbuli Inojile. 28 Mleche
kuwadumba wawehilwe hemwe, ila muwe mwimile nzinzili
na acho chowalajila kota wosumika, kwa vila Nguluwi ndo
yalingudita ago. 29 Mina hemwe mpegwa mhumu na Ngu-
luwi ya kumditila Kilistu, haiwele hela kumkunda ila kahi
kwa kugazigwa kwa chiwalo cha heye. 30 Sambi milumba
hamwe na heni kuli kitowa ngondo ya kulewela Mbuli Ino-
jile. Ngondo ayi ndo yila muyonile ndichitowa aho mwaluko
na ndo mlinguhulika nding'hali ndichitowa mbaka sambi.

2

Uliholile na ukulu wa Kilistu

1 Ndaze, kikala kwa hemwe kuli kilumba na Yesu Kilistu
kwanguwakangaza? Ndaze, igano lya heye lyanguwahem-
buliza? Ndaze, mwahamwe na Muhe Yelile na muwele na
nhumbula inojile na kiwonela isungu? 2 Lelo mndite heni
sangalale ng'hatu kwa kuwa na majesa ga uhamwe, igano
limwe, nhumbula imwe na mchijesa hamwe. 3 Mleche kudita
chinhu choneche kwa fihi ama kwa kidaya hela, ila kwa
kuholondala na igano hemwe kwa hemwe, na chila yumwe
yamone miyage kota katanganika kusinda heye yuye. 4 Chila
munhu yaleche kupala mbuli zoyalingugana heye yuye hela,
ila yalole mbuli zowalingugana wayage. 5 Muwe na majesa
gagala kota yawelenago Yesu Kilistu.

6 Heye vyoyali, nayali Nguluwi ng'hatu,
Ila hejesile kota kula kiwhana na Nguluwi, ndo chinhu cha
kibatililа.
7 Ila kwa kugana kwa heye yuye,
na kagaleka ago geng'ha, nakedita kota vyoyawele chitu-
magwa,
nakavumbuka kota munhu,
kota vila wanhu wanji vyowalinguvumbuka.
8 Nayali liholile na kuhulichiza geng'ha mbaka kabagama,
ena, kabagama mumsalaba.
9 Kwa mbuli ayo, Nguluwi nakamkwiniza kuchanya ng'hatu,
nakapegwa itagwa liwele likulu kusinda matagwa geng'ha.
10 Leka, kwa kutanganika kwa itagwa lya Yesu,
vilumbigwe vyeng'ha kilanga na mu isi na kuli isi ya
wabagame,
vyomfugamila heye,
11 Na chila lumyango nalulonje, Yesu Kilistu ndo Mkulu,
kwa ukulu wa Nguluwi Mhaza.

Kuwa kota lumuli mu isi

12 Lelo wang'holozangu, kota hila navyomnyhulichize
mazuwa gesa vyonandali hamwe na hemwe, na sambi vy-
ombele kutali na hemwe mlutilile kunyulichiza. Mkole mijito
kwa kudumba na kukakama mlajile kwa madito ga hemwe
kota mloholigwa, 13 kwa vila Nguluwi ndoyalingudita mijito
ng'hatu mgati mwa hemwe, na kuwapa nhumbula ya kugana
na ludali lwa kudita mbuli yoyalingugana heye yuye.
14 Mkole chila chinhu ne kung'ung'uta na kuwa hela
ibamba, 15 leka muwe wanhu welile, walihela nongwa,
kota wana walingumhulichiza Nguluwi na walingikala kuli
isi yihile na wanhu wajilile. Mobunguzuka hali hewo
kota nhondwe zilingumwemwesa kuulanga, 16 wone mibate
ng'hatu usenga ulingigala ukomu. Na aho ndo heni hondiwa
na mbuli ya kidayila kwa hemwe kuli zuwa hoyohiluka
Kilistu, ileche kuya koneka ng'hatu kota kikangaza kwa heni
na mijito ya heni nahavyajile hela.
17 Na wone ukomu wa heni wojidigwa uwe kota nhambiko
hamwe na mijito ya hemwe ilingukundigwa, iwele nhambiko
hali Nguluwi. Heni ndosangalala ng'hatu na kuwahanza
hemwe mweng'ha usangalalo awo. 18 Hiho du namwe mwan-
guganigwa kusangalala na kihanza na heni usangalalo wa
hemwe.

Timoteyi na Epaflodito

19 Ila ndangitumbila kwa Mkulu Yesu yondilingitumbila
kota ndoweza kumlajiza Timoteyi kwa hemwe behi yiyi,
leka nhumbula ya heni ihembulizwe kwa kuvizela mbuli za

hemwe. 20 Ndahela munhu yunji kota heye yawele nguwaditila kwa nhumbula yeng'ha. 21 Wanji wanguditika hela mbuli za hewo wawo woleka kuditika mbuli za Yesu Kilistu. 22 Kwa vila hemwe mwemwe mvizela katogo ka Timoteyi navyoyakolile mijito hamwe na heni kota vila mwana na mhaza kuli kudamla Mbuli Inojile. 23 Ahyo, ndangitumbila kumlajiza kwa hemwe behi yiyi hondivizela vila mbuli za heni vyozindutila. 24 Ndangitumbila Mkulu kota heni nani ndabehi kuya kwa hemwe.

25 Mbona ingana kumlajiza kwa hemwe mng'holozetu Epafulodito, yawele mkola mijito myangu kuli kuigombela Mbuli Inojile ya Kilistu hamwe na heni vivila heye mtumigwa wa hemwe mumlajize yanhanze. 26 Kangugana ng'hatu kuya kuwonani hemwe mweng'ha, nakagaya lukami kota hemwe mhulika luzi kota nayali mtamwa. 27 Ena, nayali mtamwa habehi nakubagama. Ila Nguluwi nakamonela isungu, na haiwele heye yaliyeka, leka na heni kahi ndeche kuwa na usungu ukulu. 28 Lelo ndangugana ng'hatu kumlajiza kwa hemwe, leka hommona muwe msangalale kahi, na masinzo ga heni goche. 29 Lelo mbocheleni kwa usangalalo weng'ha kota mng'holozo kuli Mkulu. Mwanguganigwa kuwahulichiza wanhu wawele kota heye, 30 kwa vila heye nayali behi na kubagama kwa chiwalo cha mijito ya Kilistu, nakambuza ukomu wa heye leka yanhanze heni kwa gala hemwe nahamwali kuhega kunhanza.

3

Kukundigwa kota tunoga kwa Nguluwi

1 Konjezela kwa ago, wang'holozangu, msangalale kuli kilumba na Mkulu. Hambe nhoche kuwila gala gomina nyandiche hala hamwande, mina gowatanza ng'hatu. 2 Milolele na awo walingudita wihe, awo wafanda kota misochi, wanhu walinguwakola lupichi kwinjila ikumbi. 3 Hetwe ndo wanhu wenjile ikumbi kwa kukomya, haiwele hewo, kwa vila hetwe twangumfugamila Nguluwi kwa kulongozwa na Muhe wa heye, na kidayila kuli kilumba na Yesu Kilistu. Hatulingitumbila vinhu vilingukoleka mlukuli. 4 Ila heni ndahawezile kitumbila mbuli azo, na wone kuna munhu yalingijesa kota koweza kitumbila mbuli azo za lukuli, heni nani ndimsumya, 5 heni nanyinjila ikumbi zuwa lya nane kulawila vyovumbuche, kahi heni nda munhu wa isi ya Isilaeli wa nhanzi ya Benjamini, Muebulaniya ng'hatu. Kwa chiwalo cha kibatilila malajizo ga Musa goyapegwe na Nguluwi, heni nandali Mfalisayo, 6 nandikangaza ng'hatu mbaka kuvigaza

vilundo vya wanhu walingumkunda Kilistu. Na kwa chiwalo cha kudita mbuli zinojile, zilingigaligwa kwa kuwinza malajizo, heni ndali hela nongwa yoneche. 7 Ila kwa chiwalo cha Kilistu, ago geng'ha vyonandali kijesa kota ndo gamha chonolo, sambi ndangugona kota hagawele na chinhu. 8 Ena, hagawele ago hela, ila ndangona kota chila chinhu chaga hela, kwa chiwalo cha mbuli ng'hulu ng'hatu, ya kumzela Yesu Kilistu Mkulu wa heni. Kwa chiwalo cha heye ng'hunda kutaga kutali chila chinhu, ndigona ago geng'ha kota midohe, leka ndiwe hamwe na Kilistu, 9 na kilumba na heye ng'hatu. Heni kahi ndema kula koneka ndinojile hali Nguluwi, kulinguya kwa kuwinza malajizo. Ila ndangoneka kota ndinojile hali Nguluwi kwa kumkunda Kilistu, ulingulawa kwa Nguluwi kukolela makundo. 10 Chondilingugana hela ndo kumzela Kilistu na kuwona mong'ho wa kuzilipuka kwa heye, kilumba na heye mli magazo ga heye, na kiwhana na kuli kubagama kwa heye. 11 Na heni nani, ndangitumbila kota ndozilipuligwa.

Ndangubilimila leka fiche mwiso

12 Hambe ndonje kota mina fika ama ndiwa nhanganiche. Ndangulutilila kikangaza kupegwa yila ndolendole, kwa chiwalo cha heye, Yesu Kilistu kembata ndiwe wa heye. 13 Ndangukomya wang'holozangu, silingulonga kota mina mhegwa ndolendole ayo, ila ndangudita mbuli imwe, ndangusemwa gala gapulute na kikangaza kugebatilila gala gawele kumwando kwa heni. 14 Lelo ndangubilima fiche mwiso, leka mbochela yila ndolendole ya ukomu wa mazuwa gose, ndolendole ayo ndo nyhemo ya Nguluwi ya kuluta kilanga kukolela kilumba na Yesu Kilistu.

15 Hetwe tweng'ha tukangale kuli ukomu wa hetwe wa kilumba na Yesu Kilistu, twanguganigwa kijesa mbuli azo. Ila wone wamwe wa hemwe wangijesa vinji, lelo Nguluwi kowagubulilani mbuli ayo. 16 Hamwe na ago geng'ha, tulutilile kumwando kuli nzila yiyo yonatuiwinzile mbaka sambi baha.

17 Wang'holozangu, muwinze vyondilingudita heni, milanguse kwa wala walingikala kota ahyo, kota vyotuwalonjelani hemwe. 18 Nandikulonjelani mbuli ayi mala nyinji, na sambi ndanguwila kahi kwa mahozi, hana wanhu wenji wangikala kota wang'honyo wa usenga wa kubagama kwa Yesu Kilistu hala mumsalaba. 19 Kuduma kwa hewo ndo kuwifyigwa, wangudita kunojeza ng'huli za hewo kota ndo mlungu wa hewo, wangidayila mbuli za hewo za soni na kijesa hela mbuli za isi ayi. 20 Ila hetwe twa wenyeng'haye wa kilanga, na twangumlolela ng'hatu mlohozi wa hetwe Mkulu Yesu Kilistu

yoye kulawa ako. 21 Heye kogalamla ng'huli za hetwe ziwele
ng'hochele, na kuidita iwhane na lukuli lwa heye luwele
na ukulu ng'hatu, kwa ludali lulula lulingumdita yaviwiche
vinhu vyeng'ha hali ulongozi wa heye.

4

Mbuli za kukangaza nhumbula

1 Ahyo, wang'holozangu wondilingukuganani, wondilin-
gugana ng'hatu kukonani, hemwe muwele usangalalo wa
heni na chipembelo cha kusumya kwa heni, vyomlingu-
lapigwa kwima nzinzili kuli kilumba na Mkulu.
2 Ndanguwadedezani, hemwe Euwodia na Suntike, mikale
kwa kihulichiza kota mwalukolo milumbile kwa Mkulu.
3 Nagwe mkola mijito myangu yondilingitumbila, ndangukugana uwatanze wadala awo, kwa vila wangikangaza kuli kukola mijito ja kweneza Mbuli Inojile hamwe na heni, hamwe na Kelemensi na wakola mijito wayangu weng'ha, wawele matagwa ga hewo gandichigwa kuli chitabu cha ukomu.
4 Lelo msangalale ng'hatu kuli kilumba kwa hemwe
na Mkulu. Ndangulonga kahi, msangalale! 5 Uliholile
wa hemwe uzeleche kwa wanhu weng'ha. Mkulu ka
habehi kuya. 6 Mleche kuwa na lunhwinhwi kwa chinhu
choneche chila, ila kwa chila mbuli, mumlande Nguluwi
kwa chiwalo cha vinhu vyomlingugana, mumlande kwa
kuta malumbo Nguluwi. 7 Na ako kikala goya kulingulawila
kwa Nguluwi iwele ng'hulu kusinda nyhala za wanhu, yok-
wamila goya nhumbula za hemwe na nyhala za hemwe kuli
kilumba na Yesu Kilistu. 8 Hamba wang'holozangu, mibatilile
mbuli zeng'ha za kukomya, goneche galingutogoligwa, galin-
gukundigwa na Nguluwi, goneche gawele gelile, ga kunojeza
na gatanganiche. 9 Mgadite gala gomilanguse na kubochela
kulawila kwa heni, mbuli zomuhuliche na kugona kulawa
kwa heni. Na heye Nguluwi yalingutudita tikale goya, kowa
hamwe na hemwe.

Paoli kanguta malumbo kwa ndolendole

10 Kuli kilumba kwa heni na Mkulu nasangalala ng'hatu,
kwa kona mwangung'humbuka kahi kunhanza. Ndema ku-
longa kota hamsemwile kunjesa, ila namng'hali hamonile
mhumu ya kudita ahyo. 11 Hambe ndonje ahyo sambi kwa
vila ndangugana chinhu, mina ndilangusa ndeme kugana
vinhu mzidi kwa vila vyondilinavyo. 12 Ndivizela kikala na
vinhu vinji ama kuwa hela vinhu. Ndilangusa mbuli zeng'ha,
ndiwe na nzala ama kiguta, kupegwa vinji ama kuwa na vido.

13 Ndoweza kudita chila mbuli kwa vila Kilistu kangunipa
ludali.
14 Leka ahyo, hemwe namdita goya kwa kunhanza kuli
magazo ga heni. 15 Hemwe Wafilipi mvizela mwemwe
baho kota mwaluko wa kudamla Mbuli Inojile, lonandali
ndikuka Makedoniya, hemwe mliyeng'ha ndo muwele
chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu mnhanzile,
hemwe mliyeng'ha ndo muwele hamwe na heni kuli
kubochela vinhu na kuwatanza wanji. 16 Aho navyombele
ndigana kutanzwa kula Tesalonike namingalila utanzi, kahi
nahaiwele mala imwe hela. 17 Haiwele hela kota ndangugana
kubochela ndolendole, chondilingugana monjezelwe kuli
gala geng'ha ganojile gomditile. 18 Lelo mina mbochela
vinhu vyeng'ha vyommhele, kahi ndo vinji ng'hatu kusinda
vyonganile. Ndina chila chinhu kwa vila sambi Epafulodito
mina kengalila ndolendole za hemwe. Ndolendole azo ndo
kota nhambiko iwele ngununyhilila goya, nhambiko iwele
ngukundigwa na kumnojeza Nguluwi. 19 Lelo Nguluwi wa
heni, kwa ukulu wa lufufu lwa heye kukolela Yesu Kilistu,
kowapani vinhu vya hemwe vyeng'ha vyomlingugana.
20 Ukulu uwe kwa Nguluwi wa hetwe na Mhaza wa hetwe,
mazuwa gose. Ena.

Ulamso wa kugwisa chilasi

21 Ndanguwalamsani wanhu wa Nguluwi weng'ha
walingumkunda Kilistu Yesu. Wang'holozangu wawele
hamwe na heni hano wangukulamsani. 22 Wanhu wa
Nguluwi wa hano, na ng'hatu wala wawele kuli ng'handa
ya mndewa wa Loma, wangukulamsani.
23 Ndanguwalandilani isungu lya Mkulu wa hetwe Yesu
Kilistu.

Baluwa ya Paoli kwa wanhu wa Kolosai
Chilongole

Baluwa ya Wakolosai nayandichigwa na mtumigwa Paoli (1:1). Nakandika baluwa ayi naloyawele mchinweng'ho, hanji nayali ako Loma mhela wa makumi sita Yesu loyavumbuche. Baluwa ya Wakolosai hamwe na Waefeso na Filemoni, zanguchemigwa baluwa za mchinweng'ho kwa vila Paoli nakazandika naloyawele mchinweng'ho. Nakandika baluwa ayi kwa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu ako kuli muji wa Kolosai. Paoli nahaluche chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu ako Kolosai kota navyoyalonjile kuli sula ya 2:1, ila nakona yowa goya wone yomlapa yadite ahyo. Yangoneka kota Epafulasi ndo yaluche acho chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu kwa vila nayali yalawile ako Kolosai.

Paoli nakona vibi kwa gala malanguso ga udesi kwa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu ako Kolosai. Nakandika menji mli ayi baluwa galinguwala mbuli ayo. Nakwali na chilundo cha Wayahudi walingumuwinza Kilistu nawawelengujeza kuwakola lupichi Wakilistu wanji kuwinza malajizo ga Chiyahudi kulawa kuli Ilagano lya katali, ng'hatu kwa kwinjila ikumbi. Paoli nakandika kota munhu yalingumuwinza Kilistu, halingugana chinhu choneche, ila Kilistu leka yakundigwe na Nguluwi (1:15-20). Na malajizo galinguwala Ilagano lya munhu hela gahela chinhu (2:8).

Gali Mgati

Paoli kangwaluka baluwa kwa kuchilamsa chilundo cha wanhu walingumukunda Kilistu ako Kolosai (1:1-2).

Hamba nakandika ukulu wa Kilistu kuli chiwalo cha gala malanguso ga udesi ako Kolosai (1:3-3:4).

Kota kuli baluwa nyinji za Paoli, nusu ya baluwa nakandika mbuli zitanganiche kuli mbuli ya kikala goya kuli makundo kwa wang'ha walingumkunda Kilistu (3:5-4:6).

Paoli kangugomanyiza baluwa kwa kuwalamsa na malajizo gawele mli baluwa gasomigwe kwa lizi kulu kuli vilundo nyeng'ha vya wanhu walingumkunda Kilistu (4:7-18).

1 Heni Paoli, mtumigwa wa Yesu Kilistu kota Nguluwi
vyoyaganile, hamwe na mng'holozangu Timoteyi,
2 twanguwandichilani hemwe wanhu wa Nguluwi wa ako

Kolosai, wang'holozetu muwele ngukundigwa kuli kilumba na Yesu Kilistu. Twanguwaganilani isungu lya Nguluwi hamwe na kikala goya kulawila kwa Mhaza wa hetwe.

Paoli kangumlanda Nguluwi na kuta malumbo

3 Mazuwa gose twanguta malumbo Nguluwi, Mhaza wa
Mkulu wa hetwe Yesu Kilistu, mhela hotuwalandila, 4 mina
tuhulika mbuli ya makundo ga hemwe kuli Kilistu Yesu
na kwa mbuli ya igano lyenu kwa wanhu wa Nguluwi.
5 Makundo ga hemwe na igano lyenu vyejemela kuli ki-
tumbila gomuwichilwe kilanga. Mina mhulika kwa ako
kitumbila hala hamwande mhela lomdamlilwe usenga wa
kukomya uwele ndo Mbuli Inojile. 6 Ayi Mbuli Inojile vy-
oifichile kwa hemwe, naiwadita wanhu wadite ganojile na
kwenela muisi yeng'ha kota vila navyoyaditile kwa hemwe
kulawila zuwa lila lomhuliche mbuli ya isungu lya Nguluwi
na kuizela iwele ya kukomya. 7 Namilangusa isungu lya
Nguluwi kulawila kwa Epafula, mtanzi muyetu tulingum-
gana, yawele ndo mkolamijito wakukundigwa kwa Kilistu
kwa chiwalo cha hetwe. 8 Heye naye, nakatigalila mbuli za
igano lyenu lyompegwe na Muhe wa Nguluwi. 9 Kwa chiwalo
acho, twali tuwalandileni mazuwa gose kulawila mhela lo-
tuhuliche mbuli ya hemwe. Twangumlanda Nguluwi yawa-
dite hemwe mvizele goya gala goyalingugana, hamwe na
nyhala zeng'ha na uwanzi wotupegwa na Muhe wa Nguluwi.
10 Aho moweza kikala kota vyoyalingugana Mkulu na kudita
galingumnojeza mazuwa gose. Kwa nzila ayo, moweza ku-
dita mbuli zinjizinji zinojile, namwe molutilila kukula kuli
kumzela Nguluwi. 11 Nguluwi yawapeni ludali kwa udaho
wa ukulu wa heye leka muweze kubeteza na kwimilila chila
chinhu kwa usangalalo, 12 na kuta malumbo Mhaza, yawa-
ditile hemwe mkundigwe kubochela mbuli zila yawawichile
wanhu wa heye kuli undewa wa lumuli. 13 Nguluwi nakat-
ulohola kuli ludali lwa jiza, nakutwinjiza kuli undewa wa
Mwanage yamganile. 14 Kwa heye twangugomboligwa, mina
twangusilwa gehile ga hetwe.

Ukulu wa Kilistu na mijito ya heye

15 Kilistu kangoneka ng'hatu kota kewhana na Nguluwi,
yohalingoneka,
heye nayali baha vinhu vyeng'ha naving'hali lumbigwa.
16 Mina kwa heye vinhu vyeng'ha navilumbigwa,
chila chinhu muisi na kilanga,
vinhu vilingoneka na havilingoneka,
wone iwe wandewa, vilongozi, wakulu na wawele na
mong'ho.

Vyeng'ha navilumbigwa kukolela heye na kwa chiwalo cha heye.
17 Heye nayalibaha kung'hali lumbigwa kwa vinhu vyeng'ha,
kwa kilumba na Kilistu, vinhu vyeng'ha vilutilila kuwa bahala honhu hake.
18 Heye ndo mutwi wa lukuli lwake, lukuli ndo chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu weng'ha.
Heye ndo chaluchizo cha ukomu,
mlelwa wa mwaluko kuzilipuligwa,
Leka yawe wa mwaluko kuli vinhu vyeng'ha.
19 Kwa vila Nguluwi nakagana Unguluwi wa heye woneche mgati mwa Kilistu.
20 Kwa nzila ya Mwanage, Nguluwi nakahanyisa vinhu vyeng'ha vilumbigwe vimhiluchile heye,
na kwa danda ya mwanage ibohoche mumsalaba, nakadita kikala goya,
na vinhu vyeng'ha muisi na kilanga.
21 Aho mhela umwe hemwe kahi namwali kutali na Nguluwi na mwali wang'honyo wa heye kwa majesa ga hemwe na madito ga hemwe gehile. 22 Ila sambi, Nguluwi kawahanyisa hemwe kukolela Mwanage nayawele munhu na kubagama, leka yawawiche hemwe kumwando kwa heye, muwa wanhu wa Nguluwi, walihela nongwa na ne kulonjigwa vibi. 23 Mwanguganigwa, ila kulutilila na kibatilila nzila yiyila kuli makundo, namleche kukunda kutigaswa kulawila kuli utumbilo ula wompegwe mhela womhuliche Mbuli Inojile. Heni Paoli ndiwa chitumagwa wa ayo Mbuli Inojile iwele idamligwe kwa chila munhu muisi.

Mijito ja Paoli kwa wanhu weng'ha walingumkunda Kilistu

24 Na sambi ndangusechelela kugazigwa kwa chiwalo cha hemwe, mina kwa kugazigwa aku aha muisi, ndangutanza kwenela kwa chila chipunguche kuli kugazigwa kwa Kilistu kwa chiwalo cha lukuli lwake, mina ndo chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu. 25 Nani nditigwa na Nguluwi ndiwe chitumagwa wa chilundo cha wanhu walingukunda Kilistu. Mijito yiyo ndo kudamla ulonzi wa Nguluwi uzeleche goya. 26 Usenga awo wanhu nawavisigwa waleche kuuzela, kulawila lulelo lwa katali, ila sambi nakawalajila wanhu wa heye. 27 Nguluwi nakagana kuwazelesa awo, vila uviso vyouwele mkulu na ukulu vyowenele kwa wanhu hawawele Wayahudi, nayo ndo ayi, Kilistu ka mgati mwa hemwe, na heye ndo yalingugalila utumbilo kota tochihanza kuli ukulu wa Nguluwi. 28 Kwa mbuli ayo twangumdamla Kilistu kwa wanhu weng'ha, twanguwakanya na kuwalangusa weng'ha kwa nyhala yeng'ha, leka tuweze kumigala chila yumwe

yawele yakangale kumwando kwa Nguluwi kuli kilumba
na Kilistu. 29 Kwa mbuli ayo heni ndangudita mijito na
ndikangaza kwa ludali lukulu lwa Kilistu lulingukola mijito
mgati mwa heni.

2

1 Ndangugana mvizele vyondilingikangaza kwa chiwalo
cha hemwe na kwa chiwalo cha wanhu wa Laudikeya na kwa
chiwalo cha weng'ha hawanzelele. 2 Ndangudita ahi leka
ndiwakangaze nhumbula na kilumbiza mli igano, leka wawe
wadahile kuwa na uwanzi ukulu ng'hatu, waweze kuvizela
uviso wa Nguluwi, uwele ndo kumzela Kilistu yuye. 3 Mgati
mwake mvisigwa ng'hano zeng'ha za nyhala na luhala.

4 Lelo ndanguwalonjelani, mleche kubadigwa na munhu
yoneche kwa ulonzi wa udesi na hanji gawe gangoneka kota
ndo ga kunojeza ng'hatu. 5 Kwa vila wone ndiwe kutali
na hemwe, ndanguwajesani lukami, ila mgati mwa muhe
wa heni nda hamwe na hemwe, na ndangusangalala kona
azo mbuli za hemwe vyozilinguluta goya na vyomlingwima
nzinzili kuli makundo kwa Kilistu.

Ukomu wa kukomya kuli kilumba na Kilistu

6 Kwa vila hemwe mumkunda Yesu Kilistu yawele Mkulu,
lelo mikale kuli kilumba na heye. 7 Muwe na mizabi mgati
mwake, mizenjele mchanya mwake na kwima goya kuli
makundo kota vyomlanguswe. Muwe mmemile malumbo.

8 Mlole, lelo munhu yaleche kuwadita muwe wapogozi wa
heye, kwa malanguso ga heye ga udesi hela, galingulawa mli
malanguso ga wanhu na kota isi vyoilingugana, na haiwele
yalingulangusa Kilistu yuye. 9 Mina mgati mwa lukuli lwa
Kilistu, amo mwangikala Unguluwi weng'ha. 10 Namwe
mpegwa ukomu ng'hatu kuli kilumba na heye. Heye ka
mutwi wa vilongozi wa vijeni vyeng'ha vilingulongoza na
viwele na ludali lweng'ha.

11 Kuli kilumba na Kilistu hemwe namwinjila ikumbi, ila
haiwele kwa ikumbi lilingukoleka na wanhu mlukuli, ila
ikumbi lilinguditikwa na Kilistu yuye, leka kuwadita wanhu
wagomboligwe kulawa kuli ludali lwa gehile. 12 Mhela
lombatizigwe na mtiligwa hamwe na Kilistu, na kuli kuba-
tizigwa namzilipuligwa kahi hamwe na heye kwa kukunda
kuli mong'ho wa Nguluwi yamzilipule Kilistu. 13 Mhela
umwe namwe mwali kota mbagame kwa mbuli ya gehile
ga hemwe na kwa vila hemwe namwali wanhu hawawele
Wayahudi. Ila Nguluwi nakawapa hemwe ukomu hamwe na
Kilistu. Heye katusila gehile ga hetwe geng'ha, 14 nakosela

kutali gehile ga hetwe geng'ha, gandichigwe gawele kutulonjeleza, hamwe na malajizo gake nagawele na ung'honyo kwa hetwe, nakosa galeche kuwa hala kahi kwa kugatowelela mumsalaba. 15 Aku kumsalaba Kilistu nakawaboka ludali lwao avyo vijeni vilongozi na wakulu wawo, nakuwabasa soni hali wanhu kwa kuwabuluna kota wanhu walingujenda lung'hongola kulajila majendo ga kusumya kwa heye.

16 Ahyo, lelo mleche kukunda kupegwa mzilo na munhu yoneche kwa chiwalo cha vilyo ama vyakunwa, mazuwa ga mnvina na mnvina ya mwezi uyage ama Zuwa lya Kwesela. 17 Mbuli za kota hino ndo isisila hela lya gala galinguya, kukomya kuko ndo Kilistu. 18 Mleche kukunda munhu yoneche yawasukule chila chomuwele nacho, yalingidaya kota heye kaholondala na yalingufugamila wahilisi wa kilanga. Na kiwika kuli uloli wa heye yuye na kidaya hela, munhu kota ayo kabubuwanika kwa luhala lwake lwa chilukuli, 19 nakebagula na Kilistu yawele mutwi wa awo lukuli. Kwa kulongozwa na Kilistu, lukuli lweng'ha lwanguliswa na kilumbizwa hamwe kwa vitomo vyake na midanha jake, nawo wokula kota vyoyalingugana Nguluwi.

Kubagama na kikala hamwe na Kilistu

20 Hemwe mbagama hamwe na Kilistu na kugomboligwa kuli ludali lwa vijeni viwele na ludali lwa isi na kota isi vyoilingugana. Lekachoni, lelo kikala kahi kota vila namwali wa isi ino? Iwa ndaze kuwichilwa malajizo? 21 “Mleche kibata achi, mleche kujeza chilyo chila, mleche kudoliza chila?” 22 Mbuli azo zeng'ha zangulapa na vinhu vilinguwifigwa baho du hovitumiligwa, ago ndo malajizo na malanguso ga wanhu hela. 23 Ndangukomya, malajizo ago gangoneka kota ga nyhala kwa mbuli ya kufugamila wewichile wawo na kuholondala kwa udesi na kuuditila lukuli kwa kung'ang'ala ila mbuli azo haziweza ng'oo kulemeza maya gehile ga lukuli.

3

1 Lelo hemwe mzilipuche hamwe na Kilistu, mijese ng'hatu mbuli za kilanga, kula Kilistu koyali, kekala nzingo ya kudilo kwa Nguluwi. 2 Muwe mchijesa ng'hatu mbuli za ako kilanga, na haiwele mbuli za aha muisi. 3 Mina hemwe mbagama na ukomu wa hemwe uvisigwa hamwe na Kilistu kuli Nguluwi. 4 Ukomu wa hemwe ndo Kilistu, na mhela hoyolawila ndo namwe kahi homlawila na kihanza hamwe na heye kuli ukulu.

Ukomu wa katali na wa sambi kuli kilumba na Kilistu

5 Lelo mkopole choneche chiwele mgati mwenu chiwele cha muisi na ung'hondwa na wavu na maya ga kudita

ung'hondwa na maya gehile na maya ga kuwa na lufufu
lwinji ndo kufugamila jimalukolo. 6 Kwa chiwalo cha mbuli
azo kuzudila kwa Nguluwi kowoyela weng'ha wohambe
wamhulichize. 7 Mhela umwe hemwe kahi namikala kuli
ago, ukomu wa hemwe houwinzile mbuli azo. 8 Ila sambi
mwanguganigwa kuleka mbuli azi zeng'ha, kuzudila na mn-
vimnvi na maligo na kwihilwa na kukovula na uhesi galeche
kulawila kumlomo kwa hemwe. 9 Mleche kilonjela udesi,
kwa vila hemwe mina mvula ula wunhu wa katali hamwe
na madito gake geng'ha gehile. 10 Namvala wunhu unyale.
Awu wangulutilila kugaluswa na Nguluwi, yawele mlumba
wa heye, kwa kiwhana na heye leka mumzele Nguluwi
ng'hatu. 11 Kuli mbuli ino, kuduhu kahi cha Mgilichi ama cha
Myahudi, yenjile ikumbi na yula henjile ikumbi, mjenzi ama
mwenyeng'haye, mpogozi na munhu yelejehe. Kilistu ndo
chila chinhu, na kamumo kuli geng'ha.

12 Hemwe mwa wanhu wa Nguluwi, heye nakawagana na
kuwahagula muwe wa heye. Ahyo, lelo mvale nhumbula
ya isungu na nhumbula inojile na uliholile na kuholondala
na kwimilila. 13 Mwimilile mwemwe kwa mwemwe na
kilechela, munhu yowa na mbuli yoneche kwa miyage, kan-
guganigwa kulechela gakoleche kota Mkulu vyoyawalechele-
leni hemwe. 14 Kwa ago geng'ha, mibatilile igano, kwa
vila igano liting'hanizaga chila chinhu kuli uhamwe wenele.
15 Nako kikala goya kwa Kilistu kulongoze mnhumbula ya
hemwe, kwa vila Nguluwi kawachemani muwe mikale goya
kuli lukuli alo lumwe. Kahi mte malumbo. 16 Ulonzi wa
Kilistu umema ng'hatu mgati mwa hemwe. Milanguse na
kikanya kwa nyhala zeng'ha. Mwimbe zabuli na nzimbo
za kumtogola na kumfugamila Nguluwi. Aku mmwimbila
Nguluwi mta malumbo mnhumbula za hemwe. 17 Na chila
chomdita kwa ulonzi ama madito, mdite mweng'ha kwa
itagwa lya Mkulu Yesu na kuta malumbo Nguluwi Mhaza
kukolela heye.

Malanguso kuli ng'handa za Wakilistu

18 Hemwe wadala mholigwe, muwahulichize walume wa
hemwe, kwa vila ndovyoyogana Mkulu. 19 Na hemwe
wakasano, waganeni wadala wa hemwe, na mleche kuwa
mng'ang'ale kwa hewo.

20 Hemwe wana, muwahulichize wahaza wa hemwe kwa
chila chinhu, ahyo mina mwangumnojeza Mkulu.

21 Namwe wahaza, mleche kuwahangawaila wana wa
hemwe, wone haiwele ahyo, wowa na ngozolo.

22 Hemwe wapogozi, muwahulichize wakulu wa
hemwe wa muisi kuli mbuli zeng'ha, na haiwele mhela
howalinguwalola kwa vila mwangugana kinojeza kwa

hewo, leka mdite ahyo kwa nhumbula yeng'ha, kwa mbuli ya kumwinamila Mkulu. 23 Chila chomdita, mdite kwa nhumbula yeng'ha, kota vila mwangumditila Mkulu Yesu na haiwele kwa kumditila munhu. 24 Mvizele kota mobochela chonolo kulawa kwa Mkulu Yesu choyawawichile wanhu wa heye, kwa vila mwangumkolela mijito Mkulu Yesu Kilistu! 25 Yawele ngudita wihe, kohilusilwa wihe wa heye vyouwele, Nguluwi halingutagusa kwa kulola kumeho.

4

1 Namwe wakulu, muwaditile ganojile wapogozi wa hemwe na vyoyalingugana Nguluwi, mvizela kota namwe kahi mwanaye Mkulu kilanga.

Malanguso gakonjezela

2 Mleche kuleka kumlanda Nguluwi, na homlanda muwe milolela, muwe mta malumbo Nguluwi. 3 Vivila mtulandile natwe kahi leka Nguluwi yatupe mhumu ya kudamla usenga wa mbuli zivisigwe za Kilistu. Na kwa mbuli ayo heni sambi nda mchinweng'ho. 4 Lelo mndandile, mbeze kudamla hazelu mbuli ayo kota vyoilinguganigwa.

5 Muwe na nyhala kuli kikala kwa hemwe na wanhu wohambe wamkunde Kilistu, mdita goya kwa chila mhumu yomlinayo. 6 Mazuwa gose, kulonga kwa hemwe kuwe kunojile na kwa kuwatanza wanhu, kahi mwanguganigwa kuvizela vila vyomwidichila chila munhu.

Ulamso wa kugwisa chilasi

7 Mng'holozetu Tukiko tulingumgana ng'hatu, mkola mijito wa kukundigwa na chitumagwa muyetu, tulingukola na heye mijito ya Mkulu, kowalonjelani mbuli za heni zeng'ha. 8 Ndo mina ndangumlajiza heye kwa hemwe, leka yawakangaze nhumbula za hemwe kwa kuwalonjela mbuli za hetwe. 9 Kanguya hamwe na Onesimo, mng'holozetu tumganile na wakukundigwa, ayo ndo muyenu. Wowapani mbuli za vinhu vyeng'ha vilingukoleka hano.

10 Alistako, yawele kuchinweng'ho hamwe na heni, kanguwalamsani, na hihyo Malichi, binamu wa heye Banaba kanguwalamsani, yawele namlonjelwe mbuli za heye, wone yoye, mumbochele. 11 Na heye Yoshuwa yalinguchemigwa Yusto, kanguwalamsani. Mli wala Wayahudi mina wabochele makundo, awa hela waliyeng'ha ndo wakola mijito wayangu kwa mbuli ya Undewa wa Nguluwi, nawo wawa utanzi ukulu kwa heni. 12 Epafula, yawele yumwe wa hemwe na chitumagwa wa Kilistu Yesu, kanguwalamsani. Mazuwa gose kanguwalandilani hemwe ne kutoka ng'hatu leka mwime goya mkangaze na kwima nzinzili kwa mbuli

yeng'ha yalingugana Nguluwi. 13 Ndoweza kuwa mlolezi
kota kangudita mijito vinojile lukami kwa mbuli ya hemwe
na kwa mbuli ya wanhu wa Laudikeya na Hielapoli. 14 Lukasi
munhu wa hetwe tumganile yaizelele mikwandi, na Dema,
wanguwalamsani.
15 Ulamso wa hetwe kwa wang'holozetu wa Laudikeya.
Mlamseni lumbuliyangu Nimfa hamwe na chilundo cha
wanhu walingumkunda Kilistu chilinguting'hana hakaye
hake. 16 Lomsinda kusoma lyandiko ali, mikangaze
muwape wayenu wa Laudikeya kuli chilundo cha wanhu
walingumkunda Kilistu, na lila lyandiko ndiwandichile
wanhu wa Laudikeya, wawape hemwe msome. 17 Mlonjeleni
Alikipo yadite goya yila mijito yapeligwe na Mkulu.
18 Ndangwandika aga kwa moko wa nene baha, ulamso
kulawa kwa heni Paoli. Mkumbuchile kota nda
mchinweng'ho, kunoga kwa Nguluwi kuwe na hemwe.

Baluwa ya Mwaluko ya Paoli kwa wanhu wa Tesalonike Chilongole

Baluwa ya mwaluko kwa Watesalonike nayandichigwa na mtumigwa Paoli (1:1). Hanji yowa ndo baluwa ya mwaluko Paoli yandiche naiwele mli Bibiliya, nayandichigwa kuli mhela wa makumi gahano na umwe Yesu naloyavumbuche. Paoli nayali ako Kolinto loyandiche baluwa ayi kwa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu ako Tesaloniya, chilundo nachoyaluche kuli majendo ga keli kuli mbuli ya kumkolela mijito Nguluwi (Madito 17:1-10). Yangulonga mli chitabu cha Madito kota chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu, kwali na Wayahudi wamwe na Wagilichi.

Paoli nahawele na mhumhu ya kikala ako Tesaloniya, mhela loyaluche acho chilundo, ndo mina nakawandichila baluwa ya kuwakangaza nhumbula wanhu walingumkunda Kilistu ako. Baluwa yangusima mbuli nyinji na malanguso menji galinguganigwa kukoleka kwa wanhu weng'ha walingumkunda Kilistu. Kahi kangulonga kwa ugazi mbuli ya kuhiluka kwa Yesu Kilistu. Hanji wanhu walingumkunda Kilistu ako Tesalonike nawahagana ng'hatu honhu halingusima mbuli ayi ya kuhiluka kwa Kilistu. Paoli nakalonga mbuli ya kuhiluka kwa Yesu Kilistu kota chinhu chiwadita wanhu kikala kwa kumnojeza Nguluwi (5:6-8).

Gali Mgati

Paoli kangwaluka baluwa kwa ulamso na kuta malumbo Nguluwi kwa hewo (1).

Hamba kangutang'hula madito ga heye na usenga woyegale. Timoteyi (2-3).

Kahi Paoli kangulavya malajizo kwa weng'ha ndaze vyoilinguganigwa kikala kuli lumuli kwa chiwalo cha kuhiluka kwa Yesu Kilistu (4:1-5:15).

Paoli kangugomanjiza kwa kuwalamsa wanhu weng'ha walingumkunda Kilistu na kahi kuwauza kota chila munhu mli chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu kota chila yumwe yasomile baluwa.

1 Heni Paoli hamwe na Silivani na Timoteyi,
twanguwandichilani hemwe chilundo cha wanhu
walingumkunda Kilistu ako Tesalonike, muwele ndo
wanhu wa heye Nguluwi Mhaza, na wa Mkulu Yesu Kilistu.
Twangukuganilani kunoga kwa Nguluwi na kikala goya.

Kikala na Makundo ga Watesalonike

2 Twanguta malumbo Nguluwi mazuwa gose kwa chiwalo
cha hemwe mweng'ha na kuwakumbukani mazuwa gose
kuli kulanda kwa hetwe. 3 Wala hatulinguleka kukum-
buka hali Nguluwi Mhaza wa hetwe, vila vyomlingulajila
makundo ga hemwe kwa madito, navyomlinguyila mijito
kwa chiwalo cha igano lya hemwe, na twangukumbuka
utumbilo wa hemwe vyowimile nzinzili kuli Mkulu wa hetwe
Yesu Kilistu. 4 Wang'holozangu, tuvizela kota Nguluwi kan-
guwaganani na kuwahagula muwe wanhu wa heye, 5 mina
mhela wotudamle yila Mbuli Inojile na haiwele kwa mlomo
hela, ila kahi kwa mong'ho na kwa Muhe Yelile, tuwele
tuvizelele ng'hatu kota usenga awo nawali wa kukomya.
Mvizela vila navyotikale hamwe na hemwe, natikala kwa
kuwatanza hemwe. 6 Hemwe mwangutuwinza kota vy-
otulingudita hetwe, kahi navyoyalingudita Mkulu. Hanga
namgazigwa ng'hatu, namuubochela usenga awo kwa usan-
galalo ulingulawa kwa Muhe Yelile. 7 Lelo hemwe mwan-
gudita vinojile, na wanhu wamkundile Kilistu wa Make-
doniya na Akaya wanguwawinza hemwe. 8 Mina, kwa
kikangaza kwa hemwe usenga wa Mkulu uhulikwa haiwele
ako Makedoniya na Akaya hela, ila makundo ga hemwe
kwa Nguluwi genela kweng'ha. Kahi hambe tugane konjeza
choneche kwa alyo, 9 kwa vila wanhu awo wangusima vila
navyomtubochela hala hotuwajendelani, vila navyomlechile
kufugamila jimalukolo na kumgalamchila na kumkolela
mijito Nguluwi yawele ngikala na wa kukomya. 10 Na
kahi wangutulonjela, mwangumbeteza Mwanage kulawa ki-
langa, heye Yesu, yawele yazilipuligwe na Nguluwi na yawele
yatulohole kuli kuzudila kwa Nguluwi kulinguya.

2

Mijito ya Paoli ako Tesalonike

1 Wang'holozangu, mwemwe baho mvizela kota kuwajen-
dela hemwe kwa hela chinhu. 2 Mvizela kota vyotugazigwe
na kulijigwa kula Filipi lotung'hali fika kwa hemwe Tesa-
lonike. Hanga kwali na kitwanza kwinji, Nguluwi wa
hetwe nakatudita tuleche kudumba kuwadamlilani Mbuli
Inojile. 3 Mbuli yotulingukangaza kwa hemwe haiwele
mbuli ilingitumbila udesi ama majesa gehile na hatuvi-
ganile kumhada munhu yoneche. 4 Ila, mazuwa gose hetwe
twangulonga kota vila Nguluwi vyoyalingugana kwa vila
nakatona kota toweza na katupa kudamla ayi Mbuli Ino-
jile. Hatulingugana kuwanojeza wanhu ne hado, ila twan-
gugana kumnojeza Nguluwi yawele yavizelele nhumbula za

hetwe vyozili mbaka mgati. 5 Nguluwi ndo mlolezi, kota
vyomvizelele, hetwe hatulonjile kwa kuwadedeza leka ku-
visa maya ga hetwe gehile ga kugana kupegwa lufufu kwa
uviso, 6 Hatupalile kutogoligwa na wanhu, hanji kulawa
kwa hemwe ama kulawa kwa munhu yoneche. 7 Hetwe
tuwele watumigwa wa Kilistu, twahajezile kulanda vinhu
vinji kwa hemwe, ila hetwe twali waliholile hali hemwe kota
vyoyawele mamo vyoyalinguwalela wanage. 8 Na tuwagana
hemwe ng'hatu natona inoga kuwegalila Mbuli Inojile yotu-
pegwe na Nguluwi, haiwele ahyo hela, ila kahi na ukomu wa
hetwe. Kwa vila hemwe ndo wanhu tulinguwagana ng'hatu.
9 Wang'holozetu, mwangukumbuka vila vyotukolile mi-
jito na kitunya. Hala hotuwadamlile Mbuli Inojile ya Ngu-
luwi, tukola mijito nemisi na nechilo leka tuleche kumha
munhu yoneche mijito ya kutulela. 10 Hemwe mwanguweza
kuwa walolezi, na Nguluwi kahi ka mlolezi, kota madito
ga hetwe hali hemwe mlingukunda Kilistu nagali ganojile,
galingumnojeza Nguluwi na galihela nongwa. 11 Mvizela
kota hetwe natumditila chila yumwe wa hemwe kota hila
mhaza vyoyawele nguwaditila wana wa heye yuye. 12 Hetwe
natuwakanya na tuwakangaza nhumbula na kuwadedeza
ng'hatu, leka mikale kota vyoyalingugana Nguluwi yawele
nguwachemani muwe hamwe kuli undewa na ukulu wa
heye.
13 Kahi twanayo mbuli inji ya kuta malumbo Nguluwi,
vyotuwagalile usenga wa Nguluwi, hemwe namuuhulika
na muubochela. Haiwele kota vila usenga wa munhu,
ila kota usenga wa Nguluwi, ndangukomya ndo vyouwele.
Mina ulonzi wa Nguluwi ndo ulingukola mijito chila zuwa
mgati mwa hemwe mlingukunda. 14 Wang'holozangu,
hemwe namting'hana na mbuli zizila zowating'hane nazo
wanhu wa Nguluwi kula Yudeya na vilundo vya wanhu
walingumkunda Yesu Kilistu. Hemwe na mgazigwa na
wanhu wayenu kota vila hewo navyowagazigwe na wayawo
Wayahudi, 15 nawamkopole Mkulu Yesu na waloli, na
watugaza na hetwe natwe. Wanhu awo wangumzudiza Ngu-
luwi, kahi ndo wang'honyo wa chila munhu! 16 Mbaka nawa-
jeza kutulemeza kuwadamlila wanhu hawawele Wayahudi
usenga uzanguwagalila ulohozi, ahyo ndo vyowamemezwe
gehile gowaditile mazuwa gose. Ila sambi kuzudila kwa
Nguluwi kuwagwila.

Kugana kuwajendela kahi wanhu wa Tesalonike

17 Wang'holozangu, kileka kwa hemwe na hetwe, kwali
kwa mhela udo hela, kahi kileka ako kwali kwa lukuli hela
na haiwele chimuhe. Mhela udo hamba, natwali tugana

kiwona na hemwe kahi. 18 Ahyo, natugana kuwajendela kahi. Na heni Paoli, nanjeza kuya kwa hemwe mala nyinji ila Limazoga nalitudita tulemwele kuya.

19 Ndaze, hotukwima hali Mkulu Yesu mhela hoyokuya, chipembelo cha kulajila kusumya kwa hetwe chowa choni? Yowa ndo hemwe mwemwe, muwele ndo utumbilo wa hetwe na usangalalo wa hetwe. 20 Ena, hemwe ndo ukulu na usangalalo wa hetwe!

3

1 Mwiso hatuwezile kwimilila ng'hatu. Lelo natwamula kupona tuliyeng'ha kukula Asene, 2 na kumlajiza kwa hemwe mng'holozetu Timoteyi, yawele ndo mkola mijito muyetu kwa chiwalo cha Nguluwi kuli kudamla Mbuli Inojile ya Kilistu. Natumlajiza leka yawakangaze nhumbula na kuwakangaza kuli makundo ga hemwe, 3 leka makundo ga munhu yoneche hali hemwe galeche kutigasika kwa chiwalo cha magazo ago. Hemwe mvizela kota twanguganigwa kupegwa magazo. 4 Mina nalotuwele hamwe na hemwe, natuwalonjela kota togazigwa, na kota mvizelele, ndo navyoilawile. 5 Ahyo, na ndemwa kwamilila kahi, ndo mina nandimlajiza Timoteyi kwa hemwe, ndivizele mbuli za makundo ga hemwe. Ileche kuwa hanji mwihe nakawajeza na mijito yeng'ha yotuditile hali hemwe yajilile hela!

6 Sambi Timoteyi mina kahiluka, na heye katulonjela mbuli zinojile kwa chiwalo cha makundo na igano lye hemwe. Katulonjela kota mwangutujesela ganojile mazuwa gose, na kota mwangugana kutona hetwe kota hetwe vyotuwele kugana ng'hatu kuwonani. 7 Lelo wang'holozangu, kwa mbuli ya makundo ga hemwe gatukangaza nhumbula heko, kuli nongwa na magazo ga hetwe geng'ha, 8 mina sambi twangikala ng'hatu wone hemwe mwangwima nzinzili kuli kilumba na Mkulu. 9 Sambi toweza kuta malumbo Nguluwi wa hetwe kwa chiwalo cha hemwe. Twanguta malumbo kwa kusangalala kotuwele nako hali heye kwa chiwalo cha hemwe. 10 Twangulutilila kumlanda Nguluwi nechilo na nemisi kwa nhumbula ya hetwe yeng'ha leka tuwe na mhumu ya kuwonani hemwe meho kwa meho leka tujeze kuwika goya gapunguche kuli makundo ga hemwe.

11 Twangumlanda Nguluwi, Mhaza wa hetwe, na Mkulu wa hetwe Yesu, yatuchumulile nzila ya kuya ako kwa hemwe. 12 Mkulu yawadahize hemwe igano lyenu wonjezeche ng'hatu na kuwagana wanhu weng'ha lukami, kota vila hetwe vyotulinguwagana hemwe. 13 Ahyo komha ludali mnhumbula za hemwe, namwe mowa mlihela nongwa

na mwelile hali Nguluwi na Mhaza wa hetwe mhela wa Mkulu wa hetwe Yesu hoyokuya hamwe na wanhu wa heye weng'ha.

4

Kikala kwa kumnojeza Nguluwi

1 Ahyo, wang'holozangu, milangusa kulawa kwa hetwe vila vyomlinguganigwa kikala leka kumnojeza Nguluwi. Na mkomya, namwali mchikala ahyo. Sambi twangukulandani na kuwalonjelani kwa itagwa lya Mkulu Yesu mdite vinojile kupuluta avyo. 2 Mina mvizela gala malanguso gotuwapele natuwapa kwa ludali lwa Mkulu Yesu. 3 Nguluwi kangugana hemwe muwe welile na miyuse ng'hatu na mbuli ya ung'hondwa. 4 Chila yumwe wa hemwe, kanguganigwa kuvizela kikala goya na mdala wa heye kuli kwela na kutanganika, 5 na haiwele kwa maya gehile kota wanhu wanji wohambe wamzele Nguluwi. 6 Lelo wang'holozangu, munhu yoneche yaleche kumditila vibi ama kumhada miyage kwa mbuli ayi. Namina tuwalonjela ago na kuwafundani kota Mkulu kowagaza walingudita mbuli azo. 7 Nguluwi hatuchemile tikale kuli uhonzolomo, ila tikale kota wanhu welile. 8 Kwa ahyo lelo, yawele ngubeza malanguso ago hambe yambeze munhu, ila kangumbeza Nguluwi yuye yawele nguwapani Muhe Yelile.

9 Kuduhu mbuli ya kuwandichilani chiwalo cha kuwagana wang'holozenu walingumkunda Kilistu. Mwemwe baho mlanguswa na Nguluwi vila vyomlinguganigwa kigana. 10 Namwali muwaditila ahyo wang'holozenu weng'ha chila honhu kuli Makedoniya. Lelo wang'holozangu, twangukulandani mdite vinojile ng'hatu kupuluta ago. 11 Mikangaze kikala goya ng'hatu ne kubilima aku na aku, chila yogaila mbuli za heye yuye na yakole mijito kwa moko ga heye yuye kota navyotuwalajize hala hamwande. 12 Kwa mbuli ayo, mopegwa lutogo kulawila kwa wala hawawele ngumkunda Kilistu na hamuwa na mbuli ya kugana kitumbila wanji kwa gala gomlingugana.

Kuhiluka kahi kwa Mkulu

13 Wang'holozangu, twangugana mvizele kukomya kwa chiwalo cha wala wabagame, leka mleche kisinza kota wanhu wanji walihela chinhu cha kitumbila. 14 Hetwe twangukunda kota Yesu nakabagama na kazilipuka, ahyo hetwe twangukunda kota Nguluwi kowegala hamwe na Yesu hoyohiluka, wala weng'ha wabagame wawele womkunda.

15 Ali lotulinguwalonjelani ndo ulonzi wa Mkulu, hetwe tulingikala sambi, lotowa tuponile wakomu mhela Mkulu

hoyokuya, ndangukomya hatuwalongola wala mina wabagame. 16 Mina holavigwa ilajizo, lizi lya mhilisi mkulu na lizi lya mhalamhanda ya Nguluwi, na heye Mkulu kodulika hasi kulawilla kilanga. Ndo wala wabagame wawele womkunda Kilistu wozilipuligwa tandi. 17 Hamba hetwe tuwele wakomu, tuponile, mhela awo tokungajizwa hamwe na hewo kuli ng'hungugu kumting'aniza Mkulu kulanga. Ahyo towa hamwe ng'hatu na Mkulu. 18 Lelo migane na mikangaze nhumbula kwa ulonzi awu.

5

Miwiche goya kwa kuhiluka kwa Mkulu

1 Wang'holozangu, silinguganigwa kuwandichilani kwa hemwe, mhela na mihela mbuli azi hozilawila. 2 Mina mwemwe baho mvizela kota zuwa lya Mkulu hoyohiluka baho du kota mhizi vyoyalinguya nechilo. 3 Wanhu vyowoza ngulonga, “Hekala goya na chila chinhu cha goya.” Ndo kuwifya vyokuwagwililani baho du! Mbuli azo zolawila baho du kota usungu ulingumuyila mdala yalingulela mwana, wala wanhu hawoweza kuibilima. 4 Ila hemwe, wang'holozangu hamuwele kutitu, na zuwa alyo hailinguganigwa kukuyilani hemwe baho du kota vila muhizi vyoyalinguya. 5 Hemwe mweng'ha mwa wanhu muwele ngikala kuli lumuli, wanhu wa nemisi. Hetwe hatuwele wanhu wa nechilo ne wala wa kutitu. 6 Lelo tuleche kuwasa kota wanji, twanguganigwa kikala meho na kilongoza twetwe baha. 7 Walinguwasa, wanguwasa nechilo, na walingugala, wangugala nechilo. 8 Ila hetwe twa wanhu wa nemisi na twanguganigwa tuwe tuchilongoza twetwe baha hado. Twanguganigwa kuvala makundo na igano kota nguwo ya kigubika mmambaga, na kitumbila kwa hetwe kwa ulohozi kota kofiya ya lyuma. 9 Mina Nguluwi hatuhagule leka tusumigwe na kuzudila kwa heye, ila tupegwe ulohozi kukolela Mkulu wa hetwe Yesu Kilistu, 10 yula nayabagame kwa chiwalo cha hetwe, leka tikale hamwe na heye, tuwele wakomu ama tubagame hala hoyohiluka. 11 Ahyo mikangaze nhumbula hemwe kwa hemwe na kitanza kota vyomlingudita sambi.

Makanyo ga kuduma na ulamso

12 Wang'holozangu, twangukulandani muwahulichize vilongozi wa hemwe, wala walinguwalongoza na kuwakanya kuli ukomu kwa kilumba na Mkulu. 13 Muwe mtanganiche ng'hatu na kuwalajila igano kwa mbuli ya mijito yowalingukola. Muwe mikala goya hali hemwe.

14 Wang'holozangu, twanguwalandani muwakanye wagata, muwakangaze nhumbula wanhu wawele wazunwa

na muwatanze wanhu wawele ng'hochele na muwemilile wanhu weng'ha. 15 Mloleleni munhu yoneche yaleche kumhilusila miyage wihe kwa wanhu wawaditile wihe, ila majesa ga hemwe gawe kiditila ganojile na kuwaditila wanhu weng'ha ganojile.

16 Msangalale mazuwa gose, 17 mumlande Nguluwi chila zuwa, 18 na tute malumbo kuli chila mbuli. Ago ndo yalingugana Nguluwi kuli ukomu wa hemwe kuli kilumba na Kilistu Yesu. 19 Mleche kulemeza mijito ya Muhe Yelile, 20 mleche kubeza usenga ulingulawa kwa Nguluwi. 21 Ila mjeze chila chinhu na mgakunde gala gawele ganojile, 22 na mikale kutali na chila chinhu chihile.

23 Heye Nguluwi yalingutudita tikale goya, yawahovuje ng'hatu kwa chila nzila na kwamila ukomu wa hemwe weng'ha, uwele ndo muhe na nhumbula na lukuli lwa hemwe, leka moneche mlihela nongwa yoneche mhela wa kuya kwa heye Mkulu wa hetwe Yesu Kilistu. 24 Heye yalinguwachema hemwe kodita ahyo, kwa vila ndo wakukundigwa.

25 Wang'holozangu, mtulandile kwa Nguluwi na hetwe kahi.

26 Muwalamuse wang'holozenu weng'ha kwa igano na kwa kiyamba moko.

27 Ndanguwalajizani kwa itagwa lya Mkulu, muwasomele lyandiko ali wanhu weng'ha walingumkunda Kilistu.

28 Isungu lya Mkulu wa hetwe Yesu Kilistu liwe na hemwe.

Baluwa ya Keli ya Paoli kwa wanhu wa Tesalonike Chilongole

Baluwa ya keli kwa Watesalonike nayandichigwa na mtumigwa Paoli (1:1). Nakandika baluwa ayi kulawila mhela udo hela, kulawa yila baluwa ya mwaluko kuli mhela wa makumi gahano na umwe kulawila Yesu loyavumbuche. Paoli nayang'hali Kolinto mhela naloyandiche baluwa ayi kuli chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu ako Tesalonike. Yuye ndo yaluchize chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu kuli majendo ga keli ga mijito ja Nguluwi (Madito 17:1-10). Yangulonga mli chitabu cha Madito ga watumigwa kota nakwali na Wayahudi na Wagilichi wenji kuli chilundo acho.

Chilundo cha walingumkunda Kilistu ako Tesalonike nachali chijiwika goya kwa mhela wa kuhiluka kwa Yesu Kilistu, kwa vila Paoli nakandika menji kuli baluwa zeng'ha mbili zoyandiche kwa Watesaloniche. Behi ya nusu ya baluwa ya Watesalonike wa keli yanguwala mhela wa kuduma. Paoli kahi nakawakanya kwa mbuli ya ugata. Chila munhu kanguganigwa yakole mijito kwa kipalila chilyo cha heye (Sula 3:6-10).

Gali Mgati

Paoli kangwaluka baluwa kwa kizelesa yuye na wayage welongoze kuli sula ya 1:1-2.

Kahi kanguta malumbo Nguluwi kwa chiwalo cha chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu ako Tesalonike na kuwalandila hewo (1:3-12).

Kuli sula ya keli Paoli kangulonga chiwalo cha mhela wa kuduma.

Hamba kangulonga kwa chiwalo cha mbuli ya ugata na mbuli ya kukola mijito (3:1-15).

Paoli kangugomanyiza kwa kuwalamsa wanhu walingumkunda Kilistu kahi (3:16-18).

1 Heni Paoli hamwe na Silivani na Timoteyi,
twanguwandichilani hemwe chilundo cha wanhu
walingumkunda Kilistu ako Tesalonike, wawele wanhu
wa Nguluwi Mhaza wa hetwe na wa Mkulu Yesu Kilistu.

2 Twanguwalandilani kwa Nguluwi mhaza wa hetwe na
kwa Mkulu Yesu Kilistu, yawape isungu lya heye na kikala
goya.

Utaguso mhela wa kuya kwa heye Kilistu

3 Wang'holozetu, twanguganigwa kuta malumbo Nguluwi
mazuwa gose kwa chiwalo cha hemwe. Igana kwa hetwe
kudita ahyo kwa vila makundo ga hemwe gangukula lukami
na kigana hemwe kwa hemwe kwangonjezeka lukami. 4 Ndo
mina hetwe twangidayila hemwe hali vilundo vya wanhu
walingumkunda Kilistu, vya Nguluwi. Twangidaya kwa vila
mwangulutilila kuli makundo na kwimilila kuli nongwa na
magazo geng'ha gomuwele ngupegwa.

5 Ago geng'ha gangulajila kota utaguso wa Nguluwi unoga
mazuwa gose, nayo yangigala mkundigwe kuli undewa wa
heye Nguluwi uwele hemwe mwangigayila. 6 Nguluwi kodita
mbuli inojile, kowahilulila magazo wala walinguwagaza
hemwe, 7 na koweseleza hemwe womlingugazigwa, na
hetwe natwe. Kodita mbuli alyo mhela Mkulu Yesu hoyolaw-
ila kulawa kilanga hamwe na wahilisi wa kilanga wa heye
wawele na ludali. 8 Na kuwagaza wala wawele ngumlema
Nguluwi kwa ilapi lya chiluli na kahi wala hambe waikunde
Mbuli Inojile ya Mkulu wa hetwe Yesu. 9 Utaguso wa hewo
wowa kubagamizwa mazuwa gose ne kuduma na kubag-
uligwa kutali na meho ga Mkulu na ukulu wa ludali lwa
heye. 10 Zuwa hoyokuya leka yapegwe lutogo kulawa kwa
wanhu wa heye na kutanganika kulawa kwa welile weng'ha
walingukunda. Namwe kahi mowa hali hewo, kwa vila
namuukunda ula usenga loyawagalile.

11 Ndo mina twanguwalandilani mazuwa gose. Twangum-
landa Nguluwi wa hetwe yawadahize kukundigwa kikala
vila vyoyawachemile mikale. Twangumlanda, kwa mong'ho
wake, yeneze geng'ha ganojile mlingugana kudita na kahi
yeneze mijito ja hemwe ja makundo. 12 Twangulanda ahyo,
leka itagwa lya Mkulu wa hetwe Yesu lipegwe ukulu kulawila
kwa hemwe, namwe mopegwa ukulu kulawila kwa heye kwa
isungu lya Nguluwi wa hetwe na ya Mkulu Yesu Kilistu.

2

Yula mwihe

1 Lelo wang'holozetu, kwa chiwalo cha kuya Mkulu wa
hetwe Yesu Kilistu, na kukungajizwa kwa hetwe hali heye,
2 twanguwalandani, mleche kisinza mli muhe za hemwe
himahima, na kahi mleche kutinuka kwa mbuli ilingulonga
kota zuwa lya Mkulu mina yuya. Hanji, yangujesigwa mbuli
ayo lilawila kwa ulaguzi woneche, kudamla ama lyandiko
ilingulonjigwa kota ilawa kwa hetwe. 3 Mleche kukunda
kubadigwa na munhu yoneche kwa mbuli yoneche yila.
Mina zuwa ayo haikuya mbaka tandi zuwa lya wanhu

Kumlema Nguluwi kukulu kulawile na munhu yula yalinguchemigwa mwihe yoneche, yawele mwiso wa heye ndo kubagamizwa ng'hatu. 4 Heye kovilema vinhu vyeng'ha vila wanhu walinguvichema mlungu, ama chinhu walinguchifugamila, na kochikwiniza mchanya mwa chila chinhu, hanji kokwinjila na kikalisa mli Ng'handa ya Nguluwi yochidita kota heye yuye ndo Nguluwi.

5 Ndaze, hambe mkumbuche kota nandiwalonjelani aga geng'ha mhela vyonandali hamwe na hemwe? 6 Ila kuna chinhu chiwele ngumlemeza sambi, namwe mchizela chinhu acho. Lelo munhu ayo mwihe kokoneka mhela wa heye uwichigwe. 7 Lelo munhu yula yalinguchemigwa mwihe, na ahyo, ludali lwihile lwa yula mwihe mina zaluka kukola mijito sambi kwa uviso, ila hokoneka mbaka yula yawele ngumlemeza yosigwe. 8 Aho ndo munhu yula yalinguchemigwa mwihe hoyolawila, ila Mkulu Yesu hoyolawila komkopola kwa muhe wa mlomo wa heye na kumdumya kwa lumweka lwa kuya kwa heye. 9 Ayo munhu yalinguchemigwa mwihe kokuya yawele na ludali lwa Limazoga na kudita vinduzanduza vya chila mbuli na ulajilo na kububuwaza kwa udesi, 10 na kudita uhadi kwa chila nzila kwa wala walingwajilila. Awo wokwajilila kwa vila hawaubochele na kugana kula kukomya leka waloholigwe. 11 Kwa chiwalo acho, Nguluwi kawawika walongozwe na ludali lwa kuhadigwa na wakunde mbuli za udesi. 12 Ahyo wanhu weng'ha hambe wakunde kukomya, ila wangusechelela gehile, wotagusigwa.

Mhaguligwa leka mloholigwe

13 Twanguganigwa kumtogola Nguluwi mazuwa gose kwa chiwalo cha hemwe wang'holozetu, hemwe mlinguganigwa na Mkulu, mina Nguluwi kawahagula kulawila mwaluko leka mloholigwe, kwa ludali lwa Muhe Yelile muwe wanhu wa heye welile kwa chiwalo cha hemwe kukunda ulonzi wa kukomya. 14 Nguluwi nakawachemelani mbuli ayi kukolela Mbuli Inojile yotuwadamlileni, nakawachema leka namwe muwe na honhu kuli ukulu wa Mkulu wa hetwe Yesu Kilistu. 15 Lelo wang'holozangu, mleche kutigasika na kibatilila gala malanguso gotuwalanguseni kwa kudamla kwa hetwe na gala gotuwandichile.

16 Twangumlanda Mkulu wa hetwe Yesu Kilistu yuye na Nguluwi Mhaza wa hetwe nayawele yatuganile na yatupele isungu lya heye, nakatudita tukole mbuli zinojile na kutukangaza mazuwa gose ne kuduma na kutupa utumbilo wa kukomya, 17 kanguzikangaza nhumbula za hemwe na

kuwadita muwe na ludali kuli kudita na kulonga gawele ganojile.

3

Mtulandile kwa Nguluwi

1 Hamba, wang'holozetu, mtulandile leka usenga wa
Mkulu ulutilile kwenela himahima na kubocheligwa goya
kota vila vyouwele hali hemwe. 2 Mlande kahi leka Nguluwi
yatulohole na wanhu wasowile isungu na wehile, mina hai-
wele weng'ha walingukunda usenga awu.
3 Ila Mkulu ndo wakitumbila, heye kowadita mwime nz-
inzili na kuwamila goya na yula Mwihe. 4 Mkulu katu-
galila utumbilo kota mwangudita na molutilila kudita gala
gotuwalonjelani.
5 Mkulu yalongoze nhumbula za hemwe kuli kulizela igano
lya Nguluwi na kuli kwimilila tulingupegwa na Kilistu.

Mwanguganigwa kukola mijito

6 Wang'holozangu, twanguwalajiza kwa itagwa lya
Mkulu wa hetwe Yesu Kilistu, mibagule na wanhu weng'ha
walingumkunda Kilistu wawele wagata na wawele hambe
wawinze malanguso gotuwalanguse. 7 Hemwe baho mvizela
kota mwanguganigwa kiwhana na hetwe. Hetwe nalotwali
na hemwe nahatwali wagata, 8 hatudile chilyo kwa munhu
yoneche ne kumha chinhu. Na tukola mijito kwa kikangaza
na magazo misi na mihe leka tuleche kumha munhu yoneche
hali hemwe, mijito ya kutulela. 9 Natwahalandile kutanzwa
na hemwe, ila natudita ahyo kwa vila natugana mtwijize
hetwe. 10 Vyonatwali hamwe na hemwe twali tuwalonjelani,
“Munhu yoneche yohaganile kukola mijito, yaleche kulya
chilyo.”
11 Twangulonga mbuli ayo kwa vila tuhulika kota wabaho
wamwe wa hemwe wagata na hawalingudita choneche, ila
wanguwa videlenya kwa mbuli za wanhu wanji. 12 Kwa
litagwa lya Mkulu wa hetwe Yesu Kilistu twanguwalajiza na
kuwakanya wanhu awo wekale vyoilinguganigwa na wakole
mijito leka wawe na vinhu vya kuwatanza hewo.
13 Ila hemwe wang'holozetu, mleche kutoka kudita gano-
jile. 14 Wone munhu yoneche hambe yahulichize usenga awu
wotuwegalileni, lelo mumzele munhu ayo, na mumuwiche
hazelu munhu ayo leka yone soni. 15 Ila mleche kumona
munhu ayo kota mng'honyo wa hemwe, ila mumlonje kota
vila mng'holozenu.

Ulamso wa kugwisa chilasi

16 Mkulu yuye yalingigala kikala goya, kowapani hemwe
kikala goya mazuwa gose na kwa chila nzila. Mkulu yawe na
hemwe mweng'ha.
17 Heni Paoli, ndanguwalamsani kwa kuwandichila
lyandiko ali kwa moko wa nene baha na ahi ndo vyondilin-
guwika ulajilo kuli chila lyandiko lyondiwandichile.
18 Isungu lya mkulu wa hetwe Yesu Kilistu liwe hamwe na
hemwe mweng'ha.

Baluwa ya Mwaluko ya Paoli kwa Timoteyi Chilongole

Chitabu cha Timoteyi ndo baluwa yandichigwe kulawa kwa mtumigwa Paoli yamwandichile mlanguswa wa heye Timoteyi. Baluwa ya mwaluko kwa Timoteyi hanji nayandichigwa kuli mhela wa makumi sita na meli mbaka makumi sita na gane Yesu loyavumbuche. Ayi iwe habehi na kuduma kwa ukomu wa mtumigwa Paoli. Paoli na Timoteyi nawali wochigana ng'hatu, Paoli nakamchema Timoteyi kota vila kamwanage mala nyinji (Wafilipi 2:22, 1 Timoteyi 1:2, 1:18).

Ayi ndo imwe ya baluwa zine kulawila kwa mtumigwa Paoli nayandiche kwa munhu yumweyumwe honhu ha chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu. Baluwa zinji zidatu, Timoteyi ya keli na baluwa kwa Tito na baluwa kwa Filimeni. Baluwa ya mwaluko ya Timoteyi imema malajizo menji ga ndaze kwa mhela wa chila juma kufumgamila Nguluwi (2:1-15), vyowalinguganigwa kuwa vilongozi wa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu (3:1-13), na makanyo kwa kilola na walangusa wa udesi (1:3-11, 4:1-5, 6:2-5). Ayi yangulajila ndaze mtumigwa Paoli navyoyalingumlangusa Timoteyi leka yawe chilongozi wa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu. Timoteyi ya mwaluko naimema mbuli nyinji zotawatanza vilongozi wa sambi wa wanhu walingumkunda Kilistu kuli kulongoza goya vilundo vidodo vya walingumkunda Kilistu.

Gali Mgati

Paoli kangwaluka kwa kumlamsa Timoteyi sula ya 1:1-2.
Hamba kangumkanya Timoteyi yeyuse kuli walanguswa wa udesi.
Paoli kangulutilila kwa kulonga malumbo kwa Yesu Kilistu (1:3-11).
Hamba kangumlajiza Timoteyi kwa chiwalo cha kumfugamila Nguluwi na vilongozi wa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu (2-3).
Paoli kangugomanjiza baluwa kwa kumlonjela Timoteyi malajizo ga kuduma (4-6).

1 Heni nda Paoli, chitumagwa wa Kilistu Yesu kwa ilajizo
lya Nguluwi mlohozi wa hetwe na Kilistu Yesu tuwele ngi-
tumbila, 2 ndangukwandichila hegwe Timoteyi mwanangu
ng'hatu kuli makundo. Ndangukulandila kwa Nguluwi

Mhaza na Kilistu Yesu Mkulu wa hetwe yakupe utambichizo na isungu na kikala goya.

Makanyo kuli malanguso ga udesi

3 Ndangugana wikale ako Efeso, walonjele kota
vyondikulandile vyonandali ndiluta Makedoniya. Wakuko
wanhu wamwe ako wawele ngulangusa malanguso ga
udesi. Muwalemeze wanhu awo. 4 Walonjele weleche na
zila ndano zowawele ngulonga na mbuli zilikuduhu za
lung'hongola lwa wasekulu, luwele ngigala hela ibamba,
hazilinguwazenga wanhu kuli mijito ya Nguluwi izeleche
kwa makundo. 5 Chiwalo cha mzilo awu ndo kigala
igano liwele ngulawila kuli nhumbula ilihela nongwa na
kugana kudita ganojile na makundo ga kukomya. 6 Wanhu
wanji wahadigwa na kuhinduchila ndonga zohaziwele
zitanganiche. 7 Wangugana wawe walangusa wa Malajizo
ga Musa, ila hambe wavizele ulonzi wa hewo wawo
wowalingulonga ama mbuli yowawele ngukunda.

8 Tuvizela kota malajizo ndo ganoga, vyoilingukundigwa
kota vyoilinguganigwa. 9 Ila twanguvizela kota malajizo ga
Musa hambe gawichigwe kwa chiwalo cha wanhu wano-
jile, ila kwa chiwalo cha wanhu wehile na wanhu hambe
wamkunde Nguluwi na wanhu hambe wamfugamile Ngu-
luwi na wanhu wawele na gehile na wala hawelile na wanhu
hawamzelele Nguluwi na wanhu wawele nguwakopola wa-
haza wa hewo na wamai zao, ama wawele ngukopola
woneche wala. 10 Malajizo gawichigwa kwa chiwalo cha
wahozolomo na walinguwasa na walume wayao na wawele
nguwaguza wanhu na wadesi na wawele ngulavya ulolezi
wa udesi ama wawele ngudita choneche chiwele vinji na
malanguso ga kukomya. 11 Kwa wanhu malanguso ago gan-
goneka kuli Mbuli Inojile ya ukulu wa Nguluwi yalingutam-
bichiza na iwele heni mhegwa ndiidamle.

Lutogo lwa isungu lya Nguluwi

12 Ndanguta malumbo Mkulu wa hetwe Kilistu Yesu
mlohozi yamhele ludali kwa chiwalo cha mijito ja heni.
Ndanguta malumbo kwa kumbona heni kota nhanganiche,
nakanyhagula ndiwe chitumagwa wa heye. 13 Aho katali
heni nandimliga na kumgaza na kumditila mbuli zihile ne
kona isungu. Ila Nguluwi nakambonela isungu, kwa vila
nandali hela makundo, ahyo, nandita ago nekuvizela chon-
dali ndikola. 14 Ila Mkulu wa hetwe nakamha isungu lya
heye kwa winji, nakhama makundo na igano kuli kilumba na
Kilistu Yesu. 15 Ulonzi awu ndo wa kukomya na kukundigwa,
na kahi wanguganigwa kukundigwa ng'hatu, Kilistu Yesu

nakoya muisi kuwalohola wawele na gehile. Na heni nani ndina gehile ng'hatu kusinda hewo weng'ha, 16 ila Nguluwi na kambonela isungu, leka, Kilistu Yesu yalajile kwimilila kwa heye kweng'ha kwa heni mbele na gehile kusinda weng'ha, kota kiwhana kwa wala weng'ha wowa hamba womkunda na kubochela ukomu wa mazuwa gose. 17 Kwa heye yawele Mndewa wa mazuwa gose, yawele hambe yabagame na hambe yoneche na yawele Nguluwi yaliyeng'ha, kwa heye viwe lutogo na ukulu mazuwa gose na mazuwa gose! Ena.

18 Mwanangu Timoteyi, ndangukupa ilajizo alino kwa mbuli ya uloli woulonjigwe katali kwa chiwalo cha hegwe. Uhole ulonzi awo viwe vinhu vya hegwe vya kitowela vita goya, 19 na ibate makundo ga hegwe na kudita ganojile. Wanhu wanji hawahulichize kutanganika kwa hewo na ahyo nawagawifya makundo ga hewo. 20 Hali hewo ndo Humenayo na Alekizanda wondiwagazila kwa kuwalechela weting'hane na ludali lwa Limazoga, mbuli ayi yowalangusa waleche kumliga Nguluwi.

2

Malanguso kulinguwala kufugamila.

1 Ung'hali kudita chinhu choneche chila, mumlande Nguluwi kwa gala gomlingugana na kumfugamila Nguluwi na kuwalandila wanji na kuta malumbo, zilavigwe kwa Nguluwi kwa chiwalo cha wanhu weng'ha, 2 na muwalandile Wandewa kwa Nguluwi na weng'ha wawele mli ulongozi, leka tuwe twikale mli ukomu uholile na kikala goya hamwe na kumdumba Nguluwi na vyoulingikala goya. 3 Mbuli ayi inoga na lyangukundigwa na Nguluwi yawele Mlohozi wa hetwe, 4 yawele ngugana wanhu weng'ha waloholigwe na kuvizela kukomya. 5 Mina kakuko Nguluwi yumwe, na kahi kakuko yumwe yawele nguwahanyisa wanhu na Nguluwi, munhu ayo ndo Yesu Kilistu, 6 yangoneka kota ulolezi kwa mhela utanganiche, Nguluwi kangugana kuwagombola wanhu wa heye. 7 Kwa chiwalo acho, heni nandajizigwa ndiwe chitumagwa na mdamla wa wanhu hawawele Wayahudi, ndiudamle usenga wa makundo na kukomya. Ndangulonga ndikomya, hambe ndonje udesi!

8 Lelo ndangugana homting'hana walume wawele na nhumbula zelile, ndo wenule moko howolanda kwa Nguluwi, ne kuzudila na walihela ibamba. 9 Vivyo du, wadala wavale mivalo jilingukundigwa hali wanhu, hamwe na madito ganojile na haiwele kwa kinoliga kwa kudalanga mnvili na kinoliga kwa zahabu na lulu na nguwo zilinguguligwa kwa sendi nyinji, 10 ila kwa madito ganojile kota vyoiwele

nguganigwa kwa wadala wawele ngumfugamila Nguluwi.
11 Wadala wanguganigwa wekale wanyamalile tulu na wawe
wohulichiza mhela wa kilangusa. 12 Heni hambe ndimkun-
dize mdala yamlanguse ama yamkalile kumutwi mlume,
kanguganigwa yekale yenyamalile tulu. 13 Mina Adamu na
kalumbigwa mwaluko, hamba Hawa. 14 Na haiwele Adamu
yahadigwe, ila mdala ndo yahadigwe, nakenjila kuli kudita
gehile. 15 Ila mdala koloholigwa kwa kuponda wana, wone
yekale kuli makundo na igano na kwela na madito ganojile.

3

Vilongozi wa wanhu walingumkunda Nguluwi

1 Ulonzi awu wa kukomya, munhu yawele ngugana kuwa
vilongozi wa chilundo cha walingukunda wakilistu. 2 Ila,
chilongozi wa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu,
kanguganigwa yawe munhu yalihela nongwa yoneche na
kanguganigwa yawe na mdala yumwe hela na yalingidima
yuye na yalingikala goya na wanhu na luhala na yaleche
kuwa mbuhu na yoweza kulangusa. 3 Yaleche kuwa yo-
gala na yotowa wanhu, ila yawe yaholondale, yawele ngu-
gana kikala goya na yaleche kuwa munhu wa kugana sendi.
4 Yanguganigwa yawe munhu yawele nguweza kulongoza
goya ivyazi lya heye, na yawadite wanage wekale kwa
kusindamala na wawele na madito ganojile kwa wanhu
weng'ha. 5 Mina wone munhu hambe yaweze kulon-
goza goya ng'handa ya heye, koweza ndaze kuchilongoza
chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu cha Nguluwi?
6 Heye halinguganigwa yawe munhu yamkundile Kilistu
mhela wuwu, yaleche kidaya na kutagusigwa kota vila Lima-
zoga navyolitagusigwe. 7 Kanguganigwa kahi yawe munhu
yalinguhulichizwa na wanhu weng'ha wa Nguluwi, yaleche
kugwa kuli kubaswa soni na kugwila kuli idiwa lya Lima-
zoga.

Watanzi kuli wanhu walingumkunda Kilistu

8 Watanzi, vivila wanguganigwa wawe wanhu walin-
guhulichiza ng'hatu, waleche kuwa wadesi, wawe wanhu
wawele hambe wagale ama wabuhu wa sendi zipaligwe
kwa nzila yihile. 9 Wanguganigwa wawe webatilile ng'hatu
kukomya kuli mgati mwa makundo. 10 Leka tandi wajezigwe
na hamba wone woneche walihela wihe kwa hewo, lelo hewo
wadite mijito ayo. 11 Hiho, wadala nawo yanguganigwa
wawe na madito ganojile ng'hatu na walingutogoligwa na
wanhu na waleche kuwa wahesi na walingidima ila wawele
kukundigwa kuli chila chinhu. 12 Mtanzi kanguganigwa
yawe mlume wa mdala yumwe na yalingulola goya lukolo

lwa heye na kulola goya wanage. 13 Mina walingudita utanzi
wa hewo goya, wanguwadita wanhu wanji wawahulichize
na woweza kwima nzinzili ne kudumba kuli makundo ga
hewo kwa kilumba na Kilistu Yesu.

Kukomya kugubuligwe kwa makundo ga hetwe

14 Londikwandichila lyandiko ali ndangitumbila kota
ndokuya kukona hegwe mhela wuwu wa sambi. 15 Ila wone
wang'hawize, lyandiko ali lyokuzelesa ndaze vyotuting'hana
twetwe baha hali wanhu walingumkunda Kilistu, wawele
ndo wanhu wa Nguluwi yawele mkomu na yawele ndo
izengo na msisi wa kukomya. 16 Kuduhuli kuuzauza kuli
uviso wa kukunda kwa hetwe.
Heye nakalawila yewhanile na munhu,
nakoneka na Muhe Yelile nakamlajila kota kakundigwa hali
nguluwi.
Nakoneka na wahilisi wa kilanga.
Nakadamligwa hagati ha isi yeng'ha.
Nakakundigwa honeche hali isi,
nakaholigwa kilanga kwa Nguluwi.

4

Walangusa wa udesi

1 Muhe Yelile kangulonga ne kuvisa kota, mhela wa
kuduma wanji wochibagula na makundo, wohulichiza muhe
yalinguhada na malanguso ga Limazoga. 2 Malanguso ago
gangwenezwa na wanhu wawele wahadi na wadesi, lu-
dali lwa hewo lwa kuhagula ganojile na gehile ubagama
kota vila usomigwa kwa chiluli cha lyuma. 3 Wanhu awo
wangulangusa kota vibi kihola na wanguwalemeza wanhu
kulya vilyo vinji. Ila Nguluwi nakalumba vilyo vila leka
wanhu wawele wamkundile na kuvizela kota wangukomya
walye chila chinhu choyachilumbile kwa kuta malumbo
Nguluwi. 4 Chila chinhu choyachiumbile Nguluwi chinoga,
kuduhuli chiwele kulemigwa, wone vibocheligwe kwa kuta
malumbo Nguluwi, 5 kwa vila ulonzi wa Nguluwi na kulanda
kwanguchidita chinhu achi chikundigwe hali Nguluwi na
makundo ga kukomya goulingugawinza.

Chitumagwa yanojile wa Yesu Kilistu

6 Wone uwapa malajizo ago wang'holozo, kowa chitu-
magwa yanojile wa Kilistu Yesu, ulutilila kukula chimuhe
kwa ulonzi wa makundo na malanguso gakukomya, gala
hegwe goulanguswe. 7 Ila hegwe Timoteyi, uleme ndano
zila zohaziwele za Nguluwi na za chipoka. Wizoweze kikala
kuli ukomu ulingumnojeza Nguluwi. 8 Kigololagolola vitomo
vya lukuli vyangututanza lukami, ila kizoweza kikala kwa

kumnojeza Nguluwi kwa chila chinhu kunoga lukami, mina
kwangilagana ukomu wa sambi na ukomu ulinguya hamba.
9 Ulonzi awo ndo wa kuvumilwa ng'hatu na wanguganigwa
kukundigwa. 10 Hetwe twangikangaza na kukola mijito kwa
kupajila, kwa vila tumuwichila utumbilo wa hetwe Nguluwi
yawele mkomu na yawele ndo mlohozi wa wanhu weng'ha,
na ng'hatu wala walingumkunda Kilistu.

11 Ulanguse mbuli azo na uwahimilize wanhu wadite mbuli
azo. 12 Uleche munhu yoneche yakubeze kwa vila hegwe
kwa msongolo, ila wikangaze uwe wakwijizwa kwa walin-
gukunda, kuli ulonzi wa hegwe na madito ga hegwe na igano
na makundo na ukomu ulingumnojeza Nguluwi. 13 Mazuwa
gose ulutilile kuwasomela wanhu Maandiko Matakatifu, ku-
damla na kulangusa mbaka hondikuya. 14 Uleche kubeza
yila ndolendole ya chimuhe iwele mgati mwa hegwe, kwa
kukolela usenga wa waloli hala nhing'hano ya wasekulu ya
wanhu walingumkunda Kilistu lowakutambichize. 15 Wijese
ng'hatu kwa mbuli azo zeng'ha, na wikangaze kuli kuga-
dita leka kwinuka kwa hegwe koneche na wanhu weng'ha.
16 Wililele ng'hatu mbuli za hegwe na malanguso ga hegwe.
Ulutilile kudita ago, mina houdita ahyo, kochilohola gwegwe
baho na kuwalohola wala walingukuhulichiza.

5

Chowalinguganigwa kudita wanhu walingukunda

1 Uleche kumng'hanuchila sekulu, ila ulonje na heye kota
mhaza wa hegwe. Uwaditile wasongolo kota wang'holozo,
2 na hewo wadala wawele wakulu kota maiwako na wahinza
kota walumbuzo, wiyamile kuli kwela kweng'ha.

3 Muwahulichize wadala wafililwe na walume wa hewo,
wawele hela utanzi woneche. 4 Ila mdala yafililwe na mlume
na yawele na wana ama wazukulu, awo yanguwalapa ki-
langusa na kukola gala galinguwalapa hewo welanguse ku-
dita gala galingumnojeza Nguluwi kwa lukolo lwa hewo
na kuwahilulila ganojile wahaza wa hewo na wasekulu wa
hewo gowawaditile aho mwaluko, ahyo ndo mbuli ilingum-
nojeza Nguluwi. 5 Mdala yafililwe na mlume ng'hatu, yal-
ihela munhu wa kumtanza, kamwichila Nguluwi utumbilo
wa heye na kulutilila kulanda Nguluwi yamtanze nechilo
na nemisi. 6 Ila mdala yafililwe na mlume wa heye, yalin-
gugana kikala kuli ukomu wa unojenoje, ayo ndo kota
kabagama, hanga yang'hali mkomu. 7 Uwalonjele wanhu
awa wadite ago, leka waleche koneka wana nongwa. 8 Wone
munhu hambe yawalole goya wanhu wa nhanzi ya heye,
ng'hatu wala wanhu wa haluga hake, lelo munhu ayo kabela

makundo, na ndo keha ng'hatu kusinda munhu yohambe yamkunde Kilistu.

9 Uleche kumwandika mchitabu mdala yafililwe na
mlume, yoneche yawele na ukulu wa mihela makumi sita.
Kahi yawe yaholeche kamwe hela, 10 na yawe munhu yawele
ngulonjigwa goya na wanhu kwa madito ganojile, yawalelile
wana wa heye goya, yawabochele wajenzi haluga hake
na yawahovuje magulu wanhu wa Nguluwi na yawatanze
wanhu nawawele na magazo na yekangaze kudita mbuli
zinojile. 11 Uleche kuwandichiza wadala wahinza wafililwe
na walume, hanji wone maya ga hewo ga lukuli gowa
wogana waholeche kahi, wogaluka na womleka Kilistu,
12 na hewo wokoneka wahela makundo kwa chiwalo cha
ilagano lya hewo lya aho mwaluko. 13 Wadala wafililwe
na walume wangilangusa kufanda kota wagata, hewo
wangwaluka kwajiliza mhela wa hewo kwa kubemela
ng'handa mbaka ng'handa, kahi chihile ng'hatu wangwaluka
kuwaheha wanhu, na kiyinjiza kuli mbuli za wanhu wanji,
kuno wolonga mbuli zila zohawalapigwe kulonga. 14 Ahyo
nangana wadala wahinza wafililwe na walume waholeche,
wawe na wana na kulolela ng'handa za hewo leka yehile
yaleche kuwa na mhumhu ya kulonga mbuli yihile ya
kutulapa hetwe. 15 Mina wadala wahinza wafililwe na
walume wawo, wanji wagaluka na kuliwinza Limazoga.
16 Ila wone mamo yalingukunda yalinawo wang'holoze
wafililwe na walume, kangulapigwa kuwatanza, leka
yaleche kuchilechela chilundo cha wanhu walingumkunda
Kilistu, kudita mijito ayo, leka chilundo cha wanhu
walingumkunda Kilistu chidite mijito ya kuwatanza wala
wadala wanji wafililwe na walume walihela utanzi woneche
ula.

17 Vilongozi wa chilundo cha wanhu walingumkunda
Kilistu, wanguganigwa wapegwe vinhu keli ng'hatu, nawo
ndo wala wawele ngikangaza ng'hatu kuli kudamla na kulan-
gusa. 18 Na kahi Maandiko Matakatifu gangulonga, “Uleche
kudinya mlomo wa isenga houdita mijito ya kupulula nyhule
za uhemba.” Na kahi mkola mijito kangulapigwa kulipigwa.
19 Uleche kukunda kubochela nongwa ya sekulu yalingulon-
goza chilundo cha walingukunda, wone hayalavigwe ulolezi
wa wanhu weli ama wadatu. 20 Wala wawele ngudita gehile
wang'hanuchilwe hazelu, leka wanji wadumbe.

21 Ndangukulajiza hali Nguluwi, hali Kilistu Yesu na hali
wahilisi wa kilanga welile, mibatilile malajizo aga ne kuleka
ne limwe, kahi uleche kumzudila munhu na uleche kum-
ganilila munhu yoneche kwa chila chinhu choulingudita.
22 Uleche kumdita munhu yawe chilongozi himahima kwa

chiwalo cha kuwa chitumagwa wa mkulu. Uleche kihanza kuli gehile ga wanhu wanji, ila wikale welile kwa kumnojeza Nguluwi.

23 Kulawila sambi, uleche kunwa mazi hela, ila unwe divai nyindo kwa chiwalo cha munda wa hegwe, kwa vila kwangugula baho na baho.

24 Gehile ga wanhu wanji gangoneka hazelu lowang'hali hilikwa kuli utaguso. Ila gehile ga wanji gokoneka hala howohilikwa kuli utaguso. 25 Hihyo na madito ganojile gangoneka hazelu, na gala hagali ngoneka hazelu hogoweza kuvisigwa.

6

1 Wapogozi weng'ha wangulapigwa kuwahulichiza wakulu wa hewo kuli chila mbuli, leka kuleche kuwa na chiwalo cha wanhu kuliliga itagwa lya Nguluwi na malanguso ga hetwe. 2 Wapogozi ama wakulu wa hewo walingumkunda Kilistu, waleche kuwabeza kwa vila wanguwalola kota wa Wakilistu wayao hela. Ila hewo wangulapigwa kuwafugamila goya ng'hatu, mina wala wakulu awo, walingubweda ng'hatu kwa madito ga wapogozi, kahi ndo wanhu walingumkunda Nguluwi walinguwagana.

Malanguso ga udesi

Kwangulapigwa kulangusa na kudamla mbuli azi. 3 Munhu yoneche yalingulangusa malanguso ga udesi, na yalingulema ulonzi wa kukomya wa Mkulu wa hetwe Yesu Kilistu na kikala kota vyoyalingugana Nguluwi, 4 ayo kamema kidaya na havizelele choneche. Ndo munhu wa kugana ibamba na ivuche muli ulonzi yeka, na ayo yangwambuza maya na kilewa na maligo na Majesa gehile, 5 na ibamba lilihela kuduma kulawila kwa wanhu wawele na nyhala ziwifigwe, kahi wahela cha kukomya ng'hatu. Walingijesa kota kumditila Nguluwi ndo nzila ya kumigalila lufufu.

6 Ndangukomya, kumditila Nguluwi, koweza kumdita munhu yawe na lufufu ng'hatu, wone kanguganigwa kukundizwa kwa vinhu vyoyawele navyo. 7 Mina hatigale chinhu choneche aha muisi na hatuhola chinhu choneche hotukuka amu muisi.

8 Kwa ahyo lelo, wone tuwele na chilyo na nguwo kwanguganigwa kukundizwa navyo. 9 Ila wala walingugana kuwa na lufufu wangugwa kuli kujezigwa na kugwila kuli idiwa lya maya menji gehile ga chipoka na zakigala magazo, gawele kuwakwega mbaka kuli kuwifyigwa na kubagama. 10 Mina kugana lukami sendi ndo kwaluka kwa wihe weng'ha.

Wanhu wangugana ng'hatu kiyipa sendi mbaka wangulubaluba kutali na makundo, na nhumbula za hewo zimema masinzo menji.

Malajizo kwa Timoteyi

11 Ila hegwe, munhu wa Nguluwi, wiyuse na mbuli azo.
Wibatilile koneka yawele na isungu hali Nguluwi na kudita
gala ganojile na makundo na igano na kubeteza na kubu-
dala. 12 Ubilime kota vyouweza kwa kikangaza kugasumya
majezo kuli makundo, ukapegwe chonolo cha ukomu wa
mazuwa gose louchemigwe na Nguluwi, mhela loukundile
gwegwe baho, ago makundo ga hegwe hali walolezi wenji.
13 Ndangukulajiza hali Nguluwi yalinguvipa vinhu vyeng'ha
ukomu na hali Yesu Kilistu yalavile ulolezi na kuulonga heye
kukomya hali Pontio Pilato, 14 uhulichize ilajizo alyo na ku-
dita kwa makundo mbaka zuwa lya kuhiluka kahi, Mkulu
wa hetwe Yesu Kilistu. 15 Kuya kwa heye kahi, koditikwa
mhela utanganiche uwichigwe na Nguluwi yatogoligwe na
Chilongozi yaliyeng'ha, Mndewa wa wandewa na Mkulu wa
wakulu. 16 Heye yaliyeka kangikala mazuwa gose kuli lumuli
luwele hambe luhejelelwe na munhu. Kuduhu munhu mina
yamonile ama yogana kumona. Kwa heye iwe lutogo na
kulongoza kwa mazuwa gose! Ena.

17 Uwalajize wanhu wawele na lufufu kuli mbuli za isi
ya sambi, waleche kidaya na waleche kuwika utumbilo
wa hewo kuli lufufu lohaluwele lwa kitumbila, ila wetum-
bile Nguluwi, yawele wa kunyenyetela kangutigalila vinhu
vyeng'ha vitusangalaze. 18 Uwalajize wadite madito ganojile,
wadite mijito nyinji zinojile na wawe wonyenyetela na wawe
wemile nzinzili kuwapa kwa kunyenyetela wanhu wanji
vinhu vya hewo. 19 Kwa mbuli ayo, wawo wochiwichila
ng'hano iwele ndo msisi wimile kwa mhela ulinguya. Aho
woweza kiholela ukomu uwele ndo ukomu wa kukomya.

20 Gwaa Timoteyi, uwiche goya geng'ha gala goupegwe.
Wiyuse na ulonzi haulingumnojeza Nguluwi na ibamba lya
chipoka kwa chila chowalingichema wanhu wanji, wan-
guchema uwanzi. 21 Mina wanhu wanji wedaya kota wana
awo uwanzi na chilawile aho, wajiliza makundo. Ndanguwa-
ganilani weng'ha Isungu lya Nguluwi!

Baluwa ya Keli ya Paoli kwa Timoteyi
Chilongole

Chitabu cha Timoteyi wa keli ndo baluwa ya keli kulawila kwa mtumigwa Paoli kwa mlanguswa wa heye Timoteyi. Baluwa ya keli ya Timoteyi nayandichigwa behi na kuduma kwa ukomu wa Paoli. Nayali mchinweng'ho ako Loma kuli mhela awo (2 Timoteyi 1:16). Paoli nayali yeganile lukami na Timoteyi na mhela weng'ha nayali yomchema kota mwanage (Ulole Wafilipi 2:22 na 1 Timoteyi 1:2 na 1:18). Ayi ndo imwe kuli zila baluwa zine zoyandiche mtumigwa Paoli kwa munhu nahaiwele kwa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu. Baluwa zinji zidatu kota vila Timoteyi wa mwaluko na baluwa kwa Tito na baluwa kwa Filimeni.

Mhela baluwa ya keli ya Timoteyi vyoyandikwe, chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu ako kuli ulongozi wa Loma nawali wogazigwa heko. Acho ndo chiwalo mhela Paoli loyawele mchinweng'ho nayali yomkangaza nhumbula Timoteyi kota yemilile magazo. Kota kuli baluwa ya mwaluko, Paoli kangumlajiza Timoteyi kwa mbuli ya walangusa wa udesi (1 Timoteyi 1:16-18). Kahi nakamlonjela Timoteyi kota koza kuwa na magazo menji aho hamba (3:1).

Gali Mgati

Paoli kangwaluka kwa kumlamsa Timoteyi (1:1-2) na hamba kangumkangaza nhumbula (1:3-18).

Hamba kangumhimiliza Timoteyi kwimilila mbuli zeng'ha zila (2:1-13).

Hamba kangumpa heye malajizo kwa chiwalo cha kumkunda Yesu Kilistu (2:14-26).

Hamba kangumkanya kwa malajizo kwa chiwalo cha mbuli zimlawila aho hamba na nzila ya kwidichila goya (3:1-4).

Paoli kangugomanyiza baluwa kwa malajizo ga heye kwa Timoteyi (4:9-24).

1 Heni Paoli, mbele mtumigwa wa Yesu Kilistu kota vyoyaganile Nguluwi, Nguluwi nakandajiza ndiidamle mbuli yila ya ukomu yoyalagane kuli kilumba na Kilistu Yesu.

2 Ndangukwandichila hegwe mwanangu yondikuganile Timoteyi.

Ndangukuganila kunoga kwa Nguluwi na isungu na kikala goya kulawila kwa Nguluwi Mhaza na Kilistu Yesu Mkulu wa hetwe.

Malumbo na ulonzi wa kukangaza nhumbula

3 Ndanguta malumbo Nguluwi yula yombele kumkolela
mijito kwa nhumbula ilihela nongwa kota vyowaditile
wasekulu wa heni. Ndanguta malumbo Nguluwi chila
hondikumbuchila kuli kulanda kwa heni, nechilo na ne-
misi. 4 Ndangukumbuchila mahozi ga hegwe na ndan-
gugana ng'hatu kukona, leka memezwe na kusangalala.
5 Ndangukumbuchila makundo ga hegwe ga kukomya,
makundo nayawele nago papa wa hegwe Loisi na kahi
mayako Eunike. Ndangukunda kahi kota hegwe nagwe
kwanago. 6 Ndo mina ndangukukumbusa uidite iwe ip-
wituche yila ndolendole iwele mgati mwa hegwe, youpegwe
na Nguluwi hala hondikuwichile moko wa heni.

7 Mina Muhe wotupegwe na Nguluwi hauwele wa kutudita
tuwe tudumba, ila ndo yalingutugalila mong'ho na igano na
kilongoza twetwe. 8 Lelo uleche kona soni kulavya ulolezi
kwa chiwalo cha Mkulu wa hetwe, na kahi uleche kona
soni kwa chiwalo cha heni mbele mnweng'hwa kwa chiwalo
cha heye. Ila wimilile kilumba kuli magazo kwa chiwalo
cha Mbuli Inojile, kota hila ludali loupegwe na Nguluwi.
9 Heye nakatulohola, nakatuchema tuwe wanhu welile wa
heye yuye, haiwele kwa chiwalo cha madito ga hetwe gano-
jile gotugaditile, ila kwa chiwalo cha majesa ga heye na
isungu lya heye. Nakatugalila isungu alyo kukolela Kilistu
Yesu kulawa katali isi loing'hali lumbigwa. 10 Ila isungu lya
Nguluwi, ligubuligwa kwa hetwe sambi kwa kuya kwa heye
mlohozi wa hetwe, Kilistu Yesu. Heye kadumya ludali lwa
kubagama na kukolela Mbuli Inojile nakaugubula ukomu
ulihela kubagama. 11 Heni nyhaguligwa na Nguluwi ndiwe
mtumigwa na mlangusa kwa chiwalo cha kudamla Mbuli
Inojile, 12 kwa chiwalo acho, ndo mina ndangugazika kota
ahi. Silingona soni kwa chiwalo acho, kwa vila ndimzela yula
yondimkundile. Ndangukomya kota koweza kwamila chila
choyamhele mbaka zuwa lila hoyohiluka kahi.

13 Wibatilile goya ula ulanguso wa kukomya wondikulan-
guse gawe ulajilo kwa hegwe na kupona kuli makundo na
igano lyako liwele kuli kilumba na Kilistu Yesu. 14 Vinhu
vila vinojile vyoupegwe uvyamile kwa ludali lwa Muhe Yelile
yalingikala mgati mwa hetwe. 15 Kota vyouvizelele, wanhu
weng'ha walingikala kuli mkowa wa Asiya wandeka, hamwe
na hewo wamumo Fugelo na Helimogene. 16 Mkulu yay-
onele isungu lukolo lwa Onesifolo, kwa vila nakang'hangaza
nhumbula chila mhela, kahi nahambonele soni kwa vila
nandali mchinweng'ho, 17 ila hala du loyafichile muji wa
Loma, nakaluka kumhala lukami mbaka kambona. 18 Mkulu

yamonele isungu kwa zuwa lila lya utaguso! Nagwe kuvizela goya ng'hatu mbuli zila zeng'ha, Onesifolo loyanditile kula Efeso.

2

Mwamizi yanojile wa Kilistu Yesu

1 Lelo hegwe mwanangu, uwe na ludali kuli kunoga kwa
Nguluwi kotupegwe kuli kilumba na Kilistu Yesu. 2 Uhole
gala malanguso gouhuliche ndidamla hali walolezi wenji,
ukawalanguse gago wanhu walingukundigwa, wala wawele
woweza kuwalangusa wanji kahi. 3 Nagwe wimilile kuli
magazo hamwe na hetwe kota mkola mijito yanojile kwa
Kilistu Yesu. 4 Mwamizi yawele kuli ngondo, kangiwika
kutali na mijito ya kikala kwa chila zuwa, ila kangudita
mijito ya kuli ngondo leka yaweze kumnojeza chilongozi wa
wamizi. 5 Vivila munhu yalingitwanza na wayage kuli ku-
bilima, howeza kusumya na kupegwa chonolo cha kusumya,
mbaka yagomanjize malajizo gawichigwe. 6 Mlimi yalimile
ng'hatu, kangulapigwa yawe wa mwaluko kupegwa mbena.
7 Wijese aga gondilingukulonjela, mina Mkulu kokutanza
uvizele chila chinhu.
8 Mkumbuchile Yesu Kilistu yazilipuligwe, nayali wa lukolo
lwa Daudi, kota vyoilingulonga Mbuli Inojile yondilingu-
damla. 9 Na yila kwa chiwalo cha heye, heni ndangugazika
na mbopigwa minyololo kota munhu yawele ngudita wihe,
ila ulonzi wa Nguluwi hauweza kuwopigwa na minyololo.
10 Ahyo, ndangwimilila chila chinhu kwa chiwalo cha wala
wahaguligwe na Nguluwi, leka hewo kahi wapegwe na ulo-
hozi ulinguya kwa kukolela Yesu Kilistu, ula ulingigala ukulu
wa mazuwa gose. 11 Ulonzi awu ndo wa kukomya,
“Wone natubagama hamwe na Kilistu,
kahi tochikala hamwe na heye.
12 Lotulutilila kwimilila,
kahi tolongoza hamwe na heye.
Hotumbela, kahi na heye kotubela hetwe.
13 Lotuwa wanhu hatuwele wa kukundigwa,
heye kangupona wakukundigwa mazuwa gose,
mina heye howeza kibela yuye.”

Chitumagwa yalingukundigwa hali Nguluwi

14 Lelo uwalonjele wanhu wa hegwe waleche kusemwa
mbuli azi na kuwafunda hali Nguluwi waleche kitwanza kwa
mbuli ya ulonzi. Kitwanza ako hakunojile, mina kwangigala
hela kuwifya kukulu kwa wala walinguhulika. 15 Wikangaze
kudita galingumnojeza Nguluwi uwe chitumagwa hambe
yone soni kuli mijito ya heye na yawele kulangusa ulonzi

wa kukomya wa Nguluwi kota vyoilinguganigwa. 16 Wiyuse
na nhelo za chipoka na hazilingumnojeza Nguluwi, kwa
vila azo zangonjeza kuwadita wanhu wekale kutali na Ngu-
luwi. 17 Ulanguso awo ufanda kota chilonda chilingukula
himahima na chilingudakula lukuli. Wanhu wamwe walan-
guse chinhu acho ndo Humenayo na Fileto. 18 Awa wa-
jilila ng'hatu kutali na mbuli ya kukomya na wangukopola
makundo ga wanhu kwa kulonga uzilipuko tulingubeteza
mina ukoleka. 19 Ila kukomya kwa Nguluwi kwima nzinzili
kota iganga lya msisi na mchanya mwake wandichigwa
ulonzi awu, “Mkulu kanguwazela wala wawele wa heye,” Na
chila yalingulonga hewo ndo wa Mkulu, waleche wihe.

20 Kuli ng'handa ng'hulu kuna visaye na vinhu vya chila
mbuli, vinji viditikwa kwa sendi na zahabu, zangutu-
miligwa chiuyeng'ha na vinji viditikwa kwa migodi na ilongo
zangutumiligwa kwa mbuli za chila zuwa. 21 Lelo wone
munhu yewiche yawe yelile kwa kibagula kutali na mbuli
zihile, kowa chinhu cha mijito ya uyeng'ha, kwa vila kah-
aguligwa na kangumnojeza Mkulu wa heye na kewika goya
kwa chila mijito inojile. 22 Wiyuse na maya ga chisongolo,
udite gatanganiche na makundo na igano na kikala goya
hamwe na wanhu weng'ha wawele womlanda Mkulu kwa
nhumbula ilihela nongwa. 23 Wiyuse kitwanza kwa chipoka,
uvizela kota ago gegalaga kilewa. 24 Chitumagwa wa
Mkulu halinguganigwa kilewa. Imgana yawe liholile kwa
wanhu weng'ha, yavizelele kulangusa na yalingwimilila.
25 Kanguganigwa yawakanye mholemhole wala walingum-
bela heye, kwa vila hanji Nguluwi kowapa mhumu ya kum-
galamchila heye, leka wakuzele kukomya. 26 Ahyo, nyhala
za hewo zowahiluchila kahi, nakuwadita wasulupuche kuli
idiwa lya Limazoga yawagwilize na kuwadita wawinze goy-
alingugana.

3

Mazuwa ga kuduma

1 Ukumbuchile kota, kuli mazuwa ga kuduma kowa na
mhela wa magazo. 2 Wanhu wowa wochigana yeng'ha,
wawele ngugana ng'hatu sendi na wawele ngidaya na
wawele ngilola na walingumliga Nguluwi na wawele
hambe wawahulichize wahaza wa hewo na wohambe
walonje malumbo na wohambe walingumfugamile Nguluwi.
3 Wanhu wohambe wagane kuhanyiswa na walihela
isungu na wasonjelezi na walingulemwa kilongoza na
wang'hanuche na walingugana kilewa choneche chiwele
chinojile. 4 Wowa wowahinduka wayao na wawele na

walingudita chinhu ne kijesa na wamemile ibamba na wogana kiheweza ng'hatu ne kumgana Nguluwi. 5 Kwa kuwalola, wokoneka kota wanhu walingumfugamila Nguluwi, ila wolema mong'ho wake. Wiyuse ng'hatu na wanhu awo. 6 Wanhu awo walutaga kuli ng'handa za wanhu na kuwahada wadala wafililwe na walume wa hewo leka wawahulichize hewo. Wadala awo ndo wala wapoka wamemile mitunyo ja gehile na walingulongozwa kwa maya ga chila mbuli, 7 wadala awo wawele ngujeza kilangusa mazuwa gose, ila hawoweza ng'oo kuvizela kukomya. 8 Wanhu awo wangulema kukomya kota vila Yane na Yambule navyowambelile Musa. Wanhu awo luhala lwawo lwajilila na makundo ga hewo gajilila hela. 9 Wanhu awo, hawoweza kulutilila ng'hatu, mina upoka wa hewo wokoneka hazelu kwa weng'ha. Ndo vyoili kwa hewo Yane na Yambule.

Malajizo ga kugwisa chilasi

10 Hegwe, kuwinza ulanguso wa heni na vyondikale heni na mbuli ya heni kuli ukomu na Majesa ga heni na makundo na wimililo wa heni na igano lya heni na kubetezo kwa heni, 11 kugaya kwa heni na magazo gangu. Kugazela geng'ha gandawile ako Antiokiya na Ikonio na Lustila. Nanyimilila magazo vikulu ng'hatu! Ila Mkulu nakandohola kuli mbuli azo zeng'ha. 12 Chila munhu yalingugana kikala kuli ukomu wa kumnojeza Nguluwi kuli kilumba na Kilistu Yesu, kogazigwa. 13 Wanhu wehile na wahadi wowa wehile ng'hatu, wowahada wanji, nawo wawo wohadigwa. 14 Ila hegwe ulutilile kikala kuli kukomya kula ulanguswe naukundile ng'hatu. Kwa vila kuwazela goya wala nawakulanguse, 15 kwangukumbuka kota kulawila vyouwele mwana, kugazela Maandiko Matakatifu gawele goweza ngukupa luhala lulingigala ulohozi kwa kukolela makundo gawele kwa Kilistu Yesu. 16 Maandiko Matakatifu gandichigwa kwa kuwichigwa Muhe wa Nguluwi na ganoga kwa kulangusa kukomya na kukanya wanhu kuli wihe wa hewo na kuwika goya wihe wowaditile na kuwalongoza wanhu wekale kuli ukomu wa kumnojeza Nguluwi, 17 leka munhu yalingumditila Nguluwi, yawe na chila chinhu choyalingugana kuli mijito ayo na ahyo yaweze goya kudita chila mijito inojile.

4

1 Ndangukulajiza hali meho ga Nguluwi na hali meho ga Kilistu Yesu yowatagusa wanhu wawele wakomu na wabagame, na kwa vila kanguya kulongoza na heye ndo Mndewa, 2 ndangukulajiza udamle awo usenga wa Nguluwi,

ung'ang'anile kudamla kuli mhela unojile ama mhela haunojile na ung'anuche na kukanya na kuwakangaza nhumbula wanhu houwalangusa kwa wimililo weng'ha. 3 Mina, wokuya mhela uwele wanhu hawohulichiza ulanguso wa kukomya, ila wosangalaza maya gawo wawo na kikungajizila walangusa bwelele wowalonjela mbuli zila hela walingugana kuhulichiza. 4 Wolema kuuhulichiza kukomya, wogalamchila ndano za udesi. 5 Ila, hegwe uwe wilolela kuli chila mbuli na wimilile magazo na ukole mijito ya munhu yalingudamla Mbuli Inojile na wime nzinzili kuli mijito ya hegwe kwa Nguluwi.

6 Mina mhela wa heni wa kubagama wabehi, na danda ya heni yojidigwa kota vila watambika walingujida nhambiko ya divai hali meho ga Nguluwi. 7 Ndikangaza kuli kubilima, ndita goya kota munhu yalingitwanza kuli kubilima na makundo ndigawika goya. 8 Na sambi ipona hela kupegwa chonolo chila cha kudita ganojile hali meho ga Nguluwi na chonolo acho ndopegwa zuwa lila na Mkulu yawele mtagusa yalingutagusa goya na haiwele heni hela, ila hamwe na wala weng'ha walingubeteza kwa igano koneka kwa heye.

Paoli kangumlajiza Timoteyi

9 Wikangaze kuya kwa heni behi yiyi. 10 Mina Dema nakagana ng'hatu mbuli za isi ayi nakandeka kaza Tesalonike. Kilesike nakaluta Galatiya na Tito nakaluta Dalimatiya. 11 Lukasi yaliyeka ndo yawele aha hamwe na heni. Umuhole Malichi uye na heye, kwa vila koweza kunhanza kuli mijito ja heni. 12 Nandimlajiza Tukiko yalute kula Efeso. 13 Houkuya ndingalile ikoti lyangu nandililechile kwa Kalipo kula Tiloa, ndingalile kahi na vila vitabu, ng'hatu vila viditikwe kwa ngozi.

14 Yula mponzi yalinguchemigwa Alekizanda kanditila mbuli ya wihe winji, Mkulu komlipizila kwa ago madito ga heye. 15 Hegwe nagwe vivila wilolele na heye kwa vila nakaulema ng'hatu usenga wa hetwe.

16 Mhela londali ndichigombela hala mwaluko, kuduhu munhu nayemile ubanzi wa heni, weng'ha nawandeka. Ndangumlanda Nguluwi yawosele nongwa kwa mbuli ayo. 17 Ila Mkulu nakekala hamwe na heni, nakamha ludali, mbaka nambeza kuudamla usenga weng'ha, leka wanhu hawawele Wayahudi wauhuliche, na ahyo nandoholigwa kuli utaguso wa kubagama kota vila kuloholigwa kuli mlomo wa isimba. 18 Mkulu kondohola na mbuli zeng'ha zihile na kunyhola aku yonyamila goya mbaka kuli undewa wa heye wa kilanga. Ukulu uwe wa heye mazuwa gose! Ena.

Ulamso wa kuduma

19 Uwalamse Pilisika na Akula, hamwe na lukolo lwa
Onesifolo. 20 Elasito nakapona ako kuli isi ya Kolinto, na
heye Tilofimo nandimleka ako kuli isi ya Mileto kwa vila
nayali mtamwa. 21 Udite himahima kuya mhela wa mbeho
loung'hali kuya. Ebulo na Pude na Lino na Klaudia, vivila na
wanhu weng'ha walingumkunda Kilistu wangukulamsani.
22 Mkulu yawe na hegwe kuli muhe wa hegwe. Kunoga kwa
Nguluwi kuwe na hemwe mweng'ha.

Baluwa ya Paoli kwa Tito Chilongole

Chitabu cha Tito ndo imwe ya baluwa zila zine kulawila kwa Paoli zandichigwe kwa munhu nahaiwele kwa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu. Baluwa zinji zidatu ndo Timoteyi ya mwaluko na Timoteyi ya keli na baluwa kwa Filimeni. Paoli nayali yomwandichila Tito, ila kahi nakandika kota baluwa isomigwe kwa lizi likulu hali wanhu weng'ha. Tovizela ahi kwa vila nakasima heye yuye nakakundigwa kota nayali mtumigwa, chinhu Tito nayachizelele katali. Paoli hanji nakandika baluwa ayi hanji hagati mwa mhela wa makumi sita na gadatu mbaka makumi sita na gahano loyavumbuche Yesu.

Paoli nakamlajiza Tito yalongoze chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu nachiwele kuli chihilwa cha Kilete. Paoli nakandika baluwa ayo leka yamlajize kuli kuhagula na kulangusa vilongozi wa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu. Nakandika hiho kuli baluwa yamwandichile Timoteyi. Baluwa ya heye naitang'ula vila vilongozi wa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu vyowalinguganigwa kikangaza kulongoza goya ng'hatu. Vilundo vya wanhu walingumkunda Kilistu na vilongozi wa hewo wa lelo wekangaze kuwinza nzila iwele goya kuli mijito ya kulongoza kota vyoyandichigwe kuli chitabu achi.

Gali Mgati

Paoli kangumlajiza Tito yahagule vilongozi walingumnojeza Nguluwi (1:1-16).

Hamba kangumlajiza Tito yawalanguse wanhu kikala kwa kumnojeza Nguluwi (2:1-3:11).

Mwiso Paoli kangugongomanya kwa kihanza mipango ja heye na kuwalamsa (3:12-15).

1 Heni Paoli, mtumigwa wa Nguluwi na msenga wa
Yesu Kilistu ndangwandika. Heni nyhaguligwa kutanza
kuzenga makundo ga wahaguligwe na Nguluwi, leka kuwa-
longoza wavizele kukomya na kikala kwa kumnojeza Ngu-
luwi, 2 kukomya ako kwangutigalila utumbilo wa ukomu
wa mazuwa gose. Nguluwi yawele hambe yalonje udesi,
nayalagane hala isi hainalumbigwa, kotigalila ukomu awo,
3 na mhela utanganiche loufichile. Nakaugubula usenga wa
heye kwa kudamla, na heni namhegwa kwa kukundigwa

usenga awo ndiudamle kota navyoyalajize Nguluwi, mlohozi wa hetwe.
4 Ndangukwandichila hegwe Tito, mwanangu wa kukomya kuli makundo ga hetwe. Nguluwi Mhaza, na Kilistu Yesu mlohozi wa hetwe, wakupe isungu lyawo na kikala goya.

Mijito ya Tito akula Kilete

5 Nandikuleka Kilete leka uwiche goya zila mbuli nalozing'hali kugongomanywa goya, na kuwahagula wasekulu vilongozi wa chilundo cha wanhu walingukunda Kilistu kuli chila muji kota vyondikulajize. 6 Sekulu chilongozi wa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu, imlapa yawe munhu yawele hela nongwa, yawele na mdala yumwe hela, na wana wa heye wanguganigwa wawe walingumkunda Kilistu hawalinguzeleka kota wajuvi ama wawele wohambe wahulichize. 7 Mina kwa vila chilongozi wa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu, ndo yalingulola mijito ya Nguluwi, imlapa yawe munhu yawele hela nongwa. Yawe yohambe yedaye na yohambe yazudile himahima na yohambe yagale ujimbi na kitowanga ama maya gehile ga kugana lufufu. 8 Imgana yawe na nhumbula ya kuwabochela wajenzi na yalingugana mbuli zinojile. Yangumlapa yawe na luhala na yalingudita mbuli kota vyoilinguganigwa na yalingudita galingumnojeza Nguluwi, yelile na yawele na madito ganojile na yalingilongoza yuye. 9 Imgana yebatilile goya usenga ula wa kukomya kota vyoulingulanguswa. Ndo vyoyoweza kuwakangaza nhumbula wanhu wanji kwa ulanguso ulingukomya ng'hatu na kuziwika hazelu nongwa za wala wohambe wakunde ulanguso awo.

10 Mina wabaho wanhu wenji wala walawile kuli chilundo cha Chiyahudi wawele ngumkunda Kilistu, wawele ndo wajuvi, na walinguwajiliza wanji kwa upoka wawo. 11 Igana kuwang'hanuchila waleche ulonzi wa hewo, kwa vila wanguwifya lukolo lweng'ha kwa kulangusa mbuli zohaziganigwe kulanguswa, wangudita ahyo leka wapegwe sendi. 12 Na yumwe wa waloli wa hewo, yawele Mkilete, nakalonga, “Wakilete wangulonga udesi mazuwa gose, wafanda kota migongolo jihile, migata na jilingugana kulya lukami!” 13 Mbuli ayo ndo ya kukomya, na kwa chiwalo acho, uwang'hanuchile ng'hatu leka wawe wemile nzinzili kuli makundo. 14 Waleche kulutilila kuhulichiza ndano za udesi hela za chiyahudi na malajizo ga chiwunhu galingulawila kwa wanhu walemile kukomya. 15 Chila chinhu chelile, kwa wanhu welile hali meho ga Nguluwi, ila kuduhu chinhu chelile kwa wanhu wehile na wohambe wamkunde Nguluwi, kwa vila ludali lwa hewo lwa kuhagula ganojile ama gehile

gawifigwa. 16 Wanhu kota awo wangidaya kota wamzela
Nguluwi, ila kwa madito gawo wangumbeza. Ndo wanhu wa
kuzudiza ng'hatu na wajuvi, hawawele wanojile kuli kudita
mbuli yoneche inojile.

2

Ulanguse ulonzi wa kukomya

1 Ila hegwe ikugana kudamla ulanguso wa wakukomya.
2 Uwalonjele wasekulu kota wanguganigwa wawe woweza
kilongoza, wawe na luhala na walinguhulichizwa na wanhu
weng'ha na wawe wemile nzinzili kuli makundo gawo na
igano na kwimilila.

3 Hihila kahi walonjele wadala walalile wawe na madito
galingumnojeza Nguluwi na waleche kuwa wasonjelezi ama
wopogozi wa ujimbi, ila wanguganigwa kulangusa mbuli
zinojile, 4 leka kuwakanya wahinza waholigwe kuwagana
walume wa hewo na wana wawo, 5 waweze kilongoza na
wawe welile mnhumbula, walole goya ng'handa za hewo, na
wawele na madito ganojile na wawahulichize walume wa
hewo, leka usenga wa Nguluwi uleche kukovuligwa.

6 Hihila, wawahimilize wasongolo waweze kilongoza.
7 Kuli mbuli zeng'ha gwegwe baho kwanguganigwa kuwa na
lwila lwa madito ganojile. Na kuli malanguso ga hegwe gawe
ga kukomya na galeche kuwa ga mdawalo. 8 Ulonzi wa hegwe
uleche kuwa na wihe woneche leka wang'honyo wa hegwe
wone soni, lowowa wahela choneche chihile cha kulonga
kwa mbuli ya hetwe.

9 Wapogozi wanguganigwa kuwahulichiza wakulu wawo
na kuwanojeza kuli mbuli zeng'ha. Waleche kitwanza na
hewo, 10 ama kuhiza vinhu vyawo. Ila wanguganigwa kula-
jila kota wanoga na wa kukundigwa ng'hatu, leka kwa ma-
dito gawo geng'ha, wagadite malanguso ga Nguluwi mlohozi
wa hetwe kota gela na ga kunojeza kwa chila nzila.

11 Mina isungu lya Nguluwi lilingigala ulohozi kwa wanhu
weng'ha, ligubuligwa. 12 Isungu lya Nguluwi lyangutudita
tuleme wihe weng'ha na maya ga isi, tuweze kilongoza, tikale
kwa kutanganika na kikala kwa kumhulichiza Nguluwi kuli
isi ayi ya sambi, 13 tuwele tubeteza zuwa lila lya kusan-
galala ng'hatu lyotulingitumbila, mhela houlawila ukulu wa
Nguluwi mkulu na mlohozi wa hetwe Yesu Kilistu. 14 Heye
nakelavya kwa mbuli ya hetwe leka yatugombole kulawa
kuli wihe weng'ha na kutudita tuwe wanhu welile wa heye,
wanhu wawelengugana kudita ganojile.

15 Lelo ulanguse mbuli azo zeng'ha na utumiye ludali lwako
lweng'ha na kuwahimiliza na kuwalonjela welolele walin-
gukuhulichiza hegwe. Munhu yoneche yaleche kukubeza
hegwe.

3

Kudita ganojile

1 Muwakumbuse wanhu kuwahulichiza vilongozi wawele
na ludali, kuwahulichiza na wadahe kudita mbuli zeng'ha
zinojile. 2 Walonjele waleche kumliga munhu yoneche, ila
wekale goya na kihulichiza mazuwa gose, wawe chila mhela
waholile kwa chila munhu. 3 Mina, aho katali hetwe natwali
wapoka na wajuvi na twajilile. Natwali wapogozi wa maya
na chila mbuli za kugana kinojeza. Natikala mli ukomu wa
wihe na fihi, wanhu nawatuzudila natwe natuwazudila. 4 Ila
mhela isungu na igano lyake Nguluwi Mlohozi wa hetwe
lougubuligwe, 5 nakatulohola hetwe. Haiwele kwa mbuli
yoneche inojile yotuditile, ila kwa isungu lyake nakatulo-
hola hetwe, kukolela Muhe Yelile yatuditile tuwe wanage
wa kupondigwa lwa keli na kumha ukomu unyale kwa ku-
tuhovuga kwa mazi. 6 Nguluwi nakatugalila Muhe Yelile
kwa winji ng'hatu kwa kukolela Yesu Kilistu, Mlohozi wa
hetwe, 7 leka kwa kunoga kwa Nguluwi, tukundigwe kuwa
tunojile hali meho gake na kuubochela ukomu wa mazuwa
gose wotulingitumbila. 8 Mbuli ayi ndo ya kukomya.

Ndangukugana uzibatilile mbuli azi, leka wala wawele
ngumkunda Nguluwi welavye wawo kudita ganojile, mbuli
azi zinoga na zina utanzi kwa wanhu weng'ha. 9 Ila wiyuse
na kitwanza kwa chipoka na kilewa kwa mbuli ya kuvizela
matagwa menji ga lulelo lwa wasekulu. Mbuli azi zahela
utanzi woneche ndo ga hihi hela. 10 Munhu yalingwambuza
kibagula umng'hanuchile kwa mwaluko na lwa keli, hamba
umleme. 11 Kuvizela kota munhu yafandile kota ayo kajilila
ng'hatu na gehile ga heye gangutawiza kota kawifya.

Ulonzi wa kugwisa chilasi

12 Londimlajiza kwa hegwe Alitema ama Tukiko,
wikangaze kuya aku Nikopoli undole, mina nangana kikala
ako mhela wa mbeho. 13 Wikangaze kumtanza Senasi
yawele mlangusa wa malajizo na Apolo leka waweze
kwaluka majendo ga hewo, na uwalole kota wana chila
chinhu chowalingugana. 14 Yanguwalapa wanhu wa hetwe
welanguse kudita ganojile mhela weng'ha leka wawe na
vinhu vyowalingugana kuli ukomu wa hewo, waleche kikala
hihi hela.

15 Wanhu weng'ha wawele hamwe na heni wanguwalamsani. Uwalamse wang'holozetu kuli makundo.

Kunoga kwa heye Nguluwi kuwe na hemwe mweng'ha.

Baluwa ya Paoli kwa Filimeni Chilongole

Chitabu chidodo cha Filimeni nachandichigwa na mtumigwa Paoli (1:1). Paoli nayali mchinweng'ho mhela loyandiche chitabu achi, mina hanji nakandika chitabu achi kulawila ako Loma. Wone nayali ako Loma, lelo nachandichigwe kuli mhela wa miyaka makumi sita na imwe kulawila loyavumbuche Yesu. Na ndo mhela wuwo loyandiche chitabu cha Wakolosai.

Nakandika baluwa ayi kwa munhu nayachemigwe Filimeni. Filimeni nayali yumwe wa hewo kuli chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu na kahi nayali na wapogozi wenji. Paoli nakamwandichila Filimeni kota yaleche kumgaza mpogozi wa heye Onesimo nayabilime kulawa kwa Filimeni. Kuli malajizo ga Loma, Filimeni nayali yoweza kumkopola Onesimo. Paoli nayali yolonga kwa kudedeza kumkangaza nhumbula Filimeni yambochele Onesimo kota mng'holoze kuli Kilistu na kumlajila kota Onesimo yakundigwe kumtanza Paoli (1:1-3).

Gali mgati

Paoli kangumlamsa Filimeni (1:1-3).

Hamba Paoli kanguuza honhu ha Onesimo kota Filimeni kambochela heye kota mng'holoze kuli Kilistu (1:4-21).

Paoli kangugwisa chilasi kwa kuwalonjela kugana kuwajendela na kuwalamsa (1:22-25).

1 Heni Paoli nda mchinweng'ho kwa chiwalo cha
kumkolela mijito Kilistu Yesu. Heni hamilwe na Timoteyi
mng'holozetu kuli Kilistu, ndangukwandichila hegwe
Filimeni tukuganile, mkolamijito myetu, 2 na lumbulyetu
Afiya na mtowa ngondo muyetu Alikipo na wanhu
walingumkunda Kilistu, walingiting'hana hakaye hako.
3 Ndanguwaganilani Nguluwi Mhaza yawapeni isungu na
kikala goya kulawila kwa Nguluwi Mhaza wa hetwe na kwa
Mkulu Yesu Kilistu.

Igano na Makundo ga Filimeni

4 Mhela weng'ha heni hondilanda, ndangukukumbuka
hegwe Filimeni na kuta malumbo Nguluwi, 5 kwa vila
ndanguhulika mbuli ya makundo ga hegwe kwa Mkulu Yesu
na igano lya hegwe kwa wanhu wa Nguluwi. 6 Ndangulanda
makundo ago gouwele nguwalonjela wanhu wanji,
gawadahize muwe na uwanzi wenele ng'hatu na vinhu

vyeng'ha vinojile vyotulingupegwa kuli kilumba kwa hetwe
na Kilistu. 7 Mng'holozangu, igano lya hegwe lingalila
kusangalala kukulu na kung'hangaza nhumbula ng'hatu!
Nagwe kukangaza nhumbula za wanhu wa Nguluwi.

Paoli kangumlanda Filimeni yambochele Onesimo

8 Lelo kwa ahyo, ndahawezile, ne kudumba ng'hatu,
londiwa mng'holozo kuli kilumba na Yesu Kilistu, kukula-
jiza udite choulingulapigwa kudita 9 ila kwa chiwalo cha
igano, ndangona yagoya ng'hatu ndikulande. Ndangudita
hino hanga heni nda Paoli, ndalile na sambi kahi nda mch-
inweng'ho kwa chiwalo cha kumkolela mijito Yesu Kilistu.
10 Lelo ndangulanda, umtanze mwana wa heni Onesimo,
yawele mwana wa heni kuli kilumba na Kilistu, kwa vila
nandiwa kota mhaza wa heye londali mchinweng'ho. 11 Ndo
Onesimo yuyula nayali hambe yawe na utanzi, ila sambi
kana utanzi kwa hetwe weng'ha, heni na hegwe kahi.

12 Lelo ndangumhilusa kwa hegwe, na heye ndo ndim-
ganile ng'hatu. 13 Nangana yekale na heni yanhanze honhu
ha hegwe mhela awu mbele mchinweng'ho kwa chiwalo cha
kudamla Mbuli Inojile. 14 Ila siganile kudita chinhu choneche
ne kukulonjela hegwe. Kahi nasiganile ne kukukola lupichi
unditile mbuli zinojile, ila nangana udite kota nhumbula ya
hegwe vyoilingugana.

15 Hanji, Onesimo nakoka kwa hegwe kwa mhela udo hela,
leka uwe na heye kahi mazuwa gose. 16 Na heye sambi
hawele mpogozi wa hihi hela, ila lelo, ayu kapuluta ng'hatu
kuupogozi, heye ka mng'holozetu tumganile. Ndo wa kitum-
bila ng'hatu kwa heni, na kwa hegwe, kota munhu muyetu na
mng'holozetu kuli kilumba na Mkulu.

17 Ila wone ulingunzela heni kota nda mng'holozo kuli
kilumba na Mkulu, mbochele heye kota hila wali umbochela
nene baha. 18 Wone nayali yakuditile wihe, ama nayali yo-
daigwa na hegwe, lelo heni ndokuhilusila. 19 Ndangwandika
mbuli ayi kwa moko gangu nene, heni Paoli ndohilusa! Kahi
silingugana kukulonjela kota na hegwe nagwe ndangukudai
mbaka ukomu wa hegwe. 20 Ena, mng'holozangu, unditile
mbuli ayo kwa chiwalo cha itagwa lya Mkulu, usangalaze
nhumbula ya heni kuli kilumba na Yesu Kilistu.

21 Ndangwandika nditumbila kota kodita achi chondilin-
gukulajiza, kahi ndivizela kota kodita mzidi wa aga gondi-
likukulanda. 22 Hamwe na ago mngongomanyile honhu ha
kuwasa, mina ndangitumbila kota kwa kulanda kwa hegwe,
Nguluwi konhanza ndikujendele.

Ulamso wa kugwisa chilasi

23 Epafula, mnweng'hwa muyangu, yawele mchinweng'ho
hamwe na heni kwa chiwalo cha kumkolela mijito Yesu
Kilistu, kangukulamsa. 24 Nawo achina Malichi na Alistako
na Dema na Lukasi, wakolamijito wayetu, wangukulamsani.
25 Ndanguwalandila hemwe isungu lya Mkulu wa hetwe Yesu
Kilistu liwe na hemwe mweng'ha.

Baluwa kwa Waebulaniya Chilongole

Chitabu cha Waebulaniya ndo baluwa ilinguwakangaza nhumbula kwa vila yangulajila vila Yesu vyoyatawize uloli wa Igano lya katali. Baluwa ayi nayandichigwa kota usenga wa mdamla. Hana mzidi wa vinhu vya kukumbuka vifichile makumi sita kuli Ilagano lya katali vyandichigwe Chiebulaniya vilingulajila vila Yesu Kilistu vyoyatawize uloli na mijito ja utambika ukulu wa Chiyahudi. Kwa chiwalo achi chitabu achi chiwa cha kuwakangaza nhumbula Wayahudi walingumkunda Kilistu. Baluwa kwa Waebulaniya yangulajila ndaze Yesu vyoyatawize malajizo Nguluwi yampele Musa leka kuwadita watambika waleche kulavya nhambiko kahi. Yesu ndo nhambiko kwa gehile geng'ha, kamwe na mhela weng'ha. Wanhu walingumkunda Kilistu kuli mhela awu wa sambi, wochifika wochikangaza nhumbula kuli baluwa kwa Waebulaniya kwa kulutilila kumuwinza Yesu Kilistu kwa vila ndo yumwe yotuditile hetwe tweng'ha kukunda kuli Nguluwi na kahi kulutilila kumkunda heye (12:2).

Kuduhu ne yumwe yamzelele yalihi yandiche baluwa kwa Waebulaniya, ila wasomile wangijesa hanji nayandichigwa na mtumigwa Paoli ama na Lukasi ama na Banaba. Mhela woyandichigwe hauzeleche, ila yangujesigwa kota nayandichigwa kuli mihela makumi saba haganafika hala Yesu naloyavumbuche, ila yandiche baluwa ayi kangulonga mbuli ya Yelusalemu kota vila nahaibomoligwe. Baluwa ya Waebulaniya nayandichigwa kuli muji wa Loma (13:24). Na ihilikwa kuli vilundo vinji vya wanhu walingumkunda Kilistu.

Gali Mgati

Yandiche kangulajila kota Yesu ndo yawele mkulu kwa waloli na wahilisi wa kilanga (1:1-4:13).

Kahi kangulutilila kulajila kota Yesu ndo mkulu kwa watambika walingukola mijito kuli Ng'handa ya Nguluwi ako Yelusalemu (4:14-7:28).

Kahi mijito ya Yesu ndo ng'hulu kusinda Igano lya katali Nguluwi lyoyawichile kwa wanhu wa heye kukolela Malajizo yampele Musa (8:1-10:31).

Loyalonjile kota Yesu ndo Mkulu kwa chila nzila, yandiche kangulavya malajizo menji kwa madito (10:32-13:17).

Mwiso yandiche kangugomanyiza baluwa kwa kuwakangaza nhumbula na kuwalamsa (13:18-25).

Nguluwi kangulonga na wanhu kukolela Mwanage

1 Aho katali, Nguluwi nakalonga na wasekulu wa hetwe
mala nyinji kwa nzila zinjizinji na kwa kukolela waloli,
2 ila mazuwa gano ga kuduma nakalonga na hetwe kukolela
Mwanage. Heye ndo yawele kukolela Nguluwi nakalumba
ulanga na isi na vinhu vyeng'ha vilimumo, nakamhagula na
kuvidita vinhu vyeng'ha viwe vya heye. 3 Heye ndo lung'halo
lwa ukulu wa Nguluwi, na kiwhana ng'hatu na vyoyali heye
Nguluwi, yoiyegamiza isi kwa ulonzi wake luwele na ludali.
Hanga loyasindile kuwahovuga wanhu na wihe wa hewo,
nakekala ako kuchanya kilanga, nzingo ya kudilo kwa Ngu-
luwi mkulu.

Ukulu wa Mwana wa Nguluwi

4 Mwana ndo mkulu kuleka mhilisi wa kilanga, kota vila
itagwa loyapegwe na Nguluwi lyangulajila kota ndo likulu
kusinda itagwa lyao. 5 Mina Nguluwi hamlonjele hebu ne
yumwe wa wala wahilisi wa kilanga,
“Hegwe ndo mwana wa heni,
lehano ndangulonga, weng'ha wavizele kota heni nda mhaza
wa hegwe.”
Na wala hamlonjele mhilisi yoneche,
“Heni ndowa Mhaza wa heye,
na heye kowa mwana wa heni.”
6 Ila Nguluwi loyali yomlajiza Mwanage wa udewele kuli isi
nakalonga,
“Wahilisi wa kilanga weng'ha wamfugamile.”
7 Ila kwa mbuli ya wahilisi wa kilanga nakalonga,
“Nakawadita wahilisi wa kilanga wa heye wawe mbeho,
na vitumagwa wa heye wawe ilapi lya chiluli.”
8 Ila kwa Mwanage, Nguluwi nakalonga,
“Undewa wa hegwe, gwaa Nguluwi, wangikala mazuwa
gose!
Hegwe kwanguwalongoza goya wanhu wa hegwe.
9 Hegwe nakugana gatanganiche na kuzudila wihe,
kwa chiwalo acho, Nguluwi, yawele Nguluwi wa hegwe,
nakakuhagula hegwe,
kawaleka wayago, ahyo, nakakumemeza usangalalo.”
10 Na kahi, nakalonga,
“Mkulu, aho mwaluko, nakuwika msisi wa isi,
na kilanga ndo mijito ya moko ga hegwe.
11 Azo zokwaga, ila hegwe kopona ng'hatu,
zeng'ha zolala kota nguwo.
12 Kozibinabina kota lutemvu,
nazo zogaluswa kota igolole lilalile,
Ila hegwe ndo yuyula du,

na ukomu wa hegwe hauduma hebu."
13 Nguluwi nahamlonjele ne yumwe wa wahilisi wa kilanga
wa heye,
"Wikale nzingo ya heni ya kudilo,
mbaka ndiwadite wang'honyo wa hegwe wawe chigoda cha
kuwichila magulu ga hegwe."
14 Lelo wahilisi wa kilanga ndo choni? Ila ndo muhe hela
wawele vitumagwa wa Nguluwi na wala wawele ngulajizwa
kuwatanza wala woubochela ulohozi.

2

Ulohozi ukulu

1 Ahyo tulole goya ng'hatu geng'ha tugahuliche, leka
tuleche kuholigwa mholemhole na mbeho na kwajilila.
2 Mbuli zila zowapegwe wasekulu wa hetwe kukolela
wahilisi wa kilanga na ulajilwa kota ukomya, leka
munhu yoneche nayali hambe yauwinze na kugalamka
nakatagusigwa kota vyoiganigwe. 3 Lelo hetwe tosulupuka
ndaze utaguso wone tubeza ulohozi ukulu kota uno?
Mwaluko, Mkulu yuye nakaudamla ulohozi awu, na wala
wamhuliche nawatulonjela ng'hatu, kota wangukomya.
4 Nguluwi kahi nakonjeza kulajila kukomya ako kwa kudita
chila mbuli ya vinduzanduza na chinhu cha kububuwaza,
na kwa kuwagawaniza wanhu ndolendole za Muhe Yelile
kota vyoyogana yuye baho.

Yesu ndo yalingutulohola hetwe

5 Nguluwi hawawichile wahilisi wa kilanga wailongoze isi
inyale ilinguya, ila isi yila tulingusima mbuli zake. 6 Kahi kuli
Maandiko Matakatifu honhu hanji hangulonga,
"Munhu ndo choni, leka umjese,
munhu ndo choni leka umlolele?
7 Kumdita hado hela yawe hasi kusinda wahilisi wa kilanga,
kumvika chipembelo cha ukulu na kinamizilwa,
8 Nakuwika chila chinhu hasi ha heye."
Na kuli kuviwika vinhu vyeng'ha hali heye, Nguluwi na-
halechile chinhu choneche chileche kulongozwa na heye, ila
kwa sambi, hatulingona munhu yovilongoza vinhu vyeng'ha.
9 Ila twangumona Yesu, Nguluwi yamditile kwa mhela udo
hela, yawe hasi kusinda wahilisi wa kilanga, leka kwa
kunoga kwa Nguluwi koyatulajile hetwe, Yesu nakabagama
kwa mbuli ya wanhu weng'ha. Kwa chiwalo cha magazo
mbaka kubagama kwa heye, lelo twangumona kavichigwa
chipembelo cha ukulu na kinamizilwa. 10 Yali inojile ng'hatu
kwa Nguluwi, yalingulumba na kwimiza vinhu vyeng'ha,
nakamdita Yesu yawe yogongomanya kukolela kugazigwa,

leka yawegale wana wenji wehanze ukulu wa heye. Mina Yesu yuye du, ndo yalinguwalohola wanhu. 11 Heye yalinguwahovuga wanhu wihe wa hewo, hamwe na wala wahovujigwe, weng'ha wanaye Mhaza yumwe. Ndo mina Yesu halingona soni kuwachema hewo, wang'holoze. 12 Kota vyoyalingulonga kwa Nguluwi,

“Ndowasimila wang'holozangu madito ga hegwe,

kuli nhing'hano ya hewo ndokwimba lutogo lwa hegwe.”

13 Kahi kangulonga, “Ndomuwichila Nguluwi lyondilingitumbila.” Nakalutilila kulonga, “Heni nda hano hamwe na wanhu yamhele Nguluwi wawe wanangu.”

14 Kota vila wana vyowawele na lukuli na danda kota wahaza wa hewo, hiho du, kahi na heye Yesu nakoya yafandile kota hewo, leka kwa kubagama kwa heye, yalisumye Limazoga liwele na ludali lwa kubagama. 15 Yesu nakadita ago, leka yawachumulile welejehe wala wawele kwa kudumba kubagama, wawa wapogozi kuli ukomu wa hewo weng'ha. 16 Mina yanguzeleka kota, heye hoyile kwa kuwatanza wahilisi wa kilanga, ila nakoya kuwatanza lulelo lwa Abulahamu. 17 Ndo mina naimgana yawe kota wang'holoze heye kwa chila chinhu, leka yawe mtambika mkulu wa hewo yawele wa kitumbila na yawele na isungu kuli kumkolela mijito Nguluwi, leka gehile ga wanhu gosigwe. 18 Kwa vila Yesu nakemilila kugazigwa hoyajezigwe, ahyo koweza kuwatanza kahi wala walingujezigwa.

3

Yesu mkulu kusinda Musa

1 Wang'holozangu, mchemigwe na Nguluwi kilanga muwe wa heye, mijese ng'hatu Yesu yalajizwe na Nguluwi na yawele mtambika mkulu wa makundo ga kulonga kwa mlomo wa hegwe. 2 Heye nayali wa kukundigwa kwa Nguluwi, nakamhagula kukola mijito ya heye kota vila Musa loyali wa kukundigwa kuwakolela mijito kuli ng'handa ya Nguluwi nawawele wanhu wa Waisilaeli. 3 Ila Yesu kanguganigwa kutogoligwa ng'hatu kusinda Musa kota vila mzenga ng'handa kopegwa ukulu kusinda ayo ng'handa. 4 Chila ng'handa huzengagwa na munhu yumwe, ila Nguluwi ndo yalinguzenga vinhu vyeng'ha. 5 Musa heye nayali chitumagwa wa kukundigwa kuli mijito ayo ya heye yeng'ha hali ng'handa ya Nguluwi, na mijito ayo ya heye, nayali ulolezi wa geng'ha Nguluwi goyolonga aho hamba. 6 Ila Kilistu ndo wa kukundigwa kota mwana yawele na ludali kuli ng'handa

ya Nguluwi. Hetwe twetwe ndo ng'handa ya heye wone tulutilile kwima nzinzili kuli kikangaza nhumbula na tulutilile kidayila kuli kitumbila kotuwele nako.

Makanyo kwa wanhu wohambe wakunde

7 Kwa ahyo lelo, kota vyoyolonga Muhe Yelile kuli Maandiko Matakatifu,
"Wone muhuliche lizi lya Nguluwi lehano,
8 mleche kuwa na nhumbula zigagadale,
kota mhela ula wasekulu wa hemwe lowamhinduche Nguluwi,
zuwa lila lowamjezile kula kugunuche.
9 Ako wasekulu wa hemwe nawanjeza,
hanga nawagona geng'ha gonditile kwa mihela makumi gane!
10 Kwa mbuli ahyo nandiwazudilila wanhu awo nakulonga,
mazuwa geng'ha wanguwinza nzila za hewo,
hawavizelele ng'oo nzila za heni.
11 Lelo nanzudila nandilaha,
'Hawokwinjila ng'oo honhu hangu ha kwesela!' ".

12 Lelo wang'holozangu, milolele yaleche kuwabaho yoneche hali hemwe yawele na nhumbula yihile hila na yohambe yakunde mbaka kibagula na Nguluwi yawele mkomu. 13 Ila vyomlutilila kuhulika ulonzi awo "Lehano" wangusomigwa kuli Maandiko Matakatifu, mwanguganigwa kikangaza nhumbula, chila zuwa, leka munhu yoneche hali hemwe yaleche kuwa mjuvi kwa chiwalo cha kuhadigwa na kudita gehile. 14 Kwa vila hetwe tweng'ha hamwe twa wawinza wa Kilistu mlohozi, wone tochibatilila goya mbaka kuduma, kwima nzinzili kotwalinako aho mwaluko.

15 Mleche kusemwa, Maandiko Matakatifu gangulonga hino,
"Wone muhuliche lizi lya Nguluwi lehano,
mleche kudita nhumbula za hemwe ziwe zigagadale,
kota mhela ula wamhinduche Nguluwi."

16 Na walikohi wahuliche lizi ya heye nawamhinduche Nguluwi? Ndo wala weng'ha walongozigwe na Musa kulawila Misili. 17 Nguluwi nakawazudilila wanhu wachi kwa mihela makumi gane? Nakawazudila wala waditile gehile, nawabagama kula kugunuche. 18 Nguluwi loyelahile, "Howokwinjila ng'oo honhu hangu ha kwesela," nayali yowalonga walikohi? Yali yolonga kwa wala wamhinduche. 19 Lelo twangona kota hawenjile ako kulubehelo kwa vila nahawakundile.

4

1 Lelo kwa vila ing'hali baho yila mbuli ya kulagana
yoyalonjile Nguluwi ya kwinjila hali honhu ha kwesela ha
heye, tilolele leka yumwe hali hetwe yaleche kulemwela
kwinjila mli lubehelo alo. 2 Mina Mbuli Inojile idamligwa
kwa hetwe kota vila vyoidamligwe kwa hewo wanhu wa
katali. Ila usenga awo hauwatanzile ne chinhu choneche,
mina nawauhulika ila hawelumbile kwa kukunda na wala
wauhuliche usenga ula. 3 Lelo hetwe tulingukunda twangu-
pegwa kwesela ako koyatulonjele Nguluwi. Kota vyoyalon-
jile,

“Nanzudila ndilaha,
‘Hawokwinjla ng'oo honhu hangu hakwesela!’ ”

Nguluwi nakalonga ago hanga mijito ya heye nayali imalile
kulawila loyalumbile isi. 4 Mina Maandiko gangulonga
honhu hanji, mbuli za zuwa lya saba, “Nguluwi nakesela
zuwa lya saba, nakaleka mijito ja heye zeng'ha.” 5 Kahi
Maandiko gangulonga, “Hawokwinjila ng'oo honhu hangu
ha kwesela.” 6 Ahyo, ipona kwa wanhu wanji kwinjila honhu
ha kwesela, ila wala wa mwaluko kuhulika Mbuli Inojile
hawenjile ng'oo kwa vila nawalema kuhulichiza. 7 Nguluwi
nakawika zuwa linji ilinguchemigwa “Lehano.” Nakalonga
hamba kwa nzila ya Daudi ulonzi woumalile kulonjigwa,

“Wone muhuliche lizi ya Nguluwi lehano,
mleche kugagadala nhumbula.”

8 Wone Yoshuwa nayawe yawafichize wanhu awo honhu
hala ha kwesela, Nguluwi hayalilonga hamba mbuli ya zuwa
iyage. 9 Kwa ahyo, lelo kung'hali baho kwesela kwa wanhu
wa Nguluwi, kota vila Nguluwi vyoyesele kuli zuwa lya saba.
10 Wone, chila yokwinjila honhu ha kwesela ha Nguluwi,
kokwesela kuli mijito ya heye kota vila Nguluwi vyoyalechile
mijito ya heye na kwesela. 11 Lelo twikangaze kwinjila kuli
honhu aho ha kwesela, leka kuwe kuduhu ne yumwe hali
hetwe yolema kuhulichiza kota hewo vyowaditile.

12 Usenga wa Nguluwi ukomu na una ludali, ndo unoleka
kusinda ipanga liwele na kunoleche kwili. Lyangwinjila kota
ipanga mbaka mgati hawele wunhu na muhe, lilingudumula
mbaka mgati mwa vitomo vya lukuli na mafuta gawele mgati
mwa izeje. Ulonzi awo wangupembula kugana majesa ga
nhumbula za wanhu. 13 Kuduhu chilumbigwe choneche
chivisigwe kumwando ha Nguluwi, chila chinhu chigubu-
ligwa hali meho gake heye hanga kwa heye toganigwa ku-
longa gala geng'ha gotuditile.

Yesu ndo mtambika mkulu

14 Twanaye mtambika mkulu kusinda weng'ha yenjile
mbaka kilanga, Yesu, yawele mwana wa Nguluwi. Lelo
tibatilile ng'hatu kukunda kotudamle kwa milomo ja hetwe.
15 Ayu mtambika mkulu wa hetwe yoweza kutonela isungu
kwa ung'hochele wa hetwe, heye yuye nakajezigwa kwa chila
mbuli kota hetwe ila haditile gehile. 16 Lelo natuchihejelele
ne kudumba chigoda cha undewa cha Nguluwi yawele yano-
jile, tubochele isungu lya heye na kunoga kwa Nguluwi, leka
vitutanze kuli mhela hotugana.

5

1 Chila mtambika mkulu kanguhaguligwa na kuwichigwa
na Nguluwi kulawa hali wanhu. Heye kangukola mijito
ja Nguluwi kwa chiwalo cha wanhu, kulavya ndolendole
na nhambiko kwa chiwalo cha gehile. 2 Hanga heye yuye
kang'hochele kwa kujezigwa kota wanhu wanji kuli nzila
nyinji za kudita wihe, koweza kuwaditila kwa isungu wala
wanhu wajilile na walingudita nongwa, kwa vila hawav-
izelele. 3 Kwa mbuli ayo kanguganigwa kulavila nhambiko
haiwele kwa mbuli ya wanhu hela, ila kahi kwa chiwalo cha
gehile ga heye yuye. 4 Kuduhu munhu yoweza kiyinula yawe
mtambika mkulu. Chila mtambika mkulu kahagulagwa na
Nguluwi kota na vyoiwele kwa Aluni.

5 Hihyo du na heye Kilistu, heye heyenule yuye yawe mtam-
bika mkulu, ila nakahaguligwa na Nguluwi na kumlonjela,
“Hegwe ndo mwana wa heni,
heni lehano ndangulonga, heni nda mhaza wa hegwe.”
6 Nakamlonela heye kahi honhu hanji, kuli Maandiko
Matakatifu,
“Hegwe ndo mtambika mkulu mazuwa gose,
kota vyoiwele kwa utambika wa Melikisedeki.”

7 Yesu loyali yochikala hano muisi, nakamlanda Nguluwi
kwa chililo na kulavya mahozi, yawele na ludali lwa
kumlohola kuli kubagama, na heye nakahulichizwa kwa
vila nakamnojeza Nguluwi. 8 Ila, hanga nayali Mwana
wa Nguluwi, nakelangusa kumhulichiza Nguluwi kukolela
kugazigwa. 9 Naloyasindile kukola mijito yoyapegwe
na Nguluwi, ahyo ndo vyoyawalongoze wanhu weng'ha
wamhulichize kuli ulohozi wa mazuwa gose, 10 na heye
Nguluwi nakalonga, weng'ha wavizele kota, heye ndo
mtambika mkulu, kota vyouwele utambika wa Melikisedeki.

Makanyo kwa chiwalo cha kugalamka

11 Twanago menji ga kulonga kwa mbuli ino, ila haiwele
mbuli ya ubewe kuwalonjela kwa vila hemwe hamlingu-
vizela himahima. 12 Kwa mhela awu hemwe mwahaganigwe

kuwa walangusa, ila mng'hali mwangugana munhu wa kuwalangusani ulanguso wa mwaluko kuli mbuli ya usenga wa Nguluwi. Mhiluka kuli kong'ha itombo honhu ha kulya chilyo chibabale. 13 Chila munhu yoganigwa kong'ha itombo yang'hali mwana, havizelele kudita gala malanguso ga mbuli za kutanganika. 14 Ila chilyo chibabale ndo kwa chiwalo cha wanhu wakangale, wala wavizelele kubagula ganojile na gehile, kwa chiwalo cha kugazela malanguso na madito ga kumnojeza Nguluwi.

6

1 Lelo tugaleche kulangusa kahi gala malanguso ga mwaluko kwa chiwalo cha Kilistu, tuhejele kumwando kwa gala malanguso gakangale, na haiwele kulutilila kibatilila kuli ulanguso wa kileka na madito hagalingutanza chinhu na ga mwaluko kumkunda Nguluwi, 2 na ulanguso kwa nzila nyinji za ubatizo na kuwichilwa moko na kuzilipuka kwa wabagame na utaguso wa mazuwa gose. 3 Alyo tolidita, wone Nguluwi hoyokundiza.

4 Yowa nongwa kuwahilusa wanhu waleche gehile kahi, wanhu wawele wavizelele kukomya kwa Nguluwi na wajezile ndolendole za kilanga na welumbile hamwe kubochela Muhe Yelile, 5 na kujeza usenga unojile wa Nguluwi na mong'ho wa isi ilinguya, 6 hamba wamgalamchile Nguluwi kahi, yowa nongwa kwa vila hewo kota wangumuwamba kahi mumsalaba Mwana wa Nguluwi lwa keli na kumbasa soni hazelu.

7 Misanga jiwele kutowelwa nhonya baho na koteza mizuchila ilingigala mbena kwa mlimi itambichizwa na Nguluwi. 8 Ila wone misanga ajo jote migodi ja miwa na misoli, jahela utanzi, behi jopanjilwa na Nguluwi na ako mwiso ndo kusomigwa na chiluli.

9 Wang'holozangu hanga tulonjile ahyo, twima nzinzili kota mwa mnzila inojile iwele ndo nzila ilinguwalongoza kuli ulohozi. 10 Nguluwi halingudita ng'oo mbuli zohaziganigwe, heye hoisemwa hebu mijito yomkolile na igano lyomlajile kwa chiwalo cha heye kuli utanzi womuwapele wanhu wa heye walimgumkunda Kilistu na womlingulutilila kuwapa sambi baha. 11 Natwe twangugana ng'hatu chila yumwe wa hemwe yalajile kikangaza kukula mbaka kuduma, leka gala mlingitumbila genele. 12 Ahyo mleche kuwa wagata, ila muwe kota wala walingukunda na wali ngwimilila, wabochele gala gawele Nguluwi yalagane na hewo kowapa.

Goyalagane Nguluwi gakomya

13 Nguluwi loyamlonjele Abulahamu komha chila
yalagane kumha, nakelaha kwa itagwa lyake heye, mina
kuduhu yawele mkulu kusinda Nguluwi yawele kwa yuyo
yahawezile kilaha. 14 Nguluwi nakalonga, “Ndangukomya
ng'hatu, ndokutambichiza na ndokupa lulelo lwinji.”
15 Abulahamu nakabeteza kwa kwimilila ng'hatu na
hino nakabochela chila choyalagane Nguluwi komha.
16 Wanhu howochilaha, welahaga kwa yumwe yawele
mkulu kusinda hewo, na kilaha kwangulajila kukomya
kwa chila chilonjigwe na kuusaga ibamba lyesa. 17 Na
heye Nguluwi nakawika nzinzili chila choyalonjile kwa
kilaha, ahyo nakawalajila hazelu kota wala wobochela chila
choyalagane, hogaluka ng'oo. 18 Lelo kuna vinhu vino vili,
chila choyalonjile Nguluwi na kilaha, vyohaviwele galuka
na kwa mbuli ya avyo Nguluwi howeza kulonga udesi. Kwa
ahyo hetwe totubilimile wamizi wa heye, twangupegwa
nhumbula ya kibatilila ng'ang'ani kitumbila kuwichigwe
kumwando kwa hetwe. 19 Twanako kitumbila kuwele kota
ngwamo yoibatilile ukomu wa hetwe. Na kitumbila ako
lyangupuluta muli paziya mbaka honhu helile ng'hatu.
20 Yesu yuye kalongola kwinjila mumo kwa mbuli ya hetwe
na kawa mtambika mkulu mazuwa gose, kota vyouwele
utambika wa Melikisedeki.

7

Utambika wa Melikisedeki

1 Ayo Melikisedeki nayali mndewa wa Salemu, na
mtambika wa mkulu Nguluwi. Abulahamu loyali yohiluka
kulawa kuli ngondo koyawakopole wandewa, na heye
Melikisedeki nakaluta kiting'hana na heye, na Melikisedeki
nakamtambichiza Abulahamu. 2 Na heye Abulahamu
nakampa chilundo chimwe cha kumi cha vinhu vyeng'ha
vyoyabochile. Mana ya itagwa Melikisedeki ndo “Mndewa
yatanganiche,” Kahi kwa vila heye nayali mndewa wa
Salemu, itagwa lyake lyanguzeleka kota, “Mndewa wa kikala
goya.” 3 Mhaza wa heye na mayake hawalinguzeleka, na
lukolo lwake halulinguzeleka, hailinguzeleka nakavumbuka
hanili ama nakabagama hanili. Kangiwhana kota Mwana
wa Nguluwi, na kangulutilila kuwa mtambika mazuwa gose.
4 Lelo mwangona munhu ayu vyoyali mkulu. Mbaka
Sekulu wa hetwe Abulahamu nakampa chilundo chimwe cha
kumi ya vinhu vyeng'ha vyoyaholile kulawa kuli ngondo.
5 Tuvizela kahi kota mgati mwa malajizo yandichigwa,
ulelo lwa Lawi wawele watambika, ndo wanguganigwa
kuhola chilundo cha kumi kulawa kwa wanhu, wala wawele
wang'holozawo, hanga na hewo ndo ulelo lwa Abulahamu.

6 Ila ayo Melikisedeki hawele wa lukolo lwa Lawi, ila
heye nakabochela chilundo cha kumi kulawila kwa Abula-
hamu, kahi nakamtambichiza heye nayalagane na Nguluwi.
7 Kuduhu mbuli ne hado kota yalingumumtambichiza ndo
mkulu kusinda yula yalingutambichilwa. 8 Kahi, awo watam-
bika walingubochela chilundo chimwe cha kumi, ndo wanhu
wahihi hela wawele mwiso wa hewo walingubagama, ila
ahano yangutawiza kota yalingubochela chilundo chimwe
cha kumi, yani Melikisedeki, hambe yabagame. 9 Lawi
ndo sekulu wa wala weng'ha wawele ngubochela chilundo
chimwe cha kumi. Ahyo, ndo tolonga kota, Lawi naye
nakalavya chilundo chimwe cha kumi kukolela Abulahamu,
10 kwa vila Lawi nayali mgati mwa lukuli lwa sekulu wa heye
Abulahamu, mhela Melikisedeki loyating'hane na heye.

11 Kulawa kuli watambika wa Walawi, wanhu wa Isi-
laeli, kwa chiwalo cha utambika nawabochela malajizo.
Lelo wone wanhu nawahawele watanganiche kwa mijito ya
Walawi, nakwahawele kahi na chiwalo cha kulawila utam-
bika unji, vyoulingiwhana na utambika wa Melikisedeki, na
hauwele ula wa Aluni. 12 Mina utambika ula hougaluka,
ndo na malajizo nago ganguganigwa gagaluche. 13 Na heye
mkulu wa hetwe yawele mbuli azo zeng'ha zangulonjigwa
kwa heye, nayali wa nhanzi yinji, na kuduhu ne yumwe
wa nhanzi ayo ya heye yawahiche kudita mijito kuli honhu
ha kulavila nhambiko mhela loyawele mtambika. 14 Mina
naizeleka kota heye Mkulu, nakalawila kuli nhanzi ya Yu-
dasi, nauwele Musa nahalonjile ulonzi woneche wula kwa
chiwalo cha utambika kwa nhanzi ayo.

Utambika wunji uwhanile na utambika wa Melikisedeki

15 Kahi mbuli ayi yahazelu ng'hatu, kwa vila kalawila
mtambika yunji yalingiwhana na Melikisedeki. 16 Heye ha-
ditilwe mtambika kwa malajizo ga chiwunhu kwa kulola
kangulawila lukolo lwachi, ila kwa mong'ho wa ukomu wa
mazuwa gose. 17 Mina Maandiko gangulonga, “Hegwe ndo
mtambika mazuwa gose, kota vyozilingutawiza mbuli za
utambika wa Melikisedeki.” 18 Lelo ula mzilo wa mwaluko
kwa chiwalo cha utambika nawali usigwe kwa vila nawali
ng'hochele, na hauwele wa kuhega chinhu. 19 Mina malajizo
ago hagaditile chinhu choneche chila chiwe goya. Ila sambi,
honhu ha heye hawichigwa kitumbila ng'hatu, kwa chiwalo
acho toweza kumhejelela Nguluwi.

20 Kwa konjezela kwa ago geng'ha, ahano Nguluwi nake-
laha. Ila mhela wala wanji lowaditikwe watambika nakwal-
ihela kilaha. 21 Ila Yesu nakaditikwa mtambika kwa kilaha
mhela Nguluwi loyamlonjele,

“Mkulu kelaha,
na hogalusa kugana kwa heye,
‘Hegwe ndo mtambika mazuwa gose.’ ”
22 Lelo kwa chiwalo cha kilaha aku, Yesu kawa yumwe yadtile
ilagano linojile ng'hatu lilawile.
23 Kahi, awo watambika wanji nawali wenji kwa vila
chila mhela wa heye kubagama loufichile nakabagama, ahyo
nawalemwela kulutilila na mijito ya utambika. 24 Ila kwa vila
Yesu kamkomu mazuwa gose, utambika wa heye hauduma
hebu. 25 Ahyo, heye koweza ng'hatu kuwalohola weng'ha
walingumlutila Nguluwi kukolela heye, mina heye kamkomu
mazuwa gose kuwalandila kwa Nguluwi.
26 Lelo Yesu ndo kota mtambika mkulu yatanganiche
kwa chiwalo cha hetwe na yawele yelile na nayawele hela
nongwa na yalihela gehile mgati mwa heye na yeyusile
kutali na wanhu wawele na gehile na yenuligwe kuchanya
kilanga koyawele Nguluwi. 27 Heye nayali vinji na watam-
bika wakulu wanji, heye nahaganile kulavya nhambiko chila
zuwa, mwaluko kwa chiwalo cha gehile ga heye yuye, hamba
kwa chiwalo cha gehile ga wanhu. Heye nakadita ahyo
kamwe hela kwa chiwalo cha wanhu weng'ha, loyelavile
nhambiko heye yuye. 28 Malajizo ganguwawika wanhu
wawele ng'hochele kuli utambika ukulu, ila ilagano lya Ngu-
luwi yaditile kwa kilaha liwele lyuyile honhu ha malajizo
imhagula Mwana, yawele yatanganiche mazuwa gose.

8

Ilagano lya katali na ilagano lya sambi

1 Lelo mbuli itanganiche kuli aga tulingulonga ndo ali,
hetwe twanaye mtambika mkulu wa kota hino, yawele
ngikala honhu ha ludali lkuli chigoda cha Undewa cha Ngu-
luwi wa kilanga. 2 Heye nakakola mijito ya mtambika mkulu
na Honhu Helile Ng'hatu, hawele hala mgati mwa lila ihema
lya kukomya lizenjigwe na Mkulu, halizenjigwe na munhu.
3 Chila mtambika mkulu kahaguligwa kumlavila Nguluwi
ndolendole na nhambiko, na hino mtambika mkulu wa
hetwe imgana heye yawe na chinhu cha kulavya nhambiko.
4 Kota heye Kilistu na yawe wa hano muisi, yahawele ng'oo
mtambika, kwa vila wabaho watambika wanji wangulavya
nhambiko kota malajizo vyogalingugana. 5 Mijito ja hewo ja
chiutambika ndo kiwhana hela kwa gala gali kilanga. Mina
Musa loyali behi kuigomanjiza lila ihema, Nguluwi nakam-
lonjela, “Udite chila chinhu kwa kuwinza kula kiwhana ya
lila ihema lyoulajilwe kula kuchidunda.” 6 Ila sambi Yesu
kabochela mijito ya utambika iwele inojile kusinda ya hewo,

kota vila uhanyisi woyawichile hagati ha wanhu na Nguluwi
ndo kanoga ng'hatu, kwa vila lina kunoga kwake kuli ilagano
lya mbuli zitanganiche ng'hatu.
7 Mina kota lila ilagano lya sambi naliwehela nongwa,
kwahawele na mbuli ya ilagano lya keli. 8 Ila Nguluwi nakona
wanhu wa heye wana nongwa nakalonga,
“Mazuwa ganguya, kalonga Mkulu,
aho hondidita ilagano linyale, na wanhu wa Isilaeli na wanhu
wa Yudasi.
9 Ilagano ali haliwa kota lila londitile na wasekulu wawo
mazuwa gondiwalongoze kwa moko kulawa isi ya Misili.
Hawawele wakitumbila kwa ilagano lya heni,
na hiho heni siwang'ulile.
10 Mkulu kangulonga, ali ndo ilagano lyondidita na wanhu
wa Isilaeli,
hogakwete mazuwa ago.
Ndowika malajizo gangu mluhala lwao,
nakwandika mnhumbula za hewo,
heni ndowa Nguluwi wa hewo,
na hewo wowa wanhu wa heni.
11 Kuduhu nehado yalingumlangusa mkala miyage,
wala yalingumlonjela mng'holeze,
‘Umzele Mkulu.’
Kwa vila weng'ha wonzela heni,
wadodo na wang'hangala.
12 Ndowalechela kwa gala waditile,
na sikumbuchila kahi wihe wa hewo.”
13 Kwa kulonga mbuli ya ilagano lya sambi, Nguluwi
nakalilaliza lila litomile, na cheng'ha chilingulala na kuwa
chilalile ng'hatu chahabehi kuka.

9

Kumfugamila Nguluwi mu isi na kilanga

1 Ilagano lya mwaluko nalyali na vihendo vyake
vya kumkolela mijito Nguluwi, nahali na ihema lyelile
lyakufugamila hano mu isi. 2 Nahazenjigwa ihema hali
chihengo cha mwaluko, nahachemigwa Honhu Helile.
Amo mwali na honhu ha kuwichila chenje, chisaga na
mibumunda jilavigwe kwa Nguluwi. 3 Mgati mwa ihema,
kwali na vihengo vili vigawanuche kwa igubiko, chihengo
cha keli nachichemigwa Honhu Helile ng'hatu. 4 Amo
mwali na alitale ya zahabu kwa mbuli ya kufunyizila
ubani, na isanduku lya Ilagano, lyali liwichigwe zahabu
nzingo zeng'ha, na mgati mwake mwali na chiya cha zahabu
chiwele na chilyo chizeleche kota mana, ng'hweku ya Aluni
iwele ibahule misolo na uluwa, na vila vibao vyandichigwe

ilagano. 5 Mchanya mwa alyo isanduku kwali na vilumbigwe
vifandile kota wahilisi, vilingulajila kota hala honhu
hana ukulu wa Nguluwi na mbawa zawo nazigonzoligwa
kugubika chigubiko cha isanduku mchanya mwa honhu
halingusigwa gehile. Ila sambi hatuweza kulonga kwa mgati
ng'hatu kuli mbuli azo.

6 Vinhu avyo naviwichigwa goya na hamba iwa chihendo
kwa watambika kwinjila chila zuwa kuli ihema lya kunze
kudita mbuli za utambika. 7 Ila mtambika mkulu yaliyeka
ndo yalingwinjila kuli chila chihengo cha keli, naye huditaga
hiho mala imwe hela kwa mhela, nakaganigwa kigala danda
ya kumlavila Nguluwi kwa mbuli ya heye yuye na kwa mbuli
ya gehile ga wanhu waditile ne kuvizela. 8 Kwa nzila ayi,
Muhe Yelile kangulajila kota kwa vila lila ihema lya mwaluko
nalyali ling'hali limile, nzila ya kwinjila Honhu Helile ng'hatu
hainachumuligwa. 9 Nhelo ayi yangulajila mbuli vyoiwele
mhela wa sambi, iwele ndolendole na nhambiko zangulav-
igwa kwa Nguluwi, ila haziweza kusa itunyo lya gehile ku-
lawa kuli nhumbula za wanhu walingumfugamila Nguluwi.
10 Mbuli azi zeng'ha zangukoleka kwa chiwalo cha ndiya na
vyakunwa na vihendo vinji vya mvina ya kihovuga. Mbuli
azo zeng'ha haziwele za chimuhe, na ludali lwake ludumaga
mhela Nguluwi hodita goya vinhu vyeng'ha.

11 Ila Kilistu mina koya, yawele ndo mtambika mkulu
wa mbuli zinojile, gawele gafichile sambi. Heye kenjila
kuli ihema likulu ng'hatu liwele ligongomanyilwe ng'hatu,
yohaiditikwe na wanhu, nahaiwele honhu ha isi ino
ilumbigwe. 12 Heye nakenjila Honhu Helile ng'hatu mala
imwe hela, haholile danda ya mhene na isenga ilogota,
ila danda ya heye yuye, kukolela ayi, katugalila ugombozi
wa mazuwa gose. 13 Wanhu nawawele wavu kuli mbuli
za kumfugamila Nguluwi nawaweza kuhovujigwa na kwela
mlukuli mwao howamizilwe danda ya mhene na ya ibuguma
hamwe na mivu ja isenga ilogota. 14 Ila, kwa danda ya
Kilistu, mbuli ng'hulu ng'hatu ziditagwa! Kwa ludali lwa
Muhe wa Nguluwi wa mazuwa gose, Kilistu nakelavya yuye
nhambiko igongomanyilwe ng'hatu kwa Nguluwi. Danda ya
heye yotudita tuwe twelile kwa gala tulingudita galingigala
kubagama, leka tumditile mijito Nguluwi yawele mkomu.

15 Ahyo heye ndo mhanyisi wa ilagano lya sambi amla wala
wachemigwe na Nguluwi woweza kutambichilwa mazuwa
gose vyowalaganwe na Nguluwi. Kubagama kwa heye kwan-
guwagombola wanhu kulawila kwa ula wihe wowaditile
mhela wa lila ilagano lya mwaluko.

16 Ulonzi wa ilagano lyangudita mijito hela wone
kubagama kwa awo yaulonjile awo uhalizi woneka
ndo kukomya. 17 Uhalizi hauweza kuditikwa mbaka
kulawile kubagama, kwa vila uhalizi wahela ludali wone
yauwandiche yang'hali mkomu. 18 Ndo mina nalila ilagano
lya mwaluko halyaluche kukola mijito kulihela danda.
19 Chinhu cha mwaluko, Musa kuwadamlila wanhu weng'ha
mizilo jeng'ha kota vyoiwele kuli malajizo, hamba nakahola
danda ya isenga ilogota hamwe na mazi, na kwa nhagala za
isopolo na mhamba ndung'hu na kumizila chila chitabu
cha malajizo na wanhu weng'ha. 20 Musa nakalonga,
“Ayi ndo danda ilingutawiza ilagano lilajizwe na Nguluwi
mlihulichize.” 21 Vivila Musa nakamizila danda lila ihema
na vinhu vya mijito ja utambika kwa kumfugamila Nguluwi.
22 Ena, na kuli malajizo behi chila chinhu chohovugwa kwa
kuboholigwa danda, na ne kuwa hela danda, haukusigwa
gehile.

Nhambiko ya Kilistu yangusa wihe wa wanhu

23 Vinhu vino vya aha vyanguganigwa kuhovujigwa kwa
danda, navyo ndo kiwhana hela na mbuli za kukomya za
kilanga. Ila vinhu vya kilanga yangugana nhambiko iwele
inojile ng'hatu. 24 Mina Kilistu nahenjile Honhu Helile hazen-
jigwe na wanhu, ilinguwhanizwa hela na chila chinhu chi-
wele kilanga. Heye nakenjila kilanga kuko du koyawele
sambi, kangwima kumwando kwa Nguluwi kwa mbuli ya
hetwe. 25 Mtambika mkulu wa Wayahudi kenjilaga Honhu
Helile ng'hatu chila mhela yawele na danda ya igongolo,
ila Kilistu henjile amo leka yelavye yaliyeng'ha mala nyinji.
26 Mina naiwe ahyo, Kilistu nayahaganigwe kugazigwa mala
nyinji kulawila kulumbigwa kwa isi. Ila kwa kukomya,
mhela awu hozihejela mwiso, heye nakalawila mala imwe
hela kulavya wihe kwa kilavya heye yuye nhambiko. 27 Lelo
wone vila chila munhu kobagama mala imwe hela, hamba
kokwima kumwando hali utaguso wa Nguluwi, 28 hihyo du
Kilistu na heye nakelavya nhambiko mala imwe hela kwa
mbuli ya kusa gehile ga wenji. Hoyohiluka lwa keli, hai-
wele kwa chiwalo cha kusa gehile, ila ndo kwa chiwalo cha
kuwalohola wala walingumbeteza.

10

1 Kwa vila malajizo ga Musa ndo isisila hela lya mbuli
zinojile hozikuya na haiwele kota vyogalingoneka ikomya
kwa zila mbuli zinji, nhambiko zizila za malajizo zilin-
gulavilwa mhela na mhela, hazihega ng'oo kuwadita wala
walingumfugamila wawe wagongomanyizwe. 2 Kota awo

wanhu walingumfugamila Nguluwi nawahovujigwe ng'hatu gehile ga hewo, nahawalingiwona kahi kota wana gehile, na nhambiko azo zeng'ha zahadumile. 3 Ila nhambiko azo zangukoleka chila mhela kuwakumbusa wanhu wavizele kota wana wihe. 4 Mina danda ya isenga ibuguma na mhene haiweza ng'oo kulavya gehile.

5 Ndo mina Kilistu loyali yokuya kuli isi, nakamlonjela Nguluwi,

“Huganile nhambiko ne vinhu vya kumlavila Nguluwi,
Ila kumbichila lukuli.
6 Nhambiko za kulakaza nimwa ama za kusa gehile hambe
zikunojeze.
7 Aho nandonga,
‘Nda hano Hegwe Nguluwi, kudita kota vyouganile
kota vyoyandichigwe mbuli ya heni kuli chitabu cha
Maandiko Matakatifu.’ ”

8 Mwaluko nakalonga, “Hambe ugane ne kunojezwa na nhambiko na ndolendole na nhambiko za kulakaza na nhambiko za kusa gehile.” Nakalonga ahyo hanga nhambiko azi zeng'ha zilavyagwa kota vyogalingugana malajizo. 9 Hamba nakalonga, “Nda hano, Hegwe Nguluwi, nda goya kudita kota vyoulingugana.” Ahino Nguluwi nakosa nhambiko zali zikoleka aho mwaluko, na honhu hake nakawika nhambiko inji imwe, nhambiko iwele ndo Kilistu yuye. 10 Kwa vila Yesu Kilistu nakadita kota navyoyaganile Nguluwi, hetwe twanguhovujigwa tuwe welile kwa kulawa mli gehile ga hetwe, kwa yila nhambiko ya lukuli lwa heye loyalavile mala imwe hela.

11 Chila mtambika Myahudi nakaditaga mijito ya kumfugamila Nguluwi na kulavya nhambiko zizila mala nyinji, nhambiko haziweza ng'oo kusa gehile. 12 Ila Kilistu nakalavya nhambiko imwe kwa mbuli ya gehile, nhambiko iwele na ludali mazuwa gose, hamba nakekala honhu ha ludali nzingo ya kudilo kwa Nguluwi, 13 kulawila mhela awo, kangubeteza wamwihile wawichigwe hasi ha magulu gake. 14 Lelo kwa nhambiko ya heye imwe, kawadita wawe wagongomanywe mazuwa gose wala walingusigwa gehile ga hewo.

15 Na heye Muhe Yelile kangutawiza ulolezi wa heye. Kangwaluka nakulonga,

16 Kangulonga Mkulu, “Ali ndo ilagano londidita na hewo,
mazuwa galinguya kalonga Mkulu.
Ndowika malajizo ga heni mnhumbula mwao,
na kuzandika mnyala zawo.”

17 Hamba nakonjezela kalonga, “Sivijesa ng'oo kahi gehile ga hewo na wala wihe wowalingudita.”

18 Lelo hogokusigwa gehile, hakuwa na chiwalo kahi cha
kulavya nhambiko ya kusa gehile.

Tumhejelele Nguluwi

19 Lelo mng'holozangu, kwa danda ya Yesu twangu-
pegwa nhumbula yohambe idumbe ya kwinjila Honhu Helile
Ng'hatu. 20 Heye katuchumulila nzila inyale, nzila ilikutulongoza kuli ukomu, kukolela lila igubiko, luwele ndo
lukuli lwake yuye. 21 Lelo twanaye mtambika mkulu yatanganiche yawele na ludali kwa mbuli ya ng'handa ya Nguluwi.
22 Kwa ahyo, tumhejelele Nguluwi kwa nhumbula zelile na
makundo ga kukomya, kwa nhumbula zelile kulawa kuli
majesa gehile, na kwa ng'huli zihovujigwe kwa mazi ganojile.
23 Tibatilile ng'hatu ne kutigasika kitumbila kwa hetwe kotulonjile kwa mlomo, mina Nguluwi yaditile malagano ga heye
ndo yawele wakitumbila. 24 Twitanze kiditila kwa mbuli
ya kiyonjezela kikangaza kwa kigana na kudita ganojile.
25 Tuleche kuleka yila mbuli ya kiting'hana hamwe, kota vila
vihendo vya wanhu wanji vyowawele hambe wating'hane,
kota vyomlingona, zuwa lila lya Mkulu yahabehi.

26 Mina, lotulutilila kudita gehile kwa kugana twetwe
baha, hala hotuvizelele kukomya, kuduhu nhambiko
ilinguweza kulavigwa kahi kwa chiwalo cha kusa gehile.
27 Lilingupona ndo kubeteza hela kwa kukakama utaguso
wa Nguluwi na chiluli ching'hang'hale lochiwabagamiza
weng'ha walingumlema Nguluwi. 28 Munhu yoneche
hambe yahulichize malajizo ga Musa, kobagama ne
kumonela isungu kuwele na ulolezi wa wanhu weli ama
wadatu. 29 Ndaze, munhu yula yalingumbeza Mwana
wa Nguluwi na kuibeza danda ya ilagano lya Nguluwi
imditile yawe yahovujigwe, munhu yalingumliga Muhe wa
Nguluwi yalingutigalila isungu lya heye, kopegwa utaguso
ukulu ulindaze? 30 Mina natumzela yula yalonjile, “Heni
ndohilusila chibida, heni ndohilusila,” Na heye nayalonjile
kahi, “Mkulu kowatagusa wanhu wa heye.” 31 Ndo mbuli ya
kudumba ng'hatu wone Nguluwi yakibate na kutagusigwa.

32 Mkumbuchile logalawile mazuwa gala ga mwaluko
lommwemweselwe lumuli lwa Nguluwi. Hanga zuwa
zila namfikwa na kugazigwa kwinji, hemwe namwimilila.
33 Mala inji namligwa na kubasigwa soni hazelu, mala
inji namwima hamwe na wala wagazigwe kota mwemwe.
34 Namilumba kuli kugazigwa kwa wawele mchinweng'ho na
lombochigwe lufufu lwenu namwimilila kwa kusangalala,
mina namvizela kota mwanawo lufufu lunojile ng'hatu na
lwakikala mazuwa gose. 35 Lelo mleche kwajiliza kitumbila kwa hemwe, mina wowagalilani ndolendole ng'hulu.

36 Mwanguganigwa kuwa na wimililo leka mweneze ligano
lya Nguluwi na kubochela chila choyalagane kudita. 37 Mina
kota vyogalingulonga Maandiko Matakatifu,
“Ing'hali hado hela,
na yula yalinguya, kokuya,
na hokawa hebu.
38 Ila munhu yalingudita ganojile kochikala kwa makundo,
ila loyohiluka kumbele,
heni sinojezwa na heye.”
39 Lelo hetwe twamduhu hali wala walinguhiluka kumbele
na kwajilila, ila hetwe twamumo na wala walingukunda na
kuloholigwa.

11

Makundo

1 Kuwa na makundo ndo kuwa na kukomya kwa mbuli
zotungitumbila, kutawiza ng'hatu mbuli zila zohatuziwene.
2 Mina wasekulu wa katali nawatogoligwa na Nguluwi kwa
makundo ga hewo.

3 Kwa makundo hetwe tuvizela kota isi yeng'ha
nailumbigwa kwa ulonzi wa Nguluwi, vinhu vilingoneka
kulawila kuli vinhu havilingoneka.

4 Kwa makundo Abeli nakamlavila Nguluwi nhambiko in-
ojile ng'hatu kusinda ila ya Kaini. Kwa makundo ga heye
nakatawizwa na Nguluwi yawe yodita galingumnojeza Ngu-
luwi. Nguluwi yuye nakanojezwa na nhambiko za heye. Kwa
makundo ga heye hanga nakabagama, yang'hali yotulonjela.

5 Kwa makundo Henoki nakaholigwa na Nguluwi, yaleche
kubagama. Honeche kahi kwa vila Nguluwi nakamhola.
Loyali hanaholigwa, kota Maandiko Matakatifu gangulonga,
heye nakamnojeza Nguluwi. 6 Lelo wone kwahela makundo
yowa nongwa kwa munhu kumnojeza Nguluwi. Kwa vila
chila munhu yalingumlutila Nguluwi imgana yakunde kota
Nguluwi kabaho, na kuwapa chonolo wala walingumpala.

7 Kwa makundo Nuhu nakamhulichiza makanyo ga Ngu-
luwi kwa mbuli za hamba zohambe zoneche. Nakazenga ila
safina moyaloholigwe heye hamwe na lukolo lwake. Kulaw-
ila kwa ago, isi yeng'ha itagusigwe kwa wihe, na heye Nuhu
nakoneka nakamnojeza katanganika kwa makundo.

8 Kwa makundo Abulahamu nakamhulichiza Nguluwi loy-
achemigwe yalute kuli isi iwele Nguluwi yalonjile khoma
iwe ya heye. Abulahamu nakoka, hanga nahavizelele koyali
yoluta. 9 Kwa makundo nakekala kota mjenzi kuli isi yala-
ganwe na Nguluwi. Nakekala ako kuli ihema kota vyowekale
Isaka na Yakubu. Na hewo kahi nawelumba kuli kilagana

kukula. 10 Mina Abulahamu nayali yobeteza mji uwele na msisi wouwa baho mazuwa gose, mji uwele Nguluwi yuye nayawele muwanzi na kuuzenga. 11 Kwa makundo na Sala nayawele mhende nakakunda kota Nguluwi kana mong'ho wa kudita gala yalagane, ahyo, nakaweza kuhola himila hanga nayali yalalile. 12 Ahyo, kulawila kuli munhu ayo yumwe, Abulahamu, yawele kota vila munhu yabagame, nawalawila wanhu wenji hawawazigwe kota vila nhondwe za kilanga na kota vila sangalaza za mwhani.

13 Wanhu weng'ha awa nawabagama wawele na makundo. Nawabagama lohawanabochela mbuli ziwele Nguluwi zoyali yalagane nawo, ila kwa kutali kota nawagona, wasechelela, na kulonga hazelu kota hewo wali wajenzi na wali mmajendo mu isi. 14 Wanhu walingulonga mbuli kota azo, wangulajila ng'hatu kota wanguipala isi ya kukomya. 15 Kwa kukomya wone na wawe wanguijesa isi yowalawile katali, wahawezile kuhiluka kuko. 16 Ila sambi wangugana isi inojile ng'hatu, ndo iwele isi ya kilanga. Ndo mina Nguluwi halingulola aga howomchema heye Nguluwi wa hewo, kwa vila heye yuye mina kasinda kuwagomanyila muji.

17 Kwa makundo Abulahamu nakamlavya nhambiko mwanage Isaka mhela Nguluwi hoyamjezile. Ayo Abulahamu yuye du, hanga nakabochela chila chowelagane na Nguluwi, ila nakakunda kumlavya mwanage wa udewele yawe nhambiko, 18 hanga Nguluwi nayali yamlonjele, “Lulelo lwako lolawila kwa Isaka.” 19 Abulahamu nakakunda kuta Nguluwi koweza kuwazilipula wabagame, na kwa nzila yinji, Abulahamu ndo kota vila nakampata kahi Isaka yalawile kowabagame.

20 Kwa makundo Isaka nakawatambichiza Yakubu na Esau, kuli za ukomu wa hewo wa hamba.

21 Kwa makundo Yakubu loyali habehi kubagama nakawatambichiza chila yumwe wa wana wa Yusufu, aku yomfugamila Nguluwi yawele yegamile yila ng'hweku ya heye.

22 Kwa makundo Yusufu loyali habehi kubagama nakalonga mbuli ya kulawa kwa Waisilaeli kuli isi ya Misili, na kahi nakawalechela ilajizo lya mbuli ya chowalinguganigwa kudita kwa chiwalo cha mizeje ja heye.

23 Kwa makundo wahaza wa Musa nawamvisa ayo mwana kwa myezi jidatu loyaleleche. Kwa vila nawamona kota ka mwana yanojile ng'hatu, nahawalidumbile lila ilajizo lya mndewa wa Misili.

24 Kwa makundo Musa loyawele munhu mkulu, nakalema kuchemigwa mwana wa mhinza wa Falao mndewa wa Misili. 25 Nakona inoga kugazika hamwe na wanhu wa Nguluwi

kuleka kusechelela udevelo wa gehile kwa mhela udo hela.
26 Nakavizela kota kugazika kwa mbuli ya Kilistu Mlohozi
kunoga ng'hatu kusinda lufufu lweng'ha lwa isi ya Misili,
mina nayali yololela chonolo cha hamba.

27 Kwa makundo Musa nakoka kulawa isi ya Misili ne
kudumba ng'halazi ya Mndewa, na hahiluche kumbele, kota
vila munhu yamuwene yula Nguluwi halingoneka. 28 Kwa
makundo, na ndoyaluche Pasaka nakulajiza danda imizigwe
mchanya mwa lwizi, leka yula mhilisi yalingukopola yaleche
kuwakopola walelwa wa mwaluko wa Isilaeli.

29 Kwa makundo wanhu wa Isilaeli nawaloka bahali ya
Shamu kota vila kwali kigongo, ila Wamisili lowajezile ku-
loka kota wawo nawazibila mmazi.

30 Kwa makundo, Waisilaeli nawazunguluta ngome ya muji
wa Yeliko kwa mazuwa saba na ngome ayo naigwa. 31 Kwa
makundo, Lahabu yawele mng'hondwa habagame hamwe
na wala wamlemile Nguluwi, kwa vila nakawabochela goya
hakaye hake wala wasakuzi Waisilaeli.

32 Lelo ndonje choni ng'hatu? Mhela haulinguhega
hebu, kulonga mbuli ya Gidioni na Balaki na Samsoni
na Yefuta na Daudi na Samweli na waloli wa Nguluwi.
33 Kwa makundo awa weng'ha nawetowa ngondo na isi
yinji nawawasumya wandewa. Nawalongoza kwa nzila
iwaditile wanhu wadite ganojile, nawabochela gala Ngu-
luwi yalagane na hewo. Nawajidinya milomo ja misimba,
34 nawazimya viluli vilupila, nawalohoka kubagama kwa
ipanga, wali watuguniche ila nawapegwa mong'ho. Na-
hawawele wodumba kuli ngondo, nawawabilimisa wamizi
wachijenzi. 35 Na wadala wakundile nawahilulilwa wanhu
wa hewo wabagame wawele wazilipuligwe.

Ila wamwe wa hewo nawalema kuchumulilwa,
nawagazigwa mbaka kubagama leka wazilipuligwe
nakwinjila kuli ukomu unojile ng'hatu. 36 Wanji
nawazomeligwa na kutowigwa ng'hobwa, na wanji
nawawohigwa minyololo na kutozigwa mchinweng'ho.
37 Nawatowigwa na maganga mbaka kubagama,
nawadaduligwa kwa misumeno viunde, nawakopoligwa
kwa ipanga. Nawazunguluta zunguluka wavalile igozi
lya ming'holo na igozi lya mhene, wali wanhu wazunwa,
wagazigwe na kuditilwa mbuli zihile. 38 Isi nahaiganigwe
kuwa na wanhu awo. Nawali wojendajenda kugunuche na
kuvidunda, wochikala kuli mipalika na minila ja isi.

39 Wanhu awa weng'ha nawatogoligwa na Nguluwi kwa
chiwalo cha makundo ga hewo. Ila, hawabochele gala
nawalaganwe na Nguluwi. 40 Mina Nguluwi nayali yalongole

kutuwichila goya vinhu vinojile ng'hatu kwa hetwe, leka hewo wafichile kuli kugongomanya hamwe na hetwe.

12

Nguluwi Mhaza wa hetwe

1 Ahyo, hetwe twanacho chilundo chikulu cha walolezi kumwando kwa hete. Lelo tuse chila chingwamo chilingutulemeza, na kahi gehile gala gatunanahile. Tubilime kwa kwimilila kuli kubilima kuwichigwe kumwando kwa hetwe. 2 Tumlole Yesu yawele ndo yaluchize makundo ga hetwe na ndo heye yogomanjiza. Kwa chiwalo cha kusangalala iwele iwichigwe kumwando kwa heye, nakemilila kubagama mumsalaba, ne kudumba soni ya heye, na sambi kangikala honhu ha ukulu kuli nzingo ya kudilo kwa chigoda cha Undewa wa Nguluwi.

3 Mijese zila mbuli zimfichile Yesu, vyoyemilile kulemigwa kukulu na wanhu wawele na gehile. Lelo mleche kutweguka na kugozola. 4 Mina kuli kitowa na gehile, hemwe hamitowile mbaka mbohole danda. 5 Ndaze, msemwa wula ulonzi wa kuwakangaza Nguluwi yawachemile hemwe kota wana wa heye?

“Mwanangu, uleche kubeza makanyo ga Mkulu,
nauleche kugozola houng'hanuchilwa.
6 Mina Mkulu komkanya yoneche yalingumgana,
komzapa ng'hobwa chila yalingukunda kota kamwanage.”

7 Mwimilile kuzapigwa ng'hobwa kwa vila ndo ulanguso, Nguluwi huwaditilaga hemwe kota wanage. Mina ndo mwana wachi hambe yang'hanuchilwe na kuzapigwa na mhaza wa heye? 8 Ila wone homzapigwa kota wana wanji, lelo hemwe hamuwele wana wa heye, ila mwana chilokote. 9 Menji kwa ago, hetwe twanguwahulichiza wahaza wa hetwe wa hano muisi watulelile na hala howotuzapa. Lelo twanguganigwa kumhulichiza ng'hatu Mhaza wa hetwe wa chimuhe leka tulutilile kuwa wakomu. 10 Wahazwa wa hetwe hano mu isi nawatuzapa hado, kota hewo vyowawene inoga, ila Nguluwi kangutukanya kwa chiwalo cha kututanza twetwe baha, leka tuwe welile kota heye. 11 Mhela hotuzapigwa haiwele mbuli inojile ila ya kigala masinzo. Ila wala walanguswe kuwahulichiza, hamba wobeta chonolo cha kikala goya kuli ukomu ulingumnojeza Nguluwi.

Malanguso na makanyo

12 Lelo mikanagaze moko ga hewe katochile na kukangaza mifugamilo ga hemwe gawele ng'hochele. 13 Mlutilile kudita nzila igoloche kuli magulu ga hemwe, leka chila yawele na magulu gaziliche yaleche kulumizwa, ila yawe mkomu.

14 Mikangaze kikala goya na wanhu weng'ha. Mikale
mwelile, kwa vila kuduhu munhu yomona Mkulu ne kuwa
na ukomu kota awo. 15 Mikangaze ng'hatu munhu yoneche
yaleche kwajiliza isungu lya Nguluwi. Muwe meho leka
izabi liliusungu lileche kuzuka hali hemwe na kuwegalila
wanhu wenji magazo kwa dunga ya heye. 16 Milolele leka
homuli haleche kuwa na munhu mhonzolomo ama munhu
yohamzelele Nguluwi kota Esau, yaguzile uhalizi wa heye
wa mlelwa wa mwaluko kwa chilyo chido hela. 17 Hemwe
mvizela kota nahala hoyaganile kuhola kahi ula utam-
bichizo uwele wa heye, nakalemelwa, kwa vila hapegwe kahi
mhumhu ya kumgalamchila Nguluwi hanga nayaliyopala
kwa kulila mahozi.
18 Hemwe hamfichile kuli chidunda cha Sinai, uwele ki-
batika, hamfichile kuli chiluli chilingwaka, hawele na jiza
na chimbunga, 19 kuhulikwa kubuma kwa lizi lya mhala-
mhanda na lizi lya ulonzi. Wala wanhu wa Isilaeli nawahu-
lika lizi alo nawalanda waleche kuhulika kahi lizi linji,
20 ahyo hawawezile kwimilila ilajizo lilavigwe, “Yoneche
yodoliza mchidunda achi na yawe munhu ama igongolo,
kotowigwa maganga mbaka kubagama.” 21 Ago geng'ha gan-
goneka kota gakudumbiza ng'hatu, mbaka Musa nakalonga,
“Ndangudumba na kukakama.”
22 Ila hemwe mfika kuli chidunda cha Siyoni, kuli muji wa
Nguluwi yawele mkomu. Mfika Yelusalemu, muji wa kilanga,
kuwele wating'hane wahilisi wa kilanga wenji kwa maelufu
menji wasangalale. 23 Mfika kuli nhing'hano ng'hulu ya
walelwa wa mwaluko wa Nguluwi, wawele na matagwa
gawo gandichigwe kilanga. Mwangwima kumwando kwa
Nguluwi yawele mtagusa wa weng'ha, na hawele na muhe za
wanhu walingudita ganojile, waditikwe wa kugongomanya.
24 Mfika kwa Yesu yawele mhanyisi kuli ilagano lya sambi, na
danda ya heye imizigwe yangulonga mbuli zinojile kusinda
yila ya Abeli.
25 Lelo milolele, mleche kulema kumuhulichiza ayo yalin-
gulonga na hemwe. Kota wala walemile kumhulichiza yula
yawakanyile hano mu isi hawowa wakomu, hetwe tohega
ndaze kuwa wakomu wone tulingulema kumhulichiza yula
yalingutukanya kulawila kilanga? 26 Mhela wula lizi lyake
nalitigasa isi, ila sambi nakalagana kahi, “Ndoitigasa hai-
wele isi hela, ila na ulanga kahi.” 27 Ulonzi awu, “kwa
mala inji kahi” Wangulajila kota vinhu vyeng'ha vya katali
vilingutigasigwa vyokusigwa, ila vila vinhu vinyale vyopona
hovitigasika hebu.
28 Hetwe lelo, tute malumbo, kwa vila twangubochela un-
dewa wohautigasika. Tute malumbo na kumnojeza Nguluwi

kuli kumfugamila Nguluwi kuli kuhondigwa nhumbula na kumhulichiza ng'hatu, 29 kwa kukomya Nguluwi wa hetwe ndo chiluli chilingulupila ng'hatu na chilingulakaza nimwa.

13

Mbuli ya kumnojeza Nguluwi

1 Mlutilile kigana chilukolo. 2 Mleche kusemwa kuwabochela wajenzi, mina kwa kudita ahyo wanhu wanji nawawabochela wahilisi wa kilanga ne kuvizela. 3 Muwakumbuche wala wawele mchinweng'ho ifande kota hemwe namwe mwamchinweng'ho hamwe na hewo. Muwakumbuche wala wali kugazigwa ifande kota vila hemwe ndo mwangugazigwa kota hewo.

4 Kihola nakudumbigwe ng'hatu na wanhu weng'ha, mlume na mdala waleche kujenda na wanhu wanji. Nguluwi kowatagusa wahonzolomo na wang'hondwa.

5 Mleche kuwa wanhu wakugana sendi ng'hatu, mkunde na vila vinhu vyomlinavyo. Heye Nguluwi nakalonga, "Sikuleka ng'oo, ne sikutaga ng'oo." 6 Ndo mina twanguweza kulonga,

"Mkulu ndo yalingunhanza heni,
sidumba ng'oo.
Munhu kondita choni?"

7 Muwakumbuche vilongozi wa hemwe wawadamlileni usenga wa Nguluwi. Mlole goya vila navyowekale mbaka kubagama. Muwinze makundo ga hewo. 8 Yesu Kilistu ndo yuyula hamitondo, lehano na mazuwa gose. 9 Mleche kuzukwanzwa zukwanzwa aku na kula kwa malanguso ganji gali vinji ga chijenzi. Kunoga kwa Nguluwi ndo unoga kwa kwimiza nhumbula za hetwe na haiwele mizilo kwa mbuli ya chilyo, mizilo ajo hajimtanzile ne munhu yoneche.

10 Hetwe twanaho honhu ha kulavila nhambiko hawele wala wang'hali wodita mijito mgati mwa ihema lya Wayahudi wahela ludali lwa kulya vinhu vilavigwe nhambiko. 11 Mtambika mkulu wa Chiyahudi kegalaga danda ya migongolo kuli Honhu Helile ng'hatu na kuilavya nhambiko kwa mbuli ya gehile, ila miwunde ja ajo migongolo hulakazagwa nimwa kunze kwa chiluli chilupila kunze mwa kambi. 12 Ndo mina Yesu kahi, leka yawelize wanhu kwa danda ya heye, nakagazigwa na kubagama kunze kwa muji. 13 Lelo natuleche kudumba, tumlutile ako kunze mwa kambi, tukalemigwe kota vyoyalemigwe heye. 14 Mina hano mu isi twahela muji wa kikala mazuwa gose, ila twanguulolela muji ula ulinguya. 15 Lelo kukolela Yesu, mazuwa gose tumlavile Nguluwi nhambiko ya kitogola, mina ayo nhambiko ndo ulonzi wa hetwe hotulonga Yesu ndo Mkulu. 16 Mleche

kusemwa kudita ganojile na kitanza, mina azi ndo nhambiko zilingumnojeza Nguluwi.

17 Minamize kwa walinguwalongoza na kibatilila malajizo ga hewo, hewo wanguzilolela nhumbula za hemwe nemisi na nechilo, na woganigwa kumlonjela Nguluwi mbuli ya mijito ya hewo yowaditile. Wone minamize kwa hewo wodita mijito ja hewo kwa kusechelela, waleche kona kota itunyo, leka wozidita kwa masinzo, mina ayo haiwatanza hemwe.

18 Mtulandile na hetwe. Tuvizela ng'hatu kota nhumbula za hetwe hazilingutulonjela kota twanawo wihe, kwa vila twangugana kuwa na madito ganojile kuli mbuli zeng'ha. 19 Ndanguwadedeza ng'hatu mndandile kwa Nguluwi leka yanyiluse kwa hemwe himahima vyoilinguganigwa.

Kulanda kwa kuduma

20 Nguluwi yalingutupa kikala goya, yamzilipule Mkulu wa hetwe Yesu Kilistu kwa chiwalo cha danda ya heye, ilajile kukomya kwa ilagano lya mazuwa gose, yawele ndo mdimi mkulu wa ming'holo. 21 Ndangulanda Heye yawegalile hemwe na chila madito ganojile leka mdite kota vyoyalingugana. Kahi kwa kukolela Yesu Kilistu, Heye yadite mgati mwa hemwe gala galingumnojeza Heye. Kwa Yesu Kilistu Ukulu uwe kwa heye, mazuwa gose. Ena.

Ulonzi wa kugwisa chilasi

22 Lelo wang'holozangu, ndanguwadedeza mbochele usenga awu kwa kwimilila. Ali ndo lyandiko lido hela lyondiwandichileni. 23 Ndangugana kuwalonjelani kota mng'holozetu Timoteyi mina kachumulilwa mchinweng'ho. Wone nayafiche hano yawahiche, ndokuya na heye hondikuya kwa hemwe.

24 Muwalamse vilongozi wa hemwe weng'ha welile hamwe na wanhu wa Nguluwi! Wang'holozetu wawele Italiya wanguwalamsani. 25 Twanguwalandilani mweng'ha isungu lya Nguluwi.

Baluwa ya Yakubu Chilongole

Chitabu cha Yakubu nachandichigwa na munhu yumwe nayachemigwe Yakubu. Yakubu hanji nayali mng'holoze Yesu, nayali chilongozi wa chilundo cha mwaluko cha wanhu walingumkunda Kilistu na nayawele yumwe wa chitala cha Yelusalemu (Madito 15:13). Mtumigwa Paoli nakamchema ayu kota izengo lya chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu kuli Galatiya (Wagalatiya 2:9). Wasomile wangukunda kota chitabu cha Yakubu nachandichigwa kung'hali kufika mhela wa makumi gahano, Yesu loyavumbuche. Kwa vila Yakubu nayali chilongozi wa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu ako Yelusalemu, hanji nakandika chitabu achi loyawele yochikala ako Yelusalemu.

Yakubu nakandika chitabu achi kwa “Nhanzi kumi na mbili,” zisambaluche muisi yeng'ha (1:1). Ulanguso kuli chitabu cha Yakubu ndo cha walingumkunda Kilistu weng'ha hanga heye nakalonga, “Nhanzi kumi na mbili,” hanji yangoneka kota Yakubu nakandika ng'hatu kwa Wayahudi walingumuwinza Kilistu. Kwa vila chitabu achi changuganigwa chiwafichile wanhu wenji walingusoma, mina yangulonga kuli mbuli nyinji, Yakubu heye kangulola kiwhana kwa makundo na madito. Makundo ga kukomya galajilwa kwa madito (2:17). Kahi kanguwakanya kwa chinhu cha kuleka kuwaganilila wanhu wawele na lufufu (2:1-4), na kahi kanguwalonjela kota nawelolele kwa chila chinhu chowalingulonga (3:1-12).

Gali mgati

Yakubu kanguwalamsa walingusoma (1:1).

Hamba kanguwakangaza nhumbula wanhu walingumkunda Kilistu, kwimilila howafichigwa na magazo (1:2-27).

Hamba kangulonga vila makundo vyogalingulajilwa kwa madito (2:1-26).

Yolawa baho kangulonga ndaze ulonzi vyouwa na ludali (3:1-12).

Kahi Yakubu kangusima luhala lwa Nguluwi vyoluwele lutanganiche kusinda luhala lwa isi yeng'ha (3:13-4:10).

Kahi kanguwakanya walingusoma weyuse kuli mbuli ya kidaya (4:11-5:6).

Yakubu kangugwisa chilasi kuli chitabu achi kwa malajizo gali vinji kuli sula ya 5:7-20.

1 Heni Yakubu, chitumagwa wa Nguluwi na wa Mkulu Yesu
Kilistu, ndanguwalamsani hemwe nhanzi kumi na mbili,
zisambaluche kuli isi yeng'ha!.

Makundo na luhala

2 Wang'holozangu, msangalale mhela homfichigwa na
nongwa zinjizinji, 3 kwa vila mvizela kota kujezigwa kwa
makundo ga hemwe kwangigala kwimilila. 4 Mlole kota
kwimilila kwa hemwe kowafichiza mbaka kuduma, kowa-
dita mkangale leka muwe mwenele kwa chila chinhu ne
kwisilwa na chinhu choneche. 5 Ila wone yumwe wa hemwe
kahela luhala, lelo kanguganigwa yamlande Nguluwi, yalin-
guwapa wanhu weng'ha kwa winji na kwa isungu, na heye
kopegwa. 6 Ila kanguganigwa kulanda kwa makundo ne
kuwa na lunhwinhwi wa chinhu choneche. Munhu yawele
na lunhwinhwi ndo kota nhigu ya bahali iwele kukundu-
jizwa na kutagangwa na mbeho. 7 Munhu kota ayo yaleche
kijesa kota kobochela chinhu choneche kulawa kwa Mkulu.
8 Munhu yawele na majesa meli, kanguyegayega mnzila ya
heye kuli vinhu vyeng'ha yalinguvikola.

Uzunwa na lufufu

9 Mng'holozo yawelengukunda na yawele mzunwa, kan-
gulapigwa yasangalale mhela Nguluwi hoyomwinula, 10 na
heye yawele na lufufu kangulapigwa yasangalale mhela
Nguluwi hoyomdulisa. Mina yawele na lufufu kokwaga
kota uluwa wa kisolo. 11 Isanya isomozaga na ivuche lyake
ling'hang'hale na mizuchila jangukala bee! Na uluwa wan-
gugwa hasi na kunoga kwesa kwangwiha. Hiho, yawele na
lufufu kobagamizwa hoyowa mli mijito ya heye.

Majezo

12 Kabweda munhu yalingupona yokundigwa kuli majezo,
hoyoleka kwa kusumya, kopegwa chonolo cha ukomu Ngu-
luwi yalagane na hewo walingumgana. 13 Wone munhu
yajezigwe yaleche kulonga, “Ndangujezigwa na Nguluwi.”
Mina Nguluwi halingujezigwa kwa wihe, na heye halingum-
jeza munhu yoneche kwa wihe. 14 Chila munhu kangu-
jezigwa hoyokwejigwa na kugwila kuli maya ga heye gehile.
15 Maya gehile hogokangala, gangigala wihe, nawo wihe
houkangala, hamba wangigala kubagama.

16 Wang'holozangu ndiwaganile, mleche kuhadigwa!
17 Chila ndolendole inojile na yenele na haipunguche
yangudulika kulawa kilanga kwa Mhaza, mlumba
vimulimuli vyeng'ha viwele kuulanga na jiza hambe
yagaluche na kahela ulajilo woneche wa kulajila kota
kogaluka. 18 Kwa igano lyake yuye, nakatugalila ukomu

unyale kukolela ulonzi wa heye wa kukomya, na katudita tuwe honhu ha mwaluko hali vilumbigwe vya heye vyeng'ha.

Kuhulika na kuuditila mijito usenga wa Nguluwi

19 Wang'holozangu ndiwaganile, mvizele mbuli ayi! Chila munhu yaleche kukawila kuhulika ila yakawile kulonga na kuzudila. 20 Kwa vila wanhu wawelenguzudila howeza kudita ganojile hali Nguluwi. 21 Lelo mgaleche gehile na wihe womlinawo, mbochele kwa nhumbula iholile ula ulonzi unyalilwe mnhumbula za hemwe, ali lyoweza kuwalohola hemwe. 22 Mleche kihada mwemwe yeka kwa kuhulichiza ulonzi hela, ila mgaditile mijito. 23 Yoneche yalinguhulichiza ulonzi awo ila halingudita choyalingulonga, kewhana na munhu yalingilola kumeho hali chilolelo, 24 kochilola yuye, hamba kanguluta na baho kangisemwa vyoyali. 25 Ila munhu yalingulola goya malajizo ga kugongomanya, galinguwapa wanhu kilejeha, munhu yalingulutilila kudita ago, na haiwele kuhulika hela, ila kangibatilila, munhu ayo Nguluwi komwinula kuli chila chinhu choyalingudita.

26 Wone munhu yochijesa mnhumbula kota kangumfugamila Nguluwi, ila kangulemwela kuulemeza umyango wa heye, kangihada yuye na kumfugamila kwa heye hakulingumtanza chinhu. 27 Kumfugamila Nguluwi Mhaza wa hetwe kunojile na kulihela nongwa hali heye ndo aku, kuwatanza wana walekwa na wadala wafililwe na walume wawo kuli magazo gawo na kilolela gwegwe baho uleche kujeligwa wavu na mbuli zihile za isi ayi.

2

Makanyo kwa chiwalo cha kiganilila

1 Wang'holozangu, kota vyotulingumkunda Mkulu wa hetwe Yesu Kilistu Mkulu wa ukulu, mleche kuwaganilila wanhu. 2 Wone munhu yumwe yawele na lufufu yavalile pete ya zahabu na nguwo zinojile kangwinjila hali nhing'hano ya hemwe na baho du nakenjila munhu yawele mzunwa yavalile nguwo zidejeche, 3 wone umbochele goya yula yavalile goya na kumlonjela, “Wikale hano honhu hawele hanojile.” Ila kwangumlonjela yula mzunwa, “Gwa! Wime ahala,” ama “Wikale aha hasi.” 4 Hambi ako hakuwele kuwabagula wanji? Ndaze, na mwemwe baho vyomlingutagusa hamlingulongozwa na majesa gehile?

5 Wang'holozangu mnyhulichize, Nguluwi kawahagula wanhu wazunwa walihela lufufu wa isi ayi leka wawe na makundo kwa winji, na kubochela undewa yoyalagane nawo walingumgana. 6 Ila hemwe mwanguwabeza wanhu wazunwa. Ndaze, wawele na lufufu hawawele ndo wawo

walinguwadidimiza hemwe na kuwakwega kuli vigoda vya utaguso? 7 Ndaze, hawawele ndo wawo walinguliga itagwa
lila linojile lya Kilistu muwele hemwe ndo wanhu wa heye?
8 Mowa mdita goya wone mlinguwinza lila ilajizo lya Un-
dewa wa Nguluwi lyandichigwe mli Maandiko Matakatifu,
“Umgane muyago mli habehi kota vyoulingigana gwegwe
baho.” Mowa mdita mbuli zinojile 9 Ila wone muwe mganilila
wanhu, mwangudita gehile, na malajizo ago ga Nguluwi, gan-
gulajila kota wanhu awo hawalinguwinza malajizo. 10 Mina
munhu yoneche wone yobeza ilajizo limwe hela kuli Mala-
jizo ga Nguluwi, kowa na nongwa ya kaleka kuwinza
malajizo geng'ha. 11 Mina yuyula yalonjile “Uleche kudita
ung'hondwa,” Ndo yalonjile “Uleche kukopola”. Ahyo, wone
hegwe hulingudita ung'hondwa ila kwangukopola, hegwe
hambe uwinze malajizo gose ga Nguluwi. 12 Lelo mlonje
na kudita kota wanhu wokuya kutagusigwa kwa Malajizo
galingigala kilejeha. 13 Mina Nguluwi homonela isungu hoy-
omtagusa munhu yalingidaya yasowile isungu. Ila isungu lya
Nguluwi lyangusumya utaguso.

Makundo na madito

14 Wang'holozangu, yotanza choni wone munhu yoneche
yalonje kota kana makundo, ila halingulajila kwa madito?
Ndaze, ago makundo goweza kumlohola? 15 Hambi chila
zuwa tulonje, kuna mng'holozo yasauche ama yalihela chi-
lyo. 16 Yotanza choni homumlonjela, “Ulute goya, ukote
chiluli upwituche na kiguta,” Ne kumha vinhu vyalingugana
kuli ukomu wa heye? 17 Ahyo, makundo ga wawo hela ne
madito, ibagama.
18 Ila munhu yumwe koweza kulonga, “Hegwe kwanago
makundo na heni ndina madito.” Heni ndokwidichila, “Un-
dajile munhu yoweza kuwa na makundo ga kulihela ma-
dito!” Goya!. Na heni ndokulajila makundo ga heni kwa
madito. 19 Ndaze, hegwe ulingukunda kota kabaho Nguluwi
yumwe hela? Goya! Ila na jimazoga jangukunda ago, najo
jangukakama kwa kudumba. 20 Kwa mpoka hegwe! Ndaze,
ahyo kwangugana kulajilwa kota makundo kuli hela madito
kwa hela chinhu? 21 Ahi, sekulu wa hetwe Abulahamu
nakakundigwa ndaze kota kanginojeza hali meho ga Ngu-
luwi? Ndo kwa madito ga heye, hala nayamlavile nhambiko
mwana wa heye Isaka kuli honhu ha kulavila nhambiko.
22 Lelo kwangona makundo ga heye nagaluta hamwe na
madito gake na kahi makundo ga heye nagagongomanyizwa
kwa madito ga heye. 23 Na Maandiko Matakatifu aga genela,
“Abulahamu nakamkunda Nguluwi na ahyo nakawazigwa
kota katanganika.” Na ahyo, Abulahamu nakachemigwa

mganwa wa Nguluwi. 24 Lelo mwangona kota munhu kanguwazigwa kota kangumnojeza Nguluwi kwa kukolela madito, na haiwele kwa kukolela makundo galiyeka.

25 Nayali hihi vivila kwa yula mng'hondwa Lahabu. Heye nayali yawazigwe kamnojeza Nguluwi, kwa gala goyaditile hala loyawabochele goya wala wapugajizi Waisilaeli na kuwatanza walawe kwa kukolela nzila yinji. 26 Mina kota vila lukuli luwele hela muhe ubagama, ahi vivila makundo kuli hela madito ibagama.

3

Kuudima umyango

1 Wang'holozangu, wenji wa hemwe waleche kuwa na maya ga kujeza kuwa walangusa. Kota vyomvizelele, hetwe walangusa, topegwa utaguso ukulu ng'hatu kusinda wanji. 2 Mina hetwe tweng'ha twanguwifya kuli mbuli nyinji. Munhu yohambe yekwang'wale kuli ulonzi, ayo ka munhu yatanganiche, koweza kulongoza wunhu wa heye. 3 Mlole, hetwe tweng'ha twanguwoha chipande chido cha chuma kwa ng'weso mmilomo ja falasi leka watuhulichize, na kwa kukolela ayo, toweza kuwalongoza koneche kotugana. 4 Kahi mlole mitumbwi mikulu, hanga ndo ng'hulu ng'hatu, jangukundujizwa na mbeho ng'hulu, ila jangulongozwa na itela idodo ng'hatu, kweng'ha koyogana kuluta mlongoza itumbwi. 5 Ahi vivila umyango ndo chitomo chidodo ng'hatu cha lukuli, ila wanguweza kidayila mbuli ng'hulu ng'hatu. Mlole chiluli chido choweza kusoma chisosolo chikulu. 6 Nawo umyango ufanda kota chiluli. Umyango umema wihe wa chila mbuli. Umyango ndo honhu hado ha lukuli lwa hetwe, ila naugalaga wihe kuli lukuli lweng'ha. Umiyango usomaga ukomu wa hetwe kulawa kuvumbuka mbaka kubagama. Kwa vila nawo wangusomigwa na chiluli cha Jehanamu.

7 Mina chila nhanzi ya migongolo na videje na vilingutambala na vinhu viwele mbahali, vyangudimigwa navyo mina navifujigwa na wanhu. 8 Ila kuduhu munhu yawezile kudima umyango, mina umyango ndo chinhu chihile, chilinguyegayega na chimema dunga ilingukopola wanhu, 9 kwa umyango twanguta malumbo Mkulu na Mhaza wa hetwe, na kwa umyango wuwo, twanguwapanjila wanhu, wanhu wawele walumbigwe kwa kiwhana na Nguluwi. 10 Mgati mwa mlomo umwe mwangulawa ulonzi wa kutogola na wa kupanjila. Wang'holozangu, mbuli azi hazilinguganigwa kuwa vila. 11 Ndaze, nzasa imwe yoweza kulavya mazi ganojile na mazi gawele usungu kuli ideho

limwe? 12 Wang'holozangu, ikuyu lyoweza kulela mafuza ga masada? Ama igodi lya ing'hongo lyoweza kulela mafuza ga mtini? Vivila nzasa ilingulavya mazi gawele na mwino haiweza kulavya mazi ganojile.

Luhala lulingulawa kwa Nguluwi

13 Yalihi yawele na luhala na nyhala hali hemwe? Lelo yalajile mbuli yila kwa madito ga heye ganojile kuli majendo ga heye ganojile na kwa madito ga heye ga uliholile galingukoleka kuli uliholile na luhala. 14 Ila wone nhumbula za hemwe zimema fihi na usungu, na kigana mwemwe baho, lelo mleche kujeza kugubika kukomya kwa kidaya kwa luhala lwa hemwe. 15 Luhala kota alo halulingudulika kulawa kilanga, ila ndo lwa chiisi, na lwa chiwunhu, kahi ndo lwa Chimazoga. 16 Mina honhu hawele na fihi na kigana mwemwe baho, ndo hawele na nongwa na chila mbuli yihile. 17 Ila luhala lulingulawa kuchanya kilanga, mwaluko yela, na kahi yangugana kikala goya, yangugana uliholile na kuwahulichiza wanhu wanji. Imema isungu na madito ganojile, yangulela mafuza ga madito ganojile na yahela ubagulo na wala walingidaya wanoga aku wawele wahadi. 18 Wanhu walingugana kikala goya, wonyala nyhadikwa zinojile, na wobeta mbena za kumnojeza Nguluwi.

4

Kumhejelela Nguluwi

1 Ngondo na kilewa hali hemwe vyangulawila kohi? Vyangulawa kuli maya ga hemwe gawelengilewa mgati mli hemwe. 2 Mwangugana kuwa na vinhu ila kwa vila hampegwa hebu, mwangugana kukopola, mwangugana ng'hatu kupegwa vinhu, ila hampegwa hebu, ahyo mwangilewa na kitowa. Hamuweza kupegwa chila chinhu chomlingugana kwa vila hamlinguchilanda kulawila kwa Nguluwi. 3 Nahomlanda hampegwa hebu kwa vila mwangulanda kwa luso lwihile, mwangumlanda Nguluwi leka mugutize maya ga hemwe. 4 Hemwe mwa wanhu wohamlingukunda kota wang'hondwa. Ndaze, hamvizelele kuwa mganwa wa isi, kangidita mng'honyo wa Nguluwi? Lelo heye yogana mbuli za chiisi kangidita yuye kihilwa na Nguluwi. 5 Mleche kijesa kota Maandiko Matakatifu, gangulonga ulonzi wa hihi hela, vyogalingulonga, “Muhe yawele Nguluwi kamuwika mgati mwa hetwe, kana fihi ng'hatu.” 6 Ila kunoga kwa Nguluwi kotulingupegwa na heye, kuna ludali ng'hatu, kota vyogalingulonga Maandiko, “Nguluwi kangitwanza na wawele na kidaya, ila kanguwapa kunoga kwa heye wanhu wawele liholile.”

7 Lelo mumhulichize Nguluwi. Mulileme Limazoga na
heye kowabilimeni. 8 Mhejeleleni Nguluwi, na heye kowa-
hejelela hemwe. Kuhovuga moko ga hemwe mwihile na
kuhovuga nhumbula za hemwe, hemwe muwele na ma-
jesa meli 9 Misinze na kulila na kulombocheza. Kuseka
kwa hemwe kugaluche kuwa chililo, na kusangalala kwa
hemwe kugaluche kuwa masinzo makulu. 10 Muwe liholile
kumwando kwa Mkulu na heye kowakwiniza.

Makanyo kwa chiwalo cha kuwatagusa wanji

11 Wang'holozangu, chila yumwe yaleche kumlonjela
miyage. Yula yalingumlonga vibi mng'holoze na kumtagusa,
ayo kanguilonga vibi malajizo na kugatagusa malajizo.
Wone utagusa malajizo, ila hegwe hulinguidita malajizo, ila
kwanguitagusa. 12 Nguluwi yaliyeng'ha ndo yalinguyimiza
malajizo na kutagusa. Ndo yuye yaliyeng'ha yalinguweza
kulohola na kubagamiza. Lelo hegwe ulingumtagusa
muyago kwa whaani?

Kidayila kwa chiwalo cha mitondo

13 Munyhulichize lelo, hemwe mlingulonga, “Lehano ama
mitondo, toluta kuli muji wunji, tochikala kula kwa mhela
umwe, toguza vinhu na kupegwa lufufu.” 14 Hemwe ham-
linguvizela ukomu wa hemwe woneche vyouwa mitondo.
Ukomu wa hemwe ndo choni?. Kwa vila hemwe mwa kota
ng'hungugu lilingoneka mhela udo hela, hamba lyangwaga.
15 Hemwe namwahaganigwe kulonga, “Wone Mkulu yagane,
tochikala na kudita hino na hino.” 16 Ila sambi mwangidaya
na kitogola. Kidaya kwa hemwe kweng'ha kwa hino ndo
geha. 17 Lelo munhu yalinguvizela kudita ganojile, nahalin-
gudita, kwa heye ayo ndo gehile.

5

Makanyo kwa wawele na lufufu wehile

1 Lelo muhulichize hemwe wanhu muwele na lufufu na
mlingulongoza, mlile na kutowa iyowe kwa kukolela nongwa
zilinguwoyela hemwe. 2 Lufufu lwenu lola na nguwo za
hemwe nazidakulwa na nyejesi. 3 Zahabu na sendi za hemwe
zigwa lungwi na lungwi lwake lowa ulolezi hali hemwe, nalo
lodakula ng'huli za hemwe kota dunga. Hemwe mikunga-
jizila lufufu mli mazuwa aga ga kuduma. 4 Hamuwapele
sendi wanhu walimile mli migunda ja hemwe, mhulichize iy-
owe lya hewo, chililo cha wakolamijito walingubeta migunda
ja hemwe, chikwinjila hali makutu ga Mkulu wa wamizi
yawele na ludali. 5 Mikala muisi kwa kisangalaza nhumbula
na udevelo. Mineneheza mwagoya zuwa lya kudumuligwa

singo. 6 Muwatagusa kwa wihe na kuwakopola wanhu
wawele hela nongwa, na hewo hambe wetwanze na hemwe.

Kwimilila na kulanda

7 Lelo wang'holozangu, mwimilile mbaka Mkulu
hoyokuya. Mlole mlimi vyoyalingubeteza kwa wimililo
mizuchila ja heye jilavye mbena inojile. Heye kangubeteza
kwa kwimilila kulawila nhonya ya ng'humbusa walimi na
luhela mbaka hala hoyobeta. 8 Hemwe namwe mkangaze
nhumbula za hemwe, na kwimilila nzinzili, mina zuwa
lya kuya heye Mkulu lyahabehi. 9 Wang'holozangu,
mleche king'ung'utila chila yumwe, leka Nguluwi yaleche
kuwatagusa. Mililele, mtagusa kahabehi, kema hali lwizi.

10 Wang'holozangu, muwakumbuche waloli wa Nguluwi,
nawegale usenga woyalonjile Mkulu, mlole navyowemilile
magazo, namwe mfande kota hewo. 11 Twanguwachema
wanhu awo wabweda kwa vila nawemilila. Namuhulika
mbuli ya kwimilila kwa Ayubu, na mvizela vila Mkulu navy-
oyamditile mwiso. Kwa vila Mkulu ka liholile na kamema
isungu. 12 Kwa konjezela wang'holozangu, lomuwele ngi-
laha, mleche kilaha kwa kilanga, na kwa isi na kwa chinhu
choneche. Mlonje, “Ena” Wone mlingugana kulonga ena.
Namwe mlonje, “Hebu” Wone mlingugana kulonga hebu,
leka mleche kutaguswa na Nguluwi.

13 Hali hemwe hana munhu yafichilwe na nongwa? Ya-
lande kwa Nguluwi. Ama hana munhu yawele yasan-
galale? Kanguganigwa kwimba nzimbo za kutogola Ngu-
luwi. 14 Ndaze, kabaho mtamwa hali hemwe? Kangu-
ganigwa kuwachema wasekulu wa chilundo cha wanhu
walingumkunda Kilistu, nawo womlandila kwa itagwa lya
Mkulu na kumbakaliza mafuta. 15 Ahyo, nawo howolanda
kwa makundo, mtamwa kowa mkomu, na Mkulu komwin-
ula, na gehile goyaditile gokusigwa. 16 Lelo milonjele
chila yumwe wihe wa hemwe, na milandile leka musilwe
matamwa. Kulanda kwa munhu yalitanganiche kuna
mong'ho wa kudita menji. 17 Eliya nayali munhu kota hetwe.
Heye nakalanda kwa kukangaza ng'hatu nhonya ileche ku-
towa, na nhonya nahaitowile hali isi kwa mihela jidatu na
myezi sita. 18 Hamba nakalanda kahi, na kilanga kigala
nhonya, na isi ilavya vilyo.

19 Wang'holozangu, wone munhu yumwe yehadigwe na
yajilile kutali na kukomya, na munhu yunji yakamhiluse,
20 muvizele kota, yula yomhilusa yawele na gehile kulawa
kuli nzila ya heye ya kwajilila, komlohola munhu ayo kuli
kubagama, na gehile menji gokusigwa.

Baluwa ya Mwaluko ya Petili Chilongole

Baluwa ya Petili ya mwaluko nayandichigwa na mtumigwa Petili. Petili nakaluka kwandika baluwa ya heye kwa kulonga, heye ka whaani na munhu wachi kangumwandichila. Nakandika baluwa kwa weng'ha wanhu walingumkunda Kilistu wasambaluche kuli isi yeng'ha na mala nyinji kuli baluwa ayi nakawachema, hewo wajenzi (1 Petili 1:1, 17; 2:11). Kwa vila baluwa ayi iwhana na yila baluwa ya mtumigwa Paoli nayawandichile Waefeso, na kwa mbuli ayi wenji wangukunda kota baluwa ya mwaluko ya Pitili nayandichigwa mhela loimalile kwandikwa yila baluwa ya Waefeso hali mhela wa makumi sita na gahano loyavumbuche Yesu. Petili nakandika baluwa ayi kulawila muji wa Loma, koyaichemile Babiloni (5:13).

Petili nakalonga kota, nakandika baluwa ayi kwa chiwalo cha “Kuwakangaza hemwe na kutawiza kota awu ndo utambichizo wa kukomya wa Nguluwi” (5:12). Kuna kiwhana kwinji kuli baluwa ya mwaluko ya Petili sula ya 2:11-3:7 na Waefeso sula ya 5:18-6:9 na Wakolosai sula ya 3:18-4:6. Zeng'ha azi zidatu zangulonga mbuli ya vila wanhu vyowalinguganigwa kikali kuli ivyazi na kuwahulichiza goya vilongozi. Kahi kanguwakangaza nhumbula wanhu walingumkunda Kilistu kwimilila magazo kwa vila Kilistu kahabehi kuhiluka (4:1).

Gali Mgati

Petili kanguwalamsa walanguswa (1 Petili 1:1-2).

Hamba kanguta malumbo Nguluwi kwa ulohozi woyalingihanza hamwe na ulohozi ndo uwele na mana ng'hulu ng'hatu kwa ukomu wa hewo (1 Petili 1:3-2:10).

Kahi kanguwalajiza weng'ha walingumkunda Kilistu kikala goya mli isi ayi na kulonga vinhu vinji viwalapa wanhu kikala goya kota vila mlume na mche wake na mpogozi na mkulu wa heye (1 Petili 2:11-4:11).

Kulawa baho Petili kanguwakangaza nhumbula hewo kwimilila howofikwa na magazo (1 Petili 4:12-5:11).

Hamba kangugomanyiza baluwa ya heye (1 Petili 5:12-14).

1 Heni Petili mbele mtumigwa wa Yesu Kilistu, ndanguwandichila hemwe mhaguligwe na Nguluwi, muwele ngikala kota wajenzi msambaluche ako Ponto na Galatiya na Kapadokia na Asiya na Bisuniya. 2 Kulawila katali Nguluwi

Mhaza nakawazela na nakawahagula hemwe kota navy-oyaganile heye yuye na mditwa wanhu mwelile kukolela mijito ya Muhe Yelile, muwe mumhulichiza Yesu Kilistu na kwelizwa na danda ya heye. Ndanguwalandilani kunoga kwa Nguluwi na kikala goya kwinji.

Kitumbila kwimile nzinzili

3 Yatogoligwe Nguluwi na Mhaza wa Mkulu wa hetwe Yesu Kilistu! Kwa isungu lya heye likulu natupegwa ukomu un-yale, leka tupegwe utumbilo uwele na ukomu, kwa kukolela kuzilipuka kwa heye Yesu Kilistu, 4 na ahyo, twangubeteza kupegwa mbuli zila zinojile ziwele Nguluwi nakawawichila wanhu wa heye. Ako kilanga, kuwele mbuli azo hazikola hebu, ne kuwifigwa ama kubilabila. 5 Hemwe muwele kwa makundo mwangwamilwa goya kwa mong'ho wa Ngu-luwi kwa chiwalo cha kubochela ulohozi ulinguya mbaka kuduma kwa mhela.

6 Msangalale kwa chiwalo cha mbuli ayo, hanga sambi, kwa hado hela, yowagana kisinza kwa chiwalo cha majezo gali vinji. 7 Majezo gawele chiwalo cha heye kukundiza makundo ga hemwe. Na zahabu yiyo ilingujezigwa kwa chiluli, nayo yanguwifigwa, kahi na makundo ga hemwe, gawele ganojile kusinda zahabu, igana gajezigwe, leka iwe yimile nzinzili. Aho mwiso kuwe na lutogo na ukulu na kudumbigwa zuwa lila Yesu Kilistu hoyogubuligwa. 8 Hemwe mwangumgana, hanga hamnamona na mwangumkunda hanga hamlingumona sambi. Ahyo, mwangusangalala ng'hatu kwa usangalalo ukulu haulingusimilwa. 9 Kwa vila mwangubochela chonolo cha makundo ga hemwe, uwele ndo ulohozi wa ukomu wa hemwe.

10 Waloli wa Nguluwi nawasakula sakula na kulolalola ng'hatu, na hewo nawalavya uloli wa isungu lya Nguluwi nauwele wompegwa hemwe. 11 Nawajeza kuvizela mhela wachi na hanili, mhela woyaulajile muhe wa Kilistu loyawele mgati mwa hewo, yalonjile mbuli ya magazo gomfika Kilistu na ukulu ukuya. 12 Nguluwi nakawagubulila kota mbuli azo nahaziwele za hewo wawo, ila nawagaditila mijito mbuli zao kwa chiwalo cha hetwe, gawele sambi gadamligwa kwa hemwe kulawa kwa wala wasenga wowadamlilani Mbuli In-ojile kwa ludali lwa Muhe Yelile yalajizwe kulawila kilanga. Mbuli azo na wahilisi wa kilanga wangugana kuzizela.

Kikala welile

13 Ahyo, lelo mwime goya ng'hatu na kikala meho ku-dita chinhu choneche. Muwiche majesa na kitumbila kwa hemwe kwesa kuli isungu lya Nguluwi lila wompegwa mhela Yesu Kilistu hoyokoneka. 14 Hemwe wana wa Nguluwi

wawele nakinamiza, mleche kukunda ng'oo kuwinza kahi maya gehile gomuwele nago mhela lomuwele hamvizelele kukomya kumlapa Nguluwi. 15 Ila mwanguganigwa kuwa mwelile kuli madito ga hemwe geng'ha, kota vila Nguluwi yawachemeni vyoyawele Yelile. 16 Maandiko gangulonga, "Muwe mwelile kwa vila heni nda yelile."

17 Homumlanda Nguluwi mwangumchema Mhaza, lelo mvizele kota heye komtagusa chila yumwe kwa kuwinza madito ga heye, ne kubagula. Ahyo mtumiye mhela wa hemwe uponile aha hali ujenzi kuli kwa kumdumba heye Nguluwi. 18 Mina mwanguvizela kota hemwe namgomboligwa kuli madito ga hemwe gehile kulawila kwa wasekulu wa hemwe. Ila nahamgomboligwe kulawila kwa vinhu vilinguwifigwa, kwa sendi ama zahabu, 19 ila kwa danda ya Kilistu iwele inojile ng'hatu, yawele kota mwanaing'holo nayawele hela wihe na idowa. 20 Heye nayali yahaguligwe na Nguluwi mhela isi naing'hali lumbigwa, nakagubuligwa mazuwa aga ga kuduma kwa chiwalo cha hemwe. 21 Kwa kukolela heye, mwangumkunda Nguluwi yamzilipule na kumha ukulu, ahyo kwa makundo na utumbilo wa hemwe wa ga kwa Nguluwi.

22 Lelo kwa kuhulichiza kukomya, hemwe mweliza muhe wa hemwe na kuwagana wayenu ne kuwa hela udesi, ila migane kwa nhumbula yeng'ha yelile. 23 Mina mpondigwa lwa keli kwa kukolela ulonzi wa Nguluwi uwele ukomu mazuwa gose, nahaiwele kulawila kuli nyhadikwa ilingubagama, ila kulawila kuli nyhadikwa yohambe ibagame. 24 Kota Maandiko Matakatifu vyogalingulonga,

"Chila munhu ndo kota misolo,
na ukulu wa heye weng'ha ndo kota uluwa.
Misolo jikalaga na uluwa wake wangugwa.
25 Ila ulonzi wa Mkulu wangikala mazuwa gose."
Ulonzi awo ndo Mbuli Inojile yila idamligwe kwa hemwe.

2

Yesu ndo iganga liwele na ukomu

1 Lelo mleche wihe weng'ha na udesi na kidita kunoga na fihi na maligo, 2 kota vila vyali viwele na ng'halu ya itombo, namwe kahi mwanguganigwa muwe na ng'halu ya itombo liwele ndo ulonzi wa Nguluwi, leka kwa ludali lwake muweze kikala kuli kugomboligwa. 3 Maandiko Matakatifu vyogalingulonga, "Lelo mvizela kota Mkulu kana isungu."

4 Lelo mumlutile Mkulu! Heye ndo iganga likomu nalilemigwe na wanhu, ila alyo lihaguligwa na Nguluwi na katogo ng'hatu. 5 Namwe kota maganga gawele makomu,

mzengwa muwe ng'handa ya chimuhe, amo mowa mdita
mijito kota watambika welile, kulavya nhambiko za chimuhe
zilingumnojeza Nguluwi kwa kukolela Yesu Kilistu. 6 Ila wala
wohambe wakunde, Maandiko Matakatifu gangulonga,
"Mwela yoo! Ndanguwika iganga ako Siyoni,
iganga lya msisi lya kuli nzingo, lihaguligwe na liwele na
katogo ng'hatu.
Munhu yomkunda ayo hobasigwa soni hebu."
7 Kwa hemwe womlingukunda,
iganga alyo lina katogo ng'hatu, ila kwa wala wawele hambe
wakunde,
"Iganga lyowalilemile walinguzenga, sambi liwa iganga
likulu lya msisi."
8 Kahi Maandiko gangulonga,
"Iganga alyo ndo iganga lya kikwang'wala,
na italawe lya kuwagwisa wanhu."
Wanhu wangikwang'wala kwa vila hawalingukunda ula
usenga na ahyo nawawichilwa ahyo kulawila katali.
9 Ila hemwe ndo lukolo luhaguligwe, Watambika wa Mn-
dewa, nhanzi yelile na wanhu wa heye Nguluwi, womhag-
uligwe kudamla madito makulu ga Nguluwi goyawachemele-
lani kulawila kuli jiza, na kuwenjizani kuli lumuli lwake
lwa kububuwaza. 10 Katali hemwe nahamuwele wanhu wa
Nguluwi, ila sambi hemwe ndo wanhu wa heye, katali na-
hampegwe isungu lya Nguluwi, ila sambi mbochela isungu.

Watumigwa wa Nguluwi

11 Moloko, ndanguwadedeza hemwe kota wajenzi na mlin-
gupwiyanga aha muisi, mleche maya ga chilukuli zilingit-
wanza na muhe. 12 Vyomlingikala hali wanhu wohambe
wamzele Nguluwi, mwanguganigwa muwe mnojile ng'hatu,
leka howokuvilizilani kota mwangudita gehile, waweze kug-
ona madito ga hemwe ganojile na ahyo wamtogole Nguluwi
zuwa lya kuya kwa heye.
13 Lelo muwahulichize vilongozi wa wanhu hano muisi
kwa chiwalo cha Mkulu, kahi mumhulichize mndewa
yawele chilongozi mkulu. 14 Muwahulichize wasenga
wawele wahaguligwe na heye kuwagaza wawifile na
kuwatogola waditile ganojile. 15 Mina Nguluwi kangugana
muwadite wanyamalile ulonzi wa chipoka wa wanhu
wawele hela luhala kwa madito ganojile gomlingudita.
16 Mikale kota wanhu welejehe, ila mleche kuwa kilejeha
kwa hemwe kuwe kuvisila wihe. Mikale kota vitumagwa
wa Nguluwi. 17 Muwahulichize wanhu weng'ha, muwagane
wang'holozenu walingumkunda Kilistu na mumhulichize
Nguluwi na kahi mumhulichize mndewa.

Kiwhana na magazo ga Kilistu

18 Hemwe vitumagwa, muwahulichize ng'hatu wakulu wa
hemwe, haiwele hela kwa wawele na isungu na ganojile,
ila na wala wang'ang'ale. 19 Mina wone mwangwimilila
magazo gohamganigwe, ila kwa vila mvizela kota Nguluwi
kangugana ahyo, lelo Nguluwi kowatambichiza. 20 Mina
mopegwa chonolo chachi, homkwimilila kutowigwa kwa
chiwalo cha nongwa ya hemwe? Ila wone mlingwimilila
magazo hanga mditile ganojile, Nguluwi kowatambichiza
kwa chiwalo acho. 21 Ago ndo gomchemelwe, mina Kilistu
yuye nakagazigwa kwa chiwalo cha hemwe, kawalechelani
ulajilo leka muwinze nzila ya heye. 22 Heye nahaditile gehile,
na wala halonjile ulonzi woneche wa uhadi. 23 Naloyalijigwe,
heye hedichile kwa maligo na loyagazigwe heye nahad-
umbize, leka nakawika utumbilo wa heye kwa Nguluwi, mta-
gusa yalingutagusa kwa kutanganika. 24 Heye yuye nakapika
gehile ga hetwe kuli lukuli lwake mchanya mwa msalaba,
leka tubagame kwa chiwalo cha gehile na kikala kwa chi-
walo cha kutanganika. Kwa kulumizwa kwa heye, hemwe
musilwa matamwa. 25 Hemwe namwali kota ming'holo jaji-
jlile, ila sambi mumhiluchila Mdimi na Mwamizi wa kikala
kwa hemwe.

3

Walume na wadala wa hemwe

1 Hemwe wadala, muwahulichize walume wa hemwe, leka
wone wawe baho walume wawele hambe wakunde ulonzi
wa Nguluwi, wakunde kwa kulola madito ga hemwe. Haiwa
lupichi kwa hemwe kulonga ulonzi, 2 kwa vila wokona ma-
dito ga hemwe logawele gelile na gamkuhulichiza Nguluwi.
3 Kuli kinoliga kwa hemwe, kuleche kuwa kinoliga kwa
kunze, kota vila mbuli ya kudalanga mnvili kwa vinji na
kuvala vinhu vya zahabu na nguwo zinojile. 4 Ila kinoliga
kwa hemwe, kwanguganigwa kuwe mgati mwa nhumbula
za hemwe, ila kinoliga kuli vinhu vyohambe viwifigwe,
kota vila, muhe wa uliholile na kusindamala, uwele na
katogo ng'hulu ng'hatu hali Nguluwi. 5 Ndo vyowenolije
aho katali wadala nawawele welile womtumbila Nguluwi,
nawawahulichiza ng'hatu walume wa hewo. 6 Kwa ula-
jilo Sala nakamhulichiza Abulahamu na kumchema Mkulu.
Hemwe sambi muwa wahinza wa heye wone mdite ganojile
ne kudumba chinhu choneche chila.

7 Hihyo du namwe walume, kuli kikala na wadala wa
hemwe mwanguganigwa kuvizela kota hewo wahela
mong'ho kota hemwe, ahyo mikale goya na hemwe, mina
na hewo kahi wobochela hamwe na hemwe ndolendole ya

ukomu yalinguwapa Nguluwi. Aho kulanda kwa hemwe hakuwichilwa chilemezi.

Kugazika kwa chiwalo cha kudita ganojile

8 Kuduma, ndangulonga ahi, mwanguganigwa muwe na
nhumbula imwe na majesa gamwe na mwanguganigwa
kigana chilukolo kuwa liholile na kinamizila hemwe kwa
hemwe. 9 Mleche kuwahilusila wanhu lihile kwa lihile, ama
iligo kwa iligo, ila muwapetele mazi, mina hemwe nam-
chemigwa na Nguluwi leka mpegwe utambichizo. 10 Kota
vyogalingulonga Maaandiko Matakatifu,
"Yalingugana kubweda,
na kona mazuwa ganojile,
yelemeze umyango wa heye,
uleche kulonga ulonzi wihile na yeyuse kulonga udesi.
11 Yeyuse na wihe, yadite ganojile,
yapale na kibatilila kikala goya.
12 Mina Mkulu kawalolaga goya, wanhu watanganiche,
na kuhulichiza kulanda kwa hewo,
ila nakadinyaga makutu kwa walingudita wihe."
13 Yalihi yoweza kuwalumiza hemwe wone mibatilila ku-
dita ganojile? 14 Ila hanga wone yanguwagana kugazika
kwa chiwalo cha kudita ganojile, lelo mbweda. Mleche
kuwadumba wanhu wala, na mleche kuwa na lunhwin-
hwi. 15 Ila mumtogole Kilistu mlinhumbula za hemwe kota
Mkulu. Muwe mwelile nzinzili chila zuwa kumwidichila
yoneche yowauzani kwa utumbilo uwele mgati mwa hemwe,
16 ila mdite ahyo kwa uliholile na kuhulichiza. Muwe
mgazelele ganojile na gehile, leka homlijigwa wala walingu-
longa wihe kwa chiwalo cha madito ga hemwe ganojile kota
walingumkunda Kilistu, wone soni. 17 Mina inoga kugazika
kwa chiwalo cha kudita ganojile, wone Nguluwi yagane,
kuleka kugazika kwa chiwalo cha kudita gehile.

18 Mina Kilistu yuye nakagazika na nakabagama kwa
chiwalo cha gehile ga hemwe, nakabagama kamwe hela
naihega, munhu yanojile kwa chiwalo cha wihe, leka
yawahiliche hemwe kwa Nguluwi. Nakakopoligwa chilukuli
ila nakaditigwa yawe mkomu kwa ludali lwa Muhe Yelile,
19 na nakaluta kuwadamlila wala muhe nawawele mch-
inweng'ho. 20 Hewo ndo wala nawalemile kumhulichiza
Nguluwi loyawabeteze kwa kwimilila, mhela Nuhu loyali
yogongomanya itumbwi ing'hangala ilinguchemigwa safina.
Mgati mwa itumbwi alyo ing'hangala ilinguchemigwa sa-
fina, ndo wanhu wachefu hela, mina wanhu nane ndo
waloholigwe kuli mazi, 21 uwele ulajilo wa kubatizigwa
kuli kuwalohola hemwe sambi. Kubatizigwa hakuwele ndo
mbuli ya kusa chikwe mlukuli, ila ndo ilagano lya wanhu kwa

Nguluwi, chilinguditikwa kuli nhumbula inojile. Ako kubatizigwa ndo kulinguwalohola kukolela uzilipuko wa Yesu Kilistu. 22 Yawele yalutile kilanga na sambi kekala nzingo ya kudilo kwa Nguluwi, kangulongoza wahilisi wa kilanga, wakulu na wawele ludali na mong'ho.

4

Kikala kwa kumditila Nguluwi

1 Lelo kwa vila Kilistu nakagazika chilukuli, namwe kahi mwanguganigwa kwima nzinzili mli Majesa ago ga heye, mina munhu yagaziche chilukuli, kangileka ng'hatu kuli gehile. 2 Kulawila sambi, lelo ukomu uponile kikala aha hali isi wanguganigwa kulongozwa kota vyoyaganile Nguluwi, haiwele kwa maya gehile ga chilukuli. 3 Mhela upulute mwali na mhela uhejile wa kudita mbuli zihile zowalingudita wanhu hawamzelele Nguluwi. Namikala kwa kubweda, kiganilila na kilewa na mvina ziwele na kugala lukami zilingihanza na ung'hondwa na kufugamila jimalukolo kwihile. 4 Sambi, wanhu awo wohambe wamzele Nguluwi wangububuwala vyowokona kota hamlingihanza na hewo kuli mbuli ya kumema wihe ng'hatu, ahyo wanguwaligani. 5 Ila woganigwa kulonga wawo kwa chiwalo cha mbuli ayo hali Nguluwi yawele yewichile goya kuwatagusa wawele wakomu na wabagame. 6 Ndo mina Mbuli Inojile naidamligwa mbaka kwa hewo wabagame, hanga howosinda kutagusigwa kuli ukomu wa hewo wa chilukuli kota wanji, leka wekale chimuhe kota vila Nguluwi vyoyalingikala.

Mtagusa yanojile wa ndolendole za Nguluwi

7 Kuduma kwa vinhu vyeng'ha kwa habehi. Ahyo, mwanguganigwa muwe na luhala, na kilongoza leka muweze kulanda. 8 Na konjezela ago, migane kwa nhumbula ya hemwe yeng'ha, mina igano lyangugubika gehile menji. 9 Mibochele mwemwe kwa mwemwe haluga henu ne kung'ung'uta. 10 Chila yumwe kanguganigwa yaditile mijito ndolendole yoyapegwe na Nguluwi. Kwa chiwalo cha wanhu wanji kota chilongozi yalingulola goya ndolendole nyinji za Nguluwi. 11 Munhu yalingudamla, nayadamle ulonzi wa Nguluwi, yalingukola mijito ja Nguluwi, kanguganigwa kukola mijito kwa ludali loyapegwe na Nguluwi, leka kuli mbuli zeng'ha, Nguluwi yenuligwe kwa kukolela Yesu Kilistu, ahyo, ukulu na ludali ndo vya heye mazuwa gose! Ena.

Kugazika kota Mkilistu

12 Wang'holozangu, mleche kububuwala kwa chiwalo cha
majezo gang'ang'ale galinguwagaza, kota chinhu chijenzi
chillinguwalawilani. 13 Leka msangalale kota mwangilumba
kuli magazo ga Kilistu, muwe na usangalalo winji mhela
hoyohiluka kahi na ukulu wa heye. 14 Mbweda hemwe
wone mwangulijigwa kwa chiwalo cha kumkunda Kilistu,
msangalale kwa vila mbuli ayo yangulajila kota Muhe wa
Nguluwi yawele na ukulu, kangikala na hemwe. 15 Haleche
kuwa na munhu hali hemwe yawele nguganigwa kugazigwa
kwa vila heye ndo mkopolaji ama mhizi ama mwihe ama
mhesi. 16 Ila wone munhu yagaziche kwa vila ndo munhu
yalingumkunda Kilistu, lelo yaleche kona soni ila yamtogole
Nguluwi kwa vila munhu ayo kanguchemigwa kwa itagwa
lya Kilistu.

17 Mhela wa utaguso uya na utaguso awo wangwaluka na
wanhu wa heye Nguluwi yuye. Wone utaguso awo wang-
waluchila kwa hetwe twetwe, lelo kuduma kwake kowa
ndaze kwa wala wohambe wakunde Mbuli Inojile ya Ngu-
luwi? 18 Kota Maandiko Matakatifu Vyogalingulonga,

"Yowa nongwa kwa wanhu walingumdumba Nguluwi kulo-
holigwa,
yowa ndaze lelo kwa wala wanhu watanganiche na wawele
na gehile?"

19 Ahyo, wala walingugazigwa kwa kuwinza vyoyaganile
Nguluwi, wanguganigwa, kwa madito ga hewo ganojile,
kiwika hasi ha Yawalumbile hewo nayawele ndo wa
kukundigwa ng'hatu.

5

Chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu

1 Heni nda sekulu chilongozi wa chilundo cha wanhu
walingumkunda Kilistu, mbele ndigawene magazo ga Kilistu
na ndochilumba kuli ukulu wougubuligwa, ndanguwad-
edezani hemwe wasekulu vilongozi wayangu. 2 Mdime alila
ilundo lyompegwe na Nguluwi, mlilolele haiwele kwa lupichi
ila kwa kugana mwemwe baho, kota vyoyalingugana Ngu-
luwi. Mkole mijito ayo haiwele kwa maya ga sendi, ila mdite
kwa nhumbula ya hemwe yeng'ha. 3 Mleche kuwalongoza
kwa lupichi wanhu awo wawichigwe hali wamizi wa hemwe,
ila muwe ulajilo kwa alyo ilundo. 4 Na mhela Mdimi Mkulu
hoyokuya kahi, hemwe mobochela chipembelo cha ukulu
hachilingubilabila!

5 Hiho du namwe wasongolo mleche kitwanza kuli ulon-
gozi wa wasekulu. Hemwe mweng'ha mwanguganigwa ki-
namiza leka muwe miditila mijito kwa chila yumwe, mina

Maandiko Matakatifu, galonga, “Nguluwi kanguwalema wawele kidaya, ila kanguwapa isungu lya heye walinginamiza.” 6 Lelo muwe liholile hasi ha moko wa Nguluwi uwele na mong'ho, leka yawakwinize mhela wa heye. 7 Mumuwichile nongwa za hemwe zeng'ha, mina heye kanguwamila.

8 Mililele, mikale meho! Mng'honyo wa hemwe Limazoga lyangusanzalima kota isimba lilingubuma lipala munhu wa kumulya nengaga. 9 Mwime nzinzili kuli makundo na kumlema, mvizela kota wang'holozenu kuli isi yeng'ha wangufichigwa na magazo gago. 10 Ila homsinda kugazika mhela udo hela, Nguluwi yawele chaluchizo cha isungu lyeng'ha, na yawele yowachemani muwe hamwe kuli ukulu wa heye wa mazuwa gose kuli kilumba na Kilistu, heye yuye kowagomanjizilani na kuwadita mwime nzinzili na ludali na msisi wimile nzinzili. 11 Ludali luwe kwa heye mazuwa gose! Ena.

Ulamso wa kugwisa chilasi

12 Ndiwandichilani baluwa ayi iwele na ulonzi uchefu, kwa utanzi wa Silivani, mng'holozetu yondimzelele na kumkunda. Ndangugana kuwakangazani nhumbula na kulavya ulolezi kota mbuli ayi ndo isungu lya Nguluwi kwa kukomya. Mwime nzinzili kuli isungu alyo. 13 Chilundo cha wayenu, wahaguligwe na Nguluwi ahano hondilinguhachema Babiloni wanguwalamsani. Vivila mwanangu Malichi kanguwalamsani. 14 Milamse kwa ulajilo wa igano lya Kilistu. Ndanguwaganilani kikala goya hemwe muwele wa heye Kilistu.

Baluwa ya Keli ya Petili Chilongole

Baluwa ya keli ya Petili yangulonga kota nayandichigwa na mtumigwa Petili ila wasomile wamwe wa lehano, hawalingijesa kota yangukomya. Yangoneka kota kwali na munhu yunji yandiche baluwa ayi honhu ha Petili, yandiche yuye nakamona Yesu nayawelengikala hano muisi na ng'hatu hala loyagaluche kumeho (1:17-18). Wone ndo iwe Petili ndo yandiche baluwa ayi, lelo kowa nakandichila Loma loyang'hali kubagama kuli mhela wa makumi sita na gahano na makumi sita na saba Yesu loyavumbuche. Petili kahi nakaichema ayi baluwa ya keli kwa kuwika mhela loyandiche kulawa yila ya mwaluko. Nakandika baluwa kwa wanhu weng'ha walingumkunda Kilistu (3:1).

Petili nakandika baluwa ayi kwa chiwalo cha kuwakangaza nhumbula wanhu walingumkunda Kilistu kwa kikala goya na kuwakanya hewo waleche kuwawinza walangusa wa udesi (2). Nakawakangaza nhumbula hewo kwa kuwazela na kwimilila kwa wala wanhu walingulonga kota Yesu kangukawila kuhiluka. Ila heye nakawalonjela kota Nguluwi halingukawila, ila kangugana chila yumwe yaloholigwe (3:8-9). Achi ndo chiwalo cha kikala kuli ukomu ulingumnojeza Nguluwi (3:14).

Gali Mgati

Petili kangizelesa yuye na kuwalamsa walingusoma (1:1-2).

Hamba kanguwakumbusa hewo kikala kwa kumnojeza Nguluwi, kwa vila Nguluwi kangutudita hetwe tuwe ahyo (1:3-21).

Hamba kangulajiza waleche kuwahulichiza walangusa wa udesi na kulonjela choni chowalawila walangusa wa udesi mhela wa kuduma kwa isi (2:1-22).

Kulawila ahyo, Petili kangugongomanya kwa kuwakangaza mnhumbula weng'ha walingumkunda Kilistu kikala kwa kumnojeza Nguluwi kwa kiwika goya kwa kumbochela Yesu hoyokuya lwa keli (3:1-17).

1 Heni Simoni Petili mbele chitumagwa na mtumigwa wa Yesu Kilistu, ndanguwandichila hemwe mpegwe makundo ganojile ng'hatu kota gotupegwe hetwe kwa kukolela kwa kunoga kwa heye Nguluwi na Mlohozi wa hetwe Yesu Kilistu.

2 Ndanguwaganilani mpegwe kunoga kwa Nguluwi na
kikala goya metemete kuli kumzela Nguluwi na Yesu Mkulu
wa hetwe.

Mchemigwa na kuhaguligwa na Nguluwi

3 Kwa ludali lwa Nguluwi, katigalila mbuli yeng'ha tulin-
gugana leka tikale kuli ukomu wa kumnojeza heye na
kwa kumzela heye yatuchemile tuwe hamwe kuli ukulu
na kunoga kwa heye yuye. 4 Kwa mbuli ayo, katugalila
ndolendole ng'hulu na za katogo nazoyalagane, leka kwa
ndolendole azo, miyuse ng'hatu na maya gawelenguwifya
amu muisi na kuwa na honhu kuli uchinguluwi wa heye.
5 Kwa chiwalo acho, mikangaze kwa konjeza makundo ga
hemwe kwa kunoga ng'hatu na kunoga kwa hemwe kwa
uwanzi, 6 uwanzi wa hemwe kwa kilongoza gwegwe na
kwa kilongoza wonjeze kwimilila na kwimilila kwa hemwe
kwa kudita galingumnojeza Nguluwi, 7 kuli mbuli za ku-
dita galingumnojeza Nguluwi, wonjeze igano kwa wayago
walingumkunda Kilistu, na menji ga ago, wonjeze igano kwa
wanhu weng'ha. 8 Homuwa na mbuli azo kwa winji, hamuwa
wagata ila mowa mnojile ng'hatu kuli kumzela Mkulu wa
hetwe Yesu Kilistu. 9 Ila munhu yasowile mbuli azo kawa
hambe yalole na howeza kona goya na kasemwa kota naka-
hovugwa gehile ga heye ga katali.

10 Ahyo, wang'holozangu, mtatamale ng'hatu kuidita ayo
nyhemo ya hemwe yomchemigwe na Nguluwi iwe mbuli
ya kukomya kuli ukomu wa hemwe na wone mikale ahyo,
hamgwa ng'oo mli gehile. 11 Mina kwa kudita ahyo, mokun-
dizwa ng'hatu kwinjila kuli undewa wa mazuwa gose wa
Mkulu na Mlohozi wa hetwe Yesu Kilistu.

12 Ahyo, ndolutilila kuwakumbusani mazuwa geng'ha
mbuli azi, hanga mina mgazela na mwima nzinzili kuli
kukomya kumbochela. 13 Ndangijesa ndo mbuli inojile kwa
heni, mhela weng'ha hondikala aha muisi, kuwakangazani
nhumbula na kuwakumbusani mbuli azi. 14 Ndivizela kota
ndahabehi kubagama na kuleka lukuli alu lulingubagama
kota Mkulu Yesu Kilistu navyoyandonjele hazelu. 15 Lelo
ndochikangaza leka hala hondibagama heni muweze ku-
gakumbuka aga chila mhela.

Natuwona unoje wa Kilistu

16 Mhela lotuwalanguseni mbuli ya ukulu wa kuya kwa
heye Mkulu wa hetwe Yesu Kilistu, nahatutumbile ndano
zisimilwe hela na wanhu. Hetwe natona ukulu wa heye
kwa meho ga twetwe baha. 17 Hetwe natwali baho mhela
loyapegwe lutogo na ukulu kulawila kwa Nguluwi Mhaza,
mhela lizi naloimuyile kulawila kwa heye yawele ukulu

mkulu, ilonga, “Ayu ndo Mwana wa heni ndimganile na yanojezwe na heye.” 18 Kahi hetwe baha natuhulika lizi ayo kulawila kilanga mhela lotuwele hamwe na heye kuchanya mwa chila chidunda Chelile.

19 Kahi, usenga wa waloli wangweneza mbuli ayo, namwe mwangudita goya homibatilila, mina ndo kota lumuli lulingulangaza honhu heng'ha hawele na jiza mbaka zuwa lila hoibwemwenzuka na lumuli lwa nhondwe ya lufuku holangaza mnhumbula za hemwe. 20 Menji ga ago, ila, mvizele kota kuduhu munhu yoneche yoweza kutang'hula kota vyoyalingugana yuye uloli uwele kuli Maandiko Matakatifu. 21 Mina kuduhu usenga wa chiuloli ulingulawa kwa kugana munhu, ila hamba wanhu nawalavya uloli navyowalongozwe na Muhe Yelile.

2

Walangusa wa udesi

1 Nahalawila waloli wa udesi hali wanhu, na hihyo du walangusa wa udesi wolawila hali hemwe. Wanhu awo wokwinjiza kwa uviso malanguso ga kwajiliza na hambi kumbela Mkulu yawagombole na kwa nzila ayo wokwambuza baho du kudumigwa kwa hewo. 2 Kahi wanhu wenji woziwinza azo nzila za hewo za kubasa soni na kwa chiwalo cha hewo wanji woibeza nzila ya kukomya. 3 Kwa maya ga hewo gehile wowaholela sendi za hemwe kwa kuwalonjelani usenga wa udesi. Ila kwa mhela ulutilile sambi utaguso wa hewo na mina ulavigwa katali, na munhu yalinguwadumya hewo kameho!

4 Wone wahilisi wa kilanga nalowaditile gehile, Nguluwi nahawonele isungu, nakawawika kuli magazo kuwele na jiza totolo, wawohigwe wobeteza zuwa yila ya utaguso. 5 Nguluwi nahaiyonele isungu isi ya aho katali, ila nakegala nhonya ng'hulu ng'hatu, naimemeze mazi tendema mchanya mwa isi yila ya wanhu nawawele wohambe wamhulichize Nguluwi, ila Nuhu nayawadamlile wanhu mbuli za kudita ganojile, heye nakamlohola hamwe na wanhu wanji saba. 6 Nguluwi nakajitagusa kwa wihe miji ja Sodoma na Gomola, nakajilakaza kwa chiluli mbaka nhimwa, nakajidita jiwe ulajilo wa mbuli ziwafika wanhu wohambe wamhulichize Nguluwi. 7 Nakamlohola Loti, munhu yatanganiche, yawele yang'ung'ute ng'hatu kwa madito gehile ga wanhu awo waditile gehile. 8 Lutu nakekala hali wanhu awo na kwa mazuwa menji nhumbula ya heye inojile, nayali igazika ng'hatu naloyahuliche na kugona madito ga hewo gehile. 9 Ahyo, lelo Mkulu kavizela vila vyoyowalohola kuli majezo wanhu walingumnojeza Nguluwi na vyoyowawika wanhu

wohambe wamhulichize Nguluwi kuli magazo mbaka zuwa yila ya utaguso, 10 ndo wala walinguwinza maya gehile ga lukuli na kubeza ulongozi.

Walangusa awo wa udesi ndo wajuvi na wawele kidaya, wanguviliga na hawalinguvidumba vilumbigwe vya kuchanya viwele na ukulu. 11 Ila na awo wahilisi wa kilanga wawele na ludali na mong'ho kusinda walangusa wa udesi, hawowatagusa ne kuwaliga awo hali Mkulu. 12 Wanhu awo walinguliga choneche chila chohambe wachizele, iwhana na migongolo jisowile nyhala jilinguleligwa na hamba jangibatigwa na kuchinjigwa. Wodumigwa kwa kuwifya kwa hewo wawo, 13 na wohilusilwa magazo kwa magazo gowambuze. Wangusangalala kugutiza maya ga hewo ga chilukuli na kugala, kahi iwele misi ng'hatu. Awo wanguwadita hemwe mbezigwe na mbaswe soni kuli chilundo cha hemwe mhela howochihanza na hemwe kuli mnvina za hemwe, aku wosangalala kwa nzila za hewo za wihe. 14 Meho ga hewo gamema maya ga ung'hondwa na ludali lwao lwa kudita gehile halulinguduma. Wanguwalongoza wanhu wawele ng'hochele mbaka kuli midiwa ja gehile. Nhumbula za hewo zizowela kuwa na maya ga lufufu. Wanhu awo wapanjilwa na Nguluwi. 15 Waileka nzila igoloche, wajilila na kuwinza nzila yoyawinzile Balaamu, mwana wa Baoli yawele yaganile kupegwa lufufu kwa kudita uhadi, 16 nakang'hanuchilwa kwa chiwalo cha wihe wa heye. Idogowi halilingulonga, nalilonga kwa lizi ya munhu, nalidumya lukwale kwa ayo mloli.

17 Walangusa awo wa udesi ndo kota nzasa zikalile, na kota ng'hungugu ilingukundujizwa na chimbunga, honhu howawichilwe kikala ndo honhu hawele na jiza totolo! 18 Wangulonga ulonzi wa kidaya na hauwele utanganiche na kwa maya ga hewo gehile ga chilukuli kuwahada wala wawele ngwaluka kukunda hihi behi kulawa kwa wanhu walingikala kuli uhadi. 19 Wangulagana na wanhu wanji kota wowa welejehe, aku wawo baho ndo wapogozi wa wajililo, mina munhu ndo mpogozi wa choneche chila chilingumlongoza. 20 Wanhu wasulupuche kuli kwajilila kwa isi kwa kumzela Mkulu na Mlohozi wa hetwe Yesu Kilistu, hamba nawakunda kugwilizwa na kulongozwa kahi na kwajilila ako, wowa vibi ng'hatu kusinda aho mwaluko. 21 Nayahawele kuba kwa hewo wone nahawavizelele ng'oo nzila ayo ya kutanganika, kusinda kuizela na hamba kuileka na kwajiliza mzilo welile nawowabochele. 22 Yabaho nhelo ilingulonga, Libwa lihiluchilaga goyadechile yuye, na yinji ilingulonga, igubi mina lihovujigwe ligalawataga kahi mli nhope! Ndo vyoili sambi kwa hewo.

3

Zuwa lya kuhiluka kwa Mkulu

1 Wang'holozangu, ayi sambi ndo baluwa ya keli yondi-
wandichile. Kuli baluwa azo mbili njeza kulilimla ma-
jesa ganojile mluhala lwenu kwa kuwakumbusani mbuli
azi. 2 Ndangugana mkumbuche ulonzi ulonjigwe na waloli
welile na wula mzilo wa Mkulu na Mlohozi wompegwe na
watumigwa wa hemwe. 3 Tandi ndangugana mvizele kota
mazuwa ga kuduma gokuya, wanhu wawele madito ga hewo
gangulongozwa na maya ga hewo gehile. Wowaseka kota
wanhu wapoka, 4 na kulonga, “Nakalagana na hetwe kota
kokuya! Ndaze, sambi kakohi? Mbuli ndo zizila kulaw-
ila wasekulu wa hetwe nalowabagame, vinhu ndo vivila
kota naviwele mwaluko wa isi vyoilumbigwe!” 5 Wanhu
awo, kwa kugana kwa hewo hela wangusemwa kota katali
Nguluwi nakalonga, nako kilanga na isi nazilumbigwa. Isi
nailumbigwa kulawila kuli mazi, naiditikwa kwa mazi. 6 Na
kwa mazi ago, gala mazi nagamemile tendema gaiditile isi
ya mhela ula idumigwe. 7 Ila kilanga na isi za sambi zan-
guwichigwa kwa ulonzi wuwula wa Nguluwi kwa chiwalo
cha kuwifigwa kwa chiluli. Ziwichigwa kwa chiwalo cha
zuwa lila iwele wanhu wohambe wamhulichize Nguluwi
wotagusigwa na kudumigwa.

8 Ila, wang'holozangu, mleche kusemwa chinhu chimwe!
Kwa Mkulu zuwa imwe ya kota mihela elufu, na mihela
elufu ya kota zuwa imwe. 9 Mkulu halingukawa kuditila gala
goyalagane kota wanhu wanji vyowalingijesa kota kokawila.
Ila heye kangwimilila kwa chiwalo cha hemwe, mina, halin-
gugana ne yumwe wa hemwe yajilile, ila kanguwakwega
weng'ha wamgalamchile Nguluwi.

10 Zuwa lya mkulu yokuya kota mhizi. Zuwa alyo, ulanga
wokuka kwa lizi ng'hulu luu! Vinhu vyake vya kilanga
vyokwaga havikoneka kahi, nayo isi yokuka hamwe na chila
chinhu chiwele mgati mwake. 11 Lelo kwa vila chila chinhu
chowifigwa kota ahyo, ndaze, hemwe mwanguganigwa
kuwa wanhu wa nhanzi yachi? Mwanguganigwa kikala
mwelile na kumnojeza Nguluwi, 12 homuibeteza zuwa lila
lya Nguluwi na kuidita yuye himahima zuwa iwele kilanga
kulakazwa nimwa na kuwifigwa na vinhu vyake vya kilanga
vyosungumuligwa kwa ivuche. 13 Ila hetwe twangikala,
kwa kulola kula kulagana kwa heye, twangubeteza kilanga
kunyale na isi inyale, iwele imemile kutanganika.

14 Ahyo wang'holozangu, homuwa muibeteza zuwa lila,
mikangaze kuwa mnojile ng'hatu ne wihe hali Nguluwi, na
muwe mchikala goya na heye. 15 Mwanguganigwa kona

kwimilila kwa Mkulu kuwa ndo mhumhu walingupegwa wanhu leka waloholigwe, kota Paoli mng'holozetu yotumganile navyoyawandichile kwa luhala kota navyoyapegwe na Nguluwi. 16 Ago ndo yalingulonga kuli baluwa za heye zeng'ha hoyosimila mbuli ayo. Zabaho mbuli zinji kuli baluwa za heye zohaziwele ubewe kuzizela, mbuli iwele wanhu wapoka, wohawemile nzinzili, wagagalulaga kota vyowalingugagalusa honhu hanji ha Maandiko Matakatifu. Ahyo wangigalila kudumigwa kwa hewo wawo.

17 Ila hemwe, wang'holozangu, mvizela mbuli ayi. Lelo muwe milolela mleche kugaluswa na nongwa za wanhu wehile na kugwa kulawila kuli kwima nzinzili kwa hemwe. 18 Ila mlutilile kukula kuli kunoga kwa Nguluwi na kuli kumzela Mkulu wa hetwe na mlohozi Yesu Kilistu. Ukulu uwe kwa heye, sambi na mbaka mazuwa gose! Ena.

Baluwa ya Mwaluko ya Yohana Chilongole

Baluwa ya mwaluko ya Yohana yandichigwa kuli mhela wa makumi nane na gahano mbaka mhela wa makumi tisa kulawila Yesu loyavumbuche. Yohana halingilajila kota heye ndo yandiche baluwa ayi ila sula ya mwaluko yangulajila kota heye ndo mlolezi wa ukomu na kuzilipuka kwa Yesu (1 Yoh 1:1-3). Vila vyoyandiche kuli baluwa ya mwaluko ndo vivila na yangiwhana na vila vyoyandiche Mbuli Inojile yandichigwe na Yohana. Yangukundigwa kota Yohana ndo yandiche Mbuli Inojile na baluwa zeng'ha zidatu, mhela loyali yochikala ako Efeso.

Yohana nakandika baluwa ayi kwa wanhu weng'ha walingumkunda Kilistu na wawele na nongwa kulawila kwa chilundo cha wanhu nawachemigwe Ginositichi. Nawali wokunda kota Yesu ndoyawele Nguluwi wa kukomya ila nahawele munhu hela loyawele muisi. Kwa chiwalo acho nakandika yawele kota mlolezi kuli ukomu wa Yesu na moko ga heye yuye gamibata Yesu (1 Yoh 1:1-3). Chiwalo cha Yohana kwandika baluwa ayi chiwa kulajila kusangalala ng'hatu (1 Yoh 1:4) na kuwalemeza wanhu walingumkunda Kilistu kudita gehile (1 Yoh 2:1) na kuwalemeza kuli malanguso ga udesi (1 Yoh 2:26). Na kahi kuwadita wakunde kota waloholigwa (1 Yoh 5:13).

Gali Mgati

Yohana kanguitang'ula baluwa ya heye na chiwalo cha kwandika (1:1-4).
Hamba kahi kangulonga Nguluwi ndo lumuli na twanguganigwa kikala kota Yesu navyoyekale (1:5-3:10).
Kahi kaungutukumbusa hetwe kwa malajizo ga kigana (3:11-5:12).
Kangugomanyiza baluwa ya heye kuli sula ya 5:13-21.

Ulonzi ulingigala ukomu

1 Twanguwandichilani hemwe, mbuli ya ulonzi ulingigala
ukomu, nayawele kulawila mwaluko. Hetwe tumhulika na
kumona kwa meho ga hetwe baha, natumlola na kumibata
kwa moko ga hetwe baha. 2 Ukomu awo loulawile, hetwe
natuwona na sambi twangulonga mbuli zake na kuwalonje-
lani mbuli ya ukomu awo wa mazuwa gose ne kuduma uwele
kwa Mhaza na lowilajile kwa hemwe. 3 Lotuchiwene na
kuhulika ndo tuliwanguwadamlila hemwe kahi, leka namwe

muwe hamwe na hetwe kuli kikala hamwe tuwele nako
na Mhaza na Mwanage Yesu Kilistu. 4 Twanguwandichila
hemwe mbuli azi leka tumemezwe na kusangalala ng'hatu.

Nguluwi ndo lumuli

5 Lelo mbuli yotuihuliche kulawila kwa heye Yesu na
yotulinguwadamlilani ndo ayi, Nguluwi ndo lumuli na
kuduhu jiza lyoneche mgati mwake. 6 Hotulonga kota twa-
hamwe na heye na baho twangikala mjiza, hatuwa tulonga
tukomya kwa ulonzi na madito. 7 Ila hotuchikala kuli lu-
muli, kota na heye vyoyali kuli lumuli, lelo towa hamwe
twetwe baha na danda ya heye Yesu Kilistu, Mwanage
yangutuhovuga wihe wa hetwe.

8 Hotukunda kota hatulingudita wihe, twangibada twetwe
baha, na kukomya hakuwele mgati mwetu. 9 Ila hotukunda
kota tudita wihe, lelo Nguluwi ndo wa kitumbila yalingudita
ganojile, heye kotusila gehile ga hetwe na kutuhovuga wihe
weng'ha wotuditile. 10 Hotulonga kota hatuditile gehile, towa
tumditile Nguluwi mdesi, na ulonzi wa heye hauwele mgati
mwetu.

2

Kilistu mtanzi wa hetwe

1 Wanangu, ndanguwandichilani mbuli azi, leka mleche
kudita gehile. Ila wone ilawile munhu yadite wihe, twanaye
yumwe yalingutulandila kwa Mhaza, ndo heye Yesu Kilistu
yatanganiche. 2 Kilistu ndo nhambiko ilingulavya gehile ga
hetwe, hagawele gehile ga hetwe hela, ila kahi gehile ga isi
yeng'ha.

3 Hotuhulichiza malajizo ga Nguluwi, towa tukomya kota
tumzela. 4 Munhu hoyolonga kota kangumzela, ila halin-
guhulichiza malajizo ga heye, munhu ayo ndo mdesi, na
kahela cha kukomya mgati mwake. 5 Ila munhu yoneche
yalingibatilila ulonzi wa Nguluwi, ayo ndo yawele na ligano
ng'hatu lya Nguluwi mgati mwake. Hino ndo vyotuweza
kuwa tukomya kota twangilumba na heye, 6 munhu yoneche
yolonga kota kelumba na Nguluwi, heye kanguganigwa
kikala kota navyoyekale Yesu Kilistu.

Mnzilo unyale

7 Wang'holozangu, mzilo awu wondilinguwandichilani
hauwele unyale ndo wuwula wa katali nawomwali nawo
kulawila mwaluko. Mnzilo awo wa katali ndo ula usenga na-
womuhuliche. 8 Lelo ahyo, mzilo awu, wondinguwandichi-
lani ndo unyale, na wangukomya vyoulingoneka mgati mwa
Kilistu na mgati mwenu kahi. Mina jiza lyanguka, na lumuli
lwa kukomya lwaluka kubunguzuka.

9 Munhu yoneche yolonga kota kamumo mlumuli, ila
kangumzudila mng'holoze, munhu ayo yang'hali mjiza.
10 Munhu yoneche yalingumgana mng'holoze kamlumuli, na
kuduhu choneche mgati mwa heye chimdita munhu yunji
kudita gehile. 11 Ila yalingumzudila mng'holoze kamjiza,
kangujenda mjiza, na havizelele kohi koyoluta, mina jiza
limdita yawe hambe yalole.
12 Ndanguwandichila hemwe wana kwa vila gehile
ga hemwe gosigwa kwa gala gaditigwe na Yesu Kilistu.
13 Ndanguwandichilani hemwe wahaza kwa vila
mumzela heye nayawele baha kulawila mwaluko.
Ndanguwandichilani hemwe wasongolo na wahinza kwa
vila mumsumya yula mwihe.
14 Ndanguwandichilani hemwe wana kwa vila mumzela
Mhaza. Ndanguwandichilani hemwe wahaza kwa vila
mumzele heye nayawele baha kulawila mwaluko. Ndan-
guwandichilani hemwe wasongolo na wahinza kwa vila mna
mong'ho, ulonzi wa Nguluwi wa mgati mwenu na mum-
sumya yula mwihe.
15 Mleche kuigana isi na vinhu vyoneche vya isi ino. Munhu
yalinguigana isi, howeza kumgana Nguluwi Mhaza. 16 Vinhu
vyeng'ha vya isi, maya gehile ga lukuli na vinhu vyeng'ha
walinguvyona wanhu nakuvigana na kidaya kulinguya kwa
kuwa na lufufu, vyeng'ha avyo havilingulawa kwa Mhaza, ila
vyangulawa kwa isi. 17 Isi hamwe na vinhu vyeng'ha vilin-
guganigwa vyangukola, ila munhu yalingudita vyoyogana
Nguluwi, kangikala mazuwa gose.

Mng'honyo wa Kilistu

18 Mowana, kuduma kwa habehi! Mina mhulika kota
mng'honyo wa Kilistu kanguya, na sambi wang'honyo wenji
wa Kilistu mina woya, na ahyo tuvizela kota kuduma kwa
habehi. 19 Wanhu awo woka kulawila kwa hetwe, kwa vila
kwa kukomya nahawawele wa hetwe na ndo mina nawat-
uleka. Wone nawawe wa hetwe, wahaponile hamwe na
hetwe, ila kuka kwa hewo, kwangulajila kota nahawawele
wa hetwe ng'oo.
20 Ila hemwe, namjidilwa Muhe Yelile na Kilistu, na ahyo
muizela kukomya ng'hatu. 21 Lelo ndanguwandichila, hai-
wele kwa vila hamuuzelele kukomya, ila kwa vila mvizela,
na kahi mvizela kota udesi woneche haulingulawa mli
kukomya.
22 Mdesi ndo yalikohi? Ndo yula yalingulema kota
Yesu hawele Kilistu Mlohozi yahaguligwe na Nguluwi.
Munhu wa hino ndo mng'honyo wa Kilistu, kangumbeza
Mhaza na Mwana. 23 Mina munhu yoneche yalingumbeza

Mwana kangumbela kahi Mhaza, na munhu yoneche yalingumkunda Mwana, kangumkunda Mhaza kahi.

24 Lelo usenga ula womuhuliche kulawila mwaluko na wikale mnhumbula mwenu. Wone usenga awo womuhuliche kulawila mwaluko uchikala mgati mwenu, lelo mochikala mazuwa gose kuli kilumba kwa Mwana na Mhaza. 25 Achi ndo Kilistu choyalagane na hetwe, ukomu wa mazuwa gose ne kuduma.

26 Ndiwandichila aga kwa chiwalo cha wala wanhu walingugana kuwajiliza hemwe. 27 Ila, kwa ubanzi wa hemwe, Kilistu nakawajidila mafuta kwa Muhe wa heye. Na wone Muhe Yelile yalutilile kikala mgati mwenu, hamlingugana kulanguswa na munhu yoneche. Mina heye kanguwalangusani chila chinhu, na malanguso ga heye ndo ga kukomya hagawele ga udesi. Lelo mibatilile malanguso ga ayo Muhe Yelile na kupona kuli kilumba na Kilistu.

28 Ena, mowana, lelo mikale mgati mwake leka mhela hoyolawila tuwe tikale ne kudumba ne kuwa na chinhu cha kivisa kwa soni zuwa lya kuya kwa heye kahi. 29 Mvizela kota Kilistu kangumnojeza Nguluwi ng'hatu, lelo mwanguganigwa kuvizela kahi kota chila munhu yalingudita ganojile ndo mwana wa Nguluwi.

3

Wana wa Nguluwi

1 Mlole lelo, Mhaza navyoyatuganile lukami mbaka twanguchemigwa wana wa Nguluwi! Twangukomya ndo vyotuli. Ndo mina wanhu wa isi hawatuzelele hetwe, kwa vila haumzelele Nguluwi. 2 Wang'holozangu wondiwaganile, hetwe twa wana wa Nguluwi sambi, ila ing'hali hainakoneka goya ndaze vyotuwa. Ila tuvizela kota mhela Kilistu hoyokuya kahi, tochiwhana na heye kwa vila tomona vila vyoyali. 3 Chila munhu yawele na utumbilo awu kuli Kilistu, kochihovuga yawe yelile kota heye Kilistu vyoyawele yelile ng'hatu.

4 Chila munhu yalingudita gehile, kangubena ilajizo lya Nguluwi, mina kudita gehile ndo kubena malajizo ga Nguluwi. 5 Mwanguvizela kota Kilistu nakoya kusa gehile ga hetwe, na mgati mwa heye kuduhu gehile goneche. 6 Lelo chila yalingikala kuli kilumba na Kilistu halingudita gehile, ila chila munhu yalingudita gehile na hamuwene ne hado na kumzela Kilistu. 7 Lelo wanangu, mleche kukunda kuhadigwa na munhu yoneche. Munhu yalingudita ganojile, kangoneka kangudita galingumnojeza Nguluwi kota heye

Kilistu vyoyawele ngumnojeza heye. 8 Kwa vila yalingudita gehile ndo wa Limazoga, mina Limazoga lidita gehile kulawila mwaluko. Ila Mwana wa Nguluwi nakoya muisi kuwifya mijito ja Limazoga. 9 Chila yawele mwana wa Nguluwi holutilila kudita gehile, mina ukomu unyale wa Nguluwi wa mgati mwa heye, hodita gehile kwa vila heye ka mwana wa Nguluwi. 10 Ila munhu yoneche halingudita mbuli zitanganiche, ama halingumgana mng'holoze, ayo hawele mwana wa Nguluwi. Ahi ndo vyotuweza kuvizela wana wa Nguluwi na wana wa Limazoga.

Migane

11 Na awu ndo usenga womuhuliche kulawila mwaluko, twanguganigwa kigana! 12 Tuleche kuwa kota Kaini nayawele kwa kulongozwa na yula Mwihe, nakamkopola mng'holoze Abeli. Na lekachoni nakamkopola? Kwa vila madito ga heye nagali gehile, ila gala ga mng'holoze nagali gatanganiche! 13 Lelo wang'holozangu, mleche kububuwala aho isi hoiwalema hemwe. 14 Hetwe tuvizela kota mina tukola kulawila kuli kubagama na kwinjila kuli ukomu kwa vila twanguwagana wang'holozetu. Munhu yalihela igano kangupona yebatililwe kulii ludali lwa kubagama. 15 Chila munhu yalingumzudila mng'holoze ndo mkopolaji, namwe mwanguvizela kota mkopolaji yoneche yula kahela ukomu wa mazuwa gose ne kuduma mgati mwake.

16 Hetwe tuya kuvizela igano ndo choni, kwa vila Kilistu nakaulavya ukomu wa heye kwa chiwalo cha hetwe. Natwe vivila twanguganigwa kulavya ukomu wa hetwe kwa chiwalo cha wang'holozetu. 17 Lelo munhu wone yawe na lufufu lwa aha muisi, hamba yamone mng'holoze yawele na nongwa, ila heye yawe na nhumbula igagadale, koweza ndaze kulonga kota kangumgana Nguluwi? 18 Wanangu, igano lya hetwe lileche kuwa ulonzi hela, ila liwe lya kukomya na kulajilwa kwa madito.

Kutanganika kwa hetwe hali Nguluwi

19 Ahyo ndo vyotuweza kukomya kota hetwe twamumo kuli kukomya na hatuwa tudumba hali Nguluwi. 20 Ila hanga wone nhumbula za hetwe zangututagusa kwa wihe, tuvizela kota Nguluwi ndo mng'hangala kusinda nhumbula za hetwe na kahi heye kanguchizela chila chinhu.

21 Wang'holozangu, wone nhumbula za hetwe zahela nongwa kwa hetwe, twahela cha kudumba hali Nguluwi, 22 na kubochela kwa heye choneche chotulingulanda, mina twanguhulichiza mzilo wa heye na kudita gala galingumnojeza heye. 23 Mnzilo wa heye ndo awu,

kumkunda Mwanage Yesu Kilistu na kigana kota
vyoyatulajize hetwe. 24 Yalinguhulichiza mzilo wa Nguluwi
kangikala kuli kilumba na Nguluwi na Nguluwi kangikala
kuli kilumba na heye. Kwa kukolela Muhe Yelile Nguluwi
yatigalile, hetwe twanguvizela kota Nguluwi kangikala kuli
kilumba na hetwe.

4

Muhe wa kukomya na muhe wa udesi

1 Wang'holozangu, mleche kukunda chila munhu yalingu-
longa kana Muhe wa Nguluwi, ila mumjeze kota munhu ayo
kangulongozwa na Muhe wa Nguluwi ama hebu, mina waloli
wenji wa udesi walawila muisi. 2 Ayi ndo nzila ya kuvizela
kota munhu yawele na Muhe wa Nguluwi. Chila yalin-
gukunda kota Yesu Kilistu nakoya kawa munhu, munhu ayo
kanaye Muhe wa Nguluwi. 3 Ila munhu yoneche yohambe
yamkunde Yesu ahyo, kahela ayo Muhe wa Nguluwi. Munhu
ayo kana muhe yawele ndo mng'honyo wa Kilistu, namwe
namina muhulika kota kanguya na sambi mina koya muisi.

4 Ila hemwe wana wa heni, hemwe ndo wana wa Nguluwi
na muwasumya awo waloli wa udesi, mina Muhe Yelile
yawele mgati mwa hemwe kana ludali kusinda Limazoga
liwele lya isi. 5 Hewo waloli wa udesi wangulonga mbuli za
isi, nayo isi yanguwahulichiza kwa vila hewo ndo wanhu wa
isi. 6 Ila hetwe twa wanhu wa Nguluwi. Munhu yalingumzela
Nguluwi kangutuhulichiza, munhu hawele wa Nguluwi ho-
tuhulichiza ng'oo. Lelo kwa nzila ayo toweza kuvizela vili
vinji hali Muhe wa kukomya na muhe wa udesi.

Nguluwi ndo igano

7 Wang'holozangu, tigane, mina igano lyangulawa kwa
Nguluwi. Chila munhu yawele na igano ndo mwana wa
Nguluwi na kangumzela Nguluwi. 8 Munhu yalihela igano
halingumzela Nguluwi, mina Nguluwi ndo igano. 9 Nguluwi
nakalajila igano lya heye kwa kumlajiza Mwanage wa
udewele muisi, leka tuwe na ukomu kwa kukolela heye.
10 Igano lya kukomya ndo ali, haiwele kota hetwe natwali
tumganile Nguluwi, ila heye nakatugana na nakamlajiza
Mwanage yawe nhambiko ya uhanyisi kwa kutulavila gehile
ga hetwe. 11 Wang'holozangu, wone Nguluwi nakatugana
ahyo, lelo natwe twanguganigwa kigana. 12 Kuduhu munhu
mina yawele yamonile Nguluwi ng'oo, ila wone tigane, Ngu-
luwi kangikala mgati mwa hetwe na igano lya heye lyenela
mgati mwa hetwe.

13 Twanguvizela kota twangikala kuli kilumba na heye,
na Nguluwi kangikala mwa hetwe, kwa vila heye nakatupa

Muhe yalingikala mgati mwa hetwe. 14 Hetwe tona na
kuwalonjela wanji kota Mhaza nakamlajiza Mwanage yawe
Mlohozi wa wanhu wa isi. 15 Chila munhu yalingulonga kwa
mlomo wa heye kota Yesu ndo mwana wa Nguluwi, Nguluwi
kangikala mgati mwa munhu ayo, na heye kangikala mgati
mwa Nguluwi. 16 Lelo hetwe tuvizela na twangukunda igano
lyoyawele nalyo Nguluwi kwa hetwe.

Nguluwi ndo igano na chila munhu yalingugana wayage,
kangikala kuli kilumba na Nguluwi na Nguluwi kangikala
mgati mwa heye. 17 Leka tikale kota Kilistu, na kikala kuli
isi ayi, hamba towa na igano lyenele na towa na utum-
bilo kuli zuwa lila lya utaguso. 18 Hawele na igano hahela
kudumba, ena, igano lya kukomya lyanguwinga kudumba
kweng'ha. Lelo munhu yalingudumba kahela igano lya
kukomya, wanhu wangudumba kwa vila kuna utaguso.

19 Hetwe twanalo igano kwa vila Nguluwi nakatugana
tandi. 20 Munhu wone yalonje kangumgana Nguluwi
aku yomzudila mng'holoze, ayo munhu ka mdesi. Mina
wone munhu yohambe yamgane mng'holoze yalingumona,
koweza ndaze kumgana Nguluwi yohalingumona. 21 Lelo
awu ndo mzilo woyatupele Kilistu, yalingumgana Nguluwi
kanguganigwa kahi kumgana mng'holoze.

5

Tuisumya isi kwa makundo

1 Chila munhu yokunda kota Yesu ndo Kilistu Mlohozi, ayo
ndo mwana wa Nguluwi. Chila yomgana mhaza kangum-
gana na mwanage kahi. 2 Ahi ndo vyotulinguvizela kota
twanguwagana wana wa Nguluwi, ndo kwa kumgana Ngu-
luwi na kuhulichiza mzilo wa heye, 3 mina kumgana Nguluwi
ndo kuwinza mzilo wa heye, mzilo wa heye hauwele itunyo,
4 mina chila yawele mwana wa Nguluwi koweza kusumya isi.
Natwe twanguisumya isi kwa makundo ga hetwe. 5 Yalikohi
lelo yoweza kuisumya isi? Ndo yula yalingukunda kota Yesu
ndo Mwana wa Nguluwi.

Ulolezi kwa chiwalo cha Kilistu

6 Yesu Kilistu ndo yezile kwa mazi ga ubatizo wa heye na
kwa danda ya kubagama kwa heye. Hezile kwa mazi hela,
ila kwa mazi na kwa danda. Na heye Muhe kangutawiza
kota ndo kukomya kwa vila Muhe ndo kukomya. 7 Lelo
wabaho walolezi wadatu, 8 Muhe wa Nguluwi na mazi na
danda. Awa wadatu wangikundiza. 9 Twangukunda ulolezi
wa wanhu, ila ulolezi wa Nguluwi una mong'ho ng'hatu na
awu ndo ulolezi yaulavile Nguluwi kwa chiwalo cha mwan-
age. 10 Yalingumkunda mwana wa Nguluwi kanawo ulolezi

awo mgati mwa heye ila yawele yohambe yamkunde Nguluwi kangumdita heye yawe mdesi, mina haukundile ulolezi yaulavile Nguluwi kwa chiwalo cha mwanage. 11 Na ulolezi wuwo ndo awu, Nguluwi nakatupa Ukomu wa mazuwa gose ne kuduma na ukomu awo ndo wa mli mwanage. 12 Yoneche yawelengumkunda Mwana wa Nguluwi kanawo ukomu awo, na yohambe yamkunde Mwana wa Nguluwi, kahela ukomu.

Ukomu wa mazuwa gose

13 Ndanguwandichila leka muwe mvizela kota mwanawo ukomu wa mazuwa gose ne kuduma hemwe mlingukunda mli itagwa lya Mwana wa Nguluwi. 14 Natwe hatulingudumba hali Nguluwi, kwa vila twangukunda kota hotumlanda choneche kota vyoyogana heye, kotuhulichiza. 15 Heye katuhulichizaga chila hotumlanda na kwa vila tuvizela ng'hatu kota katuhulichizaga chila hotumlanda kahi tuvizela kota kotupa chila chotulingumlanda.

16 Munhu hoyomona mng'holoze kadita wihe wohambe wumhiliche kuli kubagama, kanguganigwa kumlandila kwa Nguluwi, na heye Nguluwi komha ukomu. Ndangulonga mbuli ayi kwa chiwalo cha wala waditile gehile, hagawele ga kubagama. Ila wabaho wihe ulingumhilika munhu kuli kubagama. Nani silonga kota mwanguganigwa kumlanda Nguluwi kwa chiwalo cha mbuli ayo. 17 Chila munhu yalingudita gohambe gamnojeze Nguluwi ndo gehile, ila hana gehile hambe gamhiliche munhu kuli kubagama.

18 Tuvizela kota chila yawele mwana wa Nguluwi halingudita gehile, kwa vila Mwana wa Nguluwi, kangwamilwa na heye na yula Mwihe howeza kumdoliza. 19 Tuvizela kota hetwe twa wana wa heye Nguluwi hanga isi yeng'ha yangulongozwa na yula Mwihe. 20 Tuvizela kahi kota Mwana wa Nguluwi koya, nakatugalila uwanzi leka tumzele Nguluwi wa kukomya, tikale mgati mwa Nguluwi wa kukomya kuli kilumba na Mwanage, Yesu Kilistu. Ayu ndo Nguluwi wa kukomya, na ayu ndo ukomu wa mazuwa gose ne kuduma.

21 Hemwe wanangu, miyuse kuli kufugamila jimalukolo!

Baluwa ya Keli ya Yohana Chilongole

Baluwa ya keli ya Yohana yandichigwa na mtumigwa Yohana kuli mhela wa makumi tisa kulawila loyavumbuche Yesu. Yohana halingilajila kota heye ndo yandiche ila kangichema kota heye ka sekulu. Mbuli zoyandiche kuli baluwa ayi ya keli ziwhana ng'hatu na vyoyandiche Mbuli Inojile yandichigwe na Yohana. Kangulonga yohimiliza goyalonjile Yesu kwa mbuli ya kigana na kumgana Yesu Kilistu kwa kuwinza mzilo wa heye (2 Yoh 1:5-6, 2 Yoh 15:9-10). Wanhu wangukunda kota Yohana ndo yuye yandiche Mbuli Inojile na baluwa zeng'ha zidatu mhela loyali yochikala Efeso.

Hanga Yohana nakaandika baluwa ayi kwa mdala yahaguligwe na wanage. Ila ifanda kota kangwandika kwa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu (2 Yoh 1:1). Chiwalo cha Yohana kwandika baluwa ayi chali kuwakangaza nhumbula wanhu walingumkunda Kulistu na kuwakanya weyuse na walangusa wa udesi.

Gali Mgati

Yohana kangutang'hula baluwa ya heye kwa kulonga kanguwandichila wanhu wachi na kuwalamsa (1:1-3).

Hamba kanguwakangaza nhumbula wanhu walingumkunda Kilistu kwa kuwakumbusa mzilo uwele mkulu (1:4-6).

Hamba kanguwakanya hewo weyuse na walangusa wa udesi (1:7-11).

Yohana kangugomanyiza baluwa ya heye kwa kuwaganila isungu lya Nguluwi chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu nakoyali yochikala, yachichemile, “Lumbu yahaguligwe” (1:12-13).

1 Heni sekulu, ndangukwandichila hegwe mamo, uhaguligwe na Nguluwi hamwe na wana wa hegwe ndilinguwagana kuli kukomya. Haiwele heni ndiliyeng'ha ndilinguwagana, ila wala weng'ha walinguuzela kula kukomya, wanguwagana, 2 kwa vila kukomya kwangikala mgati mwa hetwe na wolutilila kuwa baho mazuwa gose.

3 Ndanguwalandila kunoga kwa Nguluwi na isungu na kikala goya zilingulawa kwa Nguluwi Mhaza na kwa Yesu Kilistu, Mwana wa Mhaza, ziwe hamwe na hetwe kuli kukomya na igano.

Kukomya na igano

4 Nasangalala ng'hatu kona kota wamwe wa wana wa
hegwe, wangikala kuli kukomya kota Nguluwi Mhaza vyoy-
atulajize. 5 Lelo ndangukwandichila hegwe Mamo, tweng'ha
tulingumkunda Kilistu tigane. Kulanda aku hakuwele mzilo
unyale, ila ndo mzilo wuwula wotuwele nawo kulawila
mwaluko. 6 Na ali ndo igano, kikala kwa kuhulichiza mzilo
wa Nguluwi. Mnzilo womuhuliche kulawila katali ndo awu,
mwanguganigwa mweng'ha kikala kuli igano.

7 Wahadi wenji wenela kuli isi yeng'ha, wanhu wawele
hambe wakunde kota Yesu Kilistu koya kwa hetwe, yawele na
lukuli lwa munhu. Munhu yalingulonga ago ka mng'honyo
wa Kilistu. 8 Lelo milolele hemwe leka mleche kwajiliza
chila chomchiditile mijito, ila mpegwe chonolo cha hemwe
chenele.

9 Munhu yoneche yawele hambe yebatilile kuli malan-
guso ga Kilistu, ila yalingubelenuka, kahela Nguluwi. Ila
yalingikala kuli malanguso ago kanaye Mhaza na Mwana.
10 Lelo wone munhu yoye kwa hemwe ne kuwegalileni
malanguso ago, mleche kumbochela hakaye henu, ne kum-
lamsa. 11 Mina yalingumlamsa na munhu ayo, kangihanza
na heye kuli madito ga heye gehile.

Kuduma

12 Kwa vila ndanazo mbuli nyinji za kuwalonjelani, na
sambi siviganile kudita ahyo kwa kwandika, ila ndangitum-
bila kuwajendelani na kulonga na hemwe tuchilola leka
kusangalala kwa hetwe kwenele. 13 Wanhu walingumkunda
Kilistu wa ahano wangukulamsa. *

* **1:13** Wana wa lumbulyo yanguzeleka kota Chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu.

Baluwa ya Kadatu ya Yohana Chilongole

Baluwa ya kadatu ya Yohana yandichigwa na Yohana kuli mhela wa makumi tisa kulawila Yesu loyavumbuche. Yohana halingulonga kota yuye ndo yandiche ila kangichema kota heye ka sekulu (3 Yoh 1:1). Nakadita hihyo kuli baluwa ya keli ya Yohana (1:1). Yangukundigwa kota Yohana ndo kandika Mbuli Inojile Yandichigwe na Yohana na baluwa zidatu, ya mwaluko na ya keli na ya kadatu, mhela loyali yochikala Efeso.

Yohana nakandika baluwa ayi kwa munhu yalingumkunda Kilistu yachemigwe Gayo. Kangumchema Gayo mng'holoze na kangumlonjela yawe yawabochele hakaye hake wang'holoze walingumkunda Kilistu wawele woheluka mmajendo kukolela honhu hala.

Gali Mgati

Yohana kangumlamsa Gayo (1:1).
Kahi kangumlonjela Gayo kuwabochela wang'holoze walingumkunda Kilistu (1:2-8).
Hamba kangulonga kwa mbuli ya wanhu wanji weli Diyotilefo na Demetiliyo (1:9-12).
Mwiso kangugomanjiza baluwa ya heye (1:13-14).

1 Heni nda sekulu, ndangukwandichila hegwe
mng'holozangu Gayo, yondikuganile ng'hatu kuli kukomya.
2 Mng'holozangu, ndangukuganila chila mbuli inojile
na ndangukuganila uwe mkomu mlukuli kota vyouwele
ukomu wa hegwe wa chimuhe. 3 Nasangalala lukami,
wang'holozangu wamwe lowafichile ahano, nakundonjela
heni vila hegwe vyoulinguhulichiza kukomya na
vyoulingulutilila kikala kuli kukomya. 4 Kuduhu chinhu
chilingusangalaza ng'hatu kota kuhulika wana wa heni
wangikala mli kukomya.

Kuwatanza wanji

5 Mng'holozangu ndikuganile, hegwe ndo wakukundigwa
kuli chila mijito youkola kwa wang'holozo, hanga wawe
wajenzi. 6 Wang'holozetu awo wachilonjela chilundo cha
wanhu walingumkunda Kilistu aha kwa mbuli ya igano lya
hegwe. Dedede, uwatanze vila ilingumnojeza Nguluwi leka
walutilile na majendo gawo. 7 Mina wangwaluka majendo
ga hewo kuli uchitumagwa wa Kilistu ne kubochela utanzi
woneche kulawila kwa wanhu wohambe wamkunde Kilistu.

8 Lelo hetwe twanguganigwa kuwatanza wanhu awa, leka
natwe tudahe kilumba kuli mijito ja hewo yakudita kukomya
kuzeleche.

Deotelefe na Demetiliyo

9 Nanyandika baluwa nyindo kwa chilundo cha wanhu
walingumkunda Kilistu, ila Diotelefe yawele yogana kuwa
chilongozi wa hewo, halingugana ng'hatu kunyhulichiza.
10 Lelo hondikuya ndoziwika hazelu mbuli zeng'ha zoyalin-
gudita, na ulonzi wihile woyalingutulavila na udesi woy-
alingulonga kwa hetwe. Na heye kangulema kuwabochela
awo wang'holoze wawele mmajendo na kahi kanguwale-
meza wanhu wanji walingugana kuwabochela na kangu-
jeza kuwawinga mli chilundo cha wanhu walingumkunda
Kilistu.
11 Mng'holozangu, uleche kuwinza ulajilo wihile, ila uno-
jile. Chila yalingudita ganojile ka wa Nguluwi, ila yalingudita
mbuli zihile, hanamzela Nguluwi.
12 Chila munhu kangumtogola Demetiliyo, ena, kukomya
kuko kwangutawiza mbuli ya heye. Natwe kahi twangulavya
ulolezi wa hetwe kwa heye nagwe kwanguvizela kota chotu-
longa twangukomya.

Ulamso wa kugwisa chilasi

13 Ndanazo mbuli nyinji za kukulonjela, ila silinguvi-
gana kwandika kuli baluwa ayi. 14 Ndangutumbila kukona
mazuwa mado hela, na baho todogola goloko.
15 Ndangukuganila wikale goya. Wang'holozo wangukulamsa. Walamse wang'holozetu chila yumwe.

Baluwa ya Yuda Chilongole

Baluwa ya Yuda iwhana na itagwa lya yandiche. Yuda kangizelesa yuye kota ka mng'holoze Yakubu, mdodowe Yesu. Ahyo, kahi kangukundigwa kota mng'holoze Yesu (Yuda 1). Hatuvizelele kota baluwa ayi nayandichigwa kwa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu ama kota vyoilingulonjigwa mli ilagano lya katali, na wasomile baluwa ya Yuda wenji nawali Wayahudi. Heye nakandika baluwa ayi kwa, "Weng'ha wachemigwe na Nguluwi na waganigwe na Nguluwi Mhaza, na kuwichigwa goya kwa chiwalo cha Yesu Kilistu."

Baluwa ayi nayandichigwa kuli mhela wa makumi sita Yesu loyavumbuche. Chiwalo cha kwandika baluwa kwa weng'ha walingumkunda Kilistu ndo kuwakanya hewo kuli kulongozwa vibi na walangusa wa udesi (Yuda 4). Nakalavya honhu hailingiwhana kuli usenga na madito nagalawile mli Ilagano lya katali, na kikangaza kuli kitwanza. Baluwa yangiwhana na kumema ulonzi uwele mli baluwa ya Petili wa keli, imemile makanyo galinguwala walangusa wa udesi (Yuda 4 na 2 Petili 2:1). Vivila na ukumbuso wa wahilisi wa kilanga wa Sodoma na Gomola.

Gali Mgati

Yuda tandi kanguwalamsa walingusoma (Msitali wa 1-2).
Hamba kangulonga chiwalo cha kwandika na kuwakanya kiyusa na walangusa wa udesi (Msitali wa 3-4).
Hamba kanguwakanya wala walingusoma kukolela mbuli ziwalawile wanhu kuli Ilagano lya katali (Msitali wa 5-16).
Hamba kanguwalonjela hewo choni chowedichila kuli gala yawakanyile (msitali wa 17-23).
Hamba kangugongomanya baluwa ya heye kwa kumtogola Nguluwi (Msitali wa 24-25).

1 Heni nda Yuda, chitumagwa wa Yesu Kilistu, kahi heni nda mdodowe Yakubu, ndanguwandichilani hemwe mchemigwe na Nguluwi na muwelengikala kuli igano lya Nguluwi Mhaza, na kwamilwa na Yesu Kilistu.

2 Ndangukuganilani isungu na kikala goya na igano kwa winji kulawa kwa Nguluwi viwe na hemwe.

Walangusa wa udesi

3 Wang'holozangu, nandali na majesa ga kuwandichi-
lani kwa chiwalo cha wula ulohozi wotuwele hamwe, ila
mbona ingana ndiwandichilani ndiwahimilizani mlutilile na
ibamba kwa chiwalo cha makundo gala Nguluwi yawapele
wanhu wa heye kamwe hela kwa mhela weng'ha. 4 Mina
wanhu wohawamzelele Nguluwi wapegwa kiyinjiza kwa
uviso hali hetwe, wanhu wawele, kwa chiwalo cha ku-
pegwa lufufu kulawila kuli ukomu wa hewo wihile, wagalusa
usenga wa isungu lya Nguluwi wa hetwe na kumbeza Yesu
Kilistu yawele yaliyeng'ha Chilongozi na Mkulu wa hetwe
leka wadite ung'hondwa. Ila, Maandiko Matakatifu naga-
longa kulawila katali, utaguso ulinguwabeta wanhu awo.

5 Lelo ndangugana kuwakumbusani zimwe, hanga aga
namina mlonjelwa ng'hatu kamwe, mkumbuche vila Mkulu
navyoyawalohole wanhu wa Isilaeli na kuwalavya kuli isi
ya Misili, ila hamba nakawadumya wala nawowali hambe
wakunde. 6 Mkumbuchile wala wahilisi wa kilanga nawa-
ganile wawe na ukulu kusinda nawowawele nawo, ahyo,
nawaleka honhu hawo howaganigwe kikala. Nguluwi
nakawawika honhu hawele na jiza na kuwawoha kwa miny-
ololo mazuwa gose leka watagusigwe zuwa yila ng'hulu.
7 Mkumbuche kahi Sodoma na Gomola, na miji ja hafungo
hake, wenyeng'haye wa aho nawadita kota wala wahilisi
wa kilanga, nawadita ung'hondwa na kiditila mbuli mlukuli
zilingulemezwa, nawapegwa utaguso wa chiluli mazuwa
gose ne kuduma, leka iwe ikanyo kwa wanhu weng'ha.

8 Ahyo ndo vyowawele wanhu awa. Kululuta kwa hewo
kwanguwalongoza kuli kujela wavu ng'huli za hewo wawo,
nakubeza ludali lwa Nguluwi na kuliga vilumbigwe vikulu
vya kilanga. 9 Na heye Mikaeli, yumwe wa wahilisi wakulu
wa kilanga, nahaditile ahyo. Kwa kula kitwanza hali heye na
Limazoga kwa chiwalo cha kijesa lukuli lwa Musa, Mikaeli
nahajezile kumtagusa Limazoga kwa maligo, ila nakalonga,
“Mkulu yuye nayakudeuze!” 10 Ila wanhu awa wan-
guliga choneche chohawachizelele, wosumigwa kwa mbuli
zizila zowazizelele kwa vihendo vyao, kota vyojivizelele
migongolo jiwele hela luhala. 11 Mane wawo! Wanhu
awo wawinza vihendo vivila vya Kaini. Kwa chiwalo cha
sendi, weyinjiza kuli nongwa yiyila ya Balaamu. Wabe-
lenuka kota Kola vyoyabelenuche na wasumigwa kota heye
vyoyasumigwe. 12 Kwa iyowe lyawo lilihela nyhala na
kwa kiganilila wawo, wanhu awo ndo walinguwaditila vibi
mnvina ya hemwe yomlingudita kwa igano. Wafanda kota
ng'hungugu iwele hela nhonya ilingwezuligwa na mbeho.
Hewo wafanda kota migodi jilagaze mahamba johambe jilele

mafuza, jibagame ng'hatu, jing'humbuligwe. 13 Wanhu awo
wafanda kota nhigu ng'hulu ya bahali, na madito ga hewo
ga soni gangoneka kota ifulo. Hewo wafanda kota nhondwe
ziwele ngulubaluba ziwele ziwichilwa mazuwa gose honhu
ha jiza ng'hulu.
14 Na heye Henoki, yawele lulelo lwa saba kulawila Adamu,
nakalagula ahi kwa wanhu awo, “Mwela yoo! Mkulu
kokuya hamwe na wahilisi wa kilanga wa heye welile wenji
wohambe wawazigwe, 15 kuwatagusa wanhu weng'ha, na
kuwagaza weng'ha wohambe wamnojeze Nguluwi kwa chi-
walo cha madito ga hewo geng'ha gehile gowaditile ne kum-
dumba Nguluwi na kwa chiwalo cha ulonzi weng'ha wihile
ula wanhu wehile nawamlijile nawo!”
16 Wanhu awa ndo wawele ngung'ung'uta mazuwa gose
na kupala nongwa za wanji, na kuwatogola wanhu wanji
ng'hatu kwa chiwalo cha kupegwa vinhu.

Kukanyigwa na malanguso

17 Ila hemwe moloko, mkumbuchile gala gomlonjelwe
aho katali na watumigwa wa Mkulu wa hetwe Yesu Kilistu.
18 Nawawalonjelani, “Mazuwa ga kuduma, wolawila wanhu
walinguwinza maya ga wanhu wohambe wamdumbe Ngu-
luwi, na hewo, wowaseka hemwe kota wapoka.” 19 Awo
wanhu wehile ndo wawele nguwambuza hemwe mibagule,
wanhu wa maya ga isi, wawele hela Muhe wa Nguluwi.
20 Ila hemwe, ndilinguwaganani heni, mizenje mwemwe kuli
makundo ga hemwe gelile ng'hatu. Mlande kwa ludali lwa
Muhe Yelile. 21 Na kupona kuli igano lya Nguluwi, mum-
beteza Mkulu wa hetwe Yesu Kilistu yawele na isungu lya
heye, kowagalalilani ukomu wa mazuwa gose ne kuduma.
22 Muwe na isungu kwa wanhu wawele na lunhwinhwi.
23 Muwalohole kwa kuwanyasula kulawa mchiluli. Kwa
wanji muwe na isungu hamwe na kilolela, ila mzudila mbaka
na nguwo za hewo za maya gehile.

Yuda kangumtogola Nguluwi

24 Kwa heye yadahile kuwemilila hemwe mleche kugwa
kuli gehile na kuwegala hemwe kwa usangalalo mbaka
kumwando kwa ukulu wa heye. 25 Kwa heye yawele
yaliyeng'ha Nguluwi, Mlohozi wa hetwe, uwe ukulu na
kuzeleka ng'hatu na ludali na mong'ho kukolela Yesu Kilistu
Mkulu wa hetwe, kulawila mazuwa gose na sambi na mbaka
mazuwa gose galinguya! Ena.

Ugubulo
woyapeligwe Yohana
Chilongole

Chitabu cha Ugubulo ndo chitabu cha mwiso kuli Ilagano lya Sambi. Nachandichigwa na mtumigwa Yohana kuli mhela wa makumi tisa na gahano kulawa Yesu loyavumbuche (Ugubulo 1:1). Kahi nakandika Mbuli Inojile yandichigwe na Yohana na baluwa zidatu kota baluwa ya mwaluko ya Yohana na ya keli na ya kadatu. Yohana nakazeleka kota yumwe nayaganigwe na Yesu (Ugubulo 13:23). Nakandika chitabu cha Ugubulo mhela naloyali yahindigwe kuli chihilwa cha Patimo, chiwalo cha kuhindigwa nachali kudamla Mbuli Inojile ya Yesu Kilistu (Ugubulo 1:9).

Chiwalo cha Yohana kwandika chitabu cha Ugubulo chali kuwakangaza nhumbula walingusoma weme nzinzili kuli makundo kwa Yesu na kuwegalila utumbilo kwa vila mhela wa kuhiluka kwa Yesu Kilistu wa habehi (1:3 na 22:7). Nakandika kwa wanhu weng'ha walingumkunda Kilistu ila kavichema ng'hatu vilundo saba vya wanhu walingumkunda Kilistu kuli sula ya keli mbaka ya kadatu (2-3). Yohana yuye kangulonga kota choyandiche ndo uloli (Ugubulo 1:3), na kulajila misisila minji kuli chitabu cheng'ha, kota kanguvyona kwa meho. Chitabu achi chifanda honhu henji kuli Ilagano lya Katali kota vila chitabu cha Sakaliya (6:1-8). Mhalamhanda saba na visaye saba kahi vifanda kota nongwa zoyegale Nguluwi kuwagaza Wamisili (Kulawa 7-9). Ugubulo wangulonga mbuli ya mhela wa kuduma, vila Yesu vyoyowa yasumile na weng'ha womkunda heye, wowa na ukomu wa mazuwa gose hamwe na heye. Chitabu achi chikukanye hegwe na chikugalile utumbilo kwa vila kuhiluka kahi kwa Yesu Kilistu kwa habehi.

Gali Mgati

Yohana kangwaluka kwa kilonjela yuye ka whaani na ndaze vyoyaubochele ugubulo wa uloli awu kulawa kwa Yesu (1:1-1:20).

Kanguhilika usenga kwa vilundo saba vya wanhu walingumkunda Kilistu (1:1-3:22).

Kangutang'hula mihuli saba (4:1-8:5) Na mhalamhanda saba (5:6-11:19).

Kulawila aga, Yohana kangusima ngondo ya mwana msongolo na izoka likulu liwele na mitwi saba (2:1-14:20).

Kahi kangwandika mbuli ya visaye saba vimemile kuzudila kwa Nguluwi (15:1-16:18).
Kahi Yohana kangusima vila Nguluwi vyoyawasumile wang'honyo wa heye kilanga (17:1-20:15).
Kahi kangusima mbuli ya kilanga kunyale kwa isi inyale ikuya mhela wa kuduma (21:1-22:21).

1 Awu ndo ugubulo yaulavile Yesu Kilistu, yapegwe na
Nguluwi leka yawalajile vitumagwa wa heye mbuli ilingu-
lapa kulawila habehi. Kilistu nakamlajiza mhilisi wa kilanga
yamlonjele chitumagwa wa heye Yohana mbuli ayo. 2 Yohani
nakasimila geng'ha goyawene, gawele ndo ulonzi wa Ngu-
luwi na vinhu vyeng'ha Yesu Kilistu vyoyalonjile na kudita.
3 Kabweda heye munhu yawele ngusoma chitabu achi chi-
wele na usenga wa chiuloli na wabweda hewo wawelen-
guhulika na kuhulichiza gandichigwe mchitabu achi, mina
mhela wa mbuli ayi wahabehi.

Ulamso kwa vilundo saba vya wanhu walingumkunda Yesu Kilistu

4 Heni Yohana ndanguwandichila vilundo saba vya wanhu
walingumkunda Kilistu viwele mkowa wa Asiya. Ndanguwa-
ganilani isungu lya Nguluwi na kikala goya kulawila kwa
heye yawele na nayawele baho na yalinguya. Na kulawawila
kwa muhe saba wawele hali chigoda cha heye cha undewa,
5 na kulawila kwa Yesu Kilistu, mlolezi wa kukundigwa, wa
mwaluko kuzilipuligwa kulawila kuli kubagama, na yawele
chilongozi wa wandewa wa isi.

Heye kangutugana, na kwa danda ya heye ibohoche mum-
salaba, katudita twilejehe kulawila kuli gehile ga hetwe, 6 na
katudita hetwe tuwe undewa wa watambika, tumditile mijito
Nguluwi, Mhaza wa heye. Kwa heye Yesu Kilistu gawe ukulu
na ludali, mazuwa gose! Ena.

7 Mwela yoo! Kanguya na ng'hungugu! Chila munhu
komona, na wala wamhomile. Nhanzi zeng'ha muisi zolom-
bocheza kwa chiwalo cha heye. Ahi ndo vyoiwa, Ena.

8 "Heni nda mwaluko na kuduma kwa chila chinhu," Kan-
gulonga Mkulu Nguluwi Yawele na Ludali, nayawele baho
yawele aha na yalinguya.

Yumwe yawele kota Mwana wa Munhu

9 Heni nda Yohana, mng'holozenu, kwa nzila ya kilumba
na Yesu, nda hamwe na hemwe kuli kugazigwa kuli undewa
wa heye na kwimilila ng'hatu. Heni nanyilikwa kuli chihilwa
chiwelenguchemigwa Patimo kwa vila ndali ndidamla ulonzi
wa Nguluwi na kula kukomya koyagubule Yesu. 10 Lelo kuli
zuwa lya Mkulu, namemezwa na Muhe nanyulika kumbele

kwa heni lizi ling'angala kota lizi lya mhalamhanda. 11 Ayo
lizi nailonga, “Wandiche kuli chitabu gala gouwele ngugona,
uchihiliche kuli vilundo saba vya wanhu walingumkunda
Kilistu, Efeso na Simulina na Peligamoni na Suatila na Salide
na Filadelifiya na Laudikeya.”
12 Lelo nanyinduka ndimone ayo yalonjile na heni, na
mbona vinhu saba vya zahabu vya kuwichila chenje, 13 na ha-
gati ha vinhu saba vya zahabu vya kuwichila chenje nakwali
na yumwe yafandile kota Mwana wa munhu, na heye nay-
ali yavalile ikanzu lilefu na isali lya zahabu mmhambaga.
14 Mutwi wa heye na mnvili za heye zali nzelu chweya kota
mhamba, na meho ga heye nagali kota ilapi lya chenje,
15 magulu ga heye nagali ng'halang'hala kota shaba ihovu-
jigwe kuli mfuo wa chiluli, na lizi lya heye lyali kota lizi lya
kubogoma kwa mazi. 16 Kuli moko wa heye wa kudilo nayali
yebate nhondwe saba, na kumlomo kwa heye na kulawa
ipanga liwele na ukali unoligwe kweng'ha kwili. Chihanga
cha heye naching'hala ng'hatu kota isanya lya nemisi.
17 Lelo vyondimuwene hela, nanyigwa hali magulu ga
heye kota mtufi. Ila heye kawika moko wa heye wa
kudilo mchanya mwa heni, nakalonga, “Uleche kudumba!
Heni ndo wa mwaluko na wa kuduma. 18 Heni ndo yuye
yawele mkomu! Nandali mbagame, ila, mwela yoo, sambi
ndamkomu mazuwa gose. Ndanalo ludali lwa kubagama na
kuli isi ya wabagame. 19 Lelo sambi wandiche mbuli ayi youi-
wene, mbuli iwelengulawila sambi na gala golawila hamba.
20 Uviso wa nhondwe zila saba zouziwene kuli moko wa
heni wa kudilo na uviso wa vila vinhu saba vya zahabu vya
kuwichila chenje ndo awu, zila nhondwe saba ndo wahilisi
wa kilanga wa vilundo vya wanhu walingumkunda Kilistu,
na vila vinhu saba vya zahabu vya kuwichila chenje, ndo
vilundo saba vya wanhu walingumkunda Kilistu.

2

Usenga kwa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu ako Efeso

1 “Kwa mhilisi wa kilanga wa chilundo cha wanhu
walingumkunda Kilistu wa ako Efeso wandiche ahi.
“Awu ndo usenga ulawile kwa heye yalingibata zila
nhondwe saba kuli moko wa heye wa kudilo na yalingu-
jenda hagati ha vinhu saba vya zahabu vya kuwichila chenje.
2 Ndigazela madito ga hegwe geng'ha, na kikangaza kwa
hegwe na kwimilila kwa hegwe. Ndivizela kota hambe
uwemilile wanhu wehile, kahi kuwajeza wala walingichema
watumigwa, nawo hebu, nakuvizela kota wadesi, 3 kahi

hegwe nawali ubeteza na kwimilila magazo kwa chiwalo
cha kung'olela mijito heni, na hutochile hebu. 4 Ila ndanayo
mbuli imwe hela kwa hegwe, sambi baha hegwe hulingu-
gana kahi kota aho mwaluko. 5 Lelo ukumbuche hala nakoug-
wile! Umgalamchile Nguluwi na kudita kota vyouditile hala
mwaluko. Ila wone huditile ahyo, ndanguya kwa hegwe
na kuchusa chinhu cha hegwe cha zahabu cha kuwichila
chenje. 6 Ila ndangukutogola kwa chinhu chimwe, kota
kwangugazudila madito ga Wanikolai, kota nani vyondilin-
gugazudula.
7 "Yawele na makutu, yahuliche gala Muhe wa Ngu-
luwi yalinguwalonjela vilundo vya wanhu walingumkunda
Kilistu!
"Yasindile ndomkundiza kulya mafuza ga igodi lya ukomu
uwele kuli kagunda ka Nguluwi.

Usenga kwa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu ako Simulina

8 "Kwa mhilisi wa kilanga wa chilundo cha wanhu
walingumkunda Kilistu ako Simulina wandiche ahi.
"Awu ndo usenga ulingulawa kwa heye yawele ndo wa
mwaluko na wa kuduma, nayawele yabagame na sambi
kamkomu. 9 Ndivizela kugazigwa kwa hegwe, ndivizela
kahi uzunwa wa hegwe, hanga kwa kukomya, hegwe
ndo uwele na lufufu! Ndivizela kuliga kowakulijile wala
wawelengichema wawo ndo Wayahudi ila hawawele
Wayahudi wakukomya, ila ndo chilundo cha Limazoga.
10 Uleche kudumba ne hado, gala gawele kukulapa
kugazigwa. Uhulichize! Mwihe kangugana kuwajeza kwa
kuwachema wamwe wa hemwe mchinweng'ho, namwe
mowa na magazo kwa mhela wa mazuwa kumi. Muwe
wanhu wakukundigwa mbaka kubagama, nani ndowapani
chipembelo cha ukomu.
11 "Yawele na makutu, yahuliche gala Muhe wa Ngu-
luwi yalinguvilonjela vilundo vya wanhu walingumkunda
Kilistu!
"Heye yasindile holumizwa na kubagama lwa keli.

Usenga kwa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu ako Peligamoni

12 "Kwa mhilisi wa kilanga wa chilundo cha wanhu
walingumkunda Kilistu ako Peligamoni wandiche ahi.
"Awu ndo usenga ulingulawa kwa heye yawele na alyo
ipanga likali mmoko linoleche kweng'ha kwili. 13 Ndivizela
koulingikala, hegwe kwangikala honhu hala hawele na
chigoda cha undewa cha Limazoga! Nagwe ung'hali ubatilila
itagwa lya heni, na hulemile makundo ga hegwe kwa heni,

hanga mhela ula wa Antipasi mlolezi wa heni, mbele ngitumbila, loyakopoligwe hala halingikala Limazoga. 14 Ila ndanawo ulonzi udo kwa chiwalo cha hegwe. Kwa vila kwanawo ako wanhu wamwe walingibata malanguso ga Balaamu, heye yamlanguse Balaki yawawichile ngwamo Waisilaeli, leka walye vinhu vilavigwe nhambiko kwa jimalukolo na kudita ung'hondwa. 15 Hihyo du, hegwe nagwe kwanawo wanhu wamwe walingibata malanguso ga Wanikolai. 16 Lelo umgalamchile Nguluwi, na wone humgalamchile Nguluwi, ndanguya kwa hegwe ne kukawila. Na heni ndodita ngondo kwa hewo kwa alyo ipanga lilingulawa kuli mlomo wa heni. 17 Heye yawele na makutu, yahuliche ulonzi awu uwele Muhe yalinguwalonjela vilundo vya wanhu walingumkunda Kilistu!

"Yasindile ndompa chila chilyo chivisigwe chilinguchemigwa mana. Ndomha kahi iganga izelu lyandichigwe itagwa lya sambi loliwele, kuduhuli munhu yalizelele itagwa alyo ila wala wawele ngulibochela.

Usenga kwa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu ako Tuatila

18 "Kwa mhilisi wa kilanga wa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu ako Suatila wandiche ahi.

"Awu ndo Usenga wa Mwana wa Nguluwi, yawele na meho galingumwemwesa kota ilapi lya chiluli, na magulu ga heye gangung'hala kota shaba ihovujigwe. 19 Ndigazela madito ga hegwe na igano na makundo na vyoulinguwatanza wayago na kwimilila kwa hegwe. Mhela awu hegwe kwangudita goya ng'hatu kusinda hala mwaluko. 20 Ila ndina mbuli imwe kwa hegwe ya kukukanya, kwangumwimilila yula mdala Yesebeli yawelengichema mloli. Yawelenguwajiliza na kuwahada vitumagwa wa heni wadite ung'hondwa na kulya vinhu vitambichilwe jimalukolo. 21 Nani ndimha mhumhu yamgalamchile Nguluwi, ila kangulema kuleka ung'hondwa wa heye. 22 Mwela yoo! Sambi ndomgaza kwa kumigalila matamwa, na awo walingudita ung'hondwa hamwe na heye, wofichigwa na magazo makulu wone hawamgalamchile Nguluwi kwa madito ga hewo gehile gowaditile hamwe na heye, 23 nani ndowakopola walingumuwinza. Na vilundo vya wanhu walingumkunda Kilistu vyeng'ha, izeleche kota heni ndo ndilinguvizela majesa gawo na nhumbula za hewo. Nani ndompa chila yumwe wa hemwe kota vyogawele madito ga heye.

24 "Ila ndanguwalonjela hemwe wanji muwele ako Suatila, woneche weng'ha hawawele na malanguso ago, wohamvizelele chila chilinguchemigwa uviso wa Limazoga,

kota vila vyowalingulonga, siwapani itunyo linji. 25 Mibatilile
ng'hatu chomlangusigwe, mbaka hondikuya.
26 "Na heye yasindile na yawelenguhulichiza na kulutilila
kudita mbuli yombele ngugana mpaka kuduma, ndompa
ludali lwa kulongoza wanhu wa nhanzi zeng'ha, 27 na heye
kowadima kwa ng'hweku ya chuma, na kuwabenanga kota
vinhu vya mponzi vibenanjike, nakuwawifya wawe kota vi-
gaye vya chiya. 28 Kopegwa ludali lulula lombochele kulawila
kwa Mhaza wa heni. Nani ndompa ludali alo, kahi ndompa
nhondwe ya lufuku.
29 "Yawele na makutu, yahuliche ulonzi awu, Muhe
wa Nguluwi yalinguvilonjela vilundo vya wanhu
walingumkunda Kilistu!

3

Usenga kwa vilundo vya wanhu walingumkunda Kilistu ako Salide

1 "Kwa mhilisi wa kilanga wa chilundo cha wanhu
walingumkunda Kilistu cha Salide wandiche ahi.
"Awu ndo usenga ulingulawa kwa yula yawele na muhe
saba wa Nguluwi na nhondwe saba, ndangulonga ahi,
ndizizela mbuli za hegwe zeng'ha, kwanguvizela kota kwa
mkomu, aku ubagame! 2 Uwe munhu wa kikala meho,
ukakangaze mbuli ziponile, zilingugana kubagama. Mina,
sonile madito ga hegwe kota genela hali Nguluwi wa
heni, 3 lelo, ukumbuche vila navyoubochele na vila navy-
ouhuliche, uhulichize ago na umgalamchile Nguluwi. Wone
hauwasile meho, ndokuya kota mhizi hegwe ne kuvizela saa
hondikuya. 4 Ila wakuko wanhu wachefu ako Salide, wanhu
wohawawichile nguwo za hewo wavu. Na hewo woluta
hamwe na heni aku wavalile nguwo nzelu, kwa vila woneka
wanguganigwa kuvala ahyo. 5 Heye yasindile kovalizwa
ahyo, kwa nguwo nzelu. Nani sikusa itagwa lyake kulawila
kuli chitabu cha ukomu, kahi ndolonga kwa mlomo wa heni,
kota ndo wa heni hali Mhaza wa heni na hali mhilisi wa
kilanga.
6 "Yawele na makutu, yagahuliche gala Muhe wa Nguluwi
vyoyalinguvilonjela vilundo vya wanhu walingumkunda
Kilistu.

Usenga kwa vilundo vya wanhu walingumkunda Kilistu ako Filadelifiya

7 "Kwa mhilisi wa kilanga wa chilundo cha wanhu
walingumkunda Kilistu cha Filadelifiya wandiche ahi!
"Awu ndo usenga kulawa kwa heye yawele yelile na
yawele wa kukomya na yawele na chichumulilo cha

Daudi. Heye yalinguchumula kuduhu yoweza kuhinda,
na heye yalinguhinda kuduhu munhu yoweza kuchumula.
8 Ndizizela mbuli za hegwe zeng'ha! Gwela yoo, ndikupa
chihindilo chichumuligwe kumwando kwa hegwe, uwele
kuduhu munhu yoweza kuuhinda, ndivizela kota hegwe
kuna mong'ho udo, ila kuhulichiza ulonzi wa heni,
nahulibelile itagwa lya heni. 9 Gwela yoo, ndangukupa
wanhu wawele wa chilundo cha Limazoga, walingilonga
kota ndo Wayahudi, nawo hebu, ila wangulonga udesi.
Ulole, ndowadita woye kufugama hali magulu ga hegwe na
kuvizela kota ndikugana. 10 Kwa vila hegwe kuhulichiza
ilajizo lya heni lya kwimilila, heni nani ndokwamila ulawe
goya, kuli mhela wa kuwifigwa uwele kuyila isi yeng'ha,
kuwajeza walingikala kuli isi. 11 Ndanguya kwa hegwe
himahima! Wibatilile goya chouwele nacho, yaleche kuya
munhu kukuboka chonolo cha kulajila kusumya.

12 "Heye yasindile ndomdita yawe mgamba kuli ng'handa
ya Nguluwi wa heni, na holawa amo ng'oo. Kahi nani
ndomwandika heye itagwa lya Nguluwi wa heni na itagwa
lya muji wa Nguluwi wa heni, ayo Yelusalemu inyale,
ulingudulika kulawila kilanga kwa Nguluwi wa heni.
Ndomwandika itagwa lya heni linyale.

13 "Yawele na makutu, yagahuliche gala Muhe wa Ngu-
luwi yalinguvilonjela vilundo vya wanhu walingumkunda
Kilistu!

Usenga kwa chilundo cha wanhu walingumkunda Kilistu ako Laodikea

14 "Kwa mhilisi wa kilanga wa chilundo cha wanhu
walingumkunda Kilistu cha Laudikeya wandiche ahi.

"Awu ndo usenga ulingulawa kwa heye yalinguchemigwa
Ena, mlolezi yakundigwe na wakukomya, mbele chilongozi
wa vilumbigwe vyeng'ha navyoyalumbile Nguluwi, kangu-
longa ahi. 15 Ndizizela mbuli za hegwe zeng'ha! Ndi-
vizela kota hegwe hauwele upwituche ama hauwele uzizime.
Na inoga nauwe uzizime ama upwituche. 16 Ila kwa vila
hegwe kwa ufufunongo, hupwituche na huwele uzizime,
behi ndokudeka. 17 Kwa vila kwangulonga, 'Heni ndina lu-
fufu, ndina chila chinhu.' Silingugana chinhu choneche, aku,
hulinguvizela kota hegwe ndo ng'hochele, kwanguganigwa
konelwa isungu, mzunwa hegwe na hulingulola na kahi
kusauka! 18 Ndangukulanda ugule zahabu kwa heni ihovu-
jigwe kwa chiluli leka uwe na lufufu ng'hatu. Kahi inoga
ugule kahi nguwo nzelu, uvale na kugubika soni ya kusauka
kwa hegwe. Kahi ugule mikwandi ukajele mmeho ga hegwe,
leka ulole. 19 Heni ndo mbele kumng'hanuchila na kumgaza

yoneche yondilingumgana. Ayo wikangaze kwa kumgalamchila Nguluwi. 20 Gwela yoo! Heni ndangwima hali lwizi na kugong'honda na kuchemeleza. Munhu wone yahuliche lizi lya heni na kuchumula lwizi, ndokwinjila hakaye hake na kulya hamwe na heye, na heye kolya hamwe na heni. 21 Heye yasumile ndomdita yekalise hamwe na heni hali chigoda cha undewa, kota vila heni baha vyongongomanye, nandiza kikalisa hamwe na Mhaza wa heni hali chigoda cha undewa.

22 “Yawele na makutu, yahuliche ulonzi awu, Muhe wa Nguluwi vyoyalingulonga na vilundo vya wanhu walingumkunda Kilistu!”

4

Nhambiko ya kilanga

1 Kulawila ago, nandali na uloli, nambona lwizi lugubuka kilanga. Na yila lizi ya mwaluko yondiihuliche kota lizi ya mhalamhanda nailonga na heni, “Ukwine mbaka aku, nani ndokulajila mbuli zozilawila aho hogolawila aga.” 2 Baho du namemezwa na Muhe wa Nguluwi, nambona chigoda cha undewa chiwichigwa kula kilanga, na yumwe yekalise mchigoda chila. 3 Na yekalise mchigoda chila nayali yong'hala kota alimasi na kota iganga idung'hu linojile, na ipinde lya nhonya liwele ling'halile kota mabwe, nauchizunguluta chila chigoda cha undewa. 4 Nakwali na vigoda makumi meli na gane, navizunguluta chila chigoda cha undewa na mchanya mwa vila vigoda nambona wasekulu makumi meli na gane, wekale, wavalile nguwo nzelu na vipembelo mmitwi nawali na vipembelo vya zahabu. 5 Kuli chila chigoda cha undewa, nakwali kulawa lumwemwesa na lizi lya limlungu. Na vimuli saba vya chiluli vyali vikwaka kumwando kwa chila chigoda cha undewa, vimuli avyo saba ndo muhe saba wa Nguluwi. 6 Kumwando kwa chila chigoda cha undewa, nakwali na chinhu chiwhanile na bahali ya chilolelo, nachali chwee kota iganga lilingung'hala lukami.

Na kuli banzi zeng'ha za chila chigoda, nakuzunguluta, nakwali na vilumbigwe vikomu vine, vilumbigwe avyo navyali vimemile meho kumwando na kumbele. 7 Chilumbigwe acho cha mwaluko nachali kota isimba, na chilumbigwe cha keli nachali kota isenga ibuguma na chilumbigwe acho cha kadatu, nachali nakumeho kota kumeho kwa munhu na chilumbigwe cha kane nachali kota ikungule lilinguguluka. 8 Vilumbigwe avyo vine, chila chimwe nachali na mbawa sita, navyali vimemile meho mgati na kunze. Navyali hambe vyesele misi na nechilo, vilonga,

“Yelile, yelile, yelile, Mkulu Nguluwi Yawele na Ludali
lweng'ha,
yalibaha na nayawele na yalinguya.”
9 Chila mhela vilumbigwe avyo vine hovimtogola na ku-
longa heye ndo mkulu na kuta malumbo ayo yekalise
mchanya mwa chigoda cha undewa, na yalingikala mazuwa
gose. 10 Na wala wasekulu makumi meli na gane, wangigwisa
hali yula yalingikala mwa chila chigoda cha undewa na
kumfugamila heye yawele mkomu mazuwa gose. Nawo wan-
guwika vipembelo vya hewo hamwando ha chila chigoda cha
undewa, wolonga,
11 “Mkulu na Nguluwi wa hetwe, ndo gwegwe baho wa
kubochela,
ukulu na lutogo na mong'ho,
kwa vila hegwe ndo ulumbile vinhu vyeng'ha,
na kota vyouganile hegwe navyalibaha, navyo
navilumbigwa.”

5

Chitabu na Mwanaing'holo

1 Hamba nandiyona kalatasi ibinigwe kuli moko wa kudilo
wa yula yekalise mchanya mwa chigoda cha undewa, na
kalatasi ayo ibinigwe nayali yandichigwe mgati na kunze
na kuwohigwa kwa ihota mala saba. 2 Nandimona mhilisi
wa kilanga yawele na mong'ho yodamla kwa lizi ng'hulu,
“Yalikohi yawele na katogo na yalinguganigwa kubena mi-
hota jiwichigwe mihuli na kuchigubula chitabu chibinigwe?”
3 Nahakuwele ne yumwe kilanga na muisi na hasi ha isi,
yoweza kuchigubula acho chitabu chibinigwe, ama kuilola
mgati mwake. 4 Nani nandila ng'hatu kwa vila nahoneche ne
yumwe wa kugubula chitabu acho chibinigwe, ama kuilola
mgati mwake. 5 Na yumwe wa wala wasekulu nakandon-
jela, “Uleche kulila, ulole, Isimba lya nhanzi ya Yudasi na
lulelo lwa Daudi, heye kasumya. Heye koweza kubena jila
mihota saba jiwele na mihuli na kuchigubula chila chitabu
chibinigwe.”
6 Hamba, nambona hala hagati ha chila chigoda cha
undewa Mwanaing'holo nakema, yazungulutwe na
wala wawele na ukomu wane, na wala wasekulu. Ayo
Mwanaing'holo nakoneka kota yakopoligwe, yawele na
mbalati saba na meho saba, ziwele ndo Muhe saba wa
Nguluwi zilajizwe kuli isi yeng'ha. 7 Yula Mwanaing'holo,
nakaluta nakuchihola chila chitabu kuli moko wa heye
wa kudilo wa yula yekale mchanya mwa chila chigoda
cha undewa. 8 Naloyachiholile chila chitabu, awo wawele

na ukomu wane na wala wasekulu makumi meli na gane
nawafunama hali Mwanaing'holo. Chila yumwe wa
hewo yawele na igombogombo na chifunyizi cha zahabu
chimemile ubani, jiwele ndo kulanda kwa wanhu wa
Nguluwi. 9 Nawo nawemba lwimbo lunyale wolonga,
“Hegwe uliyeng'ha kuna katogo ka kuhola chitabu acho,
na kubena mihota ja mihuli jake,
kwa vila hegwe nakukopoligwa,
na kwa danda ya hegwe kumgulila Nguluwi wa hetwe,
wanhu kulawa chila nhanzi na ndonga na ivyazi na isi
yeng'ha.
10 Kuwadita wawe undewa na watambika wamditile mijito
Nguluwi wa hetwe,
na hewo wolongoza isi yeng'ha.”
11 Kahi nandola, nanyulika lizi ya wahilisi wa kilanga wenji
ng'hatu, huweza kuwawaza. Kulawila nzingo zeng'ha za
wala wawele na ukomu na za wala wasekulu wekale kuzun-
guluta chigoda cha undewa, 12 walonga kwa lizi ng'hulu,
“Mwanaing'holo yakopoligwe, ndo heye yaliyeng'ha wa
kubochela
ludali na lufufu na luhala na mong'ho,
na ukulu na lutogo na kuhulichizwa.”
13 Hamba nanyulika vilumbigwe vyeng'ha kilanga na muisi
na hasi ha isi na mbahali vilonga,
“Kwa heye yekalise kuli chigoda cha undewa, na kwa heye
Mwanaing'holo,
kuwe na lutogo na kuhulichizwa na ukulu na ludali,
mazuwa gose na mazuwa gose.”
14 Na wala wawele na ukomu wane nawalonga, “Ena!” Na
wala wasekulu wagwa chifunama, nawatambichiza.

6

Mwanaing'holo yalingubena mihota

1 Hamba nambona baho Mwanaing'holo loyabenile imwe
ya jila mihota saba, nanyhulika yumwe wa wala vilumbigwe
wawele na ukomu wane wolonga, kwa lizi ng'hulu kota ya
limlungu, “Uyee!” 2 Heni nandola, nambona kwali na falasi
mzelu na heye yamkwinile nayali na ipinde, nakapegwa
chipembelo, na heye nakalawa yawele yasumile, yawele na
ludali lwa kulutilila kusumya.
3 Hamba Mwanaing'holo nakabena ihota lya keli,
nandimhulika yula chilumbigwe wa keli yawele na ukomu
yolonga, “Uyee!” 4 Nakalawa falasi yumwe yunji, mdung'hu
ng'hatu, na heye yamkwinile nakapegwa ludali lwa kusa
kikala goya muisi, leka wanhu wekopole, na heye nakapegwa
ipanga ikulu.

5 Hamba Mwanaing'holo nakabena ihota lya kadatu,
nandimhulika chilumbigwe yula wa kadatu yawele na
ukomu yolonga, “Uyee!” Nandola na ulole, nakwali na
falasi yumwe mtitu na heye yamkwinile nayali na mzani
mmoko mwake. 6 Nanyulika kota lizi hali awo wawele na
ukomu wane, ilonga, “Chibaba chimwe cha utimbo wa ngano
kwa migwala ja mijito ya zuwa limwe na vibaba vidatu vya
uhemba kwa igwala limwe, ila uleche kuwifya mafuta na
divai.”
7 Hamba, Mwanaing'holo nakabena ihota lya kane. Na
ndimuhulika yula chilumbigwe wa kane yawele na ukomu,
yolonga, “Uyee!” 8 Nani nandola, nambona falasi yumwe
yawele na lanji ya chivu, na heye yamkwinile itagwa lyake
ndo Kubagama na Isi ya Wabagame, nawamuwinza kum-
bele. Nawo nawapegwa ludali kwa lobo imwe ya isi,
wawakopole wanhu kwa ipanga na nzala na utamwa na
migongolo jing'ang'ale ja kisolo.

9 Naloyabenile ihota lya kahano, nambona hala mluk-
weme lwa honhu ha kulavila nhambiko ha kufunyizila mi-
funyizi hana muhe wa hewo wakopoligwe kwa chiwalo
cha kudamla usenga wa Nguluwi na kulutilila kulonga
kukomya kowaukundile. 10 Nawalila kwa lizi likulu, wo-
longa, “Hegwe Mkulu uwele ngulongoza, uwele welile na
wa kukomya, mbaka nili kowa ubeteza kuwatagusa wala
weng'ha walingikala hali isi kwa chiwalo cha kukopoligwa
kwa hetwe?” 11 Nawapegwa chila yumwe ikanzu lilefu izelu,
nawalonjelwa walutilile kubeteza mhela udo, mbaka vitu-
magwa wayawo na wayawo walingumkunda Kilistu, walin-
guganigwa kukopoligwa kota hewo, howokopoligwa.

12 Hamba nambona, mhela Mwanaing'holo vyoyabenile
ihota lya sita, nakwali na limachinyina, isanya nalyali ititu
kota igunila ititu na nyelezi yeng'ha nayali ndung'hu kota
danda, 13 na nhondwe za ulanga nazigwa mchanya mwa
isi kota mafuza mabowa ga ikuyu gawele ngugwa galingutu-
gaswa na mbeho ng'hali. 14 Ulanga nausigwa kota mcheka
ubinigwe, na chila chidunda na chihilwa nachusigwa kulaw-
ila honhu nachiwele hamwande. 15 Na hamba, wandewa wa
isi na wakulu walingulongoza na vilongozi wa wamizi na
wawele na lufufu na wawele na mong'ho na chila mpogozi na
munhu yelejehe, wevisile mhalika na mmitalawe ja vidunda,
16 wavilonjela avyo vidunda na ajo mitalawe, “Mtugwile,
mkatuvise kutali na heye yekalise mchigoda cha undewa na
kutali na kuzudila kwa Mwanaing'holo! 17 Mina, zuwa iwele
ng'hulu, ya kutagusigwa kwa hewo. Yalikohi yoweza kwima
nzinzili?”

7

Wanhu wamwe wa Isilaeli wawichigwe muhuli

1 Logakwete ago nandiwona wahilisi wa kilanga wane
wemile kuli nzingo zine za isi, wolemeza mbeho zine
za isi leka mbeho zileche kuputa mchanya mwa isi na
wala mchanya mwa bahali na wala mchanya mwa mgodi
woneche. 2 Hamba nandimona mhilisi yunji yokwina ku-
lawila kolilawilaga isanya, yawele na muhuli wa Nguluwi
yawele mkomu, yowakwinizila lizi ng'hulu wala wahilisi wa
kilanga wane, wapeligwe ludali lwa kuwifya isi na bahali.
3 Yula mhilisi nakalonga, "Mleche kuwifya isi wala bahali na
wala migodi, mbaka hotusinda kuwajela muhuli vitumagwa
wa Nguluwi wa hetwe mli vihanga vya hewo." 4 Nanyulika
hisabu ya hewo wajeligwe muhuli kuli nhanzi ya Waisilaeli,
wanhu lachi imwe na makumi gane na zine elufu. 5 Wa
nhanzi ya Yudasi wanhu kumi na mbili elufu wawichigwe
muhuli na wa nhanzi ya Lubeni wanhu kumi na mbili elufu
wawichigwe muhuli na wa nhanzi ya Gadi, wanhu kumi
na mbili elufu wawichigwe muhuli. 6 Wa nhanzi ya Asheli,
wanhu kumi na mbili elufu wawichigwe muhuli na wa
nhanzi ya Nafutali, wanhu kumi na mbili elufu wawichigwe
muhuli na wa nhanzi ya Manase, wanhu kumi na mbili
elufu wawichigwe muhuli. 7 Wa nhanzi ya Simoni, wanhu
kumi na mbili elufu wawichigwe muhuli na wa nhanzi ya
Lawi, wanhu kumi na mbili elufu wawichigwe muhuli na wa
nhanzi ya Isakali, wanhu kumi na mbili elufu wawichigwe
muhuli. 8 Wa nhanzi ya Sebuluni, wanhu kumi na mbili
elufu wawichigwe muhuli na wa nhanzi ya Yusufu, wanhu
kumi na mbili elufu wawichigwe muhuli na wa nhanzi ya
Benjamini, wanhu kumi na mbili elufu wawichigwe muhuli.

Likugusi lya Wanhu wa chila nhanzi

9 Hogakwete ago ulole nambona likugusi lya wanhu uwele
kuduhu munhu yoweza kuwaza, wanhu wa chila isi na
chila nhanzi na lukolo na ndonga, wemile kumwando mwa
chigoda cha undewa na kumwando kwa Mwanaing'holo,
wavalile nguwo nzelu na miputi ja uchindu mmoko mwao.
10 Nawakwiniza lizi wolonga, "Ulohozi wangulawa kwa Ngu-
luwi wa hetwe yekale kuli chigoda cha undewa na vivila
wangulawa kwa Mwanaing'holo." 11 Na Wahilisi wa kilanga
weng'ha wokwima nzingo zeng'ha za chila chigoda cha un-
dewa na za awo wasekulu na wala wawele na ukomu wane,
nawo nawagwa wafuname kumwando kwa chila chigoda
cha undewa, wamtambichila Nguluwi, 12 wolonga, "Ena!

Kutogola na ukulu na luhala na malumbo na mong'ho na kuhulichiza kwa Nguluwi wa hetwe, mazuwa gose, Ena!”

13 Nakedichila yumwe wa wala wasekulu, yondonjela, ndaze! “Wanhu awa wavalizwe nguwo nzelu ndo whaani? Na walawa kohi?” 14 Nandimwidichila, “Mkulu, kuvizela hegwe!” Nakandonjela, “Awa ndo walingulawa kuli gala magazo makulu, nawo wahovuga nguwo za hewo na kuzidita ziwe nzelu chwee! Kuli danda ya Mwanaing'holo. 15 Ahyo, wa kumwando kwa chigoda cha undewa cha Nguluwi, nawo wangumkolela Nguluwi mijito, nemisi na nechilo kuli ng'handa ya heye. Heye yalingikala kuli chigoda cha undewa kowamila. 16 Howokona nzala kahi wala howokona ng'halu. Wala isanya na wala ivuche ling'hang'ale haliwalakaza. 17 Mina, ayo Mwanaing'holo yawele hagati ya chigoda cha undewa, kowadima. Na kowalongoza kuli nzasa ya mazi gawele na ukomu. Na Nguluwi kogabagusa mahozi geng'ha kuli meho ga hewo.”

8

Ihota lya saba

1 Mwanaing'holo loyabenile ihota lya saba, nakwali tulu kilanga kwa mhela wa nusu saa. 2 Nani nandiwona wahilisi wa kilanga saba walingwima kumwando kwa Nguluwi, nawo nawapegwa mhalamhanda saba.

3 Na mhilisi wa kilanga yunji nakeza, nakema kumwando mwa honhu ha kulavila nhambiko yawele na chifunyizi cha zahabu, nakapegwa ubani mwinji, leka yaujele hamwe na kulanda kwa wanhu wa Nguluwi weng'ha mchanya mwa alitale ya zahabu, iwele kumwando kwa chigoda cha undewa. 4 Na iyosi lya ula ubani naukwina kumwando kwa Nguluwi hamwe na kulanda kwa wanhu wa Nguluwi kulawila mmoko mwa wahilisi wa kilanga walingwima kumwando kwa Nguluwi. 5 Na ayo mhilisi wa kilanga nakahola chifunyizi chichila, nakachimemeza makala ga chiluli kulawa kuli honhu ha kulavila nhambiko, nakachitoza kuli isi, nakulawila na limlungu na lizi na kumwemwesa na limachinyina.

Mhalamanda ya mwaluko mbaka ya kane

6 Na wala wahilisi wa kilanga saba wawele na mhalamhanda saba, nawedita wa goya leka wapembe.

7 Mhilisi wa mwaluko nakapemba mhalamhanda. Nakulawila na nhonya ya maganga na chiluli vibatane na danda, navitozwa mchanya mwa isi. Imwe ya kadatu mwa isi najisomigwa na imwe ya kadatu ya migodi naisomigwa na mahamba madeche geng'ha nagalakala.

8 Mhilisi wa kilanga wa keli nakapemba mhalamhanda.
Chinhu chifandile kota chidunda chikulu chilingwaka
chiluli, nachitozwa kuli bahali. Imwe ya kadatu hawa na
danda. 9 Imwe ya kadatu ya vilumbigwe vinji naviwele
mbahali na viwele na ukomu navibagama, na imwe ya
kadatu ya mitumbwi mikulu nachiwifigwa.
10 Mhilisi wa kilanga wa kadatu, nakapemba mhala-
mhanda. Nhondwe ng'hulu nailagala kulawila kilanga, ik-
waka kota chenje, nakugwila kuli imwe ya kadatu ya nzanda
na mli nzasa za mazi. 11 Na itagwa lyake yila nhondwe
naichemigwa usungu. Imwe ya kadatu ya gala mazi gawa
ga usungu, na wanhu wenji nawabagama kwa mazi ago, kwa
vila nagajelwa usungu.
12 Hamba, mhilisi wa kilanga wa kane nakapemba mha-
lamhanda. Isanya na nyelezi na nhondwe navitowigwa
na kwajiliza imwe ya kadatu ya kulavya lumuli. Imwe ya
kadatu ya nemisi nahaiwele na lumuli lwa isanya. Imwe
ya kadatu ya nechilo nahaiwele na lumuli lwa nyelezi na
nhondwe. 13 Hamba nambona na kuhulika ikungule limwe
liguluka mchanya ng'hatu kilanga, lilonga kwa lizi ng'hulu,
“Wogaya, wogaya, wogaya wawo, walingikala mchanya mwa
isi! Mhela wahilisi wa kilanga wadatu waponile howopemba
mhalamhanda za hewo!”

9

1 Mhilisi wa kilanga wa kahano nakapemba
mhalamhanda. Nambona nhondwe ilawile kilanga, ilagala
mchanya mwa isi, na heye nakapegwa chichumulilo
cha kwinjilila kuli ikulubila. 2 Nakalichumula ikulubila
lyohambe lidume, nakulawa kota iyosi lya itanulu ikulu.
Isanya na ulanga naviwichigwa jiza kwa iyosi lya ikulubila
alyo. 3 Nzije nazilawa kuli iyosi alyo, nawenjila muisi,
nawapegwa ludali kota wa nyinje. 4 Nazilonjelwa waleche
kuwifya misolo na mahamba ga isi, ne chinhu choneche
chiwele chideche, ne igoda lyoneche, ila wawawifye hela
wala wanhu wasowile muhuli wa Nguluwi kuli vihanga vya
hewo. 5 Nawapegwa malajizo kota waleche kuwakopola,
ila wagazigwe myezi jihano. Na usungu wa magazo nawali
kota munhu yalumigwe na nyinje. 6 Na mazuwa gala, wanhu
wopala kubagama, wala howokona ng'oo. Nawo wopala
nzila ya kubagama ila hawoyona ng'oo.
7 Nakoneka kwa azo nzije, nakwali kota falasi wawichigwe
goya kwa ngondo. Mchanya mwa vitwi vya hewo nawali
na vinhu vifandile kota chipembelo cha zahabu na kumeho
kwa hewo nakwali kota wanhu. 8 Na hewo nawali na mnvili
kota mnvili za wadala wawele na mnvili ndefu na mizino

jawo najali kota mizino ja isimba. 9 Mhambaga za hewo
nazali zigubikwe na chinhu kota ngwamo ya chuma. Lizi lya
mbawa za hewo nazali kota lizi ya mutuka ilingukwejigwa
na falasi wenji walingubilima himahima kuza ku ngondo.
10 Nawo nawali na michila kota ja nyinje na michila ja hewo
jali na ludali lwa kuwagaza wanhu myezi jihano. 11 Wanaye
mndewa, na heye ndo chitumagwa wa Limazoga lya isi ya
wabagame na itagwa lyake kwa Chiebulaniya ndo Abadoni
na kwa Kiyunani kanalo itagwa lyake Apoliyoni ilinguzelaka
kota, “Yalingugaza.”

12 Kugaya kwa mwaluko mina kupuluta, ila ulole, kung'hali
kugaya kwili kulinguya hamba.

13 Hamba, mhilisi wa kilanga wa sita nakapemba mhala-
mhanda ya heye. Nanyulika lizi ilawile kuli zila mbalati
zine za honhu ha kulavila nhambiko ha zahabu hawele
kumwando kwa Nguluwi, 14 lizi ayo naimlonjela yula mhilisi
wa sita nayawele na mhalamhanda, “Uwachumule awo
wahilisi wa kilanga wawohigwe habehi na lwanda lukulu
lwa Eyufulate!” 15 Wala vitumagwa wane wa Limazoga
nawachumulilwa, nawawele wawichigwe goya kwa yila saa
na zuwa na mwezi na mhela, leka wakopole imwe ya kadatu
ya wanhu muisi. 16 Nanyulika awo wamizi walingukwina
falasi nawali miliyoni miya mbili. 17 Ahyo navyombonile awo
falasi na wakwinile falasi kuli ulotezi wa heni, wawele na
ngwamo za chuma mhambaga, ziwele kota chiluli, ziwele na
lanji ya ndung'hu na buluu na njano na vitwi vya falasi awo
ndo kota vitwi vya isimba na kuli milomo jawo mwangulawa
milapi ja chiluli na iyosi na baluti ilingwaka, 18 Kwa mbuli
azo za kugaya kwa kadatu, nagakopola imwe ya kadatu ya
wanhu muisi, iwele ndo iyosi na baluti ilingwaka naiwele
ilawa kuli milomo ja awo falasi, 19 ludali lwa awo falasi
nalwali mmilomo jawo na kuli michila jawo. Michila jawo
najali kota mizoka najali na mitwi, nawawalumiza wanhu.

20 Wanhu wanji waponile, wohawakopoligwe kwa
kugazigwa ako, hawamgalamchile Nguluwi na hawalechile
kufugamila vinhu wagongomanye kwa moko ga hewo,
wala hawalechile kutambichila jimazoga na jimalukolo ja
zahabu na ja sendi na shaba na ja maganga na ja migodi,
johajidahile kulola na kuhulika na kujenda. 21 Wala
wohambe wamgalamchile Nguluwi na kuleka kukopola
na uhawi na ung'hondwa na uhizi.

10

Wahilisi na chitabu chidodo

1 Hamba nambona mhilisi wa kilanga yunji yawele na
ludali yodulika kulawa kilanga, yavalizwe ng'hungugu na
ipinde lya nhonya mchanya mwa mutwi wa heye, na chi-
hanga cha heye nachali kota isanya, na magulu ga heye
kota mizengo ja chiluli. 2 Mmoko wa heye nekebata
chitabu chidodo chigubuligwe. Nakawika mgulu wa heye
wa kudilo mchanya mwa bahali, nawo mgulu wa kumoso
mchanya mwa isi. 3 Nakuchema kwa lizi ng'hulu kota isimba
lilingubuma. Naloyakwinize lizi, mibumo saba naidichila
kota limlungu. 4 Ajo mibumo saba lojilavile lizi, nandali
ndikale goya kwandika, ila nanyhulika lizi kulawila kilanga
ilonga, “Ulonzi wa ajo mibumo saba uwiche uviso, uleche
kwandika!”
5 Hamba yula mhilisi wa kilanga yondimuwene, yokwima
mchanya mwa bahali na mchanya mwa isi, nakenula moko
wa heye wa kudilo kulajila kilanga, 6 nakelaha kwa itagwa lya
Nguluwi yalingikala mazuwa gose, heye yazilumbile kilanga
na isi na bahali na vinhu vyeng'ha viwele mumo, nakalonga,
“Mhela wa kubeteza umala. 7 Ila mhela yula mhilisi wa
kilanga wa saba hoyopemba mhalamhanda. Majesa ga uviso
ga Nguluwi kwa mbuli zoyaganile zokwenela, kota navyoy-
awadamlile waloli nawawele vitumagwa wa heye.”
8 Hamba lizi yila yonyuliche kulawila kilanga aho
mwaluko, nailonga na heni kahi, ilonga, “Ulute, ukachihole
chila chitabu chigubuligwe kuli moko wa yula mhilisi wa
kilanga yemile mchanya mwa bahali na mchanya mwa
isi.” 9 Nandimlutila yula mhilisi wa kilanga nakumlonjela
kota umhe chila chitabu chidodo. Nakandonjela, “Chihole,
ulye, kuli mlomo wa hegwe chowa nomwenomwe kota
hanombwa, ila mmumda wa hegwe chowa chausungu!”
10 Nandichihola chila chitabu chidodo kuli moko wa
yula mhilisi wa kilanga, nandichilya, nacho nachiwa
nomwenomwe kota hanombwa mumlomo mwangu, ila
lomelile nachali chausungu mmunda mwa heni. 11 Hamba,
nawandonjela, “Kwanguganigwa kulavya uloli kwa chiwalo
cha wanhu wenji wa isi na nhanzi na ndonga na wandewa!”

11

Walolezi weli

1 Hamba, nawapegwa idenje liwele kota ng'hweku ya
kupimila, ndonjelwa, “Winuche ukapime ng'handa ya Ngu-
luwi na honhu ha kulavila nhambiko ha kufunyizila ubani
na kuwawaliza wanhu wawele kutambichiza mng'handa
ya Nguluwi. 2 Ila uleche luga luwele kunze kwa ng'handa
ya Nguluwi uleche kupima vihengo vya kunze, mina awo
wapegwa wanhu hawawele Wayahudi, wawele nguubiga

mji welile kwa mhela wa myezi makumi gane na meli. 3 Nani
ndowalajiza walolezi wa heni weli leka walavye usenga ku-
lawa kwa Nguluwi kwa mhela wa mazuwa elufu moja miya
mbili na makumi sita, wawele wavalile migunila."

4 Awo walolezi weli ndo kiwhana na migodi mili ja
mizeituni na vinhu vili vya kuwichila chenje viwele ngwima
hali Mkulu wa isi. 5 Ila munhu wone yajeze kuwadumya,
chiluli cholawa kumlomo kwa hewo wawo na kuwadumya
wehile wa hewo, chila munhu yojeza kudumya, kobagama
kota ahyo. 6 Vitumagwa wa Nguluwi wana ludali lwa kudinya
kilanga, nhonya ileche kutowa mhela wowolavya uloli. Kahi
wana ludali lwa kugagalamla mazi gawe danda, na kuitowa
isi na chila mbuli za kudumya kwa chila mhela howogana
wawo.

7 Ila howosinda kulavya ulolezi awo, igongolo ling'ang'ale
lilingulawa mlikulubila, lyochitowa na hewo, na
kuwakopola. 8 Mitufi ja hewo jopona kuli nzila za muji ukulu
nawoyagazigwe Mkulu wa hewo. Itagwa lya kupagazwa lya
muji awo lyanguchemigwa Sodoma ama Misili. 9 Wanhu
weng'ha na chila isi na nhanzi na donga na lukolo na lanji
wolola mitufi ajo kwa mhela wa zuwa zidatu na nusu, na
howokundiza ziwichigwe mchilaga. 10 Wanhu wawele
ngikala muisi wosechelela kubagama kwa hewo weli.
Wodita mvina na kihilichila ndolendole, mina waloli awa
weli na wali wawagazile lukami wanhu wa isi. 11 Logamalile
mazuwa gala gadatu na nusu, muhe wa ukomu kulawa
kwa Nguluwi naiwenjila, nawo nawema, wanhu weng'ha
wawawene nawadumba lukami. 12 Hamba, awo waloli
weli nawahulika lizi ling'angala kulawa kilanga iwalonjela,
"Mkwine mbaka kuno." Nawo nawakwina kuchanya kilanga
kuli ng'hungugu, aku wang'honyo wa hewo wowalola.
13 Mhela wuwo, nakulawila limachinyina likulu lya isi
na imwe ya kumi ya muji naigwa. Wanhu elufu saba
nawabagama kwa limachinyina lila. Wanhu waponile
nawadumba ng'hatu na kumtogola Nguluwi wa kilanga.

14 Aku kugaya kwa keli kupuluta, ila kugaya kwa kadatu
kwanguya himahima.

Mhalamhanda ya saba

15 Muhilisi wa kilanga wa saba na kapemba mhalamhanda
ya heye. Lizi ling'angala naihulikwa kilanga ilonga, "Undewa
wa isi sambi uwa undewa wa Mkulu Nguluwi wa hetwe na
Kilistu Mlohozi, na heye kolongoza mazuwa gose!" 16 Hamba
wala wasekulu makumi meli na gane, wawele ngikalisa kuli
vigoda vya undewa, hala hoyawele Nguluwi na nawagwa
chifunama, nawamtambichila Nguluwi. 17 Wone walonje,

“Twanguta malumbo hegwe Mkulu Nguluwi wa hetwe,
uwele na ludali, wouwele na uwele na ulinguya, mina kwa ludali lwa hegwe lukulu,
kwangwaluka kulongoza.
18 Wanhu wa isi zeng'ha nawali wazudile,
ila kuzudila kwa hegwe kuya,
ena mhela wa kuwatagusa wabagame.
Wuwo ndo mhela wa kuwonola vitumagwa wa hegwe wawele ndo waloli,
na wanhu wa hegwe weng'ha welile walingulitogola itagwa lya hegwe,
wakulu kwa wadodo wewhana.
Kahi ndo mhela wa kuwadumya weng'ha walinguidumya isi.”
19 Hamba, ng'handa ya Nguluwi iwele kilanga naigubuligwa, na Isanduku lya heye lya Ilagano nalyoneka mli ng'handa ya Nguluwi, nakulawila kumwemwesa na lizi na limlungu na limachinyina na nhonya ya maganga ng'hulu lukami.

12

Mdala na Izoka ikulu

1 Hamba ulajilo ukulu nawoneka kilanga, nakwali na mdala yavalizwe isanya na isaye nalyali hasi hali magulu ga heye na mmutwi wa heye, nakavalizwa chipembelo cha nhondwe kumi na mbili. 2 Nayali na himila, na heye nakalila kwa usungu uwele kota wula usungu wa kulela mwana.

3 Hamba nawoneka ulajilo unji kilanga, na ulole, izoka likulu lidung'hu, lyali na vitwi saba na mbalati kumi na chila mutwi nachali na chipembelo. 4 Mchila wa alyo izoka likulu naubuluna imwe ya kadatu ya nhondwe za kuulanga, nakuzilagaza muisi. Hamba lila izoka likulu nalima kumwando kwa yula mdala yawele behi na kulela leka hoyolela, limmele yula mwana. 5 Hamba yula mdala nakalela mwana mlume, heye yowadima wanhu wa isi zeng'ha kwa ng'hweku yiyo ya chuma. Mwana wa heye nakanyasuligwa mbaka kwa Nguluwi kuli chigoda cha heye cha undewa. 6 Yula mdala nakabilimila kuchiwala, koyawele na honhu hoyawichigwe na Nguluwi, leka wamhe chilyo ako, kwa mhela wa mazuwa elufu imwe na miya mbili na makumi sita.

7 Nakwali na ngondo kilanga, Mikaeli hamwe na wahilisi wa kilanga wayage wa kilanga nawetowa na lila izoka likulu, na lila izoka nalyo nalitowa na hewo hamwe na vitumagwa wa heye, 8 ila izoka na vitumagwa wa heye nahawasumile

wala honhu hawo honeche kahi kilanga. 9 Lelo izoka alyo nalitozwa hanyi muisi, izoka alyo ndo lila lya katali, liwele nguchemigwa Chijeni ama Limazoga, lliwele nguihada wanhu weng'ha wa isi, ena nalitozigwa muisi hamwe na vitumagwa weng'ha wa heye.

10 Nanyulika lizi likulu kilanga, ilonga, “Sambi Nguluwi kanguwalohola wanhu wa heye na Nguluwi mndewa wa hetwe kangulajila ludali lwake, na Kilistu Mlohozi wa heye kangulajila ludali lwa heye. Mina yula yalinguwasonjeleza wanhu wa hetwe nemisi na nechilo katozigwa hasi 11 Wang'holozetu nawamsumya kwa danda ya Mwanaing'holo na kulutilila kuwalonjela wanhu wanji ulonzi wa Nguluwi, mina hawadumbile kulavya ukomu wa hewo, nawali goya kubagama. 12 Ahyo, msechelele, hemwe kilanga, namwe mlingikala amo. Ila wochona kwa isi na bahali! Kwa vila lila Limazoga lidulika kwa hemwe liwele lizudile ng'hatu, livizelele kota lina mhela udo hela.”

13 Izoka alyo likulu vyoliwene kota nalitozigwa muisi, nalyaluka kumpugajiza mdala yula yapondile mwana mlume ligana kumkopola. 14 Mdala yula nakapegwa mbawa mbili za ikungule, leka yaguluche, yalute kuchiwala mbaka kuli honhu hake, aho hoyololigwa goya kwa mihela jidatu na nusu. 15 Lila izoka nalideka mazi kota lwanda luwele na mazi menji kumbele kwa ayo mdala, leka yaholigwe na lwanda lula. 16 Ila isi naimtanza mdala ayo, naigubuka kota mlomo, nakuumela lwanda lula, ulawile kuli mlomo wa alyo izoka. 17 Izoka nalizudizwa na yula mdala, naliluta kudita ngondo kwa lulelo lwa heye luponile lwa ayo mdala, weng'ha walinguhulichiza mzilo woyawichile Nguluwi, kuli kukomya kugubuligwe na Yesu. 18 Hamba izoka nalima hafungo mwa bahali.

13

Migongolo mili jing'ang'ale

1 Hamba nambona igongolo limwe lilawa kuli bahali, liwele na vitwi saba na mbalati kumi, na chila mbalati nayali na chipembelo, na itagwa lya kumliga Nguluwi nalyandichigwa kuli chila mutwi. 2 Lila igongolo, ndiliwene, nalyali lifandile kota iduma vila, na magulu gake nagali kota magulu ga likatoka na mlomo wa heye nawali kota mlomo wa isimba. Lila izoka, nalimha lila igongolo mong'ho wake na chigoda cha heye cha undewa na ludali lwinji. 3 Mutwi umwe wa alyo igongolo, nawoneka kota nawali ulumizwe vibi lukami behi kubagama, ila chilonda acho nachali chiponile. Wanhu wa isi yeng'ha nawabubuwazwa na igongolo lila na

kumuwinza. 4 Wanhu weng'ha nawalifunamila alila izoka
kwa vila nalimpa alila igongolo ludali lwake. Hewo nawal-
ifunamila alila igongolo, wolonga, “Yalikohi yewhanile na
igongolo alino? Kahi yalikohi yoweza kitowa na heye?”
5 Alila igongolo nalikundigwa kulonga ulonzi wa kidaya
na wa kumliga Nguluwi. Nakapegwa ludali lwa kudita mi-
jito ja heye, myezi makumi gane na meli. 6 Lelo nakaluka
kumliga Nguluwi na kuliliga itagwa lya heye, na kuliga
honhu halingikala Nguluwi, na wala weng'ha walingikala ki-
langa. 7 Igongolo ling'ang'gale nalikundizwa kitowa ngondo
na kuwasumya wanhu wa Nguluwi, nakapegwa na ludali
kwa wanhu wa chila isi na chila nhanzi na lukolo na ndonga.
8 Wanhu weng'ha wawele ngikala muisi womfugamila, ila
wala hela wawele matagwa ga hewo gandichigwa kuli
chitabu cha ukomu cha Mwanaing'holo yakopoligwe kulaw-
ila mwaluko wa isi.
9 “Yawele na makutu ga kuhulika, nayahuliche!
10 Yaganigwe kubatigwa kuli ngondo, kobatigwa kuli ngondo.
Wa kukopoligwa kwa ipanga, na heye kokopoligwa kwa
ipanga.
Ayi ndo nyhemo kwa wanhu wa Nguluwi wawe na kwimilila
na makundo.”
11 Hamba nambona igongolo linji, likwina kulawila kuli
isi, nalyo nalyali na mbalati mbili kota za mwanaing'holo,
nalilonga kota izoka. 12 Nalyo nalyali na ludali lweng'ha
lwa lila igongolo lya mwaluko. Naliditila mijito ludali alo
kumwando kwa alyo igongolo, naliikola lupichi isi yeng'ha
na weng'ha wawele mumo, walifugamile lila igongolo
lya mwaluko, yawele na ng'hovu ya chila chilonda cha
kubagama chiponile. 13 Lelo ali igongolo lya keli nalilajila
vinduzanduza vikulu, mbaka kudita chiluli kudulika
kulawila kilanga uye mchanya mwa isi kumwando kwa
wanhu weng'ha. 14 Nalyo naliwahada wala walingikala
muisi kwa vinduzanduza avyo vyoyapegwe kudita hali
alyo igongolo lya mwaluko. Igongolo alyo, naliwalonjela
walingikala muisi, wagomanjize limalukolo kwa kulitogola
lila igongolo naliwele lilumizwe vibi, ila naliwa likomu
kahi. 15 Nalipegwa kujela ukomu kuli lila limalukolo lya
igongolo lya mwaluko, na lila limalukolo lya igongolo lilonje,
na kuwakopola wanhu weng'ha wohambe wafugamile
limalukolo lya igongolo. 16 Naliwadita weng'ha, wadodo na
wakulu, na wawele na lufufu kwa wazunwa, na welejehe
kwa wapogozi, wawichigwe ndonya kuli moko wa hewo
wa kudilo, ama kuli vihanga vya hewo, 17 Kahi nalilemeza
munhu yoneche yaleche kugula wala kuguza chinhu, ila

yawele na ndonya yila, iwele ndo itagwa lya igongolo lila ama namba ya itagwa lya heye.

18 Aha ndo luhala lulinguganigwa. Heye yawele na nyhala kangutang'ula winji wa igongolo alyo, mina ndo winji wa chiwunhu, na namba yake ndo miya sita makumi sita na sita.

14

Mwanaing'holo na wanhu wa heye

1 Hamba, nambona Mwanaing'holo yemile mchanya mwa chidunda cha Siyoni, hamwe na wanhu wa heye, lachi imwe na elufu makumi gane na zine, wawele na itagwa lya heye na itagwa lya mhaza wa heye, lyandichigwe kuli vihanga vya hewo. 2 Kahi nanyulika lizi kulawila kilanga, kota lizi ya kubogoma kwa mazi menji, na kota lizi lya limlungu lilingubalanuka. Ayo lizi yonyuliche, nayali kota lizi ya watowa ching'hweleng'hwele, walingutowa ving'hweleng'hwe vya hewo, 3 na wali wokwimba lwimbo lunyale kumwando kwa chigoda cha undewa, na kumwando kwa wala vilumbigwe wawele na ukomu wane, na wala wasekulu, na kuduhuli munhu yajezile kilangusa lwimbo ula, ila wala wanhu nawagomboligwe kuli isi. 4 Awa ndo nahawawele wakokomoche kwa kuwasa na wadala, kwa vila nahawana wasa na wadala ng'oo. Awa ndo walingumuwinza Mwanaing'holo chila hoyoluta. Awa wagomboligwa kuli wanhu, nawali wa mwaluko kulavigwa kwa Nguluwi na kwa Mwanaing'holo kota mafuza ga kulimbula. 5 Mli milomo ja hewo, hawoneche udesi. Mina nawalihela wihe.

Wahilisi wadatu

6 Hamba nambona mhilisi wa kilanga yunji, yoguluka hagati ya kilanga, yawele na Mbuli Inojile ya mazuwa gose ne kuduma, yowadamlila awo walingikala mchanya mwa isi na chila isi na nhanzi na lukolo na ndonga, 7 yolonga kwa lizi ng'hulu, “Mumdumbe Nguluwi na kuutogola ukulu wa heye, mina mhela wa kuwatagusa wanhu wuya. Mumtambichile heye yaditile kilanga na isi na bahali na nzasa za mazi.”

8 Hamba mhilisi wa kilanga yunji wa keli na kawinza, yolonga, “Ugwa, muji ukulu wa Babiloni ugwa, mina hegwe ndo yawanwezile isi zeng'ha divai ya heye ing'hang'hale ilinguwambuza wanhu wawe na maya ga kudita ung'hondwa!”

9 Mhilisi wa kilanga wa kadatu, nakawinza, yolonga kwa lizi likulu, “Munhu yoneche yolifugamila alyo igongolo, na limalukolo lyake, na kuibochela ndonya kuli chihanga cha heye, ama kuli moko wa heye, 10 heye yuye konwa divai ya kuzudila kwa Nguluwi ijidigwe mli chizombe cha kuzudila kwa heye, ne kuhanzanywa na mazi. Munhu ayo kogazigwa

kuli chiluli na kwa baluti kumwando mwa wahilisi wa kilanga welile na kumwando kwa Mwanaing'holo. 11 Iyosi lya chiluli liwele nguwagaza wangukwina mchanya mazuwa gose. Wanhu awo walingulifugamila alyo igongolo ling'ang'ale na limalukolo lya heye na kuwichigwa ulajilo wa itagwa lya heye, hawowa na mhumu nemisi na nechilo."

12 Ahyo ndo wanhu wa Nguluwi vyowalinguganigwa, mina wala wanhu wawele nguwinza mzilo wa Nguluwi na wawele na makundo kwa Yesu, wawe wemilile.

13 Hamba, nyhulika lizi lilawa kilanga lilonga, "Wandiche! Kulawila sambi, wabweda wanhu wawele ngubagama welumbile na Mkulu." Heye Muhe kangulonga, "Ena! Wokwesela kulawa kuli magazo ga hewo, mina wosangalala kwa chiwalo cha mijito ya kitunya kwa hewo."

Wanhu wa isi wangukungajizwa kota zabibu

14 Hamba nandola aku, nakwali na ng'hungugu nzelu aho. Mchanya mwa ng'hungugu ayo nakwali na yumwe yawele kota Mwana wa Munhu. Heye nayali yavalile chipembelo cha zahabu kumutwi, na kibata sengo mmoko mwa heye. 15 Hamba, mhilisi wa kilanga yunji nakalawa mli ng'handa ya Nguluwi ya ako kilanga, na kwa lizi ng'hulu, naimlonjela yula yekalise mchanya mwa ng'hungugu, "Dedede, ukolele mijito sengo ya hegwe, ukabete mbena, mina mhela wa mbena wuya, mbena ya isi ya goya." 16 Lelo yula na yawele yekalise mchanya mwa ng'hungugu na kupujila sengo ya heye muisi, na mbena ya isi ibetigwa. 17 Hamba, na heye mhilisi wa kilanga miyage kalawa kuli ng'handa ya Nguluwi iwele kilanga yebate sengo iwele ng'hali.

18 Hamba, mhilisi wa kilanga miyage yawele na ludali lwa chiluli, nakalawa kuli honhu ha kulavila nhambiko, nakamlonjela kwa lizi ling'angala yula mhilisi yawele na sengo ng'ali, "Nagwe ukanole ayo sengo ya hegwe, ukapuje sanha za mizabibu ja isi, mina zabibu za heye zipya!" 19 Hamba, mhilisi wa kilanga ayu nakataga sengo ya heye muisi, nakakana sanha za izabibu lya isi, nakazinjiza honhu ha kukamila zabibu, honhu hawele na kuzudila kwa Nguluwi. 20 Zabibu zikamigwe mgati mwa alyo ikamilo liwele kunze kwa muji, na danda ilawa kuli ikamilo alyo yanguchililika kota lwanda na kumema mbaka wimo wa mita imwe na nusu na ulefu uwele ngufika kilomita miya zidatu.

15

Wahilisi saba wawele na nongwa saba

1 Hamba nambona ulajilo wunji ukulu na wa kububuwaza kilanga, nakwali aho wahilisi wa kilanga saba wawele na

nongwa saba za kuduma, kwa nongwa azo saba, kuzudila kwa Nguluwi nakwenela.

2 Hamba, nambona chinhu kota ulajilo wa bahali ya chilolelo ihanzigwe hamwe na chiluli. Nambona wala wanhu walisumile lila igongolo na limalukolo na namba ya itagwa lya heye, nawali wemile hafungo ha bahali ya chilolelo, wawele na ving'hweleng'hwele vyowapegwe na Nguluwi. 3 Nawali wokwimba lwimbo lwa Musa chitumagwa wa Nguluwi, na lwimbo lwa Mwanaing'holo, wolonga,

“Mkulu Nguluwi Yawele na Ludali,
madito ga hegwe ndo makulu na ga kububuwaza ng'hatu!
Hegwe mndewa wa isi zeng'ha,
nzila za hegwe zitanganika na za kukomya.
4 Mkulu yalikohi yohambe yakudumbe hegwe?
Yalikohi yohambe yalitogole itagwa lya hegwe?
Hegwe uliyeng'ha ndo welile.
Wanhu wa isi zeng'ha wokuyila,
na kukutambichila hegwe.
Mina madito ga hegwe ganojile goneka.”

5 Logakwete ago, nambona, ng'handa ya Nguluwi igubuligwe kilanga, namgati mwake nambona ihema lya ulolezi wa kuwa baho Nguluwi, 6 na wala wahilisi wa kilanga saba, wawele na nongwa saba, nawalawa amo mng'handa ya Nguluwi, wavalizwe nguo za kitani zinojile, na zing'alile, wawopigwe mhambaga mwa hewo misali ja zahabu. 7 Yumwe wa vila vilumbigwe wane wawele na ukomu nakawapa wala wahilisi wa kilanga saba, visaye saba vya zahabu, vimemile kuzudila kwa Nguluwi, yalingikala mazuwa gose. 8 Ng'handa ya Ngulwi naimemezwa iyosi lilingulawila kuli ukulu na ludali lwa Nguluwi. Na hapawele na munhu yadahile kwinjila mng'handa ya Nguluwi, mbaka kuduma kwa nongwa saba za wala wahilisi wa kilanga saba.

16

Visaye saba vya kuzudila kwa Nguluwi

1 Hamba, nanyulika lizi ling'angala kulawa kuli ng'handa ya Nguluwi iwalonjela wala wahilisi wa kilanga saba, “Mlute mkabohole vila visaye saba vya kuzudila kwa Nguluwi kuli isi.”

2 Lelo mhilisi wa mwaluko nakaluta nakubohola chisaye cha heye mchanya mwa isi. Baho du, mipu jihile na ja kulumiza ng'hatu na jiwafika weng'ha wawele na ndonya ya lila igongolo na wala walifugamile limalukolo lya heye.

3 Mhilisi wa keli nakabohola chisaye cha heye mbahali. Na ago mazi ga bahali nagagaluka danda kota danda ya munhu

yabagame, na vilumbigwe vyeng'ha naviwele na ukomu mbahali navibagama.

4 Mhilisi wa kadatu na kabohola chisaye cha heye kuli nzanda na nzasa za mazi, navyo navigaluka danda. 5 Heni nandimuhulika mhilisi wa kilanga mwamizi wa mazi yolonga, “Hegwe kudita kota navyoiganigwe, kutagusa goya mbuli ayo. Hegwe welile, uwele baha na uwele bahano! 6 Kwa vila nawabohola danda ya wanhu wa Nguluwi, na ya waloli, na hegwe kuwapa danda wanwe, kwa vila nawaganigwa ahyo!” 7 Nanyulika ayo lizi ilawile kuli honhu ha kulavila nhambiko ilonga, “Ena, Mkulu Nguluwi Yawele na Ludali, hegwe kwangulavya utaguso utanganiche na wa kukomya!”

8 Hamba, mhilisi wa kane nakabohola chisaye cha heye mchanya mwa isanya. Isanya nalipegwa ludali lwa kuwalakaza wanhu kwa chiluli cha heye. 9 Wanhu nawalakazwa vibi ng'hatu, nawo nawaliliga itagwa lya Nguluwi yawele na ludali hali nongwa azo. Ila nahawamgalamchile Nguluwi na kumtogola.

10 Hamba, mhilisi wa kahano nakabohola chisaye cha heye mchanya mwa chigoda cha undewa cha lila igongolo. Undewa wa igongolo alyo nauwichigwa jiza, wanhu nawadakula umyango wa hewo kwa chiwalo cha usungu, 11 nawamliga Nguluwi wa kilanga kwa chiwalo cha usungu wa hewo na kwa chiwalo cha mipu ja hewo. Ila hawamgalamchile Nguluwi kwa madito ga hewo gehile.

12 Hamba, mhilisi wa sita nakabohola chisaye cha heye mchanya mwa lwanda lukulu uwele nguchemigwa Eyufulate. Mazi gake nagakala, ahyo naiwichigwa nzila igongomanywe kwa wandewa walingulawa kolilawilaga isanya. 13 Hamba, nambona vijeni vihile vidatu viwhanile na mibula, vilawa kuli mlomo wa lila izoka likulu na chimwe nachilawa kuli mlomo wa lila igongolo na chimwe nachilawa kuli mlomo wa yula mloli wa udesi. 14 Awa muhe wadatu wa vijeni viwele ngulajila vinduzanduza. Ndo wanguluta kwa wandewa wa isi yeng'ha na kuwakungajiza hamwe kwa chiwalo cha ngondo ng'hulu kuli zuwa lila lya Nguluwi yawele na ludali.

15 “Mkulu kangulonga! Heni ndanguya kota mhizi! Kabweda yula yalingikala meho na kuvala nguwo za heye leka yaleche kuluta mwanzi aku na kula na kudeula hali wanhu.”

16 Lelo vijeni avyo nawawakungajiza awo wandewa honhu hawele nguchemigwa kwa Chiebulaniya ndo Amagedoni.

17 Hamba, mhilisi wa saba nakabohola chisaye cha heye kulanga. Lizi ling'angala ihulikwa kulawa kuli chigoda cha undewa, kuli ng'handa ya Nguluwi, ilonga, “Yenela!”

18 Nakulawila kumwemwesa, iyowe na limlungu na
limachinyina liwele halinalawila Nguluwi yawalumbile
wanhu muisi. 19 Muji ula ukulu na utuligwa honhu hadatu,
najo miji ja isi yeng'ha najigwa. Babiloni, muji ula ukulu
Nguluwi hausemwile, nakaunweza chizombe cha divai ya
kuzudila kwa heye kukulu. 20 Vihilwa vyeng'ha navyuka,
navyo vidunda nahavyoneche kahi. 21 Nhonya ya maganga
makulu gawele na itunyo wa kota kilo makumi gahano chila
limwe, naiwatowela wanhu. Hewo nawamliga Nguluwi
kwa chiwalo cha kutowa kwa nhonya ayo ya maganga. Ena,
kutowa kwa nhonya ayo ya maganga nalyali ling'angala
ng'hatu.

17

Mdala mng'hondwa na igongolo

1 Yumwe wa wala wahilisi wa kilanga saba wawele na
chisaye nakoya, kandonjela, "Uye, na heni ndokulajila uta-
guso woyapegwe yula mdala mng'hondwa, ndo muji ula
uzenjigwe hafungo ha mazi menji. 2 Wandewa wa isi wadita
ung'hondwa hamwe na heye, na wawele ngikala muisi wa-
gala divai ya ung'hondwa wa heye."

3 Hamba, londali nding'hali ndilongozwa na muhe wa
Nguluwi, nandiwona ndiholigwa na mhilisi wa Nguluwi
mbaka kuchiwala. Ako ndimona mdala yekalise mchanya
mwa igongolo idung'hu ng'hatu. Igongolo alyo nalyali
lyandichigwe chila honhu matagwa ga kumliga Nguluwi,
yawele na mitwi saba na mbalati kumi. 4 Mdala ayo nayali
yavalile nguwo za lanji ya zambalawe na ndunghu, na nay-
ali yenolije kwa zahabu, maganga ga sendi nyinji na lulu.
Mmoko wa heye nekebata chizombe cha zahabu chonachali
chimemile wihe na mbuli zihile zilingulajila ung'hondwa wa
heye. 5 Nayali yandichigwe mchihanga cha heye itagwa lya
nhelo "Babiloni mng'hangala, mamo wa wang'hondwa na wa
mbuli zeng'ha zihile ng'hatu muisi." 6 Ndimona ayo mdala
yagalile danda ya wanhu wa Nguluwi, na danda ya wanhu
wabagame kwa chiwalo cha kumdamla Yesu.

Vyondimuwene nambubuwala ng'hatu. 7 Ila mhilisi wa ki-
langa nakandonjela, "Lekachoni kububuwala? Heni ndoku-
lonjela mana ivisigwe ya mdala ayo na igongolo alyo yawe-
lengulihola liwele na mitwi saba na mbalati kumi. 8 Alyo
igongolo lyouliwene, nalyali likomu aho mwaluko ila sambi
libagama. Na ahyo, lyahabehi lyokwina kulawa kuli lila iku-
lubila, ila lyosumigwa. Walingikala muisi wobubuwala, ena
wanhu weng'ha wawele matagwa gawo hagandichigwe kuli
chitabu cha ukomu kwaluchila mwaluko wa isi, wobubuwala

kulyona alyo igongolo liwele aho mwaluko lichikala, hamba nalibagama na sambi lyangulawila kahi!

9 “Aha ndo luhala na nyhala vyanguganigwa kwa kuvizela vinhu avi! Avyo vitwi saba ndo vidunda saba viwele ayo mdala kangikalisa mchanya mwake. Vitwi avyo kahi ndo wandewa saba. 10 Hali awo wandewa saba, wahano kota ingamiya, yumwe yang'hali yolongoza na yula yunji hanafika, na heye kolongoza kwa mhela udo. 11 Alyo igongolo liwele lyali lichikala aho mwaluko ila sambi hambe lichikale ndo mndewa wa nane. Heye naye kahamwe na awo saba, na kanguluta kuli kudumigwa.

12 “Zila mbalati kumi zouziwene ndo wandewa wawele wang'hali kwaluka kulongoza. Ila wopegwa ludali lwa kulongoza kwa mhela wa saa imwe hamwe na alyo igongolo. 13 Chowogana awa kumi ndo chimwe, nawolipa alyo ligongolo mong'ho na ludali lwa hewo weng'ha. 14 Wochitowa ngondo na Mwanaing'holo, ila Mwanaing'holo hamwe na wala yawachemile na kuwahagula wawele wakitumbila, kowasumya kwa chiwalo cha heye yawele ndo Mkulu wa wakulu na mndewa wa wandewa.”

15 Muhilisi nakandonjela, “Gala mazi ugawene hala hoyekale yula mng'hondwa, ndo ikugusi lya wanhu wa chila isi na nhanzi na lukolo na ndonga. 16 Mbalati zila kumi zouziwene na lila igongolo womwihilwa ayo mng'hondwa. Wohola chila chinhu choyawele nacho na kumleka mwanzi, wolya miwunde ja heye na kolakazwa kwa chiluli. 17 Mina Nguluwi kawika mnhumbula za hewo leka wadite vyoyogana heye, wekundize hewo wawo na kumha alyo igongolo ludali lwao lwa kulongoza mbaka aho gala goyalonjile Nguluwi hogokwenela.

18 “Yula mdala yoyamuwene ndo ula muji ukulu uwele ulonjigwe kwa chiwalo cha wandewa wa isi.”

18

Kugwa kwa muji wa Babiloni

1 Hamba, nandimona mhilisi wa kilanga yunji yodulika kulawila kilanga. Nayali na ludali lukulu, na isi naimulikwa kwa kung'ala kwake. 2 Nakakwiniza lizi kwa iyowe, yolonga, “Kugwa, muji ukulu wa Babiloni kugwa! Lelo kuwa hakaye ha vijeni na jimazoga, kuwa hakaye ha mideje jihile na migongolo ja kuzudiza ng'hatu. 3 Kwa vila nhanzi zeng'ha nazigala divai ng'hali ya hegwe iwele na mong'ho ulinguwambuza kudita ung'hondwa, hewo wandewa wa isi wadita ung'hondwa hamwe na hegwe. Hewo nawaguza

vinhu vya isi wana lufufu lwinji kulawila kubweda kwinji
lukami kwa hegwe ne kuduma."
4 Hamba, nanyhulika lizi liyage kulawa kilanga ilonga,
"Wanhu wa heni, muche kuli muji awo wa Babiloni.
Leka mleche kihanza kuli ung'hondwa wa heye,
mleche kihanza kuli gehile ga heye.
5 Mina wihe wa heye uwa winji ng'hatu, uchilunda mbaka
kilanga,
na Nguluwi hagasemwile gehile ga heye.
6 Mditileni Babiloni kota vyoyawaditileni hemwe,
mumhilusile mala ya keli kwa gala goyawaditileni,
muhanzileni mchizombe cha heye divai ng'hali mala keli.
Kota chakunwa choyakuwichile hegwe.
7 Mumhe magazo na usungu vyoilingumlapa kwa kidaya kwa
heye,
kota ukulu na kulawila kikala kwa heye kwa kubweda.
Kangilonjela mnhumbula ahi,
'Aha ndangikala heni mndewa wa chidala.
Heni siwele munhu yafiligwe na mlume,
siwa kahi na usungu ng'oo!'
8 Kwa chiwalo acho nongwa za heye zomfika heye kwa zuwa
imwe,
utamwa na masinzo na nzala.
Kolakazwa na chiluli,
mina Mkulu Nguluwi yawele kumtagusa heye kana
mong'ho."
9 Wandewa wa isi waditile ung'hondwa na heye na kikala
na heye kwa kubweda wolombocheza na kulila mhela
wowokona iyosi lya kulakazwa kwa heye. 10 Wangwima ku-
tali kwa chiwalo cha kudumba magazo ga heye na kulonga,
"Kochona, kochona! Hegwe Babiloni, muji ukulu uwele na
mong'ho! Kwa mhela wa saa imwe hela utaguso wa hegwe
uya."
11 Waguza vinhu wa muisi wolila na kulombocheza kwa
wula muji, kwa vila kuduhuli munhu yogula kahi vinhu vya
heye, 12 kuduhu kahi wakugula zahabu za heye na maganga
ga sendi na vinhu vilingupulika na lulu na kitani na nguwo
za lanji ya zambalau na halili na ivalo idung'hu na vinhu
vya chila mbuli kuli migodi ja chiuyeng'ha na vinhu vya
mbalati za nhembo na vya migodi jiwele na sendi nyinji na
shaba na chuma na mabwe 13 na mdalasini na ndugwa na
ubani na manemane na udi na divai na mafuta na utimbo
ulinimwanimwa wa ngano na ngano na isenga na ing'holo
na falasi na mutuka lilingukwejigwa na falasi na wapogozi
wa hewo na kikala kwa wanhu.

14 Waguza vinhu wamlonjela Babiloni, “Mafufugo geng'ha
goulolelile gajilila, na lufufu na lutogo vimala, huvipata
kahi!” 15 Waguza vinhu wawele na lufufu lwinji kulawila
na muji awo, wokwima kutali kwa chiwalo cha kudumba
kwa magazo ga heye, wolila na kulombocheza, 16 wolonga,
“Kochona, kochona! Muji awu ukulu. Kuzowela kuvala
mivalo ja kitani na nguwo za lanji ya zambalau na ndung'hu
na kinoliga kwa zahabu na maganga ga sendi nyinji na lulu!
17 Kwa saa imwe hela lufufu lwa hegwe lumala!”

Hamba waligwendesa meli weng'ha na walimmajendo
wawo na wana mazi weng'ha walingukola mijito mbahali,
nawema kwa kutali, 18 na vyowaliwene iyosi lya chiluli chila
chilakaze, nawalila kwa lizi, “Hainalawila hetwe kuwona
muji ukulu kota awu!” 19 Weboholela nimbwisi mchanya
mmutwi mwa hewo wolila kwa lizi na kulombocheza, “Ko-
chona, kochona! Hegwe muji ukulu! Wanhu weng'ha
wawele na meli zilinguheluka mbahali nawapata lufufu
lwinji kulawila kuli lufufu lwako. Kwa mhela wa saa imwe
hela kwajiliza chila chinhu!”

20 “Usechelele hegwe kilanga, kwa chiwalo cha kuwifya
kwa heye. Msechelele wanhu wa Nguluwi, vitumagwa na
waloli! Mina Nguluwi kautagusa muji awo, kwa chiwalo cha
mbuli yomuwaditile hemwe!”

21 Hamba, mhilisi wa kilanga yumwe yawele na mong'ho
nakenula iganga liwele likulu lya lwala, kalitaga mbahali
yolonga, “Kwa mong'ho awo, ahi ndo Babiloni vyoyotajigwa
na kwajilila ng'hatu. 22 Lizi lya ching'hweleng'hwele na
lizi lya wapemba miluli na mhalamhanda hozihulikwa kahi
mgati mwa hegwe muji awo. Kuduhuli muwanzi wa mi-
jito yoneche yila, ila yokoneka mwa hegwe kahi, na lizi
lya iganga lya lwala holihulikwa kahi mgati mwa hegwe.
23 Lumuli lwa chenje haukoneka kahi mgati mwa hegwe,
lizi lya munhu yalinguhesa na yalinguhesigwa hazihulikwa
kahi mgati mwa hegwe. Waguza vinhu wa hegwe nawali
wanhu wazeleche muisi, na kwa uhawi wa hegwe isi zeng'ha
nazajilizwa!”

24 Muji awo wa Babiloni nautagusigwa, kwa chiwalo cha
amo koneka danda ya waloli wa Nguluwi na danda za wanhu
wa Nguluwi na za wanhu weng'ha wakopoligwe muisi.

19

Nzimbo za kumtogola Nguluwi ako kilanga

1 Logakwete ago, nanyhulika lizi kota lizi ng'hulu ya iku-
gusi lya wanhu wenji kilanga wolonga, “Yatogoligwe Ngu-
luwi! Ugombozi na ukulu na mong'ho vyeng'ha ndo vya

heye Nguluwi wa hetwe! 2 Mina utaguso wa heye ndo
utanganika na wa kukomya. Kamtagusa yula mng'hondwa,
mkulu nayawele yayajilize isi kwa ung'hondwa wa heye.
Nakamgaza kwa chiwalo cha kuwakopola vitumagwa wa
heye!" 3 Nawalonga lwa keli, "Yatogoligwe Nguluwi! Iyosi lya
chiluli chilingulakaza muji awo wokwina kilanga mazuwa
gose!" 4 Na wala wasekulu makumi meli na wane, na
vila vilumbigwe vikomu vine, navifunama, navimtambichila
Nguluwi yekalise mchanya mwa chigoda cha undewa, wo-
longa, "Ena! Yatogoligwe Nguluwi!"

Mnvina ya kuhesa ya Mwanaing'holo

5 Lizi ilawa kuli chila chigoda cha undewa, ilonga, "Mto-
goleni Nguluwi hemwe vitumagwa wa heye weng'ha, hemwe
mlingumdumba, wadodo kwa wakulu." 6 Nanyhulika lizi
kota lizi ya ikugusi likulu lya wanhu na lizi lya mazi menji
galingubogoma ng'hatu, ilonga, "Yatogoligwe Nguluwi! Mina
Mkulu Nguluwi wa hetwe yawele na ludali kangulongoza!
7 Tusangalale na kutowa luchenze, tumtogole! Kwa vila
mhela wa mnvina ya kuhesa kwa Mwanaing'holo uya, na
mdala mkasano kewika goya. 8 Na heye nakakundizwa, ku-
valizwa nguwo ya kitani inojile, ilingung'hala!" Nguwo ayo
ya kitani linojile ndo madito ganojile ga wanhu wa Nguluwi.
9 Na heye nakandonjela, "Wandiche aga, 'Wabweda wala
walalichigwe kuli mnvina ya kuhesa ya Mwanaing'holo!' "
Kahi kandonjela, "Awu ndo ulonzi wa kukomya wa Ngu-
luwi." 10 Lelo heni nanyigwa hali magulu ga heye, nangana
ndimfugamile. Ila heye kandonjela, "Leka! Heni nda chitu-
magwa hela kota hegwe na wang'holozo, tweng'ha twangum-
damla Yesu. Ila mtambichile Nguluwi! Mina kukomya
kugubuligwe na Yesu ndo ulinguwalangazila waloli."

Falasi mzelu na mkwina Falasi

11 Hamba, nambona kilanga kugubuligwe, na ako
nakwali Falasi yumwe mzelu, na heye yamkwinile, nayali
yochemigwa Wakitumbila na Yatanganiche. Na heye ndo
kangutagusa na kitowa kwa chiwalo cha mbuli zigoloche.
12 Na meho ga heye nagali kota ilapi lya chiluli na mchanya
mwa mutwi wa heye mwali na vipembelo vinji. Na heye kana
itagwa lyandichigwe, kuduhu munhu yoneche yavizelele
ila heye yuye. 13 Nayali yavalizwe nguwo nazilwechigwe
mli danda, itagwa lya heye lyanguchemigwa "Ulonzi wa
Nguluwi". 14 Wamizi wa kilanga nawamuwinza wawele
wakwinile falasi wazelu na wavalile nguwo za kitani nzelu
chweya. 15 Ipanga linoleche lyangulawa mumlomo mwake
leka yawatowe wanhu wa isi zeng'ha. Na heye kowadima
kwa ng'hweku ya chuma, na kuikama divai kuli honhu ha

kukamila ha kuzudila kwa Nguluwi yawele na ludali. 16 Na heye kana itagwa lyandikwa kuli nguwo ya heye na mihaza lyake, “Mndewa wa wandewa, na Mkulu wa wakulu.”

17 Hamba, nandimona mhilisi wa kilanga yumwe yemile hali isanya. Nakalila kwa lizi ng'hulu, yavilonjela videje vyeng'ha vidodo vilinguguluka kilanga, “Muye mting'hane kwa mnvina ya Nguluwi iwele ng'hulu, 18 leka mulye miwunde ja wandewa na wakulu wa wamizi na miwunde ja wanhu wawele na mong'ho na miwunde ja falasi na ja wanhu walingukwina falasi na miwunde ja wanhu weng'ha, welejehe na wapogozi, wadodo kwa wakulu.”

19 Hamba, nandilyona alila igongolo hamwe na mndewa wa isi na mwamizi wa hewo wekungazije hamwe leka wetowe ngondo na yula yonayali yekalise mchanya mwa falasi yula kahi na wamizi wa heye. 20 Ila alyo igongolo nalibatigwa, hamwe na yula mloli wa udesi, heye yaditile vinduzanduza honhu ha heye, na kwa avyo vinduzanduza, nakawahada wanhu wala waibochele yila ndonya ya alyo igongolo, nawo hewo walifugamile limalukolo lya heye. Alyo igongolo na ayo mloli wa udesi, nawatozwa wawele wakomu kuli lila ilamba lya chiluli lilingwaka kwa maganga galingwaka, 21 na wamizi wa hewo nawabagama kwa ipanga lilawile kumlomo kwa yula yakwinile falasi. Na mideje jeng'ha jochiguta kwa mitufi ja ng'huli za hewo.

20

Mihela elufu imwe

1 Hamba, nandimona mhilisi wa kilanga yumwe yodulika kulawa kilanga yawele na chichumulilo cha ikulubila na minyololo mikulu mmoko mwa heye. 2 Nakalibata lila izoka lya katali, ndo Vijeni ama Limazoga nakaliwoha na wula mnyololo kwa mihela elufu imwe. 3 Mhilisi nakalitoza kuli ikulubila na kuhinda lwizi lwa kwinjilila ako na kuwika ihota na muhuli, leka lileche kuweza kahi kwajiliza wanhu wa isi zeng'ha mbaka aho mihela elufu imwe hojimala. Ila hojimala mihela ajo, yomgana kudoholigwa kahi, ila kwa mhela udo hela.

4 Hamba, nambona vigoda vya undewa na wanhu wekalise mchanya, wanhu awo nawapegwa ludali lwa kutagusa. Nambona kahi muhe wa wala wakopoligwe kwa chiwalo cha kukunda kukomya wa Yesu na kweneza ulonzi wa Nguluwi. Awo nahawalifugamile alyo igongolo, ama limalukolo lyake, ne kuwichigwa ndonya mvihanga vya hewo ama mmoko mwa hewo. Nawapegwa kahi ukomu nawalongoza kahi hamwe na Kilistu kwa mihela elufu imwe. 5 Wala wayage

wabagame hawapatile ukomu mbaka mazuwa elufu imwe genele. Awu ndo uzilipulo wa mwaluko. 6 Wabweda na kahi ndo welile hewo weng'ha wawele mli uzilipulo awu wa mwaluko. Kubagama kwa keli hakuwa na ludali hali hewo, wowa watambika wa Nguluwi na wa Kilistu, na wolongoza hamwe na heye kwa mazuwa elufu imwe.

Kusumigwa kwa Limazoga

7 Mihela ajo elufu imwe hojimala, Limazoga lyodoholelwa kulawa kuchinweng'ho. 8 Lelo kolawa kunze, kokwaluka kwajiliza wanhu wa isi zeng'ha wasambaluche chila honhu muisi, wanhu awa wanguchemigwa Gogu na Magogu. Limazoga lyowakungajiza hamwe kwa chiwalo cha ngondo, na hewo wowa wenji kota misanga ja kumwani. 9 Nawasambaluka kuli isi yeng'ha, waizunguluta kambi ya wanhu wa Nguluwi na muji wa Nguluwi yalinguugana. Ila chiluli nachidulika kulawa kilanga, nakuwalakaza. 10 Na lila Limazoga nalyali liwajiliza wanhu, lyotajigwa mgati mwa ilamba lilingwaka chiluli cha baluti, amo lyamumo lila igongolo na yula mloli wa udesi, na hewo wogazigwa nemisi na nechilo, mazuwa gose.

Utaguso wa kuduma

11 Hamba, nambona chigoda cha undewa chikulu chizelu, na yula yawele ngikalisa hali chigoda acho. Isi na kilanga vyajilila hali meho ga heye, na havyoneche kahi. 12 Hamba, nandiwona wanhu wakulu kwa wadodo, nawema hali chigoda cha undewa, na vitabu vigubuligwa. Hamba chitabu chiyage, ndo chiwele chitabu cha ukomu, nacho chogubuligwa kahi. Wabagame wogazigwa kota vyogawele madito ga hewo, kota vyoyandichigwe mgati mwa vitabu avyo. 13 Bahali yowalavya kunze wabagame wawele mgati mwa heye, kubagama na isi ya wabagame vyowalavya kunze wabagame wawele mgati mwake. Chila yumwe nakatagusigwa kwa gala goyaditile. 14 Hamba, kubagama na isi ya wabagame navitajigwa mli ilamba lya chiluli. Ilamba alyo lya chiluli ndo kubagama kwa keli. 15 Munhu yoneche itagwa lya heye halyandichigwe kuli chitabu cha ukomu, nakatajigwa kuli ilamba lya chiluli.

21

Ulanga unyale na isi inyale

1 Hamba, nambona ulanga unyale na isi inyale. Ulanga ula wa mwaluko na isi ila ya mwaluko navyali vipulute, nayo bahali nayali haduhuli kahi. 2 Ndiwona muji welile, Yelusalemu inyale, udulika kulawa kwa Nguluwi kilanga.

Nawali uwichigwe goya kota mdala yahesigwe yenolije kiting'hana na mlume wa heye. 3 Kulawa baho nanyulika
lizi likulu kulawa kuli chigoda cha undewa ilonga, “Gwela
yoo! Hakaye ha Nguluwi ndo hamwe na wanhu. Kochikala
hamwe na hewo, na hewo wowa wanhu wa heye, na heye
kowa Nguluwi wa hewo. 4 Heye kobagusa mahozi ga hewo
geng'ha, mina kubagama kowa kuduhuli ng'hatu na wala
usungu na wala chililo na wala kutama, kwa vila vinhu vya
mwaluko vipuluta!”

5 Hamba, yula yekalise mchigoda cha undewa nakalonga,
“Gwela yoo, ndangudita vyeng'ha viwe vinyale.” Kahi
nakandonjela, “Wandiche mbuli ayi, mina ulonzi awu ndo
wa kitumbila na wa kukomya!” 6 Hamba, nakandonjela,
“Genela! Heni ndo Alufa na Omega, mwaluko na kuduma.
Yawele na ng'halu ndompa chinhu chakunwa kulawa kuli
nzasa ya mazi ga ukomu ne kulavya sendi. 7 Heye yoneche
yalingusumya aga, kobochela acho, nani ndowa Nguluwi wa
heye na heye kowa mwanangu. 8 Ila wanhu walingudumba
na wohambe wakunde na walihela luhala na wakopolaji na
wang'hondwa na wahawi na walingufugamila jimalukolo na
wadesi weng'ha honhu ha hewo howa mgati mwa lila ilamba
lilingwaka chiluli na baluti, ako ndo kubagama kwa keli.”

Yelusalemu inyale

9 Hamba, yumwe wa wala wahilisi wa kilanga saba
wawele na vila visaye saba navimemile nongwa saba za
kuduma, nakoya na kundonjela, “Uye! Na heni ndokulajila
mdala yahesigwe mche wa Mwanaing'holo!” 10 Lelo Muhe
umema kwa heni, na heye mhilisi kanyilika mchanya mwa
chidunda chikulu ng'hatu chiling'wemang'wema. Kandajila
muji welile wa Yelusalemu, udulika kulawa kwa Nguluwi
kilanga, 11 Naupulika kwa ukulu wa Nguluwi. Kupulika
kwake nakwali kota iganga lya sendi nyinji kota vila yasipi
ilingupulika kota chilolelo. 12 Nawali na lukanzi lulefu na
lukulu luzungulute muji awo, luwele na lwizi migazi kumi
na mbili, na chila lumwe na lwimililwa na mhilisi wa kilanga. Mchanya mwa chila lwizi nahandichigwa limwe lya
matagwa ga nhanzi kumi na mbili za Isilaeli. 13 Kwali na
lwizi migazi midatu, ubanzi wolilawila isanya lwizi migazi
midatu, kaskazini lwizi migazi midatu na kusini lwizi migazi
midatu na kolizinjila isanya lwizi migazi midatu. 14 Lukanzi
lwa muji awo lwali luzenjigwe mchanya mwa maganga ga
msisi kumi na meli, na mchanya mwa chila iganga hali
handichigwe itagwa limwe lya wala vitumagwa kumi na weli
wa Mwanaing'holo.

15 Ila, yula mhilisi yonayali yolonga na heni nayali na
ng'hweku ya zahabu leka yaupime muji awo na lwizi lugazi
lwa heye na lukanzi lwa heye. 16 Muji awo nawali na banzi
zine zilingiwhana, ung'wemang'wema na ugazi nawiwhana.
Lelo mhilisi nakaupima muji awo kwa ng'hweku ya heye,
nawali na ung'wemang'wema wiwhanile na ugazi na wi-
whanile kuza kuchanya, kota kilomita elufu mbili na miya
zine. 17 Hamba, nakapima lukanzi lwake nalo, lwali na ugazi
wa mita makumi sita na sita kwa chipimilo cha meho ga
chiwunhu, ndo chiwele mhilisi wa kilanga chonayapimile.
18 Lukanzi alo nalwali luzenjigwe kwa maganga madung'hu
ga sendi nyinji, na muji wuwo nawali uzenjigwe kwa zahabu
inojile, ilingung'hala kota chilolelo. 19 Maganga ga msisi wa
lukanzi awo nagali ganolijigwe kwa chila iganga lya sendi
nyinji. Iganga lya mwaluko lya msisi lyali iganga lya sendi
nyinji lidung'hu, lya keli lya yakuti samawati, lya kadatu ka-
likedoni, lya kane zumalidi, 20 lya kahano salidoniki, lya sita
akiki, lya saba kilisolito, lya nane zubalajadi, lya tisa topazi,
lya kumi kilisopilaso, lya kumi, imwe yasintho na lya kumi na
mbili ametisto. 21 Na jila lwizi migazi kumi na mbili, najali na
lulu kumi na mbili na chila lwizi lugongomanywa kwa lulu
imwe. Na chila nzila ng'hulu ya muji naigongomanywa kwa
zahabu inojile, ilingupulika kota chilolelo.

22 Siwene Ng'handa ya Nguluwi kuli muji awo, mina
Mkulu Nguluwi Yawele na Ludali na yula Mwanaing'holo
ndo ng'handa ya Nguluwi ya muji awo. 23 Muji awo hambe
ulape isanya ne nyelezi kuung'alichila, mina ukulu wa Ngu-
luwi wanguung'alachila na Mwanaing'holo ndo lumuli lwa
muji awo. 24 Wanhu wa isi wochikala kuli lumuli lwake
na wandewa wa isi wougalila lufufu lwa hewo. 25 Lwizi
migazi ja muji awo jowa jichumuligwe nemisi yeng'ha, kwa
vila hakuwa na nechilo amo. 26 Wanhu wa isi zeng'ha wou-
galila muji awo, ukulu na lufufu lwa isi. 27 Ila kuduhuli
chinhu choneche chiwele chihile chikwinjila amo, ne munhu
yoneche yodita mbuli ya kuzudiza ama ya udesi hokwinjila
amo. Ndo wala hela wandichigwe kuli chitabu cha ukomu
cha Mwanaing'holo ndo wokwinjila kuli muji awo.

22

Lwanda lwa mazi galingigala ukomu

1 Hamba, mhilisi nakandajila lwanda lwa mazi galingigala
ukomu galingupulika kota chilolelo, gangulawila mchigoda
cha undewa cha Nguluwi na cha Mwanaing'holo. 2 Lwanda
alo naluloka hagati ha muji. Hafungo ha lwanda alo kwali
na igodi lya ukomu lilingulela mafuza mala kumi na mbili

kwa mhela, iwele ndo mala imwe chila mwezi, na mahamba
ga alyo igodi ndo mikwandi ja kuwegalila mong'ho wanhu
wa isi zeng'ha. 3 Haduhuli munhu ne chinhu choneche
chipanjilwe na Nguluwi chiwa kuli muji awo.

Chigoda cha undewa cha Nguluwi na cha Mwanaing'holo
chowa kuli muji awo, na vitumagwa wa heye womfugamila.
4 Wochiwona meho kwa meho na heye, na itagwa lya heye
lyokwandikwa mli vihanga vya hewo. 5 Nechilo kowa
kuduhuli kahi, na howolapa lumuli lwa chenje ama lwa
isanya kahi hebu, mina Mkulu Nguluwi kowamwemwesela,
na hewo wolongoza kota wandewa mazuwa gose.

Kuya kahi kwa Yesu

6 Hamba, mhilisi wa kilanga nakandonjela, "Ulonzi awo
ndo wa kukomya na wa kitumbila. Mkulu Nguluwi yawelen-
guwapa waloli walonje usenga wa heye kwa Muhe wa heye,
nakamlajiza mhilisi wa heye yawalajile watumigwa wa heye
mbuli zozilingulawila sambi baha."

7 "Mwela yoo!" "Ndanguya himahima. Wabweda wala
webatilile mbuli ya uloli uwele mli chitabu achi."

8 Heni Yohana, nandigona na kuhulika mbuli ayi. Vy-
onanyuliche na kona, nanyigwa hali magulu ga ayo mhilisi
wa kilanga yandajile mbuli azi, nangana kumfugamila. 9 Ila
heye nakandonjela, "Leka kudita ahyo! Heni nda chitu-
magwa hela kota hegwe na wang'holozo waloli na weng'ha
wawele nguhulichiza malajizo gawele muli chitabu achi.
Mumfugamile Nguluwi!" 10 Kahi kandonjela, "Uleche kudita
kota uviso mbuli ya uloli iwele muli chitabu achi, mina mhela
wa kulawila kwa ago wahabehi. 11 Wanhu walingudita wihe
na walutilile kudita wihe, na yawele yakokomoche yalutilile
kuwa yakokomoche. Yawele ngudita ganojile nayalutilile
kudita ganojile, na yawele yelile nayalutilile kuwa yelile."

12 Yesu kangulonga, "Muhulichize! Ndanguya himahima
hamwe na igano lyondimpa chila yumwe kulawila kuli ma-
dito ga heye. 13 Heni ndo Alufa na Omega, wa mwaluko na wa
kuduma. Wa kwaluchila na wa kuduma kwa chila chinhu."

14 Wabweda, wala walinguhovuga nguwo za hewo,
wadahe kuwa wakundizwe kwa kulya ifuza lya igodi
lilingigala ukomu, na ludali lwa kwinjila kuli lwizi migazi ja
muji. 15 Ila wala walingudita vibi kota migongolo, wahawi,
wang'hondwa, walingukopola, walingufunamila jimalukolo
na weng'ha walingugana kulonga udesi, wochikala kunze
kwa muji.

16 "Heni Yesu, ndimlajiza mhilisi wa kilanga yawalonjele
mbuli ayi kuli vilundo vya wanhu walingumkunda Kilistu.

Heni nda lulelo lwa lukolo lwa Daudi. Heni ndo nhondwe
ilingupulika lufuku!”
17 Muhe wa Nguluwi na Mdala yalinguhesigwa, wangu-
longa, “Uye!” Chila munhu yalinguhulika ali, na yalonje,
“Uye!” Yawele na ng'halu yoye na yalingugana mazi ga
ukomu nayahole ne kulavya sendi.

Ulonzi wa kugwisa chilasi

18 Heni ndanguwakanya weng'ha walinguhulika mbuli za
uloli uwele kuli chitabu achi, munhu yoneche yokonjeza
choneche kuli mbuli ayo, Nguluwi komonjezela nongwa
zandichigwe kuli chitabu achi. 19 Munhu yoneche yop-
ungula choneche kuli ulonzi wa uloli uwele kuli chitabu
achi, Nguluwi komsukula honhu ha heye kuli lila igodi lya
ukomu na honhu ha heye kuli muji welile, uwele ulon-
jeligwe kuli chitabu achi. 20 Yesu yalingulavya kukomya kwa
heye kuli mbuli ayi kangulonga, “Ndangukomya ndanguya
himahima.”
Heni Yohana ndangulonga, ena uye Mkulu Yesu!
21 Ndanguwaganilani wanhu weng'ha wa Nguluwi isungu
lya Mkulu Yesu. Ena.